

गण्डव्यूहसूत्रम् ।

वैद्योपाह्वश्रीपरशुरामशर्मणा

श्लोकसूत्र्यादिभिः संस्कृतम् ।

*Copies of this Volume may be had, postage paid, from your usual Book-seller or from the Director
Mithila Institute, Darbhanga, on pre-payment either in cash, Postal Order or M. O. of
Rs. 16 00 for Ordinary edition and Rs. 20 00 for Library edition*

*The entire cost of preparation and production of this Volume has been met
out of a subvention kindly placed at the disposal of the Institute
jointly by the Government of India (Ministry of Scientific
Research and Cultural Affairs) and the State of Bihar*

Printed by Laxmibai Narayan Chaudhari, at the Nirnaya Bagar Press,
25-29 Kolbhat Street, Bombay 2, and Published by Dr. P. L. Valdyia,
for the Director, Mithila Institute, Darbhanga, Bihar.

पुस्तकें विद्यापरायणं चारुवर्षीं अग्रकोशविशेषेण कल्पितवर्षीया हस्त
पुस्तकें विद्यापरायणं चारुवर्षीं अग्रकोशविशेषेण कल्पितवर्षीया हस्त
पुस्तकें विद्यापरायणं चारुवर्षीं अग्रकोशविशेषेण कल्पितवर्षीया हस्त

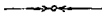


पुस्तकें विद्यापरायणं चारुवर्षीं अग्रकोशविशेषेण कल्पितवर्षीया हस्त
पुस्तकें विद्यापरायणं चारुवर्षीं अग्रकोशविशेषेण कल्पितवर्षीया हस्त
पुस्तकें विद्यापरायणं चारुवर्षीं अग्रकोशविशेषेण कल्पितवर्षीया हस्त

पुस्तकें विद्यापरायणं चारुवर्षीं अग्रकोशविशेषेण कल्पितवर्षीया हस्त
पुस्तकें विद्यापरायणं चारुवर्षीं अग्रकोशविशेषेण कल्पितवर्षीया हस्त
पुस्तकें विद्यापरायणं चारुवर्षीं अग्रकोशविशेषेण कल्पितवर्षीया हस्त

Ms in Newari Script from The Oriental Institute, Baroda

अनुक्रमणिका ।



FACSIMILE of Baroda Ms. in Newari script ... facing page V	...
INTRODUCTION IN ENGLISH AND HINDI ...	VII
ABBREVIATIONS	XXXI-XXXII

१ निदानपरिवर्तः	१
२ समन्तभद्रः	२५
कल्याणमित्राणि					३६-४१९
३ मञ्जुश्रीः (१)	३६
४ मेघश्रीः (२)	४८
५ सागरमेघः (३)	५१
६ सुप्रतिष्ठितः (४)	५५
७ मेघः (५)	५२
८ मुक्कः (६)	६३
९ सारध्वजः (७)	६८
१० जाशा (८)	७२
११ भीष्मोत्तरनिर्घोषः (९)	८७
१२ जयोष्मायतनः (१०)	९०
१३ मैत्रायणी (११)	९६
१४ सुदर्शनः (१२)	९९
१५ इन्द्रियेश्वरः (१३)	१०२
१६ प्रभूता (१४)	१०५
१७ विद्वान् (१५)	११०
१८ रत्नचूडः (१६)	११४
१९ समन्तनेत्रः (१७)	११७
२० अनलः (१८)	१२०
२१ महाप्रभः (१९)	१२४
२२ अचला (२०)	१३१
२३ सर्वगामी (२१)	१३७
२४ उत्पलभूतिः (२२)	१४०
२५ वैरः (२३)	१४३
२६ जयोत्तमः (२४)	१४५
२७ सिंहविजृम्भिता (२५)	१४८
२८ वसुमित्रा (२६)	१५४
२९ वेष्टिलः (२७)	१५७
३० अवलोकितेश्वरः (२८)	१५२
३१ अनन्यगामी (२९)	१६५
३२ महादेवः (३०)	१६७

३३	स्थावरा (३१)	१६९
३४	वासन्ती (३२)	१७१
३५	समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभा (३३)	१८३
३६	प्रमुदितनयनजगद्धिरोचना (३४)	१८८
३७	समन्तसखत्राणोजःश्रीः (३५)	२०३
३८	प्रशान्तरुतसागरवती (३६)	२२०
३९	सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रीः (३७)	२३३
४०	सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासा (३८)	२४३
४१	सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा (३९)	२६५
४२	सुतैजोमण्डलरतिश्रीः (४०)	२८५
४३	गोपा (४१)	३००
४४	माया (४२)	३३९
४५	सुरेन्द्रामा (४३)	३५०
४६	विश्वामित्रः (४४)	३५२
४७	शिल्पामिहः (४५)	३५३
४८	भद्रोत्तमा (४६)	३५५
४९	मुक्तासारः (४७)	३५६
५०	सुचन्द्रः (४८)	३५७
५१	अजितसेनः (४९)	३५८
५२	शिवराजः (५०)	३५९
५३	श्रीसंभवः श्रीमतिश्च (५१-५२)	३६०
५४	मैत्रेयः (५३)	३६८
५५	मञ्जुश्रीः	४१९
५६	समन्तमद्रक्षर्याप्रणिधानम्	४२०
	मातृकालेखकानां प्रशस्तयः	४३७
	श्लोकसूची	४३९

Introduction

1. General

The *Gaṇḍavyūhasūtra* (G V) is one of the nine Dharmas or Āgamas of the Nepalese Buddhism, and as such it is a highly respected work among the Mahāyāna Buddhists all over the world. According to the tradition recorded in the colophon of this volume, the original text of the *Gaṇḍavyūhasūtra* was, like that of the *Samādhirājasūtra*, much more voluminous, and what is presented here in this volume is but a fraction now extant :

आर्यगण्डव्यूहान्महाधर्मपर्यायाद् यथालब्धः सुधनकल्याणमित्रपर्युपासनचर्यैकदेशः

dealing with the quest of Sudhana the Merchant's son to learn the course of conduct for the attainment of Buddhahood or Bodhisattvahood. He was advised for that purpose to meet several benevolent friends, the Kalyāṇamitras, already well-versed in that course, numbering 110 (दशोत्तरं कल्याणमित्रशतम्—p. 394) and for that purpose to visit an equal number of places, all situated in the Deccan, Dakṣiṇāpatha. Of these 110 friends we have an account in the extant portion of only 52 or 53 beginning with Mañjuśrī and ending with Samantabhadra. The learning of this course of conduct is crystallised in the last section of the work, and is known as भद्रचरीप्रणिधानम् or सनन्तभद्रचर्याप्रणिधानम् meaning meditation on the course of conduct prescribed by Bodhisattva Samantabhadra. Mañjuśrī who picked up Sudhana as one destined to be a Bodhisattva and asked him to meet several saintly persons, monks, nuns, kings, laymen and laywomen, deities, teachers of arts and crafts, and ladies like Gopā and Māyā, wife and mother of Gotama Buddha. Sudhana, however, found that all these personalities had acquired only a fraction of the infinite number of qualities of the Bodhisattvas. Maitreya, the Bodhisattva, directed him to go back to Mañjuśrī, who, in turn this time, asked him to meet Samantabhadra. It is this last-named Bodhisattva, who taught him the special instruction called *Bhadracaripraṇīdhāna*.

The volume as well as the language of the work which is a forerunner of the style of Bīṇa are rather frightening; the former is about 12,000 ślokas of 32 syllables each for the extant portion

of the original work, and the latter hyperbolic, some of the frequent terms and phrases being अनविज्ञानमिच्छन्, सुदक्षेणकेरीनयुत्तरमनुष्ठान, and their synonyms like वेप, सागर, गङ्गानदीवाहकसुम. The descriptions of places and persons, the names of Tathāgatas and Bodhisattvas, past, present and future, samādhis and vimokṣas, regions and kalpas referred to in the work, are so vast that the phrase अनविज्ञानमिच्छन् "far beyond description" is the only term which correctly characterises the work.

The text as preserved in Mss. or even in the only printed edition is corrupt at places, has numerous lacunae, and although I feel that I have presented in this edition a decidedly better text than one found in any single Ms. or in the sole printed edition, there are places where improvement in my text is still not impossible.

This edition is principally based on the only printed edition of the work by Suzuki and Idzumi, but I was fortunate to discover in the Mss. Library of the Oriental Institute, Baroda, a fine Ms. in Nepalese script (facsimile of whose first and last pages appears in this volume as frontispiece), which enabled me to improve the text and fill up lacunae in numerous places. Besides, I have improved the punctuation, have separated correctly words, phrases and paragraphs, have added numbers to verses in which respects the printed edition is painfully lacking. I may say, without a grain of boast, that the reader will find the present edition to mark an immense improvement on the former.

2. The Older Edition

As has been mentioned above, there is only one printed edition of the work available. It was edited by Professors D. T. Suzuki and H. Idzumi, and published by the Society for the Publication of Sacred Books of the World, Kyoto, Japan, 1949 (referred to as S in margin). This edition is itself a photographic reproduction of a mimeograph copy made by Professor S. Susa in 1929. This edition is based on six Mss., one from the Library of Royal Asiatic Society, London; two from the Cambridge University Library; one from the Bibliothèque nationale, Paris; one from the Library of Tokyo University; and one from Kyoto University Library. Of these six Mss., only one, that from Royal Asiatic Society, London was a palm leaf Ms. dated 286 of

the Nepalese era (A. D. 1166) and is the oldest, while all others are late copies on paper. The editors collected variant readings from these Mss., but have not supplied them in the volume, and now seem to have abandoned the idea of issuing them in a separate volume. The world has thus lost a valuable material useful for a critical scholar. It is, however, presumed that the editors have adopted the best and most authentic readings in their text. From a careful examination of this edition, however, it appears that the editors could not fill up all lacunae with the help of the six Mss. in their possession; and although I used a single new Ms. which did not reach the hands of these editors, I too could not succeed in filling the lacunae left by them. All the same, the discovery and use of the Baroda Ms. was of great help to me to fill up the lacunae in numerous places, to improve my text, to record a few important variants, and to note additions and omissions. I have already indicated above that the text in Kyoto edition could be made more readable and easy of understanding by improvement in punctuation, correct separation of words, phrases and paragraphs. It is on account of these features that the present edition marks a vast advance over the older edition.

3. The Baroda Ms.

I was thus fortunate to discover a fresh Ms. in Newari script in the Mss. Collection of the Oriental Institute, Baroda (B in marginal references and foot-notes) No. 13208. It is clear that this Ms. is a copy of a codex different from those Mss. used by Professors Suzuki and Idzumi. This Baroda Ms. was procured for the Oriental Institute by Dr. B. Bhattacharya, former Director of the Institute from Nepal and belonged to Vajrācārya Monastery in Kathamandu. It was made on Nepalese hand-made paper besmeared with yellow pigment on one side with a double-lined margin in red ink. The size of the Ms. is 61.5 cm. by 27.2 cm. with 9 lines to a page, about 98 letters to a line and has 218 folia. On the opening page, there is a multi-coloured illustration of Buddha and his assembly of Bodhisattvas in the centre. This Ms. also has lacunae at places marked by....., showing thereby that it also was copied from another older manuscript.

The Director of the Institute also got prepared a Devanāgan transcript bearing Nos. 13517 and 13648 of the above Ms. by Pandit Hariram Shastri of the Institute, and seems to have

personally checked it with the original to use it as a Press Copy for a projected edition in the Gackwad Oriental Series. I was equally lucky to use this transcript which I personally compared with the original at crucial points during my frequent visits to Baroda during 1958-59 for the purpose of preparing the critical text of the Ayodhyā Kāṇḍa of the Rāmāyana for that Institute. I am very happy for this find as otherwise I would have been compelled to almost reproduce the text as in the Kyoto edition. It should, however, be clearly understood that the Baroda Ms. is just a Ms., having numerous misreadings, omissions (mostly haplographical) and gaps; but on the whole I find the Ms. very carefully prepared by a good scholar-scribe.

While I was in Kathmandu in November 1956, I visited the Vajracārya monastery where I saw several Devanāgarī Mss. of the Gaṇḍavyūhasūtra which appeared to be recent paper Mss. It means that it is still possible in that region to get an older Ms. of this sūtra to enable the younger scholar to improve my text further.

4. Analysis of the Work

Like other works of the class of Āgamas or Dharmas of Nepalese Buddhism, this work opens with an introductory section describing the Buddha seated in the assembly of Bodhisattvas, monks and lay disciples attending on him in the Jetavana garden donated to the Saṃgha by Anāthapiṇḍada at Śrāvastī. The monks discussed among themselves the unfathomableness of the greatness of Buddha, and the means to obtain a fraction of that greatness. For this end, the real guide was a Kalyānamitra, a benevolent friend. The Buddha, knowing the contents of their discussion, entered into a samādhi called Simhavijrmbhita when several Bodhisattvas from different lands arrived there to wait upon him, and took their seats around the Master in such a manner that the entire extent of the Jetavana garden got filled with them. The Śrāvakas like Śāriputra were not, however, aware of this prowess of the Buddha. Each one of the Bodhisattvas then recited a short hymn in praise of the Buddha (pp. 1-24). Then Bodhisattva Samantabhadra, who had realised the nature of the Samādhi as well as the prowess of Buddha, explained the same to the assembly. Next came Bodhisattva Mañjuśrī who also explained to the assembly the great power of Buddha's Samādhi. The assembly was thereupon filled with the sentiment of Karuṇā

or compassion and decided to help other creatures of the world to attain the Bodhisattvahood as well as its preliminaries, assumed various forms such as monks, Brahmins, kings, physicians, merchants, lay disciples, princesses, queen-mothers etc. and moved in different parts of the country for that purpose (pp. 25-35). Mañjuśrī among them proceeded in the direction of Dakṣiṇāpatha or the Deccan. Śāriputra noticed the great holiness of Mañjuśrī, brought it to the notice of other monks, approached him, and expressed a desire to attain similar powers. Mañjuśrī explained to monks the ten causes which brought to him those powers. The monks obtained a samādhi as a result of Mañjuśrī's preaching, and attained enlightenment. Thereafter Mañjuśrī proceeded to the town called Dhanyākara. The citizens of Dhanyākara, in huge crowds, waited upon him, among whom was a merchant's son called Sudhana. Mañjuśrī immediately discovered that Sudhana was a fit person to obtain the omniscience of a Bodhisattva. Mañjuśrī preached a sermon to him and left the town. Sudhana, however, persistently followed him, and to draw his attention recited a hymn in his honour, and requested him to show him the way to Bodhisattvahood. Mañjuśrī thereupon explained to him that Bodhisattvahood depended on one's meeting Kalyānamitras, and advised him to go to a monk named Meghaśrī and learn from him how an aspirant to Bodhisattvahood should conduct himself towards that objective (pp. 36-47). Sudhana, accordingly, approaches Meghaśrī, and puts him the above question, viz., how to attain Bodhisattvahood and how to conduct oneself to that end (pp. 36-50). As the subsequent part of the work relating to Sudhana's quest is so similar in respect of each Kalyānamitra, it may well be summarized in a tabular form attached herewith :

A Table of

No	Name of Kalyanamstra with page Nos	Place of residence	His vocation
२	मेघश्री (४८-५०)	रामावरान्त-शुभीवपर्वत	भिक्षु
३	सागरमेघ (५१-५४)	सागरमुख-दियुदेश	भिक्षु
४	श्वमतिष्ठित (५५-५८)	सागरतीर लङ्कापथम्	भिक्षु
५	मेघो द्रमिड (५९-६२)	वज्रपुरं द्रमिडपत्तनम्	द्रमिड
६	सुकक (६३-६७)	वनवासी जनपद	श्रेष्ठी
७	तारध्वज (६८-७८)	मिलस्करण जम्बुडीपशीर्षम्	भिक्षु
८	श्रादा (७९-८६)	समन्तव्यूहमुदानम्	उपासिका
९	श्रीधोतरनिर्घोष (८७-८९)	शालयुक्तेनपद	शक्ति
१०	जयासमाखतन (९०-९५)	दीपाणो जनपद	प्राग्गण
११	सैत्रायणी (९६-९८)	मिहितिभूमित नगरम्	कन्या
१२	सुदर्शन (९९-१०१)	त्रिनयनो जनपद	भिक्षु
१३	इन्द्रिवेधर (१०२-१०४)	समुद्र नगरम्	दारक
१४	प्रभृता (१०५-१०६)	समुद्रप्रविष्टान नगरम्	उपासिका
१५	विद्यार (११०-११३)	महासंभन नगरम्	शुद्धपति
१६	राजपुर (११४-११६)	मिहपोत नगरम्	धर्मश्रेष्ठी
१७	समन्तवेन (११७-११८)	वेदगुह्यो जनपद	साधक

Kalyanamitras

Special attainment

सर्वेषुद्धर्मसंघारणा धारणी

समन्तनेत्रधर्मपर्यायः

अमङ्गमुखो बोधिसत्त्वविमोक्षः

सरस्वत्या धारणयालोकः

अमङ्गव्यूहः तथागतविमोक्षः

समन्तमुखविशुद्धिव्यूहः समाधिः

अशोकज्ञेयमच्यजो बोधिसत्त्वविमोक्षः

अपराजितध्वजो बोधिसत्त्वविमोक्षः

यज्ञार्चिःसमाध्यवभास

समन्तव्यूहः प्रज्ञापारमितामुत्तपरिवर्तः

अनिगन्तज्ञानप्रदीपो बोधिसत्त्वविमोक्षः

सर्वधर्मज्ञानशिल्पाभिज्ञावान् ज्ञानालोकः

अक्षयव्यूहपुण्यक्षेत्रो बोधिसत्त्वविमोक्षः

मन कोट्युभयानि पुण्यानि

अप्रतिहतप्रतिधिमनुग्दलव्यूहो

बोधिसत्त्वविमोक्षः

सर्वैश्वर्यसंश्लेषगमन्तमुसशुद्धदर्शन-

पुत्रोत्पन्नगन्धर्विम्बम् ।

Results of that attainment

सर्वतथागतदर्शनम् ।

महासागरस्य वैपुल्यम् ।

अमङ्गकोटिर्ज्ञानालोकः ।

सर्वेषां मन्त्राणां ज्ञानम् ।

बुद्धानां भगवतां दर्शनम् ।

सर्वाधिष्ठानज्ञानम् ।

तथागतदर्शनाविरहः ।

तथागतपादमूले विहारः ।

सर्वेषां देवादीनामुपदेशदानम् ।

समन्तसुराधारणीज्ञानम् ।

एकचित्तोत्पादेन सर्वज्ञानम् ।

गणनानश्रयज्ञानम् ।

एकपिठरिक्तता सर्वमत्त्वसंतर्पणम् ।

सर्वसत्त्वैभ्योऽर्घ्यादिदानम् ।

शुद्धसंपन्न ।

सर्वाभिप्रायपरितृप्तिः ।

No.	Name of Kalyānamitra with page Nos	Place of residence	His vocation
१८	अनल (१२०-१२३)	तालध्वज नगरम्	राजा
१९	महाप्रभ (१२४-१३०)	सुप्रभ नगरम्	राजा
२०	अचला (१३१-१३६)	स्थिरा राजधानी	उपासिका
२१	सर्वेगामी (१३७-१३९)	तोसल नगरम्	परिवाजक
२२	उत्पलभूति (१४०-१४२)	गान्धिकश्रेष्ठी	पृथुराष्ट्र जनपद
२३	वैर (१४३-१४४)	कूटागारं नगरम्	दास
२४	जयोत्तम (१४५-१४७)	नन्दिहारं नगरम्	श्रेष्ठी
२५	सिंहविभूषिता (१४८-१५३)	कलिङ्गवन नगरम्	मिश्रुणी
२६	वसुमित्रा (१५४-१५६)	रत्नव्यूह नगरम्	भागवती
२७	वेष्टिल (१५७-१५८)	शुभपारंगम नगरम्	गृहपति
२८	अत्रयेक्तिधर (१५९-१६४)	पोतलक पर्वत	बोधिसत्त्व
२९	अनयगामी (१६५-१६६)	गगनसंचारी	बोधिसत्त्व
३०	महादेव (१६७-१६८)	महादेव	देव
३१	स्यावरा (१६९-१७०)	मगधविषय	पृथ्वीदेवता
३२	वासाती (१७१-१८२)	कपिलवस्तु	रान्निदेवता
३३	समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभा (१८३-१८७)	मगधविषय	रान्निदेवता
३४	प्रमुदितनयनजगद्धिरोचना (१८८-२०२)	वैरोचनबोधिमण्ड	रान्निदेवता
३५	समन्तसरवप्राणोज श्री (२०३-२१९)	वैरोचनबोधिमण्ड	रान्निदेवता
३६	प्रगन्तस्तनशागरवती (२२०-२३२)	वैरोचनबोधिमण्ड	रान्निदेवता

Special attainment

Results of that attainment

मायागतो बोधिसत्त्वविमोक्ष

अधार्मिकसत्त्वदमनम् ।

महामैत्रीध्वजो ज्ञानलोक

सर्वभयोपद्रवादिप्ररामनम् ।

दुर्योधनज्ञानगर्भो विमोक्ष

अचिन्त्यानि प्रातिहार्याणि ।

समन्तमुखव्यवचारणालोको नाम
समाधिमुखम्

सर्वसत्त्वार्थकरणम् ।

सर्वगन्धयुक्तिज्ञानम्

सत्त्वानां सुवर्णवर्णं सुमविचित्रितत्वम् ।

महाकरुणाध्वजा बोधिसत्त्वचर्या

सर्वसत्त्वार्थपरिपूरणम् ।

सर्वगामिनी बोधिसत्त्वचर्या

लोके धर्मदेशना ।

सर्वमन्यनासमुद्घातितो विमोक्षः

शुद्धपूजोपस्थानकम् ।

विरागच्छेटीगतो विमोक्षः

रागविरागनायै धर्मदेशना ।

अपर्यादत्तच्छेटीगतो विमोक्ष

सर्वतथागताभिमुखीभवनम् ।

महाकरुणामुखाविलम्बं चर्यामुखम्

सत्त्वानां सर्वमयेभ्यो विमोचनम् ।

समन्तमुखनिर्जवनो विमोक्षः

सर्वबुद्धस्वरूपावतरणम् ।

मेघशालो नाम विमोक्ष

कुशलधर्मप्रतिपत्तौ नियोचनम् ।

ज्ञानदुर्योधनगर्भो विमोक्ष

बोधिसत्त्वचित्तचरितज्ञानम् ।

सर्वसत्त्वमोविक्किरणधर्मोत्थभास-

सर्वसत्त्वप्रतिक्षणचमम् ।

जगद्दिनयमुखो विमोक्ष

सर्वतथागतस्वरूपावतरणम् ।

शान्ताभ्यानपुरासमन्तविक्रमो विमोक्ष

गर्भमत्स्वरिपाचनम् ।

समन्तमद्रंष्टिनिजुलविमलवेगध्वजो
नाम समाधि

सर्वज्ञानाविशुद्धमासप्रतिलम्भः ।

गर्वलोकाभिमुखजगद्दिनयनिर्दान
नाम विमोक्ष

मत्त्वानां धार्मिकी रक्षावरणगुणि ।

It may be seen from this table that the Kalyānamitra possessed only *one* special attainment or Vimokṣa out of an infinite number which Buddha or Bodhisattva possesses. The Bhadracarī or Bhadracaryā as recommended by Samantabhadra (pp. 428-436) however, seems to contain an essence of such a course of conduct.

Poona-2 }
7-9-1960 }

P. L. VAIDYA

प्रस्तावना ।



गण्डव्यूहसूत्र नेपाली बौद्धधर्मके नौ धर्मों या आगमों में से एक है, और इस रूपमें वह सत्तार भरके महायान बौद्धोंका अतीव समादृत ग्रन्थ है। इस ग्रन्थ के चरम पुष्पिका में उल्लिखित परंपराके अनुसार गण्डव्यूहसूत्र की मूल संहिता, समाधिराजसूत्र के ही समान, बहुत आधिक निशाल थी, और इस रचना में जो प्रस्तुत है वह केवल आज उपलब्ध उसका एक अंशमात्र है।

आर्यगण्डव्यूहान्महाधर्मपर्यायाद् यथालब्धः सुधनकल्याणमित्रपर्युपासनचर्यकदेश ।

और इसका विषय है सुधन नामक सार्पग्राहपुत्र का बुद्धता या बोधिसत्त्वता की प्राप्ति के लिए आचारमार्ग जानने की खोज। इस उद्देश्यसिद्धि के लिए उसे उपदेश दिया गया कि वह कतिपय कल्याणमित्रों से—जो कि इस मार्गमें पारगत हैं, और जिनकी सख्या ११० है (दशोत्तर कल्याणमित्रशत परिपृच्छन् पृ. ३९४)—मिलने के लिए दक्षिणपथ के उतने ही स्थानों का पर्यटन करे। इन ११० मित्रोंमें से मजुश्री से लेकर समन्तभद्र तक के केवल वावन या त्रेपन का ही वृत्तांत इस उपलब्ध अंशमें पाया जाता है। इस ग्रन्थके अंतिम परिच्छेद में प्रस्तुत आचारमार्ग सुप्रतिष्ठित किया गया है और 'भद्रचरीप्रणिधानम्' या 'समन्तभद्रचर्याप्रणिधानम्' नाम से वह ज्ञात है, जिसका अर्थ है बोधिसत्त्व समन्तभद्रद्वारा उपदिष्ट आचारमार्ग का चिन्तन। मजुश्री, जिसने सुधन को बोधिसत्त्व बननेकी क्षमता रखनेवाला जान लिया, उसे सलाह देता है कि वह भिक्षु, भिक्षुणियाँ, राजालोग, श्रावक, श्राविकाएँ, देवतागण, कलाकौशलके अप्यापक तथा गोपा और माया—बुद्ध की पत्नी और माता—जैसी क्रियाँ आदि कतिपय साधुवृत्ति व्यक्तियों से मिले। किन्तु सुधन ने जान लिया कि इन सब व्यक्तिनिशेषोंने बोधिसत्त्वोंके अनन्त गुणोंमें से केवल कुछ अंश ही प्राप्त कर लिया है। बोधिसत्त्व भैत्रेयने उसे पुनः मजुश्रीके पास जाने का आदेश दिया और मजुश्रीने इस बार उसे समन्तभद्रसे मिलने का सलाह दी। इसी बोधिसत्त्वसमन्तभद्रने सुधन को भद्रचरी-प्रणिधान नामक विशेष विद्या पढ़ायी।

इस ग्रन्थ का कलेवर तथा भाषा—जो कि वाणभट्ट की शैली के पूर्वग्रन्थ-सी है—दोनों बेसे तो मयानक ही हैं। उसके कलेवर का विस्तार है ३२ अक्षरोंवाले १२००० छन्द जो उपलब्ध अंश में विद्यमान हैं, और भाषा अतिशयोलूक तथा आढम्बरपूर्ण है, जिनमें बारबार आनेवाले शब्द तथा शब्दमूढ़ ये हैं—अनभियाप्यानभियाप्य, बुद्धक्षेत्र-पट्टेटीनपुत्रपरमापुरज सन और उनके समानार्थक मेघ, मागर, गङ्गानदीवाडुरासम आदि आदि। स्त्रियों तथा व्यक्तियों के वृत्तान्त, भूत, वर्तमान और आगामी तथातों तथा बोधिसत्त्वों के नाम, समाधि तथा विमोक्ष, प्रदेश तथा कलत्र आदि ग्रन्थ में उल्लिखित

It may be seen from this table that the Kalyānamitra possessed only *one* special attainment or Vimokṣa out of an infinite number which Buddha or Bodhisattva possesses. The Bhadracarī or Bhadracaryā as recommended by Samantabhadra (pp. 423-436) however, seems to contain an essence of such a course of conduct.

Poona-2 }
7-9-1960 }

P. L. VAIDYA

प्रस्तावना ।

गण्डव्यूहसूत्र नेपाली बौद्धधर्मके नौ धर्मों या आगमों में से एक है, और इस रूपमें वह ससार भरके महायान बौद्धोंका अतीव समादृत ग्रन्थ है। इस ग्रन्थ के चरम पुष्पिका में उल्लिखित परंपराके अनुसार गण्डव्यूहसूत्र की मूल संहिता, समाधिराजसूत्र के ही समान, बहुत अधिक विशाल थी, और इस रचना में जो प्रस्तुत है वह केवल आज उपलब्ध उसका एक अंशमात्र है।

आर्यगण्डव्यूहान्महाधर्मपर्यायाद् यथालब्धः सुधनकल्याणमित्रपर्युपासनचर्यैकदेशः ।

और इसका विषय है सुधन नामक सार्यनाइपुत्र का बुद्धता या बोधिसत्त्वता की प्राप्ति के लिए आचारमार्ग जानने की खोज। इस उद्देश्यसिद्धि के लिए उसे उपदेश दिया गया कि वह कतिपय कल्याणमित्रों से—जो कि इस मार्गमें पारगत हैं, और जिनकी सख्या ११० है (दशोत्तर कल्याणमित्रशत परिपृच्छन् पृ. ३९४)—मिलने के लिए दक्षिणापथ के उतने ही स्थानों का पर्यटन करे। इन ११० मित्रोंमें से मज्जुश्री से लेकर समतभद्र तक के केवल द्वावन या त्रेपन का ही वृत्तांत इस उपलब्ध अंशमें पाया जाता है। इस ग्रन्थके अंतिम परिच्छेद में प्रस्तुत आचारमार्ग सुप्रतिष्ठित किया गया है और 'भद्रचरीप्रणिधानम्' या 'समन्तभद्रचर्याप्रणिधानम्' नाम से बहू ज्ञात है, जिसका अर्थ है बोधिसत्त्व समन्तभद्रद्वारा उपदिष्ट आचारमार्ग का चिन्तन। मज्जुश्री, जिसने सुधन को बोधिसत्त्व बननेकी क्षमता रखनेवाला जान लिया, उसे सलाह देता है कि वह भिक्षु, भिक्षुणियाँ, राजालोग, श्रावक, श्राविकाएँ, देवतागण, कलाकौशलके अध्यापक तथा गोपा और माया—बुद्ध की पत्नी और माता—जैसी स्त्रियाँ आदि कतिपय साधुवृत्ति व्यक्तियों से मिले। किन्तु सुधन ने जान लिया कि इन सब व्यक्तिप्रशेषोंने बोधिसत्त्वोंके अनन्त गुणोंमें से केवल कुछ अंश ही प्राप्त कर लिया है। बोधिसत्त्व भैत्रेयने उसे पुनः मज्जुश्रीके पास जाने का आदेश दिया और मज्जुश्रीने इस बार उसे समन्तभद्रसे मिलने की सलाह दी। इसी बोधिसत्त्वसमन्तभद्रने सुधन को भद्रचरी-प्रणिधान नामक विशेष विद्या पढायी।

इस ग्रन्थ का कलेवर तथा भाषा—जो कि बाणभट्ट की शैली के पूर्वरूप-सी है—दोनों वैसे तो भयानक ही हैं। उसके कलेवर का विस्तार है ३२ अक्षरोंवाले १२००० छन्द जो उपलब्ध अंश में विद्यमान हैं, और भाषा अतिशयोक्त तथा आढ्यन्तरपूर्ण है, जिसमें बारबार आनेवाले शब्द तथा शब्दसमूह ये हैं—अनभिलाष्यानभिलाष्य, बुद्धक्षेत्र-कोटीनयुतपरमाणुरज सम और उनके समानार्थक मेघ, सागर, गङ्गानदीवाहकवासम आदि आदि। स्थलों तथा व्यक्तियों के वृत्तान्त, भूत, वर्तमान और आगामी तथ्यागतों तथा बोधिसत्त्वों के नाम, समाप्ति तथा त्रिमोक्ष, प्रदेश तथा करण आदि ग्रन्थ में उल्लिखित

वातों के वर्णन इतने प्रचंड हैं कि 'अनभिल्याप्यानभिलाप्य' अर्थात् वर्णनातीतो में वर्णनातीत ही एक शब्द-प्रयोग है जो इस ग्रंथका ठीक ठीक स्वरूप वर्णन कर सकता है।

मिन्न मिल मातृकाओं में ही नहीं, एकमात्र मुद्रित सस्करण में भी परिदक्षित सहितापाठ अनेक स्थलों में सरोप है, उसमें बहुसख्यक रिक्तस्थान हैं, और यद्यपि मेरा विश्वास है कि मैंने प्रस्तुत सस्करण में मातृकाओं में से किसी भी एक में या एकमात्र मुद्रित प्रति में प्राप्य पाठ से निश्चयपूर्वक विशुद्धतर पाठ दिया है, तोभी इसमें अनेक स्थल ऐसे हैं जहाँ सुधार अंतर्भन नहीं।

प्रस्तुत सस्करण प्रधानतया शुद्धकि तथा इद्झुमि द्वारा संपादित एक मात्र छपे सस्करण पर आधारित है, तो भी सौभाग्यवश मुझे बडौदा की ओरिएण्टल इन्स्टिट्यूट के ग्रयालय के हस्तलिखित निमाग में नेपाली लिपि में लिखित सुन्दर पाहुलिपि मिली (जिसके प्रथम तथा अंतिम पृष्ठनी छायामुद्रित प्रतिकृति प्रस्तुत सस्करण के पंचम पृष्ठ के समुख मौजूद है)। इस प्रति से सहिता का सशोधन करने तथा बहुसख्य रिक्तस्थलों की पूर्ति करने में पर्याप्त सहायता मिली। इसके अलावा मैंने निरामचिह्नोक्त प्रयोग सशोधित किया है, शब्दों, वाक्यसमूहों तथा अनुच्छेदों को ठीक-ठीक अलग किया है, छन्दोको क्रमाक दिये हैं। उपलब्ध मुद्रित सस्करण इन सब बातों से विहीन है, जिसका बड़ा दुःख है। मैं कह सकता हूँ, और इसमें अल्पमात्रा में भी घमड की बू नहीं है, कि पूर्णसंस्करण की अपेक्षा प्रस्तुत सस्करण में अत्यधिक मात्रा में सुधार पाठक पाएँगे।

२. पूर्ववर्ती संस्करण

ऊपर मैं कह आया हूँ कि केवल एकमात्र मुद्रित संस्करण उपलब्ध है। प्रो. डी. टी. शुद्धकि और प्रो. एच्. इद्झुमि द्वारा वह सस्करण संपादित है, तथा उसे ससार के पवित्र ग्रंथों को प्रकाशन के लिए कियोटो, जापान में जो संस्था (The Society for the Publication of Sacred Books of the World) है उसने सन १९४९ में प्रकाशित किया है (हाशिये में S से उल्लिखित)। यह सस्करण खुद भी एक मिमिओम्राफ़ प्रतिलिपि की छायाचित्रित प्रतिकृति है। यह मिमिओम्राफ़ प्रतिलिपि सन १९२९ में प्रो. S. Susa द्वारा की गयी थी। यह सस्करण छः मातृकाओं पर आधारित है, जिनमें से एक छन्द की रॉयल एशियाटिक सोसायटी से मिली थी, दो केंद्रिय विद्यापीठ ग्रयालय से; एक निम्ब्लिओथेक नॅशनल, पारिस से, एक टोकियो इंपीरियल युनिव्हर्सिटी से, तथा एक कियोटो विद्यापीठ ग्रयालय से। इन छः मातृकाओं में से केवल एक जो रॉयल एशियाटिक सोसायटी, लंदन से प्राप्त है, तात्पर्य पर लिखित है। उसपर नेपाली शकगणना के २८६ (सन ११६६) के सालकी लिपि मिलती है, अन वह प्राचीनतम है। बाकी सन मातृकाएँ उसके बाद कागजपर त्रिगुणित हस्तलिपियों हैं। इन हस्तलिपियों से संपादकों ने पाठान्तर सगृहीत किये, पर

उस जिल्द में उन्हें समाविष्ट नहीं किया, और उन्हें अलग जिल्द में प्रकाशित करने का विचार भी अब उन्होंने छोड़सा दिया है। चिकित्सक पढितों के लिए उपयुक्त सामग्री से इस प्रकार समार वचित रह गया है। तथापि यह समझा जाता है कि संपादकोंने अपनी सहिता में सर्वोत्तम तथा विश्वसनीयतम पाठ ही स्वीकृत किये हैं। तथापि इस सस्करण की चिकित्सापूर्ण जाँच से माट्टम होता है कि उपलब्ध दृष्टो मातृकाओं की सहायता से भी सहिताके रिक्त स्थानों की पूर्ति करने में संपादकमहाशय समर्थ नहीं हुए हैं। यद्यपि मुझे एकमात्र नयी मातृका मिली हे, जो उन संपादकों के सामने नहीं थी, तो भी उनके छोडे हुए रिक्त स्थानों की पूर्ति करने में मुझे भी पूरी सफलता नहीं मिली है। इसके वानजूद भी बडौदा हस्तलिपिनी प्राप्ति तथा उपयोग से अनेक स्थलों की रिक्तनापूर्ति करने में, मेरी सहिता के सशोधन में, कतिपय महत्त्वपूर्ण पाठान्तर समाविष्ट करने में, तथा कतिपय पूर्तियाँ तथा त्रुटियाँ निर्दिष्ट करने में मुझे बडी सहायता मिली है। मैं ऊपर सूचित कर आया हूँ कि कियोटो सस्करणकी सहितानो विरामचिह्नों के प्रयोग में सुधार कर देने तथा शब्दों और वाक्समूहो के शुद्ध विभाजन करने से अधिक वाचनीय तथा सरल किया जा सकता था। इन परिवर्तनो के कारण ही प्रस्तुत सस्करण पूर्ववर्ती सस्करणसे बहुत अधिक प्रगति कर चुका हे।

३. बडौदा हस्तलिपि

इस प्रकार सौभाग्यवश ओरिएण्टल इन्स्टिट्यूटकी हस्तलिपियों के सग्रह में नेपाली लिपि में लिखित इस नयी हस्तलिपि की प्राप्ति मुझे हो गयी (जो हाशिये के उल्लेखो तथा पादटिप्पणियों में B से निर्दिष्ट है)। यह स्पष्ट ही है कि प्रस्तुत हस्तलिपि प्रो. शुझुकि और प्रो. इदुझुमि द्वारा काममें लयी गयी मातृकाओं से भिन्न सहिता की प्रतिलिपि है। इन्स्टिट्यूट के भूतपूर्व सचालक डॉ. वी. भट्टाचार्य ने अपनी सस्याके लिए नेपाल में वह प्राप्त की। काठमाडू के वज्राचार्य मठ में वह मिली। जिस कागज पर वह लिखी थी वह हाथकी बनानट का एक ओर पीले रंग में रजित तथा लाल स्याही में द्वि-रेखीय हाशिये से अंकित नेपाली कागज था। पृष्ठकी लंबाई ६१५ सें. मी. और चौडाई २८२ सें. मी थी। एक पृष्ठ पर नौ पक्तियाँ, और हर पक्ति में करीब ९८ अक्षर हैं, और ऐसे पन्ने कुल २१८ हैं। प्रथम पृष्ठ के बीचोबीच एक विविधरंगीय चित्र है, जिसमें बुद्ध तथा उनके बोधिसत्त्वोंकी परिपद् आदि अंकित है। इस हस्तलिपि में भी ... से अंकित रिक्त स्थान मिलते है, जिनसे यह निर्देश मिलता है कि वट भी किसी अन्य पूर्ववर्ती हस्तलिपि की प्रतिलिपि है।

इन्स्टिट्यूट के सचालक ने उपरिनिर्दिष्ट मातृका का देवनागरी लिप्यन्तर इन्स्टिट्यूट के पंडित हरिराम शास्त्री द्वारा करवाया और मूल के साथ तुलना करके उसकी स्वयं जाँच की। गायकनाड ओरिएण्टल प्रथमाला के सस्कृतिपत आगामी सस्करण के लिए मुद्रणप्रति बनवाना उसका उद्देश्य रहा हो। सन १९५८-५९ में इन्स्टिट्यूट

के लिए रामायण के अयोध्यानाण्ड की चिन्तितापूर्ण सहिता बनाने के हेतु मुझे बार बार बड़ोदा जाना पडा । तब मूल पाठ से तुलना करके कतिपय महत्वपूर्ण स्थलों का पाठनिर्णय करने में उक्त लिप्यन्तर से लाभ उठाने का मौका मुझे भाग्यवशात् मिल गया । मुझे इस बात की बड़ी खुशी है कि यह मौका मुझे मिल गया, अन्यथा कियोटो संस्करण की सहिता पर ही निर्भर रह कर उसका केवल पुनर्मुद्रण ही मुझे करना पडता । तथापि यह स्वरूप से समझ लेना आवश्यक है कि बड़ोदा हस्तलिपि भी केवल एक हस्तलिपि ही है, जिसमें अनेक पाठदोष, अनेक हस्तच्युतियाँ तथा रिक्त स्थान विद्यमान हैं तथापि यह मैंने अनुभव किया कि वह हस्तलिपि एक कुशल पंडित-लेखक ने बड़ी सतर्कता से बनायी है । नवंबर १९५६ में जब मैं काठमांडू में था, तब ब्रजाचार्य मठमें गया था, जहाँ मैंने गण्डव्यूहसूत्र की कतिपय देवनागरी हस्तलिपियाँ देखीं, जो हाल में कागज पर बनी प्रतिलिपियाँ माडूम हुईं । इससे यह सूचना मिलती है कि उस प्रदेशमें उक्त सूत्र की प्राचीनतर हस्तलिपि का मिलना अब भी सम्भव है जिससे युवा पंडितों को मेरी सहिता का सुधार करने में मदद मिल सके ।

४. ग्रंथ का विषय-विश्लेषण

नेपाली बौद्ध आगमो या धर्मों के वर्गबाले अन्य ग्रंथोंकी भाँति इस रचनाका प्रारंभ एक प्रास्ताविक विभाग से होता है, जिसमें यह वर्णन रहता है कि श्रानस्ती में अनाथपिंडद द्वारा दान में सघ को प्राप्त जेतवन उद्यान में बुद्ध बैठे हैं और बोधिसत्त्वों, भिक्षुओं तथा श्रावकों के सघ द्वारा उनकी परिचर्या की जा रही है । भिक्षुगण आपसमें बुद्ध की महानता की अगाधता के विषय में तथा उसके किसी अक्ष को प्राप्त करने के साधनों के बारे में चर्चा कर रहे हैं । इस उद्देश्यसिद्धि के हेतु कल्याणमित्र सच्चा पथप्रदर्शक हो सकता है । उनकी चर्चा का रख जानकर बुद्ध सिंहनिज्मित नामक समाधि में प्रविष्ट हुए, जिसके फलस्वरूप विभिन्न प्रदेशों से कतिपय बोधिसत्त्व उनकी परिचर्या के लिए वहाँ आ पहुँचे और इतनी संख्या में अपने प्रसुके चारों ओर आसन जमाये बैठ गये कि जेतवन उद्यान का समूचा निस्तार उनसे व्याप्त हो गया । बुद्ध की इस निभूति से सारिपुत्र आदि श्रावकगण परिचित नहीं थे । अनन्तर प्रलेक बोधिसत्त्व ने बुद्ध की स्तुति में एक एक लघु स्तोत्र गाया (पृ १ से २४) । इसके पश्चात् बोधिसत्त्व समतभद्रने, जो समाधि के स्वरूप तथा बुद्ध की इस निभूति को जानता था, सघ को यह विषय समझा दिया । उसके अनन्तर बोधिसत्त्व मजुश्री आया और उसने भी सघके सामने बुद्ध की समाधि का रहस्य विशद किया । इसके फलस्वरूप समूचा सघ करुणा से शानित हो गया । इस करुणामय से प्रेरणा पाकर उन्होंने तय किया कि बोधिसत्त्वना तथा उसकी पूर्णसिद्धता प्राप्त करने में सत्तार के अन्य प्राणियोंकी वे सहायता करेंगे । इस हेतु उन्होंने भिक्षु, ब्राह्मण, राजा, वैद्य, व्यापारी, श्रावक, राजकुमारियाँ, राजमाताएँ आदि के विभिन्न रूप धारण करके देशके

भिन्न भिन्न विभागों में संचार किया (पृ. २५-३५) । उनमें से मंजुश्री दक्षिणापथ की ओर बढ़ा । मंजुश्री के महान पावित्र्य को जानकर सारिपुत्र ने अन्य भिक्षुओं का ध्यान उस ओर आकर्षित किया और उसके पास जाकर तत्समान शक्तियों को प्राप्त करने की इच्छा प्रकट की । मंजुश्री ने उन दस कारणों का विवेचन भिक्षुओं के सामने किया जिनके बलपर उसे वे शक्तियाँ प्राप्त हो गयीं थीं । मंजुश्री के प्रवचन के फलस्वरूप भिक्षुओंको समाधि की उपलब्धि हुई और उन्होंने संबुद्धि प्राप्त की । इसके बाद मंजुश्री धन्याकर नामक नगर पहुँच गया । धन्याकर के नागरिक बड़ी भीड़ में उसकी परिचर्या के लिए इकट्ठा हुए, जिनमें सार्थवाहपुत्र सुधन भी था । मंजुश्रीने तुरन्त जान लिया कि सुधन बोधिसत्त्व की सर्वज्ञता प्राप्त करने की क्षमता रखता है । एक प्रवचन में उसे उपदेश देकर मंजुश्री नगर छोड़कर चलता बना, पर सुधनने लगन से उसका पीछा नहीं छोड़ा । उसका ध्यान खींचने के लिए सुधन ने उसकी स्तुति में एक स्तोत्र गाया और बोधिसत्त्वता का मार्ग बताने की प्रार्थना की । तब मंजुश्री ने उसे समझाया कि बोधिसत्त्वता कल्याणमित्रों के लाभ पर निर्भर है, और उसे मेघश्री नामक भिक्षु के पास जाने की सलाह दी । उसने बतलाया कि बोधिसत्त्वता प्राप्त करने के इच्छुक को उस ध्येय की तरफ जाने के लिए कैसा आचरण करना चाहिये यह वह मेघश्री से सीख सकता है (पृ. ३६ से ४७) । उसके कहे अनुसार सुधन मेघश्री के पास पहुँच गया और उससे पूछा कि बोधिसत्त्वता किस मार्ग से प्राप्त की जाए और उस उद्देश्य के लिए किस प्रकार का आचरण आवश्यक है (पृ. ३ से ५०) । इसके उपरान्त का ग्रंथ का हिस्सा जिसमें सुधन के अन्वेषण का वृत्तान्त निहित है, हर कल्याणमित्र के बारे में वह इतना एक-समान है कि उसका सार एक तालिका के रूप में दिया जा सकता है जो इसके साथ जोड़ दी है:-

कल्याणमित्र

No	Name of Kalyanamitra with page Nos	Place of residence	His vocation
२	मेघश्री (४८-५०)	रामावरान्त-सुग्रीवपर्वत	भिद्यु
३	सागरमेघ (५१-५४)	सागरमुख-दियुदेश	भिद्यु
४	सुप्रतिष्ठित (५५-५८)	सागरतीरं लङ्कापथम्	भिद्युः
५	मेघो द्रमिड. (५९-६२)	वज्रपुर द्रमिडपट्टनम्	द्रमिडः
६	सुजक (६३-६७)	वनवासी जनपदः	श्रेष्ठी
७	सारध्वज (६८-७८)	मिलरकरणं जम्बुद्वीपशीर्षम्	भिद्युः
८	आशा (७९-८६)	समन्तव्यूहमुद्यानम्	उपासिका
९	मीम्नोत्तरनिर्घोष (८७-८९)	नालयुर्जनपद.	श्रद्धि.
१०	जयोष्मायतन (९०-९५)	शैषाणो जनपद	ब्राह्मणः
११	मैत्रायणी (९६-९८)	सिंहविजृम्भित नगरम्	कन्या
१२	सुदर्शन. (९९-१०१)	त्रिनयनो जनपद.	भिद्युः
१३	इन्द्रियेश्वर (१०२-१०४)	सुमुखं नगरम्	दारकः
१४	प्रभूता (१०५-१०९)	समुद्रप्रविष्टानं नगरम्	उपासिका
१५	विद्वान् (११०-११३)	महासभवं नगरम्	गृहपतिः
१६	रत्नचूड. (११४-११६)	सिंहपोतं नगरम्	धर्मभेष्ठी
१७	समस्तनेत्र (११७-११९)	वैत्रमूलको जनपद.	गान्धिषुः

तालिका

Special attainment

Results of that attainment

सर्वबुद्धधर्मसंधारणा धारणी

सर्वतथागतदर्शनम् ।

समन्तनेत्रधर्मपर्यायः

महासागरस्य वैपुल्यम् ।

अमङ्गमुखो बोधिसत्त्वविमोक्षः

असङ्गकोटिदर्शनालोकः ।

सरस्वत्या धारण्यालोकः

सर्वेषां मन्त्राणां ज्ञानम् ।

असङ्गव्यूहः तथागतविमोक्षः

बुद्धानां भगवतां दर्शनम् ।

समन्तमुखविशुद्धिव्यूहः समाधिः

सर्वाधिष्ठानज्ञानम् ।

अशोरुद्धेमध्यजो बोधिसत्त्वविमोक्षः

तथागतदर्शनाविरहः ।

अपराजितध्वजो बोधिसत्त्वविमोक्षः

तथागतपादमूढे विहारः ।

वज्राभिःसमाध्यवभास

सर्वेषां देवादीनामुपदेशदानम् ।

समन्तव्यूहः प्रज्ञापारमितामुखपरिवर्तः

समन्तमुखधारणीज्ञानम् ।

अनितान्तज्ञानप्रदीपो बोधिसत्त्वविमोक्षः

एकचित्तोत्पादेन सर्वज्ञानम् ।

सर्वधर्मज्ञानशिखाभिज्ञानान् ज्ञानालोकः

गणनानयज्ञानम् ।

अक्षयव्यूहपुण्यकोशो बोधिसत्त्वविमोक्षः

एकपिठारिक्या सर्वसत्त्वसंतर्पणम् ।

मन कोशसंभवानि पुण्यानि

सर्वसत्त्वभ्योऽज्ञादिदानम् ।

अप्रतिहतप्रणिधिमुण्डलव्यूहो

गृहसंपत् ।

बोधिसत्त्वविमोक्षः

सर्वमहामनोरथाममन्तमुखबुद्धदर्शन-

सर्वाभिप्रायपरिरुचिः ।

पूषोरस्थानगन्धविम्बम् ।

No. Name of Kalyānamitra with page Nos.	Place of residence	His vocation
१८ अनलः (१२०-१२३)	तालध्वजं नगरम्	राजा
१९ महाप्रभः (१२४-१३०)	शुभ्रमं नगरम्	राजा
२० अचला (१३१-१३६)	स्थिरा राजधानी	उपासिका
२१ सर्वगामी (१३७-१३९)	तोसलं नगरम्	परिनाजरुः
२२ उत्पलभूतिः (१४०-१४२)	गान्धिकभ्रेष्ठी	पृथुराष्ट्रं जनपदः
२३ वैरः (१४३-१४४)	कूटागारं नगरम्	दासः
२४ जयोत्तमः (१४५-१४७)	नन्दिहारं नगरम्	भ्रेष्ठी
२५ सिंहविजृम्भिता (१४८-१५३)	कलिप्रवनं नगरम्	भिन्नुष्णी
२६ वसुमिता (१५४-१५६)	रत्नव्यूहं नगरम्	भागवती
२७ वेष्टिल. (१५७-१५८)	शुभपारंगमं नगरम्	शुद्धपतिः
२८ अवलोकितेश्वरः (१५९-१६४)	पोतलकः पर्वतः	बोधिसत्त्वः
२९ अनन्यगामी (१६५-१६६)	गगनसंचारी	बोधिसत्त्वः
३० महादेवः (१६७-१६८)	महादेवः	देवः
३१ स्थावरा (१६९-१७०)	मगधविषयः	पृथ्वीदेवता
३२ वासन्ती (१७१-१८२)	कपिलवस्तु	रात्रिदेवता
३३ समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभा (१८३-१८७)	मगधविषयः	रात्रिदेवता
३४ प्रमुदिनयनजगद्धिरोचना (१८८-२०२)	वैरोचनबोधिमण्डः	रात्रिदेवता
३५ समन्तसरस्वत्याणोज श्री (२०३-२१९)	वैरोचनबोधिमण्डः	रात्रिदेवता
३६ प्रशान्तघ्नभागारवती (२२०-२३२)	वैरोचनबोधिमण्डः	रात्रिदेवता

Special attainment

Results of that attainment

मायागतो बोधिसत्त्वविमोक्षः ।

अधार्मिकसत्त्वदमनम् ।

महामैत्रीध्वजो ज्ञानलोकः

सर्वभयोपद्रवादिप्रशमनम् ।

दुर्योधनज्ञानगर्भो विमोक्षः

अभ्विन्त्यानि प्रातिहार्याणि ।

समन्तमुखव्यवचारणालोको नाम
समाधिमुखम्

सर्वसत्त्वार्थकरणम् ।

सर्वगन्धयुक्तिज्ञानम्

सत्त्वानां सुवर्णवर्णकुसुमविचित्रितत्वम् ।

महाकरुणाध्वजा बोधिसत्त्वचर्या

सर्वसत्त्वार्थपरिपूरणम् ।

सर्वगामिनी बोधिसत्त्वचर्या

लोके धर्मदेशना ।

सर्वमन्यनासमुद्घातितो विमोक्षः

बुद्धपूजोपस्थानकर्म ।

विरागक्रोडीगतो विमोक्षः

रागविरागतायै धर्मदेशना ।

अपर्यादत्तक्रोडीगतो विमोक्षः

सर्वतयागताभिमुखीभवनम् ।

महाकरुणामुखाविलम्बं चर्यामुखम्

सत्त्वानां सर्वमयेभ्यो विमोचनम् ।

समन्तमुत्तनिर्ज्वनो विमोक्षः

सर्वबुद्धस्वरूपावतरणम् ।

मेपजालो नाम विमोक्षः

बुद्बालधर्मप्रतिपत्तौ नियोजनम् ।

ज्ञानदुर्योधनगर्भो विमोक्षः

बोधिसत्त्वचित्तचरितज्ञानम् ।

सर्वसत्त्वतमोविकिरणधर्मोवभास-

सर्वसत्त्वप्रतिशरणत्वम् ।

जगद्दिनचमुखो विमोक्षः

सर्वतथागतस्वरूपावतरणम् ।

शान्तध्यानमुखसमन्तविक्रमो विमोक्षः

सर्वसत्त्वपरिपाचनम् ।

समन्तभद्रप्रैतिमिपुत्रविमलवेगध्वजो
नाम समाधिः

सर्वज्ञताविमुद्बभासप्रतिलम्बः ।

सर्वश्रेष्ठभिमुखजगद्दिनचनिर्दशनं
नाम विमोक्षः

सत्त्वानां धार्मिकी रक्षावरणयुक्तिः ।

No	Name of Kalyānamitra with page Nos	Place of residence	His vocation
३७	सर्वनगररक्षासभयतेज श्री (२३३-२४०)	वैरोचनबोधिमण्ड	रानिदेवता
३८	सर्वदृष्टप्रफुल्लनमुत्सववासा (२४३-२६४)	वैरोचनबोधिमण्ड	रानिदेवता
३९	सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानदीर्घप्रभा (२६५-२८४)	वैरोचनबोधिमण्ड	रानिदेवता
४०	सुतेजोमण्डलरतिश्री (२८५-२९९)	सुम्बिनीवनम्	सुम्बिनीवनदेवता
४१	गोपा (३००-३३८)	कपिलवस्तु	शाक्यन्या
४२	मायादेवी (३३९-३४९)	वैरोचनबोधिमण्ड	बोधितत्त्वज्ञेश्री
४३	दुरैद्रामा (३५०-३५९)	निदर्शे द्रभवनम्	देवकन्या
४४	विधामिन (३५२)	कपिलवस्तु	दारकाचार्य
४५	सिन्धुपाणित (३५३-३५४)		श्रद्धिदारक
४६	भद्रोत्तमा (३५५)	वर्तनक नगरम्	उपासिका
४७	सुक्तासार (३५६)	भरुकच्छ नगरम्	हैरभ्यक
४८	सुचन्द्र (३५७)	भरुकच्छ नगरम्	ग्रहपति
४९	अजितसेन (३५८)	रोहक नगरम्	ग्रहपति
५०	शिवराय (३५९)	धर्मग्राम	ब्राह्मण
५१	श्रीसभय श्रीमतिथ (३६०-३६७)	सुमनासुख नगरम्	दारका, दारिका
५२	मैत्रेय (३६८)	वैरोचनबुद्दहालकारगर्भो महाकृत्यगार	बोधिसत्त्व

Special attainment

विपुलप्रीतिवैगसंभवचित्तक्षणव्यूहो विमोक्षः
 मनोज्ञरुतगम्भीरविकुर्वितप्रवेशो विमोक्षः
 विपुलप्रीतिसंभवसंतुष्टयवभासो विमोक्षः
 सर्वसत्त्वपरिपाकसंचोदनकुशलसंभवो विमोक्षः
 अप्रमेयकल्पसर्वारम्बणबोधिसत्त्वजन्म-
 विकुर्वित तत्सदर्शनो विमोक्षः
 बोधिसत्त्वसमाधिसागरनयव्यवलोक्ताविषयो
 विमोक्षः
 महाप्रमिशानज्ञानमायाप्रतव्यूहो विमोक्षः
 असङ्गस्मृतिविशुद्धव्यूहो विमोक्षः

Results of that attainment

अनुत्तरधर्मसंग्रहः ।
 तथागतपुण्यसत्त्वसंग्रहज्ञानोपायावभासः ।
 सर्वधर्मस्वभावसमतावबोधनम् ।
 वैरोचनजन्मसमुद्रावतरणम् ।
 सर्वसत्त्वानां कर्मसमादानज्ञानम् ।
 बोधिसत्त्वजननीत्वम् ।
 तथागताविरहः ।

शिल्पाभिज्ञावान् विमोक्षः

अनालयमण्डलधर्मपर्यायज्ञानम्

असङ्गस्मृतिव्यूहो विमोक्षः

विमलज्ञानप्रभो विमोक्षः

अक्षयलक्षणो विमोक्षः

सत्याधिष्ठानम्

मायागतो बोधिसत्त्वविमोक्षः

सर्वभ्रमध्वारम्बणज्ञानप्रवेशासंमोपस्मृति-
 व्यूहगर्भो विमोक्षः

प्रज्ञापारमितासुखावक्रान्तिः ।

सर्वज्ञतामण्डलप्रवर्तनम् ।

तथागतपादमूले धर्मपर्येष्टिः ।

अक्षयसुद्धदर्शनप्रतिलम्भः ।

सर्वकामसमृद्धिः ।

मायागतसर्वलोकज्ञानम् ।

यथास्थितसर्ववस्तुस्वभावसंदर्शनम् ।

इस तालिका से यह दिखाई देगा कि एक कल्याणमित्र बुद्ध या बोधिसत्त्व के अनन्त गुणों में से केवल एक गुणविशेष ही अपने पास रखता है । तोभी समन्तभद्र की प्रदर्शित भद्रचरी या भद्रचर्या (पृ. ४२८-४३६) में इस आचारमार्ग का सार दिखाई देता है ।

पुणें—२

७-९-६०

प. ल. वैद्य

ABBREVIATIONS

- AK (अ० क०)—*Aradana-Kalpalata* of Ksemendia, Bibliotheca Indica edition our edition in BST Nos 22-23
- AS (अ० श०)—*Avadana-Sataka* by J S Speyer, Bibliotheca Buddhica edition our edition in BST No 19
- Asta (अष्ट०)—*Astasahasrika Prajnaparamita*, ed. by Rajendralal Mitra
- BC—*Buddhacarita* of Aśvaghosa, edns by Cowell and Johnstone
- BCA—*Bodhicaryavatara* of Santideva, with *Pañjika* of Prajna karamati ed by Poussin base text in Zapiski, our edition in BST, No 12
- BCP—*Bodhicaryavatarapañjika* of Prajnakaramati, ed by Poussin, our edition in BST, No 12
- CP—*Caryapitaka*, PTS edition, also by B C Law
- CS—*Catusstava* of Nāgarjuna (I *Nirupama*, II *Lohatita*, III *Acintya*, and IV *Paramartha*)
- DA (द्विधा०)—*Duyavadana*, our edition in BST No 20 also Cowell and Neil's edition
- DBh (द० भू०)—*Dasabhumikasutra* ed by Rahder our edition in BST, No 6
- GM—*Gilgit Mss* ed by N Dutt
- GV (गण्ड०)—*Gandavyuhasutra* ed by Suzuki and Idzumi, Kyoto, Japan 1949 our edition in BST, No 5
- J (जा०)—*Jataka*, ed by Fausbol
- JM (जा० मा०)—*Jatakamala* of Ārya Sura ed by H Kern, HOS, our edition in BST No 21
- KV (करण्ड)—*Karandavyuha* BTS edition
- LA (लङ्का०)—*Lankavatara-sutra*, ed. by B Nanjo, Kyoto, Japan, 1923 reprint 1956
- LV (ललित०)—*Lalita-Vistara*, our edition in BST No 1
- MS (म० शा०)—*Madhyamakasastra* of Nāgarjuna, our edition in BST No 10
- MV (म० वृ०)—*Madhyamakakṛti* called *Prasannapada* of Candra kṛti, our edition in BST No 10
- MVastu (म० व०)—*Mahavastu*, ed. by E Senart
- MVy (म० व्यु०)—*Mahavyutpatti* ed. by I P Minayeff, Bibliotheca Buddhica

- PP—Prajñāparamitā
 RP (रूप०)—*Rāstrapālopariprecha*, ed by L. Feer, Bibliotheca
 Buddhica, our edition in BST No 17
 ŚS (सिद्ध०)—*Sikṣāsamuccaya* of Śāntideva, ed by Bendall in
 Bibliotheca Buddhica, our edition in BST No 11
 SA (सूत्र०)—*Sutrālamkāra* of Asaṅga, ed by S. Levi
 SN—*Saundarananda* of Aśvaghoṣa, edns by H. P. Shastri and
 Johnstone
 SR (समाधि०)—*Samādhirāyasūtra* ed by N. Dutt, in GM, our
 edition in BST No 2
 SDP (सदानु०)—*Saddharmapundarikasūtra*, ed by N. Dutt, also by
 Kern and Nanjo, our edition in BST No 6
 SP (सुवर्ण०)—*Suvarṇaprabhasasūtra*, ed by B. Nanjo and H.
 Idzumi, Kyoto, Japan, 1931, also by J. Nobel
 SV (सुखा०)—*Sukhāvativyūha* ed by Max Müller
 T—Tibetan translation
 T—(followed by number)—Tohoku Catalogue
 TG (तथा०)—*Tathagataguhyasūtra* or *Cuhyasamaya*, GOS edn
 TS (तत्त्व०)—*Tattvasaṅgraha* of Santarakṣita, GOS edition.
 TTP—Taisho Tripiṭaka, Tokyo, 1924–1934
 VCh (वच०)—*Vajracchedikā*, ed by Max Müller, our edition in
 BST No 17

(N B—Most of the works mentioned above are planned to be
 included in the BUDDHIST SANSKRIT TEXTS Series
 The list will be found at the end of the Volume)

॥ गण्डव्यूहसूत्रम् ॥

१ निदानपरिवर्तः ।

॥ ॐ नमः सर्वबुद्धबोधिसत्त्वैः ॥

एवं मया श्रुतम् । एकस्मिन् समये भगवान् श्रावस्त्वां विहरति स्म जेतवनेऽनाथ-
पिण्डदस्याराभे महाव्यूहे कूटागारे सार्धं पञ्चमात्रैर्वोधिसत्त्वसहस्रैः समन्तभद्रमञ्जुश्रीबोधि-
सत्त्वपूर्वगमैः । यदुत ज्ञानोत्तरज्ञानिना च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । सत्त्वोत्तरज्ञानिना च ।
असङ्गोत्तरज्ञानिना च । कुसुमोत्तरज्ञानिना च । सूर्योत्तरज्ञानिना च । चन्द्रोत्तरज्ञानिना
च । विमलोत्तरज्ञानिना च । वज्रोत्तरज्ञानिना च । विरजोत्तरज्ञानिना च । वैरोचनोत्तर-

१ Before एवं, all Mss. read the following stanzas which, of course, do not form part of the text:-

गण्डव्यूहमहाण्वस्तोत्रनिनादि भो जिनसुतानाम् ।
पद्मेन्मण्डलसागरनाम्ना व्यूहादिकं प्रोक्तम् ॥ १ ॥
सुगतसमाध्यवतरणा अचिन्तियबुद्धनिर्देशनं चैव ।
धीमत्संघागमनं श्रावकविपयानुगमनं च ॥ २ ॥
स्तुतिमेषाचिन्त्यमहाबुद्धोत्पादप्रकाशनं सुधियाम् ।
सद्धर्मरत्नसागरसमन्तभद्रार्थनिर्देशम् ॥ ३ ॥
सर्वतथागतसुरचिरसमाधिसागरपरंपरावगमात् ।
जिनसुतसमाधिसागरपरंपराश्चातुगन्तव्याः ॥ ४ ॥
इति सुगतसमाधिसुतैर्विमोक्षसागरपरंपराभिश्च ।
सुगतात्मजेन सुधिया मञ्जुश्रीनामधेयेन ॥ ५ ॥
निर्दिशता सुगतानां व्यूहमचिन्त्यं तथा जिनसुतानाम् ।
विक्रीडितैर्विबुधिवैः स्फुटं जगदनन्तपर्यन्तम् ॥ ६ ॥
तस्यैवं निर्दिशतो दशबलतनयस्य बोधिवरसत्त्वाः ।
अद्भुतैर्विप्रोद्गृह्यैः सुगतात्तात्पर्यं प्रोक्तम् ॥ ७ ॥
तेषां समाधिसागरैर्मोक्षमतां दशबलानुभावेन ।
विक्रीडितैर्विबुधिवैः यस्यानुभावेन ॥ ८ ॥
एवं समाहितधियस्ते वदिनः सत्त्वसागरमनन्तम् ।
प्रविचेष्टविनयशतैर्विबुधैरात्मप्रभावनयैः ॥ ९ ॥
न च सुगतपादमूलात्केचिदप्यपजग्मुस्ते महासत्त्वाः ।
विबुधैर्विमोक्षविषयैर्बुद्धरत्नप्राप्रमेयैस्ते ॥ १० ॥
प्रार्कामीक्षिणापयमथ चरियां जिनसुतस्य स मञ्जुश्रीः ।
बोधिसत्त्वल्लिखितैर्विनयन् सत्त्वान् परमयोधौ ॥ ११ ॥
धन्याकरात्युरवरादनुपूर्वेणाथ सो विनेयवशात् ।
विनयामास महाजनमचिन्त्यनिर्देशवशिताभिः ॥ १२ ॥

१ B चञ्जोत्तरं. ३ B निर्देशनश्चैव. ४ B गमनश्च. ५ B सुगतं. ६ S निर्दिशतां.
७ B रमवकमाहश्च. ८ B प्रकामन्.

ज्ञानिना च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ज्योतिर्ध्वजेन च । मेरुध्वजेन च । रत्नध्वजेन
 च । अश्वध्वजेन च । कुसुमध्वजेन च । विमलध्वजेन च । सूर्यध्वजेन च । रुचिर-
 ध्वजेन च । विरजध्वजेन च । वैरोचनध्वजेन च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ रत्नतेजसा च ।
 महातेजसा च । ज्ञानवज्रतेजसा च । विमलतेजसा च । धर्मसूर्यतेजसा च । पुण्यपर्वत-
 5 तेजसा च । ज्ञानावभासतेजसा च । समन्तश्रीतेजसा च । समन्तप्रभतेजसा च । समन्त-
 प्रभश्रीतेजसा च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ धारणीगर्भेण च । गगनगर्भेण च । पद्मगर्भेण
 च । रत्नगर्भेण च । सूर्यगर्भेण च । गुणविशुद्धिगर्भेण च । धर्मसमुद्रगर्भेण च ।
 वैरोचनगर्भेण च । नाभिगर्भेण च । पद्मश्रीगर्भेण च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥
 सुनेत्रेण च । विशुद्धनेत्रेण च । विमलनेत्रेण च । असङ्गनेत्रेण च । समन्तदर्शननेत्रेण
 10 च । सुविलोकितनेत्रेण च । अँवलोकितनेत्रेण च । उत्पलनेत्रेण च । वज्रनेत्रेण च ।
 रत्ननेत्रेण च । गगननेत्रेण च । समन्तनेत्रेण च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ देवमुकुटेन
 च । धर्मधातुप्रतिभारामणिसुकुटेन च । बोधिमण्डसुकुटेन च । दिवैरोचनसुकुटेन च ।
 सर्वबुद्धसंभूतगर्भामणिसुकुटेन च । सर्वलोकधातुद्रतसुकुटेन च । समन्तवैरोचनसुकुटेन
 च । अनभिभूतसुकुटेन च । सर्वतथागतसिंहासनसंप्रतिष्ठितमणिसुकुटेन च । समन्तधर्म-
 15 धातुगगनप्रतिभाससुकुटेन च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ब्रह्मेन्द्रचूडेन च । नागेन्द्रचूडेन
 च । सर्वबुद्धनिर्माणप्रतिभासचूडेन च । बोधिमण्डचूडेन च । सर्वप्रणिधानसागरनिर्घोष-
 मणिराजचूडेन च । सर्वतथागतप्रभामण्डलप्रसुखनमणिरत्ननिगर्जितचूडेन च ।
 सर्वाकाशतलासंभेदपिङ्गसिमणिरत्नविभूषितचूडेन च । सर्वतथागतविकुर्वितप्रतिभासध्वज-
 मणिराजजालसंछादितचूडेन च । सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्घोषचूडेन च । सर्वत्र्यध्वनाम-
 20 चक्रनिर्घोषचूडेन च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ महाप्रभेण च । विमलप्रभेण
 च । विमलतेजःप्रभेण च । रत्नप्रभेण च । विरजप्रभेण च । जोतिप्रभेण च ।
 धर्मप्रभेण च । शान्तिप्रभेण च । सूर्यप्रभेण च । विकुर्वितप्रभेण च । देवप्रभेण च
 बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ पुण्यकैतुना च । ज्ञानकैतुना च । धर्मकैतुना च । अभिज्ञा-

द्यन्तु इत्यनेन कृपाकृपमेषो बोधये समादाय्य ।

25 कल्याणमित्यसागरवत्कर्मव्यवहार्यं कारुण्यात् ॥ १३ ॥

विक्रहार उत्तरविर्णयैर्बहुभिः क्षेत्राणैर्वैश्वसितकार्यः ।

पृथ्वीधेरुपविरगिविनयन् भौम्यजनकायम् ॥ १४ ॥

सुभनोऽपि तदनुशास्त्रा मेघश्रीसागरान्बुद्भुत्सुखम् ।

कल्याणमित्यसागरमाराण्य समन्तभद्रार्थम् ॥ १५ ॥

30 तिनयन् सत्त्वगहस्यन् तत्पार्यान्तर्गतः समाधिशतैः ।

विक्रहाणन्तथिया समन्तभद्रचरीयामिसुखैः ॥ १६ ॥

१ B om. रत्नध्वजेन च. २ B om. सूर्यध्वजेन च. ३ B om. समन्तप्रभश्रीतेजसा च.

४ B adds तत्त्वगर्भेण च. ५ B om. अरलोकितनेत्रेण च. ६ B 'प्रभोचन'. ७ S भाष्य.

८ B 'रत्नार्थ'. ९ B 'सुखम्'.

केतुना च । प्रभाकेतुना । कुसुमकेतुना च । बोधिकेतुना च । ब्रह्मकेतुना च । समन्ता-
वभासकेतुना च । मणिकेतुना च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ ब्रह्मघोषेण च । सागर-
घोषेण च । धरणीनिर्नादघोषेण च । लोकेन्द्रघोषेण च । शैलेन्द्रराजसघट्टनघोषेण च ।
सर्वधर्मधातुस्फरणघोषेण च । सर्वधर्मधातुसागरनिगर्जितघोषेण च । सर्मारमण्डलप्रमर्दन-
घोषेण च । महारुग्णानयमेघनिगर्जितघोषेण च । सर्वजगद्दुःखप्रशान्त्याश्वासनघोषेण च 5
बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ धर्मोद्भतेन च । विशेषोद्भतेन च । ज्ञानोद्भतेन च । पुण्यसुमेरु-
द्भतेन च । गुणप्रभासोद्भतेन च । यशोद्भतेन च । समन्तावभासोद्भतेन च । महामैत्र्युद्भतेन
च । ज्ञानसमारोद्भतेन च । तथागतकुलगोत्रोद्भतेन च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ प्रभाश्रिया
च । प्रवरश्रिया च । समुद्रतश्रिया च । वैरोचनश्रिया च । धर्मश्रिया च । चन्द्रश्रिया
च । गगनश्रिया च । रत्नश्रिया च । केतुश्रिया च । ज्ञानश्रिया च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ 10
शैलेन्द्रराजेन च । धर्मोद्भतेन च । जगदिन्द्रराजेन च । ब्रह्मेन्द्रराजेन च । गणोद्भ-
राजेन च । देवेन्द्रराजेन च । शान्तेन्द्रराजेन च । अचलेन्द्रराजेन च । ऋषभेन्द्रराजेन च ।
प्रथेन्द्रराजेन च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ प्रशान्तस्वरेण च । असङ्गस्वरेण च । धरणी-
निर्घोषस्वरेण च । सागरनिगर्जितस्वरेण च । मेघनिर्घोषस्वरेण च । धर्मावभासस्वरेण च ।
गगननिर्घोषस्वरेण च । सर्वसत्त्वकुशलमूलनिगर्जितस्वरेण च । पूर्वप्रणिधानसचोदनस्वरेण 15
च । मारमण्डलनिर्घोषस्वरेण च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ रत्नबुद्धिना च । ज्ञानबुद्धिना
च । गगनबुद्धिना च । असङ्गबुद्धिना च । निमलबुद्धिना च । विशुद्धबुद्धिना च ।
त्र्यध्वावभासबुद्धिना च । विशालबुद्धिना च । समन्तावलोकबुद्धिना च । धर्मधातुनया-
वभासबुद्धिना च बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ॥ एतप्रमुखैः पञ्चमात्रैर्बोधिसत्त्वैः सर्वैः
समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानाभिनिर्वातैरसङ्गोचरैः सर्वबुद्धक्षेत्रस्फूर्णतया । अनन्त- 20
कायाधिष्ठानैः सर्वतथागतोपसक्रमणतया । अनापरणचक्षुर्मण्डलविशुद्धैः सर्वबुद्धिनिर्कुर्वित-
दर्शनतया । विज्ञप्तिव्यप्रमाणगतैः सर्वतथागताभिसंबोधिमुखोपसक्रमणाप्रतिप्रसन्धतया ।
अनन्तालोकैः सर्वबुद्धधर्मसमुद्रनयज्ञानावभासप्रतिलब्धतया । अनन्तकल्पाक्षीणगुण-
निर्देशैः प्रतिसविद्विशुद्ध्या । आकाशधातुपरमज्ञानगोचरविशुद्धनिर्गृहीतैर्याशयजगद्रूप-
कायसदर्शनतया । नितिमिरैर्नि सत्त्वनिर्जायसत्त्वधातुपरिज्ञया । गगनसमप्रज्ञैः सर्वधर्मधातु- 25
रदिमजालस्फरणतया ॥ पञ्चभिश्च श्रावकमहर्षिर्दिशतैः सर्वैः सत्यनयस्वभावाभिसंबुद्धैर्भूत-
कोटिप्रैत्यक्षगतैर्धर्मप्रकृत्यनतीर्णैर्भवसमुद्रोच्चलितैस्तथागतगगनगोचरैः सयोजनानुशययासना-
विनिर्वर्तितैरसङ्गालयनिलयैर्गगनशान्तविहारिभिर्बुद्धकाङ्क्षाविमतिविचिकित्सासमुच्छिन्नैः बुद्ध-
ज्ञानसमुद्राधिमुक्तिपयानतीर्णैः ॥ लोकेन्द्रैश्च पूर्वजिनकृताधिकारे । सर्वजगद्दितसुखप्रतिपन्नै-

१ B सर्वशुद्धसत्त्व°. २ B adds विशुद्धबुद्धिना च ३ B °सत्त्वशतसहस्रैः .

४ B °स्फरणानन्त°. ५ B °विबुद्धैः . ६ °दर्शनविज्ञप्ति°. ७ B °प्रलयेऽप°. ८ B °धर्म-

प्रत्यवतीर्णैः . ९ B सर्वजगद्दितार्थप्रति°.

रनधीष्टनृत्त्याणमित्रैः परसत्त्वरक्षाप्रतिपन्नैः लोकविशेषवर्तिज्ञानसुखानर्तीर्णैः सर्वसत्त्वापरि-
त्यागच्छित्तैर्दुःखशासनगोचरनिर्पतित्वाभागतशासनरक्षाप्रतिपन्नैर्दुःखवंशसंधारणप्रणिधिनिर्जातै-
स्तथागतजुलगोनसभामिमुरैः सर्वज्ञताज्ञानाभिलाषिभिः ॥

अथ खलु तेषां बोधिसत्त्वानां सपरिवाराणां तेषां च श्रावणमहर्दिकानां तेषां च
६ लोकेन्द्राणां सपरिवाराणामेतदभवत्—न शक्यं सदेवकेनापि लोकेन तथागतनिपय तथागत-
ज्ञानगोचर तथागताधिष्ठान तथागतजल तथागतनैशारद्य तथागतसमार्थि तथागतविहार तथा-
गताधिपत्य तथागतकथय तथागतज्ञानमरणन्तु या अत्रगाहितु या अधिमोक्तुं वा प्रैज्ञातु वा
त्रिज्ञातु वा विचारयितु वा निर्भारयितु वा निर्भाजितु वा प्रभाजयितु वा परसत्त्वसतानेषु वा
प्रतिष्ठापयितुम्, अन्यत्र तथागताधिष्ठानेन तथागतनिजुयितेन तथागतानुभावेन तथागत-
१० पूर्वप्रणिधानेन पूर्वमुद्दसुवृत्तपुत्रशलमूलतया कल्याणमित्रपरिग्रहेण श्रद्धानयनज्ञानपरिशुद्ध्या
उदाराधिमुक्तमवभासप्रतिलम्भेन बोधिसत्त्वाध्यायपरिशुद्ध्या अव्यायसर्वज्ञताप्रणिधान-
प्रस्थानेन ! अप्येन नाम भगवानस्मान् यथाशयानां बोधिसत्त्वानां सर्वेषां च सत्त्वानामाशय-
विमात्रतया अधिमुक्तिज्ञानात्प्रत्यया प्रतिबोधनानात्प्रत्यया वचनसकेतनानात्प्रमातॄणां नानाधि-
पत्येयमूमिप्रतिष्ठितानां नानेन्द्रियपरिशुद्धानां नानाशयप्रयोगानां नानाचेतनानिपययाणां नाना-
१५ तथागतगुणनिश्रितानां नानाधर्मनिर्देशदिग्भिमुखानां पूर्वसर्वज्ञताप्रस्थानं च संदर्शयेत् । पूर्व-
बोधिसत्त्वप्रणिधानाभिनिर्हारं च सददर्शयेत् । पूर्वबोधिसत्त्वपरिमितामण्डलविशुद्धिं च सददर्श-
येत् । पूर्वबोधिसत्त्वभूम्यान्मण्डलविबुर्जितं च सददर्शयेत् । पूर्वबोधिसत्त्वचर्यामण्डलाभिनिर्हार-
परिवृत्तिं च सददर्शयेत् । पूर्वबोधिसत्त्वयानाभिनिर्हारव्यूहावभासं च सददर्शयेत् । पूर्वबोधि-
सत्त्वमार्गव्यूहपरिशुद्धिं च सददर्शयेत् । पूर्वबोधिसत्त्वनिर्माणनयसागराभिनिर्हारव्यूहानपि
२० सददर्शयेत् । पूर्वबोधिसत्त्वसमुद्रागमविबुर्जितसागरव्यूहानपि सददर्शयेत् । बोधिसत्त्ववृषयोग-
समुद्रानपि सददर्शयेत् । अभिसंबोधिसुखविबुर्जितसागरानपि सददर्शयेत् । तथागतधर्मचक्र-
प्रवर्तनविबुर्जितवृषमितामपि सददर्शयेत् । तथागतबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिविबुर्जितसागरानपि सददर्श-
येत् । तथागतसत्त्वधातुनिनयोपायमुखान्यपि सददर्शयेत् । तथागतसर्वज्ञताधर्मनगराधिपत्येयता-
मपि सददर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वमार्गानमासानपि सददर्शयेत् । तथागतसत्त्वमवनप्रवेशविकु-
२५ र्जितान्यपि सददर्शयेत् । तथागतसत्त्वदक्षिणाप्रतिग्रहाश्च सददर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वपुण्य-
दक्षिणादेशानांप्रातिहार्याण्यपि सददर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वचिन्तितेषु बुद्धप्रतिभासविश्वती-
रपि सददर्शयेत् । तथागतसत्त्वनिजुयितप्रातिहार्याण्यपि सददर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वदेशाना-
मुशासनीप्रातिहार्याण्यपि सददर्शयेत् । तथागतसर्वसत्त्वाचिन्त्यबुद्धसमाधिगोचरविबुर्जितान्यपि
सददर्शयेदिति ॥

३० अथ खलु भगवात्तेषां बोधिसत्त्वानां चेतसैः चेत परिनिर्तर्कमाहास्य महाकरुणा-
शीर महाकरुणामुस महाकरुणापूर्वगम महाकरुणाधर्मपालनयातुगम सिंहविजृम्भित नाम

१ B अवर्तुम् २ B आत्तु ३ B om विभावितु ४ B adds तथागतसर्व-
ज्ञतातुगाधिपत्येयता सददर्शयेत्.

समाधिं समापद्यते स्म जगद्बिरोचनव्यूहम् । समनन्तरसमापन्नस्य च भगवतो महाव्यूहः
कूटागारोऽनन्तमध्यविपुलः संस्थितोऽभूत् । अपराजितवज्रधरणीतलव्यूहः सर्वमणिरत्नराज-
जालसंस्थितभूमितलमनेकरत्नपुष्पाभिकीर्णो महामणिरत्नसुविकीर्णो वैडूर्यस्तम्भोपशोभितो
जगद्बिरोचनमणिराजसुविभक्तालंकारः सर्वरत्नयमकसंघातो जाम्बूनदमणिरत्नकूटोपशोभितः
सर्वरत्ननिर्यूहतोरणहर्म्यगवाक्षासंख्येयवेदिकाविशुद्धव्यूहः सर्वलोकेन्द्रसदृशमणिरत्नव्यूहो 5
जगत्सागरमणिरत्नव्यूहः सर्वमणिरत्नसंछादितः समुच्छ्रितच्छत्रध्वजपताकः सर्वद्वारतोरण-
व्यूहमुखैर्धर्मधातुरश्मिजालप्रमुक्तस्फरणव्यूहो बहिरनभिलाप्यपर्पन्मण्डलभूमितलवेदिकाव्यूहः
समन्तदिकसोपानमणिरत्नकूटः परमसुविभक्तोपशोभितः । सर्वं च जेतवनं विपुलायाम-
विस्तारं संस्थितमभूत् । तान्यपि च बुद्धानुभावेन अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि
बुद्धक्षेत्राणि विपुलायामविस्ताराणि संस्थितान्यभूवन् । सर्वरत्नविचित्रव्यूहानि अनभिलाप्य- 10
रत्नचित्रसंस्थितभूमितलानि असंख्येयमणिरत्नप्राकारपरिक्षिप्तानि विविधरत्नतालपङ्क्तिव्यूहानि
संस्थितान्यभूवन् । तेषु च अपरिमाणगन्धोदकनद्योऽनन्तावर्तगन्धोदकपरिपूर्णाः सर्वरत्न-
पुष्पौघकल्पः प्रदक्षिणवाहिन्यः सर्वबुद्धनिर्घोपनिर्गर्जितव्यूहाः समवतिष्ठन्ते स्म । अचि-
न्त्याश्च रत्नपुण्डरीकपङ्कयः सर्वरत्नोद्गतप्रफुल्लपद्मव्यूहोपशोभिततलाश्च रत्नवृक्षाः, अचिन्त्याश्च
विचित्ररत्नकूटागारपङ्कयः सर्वमणिरत्नजालसंछन्ना असंख्येयमणिरत्नरश्मिजालावभासव्यूहा 15
असंख्येयमणिरत्नविमानसर्वमणिरत्नव्यूहाः सर्वगन्धकोशप्रमुक्ताः सर्वधूपपटलव्यूहाः संस्थिता
अभूवन् । अपरिमाणाश्च रत्नध्वजाः, एवं वल्लध्वजाः पताकाध्वजा रत्नपट्टध्वजाः पुष्पध्वजा
आभरणध्वजा माल्यध्वजाः सर्वरत्नकिङ्किणीजालध्वजा मणिराजच्छत्रध्वजाः समन्तावभास-
स्फरणमणिरत्नध्वजाः सर्वतथागतनामचक्रनिर्घोपमणिरत्नराजध्वजाः सिंहकान्तमणिरत्नराज-
ध्वजाः सर्वतथागतपूर्वयोगनिर्गर्जनमणिरत्नराजध्वजाः सर्वधर्मधातुप्रतिभासध्वजा मणिरत्नराज- 20
ध्वजव्यूहाः सर्वध्वजालंकारसमन्तदिकसुविभक्तव्यूहाः संतिष्ठन्ते स्म । सर्वावच्च जेतवनमचि-
न्त्यदिव्यविमानमेघगगनतलालंकारं संस्थितमभूत् । असंख्येयसर्वगन्धक्षमेघसंछन्नालंकारम्,
अनभिलाप्यसर्वव्यूहसुमेरुसंछन्नालंकारम्, अनभिलाप्यवाचतूर्यमेघसर्वतथागतस्तुतिसंगीतिमधु-
रनिर्घोपालंकारम्, अनभिलाप्यरत्नपद्ममेघसंछन्नालंकारम्, अनभिलाप्यरत्नसिंहासनदिव्यमणि-
रत्नवल्लप्रज्ञप्तत्रोधिस्तत्त्वनिष्पणतथागतस्तुतिमेघमधुरनिर्घोपालंकारम्, अनभिलाप्यदेवेन्द्रविम्ब- 25
सदृशाभिमुखमणिविग्रहमेघालंकारम्, अनभिलाप्यश्वेतमुक्तिजालमेघालंकारम्, अनभिलाप्य-
लोहितमुक्ताकूटागारेमेघसंछन्नालंकारम्, अनभिलाप्यवज्रसारमुक्तामेघप्रवर्षणालंकारं संस्थित-
मभूत् । तत्कस्य हेतोः ? तथा हि तदचिन्त्यं तथागतकुशलमूलम्, अचिन्त्यस्तथागतशुद्धधर्मो-
पचयः, अचिन्त्यं तथागतबुद्धवृषभिताधिष्ठानम्, अचिन्त्यं तथागतसर्वलोकधालेककायस्फरण-
विकुर्वितम्, अचिन्त्यं सर्वतथागतैककायप्रवेशसर्वबुद्धक्षेत्रव्यूहसमवसरणाधिष्ठानसंदर्शनम्, 30
अचिन्त्यं तथागतानामेकपरमाणुरजसि सर्वधर्मधातुप्रतिभासविज्ञतिसंदर्शनम्, अचिन्त्यं तथा-

गतानामेकरोमकूपे पूर्वान्तकोटीगतसर्वतथागतपरंपरासंदर्शनम्, अचिन्त्यं तथागतामेकरोम-
मुखसर्वलोकधातुपरमाणुरजःसरावभासनम्, अचिन्त्यं तथागतानामेकरोममुखसर्वलोकधातु-
परमाणुरजःसमं निर्मितमेघसर्वबुद्धक्षेत्रस्फरणम्, अचिन्त्यं तथागतानामेकरोममुखसर्वलोक-
धातुसंवर्तविवर्तकल्पसंदर्शनं च । यथा च जेतवनमेघरूपया बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धा परिशुद्धं
० संस्थितम्, एवं दशसु दिक्षु धर्मधातुपरमाकाशधातुपर्यवसानाः सर्वलोकधातवः परिशुद्धाः
संस्थिताः अलंकृताः प्रतिमण्डिताः तथागतकायपरिस्फुटा जेतवनसमवसरणा बोधिसत्त्व-
परिपूर्णाः तथागतपर्यन्मण्डलसमुद्रसुव्यवस्थिताः सर्वव्यूहमेघाभिप्रवर्षणाः, सर्वरत्नभाव-
भासिताः सर्वमणिरत्नमेघप्रवर्षितालंकाराः, सर्वक्षेत्रव्यूहमेघसंछालंकाराः, सर्वदिव्यात्मभाव-
मेघप्रवर्षितालंकाराः सर्वपुष्पमेघप्रवर्षितालंकाराः, सुपुष्पितकोशस्फरणालंकाराः, सर्ववक्त्र-
१० मेवनानारङ्गरुचिरबीवरवर्षप्रमुक्तकोशाः, सर्वमाख्यदामहारव्यूहमेघाच्छन्धाराभिप्रवर्षणा-
लंकाराः सर्वैदिकसमुत्थितनानागन्धधूपमेघपटलसर्वजगच्छरीरसदृशसंस्थानप्रवर्षणालंकाराः
सर्वरत्नकुसुमजालमेघाच्छन्नरत्नजालसूक्ष्मचूर्णीप्रवर्षणालंकाराः सर्वरत्नञ्जपताकामेघदिव्य-
कन्याप्राणिपरिगृहीतगमनतल्लवर्तनपरिवर्तनालंकाराः सर्वरत्नपद्मविचित्ररत्नपत्रमण्डलार्थ-
दण्डाधःकेसरनिबद्धदूर्ध्वसंघटितमधुरनिर्घोषालंकाराः सर्वरत्नविम्बजालसिंहपञ्चरानानारत्नचित्र-
१५ हारमाख्यालंकाराः संस्थिताः संदृश्यन्ते स्म ॥

समन्तरसमापन्नस्य भगवत एव सिद्धविजृम्भितं तथागतसमाधिम्, अथ तावदेव
पूर्वस्यां दिशि अनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लोकधातुसमुद्राणां परेण कलकमेघ-
प्रदीपवज्राया लोकधातुर्वैरोचनश्रीतेजोराजस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्राद्वैरोचनप्रणिधाननभि-
रक्षिप्रभो नाम बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सार्धमनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्वोधिसत्त्वैस्तेन
२० भगवता अनुज्ञातः ततः पर्यन्मण्डलसमुद्रादुच्चलित्वा येन सहालोकधातुस्तेनोपसंक्रान्तो नाना-
व्यूहमेघैर्गगनतल्लवकुर्वन् । यदुत दिव्यपुष्पमेघवर्षमभिप्रवर्षन्, दिव्यगन्धमेघवर्षं प्रमुञ्चन्,
दिव्यरत्नपद्ममेघवर्षमभिप्रक्रिन्, दिव्यमाख्यमेघवर्षमवसृजन्, दिव्यरत्नमेघवर्षमभिप्रवर्षन्,
दिव्याभरणमेघवर्षमभिप्रवर्षन्, दिव्यरत्नञ्जमेघानभिनिर्हरन्, विचित्रनानारत्नसूक्ष्मदिव्यवक्त्र-
मेघवर्षमभिप्रवर्षन्, दिव्यरत्नञ्जपताकामेघान् गगनतलेऽधितिष्ठन्, रुचिरैः सर्वरत्नमेघव्यूहै-
२५ र्गगनतले स्फुरन्, येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्तं नमस्कृत्य पूर्वां दिश-
मुपनिश्रित्य समन्तव्यूहमणिरत्नजालसंछन्नानि कूटागाराणि दिक्प्रभासमगिराजपद्मगर्भाणि
च सिद्धासनान्यभिनिर्माय न्यपीदत्यर्षेङ्कामासुज्य चिन्ताराजमणिरत्नजालालंकारसंछन्नानि
बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

दक्षिणायां दिशि अनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लोकधातुसमुद्राणां परेण
३० धत्रसागरगर्भाया लोकधातोः समन्तावभासश्रीगर्भराजस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्राद् दुर्योधन-
वीर्यवेगराजो नाम बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सार्धमनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्वोधिसत्त्वैः
तेन च भगवता अनुज्ञातः ततः पर्यन्मण्डलसमुद्रादुच्चलित्वा येन सहालोकधातुस्तेनोप-

संक्रान्तः सर्वगन्धदामजालावनद्धान् सर्वलोकसमुद्रानधितिष्ठन्, सर्वरत्नहारदामजालावन-
 द्धान् सर्वबुद्धक्षेत्रप्रसरानधितिष्ठन्, सर्वपुष्पदामहारजालावनद्धान् सर्वबुद्धक्षेत्रवंशानधि-
 तिष्ठन्, सर्वमाल्यदामहारजालावनद्धान् सर्वबुद्धक्षेत्रपरिवर्तानधितिष्ठन्, सर्ववज्रहारा-
 धस्तलप्रतिष्ठानसंगृहीतानि सर्वबुद्धक्षेत्रपर्पन्मण्डलान्यधितिष्ठन्, सर्वमणिरत्नजालावनद्धान्
 सर्वबुद्धक्षेत्रनयानधितिष्ठन्, सर्ववज्रदामसमन्तपरिग्रहपरिगृहीतान् सर्वलोकधातूनधितिष्ठन् 5
 सर्वरत्नविम्बहारदामकलापजालावनद्धानि सर्वबुद्धक्षेत्राप्यभिनिर्हरन्, श्रीरश्मिमणिरत्नहार-
 दामजालावनद्धानि सर्वक्षेत्राप्यधितिष्ठन्, सर्वव्यूहरस्यवभासवैरोचनमणिराजदामजाला-
 वनद्धानि सर्वबुद्धक्षेत्राप्यधितिष्ठन्, सिंहकान्तमणिरत्नहारदामजालप्रतिष्ठानसंगृहीतान् सर्व-
 लोकधातूनधितिष्ठन् येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्तं नमस्कृत्य दक्षिणां
 दिशमुपनिश्रित्य जगद्दिरोचनमणिक्टागाराणि समन्तदिग्निरोचनमणिरत्नपद्मगर्भाणि च 10
 सिंहासनान्यभिनिर्माय न्यपीदत् पर्यङ्कमापुज्य सर्वरत्नकुसुमजालालंकारसंयुक्तानि बोधि-
 सत्त्वशरीराप्यधिष्ठाय ॥

पश्चिमायां दिशि अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां लोकधातुसमुद्राणां परेण
 मणिसुमेरुविरोचनवज्रप्रदीपाया लोकधातोर्धर्मधानुज्ञानप्रदीपस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्रात्समन्त-
 श्रीसमुद्रतराजो नाम बोधिसत्त्वः सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमैर्बोधि- 15
 सत्त्वैस्तेन भगवता अनुज्ञातः ततः पर्पन्मण्डलादुच्चलित्वा येन सहालोकधातुस्तेनोपसंक्रान्तो-
 ऽनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्नानावर्णगन्धवज्रसुमेरुमेधैः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्,
 अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिर्विषयगन्धकुसुममेधैः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्, अनभिलाप्य-
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैरनेकैर्वर्णगन्धसुमेरुधूपमेधैः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्, अनभिलाप्य-
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्विचित्रवर्णगन्धमेधैः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्, अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्र- 20
 परमाणुरजःसमैः सर्वपरिष्कारसदृशवर्णैः रोमतेजःसंभवमणिराजसुमेरुमेधैः सर्वधर्मधातुं
 स्फुरन्, अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्नानाप्रभामण्डलव्यूहज्योतिर्व्यजमणिरत्नसुमेरु-
 मेधैः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्, अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्नानावर्णवज्रगर्ममणिराज-
 नानाव्यूहविषयसुमेरुमेधैः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्, अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः
 सर्वलोकधातुप्रतिभासविषयैर्जाम्बूनदमणिरत्नसुमेरुमेधैः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्, अनभिलाप्य- 25
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः सर्वपर्वतधर्मधातुप्रतिभासमणिराजसुमेरुमेधैः संछन्नं गगनतलमधि-
 तिष्ठन्, अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः सर्वतथागतलक्षणप्रतिभासमणिराजसुमेरुमेधैः
 सर्वधर्मधातुविषयं स्फुरन्, अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः सर्वतथागतपूर्वयोगप्रतिभास-
 संदर्शनबोधिसत्त्वचर्यानिर्घोषस्वरमणिराजसुमेरुमेधैः सर्वधर्मधातुगगनं स्फुरन्, अनभिलाप्य-
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः सर्वतथागतबोधिमण्डप्रतिभासमणिराजसुमेरुमेधैर्दश दिशः स्फुरन् 30
 येन भगवांस्तेनोपसंक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्तं नमस्कृत्य पश्चिमां दिशमुपनिश्रित्य

सर्वगन्धराजशरीरमुक्त्वाजालसंठादितान् कूटागारान् देवेन्द्रप्रतिमासञ्चजमणिरत्नपद्मगर्भाणि
च सिंहासनाभ्यभिनिर्माय न्यपीदत् पर्यङ्कमाभुञ्ज्य सुवर्णमणिराजसंठादितानि चिन्ताराज-
मदुदायनस्तानि बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

- उत्तराया दिशि अनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाना लोकधातुसमुद्राणा परेण
१ रत्नखण्डभासध्वजाया लोकाधातौ धर्मधातुगगनश्रीवैरोचनस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्रादसङ्ग-
श्रीराजो नाम बोधिसत्त्वो महासत्त्व सार्धगनभिलाष्यलोकाधातुसमुद्रपरमाणुरज समैर्बोधि-
सत्त्वैस्तेन भगवता अनुज्ञात तत पर्यन्मण्डलसमुद्रादुच्चलित्वा येन सहाल्लोकाधातुस्तेनोप-
सक्तान्त । सर्वरत्नपट्टमेधालकार गगनतलमधितिष्ठन्, पीतवर्णपीतनिर्भातरत्नपञ्चमेधालकार
गगनतलमधितिष्ठन्, नानागन्धपरिनासितमणिरत्नमेधप्रवर्षितालकारं गगनतलमधितिष्ठन्,
10 आदित्यध्वजमणिराजपञ्चमेधालकार गगनतलमधितिष्ठन्, कनकश्रीज्वलनमणिरत्नपञ्चमेधा-
लकार गगनतलमधितिष्ठन्, रत्नज्वलनमणिराजपञ्चमेधालकारं गगनतलमधितिष्ठन्, सर्व-
ज्योति प्रतिविम्बमिच्छिन्नमणिरत्नमेधालकार गगनतलमधितिष्ठन्, पाण्डुकम्बलशिलाप्रभास-
मणिरत्नपञ्चमेधसदिकपरिस्पृष्ट गगनतलमधितिष्ठन्, वैरोचनश्रीज्वलनप्रासमणिराजपञ्च-
मेधसदिकपरिस्पृष्ट गगनतलमधितिष्ठन्, अवर्भासोत्तसदिकुलवैरोचनमणिराजपञ्चमेध-
15 दशदिवपरिस्पृष्ट गगनतलमधितिष्ठन्, सागरव्यूहमणिराजपञ्चमेधसत्तच गगनतलमधितिष्ठन्
येन भगवास्तेनोपसक्तस्य सार्ध परिवारेण भगवन्त नमस्कृत्य उत्तरा दिशमुपनिश्रित्य
सागरसभमणिराजकूटागारवेदूर्वपद्मगर्भसिंहासनानि च अभिनिर्माय न्यपीदत् पर्यङ्क-
माभुञ्ज्य सिंहाकान्तमणिराजजालसंठादितानि ज्योतिर्ध्वजमणिचूडावचहानि बोधिसत्त्वशरी-
राण्यधिष्ठाय ॥
- 20 उत्तरपूर्व्या दिशि अनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाना लोकधातुसमुद्राणा
परेण सर्वमहाशुषिरीराजमणिरत्नजालप्रमुक्त्वाया लोकाधातौरनिष्ठमभक्षुपस्तथागतस्य
बुद्धक्षेत्राद्गर्भातुसुनिर्गितप्रणिधिचन्द्रो नाम बोधिसत्त्व सार्धगनभिलाष्यलोकधातुसमुद्रपर-
माणुरज समैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवता अनुज्ञात तत पर्यन्मण्डलसमुद्रादुच्चलित्वा येन
सहाल्लोकाधातुस्तेनोपसक्तान्त । रत्नकूटागारे मेघसञ्जान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन्,
25 गन्धकूटागारमेघसञ्जान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन्, धूपकूटागारमेघसञ्जान् सर्वलोक-
धातुप्रसरानधितिष्ठन्, चन्दनकूटागारमेघसञ्जान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन्, कुसुम-
कूटागारमेघसञ्जान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन्, मणिकूटागारमेघसञ्जान् सर्वलोक-
धातुप्रसरानधितिष्ठन्, वज्रकूटागारमेघसञ्जान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन्, कनककूटा-
गारमेघसञ्जान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन्, वलकूटागारमेघसञ्जान् सर्वलोकधातुप्रसा-
30 नधितिष्ठन्, पद्मकूटागारमेघसञ्जान् सर्वलोकधातुप्रसरानधितिष्ठन् येन भगवास्तेनोपसक्तस्य
सार्ध परिवारेण भगवन्त नमस्कृत्य उत्तरपूर्वा दिशमुपनिश्रित्य सर्वरत्नपद्मयावन्मिसुखद्वार-

शिखरमहामणिरत्नकूटागारान् अतुल्यगन्धराजमणिपद्मार्भसिंहासनानि च अभिनिर्माय
न्यपीदत् पर्यङ्कमामुज्य कुसुमराजजालसछादितानि त्रिचित्रकोशजालमणिमकुटाववद्धानि
बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

पूर्वदक्षिणाया दिशि अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाना लोकधातुसमुद्राणा
परेण गन्धमेघव्यूहध्वजाया लोकाधातोर्नागेश्वरराजस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्राद्धर्मार्चिभस्तेजो- 5
राजो नाम बोधिसत्त्व सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरज समैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवता
अनुज्ञात तत पर्यन्मण्डलनयसमुद्रादुच्चलित्वा येन सहालोकाधातुस्तेनोपसक्रान्त । कनक-
वर्णप्रभामण्डलमेधै सर्गगनतल सछादयन्, अनन्तर्णरत्नप्रभामण्डलमेधै सर्गगनतल
सछादयन्, तथागोर्णार्णप्रभामण्डलमेधै सर्गगनतल सछादयन्, त्रिचित्ररत्नार्ण
प्रभामण्डलमेधै सर्गगनतल सछादयन्, पद्मार्गप्रभामण्डलमेधै सर्गगनतल 10
सछादयन्, रत्नद्रुमशाखागण्डलमणिराजवर्णप्रभामण्डलमेधै सर्गगनतल सछादयन्,
तथागतोष्णीपवर्णप्रभामण्डलमेधे सर्वं गगनतल सछादयन्, जाम्बूनदकनकवर्णप्रभा-
मण्डलमेधै सर्गगनतल सछादयन्, आदित्यवर्णप्रभामण्डलमेधै सर्वं गगनतल सछादयन्,
चन्द्रज्योतिश्चक्रमण्डलवर्णमेधै सर्गगनतल सछादयन् येन भगवास्तेनोपसक्रम्य सार्धं
परिवारेण भगवन्त नमस्कृत्य पूर्वदक्षिणा दिशमुपनिश्रित्य विरजोऽवैरोचनमणिश्रीसुभ 15
कूटागारान् सिंहवज्रमणिपद्मार्भसिंहासनानि च अभिनिर्माय न्यपीदत् पर्यङ्कमामुज्य
रत्नार्चिज्वलनमणिराजसछादितानि^१ बोधिसत्त्वशरीराण्यधिष्ठाय ॥

दक्षिणपश्चिमाया दिशि अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाना लोकधातुसमुद्राणा
परेण मणिसूर्यप्रतिभासगर्भाया लोकाधातोर्धर्मचन्द्रसमन्तज्ञानायभासरराजस्य तथागतस्य
बुद्धक्षेत्रात् सर्वमारमण्डलविकिरणज्ञानध्वजो नाम बोधिसत्त्व सार्धमनभिलाप्यलोकधातु- 20
समुद्रपरमाणुरज समैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवता अनुज्ञात तत पर्यन्मण्डलसमुद्रादुच्चलित्वा
येन सहालोकाधातुस्तेनोपसक्रान्त । सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् कुसुमार्चिमेधान्
प्रमुञ्चन्, सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् सर्वनाघार्चिमेधान् प्रमुञ्चन्, सर्वरोमविव-
रेभ्य आकाशधातुविपुलान् मणिरत्नार्चिमेधान् प्रमुञ्चन्, सर्वरोमकूपेभ्य आकाशधातुविपु-
लान् नानागन्धधूपधूपितरत्नार्चिमेधान् प्रमुञ्चन्, सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् 25
नागनिकुर्वित्तत्रिबुद्धार्चिमेधान् प्रमुञ्चन्, सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् वैरोचनमणि-
रत्नार्चिमेधान् प्रमुञ्चन्, सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् सुवर्णज्वलनरत्नार्चिमेधान्
प्रमुञ्चन्, सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् श्रीगर्भमणिराजज्वलनार्चिमेधान् प्रमुञ्चन्,
सर्वरोमविवरेभ्य आकाशधातुविपुलान् तथागतस्मृतिसमुद्रसदृशव्यधत्तलायभासनयनरत्नार्चि
मेधान् प्रमुञ्चन् येन भगवास्तेनोपसक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्त नमस्कृत्य दक्षिणपश्चिमा 30
दिशमुपनिश्रित्य समन्तदिग्भिमुखरश्मिजालविन्दुसद्गर्भधातुप्रभासमहामणिरत्नकूटागारान्

१ B विचित्राणि कोशं २ B adds समन्तप्रभमणिचूडाववद्धानि

गन्धप्रदीपार्चिमणिपद्मगर्भसिंहासनानि च अभिनिर्माय व्यपीदत् पर्यङ्कमासुज्य विमलगर्भ
मणिराजजालसञ्जादितानि सर्वसत्त्वप्रस्थाननिर्घोषमणिराजमकुटाग्रबद्धानि बोधिसत्त्वशरी
राप्यधिष्ठाय ॥

पश्चिमोत्तराया दिशि अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाना लोकधातुसमुद्राणा
० परेण वैरोचनश्रीप्रणिधिगर्भाया लोकधातो समन्तवैरोचनश्रीमहाराजस्य तथागतस्य
बुद्धक्षेत्राद्वैरोचनप्रणिधिज्ञानकेतुर्नाम बोधिसत्त्व सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणु-
रज समैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवता अनुज्ञात तत पर्यन्मण्डलादुच्चलित्वा येन सहा
लोकधातुस्तेनोपसक्रान्त । सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यव्य-
प्राप्तस्तथागतकायप्रतिबिम्बमेधान् निश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य
10 सर्वशरीरात् सर्वत्र्यव्यप्राप्तबोधिसत्त्वकायप्रतिबिम्बमेधान् निश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य
सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यव्यप्राप्ततथागतपर्यन्मण्डलकायप्रतिबिम्बमेधान्निश्चारयन्,
सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यव्यप्राप्तबुद्धनिर्माणचक्रप्रतिबिम्ब
कायमेधान्निश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यव्यप्राप्त-
तथागतपूर्वयोगप्रतिबिम्बकायमेधान्निश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्व
15 शरीरात् सर्वत्र्यव्यप्राप्तश्रावकप्रलेकबुद्धकायप्रतिबिम्बमेधान्निश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य
सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यव्यप्राप्ततथागतकायबोधिमण्डबृक्षरूपप्रतिबिम्बमेधान्निश्चार-
यन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यव्यप्राप्तबुद्धविकुर्वितप्रति
बिम्बकायमेधान्निश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यव्य
प्राप्तलोकेश्वरकायप्रतिबिम्बमेधान्निश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्व
20 शरीरात् सर्वत्र्यव्यप्राप्तपरिशुद्धबुद्धक्षेत्रमेधान्निश्चारयन्, क्षणे क्षणे सर्वमानाशधातु स्फुरन्
येन भगवास्तेनोपसक्रम्य सार्धं परिवोलेन भगवन्त नमस्कृत्य पश्चिमोत्तरा दिशमुप
निश्चित्य समन्तादिवैरोचनमणिराजगर्भकूटागारान् जगद्विरोचनमणिपद्मगर्भसिंहासनानि च
अभिनिर्माय -व्यपीदत् पर्यङ्कमासुज्य अजितप्रमसुक्ताजालसञ्जानि समन्तावभासप्रभामणि-
मकुटाग्रबद्धानि बोधिसत्त्वशरीराप्यधिष्ठाय ॥

अधोदिशि अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाना लोकधातुसमुद्राणा परेण सर्वतथा-
गतप्रभामण्डलवैरोचनाया लोकधातोसङ्गज्ञानकेतुष्वजराजस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्रात्
सर्वत्र्यव्यविकिरणज्ञानत्रिजामी नाम बोधिसत्त्व सार्धमनभिलाप्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरज
समैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवता अनुज्ञात तत पर्यन्मण्डलसमुद्रादभ्युद्रम्य येन सहा लोकधातु-
स्तेनोपसक्रान्त । सर्वरोमविकरेभ्य सर्वत्र्यव्यप्राप्तसागरस्वरनिरुक्तिनिर्द्धारनिर्घोषान्निश्चारयन्,
30 सर्वत्र्यव्यबोधिसत्त्वप्रसूतिनयसागरमेघनिर्घोषान्निर्गर्जन्, सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानाभिनिर्द्धार-
नयसागरनिर्घोषान् प्रमुहन्, सर्वबोधिसत्त्वपारमितापरिशुद्धिपरिश्रितनयसागरमेघनिर्घोषान्

प्रमुञ्चन्, सर्वबोधिसत्त्वचर्यामण्डलसर्वक्षेत्रस्फरणनयसागरनिर्घोषान् प्रमुञ्चन्, सर्वबोधि-
सत्त्वसमुदागमत्रिकुर्वितनयसागरनिर्घोषान् प्रमुञ्चन्, सर्वतथागतबोधिमण्डोपसक्रमगमारकलि-
त्रिकिरणबोधित्रिवुध्यनयत्रिकुर्वणनिर्घोषमागारान् प्रमुञ्चन्, सर्वतथागतधर्मचक्रप्रवर्तनसूत्रान्त-
नयनामसागरनिर्घोषमेधास्त्रिगर्जन्, सर्वजगद्विनयकालचक्रविनयधर्मनयोपायनिर्घोषान्
प्रमुञ्चन्, सर्वज्ञानाधिगमयथाप्रणिधिकुशलमूर्त्तानशेषकालोपायधर्मनयसागरनिर्घोषान् प्रमुञ्चन् 5
येन भगवास्तेनोपसक्रम्य सार्धं परिवारेण भगवन्त नमस्कृत्य अधोदिशमुपनिश्चिन्त्य
सर्वतथागतविमानप्रतिभासगर्भसर्वरत्नविचित्रकोशकूटागारान् सर्वरत्नविद्वद्भद्रसधारितगर्भ-
सिंहासनानि च अभिनिर्माय न्यपीदत् पर्यङ्कमामुष्य सर्वबोधिमण्डप्रतिभासध्वजमणिमकुट-
चूडावह्नानि सर्वक्षेत्रावभासनगिराजजालसद्यदितानि बोधिसत्त्वशरीराध्यधिष्टाय ॥

उर्ध्वाया दिशि अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाना लोकरात्रुसमुद्राणा परेण 10
अक्षर्यबुद्धशनिर्देशाया लोकधातो समन्तज्ञानमण्डलप्रतिभासनिर्घोषस्य तथागतस्य बुद्ध-
क्षेत्राद्धर्मधातुप्रणितिलनिर्भेदो नाम बोधिसत्त्व. सार्धमनभिलाप्यलोकरात्रुसमुद्रपरमाणुरज-
समैर्बोधिसत्त्वैस्तेन भगवता अनुज्ञात. तत. पर्यन्मण्डलसमुद्रादुच्चलित्वा येन सहलोकधातु-
स्तेनोपसक्रान्त. सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोगमुखेभ्य. सर्वकायाद् सर्वाङ्गप्रत्यङ्गेभ्यः
सर्वचनपथेभ्यः सर्वचीरपरिवारेभ्यः सर्वत्रोषिसरपरिवारस्य आत्मनो भगवतश्च वैरोचनस्य 15
पूर्वान्तकोटीगताना च अतीतानागताना सर्वतथागतानामपैरान्तकोटीगताना च अनागताना
व्याहृतान्याहृताना सर्वतथागताना प्रत्युत्पन्नाना च दशसु दिक्षु सर्वक्षेत्रप्रसरप्रतिष्ठिताना
सर्वदानपारमिताप्रतिसयुक्तान् पूर्वयोगसमुद्रान् सर्वप्रतिग्राहकदेयवह्नप्रतिविम्बानि च
लक्षणानुव्यञ्जनरोममुखसर्वशरीराङ्गप्रत्यङ्गचनपथसर्वशरीरपरिवारेषु प्रतिभासप्राप्तानि विज्ञा-
पयन्, सर्वशीलपारमिताप्रतिसयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान् सददर्शयन्, 20
सर्वक्षान्तिपारमितासप्रयुक्ताना च अङ्गप्रत्यङ्गच्छेदेन निदर्शनसप्रयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान्
प्रतिभासप्राप्तान् सददर्शयन्, सर्वबोधिसत्त्ववीर्यवेगविक्रमसप्रयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रति-
भासप्राप्तान् सददर्शयन्, सर्वतथागतध्यानसागरपर्येष्टिनिष्पत्तिसप्रयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान्
प्रतिभासप्राप्तान् सददर्शयन्, सर्वतथागतधर्मचक्रगतिपरिनिष्पत्तिधर्मपर्येष्टिसप्रयुक्तानपि
सर्वास्तिपरिव्यागमहाव्यनसायशरीरमुखविन्धविज्ञापनान् पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान् 25
सददर्शयन्, सर्वतथागतदर्शनप्रीतिसर्वबोधिसत्त्वमार्गसर्वजगदभिरोचनसप्रयुक्तानपि पूर्वयोग-
समुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान् सददर्शयन्, सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानसागराभिनिर्हारमुखपरिशुद्धि-
व्यूहसप्रयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान् सददर्शयन्, सर्वत्रोषिसत्त्वबलपारगिता-
निष्पत्तिनिक्रमनिश्चुद्धिसप्रयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् प्रतिभासप्राप्तान् सददर्शयन्, त्रिपुलनिपुल
धर्मधातु सर्वविकुर्वितमेवै. स्फुरित्वा सर्वबोधिसत्त्वज्ञानमण्डलसप्रयुक्तानपि पूर्वयोगसमुद्रान् 30

१ B अक्षर्यं for अक्षयं. २ B adds व्याहृताना ३ B om. अपरान्त.. तथागताना
४ B पूर्व for सर्वं.

गन्धप्रदीपाचिमणिपद्मगर्भसिंहासनानि च अभिनिर्माय न्यपीदत् पर्यङ्कमाशुष्य त्रिमल्लगर्भ-
मणिराजजालसञ्जादितानि सर्वसत्त्वप्रस्थाननिर्घोषमणिराजमकुटाग्रवद्धानि बोधिसत्त्वशरी-
राभ्यधिष्ठाय ॥

पश्चिमोत्तराया दिशि अनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज.समाना लोकधातुसमुद्राणा
5 परेण धैरोचनश्रीप्रणिधिगर्भाया लोकधातो. समन्तैरोचनश्रीमेहराजस्य तयागतस्य
बुद्धक्षेत्रादेरोचनश्रीप्रणिधिज्ञानकेतुर्नाम बोधिसत्त्व सार्धमनभिलाष्यलोकधातुसमुद्रपरमाणु-
रज समैर्बोधिसत्त्रैस्तेन भगवता अनुज्ञात तत पर्यन्मण्डलमुच्चलित्वा येन सद्ब-
लोरुवातुस्तेनोपसन्नन्त । सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यम्ब-
प्राप्तास्तथागतकायप्रतिबिम्बमेघान् निश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य
10 सर्वशरीरात् सर्वत्र्यम्बप्राप्तबोधिसत्त्वकायप्रतिबिम्बमेघान् निश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य
सर्वरोममुखेभ्य. सर्वशरीरात् सर्वत्र्यम्बप्राप्ततथागतपर्यन्मण्डलकायप्रतिबिम्बमेघानिश्चारयन्,
सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यम्बप्राप्तबुद्धनिर्माणचक्रप्रतिबिम्ब
कायमेघानिश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यम्बप्राप्त-
तथागतपूर्वयोगप्रतिबिम्बकायमेघानिश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्व-
15 शरीरात् सर्वत्र्यम्बप्राप्तथारकप्रत्येकबुद्धकायप्रतिबिम्बमेघानिश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य
सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यम्बप्राप्ततथागतकायबोधिमण्डबुद्धरूपप्रतिबिम्बमेघानिश्चार-
यन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यम्बप्राप्तबुद्धनिकुर्वितप्रति
बिम्बकायमेघानिश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्वशरीरात् सर्वत्र्यम्ब-
प्राप्तलोकेश्वरकायप्रतिबिम्बमेघानिश्चारयन्, सर्वलक्षणानुव्यञ्जनेभ्य सर्वरोममुखेभ्य सर्व-
20 शरीरात् सर्वत्र्यम्बप्राप्तपरिशुद्धबुद्धक्षेत्रमेघानिश्चारयन्, क्षणे क्षणे सर्वमाकाशधातु स्फुरन्
येन भगवास्तेनोपसन्नस्य सार्धं परिवारेण भगवन्त नमस्कृत्य पश्चिमोत्तरा दिशमुप-
निधिस्य समन्तदिग्धैरोचनमणिराजगर्भकूटागारान् जगद्धैरोचनमणिपद्मगर्भसिंहासनानि च
अभिनिर्माय न्यपीदत् पर्यङ्कमाशुष्य अजितप्रभमुकाजालसञ्जातानि समन्तावभासप्रमाणि-
मकुटाग्रवद्धानि बोधिसत्त्वशरीराभ्यधिष्ठाय ॥

25 अधोदिशि अनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाना लोकधातुसमुद्राणा परेण सर्वतथा-
गतप्रमाणमण्डलधैरोचनाया लोकधातोसङ्गज्ञानकेतुव्यञ्जराजस्य तयागतस्य बुद्धक्षेत्रात्
सर्वोत्तरणनिकिरणज्ञाननिर्गामी नाम बोधिसत्त्व सार्धमनभिलाष्यलोकधातुसमुद्रपरमाणुरज -
समैर्बोधिसत्त्रैस्तेन भगवता अनुज्ञात तत पर्यन्मण्डलसमुद्रादभ्युद्गम्य येन सद्बालोकधातु-
स्तेनोपसन्नन्त । सर्वरोमनिवरेभ्य सर्वजगन्मन्त्रसागरस्वरनिर्गच्छिनिर्हारनिर्घोषानिश्चारयन्,
30 सर्वत्र्यम्बबोधिसत्त्वप्रसूतिनयसागरमेघनिर्घोषानिर्गार्जन्, सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानाभिनिर्हार-
नयसागरनिर्घोषान् प्रभुञ्चन्, सर्वबोधिसत्त्वपारमितापरिशुद्धिपरिश्रितनयसागरमेघनिर्घोषान्

बोधिसत्त्वप्रातिहाय्यं बोधिसत्त्वपर्वन्मण्डलं बोधिसत्त्वदिग्वस्थानं बोधिसत्त्वसिंहासनव्यूहं
 बोधिसत्त्वभवनं बोधिसत्त्वविहारं बोधिसत्त्वसमाधिविक्रीडितं बोधिसत्त्वव्यवलोकितं बोधि-
 सत्त्वविजृम्भितं बोधिसत्त्वविक्रमं बोधिसत्त्वतथागतपूजां बोधिसत्त्वव्याकरणं बोधिसत्त्वविपाकं
 बोधिसत्त्वपराक्रमं बोधिसत्त्वधर्मकायपरिशुद्धिं बोधिसत्त्वज्ञानकायपरिपूर्तिं बोधिसत्त्वप्रणिधि-
 कायविज्ञप्तिं बोधिसत्त्वरूपकायपरिनिष्पत्तिं बोधिसत्त्वलक्षणसपत्परिशुद्धिं बोधिसत्त्वानन्तब्र- 5
 प्रमामण्डलव्यूहं बोधिसत्त्वरश्मिजालप्रमुखनं बोधिसत्त्वनिर्मितमेघावसृजनं बोधिसत्त्वदि-
 ग्जालस्फरणं बोधिसत्त्वचर्यामण्डलविकुर्वितमद्राक्षु । तत्कस्य हेतोः १ कुशलमूलासभागत्या ।
 न हि तैः सर्वबुद्धनिवृत्तिदर्शनसर्वतनीयानि कुशलमूलान्युपचितानि । न च तेषां पूर्वं दश-
 दिग्लोकधातुपर्यापनां सर्वबुद्धक्षेत्रगुणव्यूहपरिशुद्धयः सर्वाणिता । न च तेषां बुद्धैर्भगवद्भि-
 र्नानाबुद्धविकुर्वितानि सर्वाणितानि । न च तैः पूर्वं ससारे ससरद्धिरनुत्तराया सम्यक्संबोधौ 10
 सत्त्वा पारमितासु समादापिता । न च तैर्वोधिचित्तोत्पाद परस्तानेषु प्रतिष्ठापित । न
 च ते तथागतवशास्थानुपच्छेदाय प्रतिपन्ना । न च सर्वसत्त्वसंग्रहाय प्रयुक्ता । न च
 तैर्वोधिसत्त्वा पारमितासु समादापिता । न च तैः पूर्वं ससारे ससरद्धिः सर्वजगद्धिशेषवती-
 ज्ञानभूमिरध्यालम्बिता । न च तैः सर्वज्ञतासर्वतनीय कुशलमूलमुपचितम् । न च तैस्तथागत-
 लोकोत्तरकुशलमूलपरिनिष्पन्ना सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिविकुर्विताभिज्ञा ज्ञाता । न च बोधि- 15
 सत्त्वचक्षुष्यविज्ञप्तिरसाधारणलोकोत्तरबोध्यालम्बनकुशलमूलमहाबोधिसत्त्वप्रणिधानसमवा-
 ज्ञाता । न च तथागताधिष्ठाननिर्यातमायागतधर्मता निर्बृत्ता । स्वप्नोपम-
 बोधिसत्त्वनानासंज्ञामहाधिष्ठाना महाबोधिसत्त्वप्रीतिवेगविपर्ययना सगन्तभद्रबोधिसत्त्वज्ञान-
 चक्षुष्यविज्ञप्तिरसोऽसाधारणा सर्वश्रावकप्रलेकबुद्धैर्ज्ञाता । तेन ते महाश्रावका अप्रयुग-
 भद्रयुगप्रमुखास्त तथागतनिवृत्तिं न पश्यन्ति, न शृण्वन्ति, न जानन्ति, न बुध्यन्ति, 20
 नापतरन्ति, नाधिमुच्यन्ते नाधिगच्छन्ति, न समन्वाहरन्ति, न विलोकयन्ति, न निरीक्षन्ते,
 न निध्यायन्ति, नोपनिध्यायन्ति । तत्कस्य हेतोः २ बुद्धज्ञानगोचरोऽसौ, न श्रावकगोचर ।
 तेन ते महाश्रावकास्तत्रैव जेतवने स्थितास्तानि बुद्धविकुर्वितानि न पश्यन्ति । न हि तेषां
 तद्गम्यैव कुशलमूलमस्ति, न च तेषां तज्ज्ञानचक्षुर्निवृद्धम्, येन तानि बुद्धविकुर्वितानि
 पश्येयुः । न च समाधि सविद्यते, येन परीत्तालम्बने विपुलविनिवृत्ताधिष्ठानान्यवतरेयुः । 25
 नोद्यो विमोक्षा सविद्यते, न सा ऋद्धिः, न सा वृत्पमिता, न तद्वल्गुम्, न तदाधिपतेयम्,
 न तत्स्थानम्, न संज्ञा, न चक्षुर्निक्रम सविद्यते, येन तत्सजानीयुर्वा पश्येयुर्वा
 अन्तरेयुर्वा अधिगच्छेयुर्वा स्फरेयुर्वा प्रसरेयुर्वा व्यनलोकयेयुर्वा अनुभवेयुर्वा आक्रमेयुर्वा
 परेषां प्रभानयेयुर्वा देशयेयुर्वा सूचयेयुर्वा स्वर्णयेयुर्वा सदृशयेयुर्वा उपनामयेयुर्वा उपस-
 हरेयुर्वा, तत्र वा सत्त्वानि समादापयेयुः, नियोजयेयुः प्रतिष्ठापयेयुः, तस्या बुद्धनिवृत्ति- 30

प्रतिभासप्राप्तान् सदृशान् येन भगवत्सेनोपसक्रम्य साधै परिवारेण भगवन्त नमस्कृत्य
 ऊर्वां दिशमुपनिश्चित्य सर्वत्रेन्द्रनिचित्रव्यूहकूटागारान् यत्रेन्द्रधारासमन्तभद्रबोधिसत्त्व-
 नीलपद्मगर्भसिंहासनानि च अभिनिर्भाष्य न्यपीदत् पर्यङ्कभाभुज्य सर्वैरत्नज्वलनमणिराज-
 जालसूत्रानि त्र्यध्वतथागतनामनिर्घोषमणिराजहारप्रलम्बचूडामणिरत्नमकुटावबद्धानि बोधि-
 5 सत्त्वशरीराण्यधिष्ठाप्य ॥

सर्वे च ते बोधिसत्त्वा सपरिवारा समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधाननिर्याता
 सर्वतथागतपादमूलमुखोद्देशनाय परिशुद्धज्ञानचक्षुष्य सर्वतथागतधर्मचक्रमूत्रान्तनयनिर्घोष-
 समुद्रसुश्रोत्रसमसरणा सर्वबोधिसत्त्वप्रशिताप्रतिलम्बपरम्पारामिप्राता सर्वतथागतोपस-
 मणक्षणक्षणसदृशनविकुर्वितनिर्याता सर्वलोकधात्वेककायस्फुरणविषया सर्वतथागतपर्य-
 10 मण्डत्रभ्युद्गतनिरोचनकाया एवपरमाणुरजसि सर्वलोकधात्वेकलोकधातुप्रतिभाससमय
 सरणसदृशनविषया सर्वजगत्परिष्पादनत्रिनयकालाममनप्रवैणा सर्वतथागतधर्मचक्रनेत्रसर्व
 शोभमुखनिर्गर्जनविषया मायोपमसर्वसत्त्वधातुपरिज्ञाप्रतिलब्धा प्रतिभासोपमसर्वतथागता
 वतीर्णा सप्तोपमसर्वमगद्युपपत्तिज्ञाननिर्याता प्रतिबिम्बोपमसर्वकर्मविपाकज्ञानविशुद्धा
 गरीच्युपमसर्वाभिनिर्वृत्तिज्ञानामिहा निर्मितोपमसर्वलोकधातुप्रसरानतीर्णा दशतथागतव-
 16 ज्ञानात्रभासपतिर्ब्धा वैशारद्यर्षभसिंहनादपरारममा अक्षयप्रतिसवित्समुद्रावतीर्णा सर्व
 जगत्प्रसागरधर्मनिर्दिष्टज्ञानप्रतिलब्धा असङ्गधर्मधातुगगनज्ञानगोचरा सर्वधर्मानावरण
 ज्ञानप्रतिर्ब्धा सर्वबोधिसत्त्वभिज्ञानमण्डलविशुद्धा सर्वमारमण्डलविक्षोभणवीर्या सर्व
 यच्चज्ञानवल्प्रतिष्ठाना अनापरणसर्वज्ञानप्रतिलब्धा अनालयगगनगोचरा अनायूहसर्वज्ञता
 भूमिगगनवीर्या सर्वभानालम्बज्ञानगोचरा सर्वधर्मधातुनयसागरज्ञानप्रसरिता सर्वलोक-
 20 धारासमेदज्ञानसुक्ष्मप्रविष्टा सर्वलोकधात्वयोन्यसमवसरणविकुर्वितनिर्याता सर्वलोकधातु
 कुपोष्युपपन्नत्रायसदृशं सर्वत्रोद्यत्सुक्ष्मोदारविपुलसक्षिप्तनानासत्त्वानप्रतिबिद्धा
 सूक्ष्मारम्भणविपुत्रक्षेत्रसमवसरणज्ञानाधिगता विपुललम्बनमूक्ष्मज्ञानानुगता सर्वबुद्धैक
 चित्तक्षणपिह्वारप्रतिर्ब्धा सर्वतथागतज्ञानशरीरा सर्वदिकसागरासमोद्भूतज्ञानप्रतिर्ब्धा
 सर्वदिकससुद्वैधचित्तक्षणविकुर्वितस्फुरणा । एवरूपप्रमाणसमन्वागतैर्बोधिसत्त्वै र्देवं जेतवन
 25 परिपूर्णमभूत् यत्त तयागतानामधिष्ठानेन ॥

न च ते मशश्रावन्त शारिपुत्रमोद्गत्यायनमहावाङ्मयपरिवेत्तसु भूत्यनिरुद्धनदिक्के-
 कपिणवात्पापनपूर्णमैत्रापणीपुत्रप्रमुखा जेतवने तयागतविकुर्वितमद्राक्षु । न च तान्
 बुद्धयुगान् बुद्धव्यभिता बुद्धचिदीडिन बुद्धप्रातिहार्यं बुद्धधिपतेपता बुद्धचरितविकुर्वित
 बुद्धप्रभाय बुद्धप्रिष्ठान बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिमद्राक्षु । नापि तमचिन्त्य बोधिसत्त्वविषय बोधिसत्त्व
 30 समागम बोधिसत्त्वसमसरण बोधिसत्त्वसन्निपात बोधिसत्त्वोपसक्रमण बोधिसत्त्वविकुर्वित

बोधिसत्त्वप्रातिहार्यं बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलं बोधिसत्त्वदिग्बन्धान् बोधिसत्त्वसिंहासनव्यूहं
 बोधिसत्त्वभवनं बोधिसत्त्वविहारं बोधिसत्त्वसमाधिविक्रीडितं बोधिसत्त्वव्यवलोकितं बोधि-
 सत्त्वनिजृम्भितं बोधिसत्त्वविक्रमं बोधिसत्त्वतथागतपूजां बोधिसत्त्वव्याकरणं बोधिसत्त्वनिपाकं
 बोधिसत्त्वपराक्रमं बोधिसत्त्वधर्मकायपरिशुद्धिं बोधिसत्त्वज्ञानकायपरिपूर्तिं बोधिसत्त्वप्रणिधि-
 कायपरिज्ञप्तिं बोधिसत्त्वरूपकायपरिनिष्पत्तिं बोधिसत्त्वलक्षणसप्तपरिशुद्धिं बोधिसत्त्वानन्तर- 5
 प्रमामण्डलव्यूहं बोधिसत्त्वरश्मिजालप्रमुञ्चनं बोधिसत्त्वनिर्मितमेधावसृजनं बोधिसत्त्वदि-
 ग्जालस्फरणं बोधिसत्त्वचर्यामण्डलविकुर्वितमद्राक्षु । तत्कस्य हेतोः ? कुशलमूलासमागतया ।
 न हि तैः सर्वबुद्धविकुर्वितदर्शनसमर्तनीयानि कुशलमूलान्युपचितानि । न च तेषां पूर्वं दश-
 दिग्लोकधातुपर्यापना सर्वबुद्धक्षेत्रगुणव्यूहपरिशुद्धयः सवर्णिता । न च तेषां बुद्धैर्भगवद्भि-
 र्नांनानुबुद्धविकुर्वितानि सवर्णितानि । न च तैः पूर्वं ससारे ससरद्भिर्नुत्तया सम्यक्संबोधो 10
 सत्या पारमितासु समादापिता । न च तेषां बोधिचिन्तोत्पाद परसतानेषु प्रतिष्ठापित । न
 च ते तथागतप्रज्ञानानुपच्छेदाय प्रतिपन्ना । न च सर्वसत्त्वसंग्रहाय प्रयुक्ता । न च
 तेषां बोधिसत्त्वा पारमितासु समादापिता । न च ते पूर्वं ससारे ससरद्भिः सर्वजगद्दिशेषवती-
 ज्ञानभूमिरध्यालम्बिता । न च तैः सर्वज्ञतासमर्तनीय कुशलमूलमुपचितम् । न च तैस्तथागत-
 लोकोत्तरकुशलमूलपरिनिष्पन्ना सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिविकुर्विताभिज्ञा ज्ञाता । न च बोधि- 15
 सत्त्वचक्षुष्यपरिज्ञप्तिरसाधारणलोकोत्तरबोध्यन्मन्कुशलमूलमहाबोधिसत्त्वप्रणिधानसमया
 ज्ञाता । न च तथागताधिष्ठाननिर्यातमायागतधर्मता निर्वृत्ता । समोपम-
 बोधिसत्त्वनानासङ्गाप्रहाधिष्ठाना महाबोधिसत्त्वप्रीतिप्रेगविरर्धना समन्तभद्रबोधिसत्त्वज्ञान-
 चक्षुष्यपरिज्ञप्तयोऽसाधारणा सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैर्ज्ञाता । तेन ते महाश्रावका अप्रयुग्-
 मद्रयुगप्रमुखास्त तथागतविकुर्वितं न पश्यन्ति, न शृण्वन्ति, न जानन्ति, न बुध्यन्ति, 20
 नावतरन्ति, नाधिमुष्यन्ते नाधिगच्छन्ति, न समन्याहरन्ति, न निगोहयन्ति, न निरीक्षन्ते,
 न निध्यायन्ति, नोपनिष्यायन्ति । तत्कस्य हेतोः ? बुद्धज्ञानगोचरोऽसौ, न श्रावकगोचर ।
 तेन ते महाश्रावकास्तत्रैव जेतवने स्थितास्तानि बुद्धविकुर्वितानि न पश्यन्ति । न हि तेषां
 तद्गायत्र्यं कुशलमूलमस्ति, न च तेषां तद्ज्ञानचक्षुर्विशुद्धम्, येन तानि बुद्धविकुर्वितानि
 पश्येयुः । न च समाधिः सविद्यते, येन परीचालम्बने निपुलविकुर्विताधिष्ठानान्ववन्ते । 25
 नोदौ निमोक्षाः सविद्यते, न सा उद्वि, न सा वृषभिता, न तद्वन्, न तदाधिपतेयम्,
 न तत्स्वानम्, न सङ्गा, न चक्षुर्विक्रमः सविद्यते, येन तत्सनातीयुर्वा पश्येयुर्वा
 अनेत्युर्वा अधिच्छेपुर्वा स्फुरेयुर्वा प्रसरेयुर्वा व्यगोकेयुर्वा अनुमनेयुर्वा आक्रमेयुर्वा
 परेषां प्रभावेयुर्वा देशयेयुर्वा सूचयेयुर्वा समर्णयेयुर्वा सदर्शयेयुर्वा उपनामयेयुर्वा उपस-
 हरेयुर्वा, तत्र वा सत्त्वानि समादापयेयुः, निर्योजयेयुः प्रतिष्ठापयेयुः, तस्यां बुद्धविकुर्वित- 30

धर्मताया सत्त्वानिमो जयेयुः । तत्तेषां ज्ञानं न संविद्यते । तत्कस्य हेतोः ? तथा हि ते श्रावकस्यानेन निर्याताः, श्रावकमार्गेण समुदागताः, श्रावकचर्यामण्डलपरिपूर्णाः श्रावकफल-प्रतिष्ठिताः, सत्त्वावभासज्ञाननिश्रिताः भूतकोटीप्रतिष्ठिताः । अत्यन्तरान्तनिष्ठां गताः महा-करुणाविरहितचेतसः सर्वलोकनिरपेक्षाः आत्मकार्यपरिप्राप्ताः । ते तत्रैव जेतवने संनिपत्तिताः ५ संनिपण्णाः । भगवतः पुरतो वामदक्षिणपृष्ठतो भगवतोऽभिमुखं संनिपण्णाः । न च तानि जेतवने बुद्धविकुर्वितान्पद्माक्षुः । तत्कस्य हेतोः ? न हि शक्यमसमार्जितसर्वज्ञताज्ञानै-रसमुदानीतसर्वज्ञताज्ञानैः असंप्रस्थितसर्वज्ञताज्ञानैः अप्रणिहितसर्वज्ञताज्ञानैः अनभिधि-हेतसर्वज्ञताज्ञानैः अपरिभावितसर्वज्ञताज्ञानैः अपरिशोधितसर्वज्ञताज्ञानैः तत्तथागतसमाधि-विकुर्वितमवतर्तुं वा प्रतिपत्तुं वा द्रष्टुमधिगन्तुं वा । तत्कस्य हेतोः ? अभिजातबोधिसत्त्व- १० चक्षुस्प्यविक्षेपं हि तत्, न श्रावकचक्षुस्प्यविक्षेपम् । तेन ते महाश्रावकास्तत्रैव जेतवने स्थितास्तानि तपागतविकुर्वितानि बुद्धाधिष्ठानानि बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिं बोधिसत्त्वसंनिपत्तं न पश्यन्ति ॥

तथयापि नाम गङ्गाया महानद्या उभयतस्तीरे बहूनि प्रेतशतसहस्राणि समागतानि क्षुत्पिपासाप्रपीडितानि नग्नानि निर्वसनानि विदग्धगात्रच्छत्रिवर्णानि वातातपपरिशुष्काणि १५ काकसंधोपद्रुतानि वृकशगालैर्विश्रंस्यमानानि तां गङ्गामहानदीं न पश्यन्ति । केचिदपुनः शुक्लां पश्यन्ति निरुदकां भस्मपरिपूर्णां, आवरणीयकर्मावृतत्वात् । एवमेव ते स्वविरा महा-श्रावकास्तत्रैव जेतवने स्थिताः तानि तथागतविकुर्वितानि न पश्यन्ति, नावतरन्ति, सर्वज्ञता-विपश्चिकानिघापटलनेत्रपर्यवनङ्गन्यात्, सर्वज्ञताभूमिकुशलमूलापरिगृहीतत्वात् ॥

तथयापि नाम पुरुषो महैत्यह्नि वर्तमाने महतो जनकायस्य मध्ये स्व्यानभिद्धमव- २० क्रामेत् । स सुप्तः स्वमान्तरगतस्तत्रैव प्रदेशे देवनगरं पश्येत् । सुदर्शनचक्रनित्यं सर्वं च सुमेरुतलं सवृक्षं सोद्यानमण्डलमप्सरःकोटीनियुतशतसहस्राप्तीर्णं देवपुत्रकोटीनियुत-शतसहस्राभ्युपितं विचित्रदिव्यपुष्पाभिकीर्णम् । विविधदिव्यवस्त्रमुक्ताहाररत्नाभरणसैवप्रमुक्त-कोशोश्च कल्पवृक्षान् पश्येत् । नागाविधदिव्यवाद्यसमीरितमनोज्ञमधुरनिर्वोषांश्च बाधवृक्षान् पश्येत् । अनेकविधोश्च रतिक्रीडाव्यूहान् पश्येत् । मधुरांश्च दिव्याप्सरोगणसंगीतिवाद्य- २५ शब्दान् शृणुयात् । तत्रस्यं चामानं संजानीयात् । सर्वावन्तं च तत्प्रदेशं दिव्यव्यूह-विभूषितं पश्येत् । स च सर्वो जनकायो न पश्येत्, न जानीयात्, न विदोक्तयेत्, तत्रैव प्रदेशे स्थितः सन् । तत्कस्य हेतोः ? तस्यैव हि पुरुषस्य स्वमान्तरगतस्य तदर्शनम्, तत्रैव च प्रदेशे स्थितस्य तस्य महाजनकायस्यादर्शनम् । एवमेव ते बोधिसत्त्वास्ते च लोकेन्द्रा बोध्यमिमुक्ता विपुलेन बुद्धाधिष्ठानेन स्वकुशलमूळसुसमार्जिततया च सर्वज्ञता- ३० प्रणिधानसमिहिततया च सर्वतपागतगुणसुप्रतिपन्नतया च महाव्यूहबोधिसत्त्वमार्गा-सुप्रनिष्ठिततया च सर्वज्ञताज्ञानसर्वाकारपमोद्गतसुपरिनिष्पन्नतया च समन्तभद्रबोधि-

सत्त्वचर्याविशेषप्रणिधानपरिपूरिविशुद्ध्या च सर्वबोधिसत्त्वभूमिज्ञानमण्डलाक्रमणतया च सर्वबोधिसत्त्वसमाधिनिहारविक्रीडनतया च सर्वबोधिसत्त्वज्ञानगोचरासङ्गविचारणतया च तामचिन्त्या बुद्धवृषभिता बुद्धविक्रीडित पश्यन्ति, अप्रतरन्ति, अनुभवन्ति । ते च महाश्रावका अप्रयुगभद्रयुगप्रमुखा न पश्यन्ति न जानन्ति बोधिसत्त्वचक्षुर्निरहितत्वात् ॥

तद्यथापि नाम हिमरति परंतराजे औषध्याकराकीर्णे मन्त्रविधौपधिज्ञानग्रहणसिद्ध- 5
विद्य पुरुष सर्वापधिविधीन् प्रजानन् औपधिग्रहणकर्म कुर्यात् । तत्रैव च शैलेन्द्राभिरूढा पशुगवेडकऋक्षमृगलुब्धकास्तदन्ये वा पुनरौपधिविधिज्ञा पुरुषास्तमौपधिरसनीर्यविपाक-
प्रभावोपाययोग न प्रजानन्ति । एवमेव ते बोधिसत्त्वास्तथागतज्ञाननिपयमवतीर्णा बोधि-
सत्त्वविकुर्वितनिपयनिर्यातास्त तथागतसमाधिविकुर्वितनिपय प्रजानन्ति, ते च महाश्रावका-
अप्रयुगभद्रयुगप्रमुखास्तत्रैव जेतवने निहरन्त स्वकार्यसतुष्टा परकार्यनिरुत्सुका उपेक्षका 10
दृष्टधर्मसुखनिहारेण सुखस्पर्शं निहरन्ति, त च तथागतसमाधिविपयविकुर्वितनिपय न
प्रजानन्ति ॥

तद्यथापि नाम इय महापृथिवी सर्वरत्नाकरसमृद्धा निधिशतसहस्रनिचिता नानाविधा
नन्तरत्नपरिपूर्णा । तत्र रत्नगोत्रविधिज्ञानकृतत्रिय पुरपो रत्नपरीक्षस्तत्र पर्यवदातमतिरिधान-
तद्व्रज्ञानशिष्यसुशिक्षितो त्रिपुल्पुष्यलोपस्तब्ध ततो यथेष्ट रत्नान्यादाय आत्मान सम्यक् 15
प्रीणयेत्, मानापितर सम्यक्परिचरेत्, पुत्रदार च पोषयेत् । तदन्येषामपि सत्त्वाना
वृद्धानामातुराणा दरिद्राणा त्रिनिपतितानामशनयसननिग्रहीणाना सविभाग कुर्यात् ।
विधिषा च अर्धरतिमनुभवेत् । ये तु पुनस्ते रत्नाग्रनिधानाविधिज्ञा सत्त्वा, अवृतपुष्या
अपरिशुद्धरत्नज्ञानचक्षुपस्तेषा रत्नाकरान् रत्ननिधीन् प्रजानन्ति, तत्रैव च निचरन्ति ।
न च रत्नानि गृह्णन्ति । न रत्नकार्याणि कुर्वन्ति । एव ते बोधिसत्त्वा जेतवने तत्र 20
अचिन्त्ये तथागतनिपये सुपरिशुद्धज्ञानचक्षुषोऽचि ल्यतथागतज्ञाननिपयावतीर्णास्तानि
बुद्धविकुर्वितानि पश्यन्ति । धर्मनयसागराध्वारतरन्ति । समाधिसमुद्रांश्च निष्यादयन्ति ।
तथागतपूजोपस्थाने च प्रयुष्यन्ते । सर्वधर्मपरिग्रहाय चोद्युष्यन्ते । सर्वसत्त्वाश्च संगृह्णन्ति
चतुर्भि समग्रहस्तुभि । ते च महाश्रावकास्तानि तथागतविकुर्वितानि त च महात
बोधिसत्त्वगणसनिपात न पश्यन्ति न जानन्ति ॥ 25

तद्यथापि नाम पुरपो दूष्यरक्षारद्धाम्यां नेत्राम्या रत्नद्वीपमनुप्राप्त स्यात् । स तत्र
रत्नद्वीपे चक्रमेत्, निष्ठत्, निपादेत्, शय्यां वा कल्पयेत्, न च त रत्नाग्र पश्येत् ।
न रत्नद्वीपान्, न वस्त्ररत्नानि, न गन्धरत्नानि, न मन्त्ररत्नानि पश्येत् । नापि तानि रत्नानि
परिजानीयाद्विपयतो वा मूढतो वा परिभोगतो वा । स तापि रत्नानि न परिगृहीयात्, न
च रत्नकार्यं कुर्यात् । अनाहृतचक्षुष एतस्य पर्येपरिजानीयु । एवमेव ते बोधिसत्त्वा 30
धर्मरत्नद्वीपमनुप्राप्ता अनुचर तथागतरत्न सर्वगोशालकार मनुमीमूत जेतवने स्थितचिन्त्यानि

बुद्धविकुर्वितानि सदृश्यमान पश्यन्ति । ते च महाश्रावकास्तत्रैव भगवत पादमूले
 तिष्ठन्ति यापयन्ति, न च त तथागतसमाधिनिपयविकुर्वितप्रातिहार्यं पश्यन्ति, न च त
 महान्त बोधिसत्त्वसन्निपात महारत्नकरम् । तत्कस्य हेतोः १ तथा हि तेषा सर्वज्ञताविपक्षा
 विद्यादुप्यावन्द्धानचक्षुषा तदसङ्गवोधिसत्त्वज्ञानचक्षुर्न परिशुद्धम्, न च तैर्धर्मधातुपरपा
 ५ प्रवेशोऽनुबुद्ध, येन तदचिन्त्यतथागतसमाधिवृषभितात्रिकुर्वितप्रातिहार्यं पश्येयुः ॥

तद्यथापि नाम अस्ति निरञ्ज प्रभासरती नाम चक्षुःपरिशुद्धि, या सर्वतमोन्ध
 कारणे साधं न सन्सति । ता कश्चित्पुरुष प्रतिलभेत । स निरञ्ज प्रभासवत्या चक्षु-
 १० परिशुद्ध्या समन्वागतस्तमोन्धकारपर्यननद्धाया राज्यामनेकेषा प्राणकोटीनियुतशतसहस्राणा
 सन्निपतिताना त्रिविधाकल्पेर्यापथाना तिमिरान्धकारपर्याङ्गुलनेत्राणा मनुष्याणा मध्येऽनु
 पुरुष पश्येयु, न सजानीयु विविधानीर्यापथान् कल्पयमानम् । स च पुरुषस्त महान्त
 जनकाय पश्येत् नानेर्यापथान् रूपविहारिण नातादिगभिमुख नानासस्थान नानागण
 नानाप्रासरणम् । एवमेव तथागत सर्वोभिसत्त्वगणपरिवारो विशुद्धासङ्गज्ञानचक्षुः सर्वलोक
 १५ तथागतमहाज्ञानसमाधिविकुर्वितप्रातिहार्यं पश्यन्ति, न च त महाश्रावकास्त
 तद्यथापि नाम भिक्षुर्महतो जनकायस्य मध्ये पृथिवीकृत्स्न समाधि समापयेत्,
 अफूत्स्न वा, तेज कृत्स्न वा, वायुकृत्स्न वा, नीरुकृत्स्न वा, पीतकृत्स्न वा, लोहितकृत्स्न वा,
 अवदातकृत्स्न वा, देनकृत्स्न वा, त्रिविधसत्त्वकार्यकृत्स्न वा, सर्वरुतरवितकृत्स्न वा, सर्वालम्बन
 २० कृत्स्न वा समाधि समापयेत् । न च स महाजनकायस्तमस्फुक्त्स्न पश्येत्, न च त
 ज्वलनालोक न च तद्विधिकायकृत्स्न यानत् त सर्वालम्बनकृत्स्न न पश्येत्, अन्यत्र
 तत्समाधिसमापत्तिनिहारप्राप्तस्य । एवमेव तथागतस्य तदचिन्त्यबुद्धसमाधिविपयविकुर्वित
 सदृश्यपत ते महाश्रावका न पश्यन्ति, ते च बोधिसत्त्वास्तथागतमार्गप्रतिपन्नास्त
 तथागतनिपयमतरन्ति ॥

तद्यथापि नाम अञ्जनसिद्ध पुरुषो नेत्रयोरञ्जितमात्रयो सर्वजनकायेनादृश्यशरीरो
 २५ भवति । स गच्छन् वा स्थितो वा निपण्णो वा सर्वजनकाय पश्यति । एवमेव तथागतो
 लोकोत्तरसर्वजगद्धिषयसमतिक्रान्त सर्वज्ञाननिपयानत्रान्तो बोधिसत्त्वज्ञानचक्षुर्विशेष्य ।
 स सर्वजगत् पश्यति । ते च महाश्रावकास्तानि तथागतविकुर्वितानि न पश्यन्ति ॥

तद्यथापि नाम पुरुषस्य सहजाता देवता नित्यानुबद्धा । सा त पुरुष पश्यति, स च
 पुरुषस्तां देवतां न पश्यति । एवमेव तथागत सर्वज्ञाननिपयावस्थितो महान्त बुद्ध-
 ३० विकुर्वितानि सदृश्यति महतो बोधिसत्त्वगणसन्निपातस्य मध्ये । ते च महाश्रावकास्त
 तथागतविकुर्वितप्रातिहार्यं तच्च बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलविकुर्वित न पश्यन्ति न जानन्ति ॥

तद्यथापि नाम भिक्षुः सर्वचेतोवशिपरमपारमिताप्राप्तः संज्ञावेदयितनिरोधं समापन्नो न संजानाति न वेदयति, न च षडिन्द्रियेण किञ्चित्कार्यगनुभवति, न च परिनिर्वृतः सः । सर्वलोकव्यवहाराश्च तस्मिन् प्रदेशे प्रवर्तन्ते । न च तान् संजानाति, न वेदयति यदुत तस्या एव समापत्तेरधिष्ठानाधिपत्वेन । एवमेव ते महाश्रावकास्तत्रैव जेतवने विहरन्ति, षडिन्द्रियं चैषामस्ति, न च तं तथागतसमाधिविकुर्वितवृषभिताप्रातिहार्यं पश्यन्ति, नावतरन्ति, 6 न संजानन्ति, न विजानन्ति, न च तं महाबोधिसत्त्वसंनिपातं बोधिसत्त्वप्रातिहार्यं बोधिसत्त्वविकुर्वितमवतरन्ति, न पश्यन्ति न जानन्ति । तत्कस्य हेतोः ? गम्भीरो हि बुद्धविषयो विपुलोऽप्रमेयो दुर्दृशो दुष्प्रतिबोधो दुरवगाहः सर्वलोकसमतिक्रान्तः । अचिन्त्यो बुद्धविषयोऽसंहार्यः सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैः । तेन ते महाश्रावकास्तत्रैव जेतवने भगवतः पादमूलगतास्तानि बुद्धविकुर्वितानि न पश्यन्ति । तं च महाबोधिसत्त्वसंनिपातं तच्च जेतवनमचिन्त्या- 10 संख्येयविशुद्धलोकधातुगुणव्यूहसमवसरणं न पश्यन्ति न जानन्ति यथापि तदभाजनीभूतत्वात् ॥

अथ खलु वैरोचनप्रणिधानाभिरश्मिप्रभो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमां गाथां अभाषत—

पश्यध्वं सत्त्वसारस्य बुद्धबोधिरचिन्तिया ।

15

जेतव्वजे निदर्शेति जिनो बुद्धविकुर्वितम् ॥ १ ॥

स्वयंभुवामधिष्ठानमसंख्येयं प्रवर्तते ।

यत्र स मुह्यते लोको बुद्धधर्माणजानकः ॥ २ ॥

गम्भीरं धर्मराजानामप्रमेयमचिन्तियम् ।

प्रवर्तते प्रातिहार्यं यत्र लोको न गाहते ॥ ३ ॥

20

अनन्तवर्णाः संबुद्धा लक्षणैः सुविभूषिताः ।

अलक्षणा हि ते धर्मा ये^१ संबुद्धैः प्रभाविताः ॥ ४ ॥

विकुर्वितानि दर्शेति जिनो जेताह्वये वने ।

अनन्तमध्यगम्भीरान् वाक्पथैश्च सुदुष्करान् ॥ ५ ॥

महात्मनां संनिपातं बोधिसत्त्वा न पश्यति ।

25

अचिन्त्यक्षेत्रकोटिभ्यो जिनं द्रष्टुमुपागताः ॥ ६ ॥

प्रणिधानेन संपन्ना असङ्गाचारगोचराः ।

न शक्यं सर्वलोकेन तेषां विज्ञातुमाशयम् ॥ ७ ॥

सर्वप्रत्येकसंबुद्धाः श्रावका ये च सर्वशः ।

न प्रजानन्ति ते चर्यां न चैषां चित्तगोचरम् ॥ ८ ॥

30

१ B everywhere इमां गाथामभाषत. २ B वैः संबुद्धैः प्रभाविताः.

योधिसत्त्वा महाप्रज्ञा दुर्धर्षा अपराजिता ।
 शूरध्वजा असकीर्णा ज्ञानभूमिपरायणा ॥ ९ ॥
 अप्रमेया समापन्नास्ते समाधि महायशा ।
 स्फुरित्वा धर्मधातु हि दर्शयन्ति विकुर्वितम् ॥ १० ॥

5 अथ खलु दुर्धोषनरीर्वेगाराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो व्यवलोक्य
 तस्या वेलायामिमा गाथा अभाषत—

पुण्यगर्भान् महाप्रज्ञान् योधिचर्यागतिगतान् ।
 क्षेमकरान् सर्पलोके पश्यन्व सुगतात्मजान् ॥ ११ ॥
 मेघामिनोऽजन्तमतीन् सुसमाहितचेतसः ।
 10 अनन्तमध्यगम्भीररिपुल्लहानगोचरान् ॥ १२ ॥
 जेताद्दये महारण्ये मटाव्यूहोपशोभिते ।
 योधिसत्त्वसमाकीर्णे सम्यक्समुद्भवाश्रमे ॥ १३ ॥
 अनिकेताप्रतिष्ठानान् पश्यन्व सागरान् बहून् ।
 दशम्बो दिग्भ्य आगल्य निपण्णान् पद्मआसने ॥ १४ ॥
 15 अप्रतिष्ठाननाभूहाञ्चिप्रपञ्चाननालयान् ।
 असङ्गचित्तान् विरजान् धर्मधातुपरायणान् ॥ १५ ॥
 ज्ञानध्वजान् महाधीरान् वज्रचित्तानकम्पियान् ।
 अनिकृतेषु धर्मेषु निर्वाण दर्शयन्ति ते ॥ १६ ॥
 दशदिक्क्षेत्रकोटीम्बोऽसल्लभ्य रासुपगतान् ।
 20 सबुद्धमुपसक्रान्तान् द्वयसङ्गाविरजितान् ॥ १७ ॥
 स्वपमो शाक्यसिंहस्य पश्यन्तीद विकुर्वितम् ।
 अधिष्ठानेन यत्वेमे बोधिसत्त्वा समागता ॥ १८ ॥
 बुद्धधर्मेष्वसभेदा धर्मधातुतलेषु च ।
 व्यनहारमात्रसभेदपारप्राज्ञा जिनात्मजा ॥ १९ ॥
 25 धर्मधातोरसभेदकोव्यन्ते मुनय स्थिता ।
 अक्षयैश्च प्रकुर्वन्ति पदैर्धर्मेष्वसभेदनम् ॥ २० ॥

अथ खलु समन्तश्रीसमुद्रततेजोराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो
 व्यवलोक्य तस्या वेलायामिमा गाथा अभाषत—

पश्यन्व सत्प्रसारस्य विपुत्र ज्ञानमण्डलम् ।
 30 कात्मकात्मभिज्ञाय धर्मं देशेति प्रागितान् ॥ २१ ॥
 नानातीर्थ्यसमाकीर्णपरवादिप्रमर्दन ।
 यथाशायाना सत्त्वाना सदशैति विकुर्वितम् ॥ २२ ॥

न च प्रदेश संबुद्धो न च बुद्धो दिशानुगः ।
 अप्रमाणप्रमाणानि नातिक्रान्तो महामुनिः ॥ २३ ॥
 दिनसंख्यो ययादित्यः प्रभावयति खे व्रजन् ।
 एवं ज्ञानविदुः शास्ता त्र्यध्वासङ्गप्रभावितः ॥ २४ ॥
 पूर्णमास्यां यथा रात्रौ भासते चन्द्रमण्डलम् ।
 परिपूर्णं तथा शुद्धधर्मैः पश्यति नायकम् ॥ २५ ॥
 अन्तरीक्षे यथैवेह व्रजत्यादित्यमण्डलम् ।
 वितिष्ठते नैवेह तं तथा बुद्धविकुर्वितम् ॥ २६ ॥
 यथापि गगनं दिक्षु सर्वक्षेत्रेष्वनिश्रितम् ।
 एवं लोकप्रदीपस्य ज्ञेयं बुद्धविकुर्वितम् ॥ २७ ॥
 यथा हि पृथिवी लोके प्रतिष्ठा सर्वदेहिनाम् ।
 लोके लोकप्रदीपस्य धर्मचक्रं तथा स्थितम् ॥ २८ ॥
 यथापि मारुतोऽसञ्जन् क्षिप्रं व्योम्नि प्रवापति ।
 बुद्धस्य धर्मता तद्वल्लोकघातुषु वर्तते ॥ २९ ॥
 अपस्कन्धे हि यथा सर्वक्षेत्रसंख्याः प्रतिष्ठिताः ।
 एवं त्र्यध्वगता बुद्धा ज्ञानस्कन्धे प्रतिष्ठिताः ॥ ३० ॥

अथ खलु असङ्गश्रीगर्भराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो व्यवलोक्य तस्यां बेलायामिमा गाथा अभाषत—

यथापि पर्वतः शैल उद्विद्धो वज्रसंभवः ।
 सर्वलोकपरित्राता बुद्धो लोके तयोद्गतः ॥ ३१ ॥
 यथैव सागरे तोयमप्रभेयमनाविलम् ।
 बुद्धदर्शनमेवं हि लोकतृष्णां छिनत्ति च ॥ ३२ ॥
 पर्वतो हि यथा मेरुः सागराम्भ.समुद्गतः ।
 तथैव लोकप्रद्योत उद्गतो धर्मसागरात् ॥ ३३ ॥
 यथैव सागरः पूर्णः सर्वरत्नमहाकरः ।
 स्वयंभुवस्तथा ज्ञानमक्षयं क्षणवोधनम् ॥ ३४ ॥
 गम्भीरं नायके ज्ञानमसंख्येयमयामितम् ।
 दर्शयत्यमिताचिन्धं येन बुद्धो विकुर्वितम् ॥ ३५ ॥
 मायाकारो यथा विद्वान् मायालक्षणदर्शकः ।
 एवं ज्ञानवशी बुद्धो विकुर्वितनिदर्शकः ॥ ३६ ॥
 चिन्तामणिर्यथा शुद्धोऽभीप्सितार्थप्रपूरणः ।
 एवमाशयशुद्धानां जिनः प्रणिधिपूरणः ॥ ३७ ॥

5

10

15

20

25

30

कैरोचनं यथा त्वं प्रमास्यति भास्करम् ।
 सर्वज्ञता विशुद्धैवं जगदाश्रयभासनी ॥ ३८ ॥
 तथैव दिग्मुखं रत्नाग्राङ्गं सुप्रतिष्ठितम् ।
 तथाप्यसङ्गप्रचोतो धर्मधात्वयभासनः ॥ ३९ ॥
 दक्षप्रभासं शुद्धामं आन्विलम्बुप्रसादनम् ।
 बुद्धस्य दर्शनं तद्वज्रगदिन्द्रियशोधनम् ॥ ४० ॥

अथ खलु धर्मधातुप्रणिधितुनिर्मितचन्द्राजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दद्यादृशो व्यवलोक्य तस्यां वेद्यायामिमा गाथा अभोषत-

यथापीहोन्द्रनीलिन दक्षदर्पा दिशः कृताः ।
 बोधिवर्णः प्रजामेवं सुरते बुद्धदर्शनम् ॥ ४१ ॥
 एकैकस्मिन्नसौ बुद्धो नानाधिधक्कुर्वितम् ।
 विदर्शयत्प्रमेयं बोधिसत्त्वविशोधनम् ॥ ४२ ॥
 तथातिचित्रगन्मीरमपर्यन्तं दुरासदम् ।
 यस्मिन् गाह्यते लोको धीमतां ज्ञानगोचरे ॥ ४३ ॥
 व्यूहानपि च संपन्नान् बुद्धशारविशोधितान् ।
 निर्यैवेवंबोधिसत्त्वानां धर्मधातुप्रवेशनात् ॥ ४४ ॥
 बुद्धक्षेत्राण्यचिन्त्वानि यत्र दर्शयते जिनः ।
 धीमतां परिहृतैर्बुद्धैराक्कीर्णानि समन्ततः ॥ ४५ ॥
 सर्वधर्मवर्धा शास्ता उलयनः शान्मयुग्मदः ।
 प्राप्तिहायं हि यैस्त्येदमप्रमेये प्रवर्तते ॥ ४६ ॥
 नानात्वचर्यां धीराणांमप्रमेयां निपश्यथ ।
 विकुर्विताम्यनन्तानि दर्शयन्मिदधुतिः ॥ ४७ ॥
 धर्मधातौ शिक्षयति लोकलाभे जिनैरसान् ।
 भवन्ति सर्वधर्मेषु तेऽसङ्गज्ञानगोचराः ॥ ४८ ॥
 अधिष्ठानजरेन्द्रस्य धर्मचक्रं प्रवर्तते ।
 प्रातिहर्षयत्तत्कीर्णं सर्वलोकविशोधनम् ॥ ४९ ॥
 निपथे सत्त्वसारस्य ज्ञानमाण्डलशोधिताः ।
 श्रीभिक्षा महानागाः सर्वलोकप्रमोचनाः ॥ ५० ॥

अथ खलु धर्माधिष्ठातेजोरजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दद्यादृशो व्यवलोक्य
 तस्यां वेद्यायामिमा गाथा अभोषत-

१ B विपुनाम्बु. २ S दक्षैरस्मिन् एजे बुद्धो. ३ B निष्प्रेषोधि. ४ S कर्णे.
 ५ B ग्रीष्मान मरु.

येऽप्यत्रये विनीयन्ते श्रावकाः परमर्षिणा ।
 न क्रमोत्क्षेपनिक्षेपं संबुद्धस्य विदन्ति ते ॥ ५१ ॥
 येऽपि प्रत्येकसंबुद्धाः त्रिष्वप्यध्वेषशेषतः ।
 न क्रमोत्क्षेपनिक्षेपं तेऽपि जानन्ति तायिनः ॥ ५२ ॥
 किं पुनः सर्वसत्त्वा हि विज्ञास्यन्ति विनायकम् ।
 श्वेव गर्दुलबद्धा ये ह्यविद्यातमसावृताः ॥ ५३ ॥
 प्रमाणैरप्रमेयोऽसौ न शक्यं जानितुं जिनः ।
 असङ्गज्ञानवान् बुद्धः समतिक्रान्तवाक्पथः ॥ ५४ ॥
 पूर्णचन्द्रप्रभो धीरो लक्षणैः सुविचित्रितः ।
 क्षपयत्यमितान् कल्पानधितिष्ठन् विकुर्वितैः ॥ ५५ ॥
 नयादेकैकतो बुद्धं चिन्तयन् सुसमाहितः ।
 अनमिलाप्याः क्षपयेत्कल्पकोटीरचिन्तियाः ॥ ५६ ॥
 गुणैकदेशपर्यन्तं नाधिगच्छेत्स्वयंभुवः ।
 निरीक्षमाणो बुद्धोऽपि बुद्धधर्मा ह्यचिन्तियाः ॥ ५७ ॥
 येषां च प्रणिधिस्तत्र येषां च मनसो रतिः ।
 तेऽप्येवंगोचराः सर्वे भविष्यन्ति सुदुर्दशाः ॥ ५८ ॥
 पुण्यज्ञानमयानन्तं महासंभारविक्रमाः ।
 नयं ह्यवतरन्त्येतं धीमच्चित्तेऽमले स्थिताः ॥ ५९ ॥
 विपुलः प्रणिधिस्तेषां विपुलश्चित्तसंवरः ।
 लप्स्यन्ति विपुलां बोधिमाक्रम्य जिनगोचरम् ॥ ६० ॥

5

10

15

20

अयं खलु सर्वमारमण्डलविकिरणज्ञानध्वजराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश
दिशो व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभाषत—

असङ्गज्ञानकायत्वादशरीराः स्वयंभुवः ।
 अचिन्त्यज्ञानविषयाः शक्यं चिन्तयितुं न ते ॥ ६१ ॥
 अचिन्त्यैः कर्मभिः शुक्लैर्बुद्धकायः समार्जितः ।
 त्रैलोक्यानुपल्लिप्तोऽसौ लक्षणव्यञ्जनोज्ज्वलः ॥ ६२ ॥
 समन्तावभासो लोके धर्मधातुविशोधितः ।
 बुद्धबोधेरपि द्वारं सर्वज्ञानमहाकरः ॥ ६३ ॥
 विरजो निष्प्रपञ्चश्च सर्वसङ्गविरर्जितः ।
 आदित्यभूतो लोकस्य ज्ञानरश्मिप्रमुञ्चनः ॥ ६४ ॥

25

30

- भवसंघासविच्छेत्ता त्रैधातुकाविशोधनः ।
 निष्पत्तिर्वोधिसत्त्वानां बुद्धबोध्याकरस्तापा ॥ ६५ ॥
 अनन्तवर्णदर्शात्री सर्ववर्णेष्वनिश्चितः ।
 दर्शयत्यपि तान् वर्णानचिन्त्यान् सर्वदेहिभिः ॥ ६६ ॥
- ६ शक्यं न ज्ञानपर्यन्तो गन्तुं बुद्धस्य केनचित् ।
 एकक्षणे बुद्धबोधिरचिन्त्या येन शोधिता ॥ ६७ ॥
 अक्षयो ज्ञाननिर्देशो निर्विकारः स्वभावतः ।
 एकक्षणे प्रभाव्यन्ते यस्मिन्वप्यध्वगता जिनाः ॥ ६८ ॥
 अनन्तकर्मा सप्रज्ञो बोध्यर्था चिन्तयेत्सदा ।
 10 चित्तमित्यपि यत्रास्य चित्ते चित्तं न जायते ॥ ६९ ॥
 सर्वाभिलाषाविषया गम्भीरा वाक्पयोजिताः ।
 अचिन्त्या बुद्धधर्मास्ते यैः संबुद्धाः प्रभाविताः ॥ ७० ॥

अथ खलु वैरोचनप्रणिधानकेतुध्वजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो
 व्यवलोक्य तस्यां वेद्यायामिमा गाथा अनापत—

- 15 अमूहस्पृतयः शुद्धा धर्मोद्वृतसुनिश्चिताः ।
 अचिन्त्यमतिमन्तस्ते अक्षया बोधिसागराः ॥ ७१ ॥
 मनोऽत्र निश्चितं तेषां तच्चर्यामोचरो ह्ययम् ।
 तेषामत्राचलं ज्ञानं तैः चिन्त्यनकर्यकथाः ॥ ७२ ॥
 खेदो नोत्पद्यते तेषां न तेषां सीदते मनः ।
 20 तेषां प्रवर्तते चित्तं बुद्धधर्मपरायणम् ॥ ७३ ॥
 तेषां प्रजापते श्रद्धा मूलजाता समुद्रता ।
 ज्ञानेऽत्र हि रतिस्तेषामनिलम्भे निरालये ॥ ७४ ॥
 संपूर्णाः कुशलैर्धर्मैः कल्पकोटीसमाजितैः ।
 नामयन्ति च तत्सर्वे एते ज्ञानार्थिनोऽसमाः ॥ ७५ ॥
- 25 विचरन्ति च संसारे न च संसारनिश्चिताः ।
 निश्चिता बुद्धधर्मेषु रमन्ते बुद्धगोचरे ॥ ७६ ॥
 यावती लोकसंपत्तिः सत्त्वधातौ प्रवर्तते ।
 सर्वा प्रहीणा धीराणां बुद्धसंपत्स्थिता हि ते ॥ ७७ ॥
- B 31 वृषा समाश्रितो लोकः सदा ब्रह्मः प्रवर्तते ।
 30 असहचारिणस्तात्र सदा सत्त्वार्थनिश्चिताः ॥ ७८ ॥

अतुल्यं चरितं तेषामचिन्त्यं सर्वदेहिभिः ।
 लोकसौख्यं चिन्तयन्ति येन दुःखं निवर्तते ॥ ७९ ॥
 बोधिज्ञानविशुद्धास्ते सर्वलोकानुकम्पकाः ।
 आलोकभूता लोकस्य सर्वलोकप्रमोचकाः ॥ ८० ॥

अथ खलु सर्वावरणविकिरणज्ञानविक्रान्तराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो 5
 व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभाषत—

सुदुर्लभो बुद्धशब्दः कल्पकोटीशतैरपि ।
 किं पुनर्दर्शनं सर्वकाङ्क्षाछेदनमुत्तमम् ॥ ८१ ॥
 स दृष्टो लोकप्रद्योतः सर्वधर्मगतिं गतः ।
 पुण्यतीर्थं त्रिलोकस्य सर्वसत्त्वविशोधनम् ॥ ८२ ॥ 10
 पश्यतां रूपकायेन सत्त्वसारमनिन्दितम् ।
 न समुत्पद्यते तृप्तिः कल्पकोट्ययुतैरपि ॥ ८३ ॥
 रूपकायं नरेन्द्रस्य प्रेक्षमाणा जिनौरसाः ।
 असङ्गाः स्वं शुभं बोधौ नामयन्ति परार्थिनः ॥ ८४ ॥
 बुद्धबोधैर्मुखमिदं रूपकायो महामुनेः । 15
 निश्चरन्ति यतोऽसङ्गा अक्षयाः प्रतिसंविदः ॥ ८५ ॥
 अचिन्त्यानमितान् सत्त्वानवभास्य महामुनिः ।
 अवतार्य महायाने व्याकरोत्यग्रबोधये ॥ ८६ ॥
 महत्पुण्यमयं क्षेत्रमुदितं ज्ञानमण्डलम् ।
 भासयत्यमितं लोकं पुण्यस्कन्धविवर्धनम् ॥ ८७ ॥ 20
 छेदनो दुःखजालस्य ज्ञानस्कन्धविशोधनः ।
 न दुर्गतिभयं तेषां यैरिहारागितो जिनः ॥ ८८ ॥
 विपुलं जायते चित्तं पश्यतां द्विपदोत्तमम् ।
 प्रज्ञाबलमसंख्येयं जायते चन्द्रभास्वरम् ॥ ८९ ॥
 भवन्ति नियता बोधौ दृष्ट्वा बुद्धं नरोत्तमम् । 25
 निश्चितं च भवत्येषां भविष्यामि तथागतः ॥ ९० ॥

अथ खलु धर्मघातुतलभेदज्ञानाभिज्ञाराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो
 व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभाषत—

अनन्तगुणसंपन्नं दृष्ट्वा शाक्यर्षभं मुनिम् ।
 परिणामयतां चित्तं महायाने निशुष्यति ॥ ९१ ॥

- भवसंश्रितासविच्छेत्ता श्रेयातुकविशोधनः ।
 निष्पत्तिर्वोधिमुत्त्वानां बुद्धबोध्याकरस्तथा ॥ ६५ ॥
 अनन्तवर्णदर्शावी सर्ववर्णेष्वनिश्चितः ।
 दर्शयत्यपि तान् वर्णानचिन्त्यान् सर्वदेहिभिः ॥ ६६ ॥
 ६ शक्यं न ज्ञानपर्यन्तो गन्तुं बुद्धस्य केनचित् ।
 एकक्षणे बुद्धबोधिरचिन्त्या येन शोधिता ॥ ६७ ॥
 अक्षयो ज्ञाननिर्देशो निर्वािकारः स्वभावतः ।
 एकक्षणे प्रभाव्यन्ते यस्मिंस्त्वध्वगता जिनाः ॥ ६८ ॥
 अनन्तकर्मा सप्रज्ञो बोध्वर्था चिन्तयेत्सदा ।
 १० चित्तमित्यपि यत्रास्य चित्ते चित्तं न जायते ॥ ६९ ॥
 सर्वाभिलाषाविषया गम्भीरा धानपथोञ्जिताः ।
 अचिन्त्या बुद्धधर्मास्ते येः संबुद्धाः प्रभाविताः ॥ ७० ॥

अथ खलु वैरोचनप्रणिधानकेतुष्वजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो
 व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभायत—

- १६ अमूहस्मृतयः शुद्धा धर्मोद्गतमुनिश्चिताः ।
 अचिन्त्यमतिमन्तस्ते अक्षया बोधिसागराः ॥ ७१ ॥
 मनोऽत्र निश्चितं तेषां तच्चर्यागोचरो ह्ययम् ।
 तेषामत्राचलं ज्ञानं तेऽत्र च्छिन्नकथंकथाः ॥ ७२ ॥
 खेदो नोत्पद्यते तेषां न तेषां सीदते मनः ।
 २० तेषां प्रवर्तते चित्तं बुद्धधर्मपरायणम् ॥ ७३ ॥
 तेषां प्रजायते श्रद्धा मूलजाता ससुद्भ्रता ।
 ज्ञानेऽत्र हि रतिस्तेषामनिलम्भे निरालये ॥ ७४ ॥
 सपूर्णाः कुशलैर्धर्मैः कल्पकोटीसमार्जितैः ।
 नामयन्ति च तस्मै एते ज्ञानार्विनोऽसमाः ॥ ७५ ॥
 २५ विचरन्ति च संसारे न च संसारनिश्चिताः ।
 निश्चिता बुद्धधर्मेषु रमन्ते बुद्धगोचरे ॥ ७६ ॥
 यावती लोकसंपत्तिः सत्त्वधानो प्रवर्तते ।
 सर्वा प्रहीणा धीराणां बुद्धसंपत्स्थिता हि ते ॥ ७७ ॥
 ३१ कृपा समाश्रितो लोकः सदा बद्धः प्रवर्तते ।
 असङ्गचारिणस्त्वन सदा सत्त्वार्पनिश्चिताः ॥ ७८ ॥

अतुल्यं चरितं तेषामचिन्त्यं सर्वदेहिभिः ।
 लोकसौख्यं चिन्तयन्ति येन दुःखं निवर्तते ॥ ७९ ॥
 बोधिज्ञानविशुद्धास्ते सर्वलोकानुकम्पकाः ।
 आलोकभूता लोकस्य सर्वलोकप्रमोचकाः ॥ ८० ॥

अथ खलु सर्वावरणविकिरणज्ञानविक्रान्तराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो ५
 व्यवलोक्य तस्यां बेलायामिमा गाथा अभाषत—

सुदुर्लभो बुद्धशब्दः कल्पकोटीशतैरपि ।
 किं पुनर्दर्शनं सर्वकाङ्क्षाछेदनमुत्तमम् ॥ ८१ ॥
 स दृष्टो लोकप्रद्योतः सर्वधर्मगतिं गतः ।
 पुण्यतीर्थं त्रिलोकस्य सर्वसत्त्वविशोधनम् ॥ ८२ ॥ 10
 पश्यतां रूपकायेन सत्त्वसारमनिन्दितम् ।
 न समुत्पद्यते तृप्तिः कल्पकोट्ययुतैरपि ॥ ८३ ॥
 रूपकायं नरेन्द्रस्य प्रेक्षमाणा जिनौरसाः ।
 असङ्गाः खं शुभं बोधौ नामयन्ति परार्थिनः ॥ ८४ ॥
 बुद्धबोधैर्मुखमिदं रूपकायो महामुनेः । 15
 निश्चरन्ति यतोऽसङ्गा अक्षयाः प्रतिसविदः ॥ ८५ ॥
 अचिन्त्यानमितान् सत्त्वानवभास्य महामुनिः ।
 अवतार्य महायाने व्याकरोत्यप्रबोधये ॥ ८६ ॥
 महत्पुण्यमयं क्षेत्रमुदितं ज्ञानमण्डलम् ।
 भासयत्यमितं लोकं पुण्यस्कन्धविवर्धनम् ॥ ८७ ॥ 20
 छेदनो दुःखजालस्य ज्ञानस्कन्धविशोधनः ।
 न दुर्गतिभयं तेषां यैरिहारागितो जिनः ॥ ८८ ॥
 विपुलं जायते चित्तं पश्यतां द्विपदोत्तमम् ।
 प्रज्ञाब्रह्मसंख्येयं जायते चन्द्रभास्वरम् ॥ ८९ ॥
 भवन्ति नियता बोधौ दृष्ट्वा बुद्धं नरोत्तमम् । 25
 निश्चितं च भयलेपां भविष्यामि तथागतः ॥ ९० ॥

अथ खलु धर्मधातुतलभेदज्ञानाभिज्ञाराजो बोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो
 व्यवलोक्य तस्यां बेलायामिमा गाथा अभाषत—

अनन्तगुणसंपन्नं दृष्ट्वा शाक्यर्यभं मुनिम् । 30
 परिणामयता चित्तं महायाने निशुष्यति ॥ ९१ ॥

श्यायि सर्वसत्त्वानामुत्पद्यन्ते तथागताः ।
 श्रद्धाकारुणिका धीरा धर्मचक्रप्रवर्तकाः ॥ ९२ ॥
 प्रतिकर्तुं कथं शक्यं बुद्धानां सर्वदेहिभिः ।
 सत्त्वार्थेष्वभियुक्तानां कल्पकोटिशतैरपि ॥ ९३ ॥
 कल्पकोट्यो वरं पकथ्यपाये मृशदारुणे ।
 न त्वेवादर्शनं शास्तुः सर्वसङ्गविचर्तिनः ॥ ९४ ॥
 सर्वसत्त्वगतौ भावान् दुःखत्कन्धः प्रवर्तते ।
 उस्तोढव्यः स निखिलो बुद्धानां न त्वदर्शनम् ॥ ९५ ॥
 यावन्त्यः सर्वलोकेऽस्मिन्मपायगतयः पृथक् ।
 वरं तत्र चिरं वासो बुद्धानामश्रुतिर्न च ॥ ९६ ॥
 एकैकत्र वरं कल्पान् निवासो नरकेऽपि तान् ।
 न त्वन्यत्र जिनात्तायाः स्थितो बोधेर्विदूरतः ॥ ९७ ॥
 किं कारणमपायेषु निवासश्चिरनिष्यते ।
 मन्कारणं जितेन्द्रस्य दर्शनं ज्ञानवर्धनम् ॥ ९८ ॥
 छिद्यन्ते सर्वदुःखानि दृष्ट्वा लोकेश्वरं जिनम् ।
 संभवत्सवतारश्च ज्ञाने संबुद्धगोचरे ॥ ९९ ॥
 क्षपयत्साहृतीः सर्वा दृष्ट्वा बुद्धं नरोत्तमम् ।
 वर्धयत्यमितं पुण्यं येन बोधिरवाप्यते ॥ १०० ॥
 छिनत्ति काङ्क्षा विमतीः सत्त्वानां बुद्धदर्शनम् ।
 प्रपूरयति संकल्पाह्नौ किकाह्नौकोत्तरानपि ॥ १०१ ॥

२ समन्तभद्रः ।

अथ खलु समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वान्तं बोधिसत्त्वगणं व्यवलोक्य
 भूयसा मात्रया विभजन् विस्तारयन् देशयन् उत्तानीकुर्वन् संप्रकाशयन् अब्रभासयन्
 प्रभासयन् उपदिशन् धर्मधातुनयेन आकाशधातुसमतया त्र्यध्वसमतया धर्मधातुसमतया
 सत्त्वधातुसमतया सर्वलोकधातुसमतया सर्वकर्मवंशसमतया सत्त्वाशयसमतया सत्त्वाधिमुक्ति- 5
 समतया धर्मप्रतिभाससमतया सत्त्वपरिपाककालसमतया सर्वजगदिन्द्रियसमतया च,
 एवं सिंहविजृम्भितं तथागतसमाधिं चैषां बोधिसत्त्वानां संप्रकाशयति स्म दशभिर्निर्देशपदैः ।
 कतमैर्दशभिः ? यदुत सर्वधर्मधातुपर्यापत्रेषु बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसर्वबुद्धपरंपराक्षेत्रपरंपरा-
 निर्देशः । यदुत आकाशधातुपरमेषु सर्वबुद्धक्षेत्रेषु अपरान्तकोटीगतैकल्पतयागतगुणानुचरण-
 निर्देशः । यदुत सर्वबुद्धक्षेत्रतयागतसमुत्पत्त्यनन्तमध्याभिसंबोधिसुखसमुद्रसंदर्शननिर्देशः । 10
 यदुत आकाशधातुपरमबुद्धक्षेत्रतयागतपर्यन्मण्डलबोधिसत्त्वसंघबोधिमण्डाभिमुखावस्थान-
 निर्देशः । यदुत सर्वत्र्यध्वबुद्धकायसदृशनिर्माणसर्वरोममुखप्रमुञ्चनचित्तक्षणधर्मधातुस्फरण-
 निर्देशः । यदुत सर्वदिक्समुद्रेषु सर्वक्षेत्रसागरसमतलाधिष्ठानैककायस्फरणप्रभासनिर्देशः ।
 यदुत सर्वारम्भगतलेषु बुद्धभूमिविकुर्वितसर्वत्र्यध्वसमवसरणाधिष्ठानसंदर्शननिर्देशः ।
 यदुत सर्वक्षेत्रपरमाणुरजःसमत्र्यध्वक्षेत्रपरंपरानानाबुद्धविकुर्वितकल्पसागरसंदर्शननिर्देशः । 15
 यदुत सर्वत्र्यध्वबुद्धप्रणिधानसागरसर्वरोमनिर्गर्जनापर्यन्ताधिष्ठानबोधिसत्त्वसंभवनिर्देशः ।
 यदुत धर्मधातुप्रमाणबुद्धसिंहासनबोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलासंभिन्नबोधिमण्डालंकारनानाधर्मचक्र-
 प्रवर्तनापरान्ताधिष्ठाननिर्देशः । इति हि भो जिनपुत्रा एतान् दशान् प्रमुखान् कृत्वा
 अनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् एतस्य सिंहविजृम्भितस्य समाधिनिर्देशानुगच्छामि ।
 अपि तु खलु पुनर्भो जिनपुत्राः तथागतज्ञानगोचर एषः ॥ 20

अथ खलु समन्तभद्रो बोधिसत्त्व एतस्यैव सिंहविजृम्भितस्य तथागतसमाधेरर्थनिर्देशं
 योतयमानो बुद्धाधिष्ठानेन तथागतवदनं प्रेक्षमाणः सर्वान्तं पर्यन्मण्डलसमुद्रं व्यवलोक्य
 अचिन्त्यबुद्धविषयानन्तमप्यतयागतसमाधिविकुर्वितानि व्यवलोक्य अचिन्त्यज्ञानमायागत-
 धर्मतां व्यवलोक्य अचिन्त्यत्र्यध्वबुद्धसमतां व्यवलोक्य अचिन्त्यानन्तमव्यसर्ववापय-
 निरुक्तिस्वधर्मनयान् व्यवलोक्य तस्यां वैलायानिभा गाया अभापत— 25

सर्वक्षेत्रपरमाणुसादृशा

एकरोमि जिनक्षेत्रसागराः ।

बोधिसत्त्वपर्यपरीवृत-

सत्र बुद्ध शिशु बुद्धआसने ॥ १ ॥

१ B सर्वं तं. २ S om. बोधिसत्त्वानां. ३ S °गत°. ४ B om. °बोधिसत्त्वसंघ°.

५ B °परमाणुरजसादृशा.

एकरोमि बहुक्षेत्रसागरा
 बोधिमण्डस्थित पद्मआसने ।
 धर्मघातु विपुलं करित्वना
 दृश्यते द्रुमवेषु नायकः ॥ २ ॥

६ सर्वक्षेत्रपरमाणुसादृशा
 एकरोमि जिन संनिपण्यकाः ।
 बोधिसत्त्वपर्वपरीशृताः
 सर्वभद्रचरिया प्रभावते ॥ ३ ॥

एकक्षेत्रि जिन संनिपण्यकाः
 १० सर्वक्षेत्रप्रसरान् स्फुरित्वना ।
 बोधिसत्त्व बहुमेव अक्षया
 एन्ति ते दशदिशा समन्ततो ॥ ४ ॥

क्षेत्रकोटिपरमाणुसादृशा
 बोधिसत्त्वगुणसागरप्रभाः ।
 १३ १५ उब्धिहन्तु पर्पासु शास्तुनो
 धर्मघातु स्फुरिषु दश दिशः ॥ ५ ॥

सर्वक्षेत्रप्रतिभासदर्शना
 धर्मराजजिनज्ञानसागराः ।
 ते च भद्रचरिवप्रतिष्ठिताः
 २० सर्वसुद्धपरिषा उपगमि ॥ ६ ॥

सर्वक्षेत्रप्रसरे निपण्यका
 बोधिसत्त्वचरप्रीतिगोचरा ।
 धर्ममेव शृणुमान सुरता
 एकक्षेत्रि चरि कल्पमोटियः ॥ ७ ॥

१५ बोधिसत्त्व विचरन्ति चारिकां
 धर्मसागरचरी त्रिरौचना ।
 ओत्तरन्ति प्राणिधानसागरा-
 स्ते प्रनिष्ठ जिनभूमिगोचराः ॥ ८ ॥

अन्यगन्धजिनधर्मसमना-
 ३१ स्ते समन्तचरि भद्रसुदिषु ।
 सर्वसुद्धगुणवर्णसागरा-
 नोत्तरन्ति विपुलं विवर्तिषु ॥ ९ ॥

- यथाशयाना सत्त्वानामभिसुखरूपसदर्शनरिद्धीनि सर्गबुद्धधर्मसंप्रकाशनसर्गसत्त्वनिपाप्रति-
 प्रसन्नानि तथागतत्रिकुर्वितानि पश्यन्ति स्म । सर्वे ते भगवता वैरोचनेन पूर्वकुशलघर्षीस-
 भागतया चतुर्भिः सप्रहवस्तुभिः संगृहीता, दर्शनेन श्रवणेन अनुत्सृत्वा पशुपासनेन च
 परिपाचिता, पूर्वमनुचराया सम्यक्स्योधौ चित्तमुत्पादिता, तत्र तत्र तथागतेषूपसन्नमन्त
 ५ कुशलगूढे संगृहीता, यथाकुशलमूर्त्समागतया सर्गज्ञतापरिपाकोपायसुपरिगृहीतत्वात्तद-
 चिन्त्य भगवतो वैरोचनस्य समाधिविकुर्वितमनतरन्ति धर्मधातुनिपुलगात्साहायतुपर्यवसानम् ।
 केचिद्धर्मज्ञापनतरन्ति, केचिद्रूपकृत्यम्, केचिःपूर्व बोधिसत्त्वसमुद्रागमम्, केचित्
 पारमितापरिपूरिम्, केचिच्चर्याण्डलविशुद्धिव्यूहम्, केचिद्बोधिसत्त्वभूमिविकुर्वितम्,
 केचिदभिसंगोधिविकुर्वितम्, केचिद्बुद्धविहारसमाप्यसमेदविकुर्वितम्, केचित्तथागतबल
 १० वैशारथज्ञानम्, केचिद्बुद्धप्रतिसिन्धितागरमतरन्ति । एषप्रमुखात् दशबुद्धक्षेत्रानमिश्रय
 परमाधुरज समान् बुद्धविकुर्वितसमुद्रानतरन्ति । गौर्नाधिमुक्तिमिर्नानापथैर्नानाद्वारैर्नानाप्र
 वैशैर्नानातारैर्नानानथैर्नानानुगमैर्नानादिप्रिर्नानाभाजनैर्नानादेशैर्नानालोकैर्नानाधिगमैर्ना
 नासभारैर्नानात्रिकुर्वितैर्नानोपायैर्नानासमाधिमि तान् बुद्धविकुर्वितसमुद्रान्तरन्ति नाना
 समाप्यतारै । यदुत समतर्धर्मधातुव्यूहेन बोधिसत्त्वसमाधिना अवतरन्ति । सर्वव्यध्वासङ्ग-
 १५ ज्ञाननिपयारभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना, धर्मधातुतलासभेदज्ञानालोकेन बोधिसत्त्वसमाधिना,
 तथागतनिपयत्वप्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना, गगनतलाभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना, दश-
 तथागतश्लोकप्रमाणेन बोधिसत्त्वसमाधिना, बुद्धाच्छमितव्यूहवित्रमविजृम्भितेन बोधिसत्त्व
 समाधिना, सर्वधर्मधातुनयान्तर्गमेण बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वधर्मधातुङ्गनिगर्जनस्फरण
 चद्रेण बोधिसत्त्वसमाधिना, सागतव्यूहवर्मप्रभेण च बोधिसत्त्वसमाधिना ते बोधिसत्त्वास्तान्
 २० भगवतो वैरोचनस्य बुद्धविकुर्वितसमुद्रानतरन्ति । असङ्गपट्टधर्मराजव्यजेन च बोधिसत्त्वसमा
 धिना, सर्गारणबुद्धसमुद्रनिपरिधना बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वलोकगत्वसमेदकाय-
 प्रतिभासप्यजेन बोधिसत्त्वसमाधिना, तथागतकायासभेदनिपयप्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना,
 सर्वगैकाग्र्यनुप्रवर्तनकरणार्भेण च बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वधर्मपदप्रतिष्ठानाधिष्ठाना
 निष्ठितेन च बोधिसत्त्वसमाधिना, अत्यन्तशातप्रशातसमतायभासप्रण्डलेन बोधिसत्त्व
 २५ समाधिना, अनिलभ्रम्युनिर्मितसमतनिर्माणप्रतिभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वक्षेत्रसमत
 समनसरणाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वबुद्धत्रेभाभिसंगोप्याकरोणाभिनिर्हारेण बोधि
 सत्त्वसमाधिना, सर्वजगदिद्रव्यनिररणेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वजगदिशेषासङ्गमण्ड-
 निररणेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वतथागतजनेत्रीसभवाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना,
 सर्वसागरसुणप्रतिपत्त्यन्तारेण बोधिसत्त्वसमाधिना, अशेषसर्वारम्यणविकुर्विताभिनिर्हारा
 ३० परान्ताधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वतथागतपूर्वयोगसमुद्रावतारेण बोधिसत्त्वसमाधिना,

१ B om 'मृ' २ B om from नात्राधिष्णि up to अन्तरन्ति ३ B 'धर्मराजेन
 ४ B om सर्वे

अपरान्तसर्वतयागतवशासधारणाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, प्रत्युत्पन्नदशदिकसर्वक्षेत्र-
 सागरपरिशुद्धाधिमुक्त्वधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वबुद्धैकचित्तक्षणविहारावभासेन
 बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वारम्भणासङ्गकोटिप्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वलोकधात्वैक-
 बुद्धक्षेत्राधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वबुद्धकायनिर्माणामिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना,
 वज्रेन्द्रसर्वेन्द्रियसागरप्रतिवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वतयागतैकशरीरगर्भाधिष्ठानेन बोधि- 5
 सत्त्वसमाधिना, चित्तक्षणकोटिसर्वधर्मधातुनयानुगमक्षणविहारेण बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्व-
 धर्मगतुक्षेत्रप्रसरनिर्वृत्तिसदर्शनाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, अधमूर्धतलविहाराधिष्ठानेन
 बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वबुद्धक्षेत्रसत्त्वकायासभेदाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वज्ञाना-
 वर्ताभिमुखसमवसरणेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वधर्मस्वभावलक्षणापरिज्ञाप्रभेदेन बोधिसत्त्व-
 समाधिना, त्र्यम्बेकचित्तक्षणसभेदमण्डलेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वचित्तक्षणधर्मधातुनय- 10
 शरीरगर्भेण बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वतयागतवशानुगमसिंहेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वारम्भण-
 वर्मधातुमतिचक्षुर्मण्डलेन बोधिसत्त्वसमाधिना, दशत्रयलक्षणमत्रिक्रमसमारम्भेन बोधिसत्त्वसमा-
 धिना, सर्वारम्भणसम तदर्शनचक्षुर्मण्डलेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्ववर्णमण्डलजगद्रोचना-
 मिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना, अचलान्तर्गर्भेण बोधिसत्त्वसमाधिना, एकधर्मसर्वधर्म
 समवसरणनिर्देशेन बोधिसत्त्वसमाधिना, एकधर्मप्राक्पथनिरुक्तिपदप्रभेदेन बोधिसत्त्वसमा- 15
 धिना ते बोधिसत्त्वान् भगवतो वेरोचनस्य बुद्धत्रिबुवितसमुद्रानवतरन्ति । सर्वबुद्ध
 धजाधिष्ठानधर्मनिर्देशेन बोधिसत्त्वसमाधिना, त्र्यम्बेकौत्थसङ्घानभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना,
 सर्वन्यानुगमासम्भिरज्ञानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सूक्ष्मनयदशत्रयान्तर्गतैर्न बोधिसत्त्वसमा-
 धिना, अनाच्छेद्यबोधिसत्त्वचर्यासर्वरूपामिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वदिवसमन्त
 जगामिमुखमेघेन बोधिसत्त्वसमाधिना, अभिसंबोधिविबुवितत्रिषट्पनेन बोधिसत्त्वसमाधिना, 20
 सर्वप्रेदितास्वर्शक्षेमचञ्जेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वव्युहगगनालङ्कारामिनिर्हारेण बोधिसत्त्व-
 समाधिना, क्षणक्षणजगद्रुपनिर्मितत्रिभ्रमेवामिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना, गगनविरजस्तथा-
 गतचन्द्रप्रभेण बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वतयागतगगनाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्व-
 धर्मेन्द्रिययूहप्रभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वधर्मार्थविररणप्रदीपेन बोधिसत्त्वसमाधिना,
 दशत्रयमण्डलानभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना, त्र्यम्बेकबुद्धनेतुचञ्जेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्व- 25
 बुद्धैकगर्भेण बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वक्षणक्षणारम्भनिष्ठेन बोधिसत्त्वसमाधिना, अक्षयपुण्य-
 गर्भेण बोधिसत्त्वसमाधिना, अनन्तबुद्धदर्शनविनयावभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वधर्मवज्र-
 सिंहाप्रतिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वतयागतनिर्माणसदर्शनसमन्तविराज्यमिनिर्हारेण
 बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वतयागतदिवसाक्रमणान्तिना बोधिसत्त्वसमाधिना, एकत्र्यम्बेकनयनेन
 बोधिसत्त्वसमाधिना, प्रवृत्तिप्रशातसर्वधर्मसम तत्रप्रभप्रमुक्तशेषव्यरेण बोधिसत्त्वसमाधिना, 30
 सर्वबुद्धदर्शनसीमानविरभेण बोधिसत्त्वसमाधिना, निरवशेषसर्वधर्मधातुपन्नान्तिप्रतिबुद्धेन

बोधिसत्त्वसमाधिना, अनालयधर्मगगनव्यवलीरुनेन बोधिसत्त्वसमाधिना, एकदिग्दशदिक्सा-
 गरसमसरणाद्यत्नेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वधर्मधातुतत्त्वप्रमुखप्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना,
 सर्वधर्मसागरवतिगम्येण बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वसत्त्वप्रभामुखनप्रशान्तकायेन बोधिसत्त्व-
 समाधिना, एकचित्तक्षणसर्वीभिज्ञाप्रणिच्यभिनिर्हारेण बोधिसत्त्वसमाधिना, सदासर्वत्र-
 5 समन्ताभिसवोच्यधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वधर्मधातुकेक्यूहानुगमप्रवेशेन बोधि-
 सत्त्वसमाधिना, सर्वबुद्धस्मृतिशरीरायभासेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वजगद्भूरिविशेषज्ञाना-
 भिज्ञेन बोधिसत्त्वसमाधिना, चित्तक्षणानन्तधर्मधातुनयस्वकायस्फुरणेन बोधिसत्त्वसमाधिना,
 एकतयधर्मनातुसर्वधर्मकन्यव्यूहप्रमेण बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वबुद्धधर्ममण्डलचक्रतेजो-
 धिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, इन्द्रजालसत्त्वाधातुसमग्रप्रणिचर्याधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमा-
 10 धिना, सर्वलोकधातुतत्त्वसंभेदेन बोधिसत्त्वसमाधिना, पद्मश्रीत्रिकुर्वितसमन्तविक्रमिणा
 बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वसत्त्वनायपरिवर्तज्ञानाभिज्ञेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वसत्त्वधि-
 मुखाधाधिष्ठानेन बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वसत्त्वखराङ्गसागरजलमद्भसंभेदनयाभिज्ञेन
 बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वजगत्तलमेदज्ञानाभिज्ञेन बोधिसत्त्वसमाधिना, महाकरुणाकोशा-
 संभेदगम्येण बोधिसत्त्वसमाधिना, सर्वबुद्धतयागतकोटिप्रवेशेन बोधिसत्त्वसमाधिना,
 15 सर्वतयागतविमोक्षमनव्यवलीरुनेसिद्धविजृम्भितेन बोधिसत्त्वसमाधिना. एतन्नमुद्धरन्मि-
 त्वाप्यनुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समेर्गोधि सत्त्वसमाधिर्नान्तरेस्ते बोधिसत्त्वास्तात् भवतो
 वैरोचनस्य बुद्धनिर्जितसमुद्रानतरन्ति । पूर्वसभागचरितविदुर्वित च समनुस्मरन्ति ।
 चित्तक्षणे चित्तक्षणे सर्वधर्मधातुस्फुरणेनात्रतरेण तेषां पुनर्बोधिसत्त्वानां भगवत
 'समुत्थीभानगतानां जेतनानुप्राप्तानां दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समलोकधातुविपुलानानरत-
 20 पद्मगर्भसिंहासलसनिपण्णानां महाज्ञानाभिज्ञात्रिकुर्वितनिर्वातानां तीक्ष्णज्ञानाभिज्ञावति-
 भूष्यनुप्राप्तानां समन्तज्ञानव्यवचाराणां प्रज्ञाकरगोत्रसम्भवानां सर्वज्ञज्ञानाभिसुखानां
 नितिभिरज्ञानचक्षुषां सत्त्वसारविभाषानुप्राप्तानां सर्वबुद्धसमतनुगतानां सदा-
 विरलधर्मचरणानां सर्वधर्मरिम्भणप्रतिविद्धानां सर्वधर्मप्रकृतिशान्तरम्भणानां सर्वलोक-
 प्रशान्तनिर्वाणाल्यपरमाणुनां सर्वलोत्रनानात्यप्रतिष्ठानाम् अनिकेतसर्वक्षेत्रमभवानाम् अप्रति-
 25 स्थानसर्वधर्मदानाम् अनार्थद्वेषसधर्मनिदानप्रतिष्ठानां सर्वजगत्परिपाकनिवयप्रतिपन्नानां सर्व-
 सत्त्वक्षेमगतिसदर्शकानाम् अप्युद्धतज्ञानविमोक्षमनगोचराणां विरागकोट्यनुगतज्ञानशरीराणां
 सर्वभद्रसमुद्रोच्चित्तानां सर्वजगद्गतमोटीविपश्यज्ञानां धर्मसागरप्रज्ञाप्यमासमण्डलानां
 सागरवतीरातुममाधिसुसमाहितमहाकरुणाचित्तानां मायागतधर्मनयतुप्रतिविद्धानां
 क्षोभमसर्पणेन धानतीर्याणां प्रतिभासोपमसर्वतयागतदर्शनप्रतिविद्धानां प्रतिशुक्लोपमसर्व-
 30 स्मरनिनयोपप्रिहीनां निर्मितोपमसर्वधर्माभिनिवृत्तिज्ञानप्रतिविद्धानां सुसमाहितविययप्रणि-
 धानानां समन्तज्ञानमण्डलविशुद्धिवीर्याल्यानुगतानाम् अत्यन्तशान्तप्रशान्तचित्तानां
 सर्वधरणीगोत्रज्ञानविषयाणां अष्टग्भिन्नसमाधिनात्समतपरमार्थधर्मधातुस्थितिकोटी-

गतचक्षुषां सर्वधर्मानिलम्भविहारप्राप्तानां अनन्तप्रज्ञासागरविचारिणा ज्ञानपारमितापारगतानां
 प्रज्ञापारमिताबलधानप्राप्तानाम् ऋद्धिपारमितासर्वजगत्पारंगताना समाधिपारमितापारगताना
 सर्वतयागतार्थकौशल्याविपरीतज्ञानिना धर्मकौशल्यप्रकाशननिधिज्ञाना निरुक्तिज्ञानाभिज्ञाना-
 मक्षयप्रतिभानवलधर्मभेदानां वैशारद्यर्षभसिंहनादिनाम् अनालयधर्मासमरतिरताना विति-
 मिरसर्वधर्मप्रसारितचक्षुषा सर्वलोकसन्निभप्रज्ञानचन्द्राणा प्रज्ञामण्डलसर्वसत्यनयव्यवहार- 5
 रदमीनाज्ञानवज्रपुण्यचक्रालाना सर्वोपम्योपम्यसमतिक्रान्ताना सर्वधर्मेन्द्रियज्ञानाङ्कुरविरूढानां
 शूश्वजाना सर्वभारव्यजप्रमर्दनरीर्याणामनन्तज्ञानमण्डलतेजसा सर्वजगदभ्युद्गतकायाना
 सर्वधर्मानारणप्रज्ञाना क्षयाक्षयकोटिज्ञानविवुद्धाना समन्त-कोट्यनुगतभूतकोटिप्रतिष्ठाना
 अनिमित्तव्यहरणप्रत्यवेक्षज्ञानचक्षुषा सर्वबोधिसत्त्वचर्याभिनिर्हारीनिमित्तकुशलानाम् अद्वय-
 ज्ञानगोचराणा सर्वलोकगतिनिपश्यकानाम् अनिकेतसर्वबुद्धक्षेत्रगतिप्रतिभासप्राप्ताना सर्वधर्मा- 10
 न्धकारनिगतानाम् अतमोज्ञानमण्डलप्रतिपन्नाना समन्तदिग्धर्मानभासप्रयुक्ताना सर्वजगद्वरेण्य-
 पुण्यक्षेत्राणाम् अमोवश्रणदर्शनप्रणिधिचन्द्राणा सर्वलोकाभ्युद्गतपुण्यसुमेरूणा सर्वपरप्रदादि-
 चक्रनिनिप्रहशूराणा सर्वबुद्धक्षेत्रघोषस्वरशब्दनिर्नादिना सर्वबुद्धकायावृत्तदर्शनाना सर्वबुद्ध-
 शरीरप्रतिभासप्रवर्तिना जगद्दिनयानुकूलकायाधिष्ठानाना सर्वक्षेत्रप्रसैरुकायस्फरणानाम्
 अभिसत्कारनिमण्डलपरिशुद्धानामनारण्यगगनमहाज्ञानयानपात्राणा ज्ञानमण्डलसर्वधर्मधातु- 15
 कायप्रभासनाना सर्वजगदुदितज्ञानादिल्याना सर्वजगदुचितयथाशयप्रलाना सर्वजगदाशये-
 न्द्रियप्रतिनिद्धज्ञानानाम् अनारण्यनिपयसर्वधर्मोपपन्नानाम् अनुपपत्तिसर्वधर्मस्वभासप्रज्ञाना
 सर्वमोदारान्योन्यसमसरणज्ञानसर्वार्थितवर्तिना गम्भीरबुद्धभूमिगतिनिश्चिताना गम्भीरार्थ-
 पदव्यञ्जनव्यवहारज्ञानानाम् अक्षयपदव्यञ्जनार्थमृचकाना सर्वसूत्रसागरैकपदप्रवेशप्रभाप-
 माणाना विपुलधारणीज्ञानशरीराधिष्ठानानाम् अनन्तकल्पसधारणानुगताधिष्ठानानाम् 20
 एकचित्तक्षणानभिलाष्यकल्पसंभासप्रतिनिद्धज्ञानानाम् एकचित्तक्षणव्यञ्जानसर्वलोक-
 भिज्ञानानां सर्वधर्मधारण्यनन्तबुद्धधर्मसागरप्रतिभासना सर्वजगत्ज्ञानोपनायिकधर्म-
 चक्रप्रवर्तनानिर्वाणाना बुद्धनिपयज्ञानारभासप्रतिलम्बाना सुदर्शनसमाधिसदासमापन्नानाम्
 असङ्कोटीसर्वधर्मप्रभेदज्ञानाभिज्ञाना सर्वधर्मविशेषनिमोक्षनिपयज्ञाननिस्त्रीडिताना सर्वारम्यण-
 शुभग्यूहाधिष्ठानाना दशदिग्धर्मधातुदिगनुशरणप्रविष्टानां सर्वदिग्निभङ्गधर्मधातुसमसरणाना 25
 सुगुहोदारपरमाणुरजोबोधि विबुध्यता सुवर्णप्रवृत्तिसर्ववर्णसदर्शकाना एकादिकसम-
 सरणानाम् एकस्वपानन्तगुणज्ञानसर्वार्थितज्ञानपुण्यगर्भाणा सर्वबुद्धस्तुतस्तनितप्रशस्तानाम्
 अक्षीगपदव्यञ्जनगुणवर्णनिर्देशाना बोधिमत्ताना जेतवने मनिपतिनाना सनिपण्णानां
 तपागतगुणसमुद्रमयतरता तपागतरेष्यमभासिताना सर्वशरीरेभ्य तेभ्यश्च कूटागारैभ्यो
 बोधिमत्परिभोगेभ्य तेभ्यश्च बोधिमत्त्वासनेभ्य. सर्वम्माज्जेतवना महाप्रीतिरेगप्रतिगम- 31
 धर्मत्वा अचिन्त्यबोधिसत्त्ववर्णारभासप्रतिगमेन प्रीतिरेगममनहृदिविबुर्धितव्यूहानिधिरित्वा

- सर्वधर्मघातु स्फुरन्ति स्म । यदुत चित्तक्षणे चित्तक्षणे विपुलरश्मिजालमेघा सर्वजगत्सतो
 पणा निश्चरित्वा दश दिश स्फुरन्ति स्म । सर्वरत्नमणिघण्टामेघा निश्चरित्वा सर्वत्र्यम्बतथा
 गतगुणवर्णनिर्देशमेघनिर्नादाननुरवतो दश दिश स्फुरन्ति स्म । सर्वजगद्वाद्यमेघा
 सर्गारम्बणेभ्यो निश्चरित्वा सर्वसत्त्वकर्म्मनिपाद्यमधुत्वाद्यधोपसप्रद्युक्ता अनुरवन्तो दश दिश
 ५ स्फुरन्ति स्म । सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानत्रिचित्रबोधिसत्त्वचर्यासदृशनरूपमेघा निश्चरित्वा
 सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानरुतघोपान् निर्गर्जतो दश दिश स्फुरन्ति स्म । लक्षणानुव्यञ्जन
 त्रिभूषितबोधिसत्त्वकायमेघा निश्चरित्वा सर्वक्षेत्रेभ्यनुगतबुद्धो पादपरपरामुदीरयन्तो दश
 दिश स्फुरन्ति स्म । सर्वत्र्यम्बतथागतसदृशबोधिमण्डमेघा निश्चरित्वा सर्वतथागता
 तिस्रबोधिनिर्माणव्यूहान् सदृशयन्तो दश दिश स्फुरन्ति स्म । सर्गारम्बणेभ्य सर्गतो
 १० न्द्रकायमेघा निश्चरित्वा सर्गारम्बणप्रवर्धतो दश दिश स्फुरन्ति स्म । सर्वजगदिद्र
 सदृशकायमेघा निश्चरित्वा समतभद्रबोधिसत्त्वचर्यामुदीरयन्तो दश दिश स्फुरन्ति स्म ।
 सर्गारम्बणेभ्य सर्वरत्नमयसर्वपरिशुद्धबुद्धक्षेत्रप्रतिभासमेघा निश्चरित्वा सर्वतथागतधर्मवक्त्र
 प्रवर्तनानि दर्शयन्तो दश दिश स्फुरन्ति स्म । एष्वप्रमुखा अनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणु
 रजसगा महाव्यूहविकुर्वितमेघा निश्चरन्ति स्म तेषा बोधिसत्त्वानामधिष्ठानेन अचिन्त्य
 १५ धर्मसमुद्रानभासप्रतिलोभधर्मस्तया च ॥

अय खलु मञ्जुश्रीबोधिसत्त्वो बुद्धाधिष्ठानेन एतान्येन सर्वत्रिकुर्वितानि सदृशेभ्यन्
 दश दिशो व्यनलोक्य तस्या बेलापामिना गाथा अभोपत—

- संप्रेक्षतो जेतवने अनत
 बुद्धाधिष्ठान विपुल प्रवृत्तम् ।
 २० आरम्बणा सर्वतु कायमेघा
 निश्चार्य ते सर्वदिश स्फुरन्ति ॥ ११ ॥
 अनन्तवर्णा विपुला विशुद्धा
 व्यूहा त्रिचित्रा सुगतामजानाम् ।
 दृश्यन्ति सर्वेहि त आसनेभ्य
 २५ सारम्बणेभ्य प्रतिभासप्राप्ता ॥ १२ ॥
 नानानिपूषा रतनार्चिमेघा
 स्फुरन्ति क्षेत्रातर सर्वमाना ।
 रोष्णां मुलेभ्य सुगतामजाना
 रतानि बौद्धानि निगर्जमाना ॥ १३ ॥
 ३० त्रयेन्द्ररूपे सदृशाभभासा
 प्रशान्तैर्यापय शुद्धभावा ।

वृक्षाण पुष्पेभि विनिश्चरित्वा
व्रजन्ति घ्यानाङ्गमुदीरयन्तः ॥ १४ ॥

समन्तभद्रोपमत्रोधिसत्त्वाः

सलक्षणव्यञ्जनभूषिताङ्गाः ।
अचिन्त्या असंख्याः सुगतस्य रोम्णो
अधिष्ठिता निर्मित निश्चरन्ति ॥ १५ ॥

5

त्र्यध्वोद्भवानां सुगतात्मजानां
ये वर्णनिश्चारमहासमुद्राः ।
गर्जेन्ति तान् जेतवनोपविष्टां-
स्ते व्यूहमेघा गुणसागराणाम् ॥ १६ ॥

10

ये सर्वदिक्सत्त्वगणस्य कर्म-
महासमुद्रा निखिला विचित्रा ।
श्रूयन्ति ते जेतवने द्रुमाणां
कोशान्तरेभ्योऽपि विनिश्चरन्तः ॥ १७ ॥

त्र्यव्यस्थितानामिह या जिनानां
क्षेत्रेषु सर्वेष्वखिला विजुर्वा ।
क्षेत्रादघस्तात्परमाणुसंख्या
प्रत्येकमारम्बणमात्रिभान्ति ॥ १८ ॥

15

एकैकरोम्णि प्रविभक्तु चित्रा
बुद्धा दिक्क्षेत्रे समुद्रमेघाः ।
आमासपन्ति जिनाधिवासां
प्रतिक्षणं तेषु च बुद्धमेघाः ॥ १९ ॥

20

जगत्समाः सर्वदिशः स्फुरित्वा
सरानुपायैः परिपाचयन्तः ।
तेषां प्रभाम्यश्च विनिश्चरन्तो
गन्धार्चिपुष्पावममुद्रमेघाः ॥ २० ॥

25

व्योमाप्रमाणानि विमानरत्नान्
अशेषसद्रूपहरिराजितानि ।
स्फुरन्ति सर्वाण्यपि सर्वदिक्षु
क्षेत्राणि सर्वाण्यप योषिमग्दान् ॥ २१ ॥

30

येऽशेषतद्व्यव्यगता हि दिक्षु
त्र्यव्यस्तितानां सुगतौरसानाम् ।

समन्तभद्रैश्चरितप्रकौर-

र्विशोधिताः क्षेत्र महापर्वीनाम् ॥ २२ ॥

6 व्यूहा विचित्रा जगदप्रमाणै-

र्विशोधिताः कल्पनहासमुद्रैः ।

दृश्यन्ति तेऽपि प्रतिभासयोगा-

दशेषतो जेतवनान्तरिक्षे ॥ २३ ॥

- अथ खलु तेषां बोधिसत्त्वानां बुद्धसमाप्यवभासितसंतानानामेकैकस्य बोधिसत्त्वस्य
 19 अनभिद्याप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि महाकरुणामुखान्यवक्रान्तानि । ते भूयस्या मात्रया
 सर्वजगद्धितसंग्रहाय प्रतिपन्नाः । तेषां तथा समाहितानामेकैकस्माद्रोमुखादनभिलाष्यबुद्ध-
 क्षेत्रपरमाणुरजःसमा रश्मयो निश्चरन्ति । एकैकस्माच्च रश्मिमुखादनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजः-
 समा बोधिसत्त्वनिर्माणमेवा निश्चरन्ति स्म सर्वलोकेन्द्रसदृशकायाः सर्वजगन्मुखकायाः
 सर्वसत्त्वपरिपाकातुकूलकायाः । निश्चरित्वा सर्वदिक्षु धर्मघातुं स्फुरित्वा सत्त्वान् संबोधयन्ति
 15 परिपाचयन्ति विनयन्ति । अनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्देवभवनश्रुतिसंदर्शनमुखैः
 सर्वलोकोपपत्तिसंदर्शनमुखैर्बोधिसत्त्वचर्यानिण्डलसंदर्शनमुखैः स्वप्रसंदर्शनमुखैश्चित्तसूचना-
 मकार्युः । सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधाननिर्योणमुखैर्लोकधातुसंपन्नमुखैर्दानपारमिताचर्यासंदर्शनमुखैः
 सर्वतथागतगुणप्रतिपत्तिनिष्ठचित्तनिण्डलमुखैः अङ्गप्रत्यङ्गच्छेदनाशान्तिपारमितासंदर्शनमुखैः
 महानोबिसत्त्वविदुर्विंतवीर्यपारमितासंदर्शनमुखैः सर्वबोधिसत्त्वप्यानविमोक्षसमाधिसमापत्ति-
 20 बुद्धज्ञानमार्गनिण्डलालोकप्रमासखरमुखैः सर्वबुद्धधर्मपर्येषणाय एकैकस्य धर्मपदव्यञ्जन-
 स्वार्षीय असंख्येयात्मभावपरिज्ञागसंदर्शनमुखैः सर्वतथागतोपसंक्रमणसर्वधर्मपरिपृच्छनमुखैः
 यथाकालयथाशयजगदुपसंक्रमणोपनायिकसर्वज्ञतापरिपूरकोपायनयसागरालोकविज्ञप्तिमुखैः
 सर्वबोधिसत्त्वपुण्यज्ञानसंगारसर्वभारपरप्रवाचनवमृदकककेतुसंदर्शनमुखैः सर्वशिल्पज्ञाना-
 भिज्ञावतीज्ञानभूमिसंदर्शनमुखैः सर्वजगद्विशेषज्ञानाभिज्ञावतीज्ञानभूमिसंदर्शनमुखैः सर्वसत्त्वा-
 25 शयविशेषज्ञानाभिज्ञावतीज्ञानभूमिसंदर्शनमुखैः सर्वसत्त्वोन्द्रियप्रवेशप्रयोगनानाश्रेयसासना-
 समुद्रातज्ञानाभिज्ञावतीज्ञानभूमिसंदर्शनमुखैः सर्वसत्त्वनानाकर्मप्रतिपत्तिज्ञानाभिज्ञावतीज्ञान-
 भूमिसंदर्शनमुखैः । एतन्नमुखाननभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः सत्त्वपरिपाकाविनयोपाय-
 संग्रहमुखैर्बोधिसत्त्वाः सर्वसत्त्वमवनेपूपसंक्रान्ताः संद्वरपन्ते स्म । केचिदेवभवनेषु
 केचिन्नागभवनेषु केचिद् यक्षभवनेषु केचिद्गन्धर्वभवनेषु केचिदसुरभवनेषु केचिद्दहृदभव-
 30 नेषु केचिद्विक्रमभवनेषु केचिन्महोरगभवनेषु केचिद्भ्रक्षेत्रभवनेषु केचिन्मनुष्येन्द्रभवनेषु
 केचिद् यमनगरेषु केचित् सर्वप्रताडयेषु केचित् सर्वनरकलोकेषु केचित् सर्वतिर्यग्योनिगतिषु

असंभिन्नया महाकरुणया असंभिन्नेन प्रणिधानेन असंभिन्नेन ज्ञानेन असंभिन्नेन सत्त्वसंग्रह-
 प्रयोगेन दर्शनवैनयिकानां सत्त्वानां श्रवणवैनयिकानामनुस्मृतिवैनयिकानां स्वरमण्डलवैन-
 यिकानां नामनदीनिर्घोषवैनयिकानां प्रभामण्डलवैनयिकानां रश्मिजालप्रमुञ्चनवैनयिकानां
 यथाशयानां सत्त्वानां परिपाकविनयाय जेतवनान्ते बोधिसत्त्वा नानाविकुर्वितव्यहैः
 सर्वलोकधातुसमुद्रेषु सर्वसत्त्वधातुप्रसरान् स्फुरन्तः संदृश्यन्ते स्म । न च तथागतपादमूला- 5
 दुच्चलन्ति । केचित् स्वभवनकूटागारासनपरिवारा दश दिशः स्फुरन्तः संदृश्यन्ते, तथागत-
 पादमूलाश्च न चलन्ति । केचिन्निर्मितमेघान् प्रमुञ्चतः संदृश्यन्ते सत्त्वपरिपाकाय,
 तथागतपर्धन्मण्डलाश्च न चलन्ति । केचिच्छ्रमणरूपेण केचिद्ब्राह्मणरूपेण केचित्सर्वप्रति-
 लिङ्गाकल्पासरोहपरिणाहरूपेण केचिद्वैद्यरूपेण केचिद्वणिग्रूपेण केचिच्छ्रुभाजीवरूपेण
 केचिन्नर्तकरूपेण केचिद्वैलकरूपेण केचित् सर्वशिल्पाधाररूपेण सर्वप्रामनगरनिगमजन- 10
 पदराष्ट्राजधानीषूपसंक्रान्ताः संदृश्यन्ते स्म । कालवशेन कालमनुवर्तमाना अनुरूपकायाभि-
 निर्हारभेदेन अनुरूपकायवर्णसंस्थानभेदेन स्वरभेदेन मन्त्रभेदेन ईर्यापथभेदेन अवस्थानभेदेन
 सर्वजगदिन्द्रजालोपमायां बोधिसत्त्वचर्यायां सर्वशिल्पमण्डलप्रभासनायां सर्वजगज्ज्ञानोदयो-
 त्तनालोऽप्रदीपायां सर्वसत्याधिष्ठानव्यूहायां सर्वधर्मावभासनप्रभायां सर्वदिग्यानव्यवस्थान-
 शोधनायां सर्वधर्ममण्डलप्रदीपायां बोधिसत्त्वचर्यायां चरन्तः सर्वप्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्र- 15
 राजधानीषूपसंक्रान्ताः संदृश्यन्ते स्म सत्त्वपरिपाकविनयाय ॥

कल्याणमित्राणि ।

३ मञ्जुश्रीः ।

अथ खलु मञ्जुश्रीरपि कुमारभूत प्रतिष्ठानकूटागारगत सार्धं सभागचरितैर्बोधिसत्त्वैः,
 निखानुद्देश्य वज्रपाणिभिः, सर्वलोककल्परणप्रयुक्तानिश्च सर्वबुद्धोपस्थानप्रणिधानचित्ताभिः
 5 शरीरवायिकाभिर्देवताभिः, पूर्वप्रणिधानानुद्देश्याभिश्च पदकायिकाभिर्देवताभिः, धर्मश्रवणाभि-
 मुखाभिश्च पृथिवीदेवताभिः, महाक्वहणाप्रयुक्तानिश्च उत्ससरोहदतडागोदधाननदीदेवताभिः,
 प्रज्ञालोककल्पप्रभारभासाभिश्च ज्वलनदेवताभिः, आवद्धमनुताभिश्च वायुदेवताभिः,
 सर्वदिग्गजमासजानाभिश्च दिग्देवताभिः, अनियान्धकारनिघननप्रयुक्तानिश्च रात्रिदेवताभिः,
 तथागतदिवसाभिर्निर्हारप्रयुक्तानिश्च दिवसदेवताभिः, सर्वधर्मधातुगगनप्रतिमण्डलप्रयुक्तानिश्च
 10 गगनदेवताभिः, सर्वजगद्भ्रमसमुद्रसतारणप्रयुक्तानिश्च सागरदेवताभिः, सर्वज्ञतासभारस्मार्जन-
 प्रयुक्तानिश्च बुशल्लम्बकूटागाराम्युद्गतचित्ताभिः पर्यतदेवताभिः, सर्वजगच्छरीरालंकार-
 प्रयुक्तानिश्च सर्वबुद्धवर्णाधिष्ठानप्रणिधानप्रयुक्तानिर्नदीदेवताभिः, सर्वजगच्चित्तनगरपरि-
 पातनप्रयुक्तानिश्च नगरदेवताभिः, सर्ववर्मनगरप्रणिधानाधिमुक्तैश्च नागैर्नैः सार्धं सर्वसत्त्वा
 रक्षाप्रतिपत्रैश्च यक्षैर्नैः, सर्वसत्त्वप्रीतिगेतिर्वनप्रयुक्तैश्च गन्धर्वैर्नैः, सर्वप्रेतगतिविनि-
 15 कर्तनप्रयुक्तैश्च बुष्माण्डैर्नैः, सर्वसत्त्वभयसागराम्युद्गरणप्रणिधिप्रतिपत्रैश्च गहङ्गैर्नैः,
 सर्वलोकाभ्युद्गततथागतव्यायलपरिनिष्पत्तिप्रणिधानसजातैश्च असुरैर्नैः, तथागतदर्शनप्रीति-
 लम्बैश्च प्रणतकायैर्महोरगेर्नैः, ससारोद्दिग्गमानसैश्च उल्लोपितनदनैर्देवैर्नैः, महागौरवप्रति-
 लम्बैश्च प्रणतशरीरैर्ब्रह्मैर्नैः, महागौरवाभिप्युक्तमहितम् एवरूपया बोधिसत्त्वविक्रमभ्युद्गसपदा
 मञ्जुश्रीर्बोधिसत्त्व स्वकाद्विहारानिष्पन्नस्य भगवन्तमनेव शतकृत्व प्रदक्षिणीकृत्य अनेका
 20 कारया ब्रुवन्तिवा भगवतोऽन्तिकोदपक्रम्य येन दक्षिणापयस्तेन जनपदचर्यां प्रक्रान्त ॥

7

अथ खलु आयुष्मान् शारिपुत्रो बुद्धानुभावेन अद्राक्षी मञ्जुश्रिय कुमारभूतमनया
 ईदृश्या बोधिसत्त्वनिवृत्तिरित्युद्गसपदा जेतवनाभिष्कम्प्य येन दक्षिणा दिक् तेनोपसङ्गम
 माणम् । इष्ट्वा च अस्यैतदभयत्-यन्बह मञ्जुश्रिया कुमारभूतेन सार्धं जनपदचर्यां प्रक्रमेयम् ।
 स पश्चिमाग्निर्भिक्षुभिः परिवृत पुरस्वृत स्वकाद्विहायानिष्पन्नस्य येन भगवास्तेनोपसनाम् ।
 25 उपसन्नस्य मगगत पादौ शिरसाभिवन्द्य भगवतमवगोक्य भगवताभ्यनुद्गतो भगवन्त
 नि प्रदक्षिणीकृत्य भगवतोऽन्तिकोदपक्रम्य येन मञ्जुश्री कुमारभूतस्तेनोपजगाम सार्धं तै
 पश्चिमाग्निर्भिक्षुभिः परिवृत पुरस्वृत, सार्धविहारिनिर्भवैरचिरप्रव्रजितैः, यदुत सागर-
 बुद्धिना च मिथुणा, महासुदत्तेन च मिथुणा, पुण्यप्रभेण च महाक्वसेन च निमुदत्तेन
 च निशुद्धचारिणा च देवधिया च इन्द्रमतिना च ब्रह्मोत्तमेन च प्रधानमतिना च
 30 मिथुणा । एवमसुते पश्चिमाग्निर्भिक्षुभिः परिवृत पुरस्वृत । सर्वे च ते भिक्षव पूर्वजिन-
 वृताधिवासा असरोपितबुद्धाभून् । दूरानुगताभिमुत्तय ब्रह्मानपपरिबुद्धा महाचेतना-

समुदाचारा बुद्धदिग्बिलोकनसमर्था धर्मस्वभावप्रकृतिनिष्पत्तिचेतसः परहितपरिणतबुद्धय-
स्तथागतगुणाभिलाषिणो मञ्जुश्रीधर्मदेशनावैनयिकाः ॥

अथ खलु आयुष्मान् शारिपुत्रो गच्छन्नेव मार्गं सर्वास्तान् भिक्षूनवलोक्य सागरबुद्धिं
भिक्षुमामन्नयामास-पश्य सागरबुद्धे मञ्जुश्रियो बोधिसत्त्वस्य कायपरिशुद्धिमचिन्त्यां सदेवकेन
लोकन, लक्षणानुव्यञ्जनविचित्रितां प्रभामण्डलपरिशुद्धिं च, अप्रमेयसत्त्वसंजननीरश्मिजाल- 5
व्यूहं च, अपरिमाणसर्वदुःखप्रशमनं परिवारसंपदं च, पूर्वकुशलमूलसुपरिगृहीतान् मार्गव्यूहांश्च
गच्छतोऽष्टापदो मार्गः संतिष्ठते । मार्गविक्रमव्यूहांश्च सर्वदिग्मण्डलाभिमुखान् वर्तमानान्
पुण्यसम्यग्व्यूहांश्च वामदक्षिणेन महानिधानान्युद्वेलानि भवन्ति । पूर्वबुद्धोपस्थानकुशलमूल-
निष्पन्दैश्च सर्ववृक्षकोशेभ्यो व्यूहा निर्गच्छन्ति । सर्वलोकेन्द्राः पूजामेघानभिप्रवर्षन्तः
प्रणमन्ति । दशम्यो दिग्म्यः सर्वतथागतोर्णाकोशेभ्यो रश्मिजालमण्डलानि निश्चरित्वा 10
सर्वबुद्धधर्मानिगर्जमानान् मूर्ध्नि निपतन्ति । एवंप्रमुखानायुष्मान् शारिपुत्रो मञ्जुश्रियः
कुमारभूतस्य अपरिमाणान् मार्गक्रमणगुणव्यूहांस्तेषां भिक्षूणां संदर्शयति, भापते उदीरयति
प्रभावयति संवर्णयति विवरति विभजति उत्तानीकरोति । यथा यथा स्थविरः शारिपुत्रो
मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य गुणानुदीरयति, तथा तथा तेषां भिक्षूणां चित्तानि विशुद्ध्यन्ति
प्रसीदन्ति, प्रीतिवेगा विवर्धन्ते, हर्ष उत्पद्यते, संतानानि चैषां कर्मण्यानि भवन्ति, 15
इन्द्रियाणि प्रसीदन्ति, सौमनस्यं विवर्धते, दौर्मनस्यं प्रहीयते, चित्तमलोऽपगच्छति, सर्वा-
वरणानि विनिवर्तन्ते, बुद्धदर्शनमभिमुखीभवति, बुद्धधर्मेषु चित्तानि परिणमन्ति, बोधि-
सत्त्वेन्द्रियाणि परिशुष्यन्ते, बोधिसत्त्वप्रसादवेगा उत्पद्यन्ते, महाकरुणा संभवति, पारमिता-
मण्डलमवक्रामति, महाप्रणिधानानि संजायन्ते, दशसु दिक्षु बुद्धसमुद्रा आभासीभवन्ति ।
ते एवमुदारं सर्वज्ञताप्रसादवेगं प्रतिलब्धा एतदवोचन्-उपनयतु उपाध्यायोऽस्मानेतस्य 20
सत्पुरुषस्य सकाशम् । अथ खलु आयुष्मान् शारिपुत्र तैर्भिक्षुभिः सार्धं येन मञ्जुश्रीः कुमार-
भूतस्तेनोपसंक्रम्य एतदवोचत्-इमे मञ्जुश्रीः भिक्षवः त्वदर्शनकामाः । अथ खलु मञ्जुश्रीः
कुमारभूतो महता बोधिसत्त्वविकुर्वितेन सार्धं पर्षन्मण्डलप्रमाणेन भूमिमण्डलेन नागाव-
लोकितेन प्रत्युदावृत्य तान् भिक्षूनवलोकयामास । अथ खलु ते भिक्षवो मञ्जुश्रियः
कुमारभूतस्य पादौ शिरोभिरभिवन्द्य अञ्जलीन् प्रगृह्य एतदवोचन्-अनेन वयं सत्पुरुष 25
त्वदर्शनकुशलमूलेन यदप्यस्माकमन्यत्कुशलमूलं त्वं जानीषे, उपाध्यायश्च, यच्च भगवतः
शाक्यमुनेस्तथागतस्य प्रत्यक्षम्, तेन वयं कुशलमूलेन ईदृशा एव भवेम, यादृशस्त्वम् ।
एवंरूपं च कायं प्रतिलभेम, एवंरूपं घोषम्, एवंरूपाणि लक्षणानि, ईदृशानि
विकुर्वितानि यादृशानि तव ॥

एवमुक्ते एभिर्भिक्षुभिः मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तान् भिक्षूनिदमवोचत्-दशभिरपरि- 30
खेदचित्तोत्पादैः समन्वागतो भिक्षवो महायानसंप्रस्थितः कुलपुत्रो वा कुलदुहिता वा

तथागतभूमिभक्त्यामति, प्रागेव बोधिसत्त्वभूमिम् । कतमेर्दशभिः ? यदुत सर्वतथागत-
दर्शनपर्युपासनपूजोपसानेष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन, सर्वकुशलमूलोपचयेष्वनिबर्त्सापरिखेद-
चित्तोत्पादेन, सर्वधर्मपर्येष्टिष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन, सर्वबोधिसत्त्वपारमिताप्रयोगेष्वपरि-
खेदचित्तोत्पादेन, सर्वबोधिसत्त्वसमाधिपरिनिष्यादनेष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन, सर्वाध्वपरंपरा-
वतारेष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन, दशदिक्सर्वबुद्धक्षेत्रसमुद्रस्फरणपरिशुद्धिषु अपरिखेदचित्तो-
त्पादेन, सर्वसत्त्वधातुपरिपाकविनयेष्वपरिखेदचित्तोत्पादेन, सर्वक्षेत्रकल्पबोधिसत्त्वचर्या-
निर्हीरेषु अपरिखेदचित्तोत्पादेन, सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमपारमिताप्रयोगैकसत्त्वपरिपाचन-
क्रमेण सर्वसत्त्वधातुपरिपाचनेन, एकतथागतबन्धपरिनिष्यादनेषु अपरिखेदचित्तोत्पादेन ।
एभिर्भिक्षवो दशभिरपरिखेदचित्तोत्पादैः समन्वागतः श्राद्धैः कुलपुत्रः कुलदुहिता वा
संवर्तते सर्वकुशलमूलेषु, विवर्तते सर्वसंसारगतिभ्यः, उच्चलति सर्वलोकावशेषेभ्यः, अतिक्रामति
सर्वश्रावकप्रलोकबुद्धभूमिभ्यश्च । संभवति सर्वतथागतकुलवंशेषु, संपद्यते बोधिसत्त्वप्रणि-
धानेषु, विशुष्यते सर्वतथागतगुणप्रतिपत्तिषु, परिशुष्यते सर्वबोधिसत्त्वचर्यासु, समुदा-
गच्छति सर्वतथागतबन्धेषु, प्रमर्दति सर्वमारपरप्रवादिनः, आक्रामति सर्वबोधिसत्त्वभूमिः,
आसन्तीभवति तथागतभूमेः ॥

अथ खलु ते भिक्षव इमं धर्मनयं श्रुत्वा सर्वबुद्धचिददर्शनासङ्गच्छुर्विद्यं नाम
समार्थि प्रखलन्त, यस्यातुभावाद्दशदिगनन्तापर्यन्तलोकाधातुस्थितास्तथागतान् पर्यन्मण्डल-
नद्राक्षुः । ये च तेषु लोकधातुषु सर्वजगत्सुपपन्नाः सत्त्वास्तानशेषानद्राक्षुः । तांश्च
लोकधातुर् नानाधिभक्तितानपश्यन् । यानि च तेषु लोकधातुषु परमाणुरजांसि, तन्पि गण-
नायोगेन प्रजानन्ति स्म । ये च तेषां सत्त्वानां नानारत्नमया भवनविमानपरिमोगास्तानपि
पश्यन्ति स्म । तेषां च तथागतानां खराङ्गसमुद्धानश्रीषुः । तां च धर्मदेशनां नानापद-
व्यक्षनतिरुक्तिमग्ननागसंज्ञाभिराजानन्ति स्म । तेषां च सत्त्वानां चित्तेन्द्रियाशयान् व्यवलोक-
यन्ति स्म । देशं च पूर्वान्तापरान्तजातिपरिवर्ताननुस्मरन्ति स्म । तेषां च तथागतानां दश-
धर्मचक्रनिरुक्तिनिर्हारानवतरन्ति स्म । दशार्द्धिविकुर्वितविहारान् दशादेशानयनिर्हारान् दशा-
नुशास्त्रपदनिर्हारानवतरन्ति स्म । तेषां च तथागतानां दशप्रतिसंविख्याभिनिर्हारानवतरन्ति
स्म । सैष्टप्रतिलम्भादस्य समर्धदेशबोधिसत्त्वसहस्राणि परिनिष्यादयन्ति स्म । दशसमाधि-
सहस्राण्यवक्रामन्ति स्म । दशपारमिताङ्गसहस्राणि विशेषयन्ति स्म । ते महायभासप्रतिलम्भा
महाप्रज्ञामण्डलावभासिता दश बोधिसत्त्वामिद्धाः प्रतिलभन्ते स्म । तान् मृदुसूक्ष्माभिहा-
दुरप्रतिलम्भान् बोधिसत्त्वोत्पाददृढप्रतिष्ठितान् मञ्जुश्रीः कुमारभूतः समन्तभद्रायां बोधि-
सत्त्वचर्यायां समादाय प्रतिष्ठापयामास । ते समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रतिष्ठिता महाप्रणि-
धानसमुद्धानयतीर्थं जमिनिर्हरन्ति स्म । ते महाप्रणिधानसागरामिनिर्हृत्या चित्रविशुद्धा
कापरिशुद्धिं प्रतिलभन्ते स्म । कापविशुद्ध्या कायलघुतां प्रतिलभन्ते स्म, मया काय-

विशुद्धया कायलघुतया तान्यभिज्ञामुखानि विपुलीकुर्वन्ते, अच्युतागामिनीरभिज्ञाः प्रतिलभन्ते स्म, येनाभिज्ञाप्रतिलाभेन मञ्जुश्रियश्च कुमारभूतस्य पादमूलान्न चलन्ति । दशसु च दिक्षु सर्वतथागतकायमेघानभिनिर्हरन्ति स्म सर्वबुद्धधर्मपरिनिष्पत्तये ॥

अथ खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तान् भिक्षूननुत्तरायां सम्यक्संबोधौ प्रतिष्ठाप्य अनुपूर्वेण जनपदचर्यां चरन् येन दक्षिणापथे धन्याकरं नाम महानगरं तेनोपजगाम । ६ उपेत्य धन्याकरस्य महानगरस्य पूर्वेण विचित्रसारध्वजव्यूहं नाम महावनपण्डं पूर्वबुद्धा-
ध्युपितचैल्यं तथागताधिष्ठितं सत्त्वपरिपाकाय अनन्तक्षेत्रानुरवितनमनिर्घोषम्, यत्र भगवता पूर्वं बोधिसत्त्वचर्यां चरता अनेके दुष्करपरित्यागाः परित्यक्ताः, यस्मिन् पृथिवीप्रदेशे सततसमितं देवनागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगमनुष्यामनुष्याः पूजां प्रत्युत्सुकाः, तत्र वासमुपगतः सार्धं सपरिवारेण । तत्र मञ्जुश्रीः कुमारभूतो धर्मधातुनयप्रभासं नाम १० सूत्रान्तं प्रकाशयामास दशसूत्रान्तकोटीनियुतशतसहस्रप्रसन्नम् । तस्य संप्रकाशयतो महासमुद्रादनेकानि नागकोटीनियुतशतसहस्राण्युपसंक्रान्तानि । ते तं धर्मनयं श्रुत्वा नागगतिं विजुगुप्सन्तस्तथागतगुणान् स्पृहयन्तो नागगतिं विवर्त्य देवमनुष्योपपत्तिं परि-
गृह्णन्ति स्म । तत्र दश नागसहस्राण्यवैवर्तिकान्यभूवन्ननुत्तरायाः सम्यक्संबोधेः । तस्य तं धर्मं देशयतः कालान्तरेण अनन्तमध्यसत्त्वधातुर्विनयं गतस्त्रिभिर्नयैः ॥ १५

अश्रौपुर्धन्याकरमनुष्याः—मञ्जुश्रीः कुमारभूतः इदं धन्याकरं नगरमनुप्राप्तः, इहैव निचित्रसारध्वजव्यूहे चैले विहरतीति । श्रुत्वा च पुनरुपासकोपासिका दारकदारिका महाप्रज्ञोपासकश्रेष्ठिपूर्वगमाः प्रत्येकं पञ्चशतपरिवारा धन्याकराज्ञगरान्निष्क्रम्य येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तेनोपसंक्रान्ताः । तत्र महाप्रज्ञोपासकः सुदत्तेन चोपासकेन सार्धं वसुदत्तेन च पुण्यप्रभेण च यशोदेवेन च सोमश्रिया च सोमनन्दिना च सुमतिना च महामतिना च २० राहुलभद्रेण च भद्रश्रिया चोपासकेन सार्धमेतत्प्रमुखैः पञ्चभिरुपासकशतैः परिवृताः पुरश्चरतः येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तेनोपसंक्रम्य मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य मञ्जुश्रियं कुमारभूतं त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य एकान्ते न्यपीदत् ॥

तत्र महाप्रज्ञा नामोपासिका सुप्रभया चोपासिकया सार्धं सुगात्रया च सुभद्रया च भद्रश्रिया च चन्द्रप्रभासया च केतुप्रभया च श्रीभद्रया च सुलोचनया चोपासिकया २५ सार्धमेतत्प्रमुखैः पञ्चभिरुपासिकाशतैः परिवृता पुरश्चरता येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तेनोप-
संक्रम्य मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य मञ्जुश्रियं कुमारभूतं त्रिः प्रदक्षिणी-
कृत्य एकान्ते न्यपीदत् ॥

तत्र सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुननेन च श्रेष्ठिदारकेण सार्धं सुशक्तिन च साचारेण च सुशिक्षाभिगा च सुचिन्तिना च सुमतिना च सुयुद्धिना च सुनेत्रेण च सुवाहना च ३०

सुप्रभेण च श्रेष्ठिदारकेण सार्धमेतत्प्रमुखैः पद्मभिः श्रेष्ठिदारकशतैः परिवृतः पुरस्कृतो येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तेनोपसंक्रम्य मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य पादौ शिरसामिवन्ध मञ्जुश्रियं कुमारभूतं त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य एकांते न्यपीदत् ॥

तत्र सुभद्रा दारिका महाप्रज्ञस्य गृहपतेर्दुहिता भद्रया च दारिकया सार्धमभि-
५ रामप्रतया च दृढमत्या च श्रीभद्रया च ब्रह्मदत्तया च श्रीप्रमया च सुप्रमया दारिकया सार्ध-
मेतत्प्रमुखैः पद्मभिर्दारिकाशतैः परिवृता पुरस्कृता येन मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्तेनोपसंक्रम्य
मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य पादौ शिरसामिवन्ध मञ्जुश्रियं कुमारभूतं त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य
एकांते न्यपीदत् ॥

अथ खड्ग मञ्जुश्रीः कुमारभूतो धन्याकरानगरात् ताः स्त्रीपुरुषदारकदारिकाः
१० संनिपतितः संनिपण्णा विदित्वा यथाशयं संदर्शनाधिपत्येनाभिभूय महामैत्र्याधिपत्येन
प्रह्वय महावल्गुणाधिपत्येन धर्मदेशनामिनिर्द्वैत्य ज्ञानाधिपत्येन चित्ताशयान् प्रविचिन्त्य
महाप्रतिसंविदा धर्मसुपदेष्टुकामः सुधनं श्रेष्ठिदारकमवलोकयामास । (सुधनः खड्ग पुनः
श्रेष्ठिदारकः केन कारणेनोच्यते सुधन इति ? सुधनस्य खड्ग श्रेष्ठिदारकस्य समनन्तरा-
वक्रान्तस्य मातुः कुक्षौ तस्मिन् गृहे सप्त रत्नाङ्कुराः प्रादुर्भूताः समन्ताद्दृश्य सुविभक्ताः ।
१५ तेषां च रत्नाङ्कुराणामधः सप्त महानिधानानि, यतस्ते रत्नाङ्कुराः समुत्पन्न धरणितलममि-
निभिश्च अम्युद्रताः सुवर्णस्य रूप्यस्य वैदूर्यस्य स्फटिकस्य ज्योहितमुक्तेरश्मगर्भस्य मुसार-
गत्वस्य सप्तमस्य रत्नस्य । स यदा सर्वाङ्गप्रत्यङ्गैः परिपूर्णो दशानां मासानामव्ययाजातः, तदा
तानि सप्त महानिधानानि सप्तहस्तायामवित्तीरोद्देशप्रमाणानि धरणितलदन्त्युद्रस्य विवृत्तानि
विरोचन्ति भाजन्ते स्म । पञ्च च भाजनशतानि तस्मिन् गृहे प्रादुर्भूतानि नानारत्न-
२० मयानि, यदुत सार्धिभाजनानि तैलभाजनानि मधुभाजनानि नवनीतभाजनानि, प्रत्येक
च सर्वोपकरणपरिपूर्णानि । यदुत वज्रभाजनानि सर्वगन्धपरिपूर्णानि सुगन्धभाजनानि,
नानारत्नपरिपूर्णानि शिल्पाभाजनानि, नानामक्ष्यभोज्यरसरसाद्यपरिपूर्णानि मणिभाजनानि,
नानारत्नपरिपूर्णानि सुवर्णभाजनानि रूप्यचूर्णपरिपूर्णानि, रूप्यभाजनानि सुवर्णवर्णचूर्ण-
परिपूर्णानि, सुवर्णरूप्यभाजनानि वैदूर्यनगिरत्नपरिपूर्णानि, स्फटिकभाजनानि मुसारगत्व-
२५ परिपूर्णानि, मुसारगत्वभाजनानि स्फटिकरत्नपरिपूर्णानि, अश्मगर्भभाजनानि ज्योहितमुक्ता-
परिपूर्णानि, ज्योहितमुक्ताभाजनानि अश्मगर्भपरिपूर्णानि, ज्योतिर्ध्वजगिरत्नभाजनानि
उदकप्रसादकगिरत्नपरिपूर्णानि, उदकप्रसादकगिरत्नभाजनानि ज्योतिर्ध्वजगिरत्न-
परिपूर्णानि । एतद्यमुत्तानि पञ्च रत्नभाजनशतानि सहजातस्य खड्ग सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य
गृहे सर्वकौशलोद्योगोत्पन्न धनधान्यहिरण्यसुवर्णविनिधरत्ननर्पाण्यभिप्रवर्षिताम् । तस्य
३० नैविकिकैर्मात्स्यैर्मातापितृभ्यां ज्ञानिर्मोणं च निपुलसमृद्धिरस्य जातमात्रस्य गृहे प्रादुर्भूतेति
सुधनः सुधन इति नामधेयं इतम् ।) सुधनः खड्ग श्रेष्ठिदारकः पूर्वजिनकृताधिकारोऽ-

वरोपितकुशलमूलः उदाराधिमुक्तिकः कल्याणमित्रानुगताशयोऽनवद्यकायवाच्यनस्कर्म्मसमुदा-
चारो बोधिसत्त्वमार्गपरिशोधनप्रयुक्तः सर्वज्ञताभिमुखो भाजनीभूतो बुद्धधर्माणामाशयगमन-
परिशुद्धोऽसङ्गबोधिचित्तपरिनिष्पन्नः ॥

अथ खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूतः सुधनं श्रेष्ठिदारकमवलोक्य प्रतिसंमोदते स्म, धर्मं
चास्य देशयामास—यदुत सर्वबुद्धधर्मानारम्य सर्वबुद्धधर्मसमुदयावाप्तिमारम्य सर्वबुद्धानन्तता-
मारम्य सर्वबुद्धपरंपरावतारमारम्य सर्वबुद्धपर्यन्मण्डलविशुद्धिमारम्य सर्वबुद्धधर्मचक्रनिर्वाण-
व्यूहमारम्य सर्वबुद्धरूपकायलक्षणानुव्यञ्जनविशुद्धिमारम्य सर्वबुद्धधर्मकायपरिनिष्पत्तिमारम्य
सर्वबुद्धसरस्वतिव्यूहमारम्य सर्वबुद्धप्रभामण्डलव्यूहविशुद्धिमारम्य सर्वबुद्धसमतामारम्य धर्मं
देशयामास ॥

अथ खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूतः सुधनं श्रेष्ठिदारकं तं च महाजनकायं धर्मकयया 10
संदर्श्य समादाप्य समुत्तेज्य संप्रहर्षयित्वा अनुत्तरायां सम्यक्संज्ञोद्यौ चित्तमुत्पाद्य पूर्वकुशल-
मूलं संस्मर्य धन्याकरे महानगरे यथाशयानां सत्त्वानां धर्मदेशनाधिष्ठानं प्रतिप्रव्रज्य
प्रक्रान्तः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य सकाशादिदमेवंरूपं
बुद्धगुणमाहात्म्यं श्रुत्वा अनुत्तरसम्यक्संज्ञोप्यभिलाषपरमः पृष्ठतः पृष्ठतोऽनुबद्धो मञ्जुश्रियं 15
कुमारभूतं गायाभिरम्यथावीत—

त्वत्प्रभावत अहं महामते

बोधि प्रस्थितु हिताय देहिनाम् ।

तत्र निश्चयु अनन्तगोचरो

यो ममा भवति तं शृणोहि मे ॥ १ ॥

20

नन्दितोयपरिखावरोपितं

मानदर्पप्राकारउच्छ्रितम् ।

सर्वसत्त्वगतिद्वारमापितं

तत्पुरं त्रिमूर्वनात्मकं महत् ॥ २ ॥

मोहविद्यतिमिरावगुण्ठितं

रागदोषशिखिना प्रतापितम् ।

25

मारईश्वरवशंगताः सदा

यत्र बाल अबुधा भिनिश्रिताः ॥ ३ ॥

तृष्णपाशनिगडैः सुदामिता

मायशाठियखिलैः खिलीकृताः ।

30

संशयाविमतिअन्धलोचना

मिथ्यपृथिवीपथेन प्रस्थिताः ॥ ४ ॥

ईर्ष्य मांसर्ष्य सदा सुदामिताः

प्रेततिर्यन्त्रकाक्षणे गताः ।

जातिव्याभिजरमृत्युपीडिताः

संभ्रमन्ति गतिचक्रमोहिताः ॥ ५ ॥

तेषु त्वं कृपविशुद्धमण्डल

ज्ञानरश्मिकिरणप्रभंकर ।

केशसागरक्षयार्थमुद्रत

सूर्यभूत अवभासयाहि मे ॥ ६ ॥

मैत्रभावनसुपूर्णमण्डला

पुण्यज्योत्स्नकिरणा सुखं दद ।

सर्वसत्त्वभवनैरुदागता

पूर्णचन्द्रसदृशा प्रभाससे ॥ ७ ॥

सर्वशुक्लबलकोशसंभृता

धर्मधातुगगनेन सज्जसे ।

धर्मचक्ररतनं पुरोजवा

राजभूत अनुशासयाहि मे ॥ ८ ॥

बोधियानप्रणिधीपराक्रमा

पुण्यज्ञाननिपुला समार्जिता ।

सर्वसत्त्वहितयाभिप्रस्थिता

सार्थवाह परिपालयाहि मे ॥ ९ ॥

क्षान्तिसारदृढवर्मवर्भिता

ज्ञानखड्गकरुणापतामुजा ।

मारमण्डलरणास्मि आमुखे

शूरभूत अभिवाहयाहि मे ॥ १० ॥

धर्ममेरुशिखरे समाश्रिता

अप्सरोरसमाधिनिर्वृता ।

केशराहुअसुरप्रमर्दना

शक्रभूत अवलोकयाहि मे ॥ ११ ॥

त्वं पुरे तृभनगलआलये

केशकर्मानिनये निनिधित ।

हेतुभूमिगतिचक्रसंभ्रमे

दीपभूत गति दर्शयाहि मे ॥ १२ ॥

दुर्गतीगतपथाद्विर्वर्तना

सूगतीगतपथाविशोधन ।

सर्वलोकगतिवीतिसंक्रमा

मोक्षद्वारमुपनामयाहि मे ॥ १३ ॥

नित्यआत्मसुखसंज्ञसंहतं

वितयप्राहपियनामुपीयितम् ।

सत्यज्ञानबलतीक्ष्णचक्षुषा

मोक्षद्वार विवराहि मे लघु ॥ १४ ॥

सत्यवीतयपथेषु कोविदा

मार्गज्ञानविधिषु विशारदा ।

सर्वमार्गविनये विनिश्चिता

बोधिमार्गमुपदर्शयाहि मे ॥ १५ ॥

सम्यदृष्टितलभूमिसंस्थिता

सर्वबुद्धगुणतोयवर्षिता ।

बुद्धधर्मगुणपुष्पवर्षणा

बोधिमार्गमुपदर्शयाहि मे ॥ १६ ॥

यामतीतजिन यामनागता

प्रत्युत्पन्नजिनभास्करांश्च यान् ।

सैस्वसारसुगतान् दिशं गता-

स्तान् पि दर्शयहि मार्गदेशक ॥ १७ ॥

कर्मयज्ञविधिषु विशारदा

धर्मयानरथयज्ञकोविदा ।

ज्ञानयानविधिषु विनिश्चिता

बोधियानमुपदर्शयाहि मे ॥ १८ ॥

प्रार्थनाप्रणिधिचक्रमण्डलं

शान्तिरत्ररूपअज्ञसंस्थितम् ।

शरत्पुण्यगरतचित्रिनं

बोधियानमभिरोद्धयाहि मे ॥ १९ ॥

सर्वधारणविशुद्धमण्डलं

भैत्रकूटछदनं स्रष्टं कृतम् ।

घण्टमालप्रतिसंविदं शुभं

अप्रयानमुपसंहराहि मे ॥ २० ॥

5

ब्रह्मचर्यशायनाभ्यलंकृतं

स्त्रीसमाधिनयुतैः समाकुलम् ।

धर्मदुन्दुभिस्ताभिनादितं

यानराज्यमुपनाम्याहि मे ॥ २१ ॥

10

संप्रद्वैक्षतुर्भिः कोश अक्षयं

ज्ञानरत्नगुणहारलंकृतम् ।

दामद्वीपरवारप्रसंयतं

यानश्रेष्ठमुपदर्शयाहि मे ॥ २२ ॥

सागरदिग्गुणमण्डलप्रभे

शीलचन्दनकुपातुलेपने ।

15

दान्तिशल्पदृढसंघिसंहते

अप्रयानि लघु स्थापयाहि मे ॥ २३ ॥

सर्वसत्त्वविनयानिबर्त्तये

ध्यानपद्मरसमाधिउच्छ्रिते ।

प्रज्ञपाथसमयोगवाद् ते

20

धर्मयानि प्रवरे स्थापेहि मे ॥ २४ ॥

प्रणिधिचरगतिचक्रशोभनं

धर्मधारणिदृढं मर्हति त्वम् ।

ज्ञानपद्मसुवृत्तं सुनिष्ठितं

धर्मयानमभिरोहयाहि मे ॥ २५ ॥

25

तत्सामन्तचरिमद्रशोधितं

सत्त्ववेशसविलम्बविक्रमम् ।

सर्वतः शुभचरीपराक्रमं

ज्ञानयानमुपनामयाहि मे ॥ २६ ॥

30

तद्दुर्दं वनिरसारसंस्थितं

31

ज्ञानमार्यसुवृत्तं सुनिष्ठितम् ।

सर्वआवरणसंप्रच्छेदनं

भद्रयानमभिरोहयाहि मे ॥ २७ ॥

तद्विशालममलं जगत्समं

सर्वसत्त्वशरणं सुखावहम् ।

धर्मधातुविपुलं विरोचनं

बोधियानमभिरोहयाहि मे ॥ २८ ॥

तत्प्रवृत्तिदुःखस्कन्धच्छेदनं

कर्मक्लेशरजचक्रशोधनम् ।

सर्वमारपरवादिमर्दनं

धर्मयानमभिरोहयाहि मे ॥ २९ ॥

तत्समन्तदिशञ्चानगोचरं

धर्मधातुगगनं वियूहनम् ।

सर्वसत्त्वअभिप्रायभ्रूणं

धर्मयानमभिवाहयाहि मे ॥ ३० ॥

तद्विद्गुह्यगगनामिताक्षयं

दृष्टिविषयतमदृष्टिनिर्मलम् ।

सर्वसत्त्वउपकारसंशितं

धर्मयानमभिरोहयाहि मे ॥ ३१ ॥

तन्महाअनिलवेगवेगितं

प्रणिधिवायुबललोकधारणम् ।

सर्वशान्तिपुरभूमिस्थापनं

धर्मयानमभिरोहयाहि मे ॥ ३२ ॥

तन्महामहिततयाचल्योपमं

करुणवेगबलभारवाहितम् ।

ज्ञानसंपजगन्तोपजीवितं

अमयानमभिरोहयाहि मे ॥ ३३ ॥

तद्रूपि यप जगोरजीवितं

संपदं विपुलरश्मिगन्धर्वम् ।

भारतीरसिद्धान्तिसुप्रभं

ज्ञानशूर्यसुरदर्शयाहि मे ॥ ३४ ॥

तद्दत्तनेकचतुस्त्वसिधित्वं

महिद्वनसगुणिसौमिद ।

5

10

15

20

25

37

सर्वधारणनिशुद्धमण्डल

मैत्रकूटदहन खण्डकृतम् ।

षण्ढमालप्रतिसविद शुभ

अप्रयानमुपसहराहि मे ॥ २० ॥

6

ब्रह्मचर्यशयनाभ्यल्लकृत

खीसमाधिनयुते समाकुलम् ।

धर्मद्वन्द्वमिस्ताभिनादित

यानराज्यमुपनामयाहि मे ॥ २१ ॥

समहैश्वर्यमि कोश अक्षय

10

ज्ञानरत्नगुणहारलवृतम् ।

दामहीरवररसयत

यानश्रेष्ठमुपदर्शयाहि मे ॥ २२ ॥

सागरहिमशुभमण्डलप्रभे

शीलचन्दनकृपानुलेपने ।

15

क्षान्तिशाल्यदृढसभिसहते

अप्रयानि लघु स्वापयाहि मे ॥ २३ ॥

सर्वसत्त्वविनयानिर्वारिणे

प्यानपञ्जरसगाधिउच्छ्रिते ।

प्रज्ञपायसमयोगग्राह ते

20

धर्मयानि प्रवरे स्थपेहि मे ॥ २४ ॥

प्रणिधिचरगतचक्रशोधन

धर्मधारणिल्ल महौत्तलम् ।

ज्ञानयत्रसुवृत्त सुनिष्ठित

धर्मयानमभिरोहयाहि मे ॥ २५ ॥

25

तसमन्तचरिभद्रशोधित

सत्त्वनेत्रसतिलम्बनिक्रमम् ।

सर्वत शुभचरीपराक्रम

ज्ञानयानमुपनामयाहि मे ॥ २६ ॥

6

तदृढ यजिरसारसस्मित

27

ज्ञानमार्गसुवृत्त सुनिष्ठितम् ।

ज्ञानवप्र दृढमार्थं देहि मे
 येन सस्कृतपुर विदार्यते ॥ ३५ ॥
 यत्र ते विपुलज्ञानसागरे
 शिक्षिता अतुल्यदुस्त्रिसागरा ।
 सर्वबुद्धगुणसिक्तसपदा
 साधु सन्मम वदार्थं कीदृशम् ॥ ३६ ॥
 यत्र ते समभिरूढचक्षुषा
 ज्ञानराजमकुटाम्यलवृता ।
 धर्मपट्टवरबद्धशीर्षया
 धर्मराजनगर त्रिलोक्यि ॥ ३७ ॥

अथ खलु मञ्जुश्री कुमारभूतो नागायलोकितेनाथलोक्य सुधन श्रेष्ठिदारकमेत-
 दबोचत्-साधु साधु कुलपुत्र, यस्मिन्मनुत्तराया सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य कल्याणमित्रा-
 ष्यनुबन्नासि । बोधिसत्त्वचर्या परिप्रष्टव्या मन्यसे बोधिसत्त्वमार्गं परिपूरयितुकाम । एष हि
 कुलपुत्र आदि, एष निष्पन्द सर्वज्ञतापरिनिष्पत्तये, यदुत कल्याणमित्राणां सेवन भजन
 10 पर्शुपासनम् । तस्मात्तर्हि सुशुभ्र अपरिखिन्नेन तं मन्त्रितव्यं कल्याणमित्रत्रपर्शुपासनतायै ।
 सुधन आह-वदार्थं विस्तरेण कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम् ? कथं
 प्रतिपत्तव्यम् ? कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यां प्रारभ्या ? कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व-
 चर्यायां चरितव्यम् ? कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यां परिपूरयितव्या ? कथं बोधिसत्त्वेन
 बोधिसत्त्वचर्यां परिशोधयितव्या ? कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यां अवतर्तव्या ? कथं
 20 बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यां अभिनिर्हर्तव्या ? कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यां अनुसर्तव्या ?
 कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यां अभ्यालम्बितव्या ? कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यां
 विस्तर्तव्या ? कथं बोधिसत्त्वस्य परिपूर्णं भवति समन्तभद्रचर्यामण्डलम् ? अथ खलु मञ्जुश्री
 कुमारभूत सुधन श्रेष्ठिदारक गायामिरम्यभाषत-

साधु शुभपुण्यसागर यो हि त्वमुपागतो मम सकाशम् ।
 25 विपुलवृषवरणमानस पर्येषसे अनुत्तमा बोधिम् ॥ ३८ ॥
 सर्वजगन्मोक्षार्थं त्रिषुत्रा प्रणिधि सि चारिकासमागम् ।
 मेभ्यसि जगतकाण एष नयो बोधिचर्याया ॥ ३९ ॥
 ये बोधिसत्त्व सुदृढा अखिजमनस ससारि ते चरिम् ।
 समतमद्रा लभते अपराजिता अरुद्धा हि ॥ ४० ॥
 पुण्यप्रम पुण्यवेतु पुण्यानर पुण्यसागर त्रिशुद्धिम् ।
 30 महान समतमद्रा प्रणिधि सि सचारिकां जगदर्थम् ॥ ४१ ॥
 अमिताननन्तमभ्यान् द्रक्ष्यसि सुदान् दशदिशि लोकै ।
 तेषां च धर्ममेवान् धारयितासि रघुतिव्रजे ॥ ४२ ॥

स त्व जिनान् दशदिशि पश्यन्नपि येषु बुद्धक्षेत्रेषु ।
 तेषां प्रणिधानसागरं शोधयिष्यसि बोधिचर्यायाम् ॥ ४३ ॥
 ये एत नयसमुद्रानवतीर्णं स्थित्व बुद्धभूमिये ।
 ते भोन्ति सर्वदर्शीं शिक्षन्तो लोकनाथानाम् ॥ ४४ ॥
 त्व सर्वक्षेत्रप्रसरे क्षेत्ररज समाश्चरित्व बहुकल्पान् ।
 चर्यां समन्तभद्रां स्पृशियसि शिवा प्रसर बोधिम् ॥ ४५ ॥
 चरितव्यं कल्पसागरं अनन्तमयं अशेषक्षेत्रेषु ।
 परिपूरितव्यं प्रणिधीं समन्तवरभद्रचर्यायाम् ॥ ४६ ॥
 प्रेक्षस्व सत्त्वनयुतान् श्रुत्वा तत्र प्रणिधिप्रीतिं सजाता ।
 ये बोधिं प्रार्थयन्ते समन्तभद्रेण ज्ञानेन ॥ ४७ ॥

5

10

अथ खलु मञ्जुश्री कुमारभूत इमा गाथा भाषित्वा सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—
 साधु साधु कुलपुत्र, यस्त्वमनुत्तराय सम्यक्संबोधये चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वचर्यां परिगरेपि-
 तव्या मन्यसे । दुर्लभास्ते कुलपुत्र सत्त्वा येऽनुत्तरायै सम्यक्संबोधये चित्तमुपादयन्ति ।
 अतस्ते दुर्लभतमा सत्त्वा येऽनुत्तरायै सम्यक्संबोधये चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वचर्यां परिगरे-
 पन्ते । तेन हि कुलपुत्र भूतकल्याणमित्रेषु निश्चयप्राप्तेन बोधिसत्त्वेन भवितव्यं सर्वज्ञज्ञान- 15
 प्रतिलम्भाय । अपरिखिन्नमानसेन भवितव्यं कल्याणमित्रपर्येष्टिषु । अतृप्तेन भवितव्यं
 कल्याणमित्रदर्शनेषु । प्रदक्षिणप्राहिणां ते भवितव्यं कल्याणमित्रानुशासनीषु । अप्रतिहतेन
 भवितव्यं कल्याणमित्रोपायकौशल्यचरितेषु । अस्ति कुलपुत्र इहेव दक्षिणापये रीमारान्तो
 नाम जनपद । तत्र सुप्रीगो नाम पर्वत । तत्र मेघश्रीर्नाम भिक्षु प्रतिवसति । तमुपसक्रम्य
 परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रयोक्तव्यम् । कथं 20
 बोधिसत्त्वचर्यां प्रारभ्या ? कथं बोधिसत्त्वचर्यायां चरितव्यम् ? कथं बोधिसत्त्वचर्यां
 परिपूरयितव्या ? कथं परिशोधयितव्या ? कथं मरतर्नव्या ? कथं मभिनिर्हर्तव्या ? कथं मनुसर्तव्या ?
 कथं मय्याम्भितव्या ? कथं निस्तारयितव्या ? कथं बोधिसत्त्वस्य परिपूर्णं भवति समन्तभद्र-
 चर्यामण्डलम् ? स ते कुलपुत्र कल्याणमित्रं समन्तभद्रचर्यामण्डलमुपदेक्ष्यति ॥

अथ खलु सुधनं श्रेष्ठिदारकस्तुष्ट उदप्र आत्तमना प्रमुदितं प्रीतिसौमनस्यजातो 25
 मञ्जुश्रियं कुमारभूतस्य पादौ शिरसाभिरयं मञ्जुश्रियं कुमारभूतमनेव शानसहस्रकृत्य
 प्रदक्षिणीकृत्य अनेकशतसंस्तृत्योऽनुत्तरायै कल्याणमित्रप्रेमानुगतचित्तं कल्याणमित्रादर्शन-
 मसहमानोऽश्रुमुखो रुदन् मञ्जुश्रियं कुमारभूतस्यान्तिनाप्रैरन्तं ॥ १ ॥

४ मेघश्रीः ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकोऽनुपूर्वेण येन रामानरान्तो जनपदस्तेनोपजगाम ।
उपेख रामानरान्ते जनपदे विचरन् पूर्वकुशलमूलसमगो दारकर्माधिष्ठानमनोभिरुचितान्
भोगान् परिमुञ्चानो येन सुधीन परितस्तेनोपसक्तस्य सुधीन परितमधिरुह मेघश्रिय भिक्षु
6 मनुगोपमाणं पूरां दिशं निर्ययौ । एव दक्षिणा पश्चिमासुत्तरामुत्तरपूर्वा पूर्वदक्षिणा
दक्षिणपश्चिमा पश्चिमोत्तरामपि दिशं निर्ययौ । मेघश्रिय भिक्षुमनुगोपमाणं ऊर्ध्वतोऽप्यन-
योऽत्यति स्म, अथस्तादपि । स सहाहत्यास्यान्येवश्रिय भिक्षुमपदयदन्त्यतमस्मिन् परित
शिखरोत्सङ्गे चक्रम्यमाणम् । स येन मेघश्रीर्भिक्षुस्तेनोपसक्तस्य मेघश्रियो मिहो पादौ
शिस्तामिन्च मेघश्रिय भिक्षु प्रदक्षिणीशूलपुरतः प्राङ्गलि स्थित्वा एतदवोचत्—पत्तलदु आयौ
10 जानीयात्—मया अनुत्तराया सम्यक्स्रोत्रो चित्तमुत्पादितम् । न च जाने कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम्, कथं बोधिसत्त्वचर्यां प्रारब्धव्या, कथं
बोधिसत्त्वचर्यायां चरितव्यम्, कथं बोधिसत्त्वचर्यां परिपूरयितव्या, कथं परिशोधयितव्या,
कथं मज्जितव्या, कथं मनिर्हृतव्या, कथं मसुसर्तव्या, कथं मप्यालम्बितव्या, कथं
विस्तारयितव्या, कथं बोधिसत्त्वस्य परिपूर्णं भवति समन्तभद्रचर्यामण्डलम् ।
15 श्रुतं च मे आयौ बोधिसत्त्वानामवधादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यं कथं
बोधिसत्त्वा निर्यान्ति अनुत्तराया सम्यक्स्रोत्रो । एतस्मिन् मेघश्रीर्भिक्षु सुधन श्रेष्ठिदारक-
भेतदवोचत्—साधु साधु कुलपुत्र, यस्त्वमनुत्तराया सम्यक्स्रोत्रो चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्व-
चर्यां परिपुच्छसि । दुष्कर हि एतत् कुलपुत्र परमदुष्कर यदुत बोधिसत्त्वचर्यापरिमार्गं
बोधिसत्त्वगोचरपरिमार्गं बोधिसत्त्वनिर्याणनिशुद्धिपरिमार्गं बोधिसत्त्वमार्गनिशुद्धिपरिमार्गं
20 बोधिसत्त्वचर्यावैपुल्यनिशुद्धिपरिमार्गं बोधिसत्त्वभिन्नानिर्हार्निशुद्धिपरिमार्गं बोधिसत्त्व-
निमोक्षदर्शनं बोधिसत्त्वगैरुद्भवाप्रचारदर्शनं बोधिसत्त्वयथाशयजगदनुवर्तनं बोधिसत्त्व-
सत्तारनिर्माणमुत्सदर्शनं बोधिसत्त्वानां सत्त्वतासत्त्वतदोपभयानुपलेपविचारपरिमार्गमम् ।
अहं कुशुपुत्र अधिमुक्तिबलाधिपतेपतया चक्षुर्मतिश्रद्धानयननिशुद्ध्या अपराब्धबुद्धाना-
लोकाभ्यन्तरेण समन्ताभिमुखानगैरुनया समन्तनिपयाप्रतिहतेन दर्शनेन सर्वविरणविगतं
25 निपद्वियना कौरान्येन समतचक्षुर्निपयपरिशुद्ध्या शरीरनिशुद्ध्या सर्वदिक्श्रोत प्रसक्तभि-
मुखप्रणतेन कापप्रणामकौशल्येन सर्वनुद्बधर्ममेघसधारणेन च धारणीबलेन सर्वदि-
क्श्रेणाभिमुखास्तथागतान् पश्यामि । यदुत पूर्वस्यां दिशि एकं तथागतं पश्यामि ।
द्रावपि, दशापि, सुद्धशानपि, सुद्धसहस्रमपि, सुद्धशतसहस्रमपि, सुद्धकोटीमपि, सुद्धकोटी-
शतमपि, सुद्धकोटीसहस्रमपि, सुद्धकोटीशतसहस्रमपि, सुद्धकोटीनियुतशतसहस्रमपि,
30 पानद्वपरिमाणानप्रमेयानसहस्रेयानचि त्वान्तुल्यानसमन्तानसीमाप्राप्तानमाप्याननमिन्नाप्यान्

अपि तथागतान् पश्यामि । जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमानपि तथागतान् पश्यामि । चातु-
 र्द्वीपकलोकधातुपरमाणुरजःसमानपि, साहस्रद्विसाहस्रत्रिसाहस्रमहासाहस्रबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजः-
 समानपि तथागतान् पश्यामि । दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानपि तथागतान् पश्यामि ।
 शतबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानपि, बुद्धक्षेत्रसहस्रपरमाणुरजःसमानपि, बुद्धक्षेत्रशतसहस्र-
 परमाणुरजःसमानपि, बुद्धक्षेत्रकोटीपरमाणुरजःसमानपि, बुद्धक्षेत्रकोटीशतपरमाणुरजः- 5
 समानपि, बुद्धक्षेत्रकोटीसहस्रपरमाणुरजःसमानपि, बुद्धक्षेत्रकोटीशतसहस्रपरमाणुरजःसमा-
 नपि, बुद्धक्षेत्रकोटीनियुतशतसहस्रपरमाणुरजःसमानपि, यावदनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणु-
 रजःसमानपि तथागतान् पश्यामि । यथा पूर्वस्यां दिशि, एवं दक्षिणायां
 पश्चिमायामुत्तरायामुत्तरपूर्वायां पूर्वदक्षिणायां दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायामध ऊर्ध्वं
 दिशि एकमपि तथागतं पश्यामि । यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानपि 10
 तथागतान् पश्यामि । एकैकस्यां दिशि अनुविलोक्यन् नानावर्णास्तथागतान् पश्यामि
 नानासंस्थानान् नानाविकुर्वितान् नानावृषभिताविक्रीडितान् विचित्रपर्पन्मण्डलव्यूहान् अनेक-
 वर्णानेकवर्णरश्मिजालावभासमुक्तान् विविधबुद्धक्षेत्रविशुद्धिभवनव्यूहान् नानाविधायुः-
 प्रमाणविशुद्धान् यथाशयजगद्विज्ञापनान् विविधाभिसंश्लेषविशुद्धिमुखविकुर्वितान् बुद्धर्षभ-
 सिंहनादविनर्दितांस्तथागतान् पश्यामि । अस्या अहं कुलपुत्र समन्तमुखसर्वारम्बणविज्ञप्ति- 15
 समवसरणालोकाया बुद्धानुस्मृतेर्लाभी । किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानामनन्तज्ञानमण्डल-
 विशुद्धानां चर्या ज्ञातुम्, गुणान् वा वक्तुम्, ये ते समन्तावभासमण्डलबुद्धानुस्मृतिमुख-
 प्रतिलब्धाः सर्वतथागतमण्डलसर्वबुद्धक्षेत्रभवनविशुद्धिव्यूहाभिमुखपश्यन्तया । ये ते
 सर्वजगत्समारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा यथाशयजगद्विज्ञप्तिस्तथागतदर्शनविशुद्ध्या ।
 ये ते दशबलसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा दशतथागतबलप्रमाणानुसरणतया । 20
 ये ते धर्मसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा धर्मश्रवणाकारसर्वतथागतकायमेधावलोकन-
 तया । ये ते दिग्बिरोचनगर्भवुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वदिक्समुद्रेष्वसंभिन्नबुद्धसमुद्राव-
 त्तरणतया । ये ते दशदिक्प्रवेशबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सूक्ष्मावलम्बनसर्वतथागतविकु-
 र्वितवृषभितावतरणतया । ये ते कल्पसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा अधिरहितसर्व-
 कल्पतथागतदर्शनविज्ञप्त्या । ये ते कालसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वकाल- 25
 तथागतकालदर्शनसंवासाविजहनतया । ये ते क्षेत्रसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः
 सर्वबुद्धक्षेत्राम्युद्रतानभिभूतबुद्धकायदर्शनविज्ञप्त्या । ये ते त्र्यम्बसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुख-
 प्रतिलब्धाः त्र्यम्बतथागतमण्डलस्वचित्ताशयसमवसरणतया । ये ते आरम्बणसमारोपित-
 बुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वारम्बणतथागतपरंपरासमुदागमदर्शनविज्ञप्त्या । ये ते शान्त-
 समारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा एकक्षणसर्वालोकधातुषु सर्वतथागतपरिनिर्वाण- 30
 विज्ञप्त्या । ये ते विर्गमसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा एकदिवसे सर्वावासेषु सर्वतथा-

गतप्रक्रमणविज्ञप्त्या । ये ते निपुलसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा एकैकतयागतवर्ग-
 धातुपर्यङ्कपरिस्फुटबुद्धशरीरविज्ञप्त्या । ये ते सूक्ष्मसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा एक-
 धातुपर्यङ्क अनभिलाषयुद्धोत्पादारागणावतरणतया । ये ते व्यूहसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुख
 प्रतिलब्धा एकक्षणे सर्वलोकगतपुत्र अभिसंशोधिविकुर्वितसदर्शनविज्ञप्त्या । ये ते धार्य-
 १० समारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वबुद्धोत्पादवर्गवक्रप्रिकुर्वितज्ञानानामसप्रतिलाम-
 तया । ये ते समारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा सच्चित्ताशयदर्शनसर्वतयागतप्रतिमास-
 प्राप्त्या । ये ते कर्मसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धाः सर्वजगद्यथोपचितकर्मप्रतिबिम्ब-
 सदर्शनतया । ये ते निद्रुर्वितसमारोपितबुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धा अशेषसर्ववर्गधातु
 नलिनीपत्रपरिस्फुटविपुलबुद्धनिकुर्वितदर्शनसमन्तदिगभिमुखविज्ञप्त्या । ये ते गगनसमारोपित-
 १० बुद्धानुस्मृतिमुखप्रतिलब्धास्तयागतविम्बमेवरचितवर्गधातुगगनालोकनतया ॥

गच्छ कुलपुत्र, अयमिद्वैव दक्षिणापथे सागरमुखो नाम दिक्प्रत्युद्देशः । तत्र
 सागरमेधो नाम मिश्रुः प्रतिवसति । तमुपसकम्य परिपृच्छ, कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व-
 चर्यायां शिक्षितव्यम्, बलं प्रतिपत्तव्यम् । स ते कुलपुत्र कन्याणमित्रं परिदीपयिष्यति ।
 कुशलमूलसभारहेतु समवतारयिष्यति । विपुला सभारभूमिं सजनयिष्यति । विपुल कुशल-
 १५ मूलप्रेमवल सन्नीयिष्यति । विपुल बोधिचित्तसभारहेतु जनयिष्यति । विपुल महत्यानान-
 भासहेतुमुपसन्मयिष्यति । विपुल पारमितासभारद्वल प्रभावयिष्यति । विपुल चर्यासागरा-
 वतारनयं परिशोभयिष्यति । विपुल प्रणिधानमण्डलं विशोभयिष्यति । विपुल समन्तमुख-
 निर्माणव्यूहं सन्धयिष्यति । विपुल महाकारणात्प्र प्रार्थयिष्यति ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको भेधश्रियो भिक्षो पादौ शिरसाभिरन्व मेधश्रिय मिश्रु-
 २० मनेजशतसहस्रवृत्तं श्रद्धश्रिणीवृत्तं जनलोक्यं व मेधश्रियो भिक्षोरन्वित्कात् प्रकान्तः ॥ २ ॥

५ सागरमेघः ।

अथ खलु सुधनं श्रेष्ठिदारकस्ता कल्याणमित्रानुशासनीमनुविचिन्तयन्, त लोका-
मनुस्मरन्, त बोधिसत्त्वविमोक्ष विचारयन्, त बोधिसत्त्वसमाधिनयमनुमार्जन्, त बोधिसत्त्व-
सागरनयमपलोकयन्, त बुद्धमण्डलमभिमुखमधिमुच्यमान, ता बुद्धदर्शनदिशमभिलपन्,
त बुद्धसमुद्रमनुविचिन्तयन्, ता बुद्धपरपरामनुस्मरन्, त बुद्धनयानुगममनुगच्छन्, त बुद्धगगन- 5
मनुविलोकयन् अनुपूर्वेण येन सागरमुख दिक्प्रत्युद्देशो येन च सागरमेघो भिक्षुस्तेनोपसकन्त्य
सागरमेघस्य भिक्षो पादो शिरसाभिन्ध सागरमेघ भिक्षुमनेकशतसद्वृत्त्य प्रदक्षिणीवृत्त्य
सागरमेघस्य भिक्षो पुरत प्राञ्जलि स्थित्वा एतदवोचत्—अहमार्य अनुत्तरा सम्यक्सत्त्वोधि-
मभिसप्रस्थितोऽनुत्तर ज्ञानसागरमवतर्तुं काम । न च जाने कथं बोधिसत्त्वा विवर्तन्ते लोक-
वशात् । आवर्तन्ते तथागतशरे । उत्तरन्ति ससारसागरात् । अवतरन्ति सर्वज्ञज्ञानसागरम् । 10
उच्यन्ति बालपृथग्जनभूमी । सपद्यन्ते तथागतकुले । विवर्तन्ते ससारस्रोतस । प्रवर्तन्ते
बोधिसत्त्वचर्यास्रोतसि, निवर्तन्ते ससारसागरगतचक्रात् । आवर्तन्ते बोधिसत्त्वचर्या-
प्रणिधानचक्रम् । प्रमर्दयन्ति सर्वमारमण्डलम् । द्योतयन्ति सर्वबुद्धमण्डलप्रभम् । शोषयन्ति
तृष्णासागरम् । विवर्धयन्ति महारूपातोयम् । पिथन्ति सर्वक्षणापायदुर्गतितिनिपातद्वाराणि ।
विवृथन्ति स्वर्गनिर्वाणद्वारम् । विनिर्भिन्दन्ति त्रैधातुकनगरकपाटम् । विवृण्वन्ति सर्वज्ञता- 15
पुरद्वारकपाटम् । विजहन्ति सर्वोपकरणतृष्णाम् । उत्पादयन्ति सर्वजगत्सप्रहप्रणिधिम् ॥

एषमुक्ते सागरमेघो भिक्षु सुधन श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—साधु साधु कुलपुत्र,
यत्तया अनुत्तराया सम्यक्सत्त्वो बोधिसत्त्वमुत्पादितम् । न हि कुलपुत्र अनररोपितकुशल-
मूयाना सत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । समन्तमुखकुशलवभासप्रतिष्ठानामुपायगर्भमार्ग-
समाधिज्ञानालोकप्रभासिताना विपुलपुण्यमागरसमृत्तमभाराणा सर्वशुक्लोपचयाप्रतिप्रसूयाना 20
सर्वकल्याणमित्रोपस्तब्धोपायापरिखिलाना कायजीवितानपेक्षाणा सर्वरस्तुद्रहनिगताना-
मनिघ्नोन्नतपृथिवीममचित्ताना प्रवृत्तिपाक्षेऽनुगताना सर्वभयनिसरासाभिमुखाना तथागत-
विषयाभियाधिणा सत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । यदुत महाकरुणाचित्त सर्वसत्त्व-
परित्राणाय, महामेरीचित्त सर्वजगत्समयोगनाये, मुखचित्त सर्वजगद्दुःखस्फुटव्युपशमनाय,
द्वितचित्त सर्वानुशुद्धमर्षिनिवर्तनतायै, दयाचित्त सर्वभयारक्षाये, असङ्गचित्त सर्वारण- 25
विनिवर्तनतायै, विपुलचित्त सर्वधर्मजातुस्फरणतायै, अनन्तचित्तमाकाशधातुसमभयमरण-
समतानुगमाय, विमलचित्त सर्वनयागतदर्शनविश्वस्यै, विशुद्धचित्त त्र्यम्बाशेषज्ञानस्फरण-
तायै, ज्ञानचित्त सर्वारणज्ञानविनिवर्तनतायै सर्वज्ञानसागरावतरणतायै ॥

अहं कुलपुत्र पूर्वानि द्वादश वर्णानि इह सागरसुते दिक्प्रत्युद्देशे विहरामि इम
महान्नागरमारम्भवीहल्य आमुवीहल्य, यदुत महानागरस्य विपुत्राप्रमाणतामनुविचिन्तयन् 31
विमलप्रसन्नतां च गम्भीरदुरागतां च अनुत्तरेनिममुम्भिता च अनेकरनास्त्रविचित्रतां च
पारिस्वकाप्रमाणतां च अचिन्त्योद्गारवर्णान्मात्रतां च अनन्तभूतां च विचित्रोद्गारप्राणादि-

- वासनता च महामेघप्रतिच्छेदतां च अन्तरापूर्णातां च अनुमिचिन्त्यन् । तस्य मम कुलपुत्र एव भवति-अस्ति न पुनरन्य, कश्चिदिह लोके योऽस्मान्महासागराद्विपुलतरथ विस्तीर्णतरश्च अप्रमाणतरश्च गभीरतरश्च निचित्रतरश्च । तस्य मम कुलपुत्र एवं योनिश्च-
 धिन्तामनसिफारप्रयुक्तस्य महासागरस्याधस्तान्महापद्म प्रादुरभूत् । अपराजितमणिरनेन्द्र-
 5 नीलमणिमज्जदण्ड महावेद्यैर्मणिरत्नामृतसक्त जाम्बूनदसुवर्णनिमलविपुलपत्र काळानुसारि-
 चन्दनकलिकाव्यूहम् अस्मगर्भरत्नकेसरोपेत सागरविपुलविस्तीर्णप्रमाण दशासुरेन्द्रशत-
 सहस्रसधारितदण्डगर्भं दशमणिरत्नशतसहस्रनिचित्ररत्नजालसञ्जल दशनागेन्द्रशतसहस्र-
 गन्धोदकमेघामिप्रवर्षित दशगरुहेन्द्रशतसहस्रमुखप्रलम्बितपद्ममणिदामहार दशकिन्नेन्द्र-
 शतसहस्रहितचित्तसप्रेक्षित दशमहोगेन्द्रशतसहस्रमुखप्रणतोपचार दशराक्षसेन्द्रशत-
 10 सहस्रप्रणतनायाभिषूजित दशगन्धर्वेन्द्रशतसहस्रनिचित्रतूर्यसगीतिस्तुतोपचितं दशदेवेन्द्र-
 शतसहस्रदिव्यपुष्पगन्धमाल्यधूपत्रिलेपनचूर्णचीरच्छत्रध्वजपताकामेघामिप्रवर्षित दश-
 ब्रहेन्द्रशतसहस्रमूर्धप्रणतोपचार दशशुद्धायासकायिकदेवताशतसहस्रकृताञ्जलिपुटनमसृत्
 दशचक्रपरिवर्तमनुजेन्द्रशतसहस्रस्ररत्नप्रसुद्धताभिषूजित दशसागरदेवताशतसहस्राम्बुदत-
 नमसृत् दशज्योतीरसमणिरत्नशतसहस्ररदिमन्युहानगासित दशपुण्यशुद्धमणिरत्नशतसहस्रसु-
 15 निश्चितत्रिन्धस्तोपशोभित दशवैरोचनमणिरत्नशतसहस्रनिमलगर्भं दशश्रीमणिरत्नशतसहस्रमहा-
 श्रीप्रतापन दशविचित्रकोशमणिरत्नशतसहस्रानन्तावभासित दशजम्बूष्वजमणिरत्नशतसहस्र-
 सुपरिगृहीनस्थितप्राप्तोपशोभित दशरत्नसिंहमणिरत्नशतसहस्रपराजितव्यूह दशसूर्यगर्भमणि-
 रत्नशतसहस्रोदारोत्तप्तोपचित दशवचिरमणिरत्नशतसहस्रविधिवर्णोपचार दशचिन्तराज-
 मणिरत्नशतसहस्रधाक्ष्य यूहप्रभोव्वलितम् । तच्च महापद्म तयागतलोकोत्तरकुशलमूलनिर्जित
 20 बोधिसत्पदाशयसंप्रस्थित सप्तदिगमिमुखविज्ञपन मायागतधर्मनिर्यात निरामगन्धकर्मसमूतम्
 अरणाधर्मतानयव्यूह स्वामसमवर्मतासमुदाचारम् अतमिसस्कारधर्मनयमुद्रितम् असर्ग-
 धर्मनयानुगत समन्तादशदिक्कुलधर्मधातुस्फरण बुद्धनिषयप्रभारभासनाकुलम्, यस्य न
 शक्यमसह्यैरपि कल्पशतसहस्रैराधारगुणसस्यानर्णव्यूहपर्वन्तोऽधिगन्तुम् । तच्च महापद्म
 तयागतकायपर्यङ्कपरिस्तुट परिपूर्णं पश्यामि । तच्च तयागतकायमित उपादाय यानद्वाप्रा-
 25 परम् पश्यामि । तस्य च तयागतस्य अचिन्त्यमासनव्यूह पश्यामि । अचिन्त्यपर्यन्मण्डल-
 व्यूहान् । अचिन्तिपान् प्रभामण्डलव्यूहान् । अचिन्त्या लक्षणसुपदमचिन्त्यामनु यज्ञन-
 चित्रतामचिन्त्या बुद्धवृत्तपविताम् । अचिन्त्या बुद्धनिकुर्वितम् । अचिन्त्या तयागतवर्णमिश्रिदिम् ।
 अचिन्त्यामन्त्रोक्तितमूर्धिताम् । अचिन्त्या प्रभूतजिह्वा पश्यामि । अचिन्त्यान् बुद्धसरस्वती
 व्यूहान् शृणोमि । अचिन्त्या बलाप्रमाणताम्, अचिन्त्या वैशारद्यव्यूहनिष्ठुदिम्, अचिन्त्या
 30 प्रतिसनिद्वयाभिनिर्हारमनुगच्छामि । अचिन्त्या पूर्वोधिसत्त्वचर्यासमुदागममनुसरामि ।
 अचिन्त्यामभिसंशोभिनिर्दुर्वित पश्यामि । अचिन्त्या धर्ममेघाभिनिर्गर्जितम्, अचिन्त्या समन्त-

दर्शननिज्ञप्त्याश्रयव्यूहं शृणोमि । अचिन्त्याप्रमाणा वामदक्षिणेन शरीरविभक्तिम्, अचिन्त्य
सत्कार्यकायपरिप्राप्तिं पश्यामि ॥

स च मे तथागतो दक्षिणं पाणिं प्रसार्य शिरसं परिभार्य समन्तनेत्रं नाम धर्मपर्याय
सर्वतथागतत्रिपथं बोधिसत्त्वचर्याप्रभासनं सर्वधर्मधातुतलप्रभेदानभासनं सर्वधर्ममण्डलसम-
सरणाप्रभासनं सर्वक्षेत्रमण्डलाकारविशुद्धालोकं सर्वपरप्रवादिमण्डलविकिरणं सर्वमार- ५
कल्पिप्रमर्दनं सर्वसत्त्वधातुसतोपणं सर्वसत्त्वचित्तगहनानभासनं सर्वसत्त्वययाशयविज्ञापनं
सर्वसत्त्वेन्द्रियचक्रपरिवर्तप्रभासनं प्रकाशयति । तं चाहं समन्तनेत्रं धर्मपर्यायमुद्ब्रूहामि
संगारयामि प्रवर्तयामि उपनिष्यायामि एवरूपेणोद्ब्रूहेण, यस्य लिख्यमानस्य महासमुद्रा-
प्सुन्धप्रमाणा च मपि, सुमेरुपर्वतराजमात्रकल्मसचयं क्षयं ब्रजेत् । न च तस्य
धर्मपर्यायस्य एकैकस्मात्परिवर्तदेवैकस्माद्धर्मद्वारादेवैकस्माद्धर्मनयादेकेकस्माद्धर्मयोने एकै- 10
कस्माद्धर्मपदप्रभेदात् क्षयं उपलभ्यते, न ऊनत्वं वा पर्यादानं वा पर्ययस्थानं वा
पर्यन्तनिष्ठा वा ॥

इति हि कुलपुत्रं पूर्णानि द्वादश वर्षाण्यहमिमं समन्तनेत्रं धर्मपर्यायमुद्ब्रूहीतवान् ।
एवरूपेणोद्ब्रूहेण यदेकदिवसेन असह्येयान् परिवर्तान् पर्यवामोमि श्रुतोद्ब्रूहणधारण्यालोका-
भासेन । असह्येयान् परिवर्तानवतरामि शान्तमुखधारण्यालोकाभासेन । असह्येयान् 15
परिवर्तान् अवतरामि शान्तमुखधारण्यालोकाभासेन । असह्येयान् परिवर्तान् समप्रसरामि
अनन्तान्तधारण्यालोकाभासेन । असह्येयान् परिवर्तान् विभाजयामि प्रतिचिन्तोमि
भूम्यन्तचारणानुगमधारण्यालोकाभासेन । असह्येयान् परिवर्तान् पर्यादयामि तेजोयती-
धारण्यालोकाभासेन । असह्येयान् परिवर्तान् अभिनिर्हरामि पद्मयूहधारण्यालोका-
भासेन । असह्येयान् परिवर्तान् सप्रज्ञाशयामि स्वरत्रिकुण्डधारण्यालोकाभासेन । असह्ये- 20
यान् परिवर्तान् प्रतिभ्रूयामि मृगनगर्भधारण्यालोकाभासेन । असह्येयान् परिवर्तान्
प्रविस्तरामि ज्योतिष्कूटधारण्यालोकाभासेन । असह्येयान् परिवर्तान् परिसंस्थापयामि
सागरगर्भधारण्यालोकाभासेन । ये च मे केचित् सत्त्वा उपसन्नमन्ति पूर्वस्यां दिशि देवा
वा देवेन्द्रा वा नागा वा नागेन्द्रा वा यक्षा वा यक्षेन्द्रा वा असुरा वा असुरेन्द्रा वा
गरुडा वा गरुडेन्द्रा वा महोरगा वा महोरोन्द्रा वा मनुष्या वा मनुष्येन्द्रा वा ब्रह्माणो वा 25
ब्रह्मेन्द्रा वा, तान् सर्वान् त्रैव समन्तनेत्रे तथागतबोधिमन्त्रचर्याभासे धर्मपर्याये प्रतिष्ठाप-
यामि निषेदयामि । सर्वेषां च तेषामेव समन्तनेत्रं धर्मपर्यायं रोचयामि निरूपयामि
परिदीपयामि स्रग्णयामि सदृशयामि विभजयामि विस्तारयामि उत्तानीन्तरोमि विनरयामि
प्रमुञ्चयामि अग्रभासयामि । यथा पूर्वस्यां दिशि, एव दक्षिणाया पश्चिमाया उत्तराया
उत्तरपूर्वाया पूर्वदक्षिणाया दक्षिणपश्चिमाया पश्चिमोत्तराया अध ऊर्वायाश्च दिशो ये 30
केचित् सत्त्वा उपसन्नमन्ति-पूर्ववत् ॥

एतमहं कुलपुत्र, एक धर्मपर्यायं जानामि । किं गवा शक्यं बोधिसत्त्वानां चर्चा
 ज्ञातुं गुणान् वा यत्तुं सर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुद्रानतीर्णानां परिशुद्धप्रणिव्यनुगमेन, सर्वप्रणि-
 धानसागरानतीर्णानां सर्वकल्पसंन्यासव्यवच्छेदाय, सर्वसत्त्वसंसारवतीर्णानां यथाशयचर्यावृ-
 र्त्तनतायै, सर्वजगच्चित्तसागरानतीर्णानामज्ञानविज्ञप्त्या, सर्वगुणसागरावतीर्णानामसद्गदश-
 ० बलज्ञानानलोकसजननतायै, सर्वरत्नैन्द्रियसागरानतीर्णानां परिपाचनदिनयनालाननिक्रमण-
 तायै, सर्वक्षेत्रसागरावतीर्णानां सर्वक्षेत्रविशुद्धिप्रणिव्यभिनिर्हारेण, सर्वशुद्धसागरानतीर्णानां
 तपामृतपूजोपस्थानप्रणिविबलेन, सर्वधर्मसागरानतीर्णानां ज्ञानविज्ञप्त्या, सर्वगुणसागरानती-
 र्णानां प्रतिपत्त्यनुगमेन, सर्वजगन्मन्त्रसागरावतीर्णानां सर्वमन्त्रेषु धर्मचक्रप्रवर्तनानिनिर्हरणतायै ॥

गच्छ कुलपुत्र, अपमिहैव दक्षिणापथे इतः पश्चिमोत्तरेणैः सागरतीरं नाम लङ्का-
 १० पथम् । तत्र सुप्रतिष्ठितो नाम भिक्षुः प्रतिपसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन
 महासत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यां परिशोधयितव्या ॥

अथ खलु सुघनः श्रेष्ठिदारकः सागरमेघस्य भिक्षोः पादौ शिरसाभिवन्द्य सागरमेघ
 भिक्षुमनेकशतसहस्रकृतव. प्रदक्षिणीकृत्य अवलोक्य सागरमेघस्य भिक्षोरन्तिकान् प्रव्रान्तः ॥३॥

६ सुप्रतिष्ठितः ।

अथ खलु मुधनः श्रेष्ठिदारकस्तां कल्याणमित्रानुशासनीं तं च समन्तनेत्रं धर्म-
पर्यायमनुस्मरन्, तच्च तथागतविजुर्वीर्यमनुविचिन्तयन्, तांश्च धर्मपदव्यञ्जनमेघान् धार-
यन्, तांश्च धर्ममुत्सागरानवतरन्, तं च धर्मप्रिथिमनुविलोकयन्, तांश्च धर्मावर्तनया-
नमगात्मानः, तच्च धर्मगगनं समरसन्, तच्च धर्ममण्डलं परिशोधयन्, तं च धर्मरत्नदीप- 5
मनुविचारयन्, अनुपूर्वेण येन सागरतीरं लङ्कापयस्तेनोपसंक्रम्य पूर्वा दिशमग्लोक्यामास
सुप्रतिष्ठितस्य भिक्षोर्दर्शनकामतया । एवं दक्षिणां पश्चिमासुत्तरासुत्तरपूर्वां पूर्वदक्षिणां
दक्षिणपश्चिमां पश्चिमोत्तरामथ ऊर्घ्यां दिशमग्लोक्यामास सुप्रतिष्ठितस्य भिक्षोर्दर्शनकाम-
तया । मौऽपश्य सुप्रतिष्ठितं भिक्षुं गगनतले चंक्रम्यमाणमसंख्येयदेवताशनसहस्रपरिवृतम्,
तच्च गगनतले दिव्यपुष्पमेघाभिकीर्गमद्राक्षीदसंख्येयदिव्यवर्त्यमेरुनिर्घोषन्, असंख्येयपद्- 10
पताशास्त्रकार देवेन्द्रैः सुप्रतिष्ठितस्य भिक्षोः पूजाकर्मणि । अचिन्त्यकालगुरुमेवोन्नतनिग-
र्जनं च गगनतमपश्यत् नागेन्द्रैः । अमंख्येयदिव्यमनोज्ञवचनोपचारस्तुतिसर्वपाषण्ड्यसंगीति-
निर्योषांश्च किल्लेन्द्रैः संप्रयोजितान् गगनतद्गदश्रीपीत् । अचिन्त्यांश्च सूक्ष्मस्तुटवस्त्रमेघान्
गगनतले प्रीनिमनोभिर्महोरगेन्द्रैः प्रहितान् प्रसृतानपश्यत् सुप्रतिष्ठितस्य भिक्षोः स्पृहमाण-
रस्यैः । अचिन्त्यांश्च मणिरत्नमेघान् अमुरेन्द्रगगनतमधिष्ठितान् अचिन्त्यगुणज्यूहावभास- 15
नग्नयत् । अचिन्त्यांश्च गरुडेन्द्रगणानुदाग्मानरूपपवल्गमंसानान् गरुडेन्द्रकन्यापरि-
यागन् अभिर्दिग्वापरमान् प्राज्जलीभूतान् गगनतडेऽपश्यत् । अचिन्त्यानि च यक्षेन्द्रशनमृ-
शागि सपरिसागि विहृतशरीरागि गगनतद्गगनानपश्यत् सुप्रतिष्ठितस्य भिक्षोर्भोग्याधिपते-
पतया । अचिन्त्यानि च राक्षसेन्द्रशनमृशागि मारिसारागि गगनतले अनुपरितर्तमानानि
सुप्रतिष्ठितस्य भिक्षोर्गक्षाप्रतिपन्नान्यपश्यत् । अचिन्त्यानि च ब्रह्मेन्द्रशतसृग्गागि गगन- 20
तडे शृतात्रिशुटानि अभिप्रेतमनोत्तवचनोपचारस्तुतिप्रयुदाहारप्रयुक्तान्यपश्यत् । अचि-
न्त्यानि च शुक्रासामकापिकदेवताशनमृशागि गगनतले विमानगतान्यपश्यत् सुप्रतिष्-
तस्य भिक्षोः पूजाकर्मणि ॥

- च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामानुशासनीं ददातीति । तद्ददद्दु मे आर्य-कस
 बोधिसत्त्वेन बुद्धधर्मेषु प्रयोक्तव्यम्, यथा प्रबुध्यमानोऽनिरहितो भवति बुद्धदर्शनेन,
 यथाभूतविप्रनासाय अनिरहितो भवति बोधिसत्त्वदर्शनेन । सर्वबोधिसत्त्वशुशलमूलैक
 घ्यात्तायै अनिरहितो भवति बुद्धधर्म । ज्ञानानुगमयानिरहितो भवति सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानै ।
 ४ सर्वबोधिसत्त्ववार्थपरिप्रापणाय अनिरहितो भवति बोधिसत्त्वचर्यया । सर्वकल्पसमासापरि
 खेदतायै अनिरहितो भवति सर्वबुद्धक्षेत्रस्वरूपेण । सर्वलोकघातुपरिशुद्धये अनिरहितो
 भवति बुद्धविकुर्वितदर्शनेन । सर्वतथागतनिदुर्वितत्रिज्ञस्थे अनिरहितो भवति सत्त्वता
 वासेन । निर्मितोपमनोबोधिसत्त्वचर्याया सर्वभयगतिच्युत्युपपर्यायतनस्यशरीरानुगमनतायै
 अनिरहितो भवति धर्मश्रवणेन । सर्वतथागतधर्ममेघसप्रतीच्छनतायै अनिरहितो भवति
 १० ज्ञानालोकेन त्र्यम्बजानानुगमानुसरणतायै ॥

- एवमुक्ते सुप्रतिष्ठितो भिक्षु सुधन श्रेष्ठिदारवनेतदवोचद्-साधु साधु कुलपुत्र,
 यस्वगनुत्तराया सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य बुद्धधर्मान् सर्वज्ञताधर्मान् स्वयभूवर्मान्
 परिपृच्छसि । अहं कुलपुत्र असङ्गमुत्सव्य बोधिसत्त्वनिमोक्षस्य कामी । एत मे कुलपुत्र
 असङ्गमुख बोधिसत्त्वविमोक्षमाप्नुहता निर्गृहता अनुसरता विभजता निचिन्वता प्रविचिन्वता
 १५ प्रतिगसयता प्रमासयता असङ्गवोटिर्नाम ज्ञानालोक प्रतिलम्ब्य, यस्य प्रतिलम्बानास्ति
 मे सर्वसत्त्वचित्तचरितावभासेषु सङ्ग । नास्ति सर्वसत्त्वच्युत्युपपत्तिपरिज्ञासु सङ्ग । नास्ति
 पूर्वनिवासानुस्मृतिमुखावतारेषु सङ्ग । नास्ति परातकल्पसर्वजगत्सवासेषु सङ्ग । नास्ति
 प्रत्युत्पन्नाश्वसर्जजगद्विज्ञप्तिषु सङ्ग । नास्ति सर्वसत्त्वकृतमन्त्रसङ्घतिपरिज्ञानेषु सङ्ग । नास्ति
 सर्वसत्त्वसहायच्छेदेषु सङ्ग । नास्ति सर्वसत्त्वोद्दिग्धसभेदान्तारेषु सङ्ग । नास्ति सर्वसत्त्व-
 २० परिपाकविनयकालोपसंक्रमणेषु सङ्ग । नास्ति रतिदिवक्षणमुद्गूर्तकालसन्नागतावतारेषु सङ्ग ।
 नास्ति दशदिग्बुद्धक्षेत्रेषु अशरीरस्फरणतासु सङ्ग, यदुत अभाप्रतिष्ठितानमिस्वकार
 विप्रतिशम्भेन । अस्याहं कुलपुत्र अनमिसत्त्वारिकाया ऋद्धेरनुभावेन इह गगनतले
 चक्रमामि, तिष्ठामि, निपीदामि, निपद्यामि, विविधानीर्यापयान् कल्पयामि, अतदर्धमि
 प्रादुर्गमामि, धूनायामि प्रज्वलामि । एको भूवा बहुधा भवामि, बहुधा भूवैको भवामि ।
 २५ आभिर्भयं तितोमात्रं प्रलसुभयामि । तिरपुञ्जं तिरप्राकारमसज्ज्वं गच्छामि तद्यथापि
 नाम आकाशे । आकाशोऽपि पर्यङ्कनं प्रमामि तद्यथापि नाम पक्षी शकुनि । पृथिव्यामपि
 लभजननिभजनं करोमि तद्यथादेके । उदकेऽप्यसज्जमानो गच्छामि तद्यथा पृथिव्याम् ।
 भूभयामि प्रज्वशामि तद्यथापि नाम महानगिरकथ । पृथिवीमपि कम्पयामि ।
 इत्यपि चन्द्रसूर्या एव महर्द्धिकौ एव महानुभावौ एव महौजस्तिनौ पाणिना
 २९ सपरिभार्ययामि । यागद्वन्द्वेनैव वापि च सर्ववयामि । गंधधूपपटत्रमेघसञ्जल लोकं हृत्वा
 प्रज्वगामि । सर्वरत्नार्चिमेघाच्छन्नं ज्ञेयं हृत्वा सर्वजगत्सदृशनिर्मितमेवाहं प्रमुञ्चामि ।
 धनतरणप्रभाजाग्नेवान् प्रमुञ्चन् समतादिरो निर्यामि-यदुत पूर्वां दिशं निर्यामि,

दक्षिणां पश्चिमायामुत्तरामुत्तरपूर्वां पूर्वदक्षिणां दक्षिणपश्चिमां पश्चिमोत्तरामध उर्ध्वामपि दिशं
 निर्यामि । एकैकेन चित्तक्षणेन पूर्वस्यां दिशि एकं लोकधातुमतिक्रमामि । द्वावपि दशापि
 लोकधातुशतमपि लोकधातुसहस्रमपि लोकधातुशतसहस्रमपि लोकधातुकोटीमपि लोकधातु-
 कोटीशतमपि लोकधातुकोटीसहस्रमपि लोकधातुकोटीशतसहस्रमपि लोकधातुकोटी-
 नियुतशतसहस्रमपि, अपरिमाणानपि लोकधातूनप्रमेयान्, असंख्येयानपि अचिन्त्यानपि 5
 अतुल्यानपि अमाप्यानपि असमन्तानपि अपर्यन्तानपि असीमाप्राप्तानपि अनभिलाष्यानभि-
 लाष्यानपि लोकधातूनतिक्रमामि । ये च तेषु लोकधातुषु बुद्धा भगवन्तस्तिष्ठन्ति
 ध्रियन्ते यापयन्ति, तेषु तेषु लोकधातुसमुद्रेषु, तेषु तेषु लोकधातुप्रसरेषु, तासु तासु लोक-
 धातुदिक्षु, तेषु तेषु लोकधातुपरिवर्तेषु, तेषु तेषु लोकधातुसमवसरणेषु, तेषु तेषु लोकधातु-
 संभवेषु, तेषु तेषु लोकधातुनिर्देशेषु, तेषु तेषु लोकधातुद्वारेषु, तेषु तेषु लोकधातुकल्पनिर्दे- 10
 शेषु, तेषु तेषु लोकधातुवतारेषु, तेषु तेषु लोकधातुबोधिमण्डव्यूहेषु, तेषु तेषु लोकधातु-
 पर्यन्मण्डलेषु ये बुद्धा भगवन्तो धर्मं देशयन्ति, तेषां तथागतानामेकैकं तथागतमनन्तबुद्ध-
 क्षेत्रपरमाणुरजःसमैः कायनानात्वैरेकैकेन कायेन अनन्तबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः पूजाभैः
 प्रवर्षन्नुपसंक्रमामि । उपसंक्रम्य पूजां करोम्यप्रतिप्रब्रह्मः सर्वपुष्पैः सर्वगन्धैः सर्वमाल्यैः
 सर्वविलेपनैः सर्ववस्त्रैः सर्वष्वजैः सर्वपताकाभिः सर्ववितानैः सर्वजालैः सर्वविप्रहैः । यच्च 15
 ते बुद्धा भगवन्तो भाषन्ते देशयन्ति उदीरयन्ति संप्रकाशयन्ति संवर्णयन्ति परिदीपयन्ति
 उपदिशन्ति निर्दिशन्ति प्रभावयन्ति, तत्सर्वमाजानामि, उद्ब्रूहामि । या च तेषां बुद्धानां
 भगवतां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिस्तां सर्वामनुस्मरामि । यथा पूर्वस्यां दिशि, एवमेव दक्षिणायां
 पश्चिमायामुत्तरायामुत्तरपूर्वायां पूर्वदक्षिणायां दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायामध ऊर्ध्वायां
 दिशि एकमपि लोकधातुमतिक्रमामि । द्वावपि दशापि लोकधातुशतमपि यावदनभि- 20
 लाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानपि लोकधातूनतिक्रमामि । ये च तेषु लोक-
 धातुषु बुद्धा भगवन्तस्तिष्ठन्ति ध्रियन्ते यापयन्ति, तेषु तेषु लोकधातुसमुद्रेषु तासु
 तासु लोकधातुविशुद्धिषु, यावत् तेषु तेषु लोकधातुषु पर्यन्मण्डलेषु धर्मं
 देशयन्ति, तान् सर्वान् पश्यामि । तेषां च तथागतानां पूजां करोमि सर्व-
 पुष्पैर्यावत्सर्वविप्रहैः । यच्च ते बुद्धा भगवन्तो भाषन्ते यावत्प्रभावयन्ति तत्सर्व- 25
 माजानामि उद्ब्रूहामि । या च तेषां बुद्धानां भगवतां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिस्तां सर्वामनुस्मरामि ।
 येषां च सत्त्वानामाभासमागच्छामि, यैः समागच्छामि, ते सर्वे नियता भवन्त्यनुत्तरायां
 सम्यक्संबोधौ । ये च सत्त्वा ममाभासमागच्छन्ति, सूक्ष्मा वा उदारा वा हीना वा प्रणीता
 वा सुखिता वा दुःखिता वा, तेषां सर्वेषां तत्प्रमाणं कायमधितिष्ठामि परिपाकविनयकाला-
 नतिक्रमणतयै । ये च सत्त्वा मामुपसंक्रामन्ति तान् सर्वानत्रैव समन्तजवेऽभोवविक्रम- 30
 पर्यवसाने बोधिसत्त्वबिमोक्षे प्रतिष्ठापयामि । एतमहं कुलपुत्र समन्तजवं तथागतपूजो-

पस्थानप्रयोगं सर्वसत्त्वपरिपाकानुकूलमसङ्गमुखं बोधिसत्त्वनिमोक्षं प्रजानामि । किं मया
 शन्य बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां महाकरुणाशीलानां महायानप्रतिपत्तिशीलानां बोधिसत्त्व-
 मार्गान्निप्रनासशीलानामसङ्गशीलानां बोधिसत्त्वशाश्वगर्भाविपातनशीलानां बोधिचित्तापरि-
 स्वागशीलानां बुद्धधर्माभ्यालम्बनशीलानां सर्वज्ञतामनसिकाराविप्रवसितशीलानां गगनसम-
 ५ शीलानां सर्वलोकानिश्रितशीलानामनिग्रहीतशीलानामनुपहृतशीलानामखण्डशीलानामच्छिद्र
 शीलानामशवलशीलानामरुत्मापशीलानां विशुद्धशीलानां निरजोनिर्मलशीलानां बोधिसत्त्वानां
 चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ बुद्धपुत्र, इदं दक्षिणापथे वज्रपुर नाम द्रमिडपट्टनम् । तत्र मेघो नाम
 द्रमिडः प्रतिवसति । तमुपसक्तम् परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया
 10 शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुप्रतिष्ठितस्य भिक्षोः पादौ शिरसामिमन्थ
 सुप्रतिष्ठितं भिक्षुमनेकशतसहस्रवृत्तः प्रदक्षिणीकृत्य सुप्रतिष्ठितस्य भिक्षोरन्तिकार्य
 प्रकान्तः ॥ ४ ॥

७ मेघः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तं धर्मलोकमनुस्मरन् धर्मप्रसादवेगाविष्टो बुद्धानु-
गतसंज्ञामनसिकारः त्रिरत्नवंशानुपच्छेदप्रयुक्तः कल्याणमित्राण्यनुस्मरन् त्र्यश्वलोकावभासित-
चित्तो महाप्रणिधानानुगतमनस्कारः सर्वसत्त्वधातुपरित्राणयोगप्रसृतः सर्वसंस्कृतरत्ननिश्रित-
चित्तो विरागवंशमुदीरयन् सर्वधर्मस्त्रभावनिव्यतिपरमः सर्वलोकधातुपरिशुद्धिप्रणिध्यनुचलितः 5
सर्वबुद्धपर्षन्मण्डलानिश्रितविहारी अनुपूर्वेण वज्रपुरं नाम द्रमिडैपट्टनमुपसंक्रम्य मेघं द्रमिडं
पर्येयन् अद्राक्षीत् मध्येनगरं शृङ्गाटके धर्मसांकष्याय सिंहासने निपण्णं दशानां प्राणि-
सहस्राणां चक्राक्षरपरिवर्तव्यूहं नाम धर्मपर्यायं संप्रकाशयमानम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मेघस्य द्रमिडस्य पादौ शिरसाभिवन्ध मेघं द्रमिड-
मनेकशतसहस्रकृत्यः प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्यं अनुत्तरायां 10
सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि-
तव्यम् ? कथं प्रतिपत्तव्यम् ? कथं बोधिसत्त्वस्य बोधिसत्त्वबोधिचित्तोत्पादो न प्रणश्यति ?
सर्वभवगतिषु कथमाशयो दृढीभवत्यपरिखेदतया ? कथमध्याशयः परिशुद्धचलनवमर्धतया ?
कथं महाकरुणाबलं संजायते अपरिखेदतया ? कथं धारणीबलमाक्रामति समन्तमुखविशुद्ध-
तया ? कथं प्रज्ञालोकः संजायते सर्वधर्मवित्तिमिरालोकः सर्वाज्ञानतिमिरपटविकिरणतया ? 15
कथं प्रतिसंबिद्धलमाक्रामति अर्थधर्मनिरुक्तिप्रतिमानकौशलस्वरमण्डलपरिपूरये ? कथं
स्मृतिबलमाक्रामति सर्वबुद्धधर्मचक्रासंभिलसंधारणतया ? कथं गतिबलं विशुष्यति सर्व-
धर्मदिगलालोकानुगमनुगमनतया ? कथं बोधिसत्त्वस्य समाधिबलं निष्पद्यते सर्वधर्मार्थ-
निश्चयप्रभेदपरमतया ?

अथ खलु मेघो द्रमिडो बोधिसत्त्वगौरवेण ततः सिंहासनादुत्थाय अवतीर्य सुधनस्य 20
श्रेष्ठिदारकस्य सर्वशरीरेण प्रणिपत्य सुधनं श्रेष्ठिदारकं सुवर्णपुष्पराशिना अभ्यवकिरत् ।
अनर्घैश्च मणिरत्नैरुदारचन्दनचूर्णैश्चाभिप्राकिरत् । नानाचित्ररङ्गरत्नैश्च अनेकैर्वज्रशतसहस्रै-
रभिच्छादयामास । अनेकैश्च नानावर्णै रूचिरैर्मनोरमैर्गन्धपुष्पैरभ्यवकीर्य अभिप्रकीर्य
अन्यैश्च विविधैः पूजाप्रकारैः पूजयित्वा सकृत्स्य गुरुकृत्य मानयित्वा पूजयित्वा सुधनं
श्रेष्ठिदारकमेतदबोचत्—साधु साधु कुलपुत्र, येन ते अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादि- 25
तम् । येन कुलपुत्र अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम्, स सर्वबुद्धवंशस्यानुप-
च्छेदाय प्रतिपन्नो भवति विरागवंशस्य यथावद्विज्ञप्तयेऽभियुक्तः, सर्वक्षेत्रवंशस्य परिशुद्धये
प्रतिपन्नः, सर्वसत्त्ववंशस्य परिपाकविनयाय प्रत्युपस्थितः, सर्वधर्मवंशस्य यथावन्निस्तीरणाय
प्रयुक्तः, सर्वकर्मवंशस्याविरोधाय स्थितः, सर्वबोधिसत्त्वचर्यावंशस्य परिपूरये प्रयुक्तः, सर्व-
प्रणिधानवंशस्यान्यवच्छेदाय संप्रस्थितः, सर्वत्र्यश्ववंशस्य ज्ञानानुगमाय प्रतिपन्नः, अधि- 30
मुक्तिवंशस्य दृढीकरणायोद्युक्तः, साधिष्ठितो भवति सर्वतयागतमण्डलेन समन्वाहृतः, सर्वा-

- बुद्धैः समतानुगतः, सर्वबोधिसत्त्वैरनुमोदितः, सर्वार्थैरभिनन्दितः, सर्वत्रलोकैः पूजितः, सर्व-
 देवेन्द्रैरारक्षितः, सर्वयक्षेन्द्रैरपचितः, सर्वराक्षसेन्द्रैः प्रत्युद्धतः, सर्वनागेन्द्रैरभिष्टुतः, सर्व-
 किञ्चरेन्द्रैः संवर्णितः, सर्वलोकेन्द्रैरन्वेपितैः, सर्वलोकेष्वानुविधापायगतिसमुच्छेदाय सर्वा-
 क्षणदुर्गतिपथत्रिनिवर्तनतायै सर्वदारिद्र्यपयसनतिक्रमाय देवमनुष्यसंपदप्रतिलाभाय कल्याण-
 5 मित्रसंदर्शनाविप्रवासाय उदारबुद्धधर्मश्रधाविकाराय बोधिचिन्ताशयपरिशोभनाय बोधि-
 चिच्छेत्संभवसमुदयाय बोधिसत्त्वमार्गाविभासप्रतिलाभाय बोधिसत्त्वज्ञानानुगमाय बोधि-
 सत्त्वभूयवस्थानाय । तस्य मम कुलपुत्र एवं भवति—दुष्करकारका बोधिसत्त्वा
 दुर्लभदर्शनप्रादुर्भावा आश्वासका लोकस्य । मातापितृभूता बोधिसत्त्वाः सर्वसत्त्वा-
 नाम् । अलंकारभूता बोधिसत्त्वाः सदैवकस्य लोकस्य । प्रतिशरणभूता बोधिसत्त्वा
 10 दुःखार्दितानाम् । लयनभूता बोधिसत्त्वाः सर्वजगदारक्षायै । प्राणभूता बोधिसत्त्वा विविध-
 भयोपद्रवाशाम् । वातमण्डलीभूता बोधिसत्त्वाः सर्वजगद्व्यपायप्रपातसंधारणतया । धरणीभूता
 बोधिसत्त्वाः सर्वसत्त्वकुशलमूलविवर्धनतया । सागरभूता बोधिसत्त्वाः अक्षयपुण्यरत्नकोश-
 गर्भतया । आदित्यभूता बोधिसत्त्वाः ज्ञानालोकावभासकरणतया । सुमेरुभूता बोधिसत्त्वाः
 कुशलमूलैभ्युद्धततया । चन्द्रभूता बोधिसत्त्वाः बोधिमण्डलान्चन्द्रोदागमनतया । शरभूता
 15 बोधिसत्त्वाः सर्वमारसैन्यप्रमर्दनतया । धीरभूता बोधिसत्त्वाः स्वयंभूषणनगरानुप्राप्तये ।
 तेजोभूता बोधिसत्त्वाः सर्वसत्त्वाम्लजेहर्षादानतया । गेधभूता बोधिसत्त्वाः विपुलधर्म-
 मेधाभिंसंप्रवर्षणतया । वृष्टिभूता बोधिसत्त्वाः श्रद्धादिस्त्वैन्द्रियाङ्गविवर्धनतया । दाशभूता
 बोधिसत्त्वाः धर्मसागरतीर्थप्रदर्शनतया । सेतुभूता बोधिसत्त्वाः सर्वसत्त्वसंसारसमुद-
 संतारणतया । तीर्थभूता बोधिसत्त्वाः सर्वसत्त्वाभिगमनतया ॥

- 20 इति हि मेधो द्रमिडः सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य पुरत एभिर्वचनपदैर्बोधिसत्त्वान्
 संपर्ष्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य साधुकारमदात् । तस्येमां बोधिसत्त्वसंहर्षणीं वाचमुदीरयतो
 मुखद्वारात्तथास्फोर्षिःस्फन्धो निश्चचार, येनार्चिःस्फन्धेन साहस्रो लोकधातुः स्फुटोऽभूत् ।
 ये च सत्त्वास्तनवभासं संजानन्ति स्म, देवमहर्द्धिका वा देवा वा, नागमहर्द्धिका वा नागा
 वा, यक्षमहर्द्धिका वा यक्षा वा, गन्धर्वमहर्द्धिका वा गन्धर्वा वा, अतुरमहर्द्धिका वा
 25 असुरा वा, गरुडमहर्द्धिका वा गरुडा वा, किन्नरमहर्द्धिका वा किन्नरा वा, महोरगमहर्द्धिका
 वा महोरगा वा, मनुष्यमहर्द्धिका वा मनुष्या वा, अमनुष्यमहर्द्धिका वा अमनुष्या वा, ब्रह्ममह-
 र्द्धिका वा ब्रह्माणो वा, ते तेनावभासेनाग्रभासिताः सन्तो मेघस्य द्रमिडस्यास्तिकसुपसंतामन्तः
 एतेषां मेघेन द्रमिडेनाधिष्ठिताशयानां इत्ताञ्जलिपुटानां ह्यादितकापचिन्तानाम् उदार-
 प्राणोपजातानां महागौरवस्थितानां निहत्तमारण्यजानां मायाशाब्द्यापगतानां निप्रसजेन्द्रियाणां
 30 मेधो द्रमिडस्तमेव चक्राक्षरपरिवर्तय्युष्टं धर्मपर्यायं विस्तरेण संप्रकाशयति प्रवेदयति,
 प्रवेशयति, नयति, अनुगमयति, यं श्रुत्वा सर्वे तेऽरिनिवर्तनीया अभूवन् अनुचरयां सम्य-

क्संबोधौ । स पुनरपि धर्मासने निषद्य सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—अहं कुलपुत्र सरस्वत्या
 धारण्यालोकस्य लाभी । सोऽहमेकद्वित्रिसाहस्रमहासाहस्रे लोकधातौ देवानां देवमन्त्रान्
 प्रजानामि । एवं नागानां यक्षाणां गन्धर्वाणामसुराणां गरुडानां किन्नराणां महोरगाणां
 मनुष्याणाममनुष्याणां ब्रह्मणां ब्रह्ममन्त्रान् प्रजानामि । देवानां देवमन्त्रानानात्वं प्रजानामि ।
 एवं नागानां यक्षाणां गन्धर्वाणामसुराणां गरुडानां किन्नराणां महोरगाणां मनुष्याणाममनु- 5
 ष्याणां ब्रह्मणां ब्रह्ममन्त्रानानात्वं प्रजानामि । देवानां देवमन्त्रैकत्वं प्रजानामि । एवं नागानां
 यक्षाणां गन्धर्वाणामसुराणां गरुडानां किन्नराणां महोरगाणां मनुष्याणाममनुष्याणां ब्रह्मणां
 ब्रह्ममन्त्रैकत्वं प्रजानामि । देवानां देवमन्त्रसंभेदं प्रजानामि । एवं नागानां यक्षाणां गन्धर्वाणा-
 मसुराणां गरुडानां किन्नराणां महोरगाणां मनुष्याणाममनुष्याणां ब्रह्मणां ब्रह्ममन्त्रसंभेदं
 प्रजानामि । तिर्यग्योनिगतानां सत्त्वानां सर्वव्यवहारमन्त्रसंज्ञाः प्रजानामि । नारकाणां सत्त्वानां 10
 मन्त्रसंज्ञाः प्रजानामि । यामलौकिकानां सत्त्वानां मन्त्रसंज्ञाः प्रजानामि । आर्यमन्त्रसंज्ञाः प्रजानामि ।
 अनार्यमन्त्रसंज्ञाः प्रजानामि । बोधिसत्त्वमन्त्रसत्त्वाशयवाग्निरुक्तीः प्रजानामि । त्र्यध्वप्राप्ततथा-
 गतस्वराङ्गधोपसागरान् सर्वसत्त्वानां कथारुतमन्त्रसंप्रयुक्तानवतराम्यधिमुञ्चामि । चित्तक्षणे
 चित्तक्षणे यथा चेह त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातौ सत्त्वानां सर्वव्यवहारनिरुक्तिमन्त्रसंज्ञा-
 सागरमवतरामि, तथा पूर्वस्यां दिशि लोकधातुकोटीनियुतशतसहस्रेषु अप्रमाणेषु असंख्येषु 15
 अचिन्त्येषु अतुल्येषु असमन्तेषु असीमाप्राप्तेषु अनभिलाष्यानभिलाष्येषु, तथा दक्षिणायां पश्चि-
 मायामुत्तरायामुत्तरपूर्वायां पूर्वदक्षिणायां दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायामथ ऊर्ध्वायां दिशि
 लोकधातुकोटीनियुतशतसहस्रेष्वप्रमाणेषु यावदनभिलाष्यानभिलाष्येषु सत्त्वानां सर्वव्यवहार-
 निरुक्तिमन्त्रसंज्ञासागरमवतरामि—यदुत देवानां देवमन्त्रान् प्रजानामि । यावद्ब्रह्मणां ब्रह्ममन्त्रान्
 प्रजानामि । एतमहं कुलपुत्र, बोधिसत्त्वानां सरस्वतीधारण्यालोकं प्रजानामि । किं मया 20
 शक्यं बोधिसत्त्वानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम्, ये ते विविधसंज्ञागतसागरानुप्रविष्टाः ।
 ये ते विविधसर्वजगत्संज्ञामन्त्रसागरानुप्रविष्टाः । ये ते विविधजगन्नामनिर्देशसागरानुप्रविष्टाः ।
 ये ते विविधसर्वजगदभिलाष्यप्रज्ञप्तिव्यवहारसागरानुप्रविष्टाः । ये ते सर्वपदानुसंधिसागरानु-
 प्रविष्टाः । ये ते पदपरमसागरानुप्रविष्टाः । ये ते सर्वव्यञ्जारम्बणैकारम्बणव्यवहारसमुद्रानु-
 प्रविष्टाः । ये ते पदोत्तरनिर्देशसागरानुप्रविष्टाः । ये ते द्विपदोत्तरनिर्देशसागरानुप्रविष्टाः । 25
 ये ते पदप्रभेदनिर्देशसागरानुप्रविष्टाः । ये ते सर्वधर्मपदप्रभेदविनयनिर्देशसागरानुप्रविष्टाः ।
 ये ते सर्वजगन्मन्त्रसागरानुप्रविष्टाः । ये ते सर्वस्वरमण्डलविशुद्धिव्यूहावक्रान्ताः । ये ते
 चक्राक्षरकोटीगतिप्रभेदनिर्याताः ॥

गच्छ कुलपुत्र, अयमिहैव दक्षिणापथे वनवासी नाम जनपदः । तत्र मुक्तको
 नाम श्रेष्ठी प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायामभि- 30
 योक्तव्यम्, कथं निर्यातव्यम्, कथं चित्तं निष्यातव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मेघस्य द्रमिडस्य पादौ शिरसाभिवन्ध धर्मगौरवेण
 कृत्वा मूलं जातश्रद्धालक्षणं प्ररूपयमाणः कल्याणमित्रानुगतां सर्वज्ञतां संपद्यन् अशुसुखो
 रुदन् मेघं द्रमिडमनेकज्ञातसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य प्रणिपत्य मेघस्य
 द्रमिडस्यान्तिकात् प्रकान्तः ॥ ५ ॥



८ मुक्तकः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तमेव बोधिसत्त्वसरस्वतीधारण्यालोकव्यूहमनुविचिन्त-
यन्, तमेव बोधिसत्त्वमग्नयसागरमपतरन्, तमेव बोधिसत्त्वचित्तव्यवदानविशुद्धिमनु-
स्मरन्, तमेव बोधिसत्त्वकुशलवासनोपसंहाराभिनिर्हारमभिनिर्हरन्, तदेव बोधिसत्त्वपरिपाक-
मुखं विशोधयन्, तदेव बोधिसत्त्वानां सत्त्वसंप्रहृष्टानमुत्तापयन्, तामेव बोधिसत्त्वाशयत्रल- 5
विशुद्धिं दृढीकुर्वाणः, तदेव बोधिसत्त्वाध्याशयत्रलमुपस्नाम्भयन्, तमेव बोधिसत्त्वाधिमुक्ति-
वंशं परिशोधयन्, तामेव बोधिसत्त्वाशयचित्तकल्याणतां संभावयन्, तमेव बोधिसत्त्व-
व्यवसायमुच्चारयन्, सुधनः श्रेष्ठिदारको दृढप्रतिज्ञाप्रणिधिचित्तापरिलिखन्नसंतानव्यूहो-
ऽनिवर्त्यविक्रान्तवीर्यः प्रत्युदावर्त्यमनोव्यवसायः असंहार्यश्रद्धात्रलोपेतः वज्रनारायणाभेधचित्तः
सर्वकल्याणमित्रानुशासनीप्रदक्षिणप्राही अनुपहृतप्रज्ञाविषयः समन्तमुखविशुद्धयभिमुखः 10
अप्रतिहतज्ञानविशुद्धिगोचरः समन्तनेत्रज्ञाननयालोकः समन्तभूमिधारण्यवभासप्रतिलम्बः
धर्मधातुतलभेदाभिमुखचित्तः समन्ततलाप्रतिष्ठानव्यूहविशुद्धिस्वभावविज्ञप्तः अनिकेतासमा-
द्वयगोचरपरमः सर्वसंज्ञाविक्रमज्ञानमुखविशुद्धः सर्वदिक्कुलभेददिकप्रत्युहव्यूहः लोकतल-
दिग्भेदानिवर्त्यः धर्मतलदिग्भेदाप्रत्युदावर्त्यः बुद्धदिककुलभेददर्शनविज्ञप्तिपरमः अधदि-
क्कुलभेदानुगतज्ञानी रुचिरधर्मचक्रसंभृतबुद्धिः समन्तरुचिरज्ञानसमाध्याकारलोकावभासित- 15
चित्तः समन्तविषयभूम्यनुगतमनःशरीरः तथागतज्ञानविद्युदवभासितसंतानः सर्वज्ञतोर्मि-
प्रसादावेगसंजातः बुद्धधर्मप्रसादवेगाविरहितः तथागताधिष्ठानावेगाविष्टः सर्वबुद्धस्व-
चित्तानुगमालोकावभासितः सर्वलोकधातुजालस्वशरीरस्फरणप्रणिधिसमन्वागतः सर्वधर्म-
धातुस्वकायसमवसरणाभिनिर्हारपरमोऽनुपूर्वेण द्वादशभिर्वर्षेस्तं वनवासिजनपदमनुप्राप्तः । स
तं मुक्तकं श्रेष्ठिनं परिमार्गमाणोऽदाक्षीत् । दृष्ट्वा च पुनः सर्वशरीरेण प्रणिपत्य पुरतः 20
प्राङ्गलिः स्थित्वा एवमाह—आर्य, लब्धा मे लाभाः, यस्य मेघकल्याणमित्रसमवधानम् ।
तत्कस्य हेतोः ? दुर्लभदर्शनानि हि कल्याणमित्राणि दुर्लभप्रादुर्भावानि दुःप्रत्यागतानि
दुरुपसंक्रमणानि दुःपर्शपास्यानि । दुरासंज्ञानि दुःसंवासानि दुरभिसाध्यानि दुरनुबन्ध्यानि
कल्याणमित्राणि । तच्च मेघकल्याणमित्रसमवधानं जातम् । मया आर्य अनुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । यदुत सर्वबुद्धारारणतायै सर्वबुद्धाभिराधनतायै 25
सर्वबुद्धदर्शनतायै सर्वबुद्धविज्ञतये सर्वबुद्धसमतानुगमाय सर्वबुद्धप्रणिध्यनुगमाय सर्वबुद्ध-
प्रणिधिपरिपूरये सर्वबुद्धसमुदागमज्ञानालोकनतायै सर्वबुद्धस्वशरीराभिनिर्हरणतायै सर्वबुद्ध-
समुदागमस्वचर्याभिनिर्हरणतायै सर्वबुद्धविकुर्वितप्रत्यक्षाभिज्ञतायै सर्वबुद्धत्रयैशारथपरिशुद्धये
सर्वधर्मदेशनाश्रवणावितृमतायै सर्वबुद्धधर्मदेशनाश्रवणोद्ब्रह्णतायै सर्वबुद्धधर्मदेशनासंधारण-
तायै सर्वबुद्धधर्मदेशनाभिभजनतायै सर्वबुद्धशासनसंधारणतायै सर्वबुद्धसत्त्वैकत्वतायै 30
सर्वबोधिसत्त्वसमागतायै सर्वबोधिसत्त्वचर्यापरिशुद्धये सर्वबोधिसत्त्वपारमितापरिपूरये सर्व-

- बोधिसत्त्वप्रणिप्यमिनिर्हारमिशुद्धये सर्वबोधिसत्त्वबुद्धाधिष्ठानकोशप्रतिष्ठाभितायै सर्वबोधि
 सत्त्वधर्मनिधानकोशाक्षयज्ञानालोकतायै सर्वबोधिसत्त्वनिधानकोशाणुगमाय सर्वबोधिसत्त्वा
 प्रमाणकोशाभिनिर्हरणतायै सर्वबोधिसत्त्वमहाकरणाधिष्ठानकोशासत्त्रनिनयनिष्ठापर्यन्तगमन
 तायै सर्वबोधिसत्त्वनिकुर्वितनिधानकोशाविज्ञप्तये सर्वबोधिसत्त्वरचशितानिधानकोशास्त्रचित्तवश
 ० वर्तनतायै सर्वबोधिसत्त्वनिशुद्धिनिधानकोशासर्वाकारव्यूहतायै । एवचित्तोऽहमर्थ इहोप
 स्रान्त, एवमभिप्राय एवमनोरथ एवमभिनन्द, एवमाशय एवनिष्पत्तिपरम एवगोचरा
 भिमुख एवनयानुगमाभिमुख एवविशुद्धिपरम एवब्यूहाभिप्राय एवप्रणतचित्त एव
 कल्याणप्रयोग एवमभिसुखेन्द्रिय । श्रुत च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनी
 ददातीति, नयमुपदिशति, अनुगमनमवभासयति, मार्गमुपदिशति, तीर्थमन्तारयति, धर्म
 10 द्वार विवृणोति, सशयान् छिनत्ति, काङ्क्षां निनोदयति, कपकयाशस्यमुद्धरति, विकिकित्ता
 मलमपकर्षयति, चित्तगहनमवभासयति, चित्तमलमपहरति, चित्तसताति प्रसादयति,
 चित्तकोटित्स्यमपनयति, चित्ततापं प्रहादयति, व्यावर्तयति, ससारचित्तं विनिवर्तयति,
 अकुशलेभ्यो निवर्तयति, नरकेभ्यो विप्रेचयति, निवेतनेभ्य उच्चालयति, अनभिनिवेशात्
 परिभोचयति, सर्वसङ्गेष्यं आरज्जयति, सर्वज्ञतायामभिसुखीकरोति, धर्मनगरानुप्रवेशान्
 15 आवर्तयति, महाकरुणाया प्रतिष्ठापयति, महामैत्र्या नियोजयति, बोधिसत्त्वचर्याया प्रवेश
 यति, समाधिसुखमनताया निवेशयति, अनुगममुखेषु स्थापयति, स्वभावनिष्पत्तौ स्फुरति,
 बलानुगमेन विभजति सर्वजगत्समताणुगमाय चित्तम् । तद्दत्तु मे आर्य — कथं बोधिसत्त्वेन
 बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम् ? कथमभियोक्तव्यम् ? कथं प्रयोक्तव्यम् ? कथं प्रयुक्तस्य
 क्षिप्रं निशुष्यति बोधिसत्त्वनचर्यामण्डलम् ?
- 20 अप खलु मुक्तक श्रेष्ठी तस्या वेलाया सर्वबुद्धक्षेत्रसमवसरणं नाम अनन्तावर्त-
 धारणीमुखपूर्वगम बोधिसत्त्वसमाधिमुख समापद्यत पूर्वकुशलमूलबलाधानेन तयागताधिष्ठानेन,
 मङ्गुश्रियश्च कुमारभूतस्य समन्वाहरेण ज्ञानालोकोपसंहारेण च । समनन्तरसमापन्नस्य च
 मुक्तकस्य श्रेष्ठिनस्त्रधारूपा कायपरिशुद्धि संस्थिता यया कायपरिशुद्धया दशसु दिक्षु
 दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समा बुद्धा भगवन्त सह बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धया उपर्यन्मण्डला सह
 25 प्रमानीशुद्ध्या सपूर्णचर्यासमाप्ता सत्युद्धविकुर्विता सप्रणिधानसमारो सहचर्यानिर्माणव्यूह-
 मिशुद्ध्या साभिन्नबोधिसददर्शना सहधर्मचक्रोद्बोधोत्तना ससत्त्वपरिपाका सधर्मनिष्ठापर्यन्ता
 सर्वकोपेऽन्तर्गता अनुप्रविष्टा सदृश्यन्ते स्म । अन्योन्यासभिन्ना अन्योन्यानावरणा अन्योन्य-
 सुनिमक्ता अन्योन्यसुव्यवस्थितनानाकल्पसत्त्वाना यथावद्विज्ञप्ता नानाबुद्धक्षेत्रव्यूहा नाना-
 बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलाकारा नानाबुद्धविकुर्विता सददर्शयन्त सदृश्यन्ते स्म । नानायाननय-
 30 व्ययस्थाना नानाप्रणिधानमुखपरिदीपना क्वचिह्लोरुधातौ तुपितभवनोपपन्ना सदृश्यन्ते ।
 सर्वबुद्धकार्यं पुनर्न क्वचित्तुपितमनाह्वयमाना, क्वचिन्मातु बुद्धिगता त्रिनिपविकुर्वितानि

सदर्शयन्त, क्वचिज्जायमाना बालक्रीडामुपदर्शयन्त, क्वचिदन्त पुरमध्यगता, क्वचिदभि-
 निष्कामन्त, क्वचिद्वोषिमण्डवरगता महाव्यूहनिर्कुर्वितमारसैन्यपराजय कुर्वन्त सदृश्यन्ते ।
 क्वचिद्देवनागयक्षगन्धर्वपरिवृता ब्रह्मेन्द्रैर्धर्मचक्रप्रवर्तनायाच्येय्यमाणा, क्वचिद्धर्मचक्र प्रवर्तयन्त
 क्वचित्सर्वसत्त्वभवनगता क्वचित्परिनिर्वायमाणा सदृश्यन्ते । क्वचिह्योऋधातौ तथागताना
 परिनिर्वृताना धातुभिर्ज्ञा सदृश्यन्ते । क्वचिद्बुद्धक्षेत्रदेवमनुष्यास्तथागतचैल्यान्यल्लुर्वन्त 5
 सदृश्यन्ते । यच्च ते बुद्धा भगवन्तो भाषन्ते नानासत्त्वनिकायेषु नानासत्त्वलोकेषु नाना-
 सत्त्वगतिषु नानासत्त्वोपपत्तिषु नानासत्त्वसनिपातेषु नानासत्त्वकुशलमूलपरिवर्तेषु नाना
 सत्त्वगतिपरिवर्तेषु नानासत्त्वाशयपरिवर्तेषु नानासत्त्वाधिसुक्तिपरिवर्तेषु नानासत्त्वेन्द्रिय
 परिवर्तेषु नानाकालपरिवर्तेषु नानासत्त्वकर्मसंभेदेषु नानासत्त्वकर्मविमात्रतासु नानासत्त्व
 लोकविभावनसु नानागतिचर्चाविचरितेषु सत्त्वनयेषु नानाशयप्रयोगेषु सत्त्वसमुदेषु नाने 10
 न्द्रियविमात्रताविशुद्धेषु नानाहेशवासनानुशयितेषु सत्त्वप्रसरेषु विविधबुद्धिविकुर्वितसदर्शनै
 र्नानानिरुक्तिभिर्नानास्वराङ्गरुतनिर्हारैर्नानासूत्रान्तनयोदाहरैर्नानाधारणीमुखपरिवर्तेर्नानाप्रति
 सविन्नयप्रभैर्नानासत्त्वनामसमुद्रपरिवर्ते नानाबुद्धर्षमसिंहनादनै नानासत्त्वकुशलमूल-
 देशनाप्रातिहार्यसदर्शनै नानामुखस्पृतिनिदर्शनिकुर्विते नानाबोधिसत्त्वव्यापारणसिंह-
 नादै. नानातथागतधर्मचक्रविजृम्भितै अनन्तनयेषु पर्षन्मण्डलेषु अनन्तसंभेदेऽन्योन्या- 15
 रम्बणेषु नानाविशुद्धपर्षन्मण्डलेषु त्रिपुलेषु सूक्ष्मपर्षन्मण्डलसमन्सरणेषु योजनप्रमाणेषु
 दशयोजनप्रमाणेषु यायदनमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समलोऋधातुप्रमाणेषु पर्षन्मण्डलेषु
 यत्ते बुद्धा भगवन्तो धर्म भाषन्ते सर्वस्वराङ्गरुतघोषानुगामिन्या तथागतयाचा, त सर्वे
 सुधन श्रेष्ठिदारक शृणोति उद्ब्रह्मति सधारयति प्रवर्तयति उपनिष्यायति । तच्च विकुर्वित
 पश्यति, ता च अचिन्त्या बोधिसत्त्वसमाधिवृषमिताम् ॥ 20

अय खलु मुक्तक श्रेष्ठी स्मृत सप्रजानस्तस्मात्समाधेर्व्युत्थाय सुधन श्रेष्ठिदारक-
 भेतदबोचत्—अह कुलपुत्र असङ्गव्यूह नाम तथागतविमोक्षमायूहामि निर्यूहामि । तस्य मे
 कुलपुत्र असङ्गव्यूह तथागतविमोक्षमायूहतो निर्यूहत पूर्वस्या दिशि जाम्बूनदप्रभास
 वला लोकधातौ तारेश्वरराजो नाम तथागतोऽईन् सम्यक्ससुद्ध सार्धं वैरोचनगर्भमोषिसत्त्वप्र
 मुखेन सर्वबोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलेन चक्षुष आभासमागच्छति । दक्षिणाया दिशि सर्वम्लेगेवला 20
 लोकधातौ समन्तगन्धवितानो नाम तथागतोऽईन् सम्यक्ससुद्ध सार्धं चिन्ताराज-
 बोधिसत्त्वप्रमुखेन सर्वबोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलेन चक्षुष आभासमागच्छति । पश्चिमाया
 दिशि सर्वगन्धप्रभासवला लोकधातौ मेरुप्रदीपराजो नाम तथागतोऽईन्
 सम्यक्ससुद्ध सार्धमसङ्गचित्तबोधिसत्त्वप्रमुखेन सर्वबोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलेन चक्षुष आभास
 मागच्छति । उत्तराया दिशि काषायध्वजाया लोकधातौ वज्रप्रमर्दनो नाम तथागतोऽईन् 30
 सम्यक्ससुद्ध सार्धं वज्रपदिनामिवोषिसत्त्वप्रमुखेन सर्वबोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलेन चक्षुष

आभासमागच्छति । उत्तरपूर्वाया दिशि सर्वरत्नरुचिरायां लोकधातौ अनिलन्मचक्षुर्वैरोचना
 नाम तथागतोऽर्हन् सम्यक्सुबुद्ध सार्धमनिलम्भसुनिर्मितभोधिसत्त्वपूर्वगमेन सर्वभोधिसत्त्वपूर्व
 न्मण्डलेन चक्षुष आभासमागच्छति । पूर्वदक्षिणाया दिशि गन्धार्चिं प्रभाखराया लोकाधातौ
 गन्धप्रदीपो नाम तथागतोऽर्हन् सम्यक्सुबुद्ध सार्धं सर्वधर्मधातुतलभेदकेतुराजबोधिसत्त्वपूर्व-
 १० गमेन बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलेन चक्षुष आभासमागच्छति । दक्षिणपश्चिमाया दिशि सूर्य
 केसरनिर्भासाया लोकधातौ समन्तमुखज्ञानविरोचनघोषो नाम तथागतोऽर्हन् सम्यक्सुबुद्ध
 सार्धं समन्तकुसुमार्चिं प्रलम्बचूडभोधिसत्त्वपूर्वगमेन सर्वभोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलेन चक्षुष
 आभासमागच्छति । पश्चिमोत्तराया दिशि गन्धालकाररत्नचिरसुभगर्भाया लोकधातानुप्रमाण
 गुणसागरप्रभो नाम तथागतोऽर्हन् सम्यक्सुबुद्ध सार्धमसङ्गन्नायरश्मितेजोमतिभोधिसत्त्वपूर्व
 १० गमेन सर्वभोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलेन चक्षुष आभासमागच्छति । अधोदिशि रत्नसिंहासनास
 वलनाया लोकाधातौ धर्मवानुविद्योतितरदिमर्नाम तथागतोऽर्हन् सम्यक्सुबुद्ध सार्धं धर्मधात
 र्चिर्वैरोचनसमभयमतिबोधिसत्त्वपूर्वगमेन सर्वभोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलेन चक्षुष आभासमागच्छति ।
 ऊर्वाया दिशि लक्षणरुचिरवैरोचनाया लोकधातावप्रतिहतमुण्डीर्तिनिमोक्षप्रसाजो नाम
 तथागतोऽर्हन् सम्यक्सुबुद्ध सार्धमसङ्गवल्लरीधर्मतिबोधिसत्त्वपूर्वगमेन सर्वभोधिसत्त्वपर्यन्मण्ड-
 १५ लेन चक्षुष आभासमागच्छति ॥

इति हि ब्रुलपुत्र, एतान् दश तथागतान् प्रमुखान् कृत्वा दशसु दिक्षु दशबुद्ध
 क्षेत्रपरमाणुरज समास्तयागतानर्हन् सम्यक्सुबुद्धान् पश्यामि । न च ते तथागता इहा
 गच्छन्ति, न चाह तत्र गच्छामि । यस्या च वेलायामिच्छामि, तस्या वेलाया मुखान्वा
 लोकाधातावमिताम तयागत पश्यामि । चन्दनवत्या लोकाधातौ वज्राभ तथागत पश्यामि ।
 २० गन्धवत्या लोकाधातौ रत्नाभ तथागत पश्यामि । पद्मनस्या लोकाधातौ रत्नपद्माभ तथागत
 पश्यामि । कनकनस्या लोकाधातौ शान्ताभ तथागत पश्यामि । अभिरत्या लोकाधातौ अधोम्य
 तथागत पश्यामि । सुप्रतिष्ठाया लोकाधातौ सिंह तथागत पश्यामि । आदर्शमण्डलनिमा
 साया लोकाधातौ चन्द्रबुद्धि तथागत पश्यामि । रत्नश्रीहसचित्राया लोकाधातौ वैरोचन
 तथागत पश्यामि । इति हि ब्रुलपुत्र यस्या यस्या दिशि यस्या यस्या लोकाधातौ य यमेव
 २५ तथागत द्रष्टुमाकाङ्क्षामि, त तमेव तथागत पश्यामि । यस्मिन् यस्मिन्त्वाप्वनि यस्मिन् यस्मि
 न्नास्मिन्ने यस्या यस्या पूर्वचर्याया तथागत द्रष्टुमाकाङ्क्षामि, यस्मिन् यस्मिन् विवृणितकारणे
 यस्मिन् यस्मिन् सत्त्वविनयकारणे य य तथागत द्रष्टुमाकाङ्क्षामि, त तमेव तथागत पश्यामि ।
 न च ते तथागता इहागच्छन्ति, न चाह तत्र गच्छामि । सोऽहं ब्रुलपुत्र न तुताश्चिदाग-
 म्मता तथागताना प्रजानन्, न क्वचिद्भ्रमन्ता स्वकायस्य प्रजानन्, स्वरोपमविज्ञितिं च
 ३० तथागताना प्रजानन्, स्वप्रसमन्निचारविज्ञितिं स्वचित्तस्य प्रजानन्, प्रतिभाससमविज्ञितिं च
 तथागताना प्रजानन्, अष्टौदकभाजनविज्ञितिं च स्वचित्तस्य प्रजानन्, मायाकृतरूपविज्ञितिं च
 तथागताना प्रजानन्, मायोपमविज्ञितिं च स्वचित्तस्य प्रजानन्, प्रतिश्रुत्कामिरीयोपा-
 रणता च तथागतधोपस्य प्रजानन्, प्रतिश्रुत्कासमविज्ञितिं च स्वचित्तस्य प्रजानन्, एवमु-

गच्छामि एवमनुस्मरामि स्वचित्ताधिष्ठान बोधिसत्त्वाना सर्वबुद्धधर्म इति । स्वचित्ताधिष्ठान सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धि, स्वचित्ताधिष्ठान सर्वबुद्धबोधिसत्त्वचर्या, स्वचित्ताधिष्ठान सर्वसत्त्वपरिपाकनिवय, स्वचित्ताधिष्ठान सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानाभिनिर्हार, स्वचित्ताधिष्ठान सर्वज्ञता नगरानुप्राप्ति, स्वचित्ताधिष्ठानमचि लवबोधिसत्त्वनिमोक्षनिरीडनता, स्वचित्ताधिष्ठान बुद्धबोध्यभिसन्तोष, स्वचित्ताधिष्ठान समन्तधर्मधातुसमसरणवृषभिताविकुर्वितम्, स्वचित्ताधिष्ठान सर्वकल्पसूक्ष्मसमसरणज्ञानमिति ॥

तस्य मम कुलपुत्र एव भवति—स्वचित्तमेवोपस्तम्भयितव्य सर्वकुशलमूले । स्वचित्तमेव परिष्यन्दयितव्य धर्ममेधै । स्वचित्तमेव परिशोधयितव्यमारम्भणीयधर्मस्य । स्वचित्तमेव दृष्टीकर्तव्य वीर्येण । स्वचित्तमेव शमीकर्तव्य क्षान्त्वा । स्वचित्तमेव प्रणयितव्य ज्ञानानुगमेषु । स्वचित्तमेवोत्तापयितव्य प्रज्ञया । स्वचित्तमेवाभिनिर्हर्तव्य वशिताशु । स्वचित्तमेव निगुलीकर्तव्य बुद्धसमतायाम् । स्वचित्तमेवानभासयितव्य दशतयागतव्रतै । एतमह कुलपुत्र असङ्गव्यूहतयागतनिमोक्ष जानामि आयुहामि निर्यूहामि । किं मया शक्य बोधिसत्त्वानामसङ्गचित्तानामसङ्गनिहारगोचराणा प्रत्युपनसर्वबुद्धधर्मसमुखास्थितसमाधिप्रतिष्ठानामपरिनिर्माणकोटिगतसबोधिमुखसमाधिप्रतिलब्धाना त्र्यम्बसमतानुप्राप्ताना समन्ततरसभेदसमाप्तिगोचरनिविज्ञाना सर्वबुद्धक्षेत्रसुनिभक्तशरीराणामसभिन्नबुद्धनिपयविहारिणा 15 सर्वदिग्भिमुखगोचराणामपराङ्मुखज्ञानमण्डलव्ययलोकाना चर्या ज्ञातु गुणान् वा वक्तुम्, येषामाभभावसर्वगैरुप्रातुमर्तविरता प्रज्ञाय ते । न चैषामामनि लोपधातुषु वा द्वयसत्ता प्रवर्तते ॥

गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापथे मिल्स्फरण नाम जम्बूद्वीपशीर्षम् । तत्र सारव्यजो नाम भिक्षु प्रतिवसति । तमुपसत्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया 20 शिक्षितव्यम्, कथं प्रयोज्यम् ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको मुक्तकस्य श्रेष्ठिन पादौ शिरसाभिवच मुक्तकश्रेष्ठिनमनेकशतसहस्रवृत्त प्रदक्षिणीवृत्त पुन पुनरवलोक्य मुक्तकस्य श्रेष्ठिनोऽस्तव्यान् गुणानुदानयन् उपनिचारयन्, अभिलपन्, अविजहन् रुदन् परिदेवन् कल्याणमित्रवृत्तजात कल्याणमित्रप्रतिशरण कल्याणमित्रारागणाभिमुख कल्याणमित्रज्ञानमनिबोपयन् 25 कल्याणमित्रार्थिना सर्वज्ञता समनुपदयन् कल्याणमित्रानुगताशय कल्याणमित्रोपायसाध्वोपचार कल्याणमित्रचेतनावशती, मातृसङ्गी कल्याणमित्रेषु सर्वाहितपरिवर्जनतया, पितृसङ्गी कल्याणमित्रेषु सर्वकुशलधर्मसजननतया, मुक्तकस्य श्रेष्ठिनोऽतिक्रावक्रान्त ॥ ६ ॥

९ सारध्वजः ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारवन्तामेव मुक्तस्य श्रेष्ठिनोऽनुशासनीमनुविचिन्तयन्, मुक्तस्य श्रेष्ठिनोऽभावे प्रतिपद्यमानोऽचिन्त्य बोधिसत्त्वनिमोक्षमनुस्मरन्, अचिन्त्यं बोधि सत्त्वज्ञानालोकमनुस्मरन्, अचिन्त्य धर्मेधातुप्रवेशान्तरमनुगच्छन्, अचिन्त्य बोधिसत्त्वसमा 5 सरणनयमन्तरन्, अचिन्त्य तथागतनिकुर्वितमनुपश्यन्, अचिन्त्य बुद्धक्षेत्रसमासरणमधिमुष्य मान, अचिन्त्य बुद्धाधिष्ठानव्यहमनुमार्जन्, अचिन्त्य बोधिसत्त्वसमाधिनिमोक्षव्यवस्थानवृष भितामनवत्पयन्, अचिन्त्या लोकधातुसमेदानावरणतामत्रगाहमान, तस्यामचिन्त्यबोधिसत्त्व- 10 कर्मदृढाभ्याशयताया प्रतिपद्यमान, तदचिन्त्यबोधिसत्त्वकर्मप्रणिधानस्रोतोऽनुकुर्वन्, अनुपूर्णेण येन मिलत्करण जम्बूद्वीपशीर्षे तेनोपसक्रम्य सारध्वज भिक्षु परिभार्गयन् अपश्यदन्त्यतः 15 त्तिनाश्रमे चक्रमकोट्या निपण्ण समाधिसमापन्नमनुश्चसन्तमनुप्रश्चसन्तमनिश्चमानममप मानमृशुकाप प्रतिमुखस्मृतिमचिन्त्येन समाधिविदुर्वित्तिन विदुर्वमाण वामदक्षिणाम्यामूर्ध्वं वा अचिन्त्याप्रमाणान्तकायमरलोकितमूर्धानमनेकगर्णकायाप्रमेयवर्णविभाजता चित्तक्षणे चित्तक्षणे सददर्शयमानम् । तस्य तथा समापन्नस्य गम्भीरस्य शान्तस्य निरुमिञ्जितस्य निरा 20 लम्पस्य रोमाञ्चोर्ध्वकायस्य सर्परोममुद्बेम्भोऽचिन्त्य बोधिसत्त्वनिमोक्षनिकुर्वित प्रवर्तयमान मपश्यत् । येन निमोक्षमुखविदुर्वितेन स चित्तक्षणे चित्तक्षणे तर्पधर्मधातु स्फुरति अनन्त नानाविदुर्वितविकल्पैः सर्पस्रग्परिपाकाय सर्पतथागतपूजाप्रयोगाय सर्पबुद्धक्षेत्रपरिशोध 25 नाय सर्पसत्त्वदु खस्वन्धनिर्तनाय सर्पदुर्गतिमार्गसमुच्छेदाय सर्वसत्त्वसुगतिद्वारविस्मरणाय सर्वसत्त्वक्षेत्रसतापप्रशमनाय सर्पसत्त्वज्ञानान्तरणविकिरणाय सर्वसत्त्वसर्पहताप्रतिष्ठापनाय ॥

तस्याध्वजमतग्रन्थमसख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् श्रेष्ठिगणान् नानोपस्थान 20 प्रत्युपस्थानान् सर्पलोकेऋषाणुपर्याणत्रश्रेष्ठिसदृशरूपातिरेकविषयप्रानारान् नानाभूषणविभूषित शरीरान् विचित्रमौलिचूडामणिमैकुटधरान् दासकविन्धपरिवारान् निश्चरमाणानपश्यत् । ब्राह्मणगृहपतीश्च सर्पान्नपानविधिभिः सर्पसाहोपचारैः सर्पान्तरणैः सर्ववस्त्रैः सर्वपुष्पैः सर्व 25 मास्यैः सर्पान्धैः सर्ववित्रेणैः सर्पकामोपचारैः सर्परत्नैः सर्वायतनैः सर्पभाजनविधिभिः सर्पोपकरणविधिभिः दरिद्रान् सत्त्वान् संगृह्यमाणान् दुःखित जगदाश्वासपमानान् सत्त्व 30 मन्तासि परितोपयमानान् सत्त्वाशयान् विशोषयमानान् सत्त्वान् बोधौ परिपाचयमानान् दश दिश स्फुरित्वा गच्छतोऽपश्यत् ॥

जातुमण्डलाभ्या निश्चरित्वा अत्रियपण्डितरूपान् ब्राह्मणपण्डितरूपान् लोकपण्डित रूपान् विनिश्चितरूपपण्डितरूपान् मनुष्यगतिपण्डितरूपान् लौकिकलोकोत्तरक्रियाविधि 30 ज्ञानपटुपण्डितरूपान् केकाचार्यसमतपण्डितरूपान् अनेकाकारकस्थान् अनेकाकारकस्था गन्धशान् मनोव्रान्ति वचास्तुदीरयतो दुर्मनस सत्त्वान् प्रहर्षमाणान् धर्मधनपरिहीणान् सत्त्वाननुगृह्यमाणान् दुःखितान् सत्त्वान् सुखयमानान् त्रिनिपतितान् सत्त्वान्मुद्गरमाणान्

विपन्नयानपात्रान् सत्त्वानाश्वासयमानान् भीतान् सत्त्वान् परित्रायमाणान् कुशलमूलशब्द-
मनुश्रावयमाणान् पापविनिवृत्तिशब्दमुदीरयमाणान् कुशलधर्मसमादापने सत्त्वान् विनि-
योजयमानान् अर्थचर्यायां सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् प्रीतिवेगं संजनयमानान् प्रिय-
वादितासंप्रह्वस्त्वनुदीरयमाणान् समानार्थतां च लोकस्योपदर्शयमानान् दश दिशः
स्फुरित्वा गच्छतोऽपश्यत् ॥

5

नामिमण्डलात् सर्वसत्त्वान् सत्त्वजगच्छरीरसंस्थानान् अजिनचीवरवल्कलधरान्
दण्डकाष्ठकुण्डिकागृहीतान् नानारूपान् कल्पसंस्थानान् प्रशान्तेर्यापयान् ऋषिगणान्नि-
श्चरित्वा उपर्यन्तरीक्षे बुद्धवर्णानुदीरयमानान् धर्मशब्दं संश्रावयमाणान् बुद्धघोषं निश्चारय-
माणान् बोधिसत्त्वसंघं संदर्शयमानान् ब्रह्मचर्यं संप्रवर्णयमानान् गुप्तेन्द्रियतायां सत्त्वान्नियो-
जयमानान् निःस्वभावार्थं प्ररूपयमाणान् ज्ञानार्थं लोकं प्रतिष्ठापयमानान् लौकिकशास्त्र-
विधिं प्रणयमानान् सर्वज्ञाननिर्याणमार्गविधिं प्रदर्शयमानान् अनुपूर्वक्रियायां सत्त्वान् प्रति-
ष्ठापयमानान् दश दिशः स्फुरित्वा गच्छतोऽपश्यत् ॥

द्वाम्यां पार्श्वाम्यां सर्वलोकप्रवृत्तिसंख्या अचिन्त्यानेकशरीरसंस्थाननागकन्या
निश्चरित्वा अचिन्त्यं नागविकुर्वितं संदर्शयमानाः अचिन्त्यसुगन्धमेघालंकारगगतलमधिष्ठ-
माना अचिन्त्यपुष्पमेघालंकारैः सर्वगगतलमलंकुर्वतीः अचिन्त्यमाल्यमेघालंकारैः सर्वमाका-
शधातुं व्यूहयमाना अचिन्त्यरत्नक्षत्रमेघालंकारैः सर्वधर्मधातुं संछादयमाना अचिन्त्यरत्नच्यज-
मेघालंकारम् अचिन्त्यरत्नपताकामेघालंकारम् अचिन्त्यरत्नपताकाविचित्रत्वाभरणमेघवर्षालंका-
रम् अचिन्त्यानन्तमहागणिरत्नमेघप्रवर्षणालंकारम् अचिन्त्यरत्नहारविचित्रकुसुममेघप्रवर्षणा-
लंकारम् अचिन्त्यरत्नासनपर्यङ्कनिपण्णबोधिसत्त्वबुद्धधर्ममेघप्रवर्षणालंकारम् अचिन्त्यदिव्य-
रत्नाभरणमेघाप्सरोगणधर्मसंगीतिरुतघोषमेघप्रवर्षणालंकारम्, अचिन्त्यमुक्ताजालालंकृतरत्न-
पद्मोर्ध्वकेसरसर्षरत्नराजचूर्णमेघवर्षविकिरणालंकारम्, अचिन्त्यरत्नमकुटमेघसर्वमणिरत्नविभूषि-
तानन्तरदिग्मेघप्रवर्षणालंकारम्, अचिन्त्यदेवकायमेघपुष्पमाल्यच्छत्रध्वजपताकालंकारम्,
अचिन्त्याप्सरोमेघोन्नतकायकृताञ्जलिपुटसुवर्णपुष्पविकिरणप्रमुक्तपुटकोशसर्वतथागतगुणवर्ण-
स्तुतिमेघनिर्गमितप्रवर्षणालंकारं गगतलमधितिष्ठमायाः सर्वरत्नवर्णैर्गन्धकूटमेघैरुदारधूप-
पटलमेघैश्च सर्वतथागतपर्पन्मण्डलानि संछादयमानाः, सर्वलोकधातुप्रसरानलंकुर्वतीः
सर्वसत्त्वानि प्रहर्षयमानाः सर्वबुद्धान् पूजयमानाः क्षणे क्षणे सर्वधर्मधातुं स्फुरमाणाः सुधनः
श्रेष्ठिदारकोऽपश्यत् ॥

25

उरुस्तः श्रीगत्सादसंख्येययुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानसुरेन्द्रान्निश्चरित्वा अचिन्त्यासुर-
मायापिकुर्वितानि प्रदर्शयमानान् महाजलधरान् संक्षोभयमाणान् लोकधातुशतसहस्राणि
संप्रकम्पयमानान् सर्वशैलेन्द्रराजान् संघट्टयमानान् सर्वदेवभवनानि संप्रकम्पयमानान्

30

१ B दण्डकण्डलुगृहीतान् for दण्डकाष्ठकुण्डिका. २ S "प्रति" for "गति". ३ B
adds दुष्टविताभिचार्यं प्रसारयमानान्.

सर्वमारमण्डलानि जिह्वीकृत्याणान् सर्वमारसैन्य प्रमर्दयमानान् सर्वलोकमदमानदर्पान् प्रभङ्गप
मानान् प्रदुष्टुचिच्छान्त्रिष्य प्रसादयमानान् विहिंसाचित्तान् प्रतिनिवारयमाणान् सत्त्वानामकुश
लान् धर्मानुपशमयमानान् क्लेशपर्वतान् विकिरयमाणान् रणसम्राजानुपशमयमानान् विविधा
सुरमयाविदुर्हितपिस्त्रिह्रितैः सत्त्वान् सजेजयमानान् पापादुद्वेजयमानान् सत्तारादुन्नासय
६ मानान् सर्वमरुगतिम्य उच्चाल्य अनिकेते निवेशयमानान् बोधिचित्ते सत्त्वान् प्रतिष्ठापय
मानान् बोधिसत्त्वानां बोधिसत्त्वचर्यां विशेषयमानान् बोधिसत्त्वान् पारमितासु प्रतिष्ठापय
मानान् बोधिसत्त्वभूमिषु अवतारयमाणान् बोधिसत्त्वानां बुद्धधर्मनयान्मासु जनयमानान्
नानाधर्मनयव्यवस्थानैश्चित्तक्षणे चित्तक्षणे धर्मधातु स्फुरमाणानपश्यत् सुधन श्रेष्ठिदारक ॥

पृष्ठनशादसह्येषुबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् श्रानकप्रलेकसुद्धकापात्रिश्चरित्वा
१० श्रानकप्रलेकसुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् श्रानकप्रलेकसुद्धकापात्रिश्चरित्वा
माणान् शाश्वताभिनिविष्टानां सर्वसत्कारानिल्यता परिदीपयमानान् रागचरितानामनुभवं
भाषना द्वेषचरितानां भैरवीं मोहचरितानामिदप्रलयताप्रतीत्यसमुपादसुदीरयमाणान् समभाग
चरितानां ज्ञानविषयसप्रयुक्त धर्मनयनमिषोतयमानान् निषयाभिरतानामनल्यता कथय
मानान् शातौ निकैलाशयतानां प्रणिधिनिशेषमभितोचयमानान् सर्वदिक्परिवर्तमुखेषु
१५ सर्वधर्मनयसागरपरिवर्तमुखेषु सर्वसत्त्वार्थत्रियामभिषोतयतो धर्मधातु स्फुरयमाणानपश्यत्
सुधन श्रेष्ठिदारक ॥

असकूटाभ्यामसह्येषुबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् यक्षराक्षसेद्रानिश्चरित्वा नाना
सत्त्वानविकृतशरीरान् नानानर्णारोहपरिणाहान् नानेर्याषषतिकल्पान् नानाधानाभिरुद्धान्
नानापरिवारपरिवृतान् सत्त्वधातुपरिपालनप्रयुक्तान् नानाप्रभावभासप्रयुक्तान् नानाजोपनि
२० र्घोपनिगर्जितान् नानोपायाभिनिर्हरिसभिन्नैः समतदिग्भिदिग्गगन स्फुरमाणान् सर्वसत्त्व
दुश्चर्यारक्षायै सर्वधर्मण्डलरक्षायै सर्वबोधिसत्त्वपरिप्रहाय सर्वसन्त्यग्रतसम्पत्प्रतिपन्न-
परिपाठनाय वज्रपाणिवर्षणा सर्वबुद्धोपस्थानपूजाविधानतापैः त्रिनिपातितानां सत्त्वानां
सर्वापाषाणतिविनिवर्तनतापैः सर्वनेत्रवर्षणाभ्यामुपब्रवमयोपशाननाय प्रयुक्तान् सत्त्वार्थ
नियोगेषुपरिपालनोसुकान् पुण्यज्ञानसभाचक्र परिपूरयमाणान् धर्मचक्रमनुप्रवर्तयमानान्
२५ परमादिचक्र निगृह्यमाणान् सर्वधर्मधातु स्फुरमाणान् सुधन श्रेष्ठिदारकोपश्यत् ॥

उदरादसह्येषुबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् क्रिजरेद्रान् असह्येषुकिजरेद्रकन्या
दानसहस्रपरिवारान् असह्येषुबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् गधर्वेन्द्रान् असह्येषुगन्धर्वेन्द्र
बन्धुशतसहस्रपरिवारान् निश्चरित्वा असह्येषुपदिब्यर्ण्यशतसहस्रसंगीतिसप्रमणितधर्म
समागोपसहितानि बुद्धस्त्रोनायुदीरयमाणान् बोधिचित्त परिदीपयमानान् बोधिसत्त्वचर्या
३० सनर्णयमानान् सर्वमिसर्गोधिमुक्तान्यभिष्टत्रमानान् सर्वधर्मचक्रमुखान्यवगाहयमानान् सर्व
निवृत्तमुग्धाभितोचयमानान् सर्वपरिनिर्वाणसुत्तानि परिदीपयमानान् सर्वबुद्धशासन

मुखानि संपरिगृह्यमाणान् सर्वसत्त्वमुखानि संप्रहर्षयमाणान् सर्वबुद्धक्षेत्राणि परिशोधय-
माणान् सर्वधर्ममुखानि अभियोतयमाणान् सर्वावरणमुखानि विनिवर्तयमाणान् सर्वकुशल-
मूलमुखानि संजयमाणान् धर्मधातुं स्फुरयमाणान् सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽपश्यत् ॥

मुखद्वारादसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् सत्तरत्नचतुरङ्गवलकायपरिवारान् चक्र-
वर्तिनो निश्चरित्वा महालागरस्मिन्ब्यूहान् प्रमुञ्चमाणान् सर्वरत्नाकरानुत्सृज्यमाणान् सर्वमणि- 5
रत्नाकरान् विश्राणयमाणान् दरिद्रान् सधनीकुर्वाणान् प्राणिवधाञ्छोकं विनिवर्तयमाणान्
भैत्रीचित्ते सत्त्वान् संनियोजयमाणान् अदत्तादानाद्विवेचयमाणान् स्रलंकृतासंख्येयकन्याकोटी-
नियुतशतसहस्राणि प्रतिपादयमाणान् काममिव्याचाराद्विच्छन्दयमाणान् ब्रह्मचर्यं प्रतिष्ठापय-
माणान् मृपावादाद्विनिवर्तयमाणान् असंविवादपरमतायां नियोजयमाणान्, पिशुनवचनाद्वि-
निवर्तयमाणान् परमसंप्रहप्रयुक्तं घोपमुदीरयमाणान् परुषवचनाञ्छोकं विनिवर्तयमाणान्, मनो- 10
ज्ञहृदयानां वाचमुदीरयमाणान्, अनर्थाधर्मोपसंहितादवद्वप्रलापात् सत्त्वान् विनिवर्तयमाणान्,
गम्भीरार्यपदप्रभेदविनिश्चये संनियोजयमाणान्, सर्वध्वननदोषेभ्यो लोकं विनिवर्तयमाणान्,
करुणावद्ववाचमुदीरयमाणान्, हृदयमलं लोकेऽपहरणमाणान्, अल्पेच्छतास्तुष्टिपरमतायां
सत्त्वान्नियोजयमाणान्, व्यापादाञ्छोकं विनिवर्तयमाणान्, परसंततिप्रसादने संनियोजयमाणान्,
सर्वदृष्टिजालं लोके उद्धरमाणान्, सर्वविमतिप्रकारान् विकिरयमाणान्, सर्वसंदेहकूटान् 15
प्रपातयमाणान्, सर्वसंशयविचिकित्सातिमिरमपनयमाणान्, धर्मप्रविचयं लोके प्रविभज-
माणान्, इदंप्रख्यताप्रतीत्यसमुत्पादमुदीरयमाणान्, स्वभावसत्यनये सत्त्वान्नियोजयमाणान्,
सर्वावरणानि विनिवर्तयमाणान्, अनावरणनयेऽवतारयमाणान्, बुद्धार्थनयमुद्योतयमाणान्,
दश दिशो धर्मधातुं स्फुरमाणान् सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽपश्यत् ॥

नयनाभ्यामसंख्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानि सूर्यमण्डलशतसहस्राणि निश्चरित्वा 20
सर्वमहानिरयानवभासमानानि, महान्धकारं लोके विधमन्ति, मोहतिमिरं सत्त्वानामपनय-
माणानि, शीतनरकापायगतानां सत्त्वानां शीतदुःखं प्रशमयमाणानि, मृण्मयेषु क्षेत्रेषु
अवदातवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु वैदूर्यवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, वैदूर्य-
मयेषु क्षेत्रेषु सुवर्णवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, रूप्यमयेषु क्षेत्रेषु सुवर्णवर्णां प्रभां प्रमुञ्च-
माणानि, सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु स्फटिकवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, स्फटिकमयेषु क्षेत्रेषु सुवर्ण- 25
वर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु सुसारगत्ववर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि,
सुसारगत्वमयेषु क्षेत्रेषु सुवर्णवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, लोहितमुकामयेषु क्षेत्रेषु
सुवर्णवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु लोहितमुकावर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि,
अदमगर्भमयेषु क्षेत्रेषु सुवर्णवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, सुवर्णमयेषु क्षेत्रेषु अदमगर्भवर्णां
प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, इन्द्रनीलमयेषु क्षेत्रेषु सूर्यगर्भमणिराजवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, 30
सूर्यगर्भमणिराजशरीरेषु क्षेत्रेषु इन्द्रनीलमणिराजवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, लोहित-
मुकामयेषु क्षेत्रेषु चन्द्रांशुजालमण्डलगर्भमणिराजवर्णां प्रभां प्रमुञ्चमाणानि, चन्द्रांशु-

जालमण्डलगर्भमणिराजशरीरेषु क्षेत्रेषु लोहितमुक्तावर्णां प्रभा प्रमुञ्चमानानि, एकरत्नमयेषु क्षेत्रेषु नानारत्नवर्णां प्रभा प्रमुञ्चमानानि, नानारत्नमयेषु क्षेत्रेषु एकरत्नवर्णां प्रभा प्रमुञ्चमानानि, एव सर्वबोधिसत्त्वपर्यन्तमण्डलेषु अपरिमाणसत्त्वकार्यप्रयुक्तानि सर्वसत्त्वधर्मधातुस्फरमाणान्यपश्यत् सुधन श्रेष्ठिदारक ॥

६ भ्रुविवरान्तरादूर्णाकोशादसल्लयेयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् शशाङ्ककायानिश्चरित्वा सर्वदेवेन्द्रानभिभवमानान्, कामरतिं सर्वलोके विनिवर्तयमानान्, बुद्धदर्शनरतिमदुवर्तयमानान्, अपरिमाणसत्त्वनिनयप्रयुक्तान् दश दिशो धर्मधातु स्फरमाणानपश्यत् ॥

१० ललाटादसल्लयेयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् महाब्रह्मणो निश्चरित्वा प्रशान्तेर्यापयान् ब्रह्मधोषमुदीरयमाणान् सर्वबुद्धानव्येष्यमाणान् सर्वबुद्धानभिष्टयमानान् सर्वबोधिसत्त्वान् प्रहर्षयमाणान् अपरिमाणसत्त्वकार्यप्रयुक्तान् दश दिश सर्वधर्मधातु स्फरमाणान् सुधन श्रेष्ठिदारकोऽपश्यत् ॥

विरस्तोऽसल्लयेयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् बोधिसत्त्वानिश्चरित्वा नानार्णसत्त्वान् विभूषितशरीरता सददर्शयमानान् अनुव्यञ्जनविचित्रगात्रता प्रभावयमानान् अनन्तमध्यप्रभामण्डलगोधान् प्रमुञ्चमानान् सर्वबुद्धानां पूर्वबोधिसत्त्वचर्यामारभ्य दायकप्रतिप्राहृकरास्तुपरि
१५ स्वागप्रकारमेधान् सर्वरोमविरमेभ्यो निश्चारयमाणान् नानापारमितासप्रयुक्तान् पूर्वयोगसमुद्धान् सददर्शयमानान् दानचर्यां लोकस्य सनर्णयमानान् मासर्षमल विनिवर्तयमानान् सर्वप्राणेषु त्सर्गे सत्त्वान्निषेजयमानान्, विचित्रसर्वरत्नाश्रकारालकृत लोकमधितिष्ठमानान्, दानपारमिताया सत्त्वान् प्रतिष्ठाप्य परिष्कारवशिताया प्रतिष्ठापयमानान्, सर्वलक्षणगुणान् सनर्णयमानान्, बुद्धलक्षणसभवे हेतुमुपदिश्यमानानपश्यत् । असल्लयेयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज
२० समाश्च बोधिसत्त्वान्निश्चरित्वा शीलपारमितां सनर्णयमानान्, सर्वबुद्धानां शीत्पारमितां सप्रयुक्तान् पूर्वयोगसमुद्धान् सर्वरोमविरमेभ्य सददर्शयमानान्, सर्वसत्त्वान् सर्वलोकगतविषयान्यो निमुखीवृत्त्य तथागतविषयाभिमुखीकुर्वाणान्, कामलोकं विजुगुप्समानान्, विषयासपटल लोके विकिरमाणान्, नित्यपरिकल्पान् प्रशमयित्वा बोधिसत्त्वशैले स्तनियोजयमानान्, महाकरुणाशीलं सनर्णयित्वा तथागतशीत्प्रतिलम्भाय बुद्धमार्गप्रतिपत्तिदक्षिणं सत्त्वान्
२५ प्रतिष्ठापयमानान्, स्वप्नोपमा भवगतिं सत्त्वानां प्रभावयित्वा स्वप्रविधिसमसत्तरणतायै विषयपरिमहद्वेदशरशिताया सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानानपश्यत् । असल्लयेयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाश्च बोधिसत्त्वान्निश्चर्य सुवर्णवर्णच्छनिता लोकेऽभिषोतयमानान्, अक्रोधानुपापास्तायामखिलदुष्टादिनष्टप्रतिहतचित्तायाः सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्, सर्वतिर्यग्योनिगतिसमुच्छेदाय सर्वोत्सुखेभ्य क्षान्तिपारमितासप्रयुक्तान् तथागतपूर्वयोगप्रेषान्निश्चारयमाणान्, क्षान्ति
३० यत्र सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्, धर्मशितायां सत्त्वानवभासयमानानपश्यत् । असल्लयेयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाश्च बोधिसत्त्वान्निश्चर्य अनन्तबोधिसत्त्ववीर्येण सददर्शयमानान्, सर्व-

इतारम्भाविबर्लवलेन सर्वसत्त्वश्रुतसागरपर्येष्टिपरिखेदता सर्वर्णयमानान्, सर्वतथागतपूजोप-
स्थाने सत्त्वान्नियोजयमानान्, सर्वदु खस्कन्धविनिवर्तनमहाबीर्यारम्भे सत्त्वान् प्रतिष्ठापय
मानान्, वीर्यपारमिताप्रतिसयुक्तान् पूर्वयोगमेधान् सर्वशरीरान्निश्चारयमाणान्, बोधिसत्त्व-
वीर्यपारमिताचर्यां सदृश्यमानान्, कौसीद्यपर्वतान् सत्त्वाना विकिरमाणान्, वीर्यपार- 5
मिताया सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्, कर्मवशिताया लोक विनियोजयमानान् अधिष्ठान-
प्रयुक्तानपश्यत् । असह्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाश्च बोधिसत्त्वान्निश्चरित्वा बोधिसत्त्वानु-
सृष्टिपथे सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्, सर्वानरणनिवरणतिमिर विधममानान्, सर्वमद
प्रमादात् सत्त्वान् विनिरर्तयमानान्, अप्रमादधर्मे प्रतिष्ठापयमानान्, स्तम्भसरम्भमानध्वजान्
प्रपातयमानान्, बुद्धयानाङ्गसागरमुदीरयमाणान्, ध्यानपारमिता लोके सवर्णयमानान्,
ध्यानपारमिताप्रतिसयुक्तान् पूर्वयोगमेधान् सर्वरोमविबरेभ्यो निश्चारयमाणान्, चित्तत्रशि- 10
ताया सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्, क्षणे क्षणे धर्मधातु स्फुरमाणानपश्यत् । असह्येय-
बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाश्च बोधिसत्त्वान्निश्चरित्वा बुद्धधर्मपर्येष्टिसप्रयुक्तान् पूर्वयोगमेधान्
सर्वरोमत्रिरेभ्यो निश्चारयमाणान्, सर्वस्वराङ्गसागररुतै प्रज्ञापारमितामेधान्निगर्जमानान्,
सम्यग्दृष्टिविश्रुत निश्चारयमाणान्, धर्मस्वभावरुतघोपान् खमाणान्, आत्मदृष्टिपर्यतकूटानि
सत्त्वाना प्रदार्यमाणान्, सर्वदृष्टिशल्यान्युद्धरमाणान्, काङ्खाविमतिविचिकित्सातिमिर विधम- 15
मानान्, अधिभुक्तिवशिता सर्वर्णयमानान्, चित्तक्षणे चित्तक्षणे धर्मधातु स्फुरमाणा-
नपश्यत् । असह्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाश्च बोधिसत्त्वान्निश्चरित्वा सर्वबुद्धोपायकौशल्यनय-
मण्डल प्रभावयमानान्, उपायकौशल्यप्रतिसयुक्तान् पूर्वयोगमेधान् सर्वरोमविरेभ्यो निश्चारय
माणान्, उपायकौशल्यचर्यां लोके प्रभावयमानान्, महायाननिर्याणमभिधोतयमानान्,
सर्वबुद्धमण्डल सवर्णयमानान्, ससारनिर्वाणासभिन्ना बोधिसत्त्वचर्यां सवर्णयमानान्, दर्श- 20
यमानान्, बोधिसत्त्वोपायकौशल्यपारमिताया सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्, सर्वबोधिसत्त्वो-
पपत्तिवशितामण्डल लोके निदर्शयमानान्, चित्तोत्पादे धर्मधातु स्फुरमाणानपश्यत् ।
असह्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाश्च बोधिसत्त्वान्निश्चरित्वा सर्वतथागतनामसमुद्रमेधान् सर्वरोम
त्रिरेभ्यो निगर्जमानान्, सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानपारमितापरिशुद्धिसप्रयुक्तान् पूर्वयोगमेधान्
सर्वरोममुखमण्डलेभ्य प्रमुञ्चमानान्, प्रणिधानपारमिता सवर्णयमानान्, सर्वबोधिसत्त्वत्रशि- 25
तासु सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्, अपरान्तकोट्याविद्ध महाप्रणिधानरयचक्र सर्वधर्मानुसरण
सर्वशैविनिवर्तनमज्ञानपर्वतविकिरण लोके प्रभावयमानान्, नानाप्रणिधानत्रिकुर्विनै चित्त
क्षणे चित्तक्षणे धर्मधातु स्फुरमाणानपश्यत् । असह्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाश्च बोधि-
सत्त्वान्निश्चरित्वा बोधिसत्त्वत्रयमासयमानान्, बोधिसत्त्वबलपरिनिष्पत्तिरुत प्रमुञ्चमानान्,
त्रयपारमितापरिनिष्पत्तिसमन्पूर्वयोगमेधान् सर्वरोमविबरेभ्यो निश्चारयमाणान्, सर्वमारपर- 30
प्रवाचनत्रयमृद्यन्त सदृश्यमानान्, सर्वचक्रालवक्रपर्वतशरीरोपनिपातात्मभेद्यबल प्रभावय

मानान्, सर्वकल्पोदाहामिसागरसनासशरीरानुद्श्योतबल सदृश्यमानान्, गगनतले सर्वलोक-
 धातुप्रसरपाणितलसधारणतला सदृश्यमानान्, चित्तक्षणे चित्तक्षणे ऋद्धिवशिताया
 सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान् धर्मधातुस्फरणाप्रतिप्रसन्नवानपश्यत् । असह्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज -
 समाश्च बोधिसत्त्वान् निश्चरित्वा सत्त्वाना ज्ञानमण्डल द्योतयमानान्, ज्ञानपरमितापरिशुद्धि-
 १० सप्रयुक्तान् पूर्वयोगनेधान् सर्वरोमनिरोम्य प्रमुञ्चमानान्, सर्वबुद्धगुणज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञान
 भूमिं लोकं प्रभाजयमाणान्, सर्वबुद्धसत्त्वाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं सदृश्यमानान्, सर्वप्रणिष्पधि
 निर्हाराभिज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं परिदीपयमानान्, सर्वसत्त्वसमग्रप्रणिष्पधिनिर्हाराज्ञाना
 भिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं निरवापयमानान्, सर्वसत्त्वनैरात्म्यास्त्रभावावताराभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं
 विख्यापयमानान्, सर्वसत्त्वचित्तसागरव्यक्त्रेकनाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं प्रकाशयमानान्,
 २० सर्वसत्त्वैन्द्रियत्रिचयज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं प्रसिम्जमानान्, सर्वसत्त्वाशयाधिमुक्तिव्यव
 लोकनज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं सन्नयमानान्, सर्वसत्त्वकर्मसागरानताराभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं
 निवरमाणान्, सर्वसत्त्वप्रणिधानसागरानतारज्ञानाभिज्ञावतीं ज्ञानभूमिं सदृश्यं ज्ञानपरमिताया
 सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्, चित्तक्षणे चित्तक्षणे धर्मधातु स्फरमाणान् सुधन श्रेष्ठि
 दारकोऽपश्यत् ॥

१५ मूर्धत उष्णीषत्रिरादसह्येयबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समास्तथागतप्रिग्रहान् वरलक्षणा-
 नुब्यञ्जननिशुद्धयत्कारान् प्रतप्तजाम्बूनदकनकपर्वतनिर्भातान् सर्वदशादिकप्रतापनाप्रमाण
 दीप्तप्रभामण्डलधर्मधातुनयस्फरणघोषान् अनन्तमध्यबुद्धनिदुर्वितसदृशान् सर्वजगद-
 सम्भिन्नधर्मनेधानमिप्रवर्षमाणान्, यद्भुत बोधिमण्डवराताना बोधिसत्त्वाना समन्तधर्मधातु-
 तलभेदाभिमुखज्ञानमेघ नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, अभिवेकप्राप्ताना बोधिसत्त्वाना
 २० समन्ततलमेघ नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, महाधर्मश्रीवरज्याभिषिकाना बोधिसत्त्वाना
 समन्तसुखप्रदेश नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, कुमारभूताना बोधिसत्त्वाना समन्तव्यूहं
 नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, अनिवर्त्ताना बोधिसत्त्वाना महारुणादृढकूट नाम धर्म
 मेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, शुद्धाभ्याशयाना बोधिसत्त्वाना सर्वधर्मस्त्रभावभेदज्ञानवज्र नाम
 धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, पूर्वयोगसपन्नाना बोधिसत्त्वाना समन्तजगत्समग्रव्यूह नाम धर्म-
 २५ मेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, जन्मज्ञाना बोधिसत्त्वाना व्यञ्जतयागतपर्यन्तमण्डलभिमुखविज्ञितमेघ
 नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, योगाचाराणा बोधिसत्त्वाना सर्वधर्मस्त्रभावनतलनिर्घोष
 नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, आदिकर्मिणाणा बोधिसत्त्वाना महारुणानयोपावर्ण
 मेघसभय नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, प्रथमविचोत्पाटिकाणा बोधिसत्त्वाना प्रग्रह
 कोटोपचषण्णामे नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, उदाराधिमुक्तिकाना बोधिसत्त्वानामन्वय-
 ३० निमोक्षतपगतप्रणिष्पिप्रग्रहकोश नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, रूपावचराणा सत्त्वानां
 समन्ततलाक्षयकोश नाम धर्ममेघवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, ब्रह्मकायिस्तानां देवानामप्रमाणव-

सागरनिगर्जितघोषं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, वशवर्तिनां देवानां बलसंभवधर्मोप-
 करणाश्रयकोशं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, मारकायिकानां देवानां चित्रध्वजसर्पज्ञता-
 सभारसंमार्जनघोषं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, निर्माणरतीनां देवानां ज्ञानरत्नविचित्र-
 धुरं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, तुषितानां देवानां बोधिसत्त्वप्रणिधिप्रिचित्रध्वजं नाम
 धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, यामानां देवानां सर्वतयागतानुस्यूतिकोश नाम धर्ममेधवर्षमभि- 5
 प्रवर्षमाणान्, शक्रदेवेन्द्रभवनेषु तथागतदर्शनप्रीतिनेगसंभवं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्ष-
 माणान्, यक्षेन्द्रभवनेषु धर्मधातुगगनतयागतविकुर्वितस्फरणमेघ नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्ष-
 माणान्, गन्धर्वेन्द्रभवनेषु सर्वतयागतधर्मसंगीतिनिर्घोषं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्,
 असुरेन्द्रभवनेषु ज्ञाननयनज्रमण्डलं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, गरुडेन्द्रभवनेषु सर्व-
 तथागतसंभरोपायमेघं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, किञ्चरेन्द्रभवनेषु सर्वधर्ममेघसंगीति- 10
 निर्घोषं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, नागेन्द्रभवनेषु बोधिसत्त्वविकुर्वितनिर्घोषभगवत्यु-
 द्वेगसभवं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, महोरेन्द्रभवनेषु प्रीतिसागरविमर्धनवेगं नाम
 धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, मनुष्यलोकेषु सर्वजगद्विशेषज्ञानविषयं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्ष-
 माणान्, नरकलोकेषु सर्वसंसारदुःखप्रशान्तनिर्घोषार्पार्थवार्थवचनाधारालंकारं नाम धर्ममेधवर्ष-
 मभिप्रवर्षमाणान्, तिर्यग्योनिषु अनन्यकर्मपथप्रतिपत्तिनिर्घोषतथागतानुस्यूतिमेघमण्डलशरीरं 15
 नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, यामलौकिनेषु सर्वतयागतपारमितानिर्नादसर्वसत्त्वत्याग-
 चित्तसंभवं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, विनिपतितेषु सत्त्वेषु सर्वदुःखोपशमप्रतिलाभ-
 समाप्तासनस्वरनिर्घोषं नाम धर्ममेधवर्षमभिप्रवर्षमाणान्, सर्वधर्मगतं स्फरमाणान् सुधनः
 श्रेष्ठिदारणोऽपश्यत् ॥

सर्वरोममुगेम्यश्च एकैकस्माद्रोमविनरादसह्येषुसुद्धश्रेत्रपरमाशुभज.समानि रश्मि- 20
 जाग्रमण्डलानि निर्धरित्वा असह्येषुसुद्धरूपारतव्युद्धान् असह्येषुविचित्रकार्यप्रत्युपस्थानानि
 दत्ता दिशो धर्मधातु स्फरमाणान्वपश्यत् । यदुत कुतश्चिद्रोममुगरदिमजालमण्डलाद्विमल-
 दानचर्यासंज्ञपरिल्लागविकुर्वितमपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुगरदिमजालमण्डला सर्वत्र्यन्त्रोधि-
 सास्त्रीत्रयसमादानाकल्पमण्डलविकुर्वितमपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुगरदिमजालमण्डलासर्व-
 बोधिसारभ्रान्तिचर्यारूपत्र्यन्त्रप्रतातानां बोधिसारगानां हस्तापादोत्तमाङ्गच्छेदरथिमासनविकुर्वित 25
 पाणिदण्डशस्त्रशरीरोरनिपाताधिमासनविकुर्वितं सर्वशरीरभेदनहृदयनयनोद्धरणधिमासनविकु-
 र्वितमपश्यत् । यैरप्यन्यैश्चर्याप्राप्तबोधिसारयनिकल्पितामभायैः सर्वजताधर्मपर्येष्टिनिदानं सर्व-
 पाथिरथैतन्निर्प्रपीडितान्यङ्गप्रत्यङ्गच्छेदनानि महारुद्रगाप्रपीडितैरधिमासनानि मर्षितानि
 अप्पुनैक्षितानि, सान्ध्यधि सर्वोधिमल्लभ्रान्तिचर्याविकुर्वितप्रतिविम्बरूपान्वपश्यत् ।
 पुनश्चिद्रोममुगरदिमजालमण्डलासर्वबोधिसारयनिकल्पितामभायैः सर्वोधिमाप्रताविमलरूपान्वर्षितानागत- 30
 प्रानुदभ्रानि बोधिगारविकुर्वितानि लोकमन्त्राननाग्नसशोभनसुरगन्धर्वजनसर्वतीर्थनब्राम्हन-

मारमण्डलविद्रावणधर्मदिग्द्योतनगद्वाबोधिसत्त्वविक्रमविकुर्वितान्यपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरस्मि-
जालमण्डलाद् यानि सर्वबोधिसत्त्वचर्यानि रूपणानि यान्यात्मभावोपादानानि ये कुलोपपत्तिपरि-
ग्रहाय रूपकाय परिनिष्पत्तये ये कल्याणमित्रानुशासनीपरिग्रहाः, यानि कल्याणमित्रोपदेशप्रति-
पत्तिस्थानानि, यानि तथागतध्यानाङ्गपरिनिष्पत्त्यनुरूपविहारभवनविमानजनपदगिरिकन्द-
६ राणि, यानि ऋषिशरीराणि, यैस्तानि ध्यानाङ्गानि निष्पादितानि, यानि वृषाधिपत्नानि, यानि
नैष्कम्यमुखानि, ये व्रतसमादानाकल्पेर्षापयाः, तत्सर्वं सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽपश्यत् ॥

कुतश्चिद्रोममुखरस्मिजालमण्डलात् प्रज्ञापारमिताचर्यानिहारसर्वधर्मपर्येष्टिसंप्रयुक्तान्
कायपरिग्रहानपश्यत् । यैः कायैरेकैकधर्मपदं सर्वास्तिपरिख्यामितया सर्वसत्त्वानामन्तिकाल-
व्येपितं सर्वोपत्थानपरिचर्यासर्वकल्याणमित्रसत्काशात्पर्येपितं श्रद्धागौरवनिर्जातेन च काय-
१० ग्रमाणेन तथागतसकाशात्पर्येपितम्, यथा चैकत्वं धर्मपदं तथा सर्वधर्मपदानि प्रज्ञापारमिता-
प्रतिसंयुक्तानि यानि सर्वजगदुपपत्तिप्रतिभासैः कायैः पर्येपितानि, तत्सर्वं सुधनः श्रेष्-
ठिदारकः एकैकस्माद्रोममुखरस्मिजालमण्डलादपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरस्मिजालमण्डलात्सर्व-
बोधिसत्त्वपरिपाकोपायसत्त्वगतिसमुद्रप्रसरितान् सर्वसत्त्वसंग्रहप्रयोगानपश्यत् । एकैकं च
सत्त्वं सर्वसत्त्वकायसदृशैरात्मभावोपचारमुल्लैः पूर्वात्मभावोपादानैरुपायकौशल्याचर्याप्रयुक्तैः
१५ संगृह्यमाणं तत एकैकस्माद्रोममुखरस्मिजालमण्डलादपश्यत् । कुतश्चिद्रोममुखरस्मिजाल-
मण्डलात् या भागतः पूर्वसर्वकल्पप्रणिध्यभिनिर्हारचर्या सर्वसत्त्वपरिपाकप्रणिध्यभिनि-
र्हारचर्या सर्वक्षेत्रपरिशुद्धिप्रणिध्यभिनिर्हारचर्या, यानि च सर्वप्रणिध्यभिनिर्हारमण्डलानि
तेषु तेषु तथागतपादमूलेषु जमिनिर्हृतानि सर्वसंसारदोषाणां तस्य तस्य संसारदोषस्य
प्रतिपक्षेण, तत्सर्वं सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तत एकैकस्माद्रोममुखरस्मिजालमण्डलादपश्यत् ।
२० कुतश्चिद्रोममुखरस्मिजालमण्डलात्सर्वबलपारमिताचर्यासंप्रयुक्तान् पूर्वयोगसमुद्धानपश्यत् ।
कुतश्चिद्रोममुखरस्मिजालमण्डलात्सर्वज्ञानचर्याविचारसंप्रयुक्तान्ज्ञाननिद्राप्रसुप्तसत्त्वप्रबोधन-
शरीरान् पूर्वयोगसमुद्धानपश्यत् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सारब्धजं भिक्षुं तथा समाहितमुपनिष्यापन्त-
मुपपरीक्षमाणः, तत्समाधिभिर्मोक्षमण्डलमनुस्मरन्, तामचिन्त्यां बोधिसत्त्वसमाविष्टपारमिता-
२५ मनुचिन्तयन्, तमचिन्त्यं सत्त्वार्थनयसामरमवतरन्, तदचिन्त्यं समन्ततोताभिमुखव्यूह-
भिसंस्कारमुखमनुसरन्, अभिनुष्यमानः, तद्धर्मधातुव्यूहविशुद्धिज्ञानमुखमवतरन्, तद्बुद्धि-
धिष्ठानं संप्रतीच्छन्, ज्ञानं निस्तीर्यमाणः, तद्बोधिसत्त्ववशितावलं संजनयन्, तद्बोधि-
सत्त्वप्रणिधिबलं दृष्टीकुर्वन्, तद्बोधिसत्त्वचर्याबलं विस्तारयन्, सारब्धजस्य भिक्षोः
पुरतः एकमपि रात्रिदिवसमतिनामयति, द्वावपि, सप्तापि रात्रिदिवानि पुरतोऽतिनामयति,
३० अर्धमासमपि, मासद्वयमपि, यावत् पटपि मासान् पट् वा रात्रिदिवानि सारब्धजस्य भिक्षोः
पुरतोऽतिनामयति । ततः पण्णां मासानां पण्णां च रात्रिदिवानामलयेन सारब्धजो
भिक्षुस्तस्मात्समाधेर्युत्थितः । सुधन आह—आधर्म्यं वतेदन्, आर्यं, यावद्गभीर एष

समाधिः । यावद्विपुलो यावदप्रमाणविषयो यावदचिन्त्यविकुर्वितव्यूहः यावदतुल्यालोकः
यावदसंख्येयव्यूहः यावदसंहार्यगोचरः यावदसंभिन्नविषयः यावत्समदिग्विरोचनः यावद-
प्रमाणसत्त्वार्थप्रयोग एष समाधिः, यत्र हि नाम एवं सर्वसत्त्वानामपरिमाणदुःखस्कन्धव्युप-
शमाय प्रत्युपस्थितः, यद्दुत दारिद्र्यदुःखस्कन्धव्युपशमार्येण प्रत्युपस्थितैः । नरकगतिव्युपच्छेद-
नार्येण तिर्यग्योनिगतिपरित्राणार्येण सर्वाक्षणगतिद्वारपियनार्येण स्वर्गमत्युपनयनार्येण देव- 5
मनुष्यरतिसुखसंभवार्येण ध्यानविषयरत्यनुभवार्येण संस्कृतावचरसुखसंवर्धनार्येण त्रैधातुक-
निःसरणमुखसंदर्शनार्येण प्रत्युपस्थितः । बोधिचित्तसंभवहेतुपरिदीपनार्येण प्रत्युपस्थितः ।
पुण्यज्ञानसंभारसंभवहेतुसंवर्धनार्येण विपुलमहाकरुणावेगविवर्धनार्येण महाप्रणिधानबलसंज-
ननार्येण बोधिसत्त्वमार्गावभासप्रतिलम्भार्येण महापारमितायानव्यूहार्येण महायानविशेषाव-
ताराभिनिर्हरार्येण समन्तभद्रचर्याज्ञानावलोक्यार्येण बोधिसत्त्वभूमिज्ञानालोकप्रतिलभाार्येण 10
सर्वत्रोधिसत्त्वप्रणिधिचर्यानिर्णयणव्यूहविशुद्धिसमुदागमार्येण सर्वज्ञविषयाक्रमणाधिष्ठानार्येण
प्रत्युपस्थितः । को नाम आर्य एष समाधिः? आह—अस्ति कुलपुत्र, समन्तचक्षुरुपेक्षाप्रति-
लब्धा नाम प्रज्ञापारमिता । तदालोक एष समाधिः समन्तमुखविशुद्धिव्यूहो नाम । एतस्य
कुलपुत्र समन्तचक्षुरुपेक्षाप्रतिलब्धप्रज्ञापारमितालोकनिर्जातस्य समन्तमुखविशुद्धिव्यूहस्य
समाधेः सुभावितत्वात्समन्तमुखविशुद्धिव्यूहपूर्वगमानि परिपूर्णानि दश समाप्यसंख्येयशत- 15
सहस्राप्याजायन्ते । आह—एतावत्परमः आर्य अस्य समाधेर्विषयः? आह—एतं कुलपुत्र
समाधिं समापन्नस्य अधिष्ठानं लोकधातुविज्ञप्तिषु । अधिष्ठानं लोकधात्वतारोषु । अधिष्ठानं
लोकधातुविक्रमेषु । अधिष्ठानं लोकधातुप्रतिमण्डलेषु । अधिष्ठानं लोकधातुपरिकर्मसु ।
अधिष्ठानं लोकधातुपरिशोधनेषु । अधिष्ठानं बुद्धदर्शनविज्ञप्तिषु । अधिष्ठानं बुद्धमाहात्म्य-
प्रलम्बेक्षायाम् । अधिष्ठानं बुद्धविकुर्वितज्ञानतायाम् । अधिष्ठानं बुद्धबलावतारानुगमेषु । 20
अधिष्ठानं बुद्धगुणसमुद्रावतरणतासु । अधिष्ठानं बुद्धधर्ममेघसंप्रतीच्छनतासु । अधिष्ठानं
सर्वबुद्धधर्मचक्रप्रवर्तनासंभेदज्ञानानुगमेषु । अधिष्ठानं बुद्धपर्यण्डलसमुद्रावतरणावगाहनतासु ।
अधिष्ठानं दशदिक्प्रवेशानुसरणतासु । अधिष्ठानं बुद्धधर्मदेशनानुधिलोकनेषु । अधिष्ठानं
बुद्धदिगुल्लोकनतासु । अधिष्ठानं महारुणादिगविजहनतासु । अधिष्ठानं मैत्रीदि-
क्स्फरणतासु । अधिष्ठानं बुद्धदर्शनदिगवतारानुगमेषु । अधिष्ठानं सर्वसत्त्वसमुद्रावतारानु- 25
गमेषु । अधिष्ठानं सर्वसत्त्वेन्द्रियसमुद्रज्ञानानुगमेषु । अधिष्ठानं सर्वसत्त्वेन्द्रियसंभेदज्ञानेषु ।
एतमहं कुलपुत्र प्रज्ञापारमिताविहारं जानामि । किं मया शक्यं प्रज्ञापारमिताविहार-
सागरावतीर्णानां धर्मधातुविषयमतिविशुद्धानां सर्वधर्मगलनसृष्टिज्ञानिनां विपुलबुद्धप्रमाण-
विषयस्फरणानां महाधारण्यवभासप्रवर्तिनां सर्वसमाधिमण्डलालोकसुपरिशुद्धानामभिज्ञा-
विकुर्वितवृषभितानिर्यातानामक्षयप्रतिसंविस्तागरावतीर्णानां भूमिगर्भमधुरनिर्घोषाणां सर्वजग- 30
त्प्रतिशरणभूतानां बोधिसत्त्वानां चर्या ज्ञातुम्, गुणान् वा वक्तुम्, गोचरो वा निदर्शयितुम्,

विषयो वा प्रभावयितुम्, महाप्रणिधानबलं वा संवर्णयितुम्, निर्याणमुखं वा अवभास-
यितुम्, समुदागमो वा अभिद्योतयितुम्, मार्गं वा परिदीपयितुम्, समाधिज्ञोतो वा अनुसर्तुम्,
चित्तविषयो वा ज्ञातुम्, ज्ञानं वा समता वा अयगन्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र इहैव दक्षिणापथे समुद्रवेताडी नाम प्रत्युदेशः । तत्र समन्तव्यूहं
५ नामोद्यानं महाप्रभस्य नगरस्य पूर्वेण । तत्र आशा नामोपासिका प्रतिवसति सुप्रभस्य
मनुजेन्द्रस्य भार्या । तामुपसंक्रम्य परिपुच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि-
तव्यम्, कथं प्रयोक्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तुष्ट उदग्र आत्तमनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातः
सारध्वजस्य भिक्षोरन्तिकदात्तसारः उपजीवितधर्मा अवतीर्णसमाधिद्विषयो लब्धालोकाव-
१० भासितज्ञानः समाध्यवभासप्रतिलब्धः अधिमुक्तिविशुद्धानुगतधर्मनयालोकाणुगतचेतनः
विशुद्धिमुषानुगतालोको दिगालोकप्रसूतज्ञानः सारध्वजस्य भिक्षोः पादौ शिरसाभिवन्ध
अनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य सारध्वजं भिक्षुमवलोक्य प्रणिपत्य पुनः पुनरवलोक-
यन् अभिविलोकयन् निपतन् प्रणिपतन् नमस्यन् अन्नमन् मनसि कुर्वन् चिन्तयन्
भावयन् पारिभाषयन् उदानमुदानयन् हाकारं कुर्वन् गुणानभिमुखीकुर्वन् अनुगमयन्
१५ अनुस्मरन् अनुस्मारयन् दृढीकुर्वन् अविजहन् मनसा आगमयन् उपनिबध्नन् प्रणिधि
समवसरन् दर्शनमभिलपन् स्मरनिमित्तमुद्बुद्धन् धारयन् धारणाणुगतचित्तो वर्णसंस्थान-
मनुस्मरन् ज्ञानविशेषमनुविचिन्तयन् समाधिद्विषयं समवसरन् प्रणिधिद्विषयमनुप्रवन्धन्
गोचरद्विषयं विचारयन् ज्ञानावभासं संप्रतीच्छन् सारध्वजस्य भिक्षोरन्तिकदात्तप्रक्रान्तः ॥ ७ ॥

१० आशा ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कल्याणमित्रगुणाराधितः कल्याणमित्रसंप्रेषितः
 कल्याणमित्रदर्शनावेशाविष्टः कल्याणमित्रानुशासनीं प्रतिपद्यमानः, कल्याणवचनान्यनुस्मरन्,
 कल्याणमित्रानुगतप्रेमा कल्याणमित्राप्याकरं बुद्धदर्शनं संपश्यन्, कल्याणमित्राणि बुद्धधर्म-
 संदर्शकानि संपश्यन्, कल्याणमित्राप्याचार्याणि सर्वज्ञताधर्मेषु समनुपश्यन्, चक्षुर्भूतानि 5
 कल्याणमित्राणि बुद्धगगनालोकनतायै संपश्यन्, अनुपूर्वेण येन समुद्रवेतालीप्रदेशे समन्त-
 व्यूहमुद्यानं तेनोपसंक्रान्तः । सोऽपश्यत् समन्तव्यूहमुद्यानं सर्वरत्नप्राकारपरिक्षिप्तं सर्वरत्न-
 द्रुमपङ्क्तिषु आविद्धसमलंकृतं सर्वरत्नपङ्क्तिरुचिरसूक्ष्मकुसुमरेणुप्रमुक्तं सर्वरत्नद्रुमसमलंकृतं
 सर्वरत्नद्रुमपुष्पविचित्रकुसुमाकीर्णं सर्वगन्धद्रुमपङ्क्तिः समन्तदिग्निश्चरितगन्धं सर्वरत्नमालाद्रुमकोश-
 प्रमुक्तप्रलम्बनानारत्नमालावृष्ट्याभिप्रवर्षणं सर्वमणिराजद्रुममणिरत्नकृतविचित्रभक्तिसंस्तीर्णो- 10
 पशोमिततलं सर्वकल्पपुष्पद्रुमनानारङ्गवत्प्रलम्बप्रच्छन्नोपचारसुविभक्तदेशं सर्वषाद्यद्रुम-
 दिव्यातिरेकतूर्यमारुतसमीरितनिर्नादितमधुरनिघोषमनिघ्नोन्नतपृथिवीसमतलाविद्धं सर्वाभरण-
 वृक्षकोशप्रमुक्ताभरणविकृतविचित्रधाराभिप्रलम्बितोपशोमितव्यूहम् । तस्मिन् खलु पुनः
 समन्तव्यूहे महोद्याने दश प्रासादकोटीशतसहस्राणि सर्वमहामणिरत्नप्रतिमण्डितनिर्यूह-
 व्यूहानि, दश कूटागारशतसहस्राणि जाम्बूनदकूटकनकच्छदनोपेतानि, दश विमानशतसह- 15
 स्राणि वैरोचनमणिरत्नोपशोमितगर्भाणि, दश पुष्करिणीशतसहस्राणि सर्वरत्नमयानि रनेष्ट-
 कानिचितानि सप्तरत्नविचित्रसोपानानि नानामणिरत्नवेदिकापरिवृतानि दिव्यचन्दनवारिनि-
 प्यन्दगन्धानि सुवर्णवाल्कासंस्तीर्णदशप्रासादकनकमणिरत्नाकीर्णतलानि चतुर्दिक्षु विभक्त-
 सोपानानि अष्टाङ्गोपेतवारिपरिपूर्णानि हंसत्रौञ्चमयूरकोकिलकलविङ्कुकुणालनिर्नादरुत-
 मधुरनिघोषाणि रत्नतालपङ्क्तिपरिवृतानि सुवर्णघण्टाजालसंज्ञनमारुतसमीरितमनोज्ञनिघोष- 20
 शन्दानि उपरिमहामणिरत्नवितानवितानानि नानारत्नवृक्षवाटिकापरिवृतानि उच्छ्रितच्छत्र-
 ध्वजमणिरत्नजालोद्योतितानि दश च तडागशतसहस्राणि, कालानुसारिचन्दनकर्दमोप-
 चितानि सर्वरत्नमयविचित्रवर्णपद्मसंज्ञानि महामणिरत्नपद्मावभासितविमलसलिलानि ।
 तस्य चोद्यानस्य मध्ये विचित्रध्वजं नाम महाविमानं सागरगर्भरत्नपृथिवीतलसंस्थानं
 वैडूर्यमणिरत्नस्तम्भोपशोमितं जाम्बूनदसुवर्णसमुद्रतकूटं जगद्धिरोचनमणिरत्नगर्भव्यूहफलक- 25
 वद्मसंख्येयमणिरत्नजालोज्ज्वलिततलमजितवस्तिगन्धमणिराजनिर्धूपितोपचारमनुरचितगन्ध-
 मणिराजसमीरितगन्धं विबोधनगन्धमणिराजविधमनतीक्ष्णेन्द्रियवासनम् । तस्मिन्
 विचित्रध्वजे महाविमानेऽपरिमितान्यासनानि प्रज्ञप्तानि—यदुत पद्मगर्भाणि दिग्भोचनमणिरत्न-
 पद्मगर्भाणि वैरोचनमणिरत्नपद्मगर्भाणि जगद्रोचनमणिरत्नपद्मगर्भाणि चित्रकोशमणिरत्न-
 पद्मगर्भाणि सिंहपञ्जरमणिरत्नपद्मगर्भाणि निमलमणिरत्नपद्मगर्भाणि मणिरत्नरचितपद्म- 30
 गर्भाणि समन्तमुखमणिरत्नपद्मगर्भाणि प्रभाब्यूहमणिरत्नपद्मगर्भाणि सागरप्रतिष्ठानविशुद्ध-

मणिरत्नव्यूहसमन्तरस्मिन्प्रभासमणिराजपद्मगर्भाणि वज्रसिंहाक्रान्तमणिरत्नपद्मगर्भाणि । तत्र
 च मिथित्रय्यजस्य महाविमानस्य अनेके निर्गूहा अचिन्त्यरत्नमया मिथित्रत्नव्यूहा
 अचिन्त्यरणीनिर्भाससूचितसत्त्वाना । तत्र समन्तव्यूहमुद्यानमुपरिशदशभिर्महावितानशत
 सहस्रैः सञ्चल यदुत वक्ष्यितानैर्द्विमलतावितानैः पुष्पवितानैर्महाहयवितानैर्गन्धवितानैर्पैणि
 १० रत्नवितानैः सुवर्णवितानैरामरणवितानैः वज्रप्रभासमणिवितानैरैराजनागराजविक्रवितानैःसो
 वितानैः शक्राभिलक्ष्मणिरत्नवितानैः । एतत्प्रमुखैर्दशभिर्वितानशतसहस्रैः सञ्चलम् ।
 दशभिश्च महात्नजालशतसहस्रैः सञ्चलम् । यदुत रत्नगर्भान्निष्क्रिणीजालैः रत्नञ्चत्रजालैः
 रत्नविम्बजालैः सागरगर्भमुक्ताजालैः नीलपैर्द्वयमणिरत्नजालैः सिंहलताजालैः चन्द्रकान्तमणि
 रत्नजालैः गन्धमिग्रहजालैः रत्नमकुटजालैः रत्नहारजालैः । एतत्प्रमुखैर्दशभिर्महामणिरत्न-
 10 जालशतसहस्रैः सञ्चलम् । दशभिश्च महाप्रभासशतसहस्रैरवभासितम्—यदुत ज्योतिरत्नमणि
 रत्नावभासेन आदित्यगर्भमणिरत्नावभासेन चन्द्रध्वजमणिरत्नावभासेन गन्धप्रधूपनार्धिमणि
 रत्नावभासेन श्रीगर्भमणिरत्नावभासेन पद्मगर्भमणिरत्नावभासेन ज्योतिर्वज्रमणिरत्नावभासेन
 महाप्रदीपमणिरत्नावभासेन समन्तदिरभेतेचनमणिरत्नावभासेन महागन्धमेघनिश्चरितविबु
 -वाढामणिरत्नावभासेन । एतत्प्रमुखैर्दशभिर्महामणिरत्नावभासशतसहस्रैर्नित्यावभासित
 15 तन्महोद्यानम् । दशमहाभरणमेघशतसहस्रभिर्पितालकार च तन्महोद्यानं दशकालानु
 सारिचन्द्रनमेघशतसहस्राभिर्गर्जितं दशदिव्यसमतिक्रान्तमद्वाभाल्यदानमेघशतसहस्राभिर्प्र
 म्बितोपशोभितं दशदिव्यसमतिक्रान्तनानारङ्गमिचित्ररत्नमेघशतसहस्राभिर्प्रवर्षितं दश
 दिव्यसमतिक्रान्ताभरणमेघशतसहस्रभिर्भूषितं दशदेवपुत्रशतसहस्रदर्शनकामाद्योत्सवप्रणता
 भिर्प्रवर्षितं दशाप्सरोमेघशतसहस्रपूर्वसभागचरितखकलकात्मभायोत्सवनाभिर्प्रवर्षितं दश
 20 बोधिसत्त्वमेघशतसहस्रधर्मश्रवणतर्पणसप्तान्तागिर्प्रवर्षितं च तन्महोद्यानम् । यत्र आशोपा
 सिका काञ्चनगर्भमहामद्वासनोपनिष्ठा सागरगर्भमुक्ताजा गलवृक्षा अत्ररत्नमकुटा दिव्यातिरेक
 कनकनेत्रयूरवलयव्राह्मव्यूहा श्रीकायस्थिमणिरत्ननिराजितगद्वा अभिनीलविमलजिलम्बमणि
 कुण्डला महात्नजालसञ्चलनोपशोभितशीर्षा सिद्धमुद्यमणिरत्नकर्णचूडकधारणी चिन्तनराज
 मणिरत्नहारसञ्चलकण्ठा सर्जरत्नजालसञ्चलप्रभोञ्जत्रितशरीरा प्राणिक्वोटिनिष्ठशतसहस्र
 25 प्रणतकाया । तत्र ये आशाया उपसिन्धवाया सक्ताशम्परिभाषा सत्त्वा पूर्वस्था दिश आगच्छन्ति,
 महाब्रह्मणो वा ब्रह्मपुरोहिता वा ब्रह्मकायिका वा वक्षसर्तिनो वा परनिर्मितरशार्तिरधिक
 वा सुनिर्मिता वा निर्माणरतिरुत्थायिका वा सतुपिता वा तुपितकायिका वा सुयामा वा
 सुधाननायिका वा देवेन्द्रा वा प्रायस्त्रिंशत्कायिका वा यक्षेन्द्रा वा यक्षा वा गन्धर्वेन्द्रा वा
 गन्धर्वा वा कुम्भाण्डेन्द्रा वा कुम्भाण्डा वा नागेन्द्रा वा नागा वा असुरेन्द्रा वा असुरा वा
 30 गरुडेन्द्रा वा गरुडा वा त्रिनेन्द्रा वा त्रिकरा वा महोरगेन्द्रा वा महोरगा वा यमा वा
 यमरूपा वा, प्रेतमहर्दिवा वा प्रेता वा मनुष्येन्द्रा वा मनुष्या वा । एव ये दक्षिणाया
 वा पश्चिमाया उत्तराया उत्तरपूर्वाया पूर्वदक्षिणाया दक्षिणपश्चिमाया पश्चिमोत्तराया अप

ऊर्ध्वाया दिश आगच्छन्ति । महाब्रह्माणो वा ब्रह्मपुरोहिता वा ब्रह्मकायिका वा वशवर्तिनो वा वशवर्तिकायिका वा यावन्मनुष्येन्द्रा वा मनुष्या वा आगच्छन्ति नानाव्याधिसृष्टा नाना-
 क्लेशपर्यवस्थिता निनिघट्टिगताभिनिविष्टाः कर्मारणवृत्ताः, ते सहदर्शनादाशाया उपा-
 सिकाया सर्वव्याध्युपशान्ता भवति । विगतक्लेशमलचित्ता अपगतदृष्टिशल्या सर्वावरण-
 पर्वतनिक्कीर्णा अनारणविशुद्धिमण्डलमवतरन्ति । यत्र विशुद्धिमण्डले सर्वकुशलमूलान्युत्त- 5
 पन्ते, सर्वेन्द्रियाङ्कुरा विवर्धन्ते, सर्वज्ञाननयसागरा समवसरन्ति । सर्वधारणीमुखनयसमुद्रा
 आरतन्ते । सर्वसमाधिमुखनयसमुद्रा अभिमुखीभवन्ति । सर्वप्रणिधानमुखानि सजायन्ते ।
 सर्वचर्यामुखानि प्रवर्तन्ते । सर्वगुणाभिनिर्हारमुखानि विशुष्यन्ते । चित्तत्रैपुल्यतासर्वाभिज्ञा-
 वतिनयेन प्रवर्तन्ते । कायासङ्गता सर्वानुगता भवन्ति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तव्यूहमुद्यान प्रविश्य समन्तादनुविलोकयन् 10
 अद्राक्षीदाशामुपासिका भद्रासने नियण्णान् । स येन आशोपासिका तेनोपजगाम । उपेत्य
 आशाया उपासिकाया. पादौ शिरसामिबन्ध आशोपासिकामनेकशतसहस्रवृत्त्व. प्रदक्षिणी-
 वृत्त्व एतदबोचत्—मया आर्ये अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न
 च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुत
 च मे आर्या बोधिसत्त्वानामवनादानुशासनां ददातीति । तद्वदतु मे आर्या—कथं बोधि- 15
 सत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सा आह—अहं कुलपुत्र, अशोरुक्षेमध्वजस्य बोधिसत्त्वनिमोक्षस्य लाभिनी ।
 साहं कुलपुत्र अमोघदर्शना अमोघश्रवणा अमोघपर्युपासना अमोघैकवाससवासना
 अमोघानुस्मरणा । नाहं कुलपुत्र, अनवरूपितकुशलमूलाना सत्त्वाना चक्षुष आमास-
 मागच्छामि दर्शनविज्ञप्त्या, नापरिश्रुहीतकल्याणमित्राणा नासमन्वाहृतसम्यक्सनुद्धानाम् । 20
 मम कुलपुत्र सहदर्शनेन सत्त्वा अवैवर्तिका भवन्त्यनुत्तराया सम्यक्संबोधे । अपि तु
 खलु पुनर्मे कुलपुत्र, पूर्वस्या दिशि तथागता आगत्य इह रत्नासने नियथ धर्मं देशयन्ति ।
 यथा पूर्वस्या दिशि, एव दशम्यो दिग्म्य । साहं कुलपुत्र अविरहिता तथागतदर्शनेन,
 अविरहिता धर्मश्रवणेन, अविरहिता बोधिसत्त्वसमरधानेन । यान्यपीमानि कुलपुत्र चतु-
 रशीति. प्राणिकोटीनियुतशतसहस्राणि इह समन्तव्यूहे महोद्याने प्रतिपसन्ति, सर्वाण्येतान्य- 25
 वैवर्तितान्यनुत्तराया सम्यक्संबोधेः मम समागचरितानि । येऽप्यन्ये कुलपुत्र केचिदिह
 सत्त्वा. प्रतिपसन्ति, तेऽप्यनिर्वा सर्वेऽनुत्तराया सम्यक्संबोधेः । अविस्मृतसमरसरणा
 मम समागचरिता बोधिसत्त्वा । आह—कियच्चिरोत्पादित त्वया आर्ये अनुत्तराया सम्य-
 क्संबोधौ चित्तम् ? आह—अहं कुलपुत्र पूर्वनिवासमनुस्मरामि, दीपकर तथागत-
 मईन्त सम्यक्सनुद्भव । तस्य मे तथागतस्यान्तिके ब्रह्मचर्यं चीर्णम् । स च मे तथागत. 30
 पूजित, धर्मदेशना च मे तस्यान्तिकेऽदुद्गहीना । तस्य परेण निमलो नाम तथागतोऽभूत् ।

- तस्याह शासने प्रव्रजिता, धर्मचक्र च मे सवारितम् । तस्य परेण केतुर्नाम तथागतोऽभूत् ।
 स मया आरागित । तस्य परेण मेरुश्रीर्नाम तथागतोऽभूत् । तस्य परेण पद्मगर्भो नाम
 तथागतोऽभूत् । तस्य परेण वैरोचनो नाम तथागत । तस्य परेण समन्तचक्षुर्नाम तथागत ।
 तस्य परेण ब्रह्मशुद्धो नाम तथागत । तस्य परेण वज्रनाभिर्नाम तथागत । तस्य परेण वरुण
 5 देवो नाम तथागतोऽभूत् । अनेन कुलपुत्र पर्यायेण जातिपरपरया कल्पपरपरया बुद्धपर
 परामवतरन्ती अनुस्मरणा तयागतानर्हतोऽनन्तर्यतया पद्त्रिंशद्भ्रान्नादीनाल्लकासमास्तथा
 गताननुस्मरामि, ये मया आरागिता उपस्थिता व्रजिता अर्चिता, येया मया अन्तिकार्द्ध
 देशाना श्रुता, येया च मे शासने ब्रह्मचर्यं चीर्णम् । अत उत्तरी कुलपुत्र तथागता प्रजा
 नन्ति, यावन्तो मया तथागता आरागिता । अप्रमाणा कुलपुत्र बोधिसत्त्वा प्रथम
 10 चित्तोपादेनैव सर्वधर्मधातुस्फरणतया, अप्रमाणा कुलपुत्र बोधिसत्त्वा महाकरुणानयेन
 सर्वजगदन्तर्गततया, अप्रमाणा कुलपुत्र बोधिसत्त्वा महाप्रणिधानदशदिग्धर्मधातुतलनिष्ठा
 नुगमनतया, अप्रमाणा कुलपुत्र बोधिसत्त्वा गढाग्रेया सर्वजगत्स्फरणतया, अप्रमाणा
 कुलपुत्र, बोधिसत्त्वा बोधिसत्त्वचर्यया सर्वक्षेत्रेषु सर्वकल्पसमवसरणतया, अप्रमाणा कुल
 पुत्र बोधिसत्त्वा समाधिकलेन बोधिसत्त्वमार्गाप्रयुदानर्तनतया, अप्रमाणा कुलपुत्र बोधि
 15 सत्त्वा धारणीयलेन सर्वजगत्सधारणधारणीनयानुगमनतया, अप्रमाणा कुलपुत्र बोधिसत्त्वा
 ज्ञानालोकबलेन त्र्यञ्चज्ञाननयानुगमनसधारणतया, अप्रमाणा कुलपुत्र बोधिसत्त्वा धमि
 शाबलेन सर्वक्षेत्रेषु यथाशयसत्त्वाभिरुचितप्रभाजालचक्राभिनिर्हरणतया, अप्रमाणा कुल
 पुत्र बोधिसत्त्वा प्रतिसविद्धेन एकधोपोदाहारसर्वजगत्सतोपगतया, अप्रमाणा कुलपुत्र
 बोधिसत्त्वा कायविशुद्धया सर्वबुद्धक्षेत्रस्वशरीरस्फरणतया ॥
- 20 सुधन आह—वियधिरण आर्ये त्वगनुत्तरा सम्पक्काबोधिमगिसमोत्पसे ? आह—न उद्ध
 कुलपुत्र एतसत्त्वाम्बणतया बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते यदुत परिपाक्त्विनयाय ।
 न सत्त्वशतस्यार्याय, न सत्त्वसहस्रस्य, न सत्त्वशतसहस्रस्य, न सत्त्वकोटो, न सत्त्वकोटी-
 शतस्य, न सत्त्वकोटीसहस्रस्य, न सत्त्वकोटीनियुतशतसहस्रस्य अर्याय बोधिसत्त्वाना बोधाय
 चित्तमुपदते । न सत्त्वकङ्करस्यार्याय, न सत्त्वनिम्बरस्य, न सत्त्वप्रजरस्य, न सत्त्वपरमस्य,
 25 न सत्त्वामरस्य, न सत्त्वासीनस्य, न सत्त्वानौपम्यस्य, न सत्त्वनेगस्य, न सत्त्वत्रिपासस्य, न
 सत्त्वपृगरस्य, न सत्त्वनिर्नाहस्य, न सत्त्वविरागस्य, न सत्त्वानुगमस्य, न सत्त्वनिगस्य, न
 सत्त्वसत्रमस्य, न सत्त्वविभ्रस्य, न सत्त्वविजद्गस्य, न सत्त्वविज्ञोतस, न सत्त्वविवाहस्य, न
 सत्त्वनिमके, न सत्त्वनिधैतस्य, न सत्त्वतुलनस्य, न सत्त्वानुलस्य, न सत्त्वनिरणस्य, न
 सत्त्वनिरणस्य, न सत्त्वनिनस्य, न सत्त्वनिर्णस्य, न सत्त्वसाम्यस्य, न सत्त्ववरणस्य, न
 30 सत्त्वनिचारस्य, न सत्त्वनिसारस्य, न सत्त्वव्यलसास्य, न सत्त्वाम्युद्गतस्य, न सत्त्वनिच्छस्य,
 न सत्त्वदेवस्य, न सत्त्वपरिभेदस्य, न सत्त्वनिशोभस्य, न सत्त्वपत्तिगुलस्य, न सत्त्वहरि

तस्य, न सत्त्वालोकस्य, न सत्त्वेन्द्रियस्य, न सत्त्वहेलुकस्य, न सत्त्वदुर्बुदस्य, न सत्त्वहर-
 णस्य, न सत्त्वमालुतस्य, न सत्त्वमैलुतस्य, न सत्त्वक्षयस्य, न सत्त्वाक्षयमुक्तस्य, न सत्त्वै-
 लतायाः, न सत्त्वमालुतायाः, न सत्त्वमण्डुमायाः, न सत्त्वविपमतायाः, न सत्त्वसमतायाः,
 न सत्त्वप्रमन्तायाः, न सत्त्वप्रमर्तायाः, न सत्त्वामन्नायाः, न सत्त्वान्नमन्नायाः, न सत्त्वसङ्ग-
 मन्नायाः, न सत्त्वविमन्नायाः, न सत्त्वहिमन्नायाः, न सत्त्वपरमन्नायाः, न सत्त्वशिवमन्नायाः, ५
 न सत्त्वैलायाः, न सत्त्ववेलायाः, न सत्त्वतेलायाः, न सत्त्वशैलायाः, न सत्त्वकेलायाः, न
 सत्त्वशिलायाः, न सत्त्वश्वेलायाः, न सत्त्वनेलायाः, न सत्त्वभेलायाः, न सत्त्वसेलायाः, न
 सत्त्वपेलायाः, न सत्त्वहेलायाः, न सत्त्वमेलायाः, न सत्त्वसरडस्य, न सत्त्वमारुतस्य, न
 सत्त्वमेरुतस्य, न सत्त्वखेलुतस्य, न सत्त्वमालुतस्य, न सत्त्वमुलुतस्य, न सत्त्वाजवस्य, न
 सत्त्वकमलस्य, न सत्त्वकमरस्य, न सत्त्वातरस्य, न सत्त्वहेलुवस्य, न सत्त्ववेलुवस्य, न 10
 सत्त्वजावकस्य, न सत्त्वहवस्य, न सत्त्वहवलस्य, न सत्त्वबिम्बरस्य, न सत्त्वबिम्बहुरस्य, न
 सत्त्वचरणस्य, न सत्त्वचरमस्य, न सत्त्वपरवस्य, न सत्त्वधवरस्य, न सत्त्वप्रमदस्य, न
 सत्त्वविगमस्य, न सत्त्वोद्वर्तनस्य, न सत्त्वनिर्देशस्य, न सत्त्वक्षयस्य, न सत्त्वसंभूतस्य, न
 सत्त्वममस्य, न सत्त्ववदस्य अर्थाय, न सत्त्वोत्पलस्य, न सत्त्वपन्नस्य, न सत्त्वसंख्यायाः, न
 सत्त्वोपागमस्य, न सत्त्वगत्याः, न सत्त्वासंख्येयस्य, न सत्त्वासंख्येयपरिवर्तस्य, न सत्त्वापरिमा- 15
 णस्य, न सत्त्वापरिमाणपरिवर्तस्य, न सत्त्वापर्यन्तस्य, न सत्त्वापर्यन्तपरिवर्तस्य, न सत्त्वासम-
 न्तस्य, न सत्त्वासमन्तपरिवर्तस्य, न सत्त्वागण्यस्य, न सत्त्वागण्यपरिवर्तस्य, न सत्त्वातुल्यस्य, न
 सत्त्वातुल्यपरिवर्तस्य, न सत्त्वाचिन्त्यस्य, न सत्त्वाचिन्त्यपरिवर्तस्य, न सत्त्वापर्यन्तस्य, न
 सत्त्वापर्यन्तपरिवर्तस्य, न सत्त्वामाप्यस्य, न सत्त्वामाप्यपरिवर्तस्य, न सत्त्वानभिलाप्यस्य, न
 सत्त्वानभिलाप्यपरिवर्तस्य, न सत्त्वानभिलाप्यानभिलाप्यस्य अर्थाय, न सत्त्वानभिलाप्यानभि- 20
 लाप्यपरिवर्तस्यार्थाय । नैकलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय, न यावदनभिलाप्यानभि-
 लाप्यलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय, न चातुर्द्वीपकलोकधातुपरमाणुरजःसमलोक-
 धातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय, न सहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमलोकधातुपर्यापन्नानां
 सत्त्वानामर्थाय, न द्वादशलोकधातुपरमाणुरजःसमलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय,
 न त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमलोकधातुपर्यापन्नानां सत्त्वानामर्थाय, न 25
 यावदनभिलाप्यानभिलाप्यत्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमलोकधातुपर्यापन्नानां
 सत्त्वानामर्थाय बोधिसत्त्वानां बोधाय चित्तमुत्पद्यते यदुत परिपाकनिनयाय, अपि तु
 अशेषनिःशेषानवशेषसर्वलोकधातुपर्यापन्नानां सर्वसत्त्वानामर्थाय बोधिसत्त्वानां बोधाय
 चित्तमुत्पद्यते यदुत परिपाकविनयाय । नैकबुद्धारागणतायै बोधिसत्त्वानां बोधाय
 चित्तमुत्पद्यते यदुत आरागणाभिराधनपूजोपस्थानतायै । न दशबुद्धारागणाभिराधन- 30
 पूजोपस्थानतायै, न यावदनभिलाप्यानभिलाप्यलोकधातुपरमाणुरजःसमबुद्धारागणाभि-
 राधनपूजोपस्थानतायै बोधिसत्त्वानां बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकलोकधातुपर्या-

- पन्नबुद्धशारागणाभिराधनपूजोपस्थानतायै, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समलोकधातुपर्यापन्नतयागतशारागणाभिराधनपूजोपस्थानतायै बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकबुद्धक्षेत्रपरिशोधनाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यलोकधातुपरमापुरज समबुद्धक्षेत्रपरिशोधनाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकतर्पणसं-
 ६ शासनसधारणाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समतयागतशासन सधारणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकबुद्धप्रस्थानप्रणिधानविमात्रतावतरणाय न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समबुद्धप्रस्थानप्रणिधानविमात्रावरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकतयागतबुद्धक्षेत्रव्यूहावतरणतायै, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समतयागतबुद्धक्षेत्रव्यूहावतरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय
 १० चित्तमुत्पद्यते । नैकबुद्धपर्यन्तमण्डलविभक्त्यवतरणाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्य बुद्धक्षेत्रपरमापुरज समबुद्धपर्यन्तमण्डलविभक्त्यवतरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्त मुत्पद्यते । नैकतयागतधर्मचक्रसधारणाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समतयागतधर्मचक्रसधारणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकसत्त्वचित्तसमुद्रावतरणाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समसत्त्वचित्तसमुद्रा
 १५ वतरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकसत्त्वेन्द्रियचक्रपरिज्ञायै, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समसत्त्वेन्द्रियपरिज्ञायै बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्त-
 २० सुत्पद्यते । नैकसत्त्वेन्द्रियसागरावतरणाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समसत्त्वेन्द्रियसागरावतरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकलोकधातुकल्पपर-
 २५ तरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकलोकधातुपर्यापन्नसर्वसत्त्वचर्यावासनानु-
 सन्ध्यावतरणाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समलोकधातुपर्यापन्नसर्वसत्त्व
 चर्यावासनानुसन्ध्यावतरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकलोकधातुपर्यापन्न
 सर्वसत्त्वकेशसमुद्रावतरणाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज समलोकधातु
 पर्यापन्नसर्वसत्त्वकेशसमुद्रावतरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते । नैकलोक-
 ३० धातुपर्यापन्नसर्वसत्त्वसर्वकर्मसमुद्रावतरणाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज
 समलोकधातुपर्यापन्नसर्वसत्त्वसर्वकर्मसमुद्रावतरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय चित्तमुत्पद्यते ।
 नैकलोकधातुपर्यापन्नसर्वसत्त्वसर्वचर्यासमुद्रावतरणाय, न यावदनमिलाप्यानमिलाप्यबुद्ध-
 क्षेत्रपरमापुरज समलोकधातुपर्यापन्नसर्वसत्त्वसर्वचर्यासमुद्रावतरणाय बोधिसत्त्वाना बोधाय
 चित्तमुत्पद्यते । अथ तु ज्ञेयनि शेषानशेषसर्वसत्त्वधातुपरिपाकविनयाय बोधिसत्त्वाना
 ३५ बोधाय चित्तमुत्पद्यते । अनवशेषसर्वबुद्धारागणाभिराधनपूजोपस्थानतायै बोधिसत्त्वाना
 बोधाय चित्तमुत्पद्यते । अनशेषसर्वलोकधातुपर्यापन्नसर्वबुद्धशारागणाभिराधनपूजो

पस्थानतायै बोधिसत्त्वानां प्रणिध्यभिलाषो भवति । अनवशेषसर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनाय बोधिसत्त्वानामाशयो दृढीभवति । अनवशेषसर्वबुद्धशासनसंधारणाय बोधिसत्त्वानां प्रयोगः संभवति । अनवशेषसर्वतयागतप्रस्थानप्रणिधिविमात्रतानुगमाय बोधिसत्त्वानां चित्तवेगाः प्रादुर्भवन्ति । अनवशेषसर्वतयागतसर्वबुद्धक्षेत्रगुणव्यूहावतरणाय बोधिसत्त्वानां व्यवसाय उत्पद्यते । अनवशेषसर्वतयागतपर्यन्मण्डलसमुद्रावतरणाय बोधिसत्त्वानामभिलाषः 6 प्रभवति । अनवशेषसर्वजगच्चित्तसागरावगाहनतायै बोधिसत्त्वानां प्रार्थना संजायते । अनवशेषसर्वसत्त्वेन्द्रियचक्रपरिज्ञायै बोधिसत्त्वानामभिकाङ्क्षोत्पद्यते । अनवशेषसर्वसत्त्वेन्द्रियसागरावतरणतायै बोधिसत्त्वानामुत्सोढिराजायते । अनवशेषसर्वलोकधातुकल्पपरंपरावतरणाय बोधिसत्त्वानां छन्दः संभवति । अनवशेषसर्वसत्त्वकेशवासनानुसंधिसमुच्छेदाय बोधिसत्त्वानां पराक्रम आजायते । अनवशेषसर्वसत्त्वकर्मकेशसमुद्रोच्छोपणाय 10 बोधिसत्त्वानां महाज्ञानसूर्य उदागच्छति । अनवशेषसर्वसत्त्वचर्यापरिज्ञायै बोधिसत्त्वानां प्रज्ञालोकः प्रादुर्भवति । अनवशेषसर्वसत्त्वदुःखाग्निस्कन्धप्रशमनाय बोधिसत्त्वानां महाकरुणामेघः समुदागच्छति । संक्षेपेण कुलपुत्र एतत्प्रमुखानि दश बोधिसत्त्वचर्यानय-मुखासंख्येयशतसहस्राणि, यानि बोधिसत्त्वेन समुदानयितव्यानि । अपि तु खलु पुनः कुलपुत्र सर्वधर्मसमवसरणा बोधिसत्त्वानां चर्या यदुत ज्ञानानुगमाय । सर्वक्षेत्रसम्भारणा 15 बोधिसत्त्वानां चर्या यदुत परिशोधनतायै । तस्या मम कुलपुत्र एवंप्रणिधेर्यन्निष्ठा कामधातुविशुद्धिः, तन्निष्ठानि मम प्रणिधानानि भवन्तु । यन्निष्ठा लोकधातुविशुद्धिः, तन्निष्ठानि मम प्रणिधानानि भवन्तु । या निष्ठा सर्वसत्त्वकेशवासनानुसंध्यनुशयानाम्, तन्निष्ठानि मम प्रणिधानानि भवन्तु ॥

आह—को नाम आर्ये एष विमोक्षः ? आह—अशोकक्षेमचजो नाम कुलपुत्र एष 20 विमोक्षः । एतमहं कुलपुत्र, एकं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया शक्यं सागरसमचित्तानां बोधिसत्त्वानां सर्वबुद्धधर्मसंप्रतीच्छनतया, मेरुकल्पानां दृढाध्याशयतया, सुदर्शनभैषज्यराजोपमानां सर्वसत्त्वकेशव्याधिप्रमोक्षणतया, आदित्यकल्पानां सर्वसत्त्वावियान्धकारविधमनतया, धरणीसमचित्तानां सर्वसत्त्वाश्रयप्रतिष्ठानभूततया, मारुतसदृशानां सर्वजगदर्थकरणतया, प्रदीपभूतानां सर्वसत्त्वज्ञानालोककरणतया, मेघोपमानां शान्तनिर्घोष- 25 यथावद्धर्मप्रवर्षणतया, चन्द्रोपमानां पुण्यरश्मिजालप्रमोचनतया, शक्रोपमानां सर्वजगदारक्षाप्रतिपन्नतया चर्या ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम्, अचिन्त्या वा बोधिसत्त्वशिक्षाः प्रभावयितुम्, अनन्तमध्या वा बोधिसत्त्वप्रणिधिविकल्पाः संदर्शयितुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र अयमिहैव दक्षिणापथे समुद्रवेताल्यां नालयुर्नाम जनपदः । तत्र भीष्मोत्तरनिर्घोषो नाम ऋषिः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ । स ते कुलपुत्र बोधि- 30 सत्त्वचर्यामुपदेक्ष्यति ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक आशाया उपासिकायाः पादौ शिरसाभिवन्ध आशा-
मुपासिकामनैकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य प्रणिपत्य अश्रुमुखो रुदन्
वोधिपरमदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, कल्याणमित्रदुरारागपतामनुविचिन्तयन्, संपुरुषसम्ब-
धानसुदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, बोधिसत्त्वेन्द्रियप्रतिलासदुरमिसंभवतामनुविचिन्तयन्, बोधि-
६ सत्त्वाशयविशुद्धिदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, समागमित्रसम्बधानदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, यथा-
बद्धोप्यभिमुखचित्तनिष्पत्तिदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, अविषमधर्मनयानुशासनीप्रयोगदुर्लभता-
मनुविचिन्तयन्, असंहायैचित्तकल्याणतायोगसंजननदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, सर्वज्ञतावेग-
निवर्धनधर्मालोकसुदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, आशाया उपासिकाया अन्तिकाप्रक्रान्तः ॥ ८ ॥



११ मीम्बोत्तरनिर्घोषः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वानुशासन्यनुगतचित्तो बोधिसत्त्वचर्यापरि-
शोधनानुगतचित्तो बोधिसत्त्वपुण्यबलविवर्धनचित्तो बुद्धदर्शनवेगावभासितचित्तो धर्मनिधान-
प्रतिलाभसंजातचित्तवेगो महाप्रणिधानाभिनिर्हारप्रवर्धितचित्तवेगः सर्वधर्मदिग्भिमुखचित्तो
धर्मस्वभावावभासितचित्तः सर्वावरणविकिरणचित्तो निरन्धकारधर्मधातुव्यवलोकेनचित्तो 6
नारायणवज्ररत्नामेघविमलाशयचित्तः सर्वमारबलदुर्योधनदुर्धर्षणचित्तोऽनुपूर्व्येण येन नालयु-
र्जनपदः तेनोपसंक्रम्य भीम्बोत्तरनिर्घोषमृषिमन्वेपते स्म । तेन च समयेन भीम्बोत्तर-
निर्घोषोपरिन्यतमस्मिन्नाश्रमपदे विहरति स्म असंख्येयविचित्रद्रुमलतावनरमणीये विविध-
वृक्षपत्रसंलभे सदाप्रफुल्लितविचित्रपुष्पवृक्षे सदाफलोपचितफलवृक्षे नानारत्नवृक्षोदारमणि-
फलकसंस्कृततले सुविभक्तमहाचन्दनद्रुमे मनोज्ञागरुवृक्षसदाप्रमुक्तगन्धोपशोभिते चतुर्दिक्षु 10
विभक्तगन्धोपशोभिते चतुर्दिक्षु विभक्तपाटलीवृक्षसमलंकृते न्यग्रोधवृक्षपादपरुचिरसंस्थाने
सदापक्वफलजम्बूवृक्षप्रवर्षणे नवनलिनीपद्मोत्पलकुमुदोपशोभिते । अद्राक्षीत्सुधनः श्रेष्ठिदारको
भीम्बोत्तरनिर्घोषमृषिं दशऋषिसहस्रपरिवृतं चन्दनतलयववद्वायां कुट्यां जटामकुटधारिण-
मजिनदर्मचीवरवल्कलवसनं तृणसंस्कारोपविष्टम् । इष्ट्वा च पुनर्येन भीम्बोत्तरनिर्घोष ऋषि-
स्त्वेनोपजगाम । उपेक्ष भूतकल्याणमित्रप्रतिलम्बनाशयकल्याणमित्रायद्वायां सर्वज्ञतां संपश्यन्, 15
भूतमार्गोपनयाय कल्याणमित्रानुशासन्यधीनां सर्वज्ञतां संपश्यन्, सर्वज्ञताभूम्युपनयेन
कल्याणमित्रदासाधीनां सर्वज्ञतां संपश्यन्, दशब्रह्मज्ञानरत्नद्वीपोपनयेन कल्याणमित्रोक्ताव-
भासितां सर्वज्ञतां संपश्यन्, दशब्रह्मज्ञानालोकसंजननतया कल्याणमित्रमार्गां सर्वज्ञतां
संपश्यन्, अक्षुण्णसर्वज्ञतापुरप्रापणतया कल्याणमित्रप्रदीपां सर्वज्ञतां संपश्यन्, समविषम-
संदर्शनतया कल्याणमित्रं सेतुं सर्वज्ञतायाः संपश्यन्, सर्वप्राप्तभयविगमनतया कल्याण- 20
मित्रच्छत्रां सर्वज्ञतां संपश्यन्, महामैत्रीबलाह्लादसंजननतया कल्याणमित्रवेगां सर्वज्ञतां
संपश्यन्, महाकरुणासंजननतया कल्याणमित्राधीनां सर्वज्ञतादर्शनपरिपुष्टिं संपश्यन्, धर्म-
स्वभावनयावभासनतया सर्वशरीरेण प्रणिपत्य उत्थाय भीम्बोत्तरनिर्घोषमृषिं अनेकशतसहस्र-
कृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य प्राञ्जलिभूतः पुरतः स्थित्वा मनोबोर्षचारेण मनोज्ञां वाचमुदीरयन् एव-
माह—मया आर्यं अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधि- 25
सत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वाना-
मववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु भीम्बोत्तरनिर्घोषऋषिस्तानि दश माणवकसहस्राण्यनुविलोक्य एवमाह—
अनेन माणवकाः कुलपुत्रेण अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । सर्वसत्त्वाश्चाभये- 30
नोपनिमग्निताः । अयं स कुलपुत्रः सर्वसत्त्वहितसुखाय प्रत्युपस्थितो ज्ञानसागराभिमुखः

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक आशाया उपासिकायाः पादौ शिरसाभिवन्ध आश-
 मुपासिकामनेकशतसहस्रकृत्यः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरचलोक्य प्रणिपत्य अश्रुमुखो रुद्र
 बोधिपरमदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, कल्याणमित्रदुरारागणतामनुविचिन्तयन्, सत्पुरुषसत्त
 धानसुदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, बोधिसत्त्वैन्द्रियप्रतिलाभदुरमिसम्भतामनुविचिन्तयन्, बोधि
 ४ सत्त्वाशयनिशुद्धिदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, सभागमित्रसमवधानदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, यथा-
 वद्वोष्यमिमुञ्चिन्तनिष्पत्तिदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, अविषमधर्मनयानुरासनीप्रयोगदुर्लभता-
 मनुविचिन्तयन्, असंहार्यचित्तकल्याणतायोगसंजननदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, सर्वज्ञतावेग-
 विवर्धनधर्मालोकसुदुर्लभतामनुविचिन्तयन्, आशाया उपासिकाया अन्तिकाद्यक्रान्तः ॥ ८ ॥



११ भीष्मोत्तरनिर्घोषः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वानुशासन्यनुगतचित्तो बोधिसत्त्वचर्यापरि-
शोधनानुगतचित्तो बोधिसत्त्वपुण्यत्रलविवर्धनचित्तो बुद्धदर्शनवेगावभासितचित्तो धर्मनिधान-
प्रतिलाभसंजातचित्तवेगो महाप्रणिधानाभिनिर्हारप्रवर्धितचित्तवेगः सर्वधर्मदिगभिमुखचित्तो
धर्मस्वभावावभासितचित्तः सर्वावरणविकिरणचित्तो निरन्धकारधर्मधातुव्यवलोकनचित्तो
नारायणवज्ररत्नाभेद्यविमलाशयचित्तः सर्वमारबलदुर्योधनदुर्धर्षणचित्तोऽनुपूर्वेण येन नालयु-
र्जनपदः तेनोपसंक्रम्य भीष्मोत्तरनिर्घोषमृषिमन्वेपते स्म । तेन च समयेन भीष्मोत्तर-
निर्घोषीरिन्त्यतमस्मिन्नाश्रमपदे विहरति स्म असंख्येयविचित्रद्रुमलतावनरमणीये विविध-
वृक्षपत्रसंछन्ने सदाप्रफुल्लितविचित्रपुष्पवृक्षे सदाफलोपचितफलवृक्षे नानारत्नवृक्षोदारमणि-
फलकसंस्कृततले सुविभक्तमहाचन्दनद्रुमे मनोज्ञागरवृक्षसदाप्रमुक्तगन्धोपशोभिते चतुर्दिक्षु
विभक्तगन्धोपशोभिते चतुर्दिक्षु विभक्तपाटलीवृक्षसमलंकृते न्यग्रोधवृक्षपादपरुचिरसंस्थाने
सदापक्वफलजम्बूवृक्षप्रवर्षणे नवनलिनीपद्मोत्पलकुसुमोपशोभिते । अद्राक्षीत्सुधनः श्रेष्ठिदारको
भीष्मोत्तरनिर्घोषमृषिं दशरूपिसहस्रपरिवृतं चन्दनतलावबद्धायां कुट्यां जटामकुटधारिण-
मजिनदर्मचीवरवल्कलवसनं तृणसंस्तरोपविष्टम् । दृष्ट्वा च पुनर्येन भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषि-
स्तेनोपजगाम । उपेत्य भूतकल्याणमित्रप्रतिलम्बनाशयकल्याणमित्रायद्वारां सर्वज्ञतां संपश्यन्, 15
भूतमार्गोपनयाय कल्याणमित्रानुशासन्यधीनां सर्वज्ञतां संपश्यन्, सर्वज्ञताभून्पुनयेन
कल्याणमित्रद्रासाधीनां सर्वज्ञतां संपश्यन्, दशबलज्ञानरत्नद्वीपोपनयेन कल्याणमित्रोत्कृष्टव-
भासितां सर्वज्ञतां संपश्यन्, दशबलज्ञानालोकसंजननतया कल्याणमित्रमार्गां सर्वज्ञतां
संपश्यन्, अक्षुण्णसर्वज्ञतापुरप्रापणतया कल्याणमित्रप्रदीपां सर्वज्ञतां संपश्यन्, समविषम-
संदर्शनतया कल्याणमित्रं सेतुं सर्वज्ञतायाः संपश्यन्, सर्वप्रपातभयविगमनतया कल्याण-
मित्रच्छत्रां सर्वज्ञतां संपश्यन्, महामैत्रीबलाह्लादसंजननतया कल्याणमित्रवेगां सर्वज्ञतां
संपश्यन्, महाकरुणासंजननतया कल्याणमित्राधीनां सर्वज्ञतादर्शनपरिपुष्टिं संपश्यन्, धर्म-
स्वभावनयावभासनतया सर्वशरीरेण प्रणिपत्य उत्थाय भीष्मोत्तरनिर्घोषमृषिं अनेकशतसहस्र-
वृत्तः प्रदक्षिणीकृत्य प्राञ्जलिभूतः पुरतः स्थित्वा मनोज्ञोपचारेण मनोज्ञां वाचमुदीरयन् एव-
माह—मया आर्य अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधि- 25
सत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वाना-
मववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु भीष्मोत्तरनिर्घोषऋषिस्तानि दश माणवकसहस्राण्यनुविलोक्य एवमाह—
अनेन माणवकाः कुलपुत्रेण अनुत्तरायां—सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । सर्वसत्त्वाश्चाभये- 30
नोपनिमद्मिताः । अयं स कुलपुत्राः सर्वसत्त्वहितसुखाय प्रत्युपस्थितो ज्ञानसागराभिमुखः

सर्वतथागतानां धर्मेनेवान् धातुकामः सर्वधर्मनयसागरानवगाहयितुकामः महाज्ञानालोकै-
 5 स्वस्थातुकामो महाकरुणामेघमुपस्थापयितुकामो महाधर्मवर्षमभिप्रवर्षयितुकामो महाज्ञाना-
 लोके चन्द्रे उदागल सर्वकेशप्रतापं प्रशमयितुकामो सर्वसत्त्वपुद्गलमूलानि वर्धयितुकामः ॥

- अथ खलु तानि दश माणवकसहस्राणि नानावर्णैः सुरैश्चैः सुगन्धैः पुष्पैः सुधनं
 5 श्रेष्ठिदारकावकीर्यं अभ्यवकीर्यं अभिवन्ध नमस्कृत्या प्रणिपत्य प्रदक्षिणीकृत्य एवं वाचमुदीर-
 यामासुः—एष त्राता भविष्यति, सर्वसत्त्वानां सर्वनिरयदुःखानि प्रशमयिष्यति । सर्वतिथ्येयोनि-
 गतिं व्यवच्छेत्स्यति । सर्वयमलोकगतिं विनिवर्तयिष्यति । सर्वोक्षणद्वारकापादनि पिषप-
 यिष्यति । तुण्यासुद्रमुच्छ्रोपयिष्यति । तुण्याग्रन्धनं हेत्स्यति । दुःखत्कन्धं विनिवर्तयिष्यति ।
 अविषान्धकारं त्रिधमयिष्यति । पुण्यचक्रवालं लोके परिसंस्थापयिष्यति । ज्ञानरत्नाकरमुप-
 10 दर्शयिष्यति । ज्ञानसूर्यमुदागमयिष्यति । धर्मचक्षुर्विशोधयिष्यति । समविषमं लोके संप्रकाश-
 यिष्यति । अथ खलु भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिः तान् माणवकानेवमाह—येन माणवका
 अनुत्तरायां सम्पन्नसंबोधौ चित्तमुत्पादितं भवति, स बोधिसत्त्वचर्यां चरन् सर्वसत्त्वानां
 सुखमुत्पादयति, अनुपूर्वेण च सर्वज्ञतां प्रविलभते । अनेन माणवकाः कुलपुत्रेण अनुत्तराणां
 सम्पन्नसंबोधौ चित्तमुत्पादितम् । स एष सर्वबुद्धगुणभूमिं परिदूरीयिष्यति । अथ खलु
 15 भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिः सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—अहं कुलपुत्र अपराजितध्वजस्य
 बोधिसत्त्वस्य निमोक्षस्य व्याभी । सुधन आह—क एतस्य आर्य अपराजितध्वजस्य बोधि-
 सत्त्वनिमोक्षस्य विषयः । ततो भीष्मोत्तरनिर्घोषऋषिः दक्षिणं पाणिं प्रसार्य
 सुधनं श्रेष्ठिदारकं शिरसि परिमार्ज्यं दक्षिणेन पाणिना पर्यगृह्णात् । समनन्तरपरिगृहीतश्च
 सुधनः श्रेष्ठिदारको भीष्मोत्तरनिर्घोषेण ऋषिणा दक्षिणेन पाणिना, अथ तावदेव सुधनः
 20 श्रेष्ठिदारकोऽपश्यदशसु दिक्षु दशबुद्धक्षेत्रशतसहस्रपरमाणुरजःसमानि बुद्धक्षेत्राणि । तेषु
 च दशबुद्धक्षेत्रशतसहस्रपरमाणुरजःसमानां तथागतानां पादमूलगतमात्मानं संजानाति स्म ।
 तानि च बुद्धक्षेत्राण्यपश्यदसंख्येयाकारविशुद्धव्यूहानि । तेषु च तथागतपर्यन्मण्डलसमुद्र-
 नानावर्णविचित्रव्यूहानपश्यत् । तेषु च पर्यन्मण्डलसमुद्रेषु तथागतशरीराणि लक्षणहि-
 व्यञ्जनोद्भूलितोपचितान्यपश्यत् । तेभ्यश्च धर्मदेशानां शृणोत्येकपदव्यञ्जनापराबुद्धान् ।
 25 तानि च तथागतधर्मचक्राण्यन्योन्यासंभिन्नानि संपादयति । तांश्च धर्मेवाकानासत्त्वशाश्वेषु
 प्रवर्षणां संप्रतीच्छति । तेषां च तथागतानां नानाधिमुक्तिव्यवशोधितं पूर्वप्रणिधानसमुद्र-
 नवतरति । तांश्च नानाप्रणिधानसाम्राज्यविशुद्धान् बुद्धसमुदागमसमुद्रानवतरति । तांश्च
 यथाशयसर्वसत्त्वसहस्रसंतोषणविज्ञापनान् बुद्धवर्णीनदाक्षीत् । तैर्नि च बुद्धरसिगजालानि
 नानाविरागाविशुद्धव्यूहमण्डलान्यपश्यत् । तानि च बुद्धबलान्यनावरज्ञानाजोकात्तुगमेनाम-
 30 तरति । स कश्चित्तथागतपादमूर्ते रात्रिदिवं संजानाति । कश्चित्कस्य रात्रिदिवानि, कश्चिदर्थ-
 मासम्, कश्चिन्मासम्, कश्चित्संवत्सरं कश्चिद्वर्षशतं कश्चिद्वर्षसहस्रं कश्चिद्वर्षशतसहस्रं कश्चि-

द्वर्षकोटिं क्वचिद्वर्षकोटीशतं क्वचिद्वर्षकोटिसहस्रं क्वचिद्वर्षकोटीशतसहस्रं क्वचिद्वर्षकोट्ययुतं
 क्वचिद्वर्षकोटीनियुतं क्वचिद्वर्षकल्पं संजानाति । क्वचित्कल्पं क्वचित्कल्पशतं क्वचित्कल्पसहस्रं
 क्वचित्कल्पशतसहस्रं क्वचित्कल्पकोटीं क्वचित्कल्पकोटीशतं क्वचित्कल्पकोटीसहस्रं क्वचित्कल्प-
 कोटीशतसहस्रं क्वचित्कल्पकोटीनियुतशतसहस्रं क्वचित्तयागतपादमूले यावदनभिलाष्यान्-
 भिलाष्यान् कल्पान् संजानाति । क्वचित्तयागतपादमूले जम्बूद्वीपपरमाणुरजःसमान् कल्पान् ६
 संजानाति । क्वचियानदनभिलाष्यान्भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पान् संजानाति
 अपराजितध्वजवोधिसत्त्वविमोक्षज्ञानावभासितो वैरोचनगर्भसमाव्यवभासप्रतिलब्धः अक्षय-
 ज्ञानविमोक्षसमाव्यनुगतः समन्तदिकपञ्चरधारणीमुखावलोकाप्रतिलब्धो वज्रमण्डलधारणीमुखा-
 वभासिनचित्तः सुविभक्तज्ञानकूटधिपयसमाधिनिहारप्रतिलब्धः समन्ततलज्यूहमार्गप्रज्ञापार-
 मितानिहारनिपयो बुद्धगणनगर्भमण्डलसमाव्यालोकप्रसृतः सर्वबुद्धधर्मचक्रनेमिममाव्यय- 10
 भासिनचित्तः त्र्यव्यज्ञानरत्नाक्षयमण्डलसमाव्यालोकप्राप्तः ॥

अथ एतद् भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिः सुधनं श्रेष्ठिदारकं व्यमुञ्चत् । स पुनरपि
 भीष्मोत्तरनिर्घोषस्य ऋषेः पुरतः स्थितमामानं संजानाति । तं भीष्मोत्तरनिर्घोष ऋषिराह—
 स्मरसि कुलपुत्र ! आह—स्मरामि आर्य कल्याणमित्राभिष्टानेन । आह—एतमहं
 कुलपुत्र अपराजितध्वजं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया शक्यं सर्वजगद्दिशेषज्ञानाभि- 15
 शारतारसमाधिप्रतिलब्धानां बोधिसत्त्वानां सर्वकालचक्रवशवर्तिनां बुद्धलक्षणज्ञानाभिनिर्हार-
 कुशलानां तथागतदिव्यमायकान्तिविज्ञितिव्यूहानां स्वध्वनिपयैकलक्षणज्ञानसमभसरणानां
 सर्वलोकगतनुविभक्ततापानां सर्वधर्मधारयभासितज्ञानशरीराणां सर्वसत्त्वययाशयाभिनुगा-
 म्युत्थितानां ययाशयसत्त्वचर्याविचारानुकूलोपचाराणां समन्ताभिद्विचिंतरोचनानाम् अमर-
 पिपुल्लरुचिरज्ञानमण्डलनिशुद्धानां चर्यां शान्तुं गुणा वा वक्तुं प्रणिधिनिशेषो वा सूचयितुं २०
 क्षेत्राभिर्मंस्करो वा शान्तुं ज्ञानविपयो अरगाहितुं समाधिगोचरो वा अनुमर्तुं ऋद्धिविदुर्भिनं
 वा अगतितुं विमोक्षवृषभितामिर्निर्दिष्टं वा अनुगन्तुं शरीरविभक्तिनिमित्तं वा उद्दरीतुं
 मरमण्डलविशुद्धिर्वा प्रभावरितुं ज्ञानावभासो वा निदर्शयितुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, अपमिर्द्वय दक्षिणापथे ईरागो नाम जनपदः । तत्र जयोन्नायननो
 नाम ब्राह्मणः प्रतिव्रजति । तनुपसक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिमत्त्वचर्यायां २३
 सिद्धित्व्यम् कथां परिश्रवत्यज्ज ॥

१२ जयोष्मायतनः ।

- अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकोऽपराजितः प्रजयोधिसत्त्वविमोक्षज्ञानावभासित अचि स
 बुद्धविपयविवुर्वितप्रत्यक्षविहारी अचिन्त्यबोधिसत्त्वविमोक्षप्रत्यक्षज्ञानाभिज्ञ अचिन्त्योरे
 सत्त्वसमाधिज्ञानावभासितचित्त सर्वकालसम्बन्धसमाधिज्ञानावभासप्रतिलब्ध सर्वे
 १० स्नासगतसम्बन्धसमाधिनिपयावभासित सर्वजगद्विशेषवतिज्ञानालोकप्रतिलब्ध सर्वव्याप्या
 लुगतगोचरविहाराभिमुख अद्वयनिरूपसमतानिर्देशज्ञानपरम सर्वारम्भणप्रसरितज्ञान
 लोक सत्त्वधर्माभिमुखान्तिविशुद्धविमुक्तितोशकुशल स्वभावधर्मज्ञान्तिनिश्चयज्ञानालोक-
 प्रतिलब्ध सर्वत्रलुगताभिज्ञबोधिसत्त्वचर्यास्वभावभाषनाविरहितचित्त सर्वज्ञतावेगाविवर्ष
 चित्तो दशबलज्ञाननिष्ठुद्वयमासप्रतिलब्ध धर्मधातुनिर्घोषाभिषयावितृप्तचित्त सर्वज्ञता
 10 विहारागोचरावतरणप्रतिपत्तिचित्त अनन्तबोधिसत्त्वचर्याव्यूहाभिनिर्हरचित्तोऽनन्तबोधि
 सत्त्वमहाप्रणिधानमण्डलपरिशोधनचित्त अनन्तमध्यलोकधातुजालाक्षयातुल्यमज्ञानाभिमुख
 चित्त अनन्तसत्त्वसागरपरिपाकविनयासकुचितचित्त अनन्तबोधिसत्त्वचर्याविषय साश्यद
 अनन्तलोकधातुगतिविमात्रता सपश्यन् अनन्तलोकधातुविक्रमिकविचित्रता सपश्यन् अनन्त
 लोकधातुसम्बन्धेदरसम्बन्धान्तरता सपश्यन् अनन्तलोकधातुप्रतिष्ठानसज्ञाजालनिचित्रिता
 15 सपश्यन् अनन्तलोकधातुव्यवहारप्रवृत्तिसवृत्तिविमात्रता सपश्यन् अनन्तसत्त्वधियुक्तिविमा
 त्रता सपश्यन् अनन्तसत्त्वविभक्तिनिमात्रता सपश्यन् अनन्तसत्त्वपरिपाकविनयातुल्य
 सपश्यन् अनन्तसत्त्वदिकालसङ्गतविचित्रता सपश्यन् कल्याणमित्राण्यभिमुखीदुर्वाणो
 ऽनुपूर्वेण येन ईपाणे जनपदे जयोष्मायतनो ब्राह्मण, तेनोपसक्रान्त । तेन च समयेन
 जयोष्मायतनो ब्राह्मण उग्र तप तप्यति सर्वज्ञतागारम्बणीकृत । तस्य चतुर्दिश महामणि
 20 स्काध पर्यन्तमात्रोच्चरित । अम्युद्रतमहापर्वतप्रपात क्षुरधारामार्गं सदश्यते ॥
 अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको जयोष्मायतनस्य ब्राह्मणस्य पादौ शिरसाभिव्य
 पुरत प्राङ्गलि स्थित्वा एवमाह—मया आर्य, अनुत्तराया सम्यक्सत्त्वोचै चित्तमुत्पादितम् ।
 न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च
 मे आर्यो बोधिसत्त्वानामन्वादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्य—कथं बोधिसत्त्वेन
 25 बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । स आह—गच्छ कुलपुत्र, एतं क्षुरधार
 मार्गं पर्यन्तमगिरुह्य अत्र अश्लिष्टाया प्रपत । एव ते बोधिसत्त्वचर्यां परिक्षुद्धिं गमिष्यति ॥
 अथ खलु सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य एतदभारत्—दुर्लभा अष्टाक्षणविनिवृत्ति । दुर्लभो
 प्राप्नुष्यप्रतिगम । दुर्लभो क्षणसपदिशुद्धि । दुर्लभो बुद्धोत्पाद । दुर्लभा अभिकलेन्द्रियता ।
 दुर्लभो बुद्धधर्मधन । दुर्लभं सत्पुरुषसमवधानम् । दुर्लभाति भूतकल्याणमित्राणि । दुर्लभो
 30 भूतनपातुशासनेपसहार । दुर्लभं सम्यग्जीवितं मनुष्यगेके । दुर्लभा धर्मलुधर्मप्रतिपत्ति ।
 मा हेयाम भारो गमिष्यति मत्प्रतिष्ठितो वा मारकायिको वा कल्याणमित्रप्रतिरूपको वा
 बोधिसत्त्वसत्त्वको वा, यो मय बुद्धार्णवतारायाय प्रतिपन्न, यो मय जीवितनिरोधाय

अभ्युत्थितः । मा ह्येव ममान्तरायं कर्तुकामः सर्वज्ञतायाम् । मा खलु मां विपमेण पया
 प्रणेतुकामः । मा खलु मे धर्ममुखान्तरायं कर्तुकामो बुद्धधर्माधिगमाय । तस्यैव चिन्तामनसि-
 कारप्रयुक्तस्य दश ब्रह्मसहस्राण्युपर्यन्तरिक्षे स्थित्वा एवमाहुः—मा कुलपुत्र एवं चेतनां दृढी-
 कार्पीः । एष कुलपुत्र आर्यो बज्रार्चिःसमाव्यवभासलब्धः अविवर्त्सवीर्यो महारम्भोत्तारण-
 प्रतिपन्नः सर्वजगत्त्रेहपर्यादानायाम्युत्थितः, सर्वदृष्टिगतजालदालनाय प्रयुक्तः, सर्वक्लेशकर्म- 5
 कक्षनिर्दहनाय प्रत्युपस्थितः, सर्वाक्षणज्ञानकान्तरावभासनायोद्युक्तः, सर्वसत्त्वजराभरणप्रपात-
 भयविनिवर्तनाय व्यवस्थितः, त्र्यध्वान्धकारविधमनतायै अभियुक्तः, सर्वधर्मरदिमप्रमुञ्चनतायै
 प्रतिपन्नः । एतस्य हि कुलपुत्र, पञ्चतपस्तप्यमानस्य यावन्तः केचिद्ब्राह्मणाः कर्तृत्वमीश्वरत्वं
 सर्वलोकज्येष्ठत्वमात्मनि मन्यन्ते विविधदृष्टिगताभिनिविष्टाः, तस्य अत्तमोप्रतपोव्रतसमादान-
 प्रभावेण सर्वे स्वभवनेषु न रमन्ते । ते ध्यानरतिमनास्वादयन्तोऽस्य सकाशमुपसंक्रामन्ति । 10
 तानेप आगतानृद्धानुभावेनाभिभूय उपव्रततपसा च तेभ्यः सर्वदृष्टिगतविनिवर्तनाय
 सर्वमानमदप्रहाणाय च धर्मं देशयति । सर्वजगन्महामैत्रीमहाकरुणास्फरणतायै बोध्याशय-
 दृढीकरणतायै बोधिचित्तोत्पादविपुलकरणतायै सर्वबुद्धसंदर्शनाभिमुखतायै बुद्धस्वरमण्डल-
 प्रतिलम्भपरिपूरणाय सर्वत्रानुरवणबुद्धयोपाप्रतिघातानावरणतायै च धर्मं देशयति ॥

दश च मारसहस्राण्युपर्यन्तरीक्षे स्थित्वा दिव्यैर्मणिरत्नैरम्यवकीर्य एवमाहुः—अस्य 15
 कुलपुत्र, पञ्चतपस्तप्यतोऽस्मादर्चिःस्कन्धादाभा निश्चरित्वा अस्मद्भवनान्यात्मभावनाभवना-
 भरणपरिभोगांश्च जिह्सीकुर्वन्ति । ते वयं संवेगजाताः सपरिवाराः एतस्य सकाशमुपसंक्र-
 माम । उपसंक्रान्तानां चैपोऽस्माकं तथा धर्मं देशयति, यथा स्वचित्तप्रतिलब्धा बोधाय
 चित्तमुत्पाद्य अविनिवर्तनीया भवामोऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ ॥

दश च वशवर्तिदेवराजसहस्राणि दिव्यैः पुष्यैरम्यवकीर्य एवमाहुः—वयं कुलपुत्र, 20
 अस्य पञ्चतपस्तप्यतः स्वभवनेषु रतिं न विन्दामः । ते वयं स्वस्वजनपरिवारा एतस्य
 सकाशमुपसंक्रामामः । स एषोऽस्माकमुपसंक्रान्तानां स्वचित्तवशवर्तिताप्रतिलाभाय धर्मं
 देशयति । सर्वक्लेशवशिताप्रतिलाभाय यथाभिप्रायोपपत्तिवशिताप्रतिलाभाय सर्वकर्मवरण-
 विशुद्धिवशिताप्रतिलाभाय सर्वसमापत्तिवशवर्तिताप्रतिलाभाय परिष्कारवशिताव्यूहपरिशुद्धये
 यथाभिप्रायवशवर्तितायै च धर्मं देशयति ॥ 25

दश च सुनिर्मितदेवराजसहस्राण्युपर्यन्तरिक्षे स्थित्वा दिव्यसंगीतप्रयोगनिर्नादमधुर-
 निर्घोषेण पूजां कृत्वा एवमाहुः—एतस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यत एष्योऽग्निक्लृष्टैर्म्यस्तद्रूपा
 प्रभा निश्चरति, यथा अस्माकमिमानि विमानान्युत्तप्यन्ते, विशुष्यन्ति, प्रभास्वरतराणि
 भवन्ति । इमानि चाभरणानि, इमाश्चाप्सरसः, वयमपीदानो सदेवपुत्राप्सरोगणपरिवारा न
 कामेषु रतिं विन्दामः । न काममुखमभिनन्दामः । ते वयं प्रहादितकापचित्ताः एतस्य 30
 सकाशमुपसंक्रामामः । स एषोऽस्माकमुपसंक्रान्तानां चित्तविशुद्धये धर्मं देशयति । चित्त-
 प्रभास्वरतायै चित्तसत्यागतायै चित्तकर्मज्यतायै चित्तप्रीतिसंजननतायै दशबलज्ञानप्रति-

वाग्निशुद्धये महाधर्मनेगप्रिनर्धनतायै कायनिशुद्धये अप्रमाणबुद्धकायाभिनिर्हरणतायै
वाग्निशुद्धये तथामतबोधप्रतिलाभाय चित्तनिशुद्धये सर्वज्ञताप्रतिलाभाय धर्मं देशयति ॥

दश च सत्पितदेवराजसहस्राणि सदेवपुत्राप्सरगणोपरिवाराणि उपर्यन्तरिक्षे स्थिता
सर्गगन्धर्वाण्यभिप्रवृष्य पूजयित्वा नमस्कृत्य एवमाहु —अस्य कुलपुत्र, पञ्चतपस्तप्य-
मानस्य अस्माक खभवनेषु रतिर्न भवति । ते वयमनभिरता सन्त एतस्य सकाशमुपसक्र-
गाम । तत एषोऽस्माकमुपसंक्रान्ताना सर्वत्रिपयानवैक्षतायै धर्मं देशयति । सत्तुष्टिचित्तयै
चित्तपरितुष्टितायै कुशलमूलसजननतायै बोधिचित्तोत्पादप्रतिलाभाय यावत्सर्वबुद्धधर्म-
परिपूरणाय धर्मं देशयति ॥

दश च सुयामदेवराजसहस्राणि सदेवपुत्राप्सरोगणपरिवाराणि दिव्यानि मान्दारव-
कुलमवर्षाण्यभिप्रवृष्य एवमाहु —अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यमानस्य अस्माक दिव्यसमीतिषु
रतिर्न भवति । ते वयमनभिरता एतस्य सकाशमुपसक्रगाम । तत एषोऽस्माकमुपसंक्रान्ताना
सर्वमानरतिनिवर्तनतायै यावत्सर्वबुद्धधर्मप्रतिलाभाय धर्मं देशयति ॥

दश च शक्रदेवेन्द्रसहस्राणि प्रत्येक द्वान्निशुद्धिरपेन्द्रै सदेवपुत्राप्सरोगणपरिवारै
सार्धं दिव्यवह्नरत्नाभरणकुसुममेघवर्षमभिप्रवृष्य एवमाहु —अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यमानस्य
अस्माक सर्वशक्रभवनेषुयानक्रीडावनदिव्यवर्षताल्लोपचारसमीतिपरिमोगेषु रतिर्न भवति । ते
वयमनभिरता एतस्य सकाशमुपसक्रगाम । तत एषोऽस्माकमुपसंक्रान्ताना सर्वकामरति
प्रहाणाय धर्मं देशयति । सर्वमिदमनिल्ल ऋल व्ययधर्ममिति वाचमुदीरयति । सर्वयद-
प्रमादसमुच्छेदनाय धर्मं देशयति अनुत्तरबोधिच्छन्दविषवर्धनतायै । अपि तु खलु पुन
कुलपुत्र अस्य संप्रोक्षितेन इमानि मेरुशिखराणि सप्रकम्पितानि । ते वय व्यथितसविप्र-
चित्ता सर्वज्ञताचित्तोत्पादनदृढतया सर्वज्ञताज्ञाने प्रणिधिमभिनिर्हृतानि ॥

दश च नामसहस्राणि ऐरावतनन्दोपनन्दनागराजप्रमुखानि उपर्यन्तरिक्षे गतानि
दिव्यकालानुसारिचन्दनमेघैर्नागान्यासस्तीतिनिर्नादमधुरनिर्घोषैर्दिव्यगन्धोदकधाराप्रसृतप्रदु-
र्गैरभिप्रवृष्य एवमाहु —अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यत एम्यो महाक्षिप्तन्धराशिम्य आभा
प्रमुक्ता सर्वनागभननान्यवभास्य वालिकावर्षसुपर्णभयान्यपनयन्ति । क्रोधप्रवृत्तिं चैषा
प्रशमयित्वा आशय प्रहाय मन प्रसादयन्ति । तत एषोऽस्माक प्रवक्त्रचित्ताना धर्मं देशयति,
यदुत हीननागगतिविजुगुप्सनतायै सर्ववर्णायिकर्माप्रहाणाय । अलप्य देशयित्वा अनुत्तरार्ण
सम्यक्संगोधी चित्तान्युत्पाप सर्वज्ञताया प्रतिष्ठापयति ॥

दश च यजेन्द्रसहस्राणि गणतटे स्थित्वा नातानिधया पूजया पूजयित्वा जयोम्मा-
यनन श्रावण सुधन च श्रेष्ठिदारकमेवमाहु —अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यमानस्य अस्मात्प-
दाना मनुष्येषु मैत्र चित्त सजायते । सर्वयक्षराक्षसदुग्भाण्डाश्च मैत्रचित्ता भवन्ति । ते मैत्र-

चित्ता अविहेठनप्रतिपन्ना अस्मत्सकाशमुपसंक्रामन्ति—वयमपीदानीं मैत्र्याधिपत्वेनाभिभूताः
स्त्रेषु स्त्रेषु भवनेषु रतिं न विन्दामः । ते वयं सखजनपरिवारा एतस्य सकाशमुपसंक्रामामः ।
तदस्माकमुपसंक्रान्तानामस्य शरीरनिर्याता प्रभा अवभास्य सर्वशरीरं सुखेन स्फुरति । स
एषोऽस्माकं प्रीणितकायचित्तानां तथा धर्मं देशयति, यदनेकेषां यक्षराक्षसकुम्भाण्डकट-
पूतनानां बोधाय चित्तान्युत्पद्यन्ते ॥

6

दश च गन्धर्वेन्द्रसहस्राण्युपर्यन्तरिक्षे स्थित्वा एवमाहुः—अस्माकमपि कुलपुत्र
स्य भवनेषु वसतामस्य पञ्चतपन्नाप्यत एष्योऽग्निक्लृष्टेभ्य आभा निश्चरित्वा अस्मद्भवानन्य-
भासयति । ते वयं तथा प्रभया स्पृष्ट्वा अचिन्त्यसुखसमर्पिता एतस्यान्तिकमुपसंक्रामामः ।
उपसंक्रान्तानामेषोऽस्माकं तथा धर्मं देशयति, यदविवर्त्या भवामोऽनुचरायाः सम्यक्संबोधेः ॥

दश च असुरेन्द्रसहस्राणि महासमुद्रादभ्युद्गम्य आकाशे दक्षिणं जानुमण्डलमवनाम्य 10
वृताञ्जलिपुटानि नमस्यमानानि एवमाहुः—अस्य कुलपुत्र, पञ्चतपन्नाप्यतोऽस्माकं सर्वेऽसुर-
ल्लोकाः ससागराणि सशैलानि च महापृथिवीमण्डलानि प्रकम्पन्ते । ततो वयं सर्वे निहत-
मानमददर्पां प्रतपोभिभूता एतस्य सकाशमुपसंक्रामामः । उपसंक्रान्तानामेषोऽस्माकं सर्व-
मायाशाठ्यप्रहाणाय गम्भीरधर्मज्ञान्यवताराय अचलधर्मताप्रतिष्ठानाय दशवलज्ञानपरि-
निष्पत्तये च धर्मं देशयति ॥

15

दश च गरुडेन्द्रसहस्राणि महावेगधारिगरुडेन्द्रप्रमुखानि उदारं माणवकरूपमभि-
निर्माय एवमाहुः—अस्य कुलपुत्र, पञ्चतपन्नाप्यत एष्योऽग्निराशिम्यः प्रभा निश्चरित्वा
अस्मद्भवानन्यभास्य संकम्पयति । ते वयं भीतावस्ताः सनिम्रमनसे एतस्यान्तिकमुपसंक्र-
मामः । स एष कुलपुत्र, अस्मान् धर्मदेशनया महामैत्र्यां संनियोजयति । महाकरुणायां
समादारयति । संसारसागरानगाहनतायां संनियोजयति । कामपङ्कनिमग्नत्वाम्युद्धरणाय 20
संनियोजयति । बोध्याशयनुगविशुद्धी प्रयोजयति । प्रज्ञोपायतीक्ष्णतायां संनियोजयति ।
यथापरिपक्वस्वरविनयायोयोजयति ॥

दश च किन्नरेन्द्रसहस्राणि उपर्यन्तरिक्षे स्थित्वा एवमाहुः—अस्य कुलपुत्र पञ्च-
तपन्नाप्यतो वायुसमीरिताम्योऽस्मद्भवनगतता उपश्लिष्यः किङ्किणीजात्परत्नमूरदामनापवृक्षेभ्यो
सर्वरायभाण्डरत्नमरणगृहपरिभोगेभ्यो बुद्धसन्दो निश्चरति । धर्मसन्दोऽविरयंशोधि- 25
मरत्नमरसन्दो बोधिनिरप्रम्यानप्रणिधानसन्दो निश्चरति । अनुष्यां लोकभातुसंख्यायामनुसो
नाम बोधिमत्सो बोधाय प्रणिदधाति । अनुष्यां लोकभातुसंख्यायामनुसो नाम बोधिसत्त्वो
दुष्कृतदत्तित्वायं करोति । अनुष्यां लोकभातुसंख्यायामनेवंनामा बोधिसत्त्वो सर्वज्ञताज्ञान-
गच्छन् परिसोषयति । अनुष्यां लोकभातुसंख्यायामनेवंनामा बोधिसत्त्वो बोधिनन्दुसत्त-
मति । अनुष्यां लोकभातुसंख्यायामनेवंनामा बोधिसत्त्वो मरत्न मर परगजित्त अनुत्तरां 30
गम्पस्यबोधिमिम्ममुषये । अनुष्यां लोकभातुसंख्यायामनेवंनामा तपन्तो धर्मचक्रं प्रवर्तयति ।
अनुष्यां लोकभातुसंख्यायामनेवंनामा तपन्तोऽनवबोधेमुद्धरणं कृत्वा अनुत्तरितोपनिर्दिशन्-

धातो परिनिर्वातीति । अपर्यन्तः कुलपुत्र भवेज्जम्बुद्वीपे सर्वतृणकाष्ठशाखापत्रपलाशानां
परमाणुभागशः परिच्छिन्नानाम्, न त्वेव तेषां तयागतनांघ्रां बोधिसत्त्वप्रणिधीनां बोधिसत्त्व-
चर्याप्रस्थानविशेषाणाम्, येऽस्मद्भवनगततालपङ्क्तिभ्यो यावत्सर्ववाद्यमाण्डरत्नामरणगृहपरि-
भोगेभ्यो वायुसमीरितेभ्यो बुद्धधर्मबोधिशब्दा निश्चरन्ति अतुरवन्ति, श्रोत्रविज्ञप्तिमागच्छन्ति ।
५ ते वयं कुलपुत्र, बुद्धसंबन्धोभिसत्त्वप्रस्थानप्रणिधिचर्यानामनिर्घोषेण महाप्रीतिवैगहर्षसंजातः
एतस्य सकाशमुपसंक्रामामः । स एषोऽस्माकमुपसंक्रान्तानां तथा धर्मं देशयति, यदस्मत्परि-
पदि अनेके सत्त्वा अविवर्त्या भवन्त्यनुत्तरायाः सम्यक्संबोधेः ॥

अपरिमाणानि च कामावचरदेवपुत्रसहस्राण्युदारोदारवर्णान्याकाशे स्थित्वा मनोमय्या
पूजया पूजयित्वा एवमाहुः—अस्य कुलपुत्र पञ्चतपस्तप्यत एभ्योऽग्निक्टेन्द्यस्तथारूपा प्रमा
१० निश्चरति, यया प्रमथा अवीचिपर्यन्तान् सर्वनिरयानवभास्य सर्वनैरायिकसत्त्वदुःखानि प्रति-
प्रक्षन्धानि । तथैव प्रमथा अयमस्माकं चक्षुष्टु आमासमागच्छति । ते वयमस्योपरि चित्तानि
प्रसादयित्वा प्रणीतेषु कामावचरदेवनिकायेषूपपन्नाः । ते वयमस्य कृतज्ञतया दर्शनेनाविगृहाः
सर्वकामरतिमुत्सृज्य अस्य सकाशमुपसंक्रामामः । तत एषोऽस्माकमुपसंक्रान्तानां तथा धर्मं
देशयति, यदपरिमाणाः सत्त्वा बोधाय प्रणिदधति ॥

१५ अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तुष्ट उदप्र आत्तमनाः प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातः
श्ममेवं रूपं धर्मनधं श्रुत्वा जयोष्मायतने ब्राह्मणे भूतकल्याणमित्रसंज्ञामुत्पाद्य जयोष्मायतनस्य
ब्राह्मणस्य पादयोः प्रणिपत्य एवमाह—अलयमलयतो देशयाम्यार्यं योऽहं कल्याणमित्राणां
प्रतिवाहयामि । अथ खलु जयोष्मायतनो ब्राह्मणः सुधनं श्रेष्ठिदारकं गाययाव्यभाषत—

प्रदक्षिणं य बोधिसत्त्व आनुशास्त्रि कुर्वती

२० न काङ्क्षये गुरुभ्य एकधा स्वपितृ मानसम् ।

ततोऽस्य सर्वं अर्थं भोन्ति तेऽपि च प्रदक्षिणाः

प्रदक्षिणं च बुद्धज्ञानु बोधिभूलि बुध्यते ॥ १ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तं क्षुरधाराचितं पर्वतप्रपातमार्गमभिरुह्य तत्र महात्रि-
स्कन्धे प्रापतत् । तेन प्रपतता सुप्रतिष्ठितो नाम बोधिसत्त्वसमाधिः प्रतिलम्ब्यः । तेन
२५ चाग्निस्पर्शनिन प्रशममुखाभिज्ञो नाम बोधिसत्त्वसमाधिः प्रतिलम्ब्यः । स एवमाह—आर्ध-
मार्यं यावत्सुखसंस्पर्शोऽयं अग्निस्कन्धः, एष च क्षुरधाराचितः पर्वतप्रपातमार्गः । स
आह—अहं कुलपुत्र, अपर्यादत्तमण्डलस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य कामी । एतमहं कुलपुत्र
अपर्यादत्तमण्डलं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया शक्यं तेजोरत्निकल्पानां बोधि-
सत्त्वानां सर्वजगत्त्रेसद्यष्टिपर्यादत्तप्रणिधानानामप्रत्युदात्तवर्त्येकैतजामपर्यादत्तद्वयानामदीन-
३० चित्तानामसंकुचितमानसानां यज्ञगर्भनारायणकल्पानां महारम्भोत्तरणाविपण्णानामदिपिल-

प्रयोगानां वातमण्डलीकल्पानां सर्वजगदर्थप्रयुक्तानामवित्रर्ल्वीर्याणामप्रत्युदावर्ल्वसंनाहानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ?

गच्छ कुलपुत्र, इदमिहैव दक्षिणापथे सिंहविजृम्भितं नाम नगरम् । तत्र मैत्रायणी नाम कन्या, राज्ञः सिंहकेतोर्दुहिता, पञ्चकन्याशतपरिवारा । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको जयोष्मायतनस्य ब्राह्मणस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य जयोष्मायतनं ब्राह्मणमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य जयोष्मायतनस्य ब्राह्मणस्यान्ति-कात्प्रनान्तः ॥ १० ॥



१३ मैत्रायणी ।

- अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कल्याणमित्राचिन्त्यगोचरनिर्यातः उदाराधिसुकि-
 विशुद्धो महापानाभिमुखो बुद्धज्ञानाभिलाषी बुद्धधर्मसमवसरणः कल्याणमित्रानुबन्धना-
 भिकाङ्क्षी धर्मगोचरविचारी असङ्गज्ञानाभिमुखो मूलकोटीसुविनिश्चितः ज्ञानकोटीस्थित-
 ० विषयः त्रध्वक्षणकोट्यनुगतः आकाशकोट्यह्वयाभिमुखः अद्वयकोटीविनिश्चयप्राप्तो धर्मध्वल-
 कोट्यविकल्पविहारी अनावरणकोटीविनयप्रतिषेधप्रविष्टः कर्मकोट्यविरोधपरमः तपस्य-
 कोट्यविकल्पविहारी सर्वसत्त्वसंज्ञाजालविकिरणज्ञानपरमः सर्वक्षेत्राभिनिवेशविगतः सर्वबुद्ध-
 पार्यन्मण्डलेष्वनुनीतचित्तः सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिष्वनिवेतविहारी सर्वसत्त्वेषु निरात्मनिःसत्त्व-
 संज्ञी सर्वशब्देषु वाक्येषोपमावतीर्णः सर्वरूपेषु रूपप्रतिभासविज्ञप्तिपरमोऽनुपूर्वेण येन सिंह-
 10 विजृम्भितं नगरं तेनोपसंक्रम्य मैत्रायणी कन्यागन्धेयमाणः परिमार्गिमाणोऽश्रौपीत्—एषा मैत्रा-
 यणी कन्या राज्ञः सिंहकेतोर्दुहिता पञ्चकन्याशतपरिवारा वैरोचनगर्भप्रासादतल्लामिहृदा
 उरगसारचन्दनपादे सुवर्णसूत्रजालक्ष्यते दिव्यचीवरप्रज्ञप्ते भद्रासने उपविष्टा धर्मं देशयति ।
 श्रुत्वा च पुनः सिंहविजृम्भितं नगरं प्रविश्य येन राज्ञः सिंहकेतोर्गृहं तेनोपसंक्रम्य राज्ञो
 बहिर्द्वारशालायां प्रत्यस्यात् मैत्रायण्याः कन्याया दर्शनकामः । स तत्राद्राक्षीदनेकानि
 15 प्राणिशतानि, अनेकानि प्राणिसहस्राणि, अनेकानि प्राणिशतसहस्राणि प्रविशामानानि ।
 दृष्ट्वा च परिपृच्छति—क यूयं गच्छथ कुलपुत्राः, क वा आगच्छथ ? तेऽब्रुवन्—मैत्रायण्याः
 सकारां धर्मश्रवणाय । तस्यैतदभवत्—नात्र कश्चिदप्रतिनिवार्यतेऽनुप्रविशान् । इति स
 प्राविशत् । प्रविष्टोऽद्राक्षीत् वैरोचनगर्भं प्रासादं स्फटिकसंस्थिततलायां पृथिव्यां वैदूर्ध्वमयैः
 स्तम्भैर्ज्रमयैर्भित्तिभिर्जाम्बूनदकनककूटनिर्यहृशतसहस्रालंकारमसंख्येयमणिरत्नविचित्रसह-
 20 स्रगर्भानादर्शमण्डलरचितं जगद्रोचनमणिरत्नव्यूहमसंख्येयमत्नजालपरिक्षिप्तं सुवर्णघण्टानां
 शतसहस्रसमीरितं मधुरनिर्घोषाचिन्त्यव्यूहलंकारम्, तां च मैत्रायणीकन्यामद्राक्षीत् अभि-
 नीलनेत्रामभिनीलकेशीं सुवर्णवर्णच्छविम् । स तस्याः पादौ शिरसाभिवन्द्य अनेकशत-
 सहस्रहृत्पः प्रदक्षिणीकृत्य प्राञ्जलिः स्वित्वा एवमाह—मया आर्ये अनुत्तरायां सम्पन्नसंबोधौ
 विद्युत्तुत्पादितम् । न च जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं
 25 प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्ब्रुव मे
 आर्या कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । आह—
 प्रेक्षस्व कुलपुत्र मम भवनव्यूहानिति । स समन्तादनुविलोकयन्नाद्राक्षीदेकैकस्या भित्तेरैकैक-
 स्मात्स्माद्भित्तैकैकस्मादादर्शमण्डलादेकैकस्मादाकारादेकैकस्मात्संस्थानादेकैकस्मान्मणिरत्नात्
 एषैवतस्याः सुवर्णघण्टायाः एकैकस्माद्दलबुधादेकैकस्माद्रोमविवरादेकैकस्माद्दलहारात् धर्म-
 30 धातुगर्भास्त्रयागतान् सप्रथमचिन्तोत्पादान् सचर्याप्राणिभानविषयान् सनिर्याणव्यूहान् सामि-
 संबोधिविकुर्वितान् सधर्मकप्रवर्तनान् सपरिनिर्वाणदर्शनान् प्रतिभास्योगेन । यथा च

एकस्मादारम्भणात्, तथा सर्वारम्भणेभ्यः । तद्यथापि नाम उदकसरसि स्वच्छेऽनाविले विप्रसन्ने गगनं चन्द्रादित्यं ज्योतिर्गणप्रतिमण्डितं संदृश्यते प्रतिभासयोगेन, एवमेव वैरोचनगर्भप्रासा- दस्य एकैकस्मादारम्भणाद्धर्मधातुगतास्तथागताः संदृश्यन्ते प्रतिभासयोगेन, यद्दुत मैत्रायण्याः कन्यायाः पूर्वकुशलमूलनिप्यन्देन । सोऽनुविलोक्य तद्बुद्धदर्शनव्यूहनिमित्तं संधारयन् प्राञ्जली- मृतो मैत्रायण्याः कन्याया वचनं संप्रेक्षते स्म । सा प्रोवाच—अहं कुलपुत्र समन्त- 5 व्यूहस्य प्रज्ञापारमितामुखपरिवर्तस्य लाभिनी । एष च मे समन्तव्यूहः प्रज्ञापारमितामुख- परिवर्तः पट्टिशद्गङ्गानदीवालिःकासमानां तथागतानामन्तिकार्यनिष्ठः । ते च मे तथागता नानामुखप्रवेशैरेतं समन्तव्यूहं प्रज्ञापारमितामुखपरिवर्तमवतारयामासुः । यच्चैकेन देशितम्, न तद् द्वितीयेन । आह—क एतस्य आर्षे समन्तव्यूहस्य प्रज्ञापारमितामुखपरिवर्तस्य विषयः ? आह—एतन्मम कुलपुत्र समन्तव्यूहं प्रज्ञापारमितामुखपरिवर्तमभिमुखीकुर्वन्त्या उपनिध्यायन्त्या 10 अनुसरन्त्या व्यवचारयन्त्या अनुविचिन्तयन्त्या आहारयन्त्या आधारयन्त्या व्यूहयन्त्या अभि- निर्हरन्त्याः समलं कुर्वन्त्याः प्रविचिन्वन्त्याः समन्तमुखा नाम धारणी आज्ञायते, यत्र धारणी- मण्डले दश धर्ममुखासंख्येयशतसहस्राण्यावर्तन्ते समवसरन्ति आमुखीभवन्ति अभिपतन्ति परिवर्तन्ते—यद्दुत बुद्धक्षेत्रमुखं बुद्धमुखं धर्ममुखं सर्वसत्त्वमुखमतीतमुखमनागतमुखं प्रत्यु- त्यक्तमुखं स्थितकोटीमुखं पुण्यमुखं पुण्यसंभारमुखं ज्ञानमुखं ज्ञानसंभारमुखं प्रणिधानमुखं 15 प्रणिधानविकल्पमुखं चर्यामुखं चर्याविशुद्धिमुखं चर्यासमुदयमुखं चर्यापरिष्कृतिमुखं कर्ममुखं कर्मविरोचनमुखं कर्मस्रोतमुखं कर्माभिसंस्कारमुखं कर्मविषयमुखं विषमकर्मपरिवर्जनमुखं सम्पत्कर्मप्रतिपत्तिमुखं कर्मवशितामुखं सुचरितमुखं सुचरितसमादापनमुखं समाधिमुखं समा- प्यनुचारमुखं समाधिविचारमुखं समाधिगोचरमुखं समाधिव्युत्थानमुखमभिज्ञामुखं चित्तसागरं- मुखं चित्तपर्यायमुखं चित्तलतापरिशुद्धिमुखं चित्तगहनावभासमुखं चित्तसरःप्रसादनमुखं 20 चित्तसंभवमुखं चित्तविचारमुखं सत्त्वसंश्लेषप्रचारमुखं क्लेशधासनानुखं क्लेशप्रयोगमुखमधिमुक्ति- मुखं सत्त्वचर्यामुखं सत्त्वचर्याविमात्रतानुखं लोकासंभवमुखं सत्त्वाशयमुखं सत्त्वसंज्ञागतमुखं दिष्टमुखं धर्मदिष्टमुखं महाकरुणामुखं महामैत्रीमुखं शास्त्रिमुखं शक्यमुखं नपमुखस्तुगममुखं विभक्तिमुखं समनसरणमुखमसङ्गकोटीमुखं समन्तमुखं बुद्धधर्ममुखं बोधिसत्त्वधर्ममुखं श्रावक- धर्ममुखं प्रलेकबुद्धधर्ममुखं लोकधर्ममुखं लोकसंभनधर्ममुखं लोकविभवधर्ममुखं लोकासंस्थान- 25 धर्ममुखं लोकाधातुविशुद्धिमुखं लोकाधातुसंक्षिप्तमुखं संक्षिप्तविशुद्धिलोकाधातुमुखं विशुद्धिसंक्षिप्त- लोकाधातुऽपानेकान्तसंक्षिप्तलोकाधातुऽपानेकान्तविशुद्धिलोकाधातुमुखं लोकाधातुसमन्तानुगत- मुखं मत्तन्त्रलोकाधातुऽपानवर्षहासुःमिन्द्रजाःप्रवेशानुखं लोकाधातुपरिवर्तमुखं प्रतिष्ठान- संज्ञागतमुखं सूक्ष्मोदाराःलुगमनुदाराःसूक्ष्मप्रवेशानुखं बुद्धदर्शनमुखं बुद्धकायवैभाष्यमुखं बुद्ध- रत्नजाःपैविष्ममुखं बुद्धसरमण्डलविभक्तिमुखं बुद्धधर्मचक्राभिनिर्हारमुखं बुद्धधर्मचक्रा- 30 संभरमुखं बुद्धधर्मचक्रनिरुक्तिमुखं बुद्धधर्मचक्रवर्तपरिवर्तमुखं बुद्धकायमुखं बुद्धधर्मण्डल-

मुखं बुद्धपर्यन्मण्डलविभक्तिमुखं बुद्धपर्यन्मण्डलसागरायत्तरणमुखं बुद्धबलावभासमुखं बुद्ध-
 समाधिमुखं बुद्धसमाधिविद्वर्षणमुखं बुद्धविहारमुखं बुद्धाधिष्ठानमुखं बुद्धनिर्माणमुखं बुद्धपर-
 सत्प्रचिच्छविश्लिमुखं बुद्धविकुर्वितमुखं तृपितभवनसंवासमुखं यावत्परिनिर्वाणसंदर्शनमुखम्
 अप्रमाणसत्त्वार्थनियामुखं गम्भीरधर्मनयमुखं त्रिचित्रधर्मनयमुखं बोधिसत्त्वधर्मरूपमुखं बोधि-
 ६ चित्तसंभाररूपधर्ममुखं बोधिचित्तसंभाररूपमुखं प्राणिधिरूपमुखं चर्यारूपमुखमभिज्ञारूपमुखं
 निर्याणरूपमुखं धारणीविशुद्धिरूपमुखं ज्ञानमण्डलविशुद्धिरूपमुखं प्रज्ञापरिशुद्धिरूपमुखं
 बोध्यप्रमाणरूपमुखं स्पृतिविशुद्धिरूपमुखम् । एतमहं कुलपुत्र समन्तस्पृतिन्मूढं प्रज्ञापरि-
 मितामुखपरिवर्तं जानामि । किं मया शक्यमाकाशधातुसमचित्तानां बोधिसत्त्वानां धर्मबाह-
 विपुलमतीनां पुण्यसंभारोपस्तम्भसंतानानां लोकोत्तरप्रतिपद्यतिपन्नानामसमुदाचारलोका-
 10 धर्माणां विदित्मिरिज्ञानालोकचक्षुःप्रतिलब्धानामतमःसर्वधर्मधातुप्रतिविद्धानां गगनकरुपा-
 प्रमाणबुद्धीनां सर्वारम्भानुस्पृतचक्षुषां असङ्गनूस्यालोकगर्माणां सर्वधर्मार्थपदप्रभेदकुशलानां
 सर्वलोकानभिभूतानां लोकचारित्र्यविविचाराणां सर्वलोकगहनवचनानां सर्वलोकार्थनिना-
 परनाणां सर्वजगद्धातुपचारविश्विज्ञानां सर्वजगन्निवासाशयानां यथास्थ-
 विज्ञितिनिदर्शनानां सर्वकालचक्रवशमतीनां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

15 गच्छ कुलपुत्र, अयमिहैव दक्षिणापये त्रिनयनो नाम जनपदः । तत्र सुदर्शनो नाम
 भिक्षुः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिदित्तव्यम्,
 कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मैत्रायण्याः कन्यायाः पादौ शिरसाभिवन्ध मैत्रायणी
 कन्यामनेकज्ञातसहस्रहृत्त्रः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य मैत्रायण्याः कन्यायाः सकाशात्
 20 प्रकान्तः ॥ ११ ॥

१४ सुदर्शनः ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको गम्भीर बोधिसत्त्वज्ञानविचारमनुविचिन्तयन्, गम्भीर धर्मधातुतलानुगमनमनुविचिन्तयन्, गम्भीर सर्वसूक्ष्मज्ञानमनुविचिन्तयन्, लोक-सज्ञागतगम्भीरतामनुविचिन्तयन्, अनभिस्कारतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन्, चित्त-स्रोतस्तलगम्भीरतामनुविचिन्तयन्, प्रतीत्यसमुत्पादतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन्, स्वभाव- 5 सत्यतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन्, सर्वजगद्व्यवहारसत्यतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन्, धर्म-धातुप्रतिमण्डितव्यूहतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन्, काययन्त्रापेक्षतलगम्भीरतामनुविचिन्त-यन्, कर्मचित्तलोकतलगम्भीरतामनुविचिन्तयन्, अनुपूर्णेण येन त्रिनयनो जनपदस्तेनोप-सक्रम्य सुदर्शन भिक्षु मार्गयमाणो जनपदव्यवचारेषु नगरव्यवचारेषु पट्टनव्यवचारेषु निगमव्यवचारेषु ग्रामव्यवचारेषु घोषव्यवचारेषु ऋष्याश्रमव्यवचारेषु देशप्रदेशव्यवचारेषु 10 जल्पयव्यवचारेषु गिरिदरिव्यवचारेषु महावनपण्डव्यवचारेषु सोऽद्राक्षीत् सुदर्शन भिक्षु-मन्यतमस्मिन् वनपण्डे चक्रम्यमाण दहर तरुणमभिरूप प्रासादिक दर्शनीयमभिनीलप्रद-क्षिणार्तकेश छत्राकारमूर्धानमुष्णीपशिरस पृथुल्लाटमभिनीलविशालगोपक्ष्मनयन मधुरोन्नत-चारुतुङ्गनासिकावश हिङ्गुलकसुवर्णसुस्त्रिष्टोष्ठ समसहितसुशुक्लपूर्णचत्वारिंशदन्त सिंहहनु परिपूर्णोपचितकपोल सुरुचिरचापायतभ्रुव शशाङ्कवर्णोर्णया वृततिल्कमायतमुक्तप्रलम्ब 15 कर्ण पूर्णचन्द्रसौम्यवदन कम्बुरुचिरवृत्तप्रीन श्रीनस्तालवृतहृदय सिंहपूर्वार्धकाय चित्ता-न्तरास सुसदृशस्कन्ध प्रलम्बबाहु जालावनद्वाङ्गुलि चक्राङ्कितहस्तपाद मृदुतरुणोपचित-पाणिपाद सप्तोत्तद वज्रसदृशमध्य वृहद्वज्रगात्र सुवर्तितोरु कोशगतवस्तिगुह्य ऐणेयजङ्घ दीर्घाङ्गुलिमायतपादपार्श्व व्यामप्रभ सुवर्णवर्णच्छविभैकैकप्रदक्षिणावर्तरोम न्यग्रोधराजपरि-मण्डल लक्षणानुव्यञ्जनोपचितशरीर अनिमिपानिभ्रान्तदृष्टिमुपस्थितस्मृति हिमवत्पर्धराज 20 मिन नानातृणजनौपधिन्तोपशोभित निपुल्लुब्धिमसहार्थज्ञानगोचरनिपय जल्धराकारस्वर-मण्डलव्यूह सर्वज्ञनमन्यनस्पन्दनप्रपञ्चनापगतचित्तम् असभिन्नज्ञानगोचर निपुल्लुब्ध ज्ञाननिपयागभासप्रतिलब्ध सर्वसत्त्वपरिपाकनिनयाव्युच्छिन्नाशय सजातविपुल्लमहाकरुणा-मण्डल सर्वतयागतधर्मेनेत्रीसधारणार्थ सर्वसत्त्वज्ञानालोमसजननार्थ तथागतगतिमनुस्मरन्त सर्वजगदर्थचक्रमभिरूढमद्भुतमत्रिलम्बित निमृत् सुव्यवस्थित चक्रम्यमाण शुद्धारासदेवकल्प-वसन देवनागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगशक्रल्लोकपालमनुप्यामनुष्यै परिवृतम् ॥ 25

तस्य खलु पुन सुदर्शनस्य भिक्षोश्चक्रम्यमाणस्याभिमुखदिगावृता दिग्देवता दिग्मण्डलमार्तयन्ति । पदगामिन्यो देवता रत्नपद्मे नमविक्षेप सप्रतीच्छन्ति । अपर्षादत्ता लोकमण्डलोपयत्नदेवतासामो वकार विधमन्ति । जम्बुधजवनदेवता धुसुगौधर्षमभि-प्रवर्षन्ति । अचलगर्भभूमिदेवता रत्नाकराण्युपदर्शयन्ति । समन्तानभासश्रीगगनदेवता गगन- 30 तलमन्कुर्वन्ति । श्रीसमया सागरदेवता महामगिरत्नैरम्ययन्ति । विमल्यगर्भा सुमेरुदेवता

कृताञ्जलिपुटा नमस्यन्ति । असङ्गवला वायुदेवता गन्धधूपपुष्पाकुलं मारुतं प्रमुञ्चन्ति । वासन्तीरात्रिदेवताः खलंकृतशरीराः प्रणताङ्गा नमस्यन्ति । सदाविबोधनमण्डला दिवसदेवता दिमोचनमणिरत्नध्वजगृहीता गगनतले तिष्ठन्ति आलोकसंजननार्थाय ॥

- अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन सुदर्शनो भिक्षुस्तेनोपसंक्रम्य सुदर्शनस्य भिक्षोः क्रमतत्त्वाम्यां निपत्य सुदर्शनस्य भिक्षोः क्रमतत्त्वं परिचुम्ब्य परिलिङ्ग्य पुरतः प्राञ्जलि स्थित्वा एवमाह—अहमार्थं अनुत्तरायां सम्पत्संबोधो संप्रस्थितो बोधिसत्त्वचर्यां परिमार्गिणि श्रुतं च मे आर्षो बोधिसत्त्वानामधवादानुशासनीं ददाति, अनुशासनीमनुप्रयच्छति । तद्ददु मे आर्षः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । स आह—अहं कुलपुत्र दहरो जाल्या, नवकरस्तु प्रवक्ष्यामि । तेन मे कुलपुत्र एकजन्मना
- 10 अष्टत्रिंशद्ब्रह्मनदीनालुकासमानां तथागतानामन्तिके ब्रह्मचर्यं चीर्णम् । क्वचिन्मे तथा रात्रिं दिवं ब्रह्मचर्यं चीर्णम्, क्वचित्सप्त रात्रिदिवानि, क्वचिदर्धमासम्, क्वचिन्मासम्, क्वचिर्द्वयम्, क्वचिर्द्वयशतम्, क्वचिर्द्वयसहस्रम्, क्वचिर्द्वयशतसहस्रम्, क्वचिर्द्वयकोटीम्, क्वचिर्द्वयकोटीनियुतम्, क्वचिद् यावदनभिलाष्यानभिलाष्यानि वर्षाणि, क्वचिदन्तरकल्पम्, क्वचिदर्धकल्पम्, क्वचित्कल्पम्, क्वचिन्मे तथागते यावदनभिलाष्यानभिलाष्यान् कल्पान्
- 15 ब्रह्मचर्यं चीर्णमनयैव कल्पसहस्रया । सर्वेषामेव तथागतानामन्तिकेकाद्धमेदेशना श्रुता । अववादानुशासनीं सप्रतीच्छिता । प्रणिधानव्यूहाः परिशोधिताः । समुदागमनिपपावतीर्णचर्यामण्डलं परिशोधितम् । पारमितासागराः परिपूरिताः । अभिसंबोधिबिदुर्वितानि आवातानि । धर्मचक्रप्रवर्तनानि चैषामन्योन्यासभिन्नानि सधारितानि । बलसमता चैषामतीर्णा । शासनं चैषा सधारितं यावत्सद्धर्मेनिष्ठापर्यन्तम् । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां
- 20 पूर्वप्रणिधानानि खलुक्षेत्रपरिशुद्धयेऽभिमिर्हृतानि प्रणिधिमण्डलसमाव्यमिनिर्हारवलेन । सर्वेषां च मे तेषां पूर्वबोधिसत्त्वचर्यां स्वचर्यापरिशुद्धयेऽभिमिर्हृता सर्वचर्यास्तारसमाधिप्रतिलम्भरत्नेन । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां पारमित्वाविशुद्धिरभिमिर्हृता समन्तभद्रचर्यानिर्माणवलेन । अपि तु खलु पुनर्मे कुलपुत्र एव चक्रम्यमाणसा सर्वदिवस्त्रोतोमुखान्यानर्तन्ते सुत्रिलोकि-तज्ञानमुखतया । सर्वलोकाधुत्तरोत्तोरुखानि व्यावर्तन्ते एकचिच्चोत्पादेन अनभिलाष्यानभि-
- 25 लाष्यलोकाधुत्तोरुखानि क्रमणपरिशोधनतायै यदुत महाप्रणिधानाभिमिर्हारवलेन । एकचिच्चक्षणेन अनभिलाष्यानभिलाष्यसत्त्वचर्यानुयसुखान्यभिसुखमानर्तन्ते दशरत्नज्ञानपरिपूरये । समन्तभद्र-बोधिसत्त्वचर्याप्रणिष्यभिमिर्हारवलेन एकचिच्चोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धशेखरदर्शन-भिन्दुद्रयोऽभिमुखीमगन्ति अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमापुरज.समन्तथागतपूजोपस्थान-परिचारणतायै । पूर्वोत्तरतथागतपूजाप्रणिष्यभिमिर्हारवलेन एकचिच्चोत्पादेन धनभि-
- 30 लाष्यानभिलाष्यतथागतधर्ममेधा आशयेऽभिमपतन्ति । असह्येयधर्मगतितिर्य्यतुगतधर्मचक्र-संधारणधारणीप्रणिष्यभिमिर्हारवलेन एकचिच्चोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यबोधिसत्त्वचर्या-

समुद्रा अभिमुखा आवर्तन्ते सर्वचर्यामण्डलपरिशोधनतायै । इन्द्रबलोपमत्रोधिसत्त्वचर्यापरिष्कारि-
 प्रणिध्यभिनिर्हारवलेन एकचित्तोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यसमाधिसागरा अभिमुखा
 आवर्तन्ते सर्वसमाधिमण्डलपरिशोधनतायै । एकसमाधिमुखैः सर्वसमाधिमुखसमवसरणप्रणिध्य-
 भिनिर्हारवलेन एकचित्तोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्येन्द्रियसमुद्रा अभिमुखमावर्तन्ते सर्वे-
 न्द्रियचक्रकालचक्रानुवर्तनतायै । स्मृतिकोटीन्द्रियप्रतिलामप्रणिध्यभिनिर्हारवलेन एकचित्तो-
 त्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यकालचक्राण्यभिमुखमावर्तन्ते सर्वकालधर्मचक्रप्रवर्तनतायै ।
 अनिष्टसत्त्वनिष्ठाप्रणिध्यभिनिर्हारवलेन एकचित्तोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यसर्वत्र्यध्व-
 सागरा अभिमुखमावर्तन्ते सर्वलोकधातुषु त्र्यध्वव्यवस्थानतया अनुगमज्ञानालोकप्रणिध्यभि-
 निर्हारवलेन । एतमहं कुलपुत्र अनिशान्तज्ञानप्रदीपं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया
 शक्यं वज्रकल्पाशयानां बोधिसत्त्वानां सर्वतथागतकुलकुलीनताभिजातानामनुपरुद्धजीविते-
 न्द्रियाणामनिशान्तज्ञानप्रदीपानामनाच्छेद्यामेघकायानां मायागतरूपानिर्वृत्तानां प्रलय-
 धर्मसमाङ्गप्रलङ्गशरीराणां यथाशयजगद्विज्ञप्तिकायानां सर्वजगदुपमरूपकायवर्णसंस्थानारोह-
 परिणाहसंदर्शकायानामग्निज्वालाविपशखानुपघातशरीराणां वज्रदृढचक्रवालयनवमृधालमभावानां
 सर्वमारपरप्रवादिवलावलकरणानां जाम्बूनदकनकपर्वतसंनिभानां सर्वजगदम्युद्गतशरीराणां
 सर्वजगद्विज्ञप्त्याश्रयाणां समन्तमुखविज्ञप्तिश्रवणानां सर्वजगदुल्लोकितमुखानां सर्वधर्म-
 जलधराकारभूतानां समन्तदिग्विरोचनानां सर्वावरणपर्वतविकिरणत्वादप्रतिकूलदर्शनानां
 सर्वाकुशलमूलालन्तसमुद्राटितत्वात्परमशूरदर्शनानां विपुलकुशलमूलनिष्यन्दसंभूतत्वादभिल-
 लपितदर्शनानां परमदुर्लभप्रादुर्भावत्वादुदुस्वरपुष्पसदृशानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इदमिहैव दक्षिणापथे श्रमणमण्डले जनपदे सुमुखं नाम नगरम् ।
 तत्र इन्द्रियेन्द्रो नाम दारकः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
 संखचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वविक्रमप्रतिपद्विशुद्धिपरमः बोधिसत्त्वबला-
 लोकावभासितचिचोऽपराजितत्रोधिसत्त्ववैयंपर्यादत्तहृदयः बोधिसत्त्वदृढप्रणिधिसंनहासंकु-
 चितचित्तो बोधिसत्त्वाशयदृढसंस्थानपरिणाहपरमो बोधिसत्त्वचर्यामिधेधसंधारणसंप्रस्थानाशयो
 बोधिसत्त्वधर्ममेषापरितृप्ततानः सर्वबोधिसत्त्वगुणान्ताराभिमुखप्रणिधानः सर्वजगत्सारथि-
 संमाहकभूतमात्मानमुपनानयितुकामः सर्वजगन्महासंसारटयीकान्तारादतिकामयितुकामः
 कल्याणमित्रदर्शनश्रमणपर्युपासनापरितृप्त एव अप्रमाणधर्मगौरवसंजातः सुदर्शनस्य भिक्षोः
 पादौ शिरस्ताभिवन्द्य सुदर्शनं भिक्षुमनेकशतसदृशस्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य
 सुदर्शनस्य भिक्षोरन्तिकाप्रव्रजन्तः ॥ १२ ॥

कृताङ्गलिपुत्रा नमस्यन्ति । असङ्गबला वायुदेवता गन्धधूपपुष्पाकुलं मारुतं प्रमुञ्चति ।
वासन्तीरात्रिदेवताः खलङ्कृतशरीराः प्रणताङ्गा नमस्यन्ति । सदाविबोधनमण्डला दिक्पदेवता
दिप्रोचनमभिरत्नध्वजगृहीता गगनतले तिष्ठन्ति आलोकसंजननार्थाय ॥

- अथ खड्ग सुधनः श्रेष्ठिदारको येन सुदर्शनो भिक्षुस्तोनोपसंक्रम्य सुदर्शनस्य भिक्षोः
५ क्रमतत्त्वान्यां निपत्य सुदर्शनस्य भिक्षोः क्रमतत्त्वं परिशुभ्य परिशिष्य पुरतः प्राञ्जलिः
स्वित्वा एवमाह—अहमार्य अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ संप्रस्थितो बोधिसत्त्वचर्यां परिमार्गमि-
श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददाति, अनुशासनीमनुप्रयच्छति । तद्वदु-
मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । स
आह—अहं कुलपुत्र दहरो जात्या, नवकस्तु प्रयज्यया । तेन मे कुलपुत्र एकजन्मा
१० अष्टत्रिंशद्भजानदीवाञ्जुक्तासमानां तथागतानामन्तिके ब्रह्मचर्यं चीर्णम् । कचिन्मे तथा रात्रि-
दिवं ब्रह्मचर्यं चीर्णम्, कचिस्तस्य रात्रिदिवानि, कचिदर्धमासम्, कचिन्मासम्, कचि-
द्वर्षम्, कचिद्वर्षशतम्, कचिद्वर्षसहस्रम्, कचिद्वर्षशतसहस्रम्, कचिद्वर्षकोटीम्, कचि-
द्वर्षकोटीनियुतम्, कचिद् यावदनभिलाष्यानभिलाष्यानि वर्षाणि, कचिदन्तरकल्पम्,
कचिदर्धकल्पम्, कचिद्वत्सल्पम्, कचिन्मे तथागते यावदनभिलाष्यानभिलाष्यान् कल्पान्
१५ ब्रह्मचर्यं चीर्णमनयैव कल्पसंख्यया । सर्वेषामेव तथागतानामन्तिकेऽहर्भवेऽश्ना श्रुता ।
अववादानुशासनी संप्रतीच्छिता । प्रणिधानव्यूहाः परिशोधिताः । समुदागमविषया-
वतीर्णचर्यामण्डलं परिशोधितम् । पारमितासागराः परिपूरिताः । अभिसंबोधिविकुर्वितानि
आज्ञातानि । धर्मचक्रप्रवर्तनानि चैषामन्योन्यासंभिलानि संधारितानि । बलसन्ता चैषा-
मवतीर्णा । शासनं चैषां संधारितं यावत्सहर्मेनिष्ठापर्यन्तम् । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां
२० पूर्वप्रणिधानानि सयुद्धक्षेत्रपरिशुद्धयेऽभिनिर्हेतानि प्रणिधिमण्डलसमाध्यमिनिर्हारबलेन ।
सर्वेषां च मे तेषां पूर्वबोधिसत्त्वचर्यां स्वचर्यापरिशुद्धयेऽभिनिर्हेता सर्वचर्यावतरसमाधिप्रति-
लम्बवलेन । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां पारमिताविशुद्धिरभिनिर्हेता समन्तमदचर्यानिर्याग-
वलेन । अपि तु खड्ग पुनर्मे कुलपुत्र एवं चक्रम्यमाणस्य सर्वदिकस्रोतोमुखान्पार्वर्तन्ते सुबिलोकि-
तज्ञानमुखतया । सर्वलोकधातुस्रोतोमुखानि व्यावर्तन्ते एकचिचोत्पादेन अनभिलाष्यानभि-
२५ लाप्यलोकधात्वतिक्रमणपरिशोधनतायै यदुत महाप्रणिधानाभिनिर्हारबलेन । एकचित्तवृत्तेन
अनभिलाष्यानभिलाष्यसत्त्वचर्यामसुखान्यामिसुखमावर्तन्ते दशबलज्ञानपरिशुद्धये । समन्तभ्र-
वोधिस्तत्त्वचर्याप्रणिष्यमिनिर्हारबलेन एकचिचोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यसुद्धयेऽदर्शन-
विशुद्धयोऽभिमुखीभवन्ति अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमतपगतपूजोपस्थान-
परिचारणतायै । पूर्वोत्तरतयागतपूजाप्रणिष्यमिनिर्हारबलेन एकचिचोत्पादेन अनभि-
३० लाप्यानभिलाष्यतपगतधर्ममेवा आशयेऽभिपतन्ति । असांक्षयेऽधर्मगतिविच्यनुगमधर्मचक्र-
संधारणधारणीप्रणिष्यमिनिर्हारबलेन एकचिचोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यबोधिसत्त्वचर्या-

समुद्रा अभिमुखा आवर्तन्ते सर्वचर्यामण्डलपरिशोधनतायै । इन्द्रबलोपमबोधिसत्त्वचर्यापरिपूरि-
 प्रणिष्यभिनिर्हारबलेन एकचित्तोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यसमाधिसागरा अभिमुखा
 आवर्तन्ते सर्वसमाधिमण्डलपरिशोधनतायै । एकसमाधिमुखै सर्वसमाधिमुखसमवसरणप्रणिष्य-
 भिनिर्हारबलेन एकचित्तोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्येन्द्रियसमुद्रा अभिमुखमावर्तन्ते सर्वे-
 न्द्रियचक्रकालचक्रानुवर्तनतायै । स्मृतिकोटीन्द्रियप्रतिलाभप्रणिष्यभिनिर्हारबलेन एकचित्तो-
 त्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यकालचक्राण्यभिमुखमावर्तन्ते सर्वकालधर्मचक्रप्रवर्तनतायै ।
 अनिष्टसत्त्वनिष्ठाप्रणिष्यभिनिर्हारबलेन एकचित्तोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यसर्वत्र्यध्व-
 सागरा अभिमुखमावर्तन्ते सर्वलोकधातुषु त्र्यध्वव्ययस्थानतया अनुगमज्ञानालोकप्रणिष्यभि-
 निर्हारबलेन । एतमहं कुत्सुपुत्र अनिशान्तज्ञानप्रदीप बोधिसत्त्वप्रमोक्ष जानामि । किं मया
 शक्यं वज्रकल्पाशयानां बोधिसत्त्वानां सर्वतथागतबुल्लकुलीनतामिजातानामनुपरुद्धजीविते-
 न्द्रियाणामनिशान्तज्ञानप्रदीपानामनाच्छेद्याभेद्यकायानां मायागतरूपानिर्घृत्तानां प्रत्यय-
 धर्मसमाङ्गप्रत्यङ्गशरीराणां यथाशयजगद्विज्ञप्तिकायानां सर्वजगदुपमरूपकायवर्णसस्यानारोह-
 परिणाहसदृशकामानामग्निचालानिपशब्दानुपघातशरीराणां वज्रदृढचक्रगालानवमृष्टात्मभानानां
 सर्वमारपरप्रवादिबलावल्लक्षणानां जाम्बूनदकनकपर्वतसनिभानां सर्वजगदभ्युद्गतशरीराणां
 सर्वजगद्विज्ञप्त्याश्रयाणां समन्तमुखविज्ञप्तिश्रयणानां सर्वजगदुल्लोकितमुखानां सर्वधर्म-
 १५ जल्धरासारभूतानां समन्तदिग्गिरोचनानां सर्वारणपर्वतविकिरणत्वादप्रतिकूलदर्शनानां
 सर्वाकुशलमूलान्तसमुद्घाटितत्वापरमशूरदर्शनानां निपुल्लकुशलमूलनिस्पन्दसभूतत्वादभि-
 लपितदर्शनानां परमदुर्लभप्रादुर्भावाद्बुद्धुम्भरपुण्यसदृशानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुत्सुपुत्र, इदमिहैव दक्षिणापये श्रमणमण्डले जनपदे सुमुख नाम नगरम् ।
 तत्र इन्द्रियेश्वरो नाम दारक प्रतिवसति । तमुपसक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
 २० सत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुभन श्रेष्ठेश्वरको बोधिसत्त्वनिष्मप्रतिपदिशुद्धिपरम बोधिसत्त्वबला-
 लोकायमासितचित्तोऽपरानितबोधिसत्त्वर्यैर्यपर्यादच्छदय बोधिसत्त्वदृढप्रणिषिप्तनाहासकु-
 चितचित्तो बोधिसत्त्वाशयदृढसस्यानपरिणाहपरमो बोधिसत्त्वचर्यामेषसधारणसप्रत्यानाशयो
 बोधिसत्त्वधर्ममेषापरिवृत्तज्ञानं सर्वबोधिसत्त्वगुणान्ताराभिमुखप्रणिधानं सर्वजगत्सारापि २५
 सप्ताहकभूतमानानुपमानपितुकाम सर्वजगन्महासत्साराट्टीकान्तारादतिक्रामयितुकाम
 कल्याणमित्रदर्शनश्रमणपुरुषपास्तनापरिवृत्त एव अप्रमाणधर्मगौरवसज्जन सुदर्शनस्य भिक्षो
 पादौ शिरसाभिमुख सुदर्शनं भिक्षुमनेकशतसहस्रं प्रदक्षिणीकृत्य पुन पुनरवलोक्य
 सुदर्शनस्य भिक्षोः त्रिषात्प्रयान्त ॥ १२ ॥

१५ इन्द्रियेश्वरः ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकस्ता सुदर्शनस्य भिक्षोरनुशासनीमनुमन्त्रयन्, प्रवर्तयन् अनुप्रायच्छन् प्रतिचिन्वन् प्रमापमाण प्रतिभावयन् उदीरयन् दर्शयन् अनुरिचिन्वन् अम्यवचरन्, नय विगमयन्, तद्धर्मनयमनुविचारयन् अत्रभारयन् समवसरन् आवर्तयन् १० सभिन्दन् प्रदर्शयन् अत्रभासयन् अनुविलोकयन् देवनागयक्षणधर्यपरिवारोऽनुपूर्वैर्ग येन श्रमणमण्डले जनपदे सुमुख नगर तेनोपसक्रान्त इन्द्रियेश्वर दारक परिभारत्नाण । तस्योपर्यन्तरिक्षे गता देवनागयक्षणधर्या आरोचयन्ति—एष कुञ्जपुत्र इन्द्रियेश्वरो दारको नदीसमेदाम्याशे दशदारकसहस्रपरिवृत पाशुश्रीडया श्रीडतीति ॥

- अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको येन सुमुख नगर नदीसमेदाम्याशस्तेनोपसक्रान्त ।
- १० सोऽद्राक्षीत् इन्द्रियेश्वर दारक दशदारकसहस्रपरिवृत पाशुश्रीडया श्रीडन्तम् । इद्वा च पुनर्येनेन्द्रियेश्वरो दारकस्तेनोपसक्रम्य इन्द्रियेश्वरस्य दारकस्य पादौ शिरस्ताभिवन् इन्द्रियेश्वर दारकमनेकशतसहस्रवृत्त्व प्रदक्षिणीकृत इन्द्रियेश्वरस्य दारकस्य पुरत प्राञ्जित् स्थित्वा एवमाह—मया आर्ष, अनुचराया सम्यक्सजोधौ वित्तसुरपादितम् । न च जानामि कथ बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वरचर्याया शिक्षितव्यम्, कथ प्रतिपत्तव्यम् । श्रुत च मे आर्यो
- ११ बोधिसत्त्वानामत्रयादानुशासनीं ददातीति । तद्ब्रूतु मे आर्य—कथ बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व चर्याया शिक्षितव्यम्, कथ प्रतिपत्तव्यम् । आह—अह कुञ्जपुत्र मञ्जुश्रिया कुमारभूतेन त्रिपिसङ्ख्यामुद्रागणनानय शिक्षयता सर्वशिल्पाग्निज्ञावभासज्ञानमुद्भवतारित । सोऽह कुञ्ज पुत्र, यानि इमानि लोके लिपिसञ्ज्ञागतानि सख्यागणनामुद्धानिक्षेपज्ञानविधिशिल्पज्ञानादि धातुतन्त्राणि त्रिपयप्रयोगप्रतिमानकानि शोपापस्मारभूतप्रेतग्रहप्रतिपेधकानि ग्रामनगर निगमपञ्चनोचानतपोऽनानतयनिवेशनज्ञानानि अभिप्रायप्रचारप्रासादगवाक्षकूटागारपरिणाह
- २० ज्ञानानि विविधयन्त्ररथत्रियोपचारज्ञानानि क्षेत्राक्षेपमयाभयनिमित्तज्ञानानि कृपिनागिन्व-व्यवहारत्रिपाप्रयोगज्ञानानि सर्गोद्गमप्रत्यङ्गलक्षणचारोपचारविचारज्ञानानि सुगतितुर्गतिकर्म-पयविशुद्धयलुगमज्ञानानि पुत्राशुशालवर्मगणपूजाज्ञानानि सुगतितुर्गतिसुभारज्ञानानि श्रावक-प्रत्येकलुद्धयानसभाज्ञानानि तथागतभूमिसुभारज्ञानानि हेतुत्रियप्रयोगोपचारज्ञानानि, तानि सर्वाणि प्रजानामि । तेषु च सत्पानतारयाभि, निवेशयामि प्रतिष्ठापयामि
- २१ शिक्षयामि शीघ्र्यामि द्द्वीम्रोमि सारीम्रोमि सतरामि सभावयामि सनर्तयामि उचामयामि निनर्तयामि निमिचीम्रोमि षोटीम्रोमि निशोधयामि विमत्वीम्रोमि उचामयामि प्रभासरी-करोमि त्रिपुलीम्रोमि । सोऽह कुञ्जपुत्र बोधिसत्त्वाना गणनानय जानामि । स पुन वतन । दत्त शतसहस्राणा षोडि, षोडि षोडीनामयुतम्, अयुतमयुताना नियुतम्, नियुत नियुतानां त्रिम्बरम्, त्रिम्बर त्रिम्बराणा त्रिचरम्, त्रिचर त्रिचराणामगरम्, अगरमगराणां प्रचरम्,
- ३० प्ररर प्ररराणां मपरम्, मपर मपरराणां तपरम्, तपर तपराणां सीमम्, सीम सीमानां मामम्, याम यामानां नेमम्, नेम नेमानानरगम्, अरगमरगानां शृगम्, शृग यमृगानां निरगम्,

विरागं विरागानां विगवन्, विगवं विगवानां संक्रमम्, संक्रमं संक्रमाणां विसरम्, विसरं विसराणां
 विमजम्, विमजं विमजानां विजङ्गम्, विजङ्गं विजङ्गानां विशोधम्, विशोधं विशोधानां
 विवाहम्, विवाहं विवाहानां विभक्तम्, विभक्तं विभक्तानां विखतम्, विखतं विखतानां
 डलनम्, डलनं डलनानां अवनम्, अवनं अवनानां थवनम्, थवनं थवनानां
 विपर्यम्; विपर्यं विपर्याणां समयम्, समयं समयानां वितूर्णम्, वितूर्णं वितूर्णानां हेतुरम्, 5
 हेतुरं हेतुराणां विचारम्, विचारं विचाराणां व्यत्यस्तम्, व्यत्यस्तं व्यत्यस्तानामभ्युद्गतम्,
 अभ्युद्गतमभ्युद्गतानां विशिष्टम्, विशिष्टं विशिष्टानां निलम्बम्, निलम्बं निलम्बानां
 हरितम्, हरितं हरितानां विक्षोभम्, विक्षोभं विक्षोभाणां हलितम्, हलितं हलितानां
 हरिः, हरिः हरीणामालोकः, आलोकः आलोकानां दृष्टान्तः, दृष्टान्तः दृष्टान्तानां हेतुनम्,
 हेतुनं हेतुनानां एलम्, एलमेलानां दुमेलम्, दुमेलं दुमेलानां क्षेमुः, क्षेमुः क्षेमूनां 10
 एलदम्, एलदमेलुदानां भालुदम्, भालुदं भालुदानां समता, समता समतानां विसदम्,
 विसदं विसदानां प्रमात्रम्, प्रमात्रं प्रमात्राणां अमन्नम्, अमन्नममन्नाणां भ्रमन्नम्,
 भ्रमन्नं भ्रमन्नाणां गमन्नम्, गमन्नं गमन्नाणां नमन्नम्, नमन्नं नमन्नाणां नहिमन्नम्, नहिमन्नं
 नहिमन्नाणां विमन्नम्, विमन्नं विमन्नाणां परमन्नम्, परमन्नं परमन्नाणां शिवमन्नम्, शिवमन्नं
 शिवमन्नाणां देल्ल, देल्ल देल्लनां वेल्ल, वेल्ल वेल्लनां गेल्लः, गेल्लः गेल्लनां खेल्लः, खेल्लः खेल्लनां 15
 नेल्लः, नेल्लः नेल्लनां भेल्लः, भेल्लः भेल्लनां केल्लः, केल्लः केल्लनां सेल्लः, सेल्लः सेल्लनां पेल्लः,
 पेल्लः पेल्लनां मेल्लः, मेल्लः मेल्लनां सरडः, सरडः सरडानां भेरुदुः, भेरुदुः भेरुदूनां खेल्लदुः,
 खेल्लदुः खेल्लदूनां माल्लदुः, माल्लदुः माल्लदूनां समुलः, समुलः समुलानामथवम्, अथव-
 मथवानां कमलम्, कमलं कमलानामगवम्, अगवमगवानामतरुम्, अतरुमतरूणां हेल्लवः,
 हेल्लवः हेल्लवानां मिरडुः, मिरडुः मिरडूणां चरणम्, चरणं चरणानां धमनम्, धमनं धम- 20
 नानां प्रमदम्, प्रमदं प्रमदानां निगमम्, निगमं निगमानामुपवर्तम्, उपवर्तम्, पवर्तानां
 निर्देशम्, निर्देशं निर्देशानामक्षयम्, अक्षयमक्षयाणां संभूतम्, संभूतं संभूतानां ममम्, ममं
 ममनानामवदम्, अवदमवदानामुत्पलम्, उत्पलमुत्पलानां पन्नम्, पन्नं पन्नानां संख्या,
 संख्या संख्यानां गति, गतिः गतीनामुपगम्, उपगमुपगानामौपम्यम्, औपम्यमौपम्या-
 नामसंख्येयम्, असंख्येयमसंख्येयानामसंख्येयपरिवर्तम्, असंख्येयपरिवर्तमसंख्येयपरिवर्ता- 25
 नामप्रमाणम्, अप्रमाणमप्रमाणानामपरिमाणम्, अपरिमाणमपरिमाणानामपरिमाणपरिवर्तम्,
 अपरिमाणपरिवर्तमपरिमाणपरिवर्तानामपर्यन्तम्, अपर्यन्तमपर्यन्तानामपर्यन्तपरिवर्तम्, अपर्य-
 न्तपरिवर्तमपर्यन्तपरिवर्तानामसमन्तम्, असमन्तमसमन्तानामसमन्तपरिवर्तम्, असमन्तपरि-
 वर्तमसमन्तपरिवर्तानामगणनीयम्, अगणनीयमगणनीयानामगणनीयपरिवर्तम्, अगणनीय-
 परिवर्तमगणनीयपरिवर्तानामतुल्यम्, अतुल्यमतुल्यानामतुल्यपरिवर्तम्, अतुल्यपरिवर्तमतुल्य- 30
 परिवर्तानामचिन्त्यम्, अचिन्त्यमचिन्त्यानामचिन्त्यपरिवर्तम्, अचिन्त्यपरिवर्तमचिन्त्य-
 परिवर्तानामाप्यम्, अनाप्यमनाप्यानामनाप्यपरिवर्तम्, अनाप्यपरिवर्तमनाप्यपरिवर्ता-

नामनभिलाष्यम्, अनभिलाष्यमनभिलाष्यानामनभिलाष्यपरिवर्तनम्, अनभिलाष्यपरिवर्तनभिलाष्यपरिवर्तनामनभिलाष्यानभिलाष्यम्, अनभिलाष्यानभिलाष्यमनभिलाष्यानभिलाष्यानामनभिलाष्यानभिलाष्यपरिवर्तम्, तस्य पुरतो महान् बालिकाराशिर्भूदनेकेषु जन्मप्रमाणः । स तं बालिकाराशिं गणयंस्तुल्यन् प्रसिद्धन् संख्यामकार्षीत्-इत्यन्तीमानि बालिका-
 5 फलकानि, यावदियन्त्येतानि बालिकाफलकान्यनभिलाष्यपरिवर्तनीति । स तं बालिकाराशिं गणनासकैतनिर्देशेन निर्दिश्य एवमाह-एष कुलपुत्र गणनायोगो लोकधातुपरंपरया सुप्रवर्तते बोधिसत्त्वानाम् । अनेन गणनानयेन बोधिसत्त्वाः पूर्वस्यां दिशि लोकधातुप्रसरान् गणयन्ति । एवं दक्षिणायां पश्चिमायामुत्तरायामुत्तरार्धायां पूर्वदक्षिणायां दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायामध ऊर्ध्वायां दिशि । अनेन गणनानयेन बोधिसत्त्वा लोकधातु-
 10 प्रसरान् गणयन्ति । एष कुलपुत्र गणनानयो दशसु दिक्षु लोकधातुनामपरंपरानिर्देशे प्रवर्तते बोधिसत्त्वानाम् । अनेन गणनानयेन बोधिसत्त्वा दशसु दिक्षु लोकधातुनामपरंपरां गणयन्ति । यथा लोकधातुनामपरंपरानिर्देशेषु, एवं दशसु दिक्षु कल्पनामपरंपरानिर्देशेषु बुद्धनामपरंपरानिर्देशेषु धर्मनामपरंपरानिर्देशेषु सत्त्वनामपरंपरानिर्देशेषु कैर्मनामपरंपरानिर्देशेषु । एष एव गणनानयो यावद्दशसु दिक्षु सर्वनामपरंपरानिर्देशेषु प्रवर्तते
 15 बोधिसत्त्वानाम् । अनेन गणनानयेन बोधिसत्त्वा दशसु दिक्षु सर्वनामपरंपरां गणयन्ति । एतमहं कुलपुत्र, सर्वधर्मज्ञानशिल्पाभिज्ञानन्ते बोधिसत्त्वज्ञानालोकं जानामि । किं न्याशक्यं सर्वजगत्संख्यानुप्रविष्टानां बोधिसत्त्वानां सर्वधर्मविधिंसंख्यानुप्रविष्टानां त्र्यम्बसंख्यानुप्रविष्टानां सर्वसत्त्वसंख्यानुप्रविष्टानां सर्वधर्मस्कन्धसंख्यानुप्रविष्टानां सर्वबुद्धबोधिसंख्यानुप्रविष्टानां सर्वधर्मनामचक्रवशवर्तिनां बोधिसत्त्वानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम्,
 20 गोचरो वा सूचयितुम्, विषयो वा प्रभावयितुम्, बलं वा संवर्णयितुम्, आशयो वा निदर्शयितुम्, संभारो वा परिदीपयितुम्, प्रणिधानं वा निर्देष्टुम्, चर्यां वा संदर्शयितुम्, पारमितापरिशुद्धिर्वा अभिद्योतयितुम्, समुदागमपरिशुद्धिर्वा संप्रकाशयितुम्, समाधिविषयो वा वक्तुम्, ज्ञानालोको वा अनुगन्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, अवमिहैव दक्षिणापथे समुद्रप्रतिष्ठानं नाम नगरम् । तत्र प्रभूता
 25 नामोपासिका प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कर्षं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अप खलु सुधनः श्रेष्ठिरारकः कल्याणमित्रवचनं श्रुत्वा संहर्षिततनुः सहो महाप्रीतिवैग-
 संजातः प्रमुदितमानसः सुदुर्लभाध्वर्याशयरत्नप्रतिलब्धो विपुलजगद्धितचित्तचेष्टानिर्वातो बुद्धो-
 त्पादपरंपरावत्तारवशवर्ती धर्ममण्डलविशुद्धिनतिपरमः सर्वत्रानुगतमित्रमित्रिनियाणनिदर्शन-
 30 परमः त्र्यम्बतलासंमित्रबुद्धविषयः अक्षयपुष्पसागरसंभूतचेताः महाज्ञानावभासवशवर्ती त्रिमु-
 यनपुरवन्धनफपाटनिर्भेदः श्चिद्वेषेक्षरस्य दारकस्य पादो शिरसाभिवन्ध इन्द्रियेक्षरं दारकमनेक-
 कतलक्ष्मण्यः प्रदक्षिणीहृत्पुनः पुनरवलोक्य श्चिद्वेषेक्षरस्य दारकस्यान्तिकावकान्तः ॥ १ ॥ ३ ॥

१६ प्रभूता ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक कल्याणमित्रानुशासनीमेष सप्रतीच्छन्, अतृप्तो जलनिधिरिव महाभेघरर्षे, कल्याणमित्रभास्करज्ञानशुपरिपाचनशुभधरणीतलेन्द्रियाङ्कुरप्ररोह-सनात कल्याणमित्रपूर्णचन्द्रानुशासन्यशुजालप्रह्लादितकायचित्त, कल्याणमित्रानुशासनी-सल्लिपिपासु श्रीम्भदिनकरकिरणप्रतप्त इव मृगगण, हिमवत्प्रसन्नसल्लिकल्याणमित्रानु 5 शासनीप्ररोधितचित्तपौण्डरीको भ्रमरगणोद्विघाटनोन्मिषितरुमल इव कमलाकर, कल्याण-मित्रानुशासनीरत्नचरितानभासितसतान, रत्नद्वीप इव त्रिनिधरत्नाकीर्ण, कल्याणमित्रानुशासनी-पुण्यज्ञानोपचयसपत्न महाजम्बुवृक्ष इव पुष्पफलत्रिनद्ध, कल्याणमित्रानुशासनीश्रुतसभार-प्रवृद्ध, महाभुजगेन्द्रप्रवरक्रीडासभन इव गगनमहाघन, कल्याणमित्रानुशासनीममुद्रतान-विचित्रधर्मकूट त्रिदशगेतोपशोभित इव चित्रकूट, कल्याणमित्रानुशासन्युद्धतत्रिमलगुण- 10 गणपरिवृत, अभिभू, अनभिभूत, त्रिदशगणपरिवृत शरु इव असुरेन्द्रगणप्रमर्दन अनुभूतेण येन समुद्रप्रतिष्ठान नगर तेनोपसन्नान्त प्रभूतानुपासिका परिमार्गमाण । तस्य महाजनकाय उपदर्शयति—एषा कुल्पुत्र प्रभूतोपासिका मध्ये नगरस्य खगृहे तिष्ठतीति ॥

नगरमर्भधूपयति । ये च सत्त्वास्त गन्ध जिघ्रन्ति, ते सर्वेऽव्यापन्नचित्ता भवन्ति अवैरचिच्छा
अविहिंसाचित्ता ईर्ष्यामात्सर्यनिगतचित्ता अमायाशाठ्यचित्ता अनुनीता अप्रतिहतचित्ता
अनवलीनानुन्नतचित्ता समचित्ता भैरचित्ता हितचित्ता सारस्वचित्ता परपरिग्रहानभिलाष
चित्ता भवन्ति । ये च तासां स्वर शृण्वन्ति, ते सर्वे प्रहर्षितप्रमुदितप्रणतचित्ता भवन्ति ।
5 ये च तां पश्यन्ति, ते निगतरागमात्मानं सजानन्ति ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक प्रभूताया उपासिनाया पादौ शिरसामित्य
प्रभूतानुपासिनामनेऋतसहस्रवृत्त्व प्रदक्षिणीवृत्त्य पुरत प्राञ्जलीस्वित्वा एवमाह-महा
आर्ये, अनुत्तराया सम्यक्सर्पौधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधि
सत्त्वचर्यायां शिञ्जितयम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुत्वा च मे आर्या बोधिसत्त्वानाममनमदत्त
10 सासर्ना ददातीति । तद्वदतु मे आर्या-कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिञ्जितव्यम्,
कथं प्रतिपत्तव्यम् । आह-अहं कुलपुत्र अक्षयव्यूहपुण्यश्लोपस्य बोधिसत्त्वनिमोक्षस्य
लाभिनी । इतोऽहं कुलपुत्र, एकपिठरिकाया नानाधिसुक्तान् सत्त्वान् यथाभिप्रेतभोजनै
सत्तर्पयामि नानासुपैर्नानारसैर्नानावर्णैर्नानागन्धै । अतोऽहं कुलपुत्र एकपिठरिकाया
सत्त्वशतमपि सत्तर्पयामि यथाभिप्रायेर्भोजनै, सत्त्वसहस्रमपि, सत्त्वशतसहस्रमपि, सत्त्व
15 षोटीमपि, सत्त्वशोटीशतमपि, सत्त्वश्लोकीशतसहस्रमपि, सत्त्वश्लोकीनियुतशतसहस्रमपि, यान्
दनभिलाष्यान्भिलाष्यान्पि सत्त्वान्नानानाविमुक्तान् यथाभिप्रेतैर्भोजनै सत्तर्पयामि, सत्त्वशत
यामि, सत्तोषयामि, सत्प्रहर्षयामि, सत्प्रमोदयामि, परिप्रीणयामि, आत्तमनस्कान् करोमि ।
न चैषा पिठरिका क्षीयते, न परिहीयते, नोनीभवति, न क्षीयते, न पर्यादानं गच्छति,
न सीमासुपैति, न निष्ठा गच्छति । अनेन कुलपुत्र पर्यायेण जम्बुद्वीपपरमाणुरज समानपि
20 सत्त्वान्, एव चातुर्द्वीपवल्लोचधातुपरमाणुरज समानपि, साहस्रलोचधातुपरमाणुरज समानपि,
द्विसाहस्रलोचधातुपरमाणुरज समानपि, त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोचधातुपरमाणुरज समानपि,
यान्दनभिलाष्यान्भिलाष्यनुद्धोत्रपरमाणुरज समानपि सत्त्वानुपसक्तान्तान् नानाधिसुक्तान्
यथाभिप्रेतैर्भोजनैर्नानासुपैर्नानारसैर्नानावर्णैर्नानागन्धै सत्तर्पयामि, सत्प्रवारयामि, सत्तोषयामि,
सत्प्रहर्षयामि, सत्प्रमोदयामि, परिप्रीणयामि, आत्तमनस्कान् करोमि । न च एषा पिठरिका
25 क्षीयते, न परिहीयते, नोनीभवति, न क्षीयते, न पर्यादानं गच्छति, न सीमासुपैति, न
निष्ठा न पर्यन्तं न परिनिष्ठा गच्छति । सत्त्वेत् कुलपुत्र दशदिक्सर्लोकधातुपर्यापन्ना
उर्ध्वसत्त्वा नदन्ति न मुपसक्तमेतुर्नानाधिसुक्तानानाभिप्राया, तानपि सर्वान् यथाभिप्रेतैर्भोजनै
सत्तर्पयेयम्, यान्दत्तमनस्कान् कुर्याम् । यथा नानाभोजनै एव नानापाननिधिभिर्नानारसैर्
नानाशयैर्नानावर्णैर्नानापुष्पैर्नानास्यैर्नानागन्धैर्नानाधूपैर्नानात्रिभेदपैर्नानाचूर्णैर्नानारसै-
30 र्नानाभरणैर्नानारत्नैर्नानात्रैर्नानाव्यजैर्नानापतत्राभिर्नानानिधौपर्यरणविशेषै सत्तर्पयेयम्,
यान्दत्तमनस्कान् कुर्याम् । अपि तु खलु पुन कुलपुत्र ये केचित् पूर्वस्या दिशि

एकस्मिन् लोकधातौ श्रावकप्रलेकबुद्धा अन्तिमदेहधारिणः श्रावकप्रलेकत्रोधिफलमनुप्राप्नुवन्ति, सर्वे ते ममाहारं परिमुज्य । यथा पूर्वस्यां दिशि एकस्मिन् लोकधातौ, एवं ये लोकधातुशते, लोकधातुसहस्रे, लोकधातुशतसहस्रे, लोकधातुकोट्याम्, लोकधातुकोटीशते, लोकधातुकोटीसहस्रे, लोकधातुकोटीशतसहस्रे, लोकधातुकोटीनियुतशतसहस्रेषु, ये जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमेष्टु लोकधातुष्टु चातुर्द्वीपकलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु साहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु 5
द्विसाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु ये केचित् कुलपुत्र, पूर्वस्यां दिशि यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेष्टु लोकधातुष्टु श्रावकप्रलेकबुद्धा अन्तिमदेहधारिणः श्रावकप्रलेकत्रोधिफलमनुप्राप्नुवन्ति, सर्वे ते ममाहारं परिमुज्य । यथा पूर्वस्यां दिशि, एवं दक्षिणायां पश्चिमायामुत्तरायामुत्तरपूर्वस्यां पूर्वदक्षिणायां दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायां अध ऊर्ध्वायां दिशि ॥ 10

ये केचित् कुलपुत्र, पूर्वस्यां दिशि एकस्मिन् लोकधातौ एकजातिप्रतिबद्धा बोधिसत्त्वाः, सर्वे ते ममाहारं परिमुज्य बोधिमण्डे निपद्य ससैन्यं मारं पराजित्य अनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यन्ते । यथा पूर्वस्यां दिशि एकस्मिन् लोकधातौ, एवं ये लोकधातुशते, लोकधातुसहस्रे, लोकधातुशतसहस्रे लोकधातुकोट्यां लोकधातुकोटीशते लोकधातुकोटीसहस्रे लोकधातुकोटीशतसहस्रे लोकधातुकोटीनियुतशतसहस्रे, ये जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमेष्टु लोकधातुष्टु चातुर्द्वीपक- 15
लोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु साहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु द्विसाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु, ये केचित् कुलपुत्र पूर्वस्यां दिशि यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेष्टु लोकधातुष्टु एकजातिप्रतिबद्धा बोधिसत्त्वाः, सर्वे ते ममाहारं परिमुज्य बोधिमण्डे निपद्य ससैन्यं मारं पराजित्य अनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यन्ते । यथा पूर्वस्यां दिशि, एवं दक्षिणायां पश्चिमायामुत्तरायामुत्तरपूर्वायां पूर्वदक्षिणायां 20
दक्षिणपश्चिमायां पश्चिमोत्तरायामधो दिशि, ये^१ केचित् कुलपुत्र, ऊर्ध्वायां दिशि एकस्मिन् लोकधातावेकजातिप्रतिबद्धा बोधिसत्त्वाः, सर्वे ते ममाहारं परिमुज्य बोधिमण्डे निपद्य ससैन्यं मारं पराजित्य अनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यन्ते । यथोर्ध्वायां दिशि एकस्मिन् लोकधातौ, एवं ये लोकधातुशते लोकधातुसहस्रे लोकधातुशतसहस्रे लोकधातुकोट्यां लोकधातुकोटीशते लोकधातुकोटीसहस्रे लोकधातुकोटीशतसहस्रे लोकाधातुकोटीनियुतशत- 25
सहस्रे ये जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमेष्टु लोकधातुष्टु चातुर्द्वीपकलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु साहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु द्विसाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातुपरमाणुरजःसमेष्टु ये केचित् कुलपुत्र ऊर्ध्वायां दिशि यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमेष्टु लोकधातुष्टु एकजातिप्रतिबद्धा बोधिसत्त्वाः, सर्वे ते ममाहारं परिमुज्य बोधिमण्डे निपद्य ससैन्यं मारं पराजित्य अनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुध्यन्ते ॥ 30

पश्यसि त्वं कुलपुत्र इमानि दशद्वीपसदृशाणि मम परिवारम् ! आह—पश्यामि

- आर्ये । आह—एतत्प्रमुखाणि बुल्पुत्र स्त्रीणां दशासहस्रेयशतसहस्राणि मम सभागचरितानि एकप्रणिधानानि एकदुशलमूल्यानि एकनिर्याणव्यूहानि एकाधिसुक्तिपथनिशुद्धानि मम सभागसृष्टिनिशुद्धानि सभागगतिनिशुद्धानि सभागबुद्धयप्रमाणानि सभागोन्द्रियप्रतिलम्भानि सभागचित्तस्फरणानि सभागगोचरप्रिपथाणि सभागधर्मनयावतीर्णानि सभागार्थत्रिनिधि-
 5 तानि सभागधर्मार्थोद्योतनानि सभागरूपनिशुद्धानि सभागजलाप्रमाणानि, सभागनैर्वाचर-
 जितानि सभागधर्मरुतबोपाणि, सभागखरविशुद्धानि, सर्वव्यवहारेषु सभागगुणनिशुद्धानि;
 अप्रमाणगुणवर्णतया सभागकर्मनिशुद्धानि, अगवचकर्मविपाकविशुद्ध्या सभागमहामैत्री-
 स्फरणानि, सर्जगत्परिगणतया सभागमहाकरुणास्फरणानि, सर्जगत्परिपाचनाखेद-
 तया सभागकायकर्मनिशुद्धानि, यथाशयसर्वसत्त्वसतोपणकायसदर्शनतया सभागवाक्कर्म-
 10 निशुद्धानि धर्मधातुनिरक्तिव्यवहारेषु, सभागोपसक्रमणानि सर्वबुद्धपर्वमण्डलेषु, सभाग-
 निर्जवनानि सर्वबुद्धक्षेत्रेषु, सर्वबुद्धपूजोपस्थानतापै सभागप्रत्यक्षज्ञानानि सर्वधर्मनयाजुग्मेषु,
 सभागचर्यानिशुद्धानि सर्वबोधिसत्त्वभूमिप्रतिलम्भेषु । एतानि बुल्पुत्र दशस्त्रीसहस्राणि
 एकदशेन दश दिश स्फरन्ति, यदुत्तैकजातिप्रतिबद्धान् बोधिसत्त्वान् भोजनेन
 प्रतिपादनतापै अस्या एव पिठरिकाया भोजनमादाय । दश दिश स्फरन्ति अस्या एव
 15 पिठरिकाया भोजनमादाय । दश दिश स्फरन्ति चरमभक्तिकान् सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धया
 निकान् पिण्डपातेन प्रतिपादनतापै । स्फरित्वा सर्वप्रेतगणान् भोजनेन सतर्पयन्ति । सा
 अह बुल्पुत्र अस्या एव पिठरिकाया देवान् देवभोजनेन सतर्पयामि । नागाजगभोजनेन,
 यक्षान् यक्षभोजनेन, गन्धर्वान् गन्धर्मभोजनेन, असुरानसुरभोजनेन, गरुडान् गरुड
 भोजनेन, किन्नरान् किन्नरभोजनेन, महोरगान् महोरगभोजनेन, मनुष्यान् मनुष्यभोजनेन,
 20 अमनुष्यान्मनुष्यभोजनेन सतर्पयामि । आगमयस्व बुल्पुत्र मुहूर्तं यावत्प्रत्यक्षो भविष्यति ।
 समन्तरभाषिता चेष वाक् प्रभृतयोपासिकया, अथ तावदेव अपरिमाणा सत्त्वा पूर्वण
 गृहद्वारेण प्रविशन्ति स्म यदुत प्रभृतयोपासिकया पूर्वप्रणिधाननिमज्जिता । एव दक्षिणेन
 पश्चिमेणोत्तरेण गृहद्वारेण अपरिमाणा सत्त्वा प्रविशन्ति स्म यदुत प्रभृतयोपासिकया
 पूर्वप्रणिधाननिमज्जिता । तान् प्रभृतोपासिका तेष्वामनेषु निपद्य यथाभिप्रेतैर्भोजनैर्नानासु-
 25 नानारसैर्नानारङ्गैर्नानागन्धैः सतर्पयति, सप्रवारयति, सतोपयति, सप्रहर्षयति, सप्रमोद-
 यति परिप्रीणयति, आत्तमनस्कान् करोति । यथा नानाभोजनैः, एव नानापानविधिभिः,
 नानारसैः, नानासुनैः, नानाशयनैः, नानापानैर्नानावस्त्रैः नानापुष्पैर्नानामास्यैः नावा
 गन्धैर्नानापुष्पैः नानानिलेपनैर्नानाचूर्णैः नानाभरणैः नानारत्नरथैः नानाछत्रैर्नानाज्जै-
 नानापताकाभिः नानानिधोपकरणविशेषैः सतर्पयति, यावदात्तमनस्कान् करोति । देवान्
 30 देवभोजनेन सतर्पयति । नागान् यक्षान् गन्धर्वानसुरान् गरुडान् किन्नरान् महोरगान्
 मनुष्यान्मनुष्यान् तत्सदेव भोजनेन सतर्पयति यावदात्तमनस्कान् करोति । न च सा
 पिठरिका द्वीयते, न परिहीयते, नोनीमयति, न क्षीयते, न पर्यादानं गच्छति, न सीमा-
 मुपैति, न निष्ठा न पर्यन्तं न परिनिष्ठा गच्छति ॥

अथ खलु प्रभूतोपासिका सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह—एतमहं कुलपुत्र अक्षयव्यूह-
पुण्यकोशं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया शक्यमक्षयपुण्यानां बोधिसत्त्वानां महा-
पुण्यसागराक्षयतया, गगनकल्पानां सुसंभूतविपुलपुण्योपचयतया, चिन्ताराजमणिरत्न-
कल्पानां सर्वजगत्प्रणिधिपूरणतया, महापुण्यचक्रवालानां सर्वजगत्कुशलमूलारक्षणतया,
महापुण्यमेघानां सर्वजगद्रत्नपाण्यभिप्रवर्षणतया, महापुण्यकोशाव्यक्षाणां धर्मनगरद्वारविव- 5
रणतया, महापुण्यप्रदीपानां सर्वजगदारिद्र्यान्धकारविधमनतया चर्यां ज्ञातुं गुणान्
वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापथे महासंभवं नाम नगरम् । तत्र विद्वान्नाम गृह-
पतिः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्,
कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥ 10

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रभूताया उपासिकायाः पादौ शिरसाभिवन्ध
प्रभूतामुपासिकामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य प्रभूताया उपासि-
काया दर्शनावितृप्तोऽन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ १४ ॥

१७ विद्वान् ।

- अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽक्षयव्यूहपुण्यवोदाविमोक्षावभासप्रतिलब्धः तं पुण्य-
सागरमनुविचिन्तयन्, तत्पुण्यगगनमवलोकयन्, तं पुण्यराशिमाददन्, तं पुण्यपर्वतगभि-
रोहन्, तं पुण्यनिचयं संगृह्णन्, तं पुण्यौघमवाहायमानः, तत्पुण्यतीर्थमवतरन्, तं
पुण्यमण्डलं परिशोधयन्, तं पुण्यनिधिं संपदयन्, तं पुण्यनयमनुस्मरन्, तां पुण्यनैत्रीं
५ समन्वाहरन्, तं पुण्यवंशं परिशोधयन्, अनुपूर्वेण येन महासंभवं नगरं तेनोपसंक्रम्य
विद्वांसं गृहपतिं परिमार्गति, परिगवेपति, व्यवलोकयति कल्याणमित्राण्यभिलषन् । कल्याण-
मित्रदर्शनवासिन्ताया संतत्या, कल्याणमित्राधिष्ठानेन आशयेन, कल्याणमित्रानुगतं प्रयोगेन,
कल्याणमित्रोपचारापरिवेष्टनेन वीर्येण, कल्याणमित्राधीनैः सर्वकुशलमूलेः, कल्याणमित्रनिपतैः
सर्वपुण्यसंभारैः, कल्याणमित्रविधिवर्धितैरुपायकौशल्यचरितैः, अपरप्रत्ययेन कल्याणमित्रो-
१० पचारकौशलेन, विवर्धमानैः सर्वकुशलमूलेः, विशुद्धता बोधिसत्त्वाव्याशयेन, संवर्धमानै-
र्बोधिसत्त्वैर्द्वयैः, परिपाच्यमानैः सर्वकुशलमूलेः, संवर्धमानैर्महाप्राणिधानाभिनिर्हारैः, विपुली-
भवत्या महाकरुणया, सर्वत्रताया आसन्नोभूतात्मानं संपश्यन् समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यायाः
सर्वबुद्धेभ्यो धर्मावभासं संप्रीत्यच्छन्, विवर्धमानेन दशतथागतबलावभासेन विद्वांसं
गृहपतिं परिगवेपमाणो अद्राक्षीन्मध्ये नगरस्य शृङ्गाटके संतरन्नव्योभक्रोपसंस्थेयस्तरनभे
१५ विविधवज्रेन्द्रनीलरचितमणिरत्नपादे काञ्चनसूत्रज्वालश्लेते विमलगर्भमणिरत्नगर्भे पञ्चरत्नसं-
समलंकृतबिम्बे विचित्रद्विभूषणप्रहस्ते उच्छ्रितदिव्यपट्टव्यजपताके अनंकरत्नजालसंघे
मृदुरत्नवितानवितते महासुवर्णरत्नपुष्पदामाभिप्रलम्बिते भद्रासने निपण्णम्, विमलवैभूषणदण्डेन
जाम्बूनदकजकच्छत्रेण ध्रियता हंसराजनिर्मलचामरसंदीप्यमानम्, विविधगन्धोपचारप्रभूषितं
वामदक्षिणेन पद्मभिरुत्थरतैः प्रवाचद्भिः दिव्यातिरेकमधुरनिर्घोषैर्महासंभवं नगरं पर्यापन्नैः
२० सत्त्वप्रोतिसंजनार्थं दिव्यकुसुमभैः प्रवर्षद्भिर्दिव्यमानुष्यरूपसमतिक्रान्तैः परिनिपत्यबोधि-
सत्त्वाशयैः दिव्यातिरेकविभूषणसमलंकृतैः किंक्रोपचरणप्रतिकारिभिः पूर्वकुशलमूलसभाण-
चरितैर्दशभिः प्राणिसहस्रैः परिभूतम् । इदम् च सुधनः श्रेष्ठिदारको येन विद्वान् गृहपति-
स्येनोपगमत् । उपेत्य विदुषो गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्ध विद्वांसं गृहपतिमनेकशत-
सहस्रहृत्यः प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—अहं आर्य सर्वसत्त्वानामार्याय
२५ अनुत्तरां सम्यक्संबोधिं संप्रस्थितो यदुत सर्वसत्त्वदुःखद्व्युपशमाय सर्वसत्त्वान्तसुखप्रतिष्ठा-
पनाय सर्वसत्त्वसंसारसागराम्युद्धारणतायै सर्वसत्त्वधर्मरत्नद्वीपसंप्रापणतायै सर्वसत्त्वदृष्ट्याक्षेपो-
ष्ठोपणतायै सर्वसत्त्वानां महाकरुणाक्षेपसंगमनतायै सर्वसत्त्वानां कामरतिदृष्ट्याचिनिवर्तन-
तायै सर्वसत्त्वानां बुद्धज्ञानदृष्ट्योत्पादनतायै सर्वसत्त्वानां संसारादवीकान्तासमतिक्रमणतायै
सर्वसत्त्वानां बुद्धगुणधर्मासमत्तिसंजननतायै सर्वसत्त्वानां श्रेयानुकरपुराजिक्कमणतायै सर्व-
३० सत्त्वानां सर्वसत्तापुरोपनयतायै । न च ज्ञानाधिक्यं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यानां शिक्षितव्यम् ।

कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे
 आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं शिक्षमाणा बोधिसत्त्वाः
 प्रतिशरणभूता भवन्ति सर्वसत्त्वानाम् ॥

एवमुक्ते विद्वान् गृहपतिः सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह—साधु साधु कुलपुत्र, येन ते
 अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । दुर्लभाः कुलपुत्र ते सत्त्वाः, येऽनुत्तरायां ६
 सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वचर्यायां परिमार्गयमाणा न तृप्यन्ते कल्याणमित्रदर्श-
 नेन । न खिद्यन्ते कल्याणमित्रोपसंक्रमणेषु । न परितप्यन्ते कल्याणमित्रोपचारेषु । न
 दौर्मनस्यमुत्पादयन्ति कल्याणमित्रदुरासदतया । न निवर्तन्ते कल्याणमित्रगवेपणतया । न
 व्यावर्तन्ते कल्याणमित्रतृष्णालालसहृदयत्वात् । न प्रत्युदावर्तन्ते कल्याणमित्रमुखावलोकैः ।
 न संसीदन्ति कल्याणमित्रानुशासनीपथेषु । न खिद्यन्ते कल्याणमित्रोपस्थानपरिचर्यासु । 10
 पश्यसि त्वं कुलपुत्र, इमं मम परिवारम् ? आह—पश्यामि आर्य । आह—सर्वे एते कुलपुत्र
 मया अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादिताः । मयैते जनितास्तथागतकुले । मयैते
 पोषिताः पारमितोपसंहारैः । मयैते संचरिताः सर्वशुक्लधर्मैः । मयैते विवर्धिता दशसु तथा-
 गतक्लेषु । मयैते उच्चालिता लोकत्रशात् । मयैते प्रतिष्ठापितास्तथागतवशे । मयैते विवर्धिता
 लोके गतिचक्रात् । मयैते आवर्तिता धर्मचक्रप्रवर्तनतायान् । मयैते सत्त्वाः तारिताः लब्ध्या- 15
 पायगतिप्रपातात् । मयैते प्रतिष्ठापिता धर्मसमतातुगमेन । एव हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वा-
 खातारो भवन्ति सर्वसत्त्वानाम् । अहं कुलपुत्र मनःकोशसभवाना पुण्याना लभो ।
 सोऽहमन्नार्थिम्योऽन्नं ददामि, पानार्थिम्यः पानम्, रसार्थिम्यो रसाग्रम्, खाद्यार्थिम्यः
 खाद्यम्, भोज्यार्थिम्यो भोज्यम्, लेह्यार्थिम्यो लेह्यम्, चोष्यार्थिम्यश्चोष्यम्, वस्त्रार्थिम्यो
 वस्त्रम्, पुष्पार्थिम्यं पुष्पम्, माल्यार्थिम्यो माल्यम्, गन्धार्थिम्यो गन्धम्, धूपार्थिकेम्यो धूपम्, 20
 विलेपनार्थिम्यो विलेपनम्, चूर्णार्थिम्यश्चूर्णम्, आभरणनिभूषणार्थिम्य आभरणनिभूषणानि,
 रत्नार्थिम्यो रत्नानि, सुवर्णार्थिम्यः सुवर्णम्, रूपाार्थिम्यो रूप्यम्, मुक्ताार्थिम्यो मुक्ताम्, प्रति-
 श्रयार्थिम्यः प्रतिश्रयम्, आसनार्थिम्य आसनम्, शयनार्थिम्यः शयनम्, ग्लानप्रत्ययभैषज्य-
 परिष्कारार्थिम्यो ग्लानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारान्, यानार्थिम्यो यानम्, वाहनार्थिम्यो वाहनम्,
 हस्त्यश्वरथगोर्दममहिषैडकार्थिम्यो हस्त्यश्वरथगोर्दममहिषैडकान्, छत्रध्वजपताकार्थिम्य- 25
 इत्रध्वजपताकाः, दासीदासार्थिम्यो दासीदासान्, माणवपरिवारार्थिम्यो माणवपरिवारम्,
 ष्यार्थिम्यः स्त्रियः, कुमार्थिम्यः कुमारीम्, मकुटचूडामण्यार्थिम्यो मकुटचूडामणीन्, सचर्म-
 चूडामण्यार्थिम्यो सचर्मचूडामणीन्, नीलनिमलकेशमण्डलार्थिम्यो नीलनिमलकेशमण्डलम्,
 यानद्विविधसरोपकरणार्थिम्यो त्रिविधसरोपकरणानि प्रयच्छामि । आगमय कुलपुत्र मुहूर्तं
 यानप्रत्यक्षो भविष्यसि । समनन्तरभाषिताया चास्या वाचि त्रिदुषा गृहपतिना, अथ तावदेव 30
 अपरिमाणाः सत्त्वा त्रिदुषा गृहपतिना पूर्वप्रणिधानाभिनिमज्जिता सनिपतिता । नानादिग्म्यो
 नानाजनपदप्रदेशेभ्यो नानानगरेभ्यो नानानिगमेभ्यो नानापट्टनेभ्यो नानाकर्ण्डेभ्यो नाना-

सत्त्वजातिभ्यो नानासत्त्वकुलेभ्यो नानासत्त्वकुलनिमात्रताभ्यो नानागतिपरिवर्तेभ्यो नाना
 प्रतिष्ठानसञ्ज्ञानगतिभ्यो नानायतनविशुद्धा नानाहारार्थिनो नानाहारभित्वापिणो नानाशय
 शुभ्यन्नपानकामा मासार्थिनो त्रिभिधभोजननिमात्रताभित्वापिणो त्रिभिधगतिविशेषोपस्था
 यतभसिता यदुत मनुष्येष्वौदनकुल्मापसूपमत्स्यमासादित्रिभिधकनलीकाहारार्थिन । यथा
 १५ मनुष्येषु, एव सर्वगतिप्रिचोष्टु नानाभोजनपानार्थिन उपसक्रान्ता, यदुत बोधिसत्त्वानु
 भावेन असङ्गत्यागदुन्दुभिनिर्घोषेण बोधिसत्त्वप्रणिधिनिमज्जिता । तमुपसक्रम्य विद्वत्
 गृहपतिं याचन्तेऽनलोक्त्यन्ति निरीक्षन्ते विज्ञापयन्ति ॥

अथ खलु विद्वान् गृहपतिस्तान् याचनकान् सनिपतितान् विदित्वा मुहूर्तमनु
 विधिन्त्य गगनतलमरलोक्त्यति स्म । तस्य ततो गगनतलद्विविधा भोजनपानविधयो
 १० नानारसा नानावर्णा नानागन्धा अत्रलम्भ्य हस्ततले प्रस्थतिष्ठन् । स तान्यादाय तान्
 यथासनिपतितान् याचनकान् नानाधिमुक्तान् यथाभिप्रेतैर्भोजनपानविधिभि सर्वोपकरण
 विशेषैः सतर्पयति सप्रवारयति सतोपयति सप्रहर्षयति सप्रमोदयति परिप्रीणयति,
 आसमनस्कान् करोति । उत्तरे वै नानामिपेण सतर्प्य तेभ्यो धर्मं देशयेत् । यदुत
 विपुलज्ञानसमारोपचयहेतु परिदीपयन्, सर्वदादिद्यासभवेतु परिदीपयन्, महाभोगता
 १५ समुदागमसभवेतु परिदीपयन्, धर्मज्ञाननयप्रतिलाभसभवेतु परिदीपयन्, विपुलपुण्य
 समारोपचयहेतु परिदीपयन्, प्रीतिमक्षभोजनप्रतिलाभसभवेतु परिदीपयन्, क्लृप्ताणु
 व्यङ्गनोपचितशरीरप्रतिलाभसभवेतु परिदीपयन्, अनवभृष्टवलपरिशुद्धिप्रतिलाभसभवेतु
 परिदीपयन्, धनन्तराहारपरिहाप्रतिलाभसभवेतु परिदीपयन्, सर्वमारवलप्रमर्दानापूर्णा
 दत्तपुण्यवत्प्रतिलाभसभवेतु परिदीपयन् धर्मं देशयेत् । सोऽन्यार्थिन उपसक्रान्तान्
 २० गगनतलानानान्निविधीन् गृहीत्वा सतर्प्य तेभ्य आयुर्वैर्णवलमुखप्रतिभान सपश्यन् प्रति
 लभाय धर्मं देशयेत् । स पानार्थिन उपसक्रान्तानानाविधे पानैरुदारैः कल्याणैरनवधैर्मन
 सप्रहर्षकैः सतर्प्य तेभ्य ससारखुष्णारतिनिनिवर्तनतायै बुरुधर्मरतिवृष्णासजननतायै धर्मं
 देशयेत् । रसरसाप्रार्थिन उपसक्रान्तानानाविधरसरसाम्रैर्मधुराम्ललवणकटुतिक्तकामयै
 सतर्पयामास । उत्तरे चैवा रसरसाप्रतामहापुरुषलक्षणप्रतिलाभाय धर्मं देशयेत् । स
 २५ पानार्थिनो नानादिक्कोत्तोम्यागताभानाविधयानदानैः सर्गुह्य तेभ्यो महायानाधिरोहणतायै
 धर्मं देशयेत् । स नानादिगगतान् वज्रार्थिन उपसक्रान्तान् विदित्वा मुहूर्तं त्रिचिन्त्य
 गगनतलमुल्लोक्त्यति स्म । तस्य ततो गगनतलानानारङ्गाभ्यनेकार्णानि विशुद्धानि
 नीर्यपीतमेहितामदातमाजिष्ठरफटिकनर्णानि त्रिभिधानि वखाण्यनलम्भ्य हस्ततले प्रस्थतिष्ठन् ।
 स तैस्तान् याचनकान् प्रतिपाद्य तेभ्योऽनुत्तरतयागतहृषपत्राप्यसुवर्णमण्डलितप्रतिगम
 ३० त्रिशुद्धये धर्मं देशयेत् । प्रत्येकमेव सर्वोपकरणविधिभिर्षयागतान् याचनकान् प्रतिपाद्य
 तेभ्यो यथाहं धर्मं देशयेत् ॥

अथ खलु विद्वान् गृहपति* सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य तमचिन्त्य बोधिसत्त्वविमोक्ष-
विषयमुपदर्श्य एवमाह—एतमह कुलपुत्र मन कोशसम्भवविमोक्ष जानामि । किं मया
शक्य परिष्कारवशिताप्राप्ताना बोधिसत्त्वाना रत्नपाणिना प्रतिलब्धाना चर्यां ज्ञातु गुणान्
वा वक्तुम्, विदुर्वित वा निदर्शयितुम्, ये ते सर्वलो-रूधादननशेष पाणिना सप्राथ
बुद्धपूजाविधानताय सर्वतथागतपर्यन्मण्डलेषु नानावर्णरत्नमेघान् प्रदर्शयन्ति । एव नानावर्णा 5
भरणमेघान् नानावर्णकूटागारमेघान् नानावर्णविचित्ररत्नमेघान् नानादिव्यतूर्यतालोपचारसगी
निमनोत्रमधुरनिर्घोषान् नानावर्णगन्धमेघान् नानावर्णधूपमान्यत्रिलेपनचूर्णचीरच्छत्रध्वज-
पनाकासर्वोपकरणमेघान् सर्वाकारसर्वबुद्धपूजामेघान् प्रदर्शयन्ति । सर्वतथागतपर्यन्मण्डलेषु
सर्वसत्त्वभजनेषु यदुत सर्वबुद्धपूजोपस्थानतापै सर्वसत्त्वधातुपरिपाकनिनयाय च ॥

गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापथे सिंहपोत नाम नगरम् । तत्र रत्नचूडो नाम 10
धर्मश्रेष्ठी प्रतिवसति । तमुपसकृत्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया
शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकस्तुष्ट उदम्र आत्ममना प्रमुदित प्रीनिसोमनस्यजातो
त्रिदुषि गृहपतौ धर्मगौरवाच्छिष्यभात्रमुपदर्श्य तदधिष्ठानात्सर्वबुद्धधर्मान् सपश्यन्, तदधीना
सर्वज्ञता सपश्यन्, कल्याणमित्रानाच्छ्रेयप्रेमतामुपदर्शयन्, कल्याणमित्रेष्वलन्ताज्ञाचिन्त्यता 15
सदर्शयन्, कल्याणमित्रशरतितामनुवर्तयन्, कल्याणमित्रानुशासनीचन शुश्रूषमाण,
कल्याणमित्रप्रभव श्रद्धेन्द्रिय निध्यायन्, कल्याणमित्रानुशासन्यनुप्रेषित, कल्याणमित्राभि-
राधनानुवर्तनचित्तो त्रिदुषो गृहपते पादौ शिरसाभिन्ध्व विद्वांस गृहपतिमनेकशतसहस्रदृष्ट्व
प्रदक्षिणीकृत्य पुन पुनरवलोक्य त्रिदुषो गृहपतेरन्तिकाल्प्रक्रान्त ॥ १५ ॥

१८ रत्नचूडः ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक तत्पुण्यतोय समाजयन्, तत्पुण्यक्षेत्र सपरसन्,
 तत्पुण्यसुमेरु परिशोधयन्, तत्पुण्यतीर्थमग्राहयमान, तत्पुण्यकोश निवृण्वन्, तत्पुण्य
 निधिमन्त्रोक्तयन्, तत्पुण्यमण्डल परिशोधयन्, तत्पुण्यरत्नान्ध समाददत्, तत्पुण्यव
 ८ सजनयन्, तत्पुण्यप्रेम विरर्धयन्, अनुपूर्णेण येन सिंहपोत नगर तेनोपसक्तम् रत्नचू
 धर्मश्रेष्ठिन परिमार्गमाणोऽद्राक्षीदन्तरापणमध्यगतम् । तस्य पादौ शिरसाभिनन्ध प्रदक्षिणी-
 वृत्त्य पुरत प्राञ्जलि स्थित्वा एवमाह—मया आर्य अनुत्तराया सम्यक्सौधौ चित्तमुपा-
 दितम् । न च जानामि कथ बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्पर्यया शिक्षितव्यम्, कथ प्रतिपत्त-
 व्यम् । तत्साधु मे आर्थो बोधिसत्त्वमार्गमुपदिशतु, येनाह मार्गेण सर्वज्ञताया निर्याया॥

- 10 अथ खलु रत्नचूडो धर्मश्रेष्ठी सुधन श्रेष्ठिदारक पाणौ गृहीत्वा येन स विदेश
 तेनोपसक्तम् तद्गृहमुपदर्श्य एवमाह—प्रेक्षस्व कुट्टपुत्र मम निवशनम् । सोऽनुबिलोकयन्
 अद्राक्षीत्तद्गृह शुद्ध प्रभास्वर जाम्बूनदसुवर्णमय त्रिपुलमुद्दिङ्ग रूय्यप्रकारपरिक्षित स्फटिक
 प्रासादसुवृत्तौपशोभित वैडूर्यकूटशतसहस्रप्रतिमण्डित सुसारगत्वसमुच्छ्रितस्तम्भ सुप्रज्ञत
 लोहितमुष्मानवसिंहासन ज्योतीरत्नमणिरत्नसिंहध्वजसमुच्छ्रित वैरोचनमणिरत्नवितानवितत
 15 चिन्तामणित्रिचिन्तरेमजालसहस्रमसाल्येयमणिरत्नप्रतिमण्डितव्यूह शीतजलादग्गर्भमपुष्क
 रिणीसमुपेत सर्वरत्नद्रुमपरिवृत त्रिपुल विलीणं दशपुरमुद्दिङ्गरहस्यदारम् । स तद्गृह प्रविश्य
 समन्तादनुनिर्गच्छति स्म । स प्रथमे पुरेऽनूपाननिधिपरित्यागमद्राक्षीत् । द्वितीये पुरे
 सर्वरत्ननिधिपरित्यागम् । तृतीये पुरे सर्वरत्नाभरणालकारपरित्यागम् । चतुर्थे पुरेऽन्त पुर
 परिभोगरत्नमहापृथिवीकल्याणकन्यारत्नपरित्यागमद्राक्षीत् । पञ्चमे पुरे पञ्चनीभूमिप्रतिष्ठि
 20 ताना बोधिसत्त्वाना धर्मसगीतिरतिप्रयुक्ताना लोहितसुखचित्तचेष्टाना सर्वशास्त्राण्यनिनि
 हार्यता धारणीनय च समाधिसमुद्र च समाधिव्युत्थान च समाधियन्त्रचार च शान्तिके
 च अभिनिर्हारयतः सनिपातमद्राक्षीत् । षष्ठे पुरे प्रज्ञापारमिताविहारप्रतिष्ठाधाना गम्भीरप्रज्ञाना
 सर्वधर्मप्रज्ञातामिज्ञाना भूमिसमाधिधारणीमुखगर्भसम तमुखनिर्यातानाम् अनारण्यगोचराणां
 अद्वयसमुदाचाराणा धर्मसगीति कुर्वता प्रज्ञापारमितापरिवर्तनमनुस्रता विभजतामुच्चानिर्कुर्वता
 25 बोधिसत्त्वाना सनिपातमद्राक्षीत् इमानि प्रज्ञापारमितामुखानि सगायताम्—यदुत् शान्तिगर्भ
 नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, सर्वजगज्ज्ञानमुद्रिभक्त च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, अचलवर्त
 च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, विरज प्रभास च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, दुर्घोषनगर्भ
 च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, जगद्रोचनमण्डल च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्,
 अनुपमनमण्डल च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, सागरगर्भ च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्,
 30 उमन्तचतुष्पञ्चाप्रतिष्ठा च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, अक्षयकोशानुगम च नाम
 प्रज्ञापारमितामुखम्, सर्वधर्मनयसागर च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, सर्वजगसागरानुगम
 च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, असङ्गप्रनिभान च नाम प्रज्ञापारमितामुखम्, धर्ममेधान-

लम्बानुपूर्वाभिलम्भनिलय च नाम प्रज्ञापारमितासुखम् । इतीमानि प्रज्ञापारमितासुखानि प्रमुखं कृत्वा परिपूर्णानि दश प्रज्ञापारमितासत्येयशतसहस्राणि, यानि तान् बोधिसत्त्वाननभिलप्यव्यहसुनिभक्तपर्पन्मण्डलस्थितान् सगायतोऽद्राक्षीत् । सप्तमे पुरे प्रतिश्रुत्कोपमक्षान्तिप्रतिलब्धानामुपायज्ञाननिश्चयनिर्याताना सर्वतयागतधर्ममेघसप्रत्येपकाणा बोधिसत्त्वाना सनिपातमद्राक्षीत् । अष्टमे पुरेऽच्युतगामिन्यभिज्ञाप्रतिलब्धाना सर्वलोफुधात्वनुचिरणाना 5 सर्वपर्पन्मण्डलप्रतिभासप्राप्ताना सर्वधर्मधातुसुनिभक्तशरीराणा सर्वतयागतपादमूलासभिन्न विषयाणा सर्वबुद्धकायसमरसरणाना सर्वतयागतपर्पन्मण्डलपूर्वगम-रूपापुरुषाणा बोधिसत्त्वाना सनिपातमद्राक्षीत् । नवमे पुरे एकजातिप्रतिबद्धाना बोधिसत्त्वाना सनिपातमद्राक्षीत् । दशमे पुरे सर्वतयागताना सप्रयमोपचित्तोत्पादचर्यानिर्माणप्रणिधानसागरान् सर्वबुद्धधर्मविकुर्वितनियमान् सर्वबुद्धक्षेत्रपर्पन्मण्डलान् सर्वबुद्धधर्मचक्रनिर्घोषान् सर्वसत्त्व 10 विनयाधिष्ठानव्यहानद्राक्षीत् ॥

दृष्ट्वा च रत्नचूड धर्मश्रेष्ठिनमेतदजोचत्—आर्य, बुतस्ते इयमेवरूपा सपद्विशोधिता 2 कुत्र ते कुशमूलान्यारोपितानि यस्य तत्र इयमीदृशी विपाकसपत् 2 स आह—स्मरामि कुलपुत्र अतीतेऽध्वनि बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाना कल्पाना परेण परतरेण चक्रनिचित्रे लोफुधातावनन्तरदिग्धर्मधातुसमल्लङ्घितधर्मराजो नाम तयागतो लोके उदपादि, विद्याचरण 15 सपत्र सुगतो लोकविदनुत्तर पुरुषदम्यसारथि शास्ता देवाना च मनुष्याणा च बुद्धो भगवान् । स खलु पुनस्तयागतो ज्ञानवैरोचनप्रमुखेन श्रानककोटीशतेन ज्ञानसूर्यतेज-प्रमुखेन च बोधिसत्त्वकोटीशतसहस्रेण सार्धं मणिध्वजव्यूहराजमहोद्यानधराणिप्रविष्टो राज्ञा धर्मेश्वरराजेन अभिनिमन्त्रित । तस्य मेतथागतस्य नगरप्रविष्टस्यान्तरापणमव्यगतस्य तूर्यनाद-निर्नादित कारितम् । एका च गन्धगुल्फिका निधूपिता तस्य भगवत सत्रोधिसत्त्वश्रानक 20 सप्तस्य पूजाकर्मणे । तथा च गन्धगुल्फिका निधूपितया सप्ताह सर्वजम्बुद्वीपोऽनन्तरणै सर्वसत्त्वकायसदृशैर्धूपपटलमेधै सत्त्रोऽभूत् । तेभ्यश्च धूपपटलमेधेभ्य एवरूप. शब्दो निश्चरति स्म—अचिन्त्यस्तयागतव्यध्वनिपुलेन स्कन्धेन समन्वागत, सर्वज्ञ सर्वारणविगत सर्वज्ञेशानासनाप्रहीण, सर्वतयागतावरोपिता दक्षिणा, अप्रमाणसर्वज्ञताफलदायिका सर्वज्ञता समरसरणा इति—यदुत अस्मत्कुशलमूलपरिपाकार्थमचिन्त्यसत्त्वकुशलमूर्त्वेगसजननार्थं च । 25 तेभ्यो धूपपटलमेधेभ्यो बुद्धाधिष्ठानेन अयमेवरूप शब्दो निश्चचार । तच्च मे कुलपुत्र तयागताधिष्ठान सददर्शनप्रातिहार्यकुशमूल त्रिषु स्थानेषु परिणामितम् । कतमेषु त्रिषु 2 यदुत अत्यन्तसर्वद्वारिद्रयसमुच्छेदाय सद्धर्मश्रणाविरहिततायै सर्वबुद्धबोधिसत्त्वकल्याण-मित्रदर्शनपरिपूरये च । एतमह कुलपुत्र, अप्रतिहतप्रणिधिमण्डलव्यूहबोधिसत्त्वविमोक्ष जानामि । किं मया शक्यमचिन्त्याप्रमाणगुणरत्नाकराणा बोधिसत्त्वाना चर्यां ज्ञातु गुणान् 30 वा वक्तुम्, ये ते असभिन्नबुद्धशरीरसागरानतीर्णा, ये ते असभिन्नधर्ममेघसप्रतीच्छका, ये ते असभिन्नगुणसागरप्रतिपन्ना, ये ते समन्तभद्रचर्यानाग्विस्तृता, ये ते असभिन्नसमाधिप्रियया

वतीर्णाः, ये ते असंभिन्नसर्वधोधिसत्त्वैकघनकुशलमूलाः, ये ते असंभिन्नतयागताविकल्प-
विहारिणः, ये ते असंभिन्नव्यवसमतावतीर्णाः, ये ते असंभिन्नसर्वकल्पसंवासापरिखिन्नाः, ये ते
असंभिन्नसमन्तचक्षुर्विषयभूमिप्रतिष्ठिताः ॥

गच्छ कुलपुत्र, अयमिहैव दक्षिणापथे वेत्रमूलको नाम जनपदः । तत्र समन्तमुखे
६ नगरे समन्तनेत्रो नाम गान्धिकः श्रेष्ठी प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपुच्छ-कथं वोभिसत्त्वेन
योधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको रत्नचूडस्य धर्मश्रेष्ठिनः पादौ शिरसाभिवन्ध रत्नचूडं
धर्मश्रेष्ठिनमनेकशतसहस्रद्वयः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरदलोक्य रत्नचूडस्य धर्मश्रेष्ठिनो-
ऽन्तिकाम्प्रकान्तः ॥ १६ ॥



१९ समन्तनेत्रः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽनन्तबुद्धदर्शनावतीर्णोऽनन्तबोधिसत्त्वसमनधानप्राप्तो-
 ऽनन्तबोधिसत्त्वमार्गनायानभासितोऽनन्तबोधिसत्त्वधर्मनयामिष्यन्दि तनिश्चितचित्तोऽनन्तबोधि-
 सत्त्वाधिमुक्तिपथविशुद्धिरनन्तबोधिसत्त्वेन्द्रियावभासप्रतिलब्धोऽनन्तबोधिसत्त्वाशयबलप्रति-
 ष्ठितोऽनन्तबोधिसत्त्वचर्यानुगतचेताः अनन्तबोधिसत्त्वप्रणिधानबलसजातोऽनन्तबोधिसत्त्वा- 6
 पराजितत्वजोऽनन्तबोधिसत्त्वज्ञानालोकरुपरिवर्ती अनन्तबोधिसत्त्वाधर्मोऽनन्तबोधिसत्त्वप्रतिलब्धः
 अनुपूर्वेण येन वेत्रमूलको नाम जनपदस्तेनोपसंक्रम्य समन्तमुख नगर परिमार्गन् समन्त-
 दिग्निदिक्षु देशप्रदेशोपचारेषु निम्नोन्नतसमाधिपमेष्टु अपरिखिन्नाशयोऽनिश्रमन् समानचित्तो-
 ऽनिर्वर्त्तवीर्योऽपर्यादत्तचेतनोऽनिरमृतकन्याणामिन्द्रानुशासनः सदानकन्याणामित्रसमुदाचारद्वय-
 यासनः समन्तमुखनिज्ञानीन्द्रियः सर्वप्रमादनिगतो विस्फारितकर्णचक्षुः सर्गतः परिगनेप- 10
 माणोऽद्राक्षीत्समन्तमुख नगरम्, मध्ये वेत्रमूलस्य जनपदस्य दशाना पट्टनसहस्राणा निगमं
 सुपरिनिष्ठित दृढप्रान्कारमुद्विद्धमष्टचत्वारोपशोभितम् । तस्य मध्ये समन्तनेत्र गान्धिक-
 मद्राक्षीत् गान्धिकरीष्यामुपविष्टम् । दृष्ट्वा च येन समन्तनेत्रो गान्धिकस्तेनोपसंक्रम्य समन्त-
 नेत्रस्य गान्धिकस्य पादौ शिरसाभिपन्व्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्य,
 अनुत्तराया सम्यक्सत्त्वोद्यौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व- 15
 चर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । आह—साधु साधु कुलपुत्र, येन ते अनुत्तराया
 सम्यक्सत्त्वोद्यौ चित्तमुत्पादितम् । अह कुलपुत्र सर्वसत्त्वाना व्याधीन् प्रजानामि वातसमु-
 त्यानपि, पित्तसमुत्थानपि, श्लेष्मसमुत्थानपि, समागक्षुभितानपि, परोपक्रमितानपि, अमनुष्य-
 वैकारिकानपि, निपमपरोपक्रमिकानपि, त्रिनिधमन्नशस्त्रवेतालप्रयोगाग्निमुत्थानपि, उदक-
 सशोभसमुत्थानपि, त्रिविधभयसंत्रासभवानपि । तेषां च सर्वव्याधीना प्रशमं प्रजानामि— 20
 यदुत स्नेहन प्रजानामि, धमन विरेचनमास्थापनं रक्तानसेचन नासाकर्म कर्षुपरिणाह परि-
 श्वेदनमनुलेपन निपप्रतिघात भूतप्रहृतिपेध बृहण क्षपन सत्रासन सत्रधन वर्णपरिशोधनं
 बलसजनन प्रजानामि । ये कुलपुत्र सत्त्वा ममान्तिरुमुपसंक्रामन्ति दशम्यो दिग्म्य, तेषामह
 सर्वेषां व्याधीन् प्रशमयामि । व्याधिप्रशान्ताश्च सुस्नातानुलिप्तगात्रान् कृत्रा यथार्हाभरणवि-
 भूषिताह्वान् यथार्हवस्त्रसञ्जादितशरीरान् त्रिनिधभोजनरसाग्नौ सतर्प्य अपरिमितधनसमृद्धान् 25
 करोमि । उत्तरे चैषा रागप्रहाणाय धर्मं देशयामि अशुभोपसंहारेण । दोषप्रहाणाय धर्मं
 देशयामि महामैत्रीसवर्णनतया । मोहप्रहाणाय धर्मं देशयामि धर्मप्रविचयप्रभेदप्रदर्शनतया ।
 सगमागचर्याह्वेदप्रहाणाय धर्मं देशयामि । विशेषपरिज्ञानयमुखसप्रकाशनतया बोधिचित्त-
 संभवहेतु परिदीपयामि । सर्वबुद्धगुणधर्मसप्रयुक्तकथासप्रकाशनतया महाकरुणामभवहेतु परि-
 दीपयामि । अपरिगाणससारदुःखसप्रकाशनतया अपरिमितगुणप्रतिलब्धसभवहेतु परिदीपयामि । 30
 निपुलपुण्यज्ञानसमारोपचयसर्गनतया महायानप्रणिधानसभवहेतु परिदीपयामि । सर्वसत्त्वपरि-
 पाकरनिवस्यदर्शनतया समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रतिगमसभवहेतु परिदीपयामि । सर्वक्षेत्र-

- सर्वकल्पसत्रासचर्याजालप्रविस्तरणतया लक्षणातुल्यञ्जनोपचितबुद्धशरीरप्रतिलाभसम्बद्धं परिदीपयामि । दानपारमितासमर्पणतया सर्वत्रगामिनीतयागतपरिशुद्धिप्रतिलाभसम्बद्धं परिदीपयामि । शीघ्रपारमितासप्रकाशनतया अचिन्त्यतथागतरूपवर्णनशुद्धिसम्बद्धं परिदीपयामि । क्षान्तिपारमितासप्रकाशनतया दुर्योधनतथागतशरीरसम्बद्धं परिदीपयामि ।
 ५ वीर्यपारमितासप्रकाशनतया अभिभूतानभिभूततथागतान्मभावशुद्धिं परिदीपयामि । ध्यानपारमितासप्रकाशनतया धर्मशरीरशुद्धिं परिदीपयामि । प्रज्ञापारमितासप्रकाशनतया सर्वजगदभिसुखबुद्धालम्भानशुद्धिं परिदीपयामि । उपायकोशल्यपारमितासप्रकाशनतया सर्वकल्पजालजगच्चित्तसंशानशरीरशुद्धिं परिदीपयामि । प्रणिधानपारमितासप्रकाशनतया सर्वबुद्धक्षेत्रान्युद्धतागमानशुद्धिं परिदीपयामि । बलपारमितासप्रकाशनतया सर्वजगदथा
 १० शयसतोपणकायपरिशुद्धिं परिदीपयामि । ज्ञानपारमितासप्रकाशनतया परमशुभदर्शनकायपरिशुद्धिं परिदीपयामि, यदुत सर्वास्तु शालधर्मप्रतिनिर्गतसप्रकाशनतया । एव चैतान् धर्मदानेन संगृह्य अनन्तधनरत्नोपचयोपस्तन्धान् वृथा निसर्जयामि । अपि तु खलु पुनरह कुलपुत्रसर्गन्धधूपनासनानुलेपनयुक्तीं प्रजानामि यदुत अतुल्य-वराजप्रमुखा । सिन्धुवारितगन्धराजप्रमुखा अजितातरिगन्धराजप्रमुखा विप्रोधनगन्धराजप्रमुखा अरुणपतिगन्धराज
 १५ प्रमुखा बालानुसारिगन्धराजप्रमुखा उरगसारचन्दनगन्धराजप्रमुखा मेघारामगन्धराजप्रमुखा अक्षोभ्येन्द्रियगन्धराजप्रमुखा सर्गन्धयुक्तीं प्रजानामि । अपि तु खलु पुनरह कुलपुत्रसर्वसत्त्वसतोपणसमन्तमुखबुद्धदर्शनपूजोपस्थानगन्धविम्ब प्रजानामि ॥

इतश्च मे कुलपुत्र, सर्वसत्त्वसतोपणात्म तमुखबुद्धदर्शनपूजोपस्थानगन्धविम्बास्तर्काभिप्राया परिपूर्णन्ते, येन सर्वसत्त्वपरिजगणालकारमेधानधितिष्ठामि । यदुत गन्धविमानात्
 २० कारमेधान् यानत्सर्कारतयागतपूजोपस्थानालकारमेधानधितिष्ठामि । यदाह कुलपुत्रतथागतान् पूजयित्वातो भवामि, तदाहमित सर्वसत्त्वसतोपणात् समन्तमुखबुद्धदर्शनपूजोपस्थानगन्धविम्बादपरिमाणान् गन्धकोशकूटागारमेघाच्छिर्षार्थं दशदिक्सर्वधर्मधातुगतेषु सर्वतथागतपरिपण्डलेषु सर्वगन्धकोशकूटागारमेघालकार सर्वधर्मधातुनधितिष्ठामि । सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनेमेघालकार गन्धमनमेघालकार गन्धप्राकारमेघालकार गन्धनिर्घृह्व्यहमेघालकार गन्धतोरणमेघालकार गन्धगन्धमेघालकार गन्धहार्तिकमेघालकार गन्धार्धचन्द्र-
 २५ मेघालकार गन्धच्छत्रमेघालकार समुच्छ्रितगन्धध्वजमेघालकार गन्धपताकमेघालकार गन्धप्रितानमेघालकार गन्धविग्रहजालमेघालकार गन्धप्रभामेघालकार गन्धान्भासनिम्बलव्यूहमेघालकार सर्वगन्धमेघप्रवर्णालकार सर्वधर्मधातुनधितिष्ठामि । एतमह कुलपुत्र सर्वसत्त्वसतोपण समन्तमुखबुद्धदर्शनपूजोपस्थानगन्धविम्ब धर्मसुख जानामि । किं मया शक्यं
 ३० भयं पराजयकत्वानां बोधिसत्त्वानामनोवदर्शनानामनोवधयथागानामनोवसवासानामनोवद्युत्सृष्टिनामनोधानुत्तानामनोवधनामनोवधप्रहणानां चर्षां शतं गुणान् वा यत्कुम्, येषां सहदर्शनेन च सर्वसत्त्वानां सर्वत्रेशा प्रशमन्ति, येषां सहदर्शनेन सत्त्वा विनिवर्तन्ते सर्वापायगतिसम्भ-

येषां सहदर्शनेन सत्त्वा अवकाशं लभन्ते बुद्धधर्मेषु, येषां सहदर्शनेन सत्त्वानामुपशमन्ति सर्वदुःखस्कन्धाः, येषां सहदर्शनेन सत्त्वा विगतभया भवन्ति सर्वसंसारगतिभ्यः, येषां सहदर्शनेन सत्त्वा अभयप्राप्ता भवन्ति सर्वज्ञतादिगुणनयतया, येषां सहदर्शनेन सत्त्वा न प्रतिपतन्ति जरामरणश्वभ्रप्रपातेषु, येषां सहदर्शनेन सत्त्वा निर्वृत्तिसुखं प्रतिलभन्ते धर्मधातुसमतास्थानेन ॥ 5

गच्छ कुलपुत्र, इदमिहैव दक्षिणापथे तालव्यजं नाम नगरम् । तत्र अनलो नाम राजा प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तनेत्रस्य गान्धिकश्रेष्ठिनः पादौ शिरसाभिवन्द्य समन्तनेत्रं गान्धिकं श्रेष्ठिनमनेकशतसहस्रकूलः प्रदक्षिणीकूल्य पुनः पुनरवलोक्य समन्तनेत्रस्य 10 गान्धिकश्रेष्ठिनोऽन्तिकात् प्रक्रान्तः ॥ १७ ॥



अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकस्ता कल्याणमित्रपरपरामनुत्तरन्, तानि कल्याण
 मित्रानुशासनीमुखानि मनमिहूर्ध्वन्, परिगृहीतोऽस्मि कल्याणमित्रैरिति खचित्त सतोऽयन्,
 कल्याणमित्रारक्षितोऽस्मि न भूयो मित्रिर्तिष्यामि अनुत्तराया सम्यक्स्रोभेरित्यनुचिन्तयन्
 ५ प्रखलभत चित्तप्रीतिम् । चित्तप्रसाद चित्तप्रागोद्य चित्ततुष्टि चित्तप्रहर्ष चित्तनन्दी
 चित्तव्युपशम चित्तनिपुलता चित्तालङ्कारता चित्तासङ्गता चित्तानावरणता चित्तविलिखता
 चित्तसमनसरणता चित्तनशिता चित्तेश्वर्य चित्तवर्मानुगम चित्तक्षेत्रस्फरणता बुद्धदर्शना
 लङ्कारचित्ता दशमलमनसिङ्कारादिप्रयासचित्ता प्रखलभत । सोऽनुपूर्वेण जनपदेन
 जनपद ग्रामेण ग्राम देशेन देश परिनार्गन् येन तालव्यञ्ज नगर तेनोपसकम्भ परिपुच्छति
 १० स्म-धुत्रानलो राजेति । तमन्यो जनकाय एतदवोचत्-एष कुलपुत्र अनलो राजा
 अर्धकरणे सिंहासनोपनिधौ राजकार्यं करोति । जनपदान् प्रशास्ति । निग्रहीतव्यानिगृह्णाति,
 प्रघृहीतव्यान् प्रगृह्णाति, अपराधितान् दण्ड प्रणयति । विरदता विवाद छिनत्ति ।
 दीनानाम्वासयति । दत्तान् दमयति । प्राणिवधाद्धिनिर्तयति । अदत्तानां द्विच्छन्दयति ।
 परपरिगृहीतानामिलापाद् व्युपशमयति । शृपानादादिनिवारयति । पिशुनवचनाद्विनेचयति ।
 १५ परपथवाद्द्विरभयति । सभिन्नप्रकापाद् व्यावर्तयति । अभिव्याया दिक्षेयति । व्यापादा
 दूरीकरोति । मिथ्यादृष्टेर्योजयति ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको येन अनलो राजा तेनोपजगाम । सोऽद्राक्षीदन्त
 राजान नारायणप्रभमणिर्निचिरे असख्येयनानाभिधप्रभास्तररत्नपादे अनेकरत्नसुरचितालकार
 रुचिरविभे, बाधनसूत्रजालश्वेतसुपरिनिष्ठिते, अनेकमणिरत्नदीपप्रद्योतिते, वशिराजमणि
 २० रत्नमयपद्मगर्भे अनेकदिव्यरत्नरत्नसुप्रज्ञप्ते, निधिधदिव्यगन्धधूपितोपचारे उच्छ्रितरत्नवज्र
 छत्रशतसहस्रनिराजिते रत्नपताकाशतसहस्रोद्विहोपशोभिते निचित्ररत्नपुष्पदामकलापाभिप्र-
 म्भितोन्नलिक्ते निधिधदिव्यरत्नधितानवितले महारत्नसिंहासने निपण्ण नव दहर तरुणमभिरूप
 प्रासादिक दर्शनीयमभिनीलप्रदक्षिणानर्तकेश छत्राकारमूर्धानमुष्णीपशिरस पृथुललठमभि
 नीलविद्याल्लगोपक्षमनयन मधुरोन्नतचारतुहनासापश द्विहृत्करुणुर्णसुरिकुटीर समरहितसुगुह-
 २५ पूर्णचत्वारिंशदन्त सिद्धहनु परिपूर्णोपचितरूपोल सुरचिरचापायतभुज शशाङ्कवर्णोर्णया
 वृततिलकमायतप्रमुक्कप्रलम्बकर्णं पूर्णचन्द्रसौम्यवदन कन्धुरुचिरवृत्तपीठ श्रीवत्सालवृत्तदहस्य
 सिद्धपूर्वार्धमाथ चितान्तरास सुसवृत्तोरुस्कन्ध प्रलम्बनाह्रु जालाननद्वाहुल्लिचक्राद्धितहस्तपाद
 वृद्धतरुणोपचितपाणिपाद सतो सद्र वज्रसदृशमध्य बृहदह्रुगात्र सुवर्तितोह कोशगतनस्तितुम्ब
 देणेयजहृ दीर्घाङ्गुलिमायतपादपाणि व्यानप्रभ सुवर्णच्छनिमैकैकप्रदक्षिणोर्ध्वोत्तरोम न्यमोध-
 ३० राजपरिमण्डल लक्ष्मणानुवज्जनोपचितशरीर चिन्तारजमणिरत्नमुकुटानवन्नशिरस जाम्बू-
 नदवनकार्थचन्द्ररचित ललाटलकारमिन्दनी र्मणिविमलश्रीलङ्कुण्डलप्रलम्भितकर्णमन्य-

मणिरत्नहारप्रभावभासितनिमलत्रिपुलोपचितवक्षस दिव्योत्तममणिकेयूरवलयविदष्टत्रित्रीडित-
वाहु दशरत्नशलाकाशतसुनिभक्तेन जाम्बूनदकनकच्छदनेन ज्योतीरसमहामणिरत्नसुनिशुद्ध-
गर्भेण रत्नघण्टामालानिश्चरितमनोज्ञमधुरघोषेण समन्तदिग्बहामणिरत्नान्भासप्राप्तेन निमल
वैभवंमणिरत्नदण्डेन महता रत्नच्छत्रेण धार्यता महाराजाविपत्यप्राप्तमप्रतिहतपरचक्रशासन
निगतपरचक्रभयैश्वर्यम् । तस्य समन्तादशामाल्यसहस्राणि सनिपतितानि सनिपण्णानि 5
राजकार्यप्रयुक्तान्यपश्यत् ॥

दश चास्य कारणपुरुषसहस्राणि सनिपतितानि पुरत उपस्थापितानि नरकपाल-
सदृशानि यमपुरुषकल्पानि निश्कृतपदधारीणि रौद्रनिश्कृतभयसजननानि रक्तनयनानि सदृष्टौ
ष्टत्रियलीभूकुटीकृतपदनानि असिपरशुशक्तिमरभुशुण्डिशूलप्रहरणगृहीतानि निपमनिश्कृत
दुःस्थितपदनशरीराणि मेघवर्णानि भीमरूपचण्डस्वरनिर्घोषाणि दुर्निरीक्ष्यतेजासि महा- 10
भयकराणि प्राणिशतसहस्रद्वयसत्रासजननानि निगृहीतव्यसत्त्वनिग्रहप्रयुक्तानि अपश्यत् ।
तत्र बहूनि प्राणिशतसहस्राणि चोराणां परस्त्रापहारिणां परसत्त्रभोगप्रिलोपिनां पन्यमोपकाणां
प्राप्तनगरनिगमघोषदाहकानां कुठघातकानां सधिच्छेदकानां क्लिबिपकारिणां मरदायकानां
डामरिकानां मनुष्यघातकानां परदारसेविनां मिथ्याप्रतिपन्नानां दुष्टचेतसामभिव्याहृता
त्रिविधपापपूरकर्मकारिणां गाटपञ्चन्नधनबद्धानि अनलस्य राज्ञोऽन्तिकमुपनीयमानान्यपश्यत् । 15
तेभ्योऽनल राजान ययार्हदण्डं प्रणयन्तमद्राक्षीत् । स तत्र राज्ञोऽनलस्याज्ञयां केपाचिद्धस्त-
पादच्छेद केपाचिद् कर्णनासाच्छेद केपाचिच्चक्षुःरूपाटन केपाचिद्भ्रमरशरीर्षच्छेदन
केपाचिद् सर्वशरीरमग्निना प्रदीप्यमानं काश्चिच्छिन्ननिश्कृततप्तक्षारोदकपरिपिच्यमानशरीरान्,
एवमनेकविधास्तीव्रा खरा कटुका अमनापा प्राणहारिणी कारणा कार्यमाणा अपश्यत् ।
तस्मिन्श्च आघातने पर्वतप्रमाणान् करचरणनयनकर्णनासाशिरोङ्गप्रत्यङ्गराशीनपश्यत् । त्रि- 20
योजनगम्भीरं च अनेकयोजनायामविस्तीर्णं शोणितसरोद्द्राक्षीत् । तत्र च अङ्गप्रत्यङ्गशिरोनिक-
लानि मृतकलेरशतसहस्राणि वृकश्यालाश्वकाङ्गध्रुव्येनकुररभैरवाकीर्णानि भक्ष्यमाणानि
अपश्यत् । कानिचिन्नीलानि च नीलवर्णानि त्रिपूयकानि व्याध्मातकानि निपटुमकानि
परमविश्रुतवीभत्सान्यपश्यत् । तेषां च वध्यानां हन्यमानानां विविधा कारणा कार्यमाणानां
घोरमार्तखर क्रन्दता महान्त निर्नादिनिर्घोषमश्रौपीत् महाराजनेगोद्वेगमजनन तद्यथा सवाते 25
महानरके ॥

तस्य तदतिदारुणभैरवकर परमवैशस दृष्ट्वेमेतदभयत्—अहं च सर्वसत्त्वहितमुख
हेतोरमुत्तरा सम्यक्सन्नोधिमभिसप्रस्थितो बोधिसत्त्वचर्यापरिमार्गणतत्पर कल्याणमित्राणि
परिपृच्छामि—किं बोधिसत्त्वेन कुशलं कर्तव्यम्, किमकुशलं परिवर्जयितव्यमिति । अयं च
अनलो राजा कुशलधर्मपरिहीणो महासायकर्मकारी प्रदुष्टमन सरुण्य परसत्त्वजीवितोप- 30
रोधाय प्रतिपन्न परसत्त्वोत्पीडनतत्पर परलोकनिरपेक्षो दुर्गतिप्रपाताभिमुख । तत्तुतोऽ-
स्माद्बोधिसत्त्वचर्याश्रयो भविष्यतीति । तस्मैव चिन्तामनसिकारप्रयुक्तस्य सर्वसत्त्वधातु

परिजाणाभिमुखस्य विपुलवरणासभूतचेतस उपरि गगनतले देवता इत्येवमारोचयामासु -
 न स्मरसि कुलपुत्र जयोध्मायतनस्यर्षे कल्याणमित्रानुशासनीमिति ? स ऊर्ध्वमुखो
 गगनतलमगलोक्य एवमाह—स्मरामीति । देवता प्राहु —मा एव कुलपुत्र, कल्याणमित्रानु
 शासनीपु विचिकित्सासुपादय । सम्यक् समेन कल्याणमित्राणि प्रणयन्ति न विपनेण ।
 5 अचिन्त्य हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वानामुपायकौशल्यचर्याज्ञानम् । अचिन्त्य सर्वसत्त्वसमूह
 ज्ञानम् । अचिन्त्य सत्त्वानुग्रहज्ञानम् । अचिन्त्य सत्त्वनिग्रहज्ञानम् । अचिन्त्य सत्त्वप्रग्रह-
 ज्ञानम् । अचिन्त्य सत्त्वसमग्रहज्ञानम् । अचिन्त्य सत्त्वपरिशोधनज्ञानम् । अचिन्त्य सत्त्व
 परिपालनज्ञानम् । अचिन्त्य सत्त्वावतरणज्ञानम् । अचिन्त्य सत्त्वपरिपाचनज्ञानम् । अचिन्त्य
 सत्त्वविनयज्ञानम् । गच्छ कुलपुत्र, परिपृच्छ एन बोधिसत्त्वचर्यामिति ॥

- 10 अथ सुधन श्रेष्ठिदारको देवतापचनमुपश्रुत्वा येन अनलो राजा तेनोपजगान ।
 उपेत्य अनलस्य राज्ञ पादौ शिरसाभिनन्द्य अनल राजानमनेकशतसहस्रकृत्व प्रदक्षिणी
 कृत्व पुरत प्राञ्जलिं शित्वा एवमाह—मया आर्य, अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ चित्तमुष्ण-
 दितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्त-
 व्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्ब्रह्म मे आर्य—
 15 कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खल्वनलो राजा राजकार्याणि कृत्वा उरथाय सिंहासनात् सुधन श्रेष्ठिदारक
 दक्षिणेन पाणिना गृहीत्या तालध्वजं राजधानीं प्राविशत् । सोऽनुपूर्णेण खं गृह्णन्प्रविश्य
 सुधन श्रेष्ठिदारकमन्त पुरं प्रवेश्य भद्रासने निपद्य एवमाह—व्यवलोकयस्व कुलपुत्र इमं मम गृह-
 परिभोगमिति । स व्यवलोकयन्नदाक्षीचद्रूहं विपुलं विस्तीर्णं सत्तरप्रान्तरपरिक्षिप्तं विविधमणि-
 20 रत्नप्रासादोपशोभितमनेकरत्नकूटागारशतसहस्रालंकृतमचिन्त्यमणिरत्नप्रभाज्वालोज्ज्वलिततेजस-
 नानामणिरत्ननिधिनिमित्तचित्रनिरालजितलोहितमुकामयसमुच्छ्रितस्तम्भ सुप्रज्ञप्तसुसाराख-
 मयानेकरत्नशतसहस्रनिचिरोपशोभितसिंहासनं ज्योतीरसमणिरत्नसिंहध्वजसमुच्छ्रितं वैरोचन
 मणिरत्ननिताननिततं चिन्तामणिचित्रमहाजालसद्यन्नमसख्येयविचित्रमणिरत्नप्रतिमण्डितं
 निर्यूहव्यूहं शीतजलादमगर्भमयपुष्करिणीसमुपेतं सर्वरत्नद्रुमपङ्क्तिपरिवृतम् । दशं चाल्य
 25 धीकोटीपरिवारमद्राक्षीत् अभिरूपाणां प्रासादिकानां दर्शनीयानां परमशुभवर्णपुष्कलतया
 समन्वयागतानां सर्वरत्नविधिज्ञानां पूर्वोत्थायिनीनां पञ्चान्निपातिनीनां भैत्रचित्तानां किन्तरोप-
 चारवचनप्रतिनगरिणीनाम् ॥

अथ खल्वनलो राजा सुधन श्रेष्ठिदारकमेवमाह—तर्हि मन्यसे कुलपुत्र, अपि तु
 पापकारिणामेव रूपं कर्मनिपाकोऽमिनिर्वर्तते ? एवरूपा आत्मभावसपत्, एवरूपा परिवार
 30 सपत्, एवरूपा महाभोगसपत्, एवरूपा महैश्वर्याधिपत्यसपत् ? आह—नो हीदमर्ष ।
 सोऽजोचत्—अहं कुपुत्र भाषागतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभे । इमे च कुपुत्र

मद्विषयवासिनः सत्त्वा यद्भयसा प्राणातिपातिनोऽद्भ्यादिभिः काममिथ्याचारिणो मृषा-
 वादिनः पैशुनिकाः पारुषिकाः संभिन्नप्रलापिनोऽभिध्यालम्बा व्यापन्नचित्ता मिथ्यादृष्टयः
 पापकर्माणो रौद्राश्चण्डाः साहसिका विविधाकुशलकर्मक्रियापरिगताः । ते न शक्यन्तेऽन्यथा
 पापचर्याया निवारयितुं विनिवर्तयितुमनुशासितुम् । सोऽहं कुलपुत्र एषां सत्त्वानां दमनाय
 परिपाचनाय विनयेन हिते संनियोजनार्थं महाकरुणां पुरस्कृत्य निर्मितैर्वध्यघातकैर्निर्मितान् 5
 वय्यपुरुषान् घातयामि । निर्मितैः कारणापुरुषैर्निर्मितान्कुशलकर्मपथकारिणो विविधाः
 कारणाः कारयामि । हस्तपादकर्णनासाङ्गप्रत्यङ्गशीर्षच्छेदाधिकारिकाश्च दुःखास्तीव्रा वेदनाः
 प्रत्यनुभवमानान् संदर्शयामि । तच्च दृष्ट्वा एते मद्विजितवासिनः सत्त्वा लभन्ते सवैगम्,
 जायते भयम्, जायते संत्रासः, भवति चैषां छम्भितत्वम्, यद्दुत पापकर्मव्यापत्तिविनिवृत्तये ।
 सोऽहं कुलपुत्र इमान् सत्त्वाननेनोपायेनोद्विग्नोत्सृज्यचित्तात्मविविग्नमनसो विदित्वा दशम्यो- 10
 ऽकुशलमेव्यः कर्मपथेभ्यो विनिवर्त्य दशकुशलकर्मपथसमन्वागतान् कृत्वा अत्यन्तनिष्ठे योग-
 क्षेमे सर्वदुःखोपच्छेदे सर्वज्ञतासुखे प्रतिष्ठापयामि । नाहं कुलपुत्र कस्यचित् सत्त्वस्य
 विहेठं करोमि कायेन वाचा मनसा वा । आपरान्तिकावीचिकदुःखे संभ्रामयेयम् । अहं
 कुलपुत्र तिर्यग्योनिगतस्य संमूढस्य अन्तशः कुन्तपिपीलिकस्य एकचित्तोत्पादेनापि दुःखोप-
 रोधं नेच्छेयम्, प्रागेव क्षेत्रभूतस्य कुशलकर्मपथविरोहणसमर्थस्य मनुष्यभूतस्य । स्वमान्तर- 15
 गतस्यापि मे कुलपुत्र अकुशलधर्मसमुदाचारो नोत्पद्यते, कः पुनर्वादः समन्वागतः ।
 एतस्याहं कुलपुत्र, मायागतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लामी । किं मया शक्यं अनुत्पत्तिक-
 धर्मक्षान्तिप्रतिलब्धानां बोधिसत्त्वानां मायागतधर्मसर्वभयगल्यनुवद्धानां निर्मितोपमबोधिसत्त्व-
 चर्यानिर्यातानां प्रतिभासोपमसर्वलोकविज्ञानां स्वप्नोपमधर्मताप्रतिविद्धानाम् असङ्गसुखधर्म-
 धातुनयानुसृतानामिन्द्रजालोपमचर्याजालानुगतानामनावरणज्ञानगोचरविषयाणां समन्त- 20
 समवसरणसमाधिपथनिर्यातानाम् अनन्तावर्तधारणीवशवर्तिनां बुद्धगोचरविषयानुवद्धानां
 चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापथे सुप्रभं नाम नगरम् । तत्र महाप्रभो नाम राजा
 प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्,
 कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

23

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः अनलस्य राज्ञः पादौ शिरसाभिवन्द्य अनलं
 राजानमनेकशतसहस्रशुभवः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य अनलस्य राज्ञोऽन्तिकत्वात्
 प्रकान्तः ॥ १८ ॥

२१ महाप्रभः ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकृता ज्ञानमायामनुसरन्, त मायागत बोधिसत्त्वविमोह
मुपनिष्यामन्, ता मायागतधर्मता प्रत्यनेक्षमाण, ता कर्ममायासमता प्रतिनिष्यन्, ता धर्म
मायासमतामनुविधितयन्, ता धर्मपरिपाकनिर्माणसमतामनुगच्छन्, तमचि त्व ज्ञानसमवा
६ श्रेयमनुसरन्, तमव तप्रणिविमायागतनिर्हारीमभिनिर्हरन्, तामसन्नचर्यनिर्माणधर्मतां
निशोधयन्, त स्वप्नमायागतव्याण प्रतिनिष्यन्, अनुपूर्वेण जनपदेन जनपद परिवृच्छन्
परिगोपमाणोऽनुनिगोपयन् सर्वदिग्दिग्दिवपथनिश्रयन्समनिवमज अजल्पपथपर्वतगिरिकन्दर
श्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्राज राजीश्वपरिमितत्रिचोऽविश्रान्तशरीरो निखिन्त्येयी धन
सुप्रभस्य महागरस्योपनि नारस्तेनोपसन्स्य पर्यपृच्छत्-क स महाप्रभो राजेति । तस्य
१० महानराय उपदर्शयति-एतल्लुत्पुन सुप्रभ महानगर यत्र महाप्रभो राजा प्रतिवसति ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको येन सुप्रभ महानगर तेनोपसन्स्यधाक्षीव सुप्रभ
महानगरम् । दृष्ट्वा च पुनरुत्पु उदप्र आत्मना प्रमुदित प्रीतिसौमनस्यजात एवमनु
चिन्तयामास-दुन कल्याणमिद प्रतिवसति ? अथ त द्रक्ष्यामि कल्याणमिदम् । तत
श्रोष्यामि बोधिसत्त्वचर्यां बोधिसत्त्वनिर्माणमुल्लसचिन्त्या बोधिसत्त्वधर्मताम् अचिन्त्यान्
१० बोधिसत्त्वगुणोचरान् अचि त्वा बोधिसत्त्वभूषणिताम् अचि त्वा बोधिसत्त्वसमाधिबिहारिताम्
अचि त्व बोधिसत्त्वनिमोक्षनिर्वाहितम् अचिन्त्या बोधिसत्त्वमदार्मनिसत्त्वगणविक्रान्तिम् । एव
चि तागनसिंवारप्रसूतो येन सुप्रभ महानगर तेनोपजगाम । उपेत्य सुप्रभ महानगरमत्रैव
थामास विचित्रदर्शनीय सप्ताना रत्नाना गुनर्णस्य रूपस्य वैदूर्यस्य रत्नस्य लोहितमुक्ते
रत्नमर्मस्य सुसारगल्यस्य च, सप्तभी रत्नपरिष्वाभि समा तादनुपरिक्षित मन्धीराभिजातोदकाभि
१० सुजगत्त्रिधासक्रीर्णत गमिर्दिव्योपपन्नवुमुदपुण्डरीकसङ्घनाभि बालानुसारिचन्दन
वर्धमकलपोदकाभि, सप्तसप्तमयतापङ्क्तिभि सम तादनुपरिक्षितम्, सप्तभिर्ब्रह्मप्राकारै
सप्त ततोऽनुपरिक्षितम्, यदुत सिंहवा तवज्जप्राकारेण अपराक्षितमज्जप्राकारेण निर्वैधवीर्य
वज्रप्राकारेण दुर्योधनवीर्यमज्जप्राकारेण असङ्कमज्जप्राकारेण वज्राशुजात्रमप्राकारेण
निरजोरण्यवृहप्राकारेण अनुपरिक्षितम् । सर्वे च वज्रसप्तमहाप्राकारा असङ्ख्येयगणितरत्नसर्वीता
२ जाम्बूनदकनमशोडक रुचिरद तमागरचिता रजतगणिरुचिरदन्तमालारचिता वैदूर्येण
रुचिरद तमागरचिता स्वटिकगणिरुचिरद तमागरचिता विदुमणिरुचिरदन्तमागरचिता
शोहितमुक्तारुचिरद तमागरचिता सागरममुक्तारुचिरद तमागरचिता । तस्य च
महानगरस्य दशयोजनातराण्यथै द्वाराणि विचित्राणि दर्शनीयानि सप्ताना रत्नानाम् ।
तत्र महानगर रिपु निस्तीर्ण नानाशान्तिभक्त नीलवैदूर्यमय्या श्रुचिन्त्या प्रतिष्ठापितम् ।
१० तस्मिन् महागर दश रथानोश्च । एवैकस्याथ रथ्याया उभयपार्श्वेसन्निवृष्टानि नाना
रत्नयानि अनेकानि रत्नस्य प्रतिगण्डितानि उच्छ्रितरत्नस्यजपतावाजमतीनि सर्वे
पररणसमृद्धानि अनेकमत्तानियुताश्रुपितानि महागृहसप्तसङ्घाणि ॥

तच्च महानगरमसंख्येयसुवर्णमणिरत्नप्रासादोपशोभितं वैदूर्यमणिजालसंछादिताचिन्त्य-
 रत्नव्यूहासंख्येयजाम्बूनदकनककूटागारं लोहितमुक्ताजालसंछादिताचिन्त्यरत्नव्यूहासंख्येय-
 रूपकूटागारं विचित्ररत्नकोशमणिजालसंछादिताचिन्त्यरत्नव्यूहासंख्येयवैदूर्यकूटागारं विपुल-
 गर्भमणिराजसंछादिताचिन्त्यरत्नव्यूहासंख्येयस्फटिककूटागारम् आदित्यगर्भमणिराजसंछादिता-
 चिन्त्यरत्नव्यूहासंख्येयजगद्रोचनामणिरत्नकूटागारं श्रीरश्मिमणिराजसंछादिताचिन्त्यरत्नव्यूहा- ६
 संख्येयैन्द्रनीलरत्नकूटागारं ज्योतीरश्मिमणिराजसंछादिताचिन्त्यरत्नव्यूहासंख्येयजगत्सागरमणि-
 राजकूटागारं अपराजितध्वजमणिराजजालसंछादिताचिन्त्यरत्नव्यूहासंख्येयवज्रकूटागारं दिव्य-
 मान्दारवकुसुमजालसंछादिताचिन्त्यरत्नव्यूहासंख्येयकालानुसारचिन्दनकूटागारं विविधदिव्य-
 कुसुमजालसंछादिताचिन्त्यरत्नव्यूहासंख्येयातुलगन्धराजकूटागारमनेकरत्नखोटकप्रतिमण्डितं
 सतरत्नवेदिकापरिवृतं रत्नतालपङ्क्तिपरिक्षिप्तम् । सर्वे च ते रत्नखोटका रत्नजालाश्चान्योन्यरत्नसूत्र- 10
 विनिवद्धाः । सर्वाणि तानि रत्नसूत्राणि सुवर्णघण्टामालोपशोभितानि । सर्वाश्च ताः सुवर्ण-
 घण्टामाला विचित्ररत्नदामकलापोपनिवद्धाः । सर्वे च ते रत्नसूत्रदामकलापा रत्नकिङ्किणीजाल-
 मिप्रलम्बिताः । सर्वे च तं महानगरमसंख्येयमणिरत्नजालसंछन्नमसंख्येयरत्नकिङ्किणीजाल-
 सञ्जमसंख्येयदिव्यगन्धजालसंछन्नमसंख्येयदिव्यविचित्रपुष्पजालसंछन्नमसंख्येयरत्नविम्ब-
 जालसंछन्नमसंख्येयवज्रवितानसंछन्नमसंख्येयरत्नवितानसंछन्नमसंख्येयरत्नच्छत्रवितानसंछन्नम् 15
 असंख्येयरत्नकूटागारवितानसंछन्नम् असंख्येयरत्नवह्नवितानसंछन्नम् असंख्येयरत्नपुष्पमाला-
 वितानसंछन्नमुत्सृजननानारत्नञ्जपताकम् ॥

तस्य च सुप्रभस्य महानगरस्य मध्ये राज्ञो महाप्रभस्य गृहं मापितममृतम् । समन्ता-
 चतुर्भोजनं परिक्षेपेण सतरत्नमयं सप्तभिर्नानारत्नमयीभिर्वेदिकाभिः परिवृतं सप्तमी रत्नकिङ्किणी-
 जालैः मनोज्ञमधुरनिर्घोषैः समन्तादनुरचितं सतरत्नमयीभिः सप्ततालपङ्क्तिभिरनुपरिक्षिप्त- 20
 मचिन्त्यनानारत्नमयकूटागारव्यूहशतसहस्रसमलंकृतं दिव्योत्पलपद्मकुमुदपुण्डरीकसंछादित-
 सलिलाभिरष्टाङ्गोपेतवारिपरिपूर्णाभिः सुवर्णवालिकासंस्तीर्णतलाभिः सर्वरत्नपुष्पफलवृक्षप्रति-
 मण्डिताभिः चतुर्दिक्षु सुविभक्तरेष्यकानिचितसोपानाभिरनेकरत्नमयीभिः पुष्करिणीभिरुप-
 शोभितं दिव्यमधुरमनोज्ञनानाशुनिगणकूजितममरपतिभवनप्रतिरपर्वि । मध्ये चास्य
 जगद्रोचनमणिरत्नकूटागारः संस्थितः, चित्रो दर्शनीपोऽसंख्येयमणिरत्नाचिन्त्यव्यूहविराजितो 25
 राज्ञा महाप्रभेण सद्भर्माज्ञः स्थापितः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको रत्नपरिखास्वननुनीतचित्तो रत्नप्राकारेष्वनिस्यमानो
 रत्नतालपङ्क्तिध्वरज्यमानो रत्नघण्टाकिङ्किणीजालवोपमनासादयन् दिव्यवाद्यरुनसगीतिगधुर-
 निर्घोषेष्वसक्तचित्तः नानाविचित्ररत्नप्रिमानकूटागारपरिभोगानमनसिर्कुर्वन् प्रमुदितेषु नरनारी-
 गणेषु धर्मारामरतिरतो रूपशब्दगन्धरसस्पर्शरतिविक्रिचेता धर्मानिष्यतिप्रभो यथाभिगत- 30
 सरनकल्याणमित्रनिरन्तरपरिपृच्छन्तया अनुपूर्णेण येन नगरशृङ्गाटकं तेनोपजगाम । उपेल्य
 समन्तादनुविभोक्तयन् अद्राक्षी-महाप्रभ राजानं मये नगरशृङ्गाटकस्य नैलगृज्य नातिदं

महाव्यूहे मद्रासने नीत्र्यैर्दूर्यमणिरत्नपादे घेतवैर्दूर्यमये सिंहप्रतिष्ठिते बाम्बूनदसुवर्णसूत्र
 श्वेतजाले दिव्यप्रतिवेकविचित्ररत्नवस्त्रसुप्रज्ञसोपचारे असख्येयत्नविम्बरचितालकारे अचिन्त्य
 मणिरत्नव्यूहजालसदृशदिते दिव्यरत्नानामभक्तिविचित्रजाम्बूनदकनकपट्टवितानवितले चिन्ता
 राजमणिरत्नपद्मगमे महाधर्मासने पर्यङ्केन निपण्णम् । द्वात्रिंशन्महापुरुषलक्षणान्कृतशरीरम् ।
 ४ विचित्राशीत्यनुप्यञ्जनोपशोभितगात्रम् । क्लृप्तपर्वतमिव नानारत्ननिन्यासविराजितम् ।
 आदित्यमण्डलमिव दीप्ततेजसम् । पूर्णचन्द्रमण्डलमिव सौम्यदर्शनम् । ब्रह्माण्डमिव ब्रह्मपर्वदि
 विरोचमानम् । सागरमिव गम्भीरधर्मानन्तगुणरत्ननिचयम् । महामेघमिव वर्षस्त्रभावनिर्घोषम् ।
 गगनमिव धर्मनयज्योतिर्गणप्रतिमण्डितम् । सुमेरुमिव चातुर्वर्णसत्त्वसागरविचित्रप्रतिभास
 प्राप्तम् । रत्नद्वीपमिव विविधवन्नरत्नाकीर्णतलम् । पुरतश्चास्य अनेकान् सुवर्णमणिमुक्तं
 १० वैदूर्यशङ्खशिङ्गाप्रवाज्जातस्वरजतरत्नराशीन्, नानारत्नदिव्यवस्त्ररत्नराशीन्, विविधदिव्य
 रत्नभरणराशीन्, नानामन्थमोन्धराशीन्, त्रिविधरसाप्रविशेषनिचयान्, नानाव्यूहमिष्य
 स्थापितानपश्यत् । अनेकानि च दिव्यरथरत्नकोटीशतसहस्राणि, अनेकानि दिव्यतूर्णकोटी
 शतसहस्राणि, अनेकानि दिव्यगन्धप्राकारकोटीशतसहस्राणि, अनेकान् रत्नानप्रत्ययभेषज्य
 परिष्कारान्, अनेकान् सर्वोपकरणविशेषराशीन्, कल्पिकाननवद्यान् यथामिप्रायस्सत्
 १५ परिभोगाय । अनेकानि च गोशतसहस्राणि सुवर्णशङ्खसुराणि कसदोद्धानि दरिद्राणां
 सत्त्वानां सप्रदाय स्थापितायपश्यत् । अनेकानि च कन्याकोटीनियुतशतसहस्राणि
 अभिरूपाणि प्रासादिकानि दर्शनीयानि सर्वांगरणविभूषितानि दिव्याम्बरधराणि दिव्यो
 रगसारचन्दनानुत्रिस्तगात्राणि चतुःपष्टिकलाविधिज्ञानि सर्वकामचर्योपचारकुशलानि स्थापि
 तायपश्यत् । यथा चास्य पुरतस्तथा सर्वस्थाच वरशङ्खात्कद्वारवीथिसुखेषु एकैकस्या रथ्याया
 २० सुमयोर तथोर्नशतित्योमककोटी सर्वोपकरणपरिष्णैः स्थापिता यदुत सत्त्वसप्रदाय सत्त्वपरि
 प्रदाय सत्त्वप्रीतिसजननाय सत्त्वप्रामोथोपादानाय सत्त्वमन सप्रसादनाय सत्त्वचित्तप्रहाद
 नाय सत्त्वकेशव्युपशमाय सर्वधर्मस्वभावापसनिचोजनाय सत्त्वसर्वज्ञतासमानार्थोक्तणाय
 सत्त्वपरद्रोहचित्तनिनिवर्तनाय सर्वकायगद्गुधरितरिनिवर्तनाय सत्त्वदृष्टिशल्यसमुद्धरणाय
 सत्त्वभयपपरिच्छुद्धये ॥

२ अथ एतद्बुधन श्रेष्ठिदाको महाप्रभस्य राज्ञः सर्वांशरीरेण प्राणिपत्य महाप्रभ
 राजामनेषु शतसहस्रवृत्तं प्रदक्षिणीष्टस्य पुरतः प्राञ्जलि स्थित्वा एवमाह—मया आर्य
 अनुत्तराया सम्पात्सोऽथै चित्तमुपादितम् । न च जानामि वयं बोधिसत्त्वैः न
 बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, वयं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुत्वा च मे आर्यो बोधिसत्त्वानाम
 वादानुशासनीं ददातीति । तद्ब्रुवतु मे आर्य—वयं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि
 २० तव्यम्, वयं प्रतिपत्तव्यम् । आह—अहं बुद्धपुत्र महामैत्रीवज्रा बोधिसत्त्वचर्यां परिशोध
 यामि, परिश्रयामि । एषा च मे कुलपुत्र महामैत्रीवज्रा बोधिसत्त्वचर्यां अनेकेषां बुद्ध
 शतानामनेकेषां बुद्धसत्त्वानामनेकेषां बुद्धकोटीनियुतशतसहस्राणां पाददानभिलाषानामि

ज्ञाप्याना बुद्धाना भगवतामन्तिक्रात् परिपृष्टा परिप्रश्नीकृता विशोधिता व्यूहिता मिलीकृता
 विचारिता अनुगवेपिता पर्यन्विष्टा निचित्रिता विपुलीकृता । सोऽह कुलपुत्र अस्या महा-
 मैत्रीञ्चजाया बोधिसत्त्वचर्याया स्थित्वा धर्मेण राज्यमनुशासामि । धर्मेण लोकमनुगृह्णामि ।
 धर्मेण लोकमनुविचरामि । धर्मेण सत्त्वान् प्रणयामि । धर्मेण सत्त्वेषु प्रतिपद्ये । धर्ममण्डले
 सत्त्वान्प्रर्तयामि । धर्मनय सत्त्वानामुपसहरामि । धर्मेण सत्त्वान् परिभाषयामि । धर्मप्रति ५
 पत्तो सत्त्वान् नियोजयामि । धर्मस्वभावनिच्यतौ सत्त्वान् प्रतिष्ठापयामि । मैत्रचित्तताया
 महामैत्र्याधिपत्ये मैत्रीरले हितचित्तताया सुखचित्तताया दयाचित्ततायामनुग्रहचित्तताया
 सत्त्वानुग्रहचित्तताया सत्त्वपरिग्रहानुसर्गचित्तताया सर्वदुःखनिवर्तनप्रणिव्यनुपच्छेदचित्त-
 तायामत्यन्तसुखप्रतिष्ठापनसमुदाचारान् प्रतिप्रसन्नव्यये सत्त्वान् प्रतिष्ठापयामि । आश्रय
 चेया प्रह्लादयामि । प्रसन्नबिभुसुखसजननतया चित्तलता चेया व्यावर्तयामि । सत्सरतिप्रसङ्गा १०
 चित्तसततिं चैयां परिणामयामि । धर्मोरामरत्ना विशोधयामि । सर्गानुशुद्धधर्मस्य परिशोध-
 यामि । सर्वाकुशलधर्मेभ्यो विनिवर्तयामि । सत्सरत्नोत्तमं वावर्तयामि । धर्मधातुनयसमुद्रेषु
 चित्तापिद्या चैया निर्दहामि सर्वभगवत्युपपत्तिव्यवच्छेदाय । चित्तार्चिपाशाय चैया सजन-
 यामि सर्वशताफलप्रतिलाभाय । चित्तसागरं चैया प्रसादयामि असह्यार्थश्रद्धाबलसजननाय । १
 एवमह कुलपुत्र मैत्रीञ्चजाया बोधिसत्त्वचर्याया स्थित्वा धर्मेण लोकमनुशासामि । न १५
 खलु कुलपुत्र मद्भिजित्वासिन सत्त्वा ममान्तिकाद्भयं त्रासं छिन्मिदत्तल रोमहर्षणं वा
 निर्गच्छन्ति । ये च कुलपुत्र दरिद्रा सत्त्वा विविधोपकरणविकला मामुपसक्रामन्ति
 अत्रार्थिनो वा पानार्थिनो वा वस्त्रार्थिनो वा यावत् सर्वार्थिनो वा, तानह पूर्णपरि-
 चित्तानेव विवृतान् राजकोशान् गृह्णीष्यामि त्यप्यनुजानामि यस्यार्थे यूय पापकर्म आरभेय
 प्राणिवधं वा अदत्तादानं वा काममिष्याचारं वा मृषावादं वा पैशुन्यं वा पारुष्यं वा २०
 समिन्नप्रलयं वा अभिष्यां वा व्यापादं वा मिष्याद्यष्टिं वा तदन्यानि वा विविधानि
 दृष्टिकृतान्यभिनविशेय । अत तस्मात् सुप्रभान्महानगराभ्रगरद्वारेभ्यो वीथिरप्यामुखं
 चत्वरशृङ्गाटकेभ्यो यो येनार्थी स त गृह्णातु, पूर्वदत्तमेव यत्ननयेति । ये खलु पुन कुलपुत्र
 सुप्रभमहानगराम्यन्तरनिवासिन सत्त्वा, सर्वे ते बोधिसत्त्वा महायानसप्रस्थिता ।
 तेषा यथाशयपरिशुद्ध्या इदं सुप्रभं महानगरमाभासमागच्छति, यदुत केषांचित् परीत्त २५
 केषांचिद्विपुलं केषांचिन्मृत्तिकातलं केषांचिद्वैदूर्यमणिरत्नसस्तृतलं केषांचिन्मृत्तिकाप्राकारं
 केषांचिदपराजितवस्त्रवज्ररत्नमहाप्राकारपरिक्षितं केषांचिदासीर्गशर्मरकटछमुकुलनिभूळ
 श्वभ्रप्रपातबहुलम्, केषांचिदनेकमहामणिरत्नसस्तृतलं वृत्तोपचार समपाणितलजातम्, केषा-
 चिदसह्येपरत्नभवनविमानप्रासादकूटारहस्यतलनिर्यहगमाक्षनालार्धचन्द्रसिंहपञ्चरमणिनि-
 चित्रदर्शनीयमाभासमागच्छति । बहिर्नगरनिवासिनामपि शुद्धाशयाना इतदुशल्गाना ३०
 पर्युपासितबहुबुद्धोपादाना सर्वशताभिमुखाना सर्वज्ञताप्रतिशरणानां रत्नमयमाभासमागच्छन्ति ।
 ये मया पूर्वं बोधिसत्त्वचर्यायां चरता चतुर्भिः सप्तवस्तुभिः सगृहीता, मदन्येषां मृष्यदा-

भासमागच्छति । यदा च दुर्लभुन भद्रिजतनासिन् सत्त्वा देशप्रदेशेषु ग्रामनगरनिगम-
राष्ट्रराजधानीषु पञ्चक्रपाये लोके ऋत्विक्समाप्तसंज्ञोभितान् दशाष्टशालानां कर्मपथानप्याचरति
मिच्छन्ति, तदाह तेषामनुप्रशय महाभैत्रीपूर्वमम लोकेन्द्रियावर्तं नाम बोधिसत्त्वसमाधि
समापये । समनन्तरसमापन्नस्य च मे धुत्पुत्र इम समाधिम्, अथ तेषां सत्त्वाता तानि
१५ भयानि ते उपसर्गा तानि वेराणि ते निग्रहनिनादा ते चित्तसक्षोभा तानि निहिताचिचानि
प्रशमन्ति व्युपशर्मात्त निरर्तन्ते निरुच्यन्ते तद्यथापि तदस्यैव महाभैत्रीपूर्वममस्य लोके-
न्द्रियावर्तस्य बोधिसत्त्वसमाधिप्रमत्तप्रतिलोभेन । अपि तु दुर्लभुन, आगम्य मुहुर्तं यन्त्रं
प्रत्यक्षीभन्मिष्यति ॥

अथ खलु महाप्रभो राजा तस्या वेल्याया महाभैत्रीपूर्वमम लोकेन्द्रियावर्तं बोधिसत्त्व
१० समाधिं समापय । समनन्तरसमापन्नस्य च राज्ञो महाप्रभस्य इम महाभैत्रीपूर्वमम लोकेन्द्रि-
यावर्तं बोधिसत्त्वसमाधिम्, अथ तान्देशं सुप्रभ महानगरं सदेशप्रदेशं सप्रामनगरनिगमन-
पदराष्ट्रराजधानीपरिवारं पङ्क्तिं प्रकम्पितम् । तस्य प्रचलत्सत्तेऽपि रत्नप्राकारं रत्नप्रासादा-
रत्नगर्भाणि रत्नगृहाणि रत्नमनानि रत्ननिमानानि रत्नकूटागाराणि रत्ननिर्गुहा रत्नहर्म्याणि
रत्नगवाक्षा रत्नशेदिका रत्नतोरणानि रत्नार्धचन्द्रा रत्नसिंहपङ्कराणि रत्नखेटकानि रत्न
१५ निम्बानि रत्ननिवानानि रत्नसूत्रकिङ्किणीजाखानि रत्नघण्टा रत्नगजा रत्नपताकाः रत्न-
तालः सयचलिता सप्रगर्भिता सवष्टिता । ते च सयटमाना धर्तुं मनोऽहं श्रयणीप-
शब्दमनुरवन्तो येन राजा महाप्रभ, तेनावनमन्ति स्म, प्रणमन्ति स्म । ये च ते सुप्रभस्य
महानगरात्पथं तरवासिन, सर्वे ते प्रीतिप्रामोद्यपरिस्पृष्टचेतसो येन महाप्रभो राजा तेनाभि-
मुखा सर्वैश्चरिरेण प्रणमन्ति स्म । ये चास्य विजितनासिन सत्त्वा सर्वप्रामनगरनिगम-
२० जनपदराष्ट्रराजधानीषु, तेऽपि सर्वे प्रह्लादितकापचिच्छा प्रीतिप्रामोद्यजता येन राजा
महाप्रभस्तेनाभिमुखा प्रणमन्तु । ये च तिर्यग्योनिगता सत्त्वा, तेऽपि सर्वे अन्योन्यमैत्रिचित्ता
हितचित्ता येन राजा महाप्रभस्तेनाभिप्रणता । यानि च पर्वतशिखराणि तदस्यै
चाप्युच्यता पृथिवीप्रदेशा, तेऽपि सर्वे येन राजा महाप्रभस्तेनाभिनता । ये च पुष्पवृक्षा
फलवृक्षा पत्रवृक्षा धीजग्रामभूतग्रामशालवृक्षगुल्मीपथिधनस्पतयो वा, तेऽपि सर्वे येन
२५ महाप्रभो राजा तेनाभिनता । यानि चास्य विजिते सर्वोत्सस्रोहदतदागप्रचननगदीपुष्क-
रिण्डुपदानानि, तान्यपि सर्वाणि येन राजा महाप्रभस्तेनाभिमुखं वेगं प्राप्नुवन् ॥

दश च नगरराजसदृशाणि महाकालाग्रधूपपटलगन्धोदकमेधैर्बिचित्रविष्णुलता चान-
वमासितैरभिगर्जन्नि सूर्यमार्गिर्गन्धोदकधाराभिर्धनुर्दिशामभिप्रायर्षन् । दश च देवपुत्र
सदृशाणि शक्रमुपामसतुषितमुनिर्मितनशरतिदेवराजप्रमुखानि अन्तरिक्षे गतानि, दिव्यदशमेव
३० कोटीनिवृतशतसदृशसप्रयादितोदरप्रमुखनिर्घोपालवारम्, असह्येयास्त्रोणदिव्यसर्गाति
नेषनिर्नादमनोऽमपुरनिर्घोषान्तरम्, असह्येयदिव्यत्रिचिररत्नपुष्पमेघमरुपर्णकारम्,

असंख्येयनानावर्णदिव्यगन्धप्रवर्षणालंकारम्, असंख्येयदिव्यरत्नविचित्रमाल्यमेघप्रवर्षणालं-
 कारम्, असंख्येयनानावर्णदिव्यचूर्णमेघप्रवर्षणालंकारम्, असंख्येयदिव्यरत्नविचित्राभरणमेघ-
 प्रवर्षणालंकारम्, असंख्येयदिव्यरत्नखविचित्रविमलसूदनानावर्णमेघप्रवर्षणालंकारम्,
 असंख्येयदिव्यरत्नानाविचित्रच्छत्रमेघप्रवर्षणालंकारम्, असंख्येयदिव्यसिंहकान्तरत्नध्वजमेघ-
 प्रवर्षणालंकारम्, असंख्येयदिव्यरत्नप्रभाज्वालोज्ज्वलितरत्नपताकाभेघप्रवर्षणालंकारं गगनतल- 5
 मध्यतिष्ठन् महाप्रभस्य राज्ञः पूजाकर्मणे । ऐरावणश्च महानागराजा सर्वं गगनतलमसंख्येय-
 दिव्यनानारत्नपद्मेघसंछन्मध्यतिष्ठदसंख्येयदिव्यमणिरत्नहाराभिप्रलम्बितम्, असंख्येयदिव्य-
 रत्नपट्टदामकलापाभिप्रलम्बितम्, असंख्येयदिव्यरत्नविचित्रमालागुणाभिप्रलम्बितालंकारम्,
 असंख्येयदिव्यरत्नविचित्राभरणमालाभिप्रलम्बितालंकारम्, असंख्येयदिव्यविचित्ररत्नकुसुम-
 दामाभिप्रलम्बितालंकारम्, असंख्येयनानावर्णदिव्यगन्धराजसर्वदिकस्फरणगन्धमेघसंछादिता- 10
 लंकारम्, असंख्येयदिव्यरत्नखनानावर्णमेघप्रवर्षणालंकारम्, असंख्येयदिव्यधूपविम्बपटल-
 मेघप्रवर्षणालंकारम्, असंख्येयदिव्यनानावर्णचूर्णमेघसूक्ष्मप्रवर्षणालंकारम्, असंख्येयाप्सरो-
 गणदिव्यतूर्यसंगीतिमधुरमनोज्ञनिर्घोषसंप्रयुक्तस्तुतिमेघसंछादिताभिप्रवर्षणालंकारं सर्वगगन-
 तलमध्यतिष्ठत् अचिन्त्यनागेन्द्रवृषभिताविकुर्वितप्रभापेन । असंख्येयानि च राक्षसेन्द्रशत-
 सहस्राणि जलधरनिवासीनि चातुर्द्वीपिकलोकधात्वधिष्ठानधरणितलनिवासीनि च मांसरुधिर- 15
 मक्षाणि जलचरमृगपशुपक्षिगयाश्वगजगर्दभनरनारीगणोजोहारीणि प्रदुष्टमनःसंकल्पानि नित्यं
 जगद्दिहेठाविहिंसाप्रतिपन्नानि सर्वाणि परमैत्रहितचित्तानि सुप्रसन्नमुखवर्णानि सर्वजगद्वि-
 हिंसाविहेठापरमाणि परलोकसापेक्षाणि वृताञ्जलिपुटानि परमप्रीतिचित्तानि येन राजा महा-
 प्रभस्तेनाभिप्रणतान्यभूवन्, अतुल्यं च कायिकचैतसिकमुदारं सुखं प्रत्यनुभवन्ति स्म । अने-
 कानि च यक्षकुम्भाण्डपिशाचभूताधिपनिशतसहस्राणि परमैत्रहितचित्तानि सुप्रसन्नसुरा- 20
 वर्णानि सर्वजगद्विहिंसाविहेठापरमाणि परलोकसापेक्षाणि वृताञ्जलिपुटानि परमप्रीतिचित्तानि
 येन राजा महाप्रभः, तेनाभिप्रणतान्यभूवन्, अतुल्यं च कायिकचैतसिकमुदारं सुखं प्रत्यनु-
 भवन्ति स्म । एवं सर्वाण्यं चातुर्द्वीपिकायां लोकभाती सर्वसत्त्वानां सर्वभयोद्भवोपसर्ग-
 धेरिष्यद्विषादाधित्तसंशोभाविहिंसाचित्तानि प्रशाम्यन्ति ध्युपशाम्यन्ति विनिरतन्ते निरु-
 ष्यन्ते प्रत्युदारतन्ते । यथा चातुर्द्वीपिकायां लोकभाती, एवं सर्वान्यां त्रिसाहस्रमहासाहस्राणां 25
 लोकानां यारदशसु दिक्षु दशत्रेरुधातुस्रोटीनियुतशतसहस्रेषु सर्वसत्त्वानां सर्वभयोद्भवो-
 पसर्गैरिष्यद्विषादाधित्तसंशोभाः पापविहिंसाचित्तानि प्रशान्तान्यभूवन् । ध्युपशान्तानि
 विनिवृत्तानि निरुद्धानि प्रायुदारतान्यभूवन्, यद्वत् महान्द्वीपसंगमस्य लोकेन्द्रियारतम्य
 बोधिसत्त्वसमाधेर्नानाप्रतिष्ठमेन ॥

मभिन्नपरिवारतया, सर्वजगत्परित्राणप्रसूतानां हीनोत्कृष्टमध्यमसमप्रयोगतया, धरणिस्त-
 मैत्रचित्तानां सर्वजगत्संभारणप्रतिपन्नतया, पूर्णचन्द्रमण्डलसमानानां सर्वजगत्समप्रसूतपुष्प-
 शानरस्मीतामादित्यमण्डलसमानानां सर्वज्ञेयज्ञानालोकज्ञानमासनतया, महाप्रदीपकल्पानां सर्व-
 सत्त्वचित्तगहनान्प्रकारविधमनतया, उदकप्रसादकमणिरत्नसदृशानां सर्वसत्त्वचित्तारोमाया
 ६ शाब्दकाष्ठव्यापनयनतया, चिन्तारत्नमणिरत्नसदृशानां सर्वजगद्भिप्रायप्रणिधिपरिपूरणतया,
 महामाहृतसदृशानां सर्वजगत्समाधिमापत्तिभयनसर्पज्ञतामहापुरपरिसंस्थापनतया चर्पोऽस्तु
 गुणान् वा वक्तुम्, पुण्यपरितो वा तुल्यितुम्, गुणव्योतिर्गणनागनं वा अत्रलोकायितुम्,
 महाप्रणिधिमायुमण्डलं वा परिच्छेत्तुम्, धर्मसमन्तात्वं वा प्रमातुम्, महापानव्यूहवर्गान् वा
 परिदीपयितुम्, समन्तभद्रचर्यानयविशेषान् वा वक्तुम्, महाबोधिसत्त्वसमाधिभावनार्थं वा
 १० विवर्तितुम्, महारुणामेषान् वा संवर्णयितुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इयमिहैव दक्षिणापथे स्थिरा नाम राजधानी । तत्र अच्युता नानो
 पानिका प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वेन बोधिरात्त्वचर्यायां शिथि-
 तयम्, कथं प्रतिपत्तयम् ॥

अथ म्लुक् सुवनः श्रेष्ठिदारको महाप्रभस्य राज्ञः पादौ शिरसाभिनय महाप्रभं
 १५ राजानमनेकशतमदृशदृश्यः प्रदक्षिणीहृत्वा पुनः पुनरत्रोक्त्य महाप्रभस्य राज्ञोऽन्तिकार्य
 प्रकान्तः ॥ १९ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुप्रभान्महानगरान्निष्कम्य मुहूर्तं मार्गमनुसृत्य महा-
 प्रभस्य राज्ञोऽनुशासनीमनुविचिन्तयन्, तं महामैत्रीव्यजं बोधिसत्त्वचर्यानयमनुस्मरन्, तं
 लोकेन्द्रियावर्तमहासमाधिमुञ्जालोकं परिभावयन्, तामचिन्त्यां बोधिसत्त्वकायविशुद्धबलंकार-
 सिंहासनव्यूहविमात्रतामभिनिर्हरमाणः, तामचिन्त्यां बोधिसत्त्वप्रणिधिपुण्याधिपतेयबलतामनु- 5
 वृंहयन्, तमचिन्त्यां बोधिसत्त्वानां सत्त्वपरिपाकज्ञाननयं दृढीकुर्वाणः, तामचिन्त्यामसाधा-
 रणां बोधिसत्त्वपरिभोगमाहात्म्यतामनुविचिन्तयन्, तामचिन्त्यां बोधिसत्त्वाधिमात्रतां
 निमित्रीकुर्वन्, तामचिन्त्यां बोधिसत्त्वानां सत्त्वपरिपाकविशुद्धिमनुस्मरन्, तामचिन्त्यां बोधि-
 सत्त्वपरिवारसंगत्परिशुद्धिमवकल्पयन्, तमचिन्त्यां बोधिसत्त्वानां सत्त्वकार्यनिष्यानालोकनय-
 मधिमुच्यमानः प्रतिलेभे चित्तप्रीतिप्रसादवेगं चित्तप्रहर्षं चित्तोत्थुवं चित्तनन्दी चित्ता- 10
 नाविलतां चित्तप्रमास्रतां चित्तदृढतां चित्तविपुलतां चित्तापर्यादनताम् । स एवं कल्याण-
 मित्रानुस्मृतिमनसिकारप्रयुक्तोऽश्रूणि प्रवर्तयन् अनुविचिन्तयामास—अहो वतेदं कल्याण-
 मित्रदर्शनं सर्वगुणरत्नाकरभूतं सर्वबोधिसत्त्वचर्यापरिशोधनपरिपूरणं सर्वबोधिसत्त्वस्मृति-
 विशुद्धिकरं सर्वबोधिसत्त्वधारणीमण्डलपरिशोधनं सर्वबोधिसत्त्वसमाध्यालोकसंजननं सर्वबुद्ध-
 दर्शनप्रतिलामसंभावनं सर्वबुद्धधर्ममेवसंप्रवर्षणं सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधिनयसूचनमचिन्त्यप्रज्ञा- 15
 ज्ञानालोकसंजननं दृढबोधिसत्त्वेन्द्रियाङ्कुरविवर्धनम् । परित्रायका मम कल्याणमित्राः सर्व-
 दुर्गतिप्रपातगतिम्यः । प्रणेतारो मम कल्याणमित्रा धर्मसमतानयानुगमेन । दर्शयितारो
 मम कल्याणमित्रा मार्गसमविपतायाः । परिदीपकानि मम कल्याणमित्राणि महायानस्य ।
 अववादकानि मम कल्याणमित्राणि समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यायाम् । देशयितृणि मम
 कल्याणमित्राणि सर्वज्ञतानगरमार्गस्य । प्रवेशयितृणि मम कल्याणमित्राणि सर्वज्ञतापुरम् । 20
 अवतारकाणि मम कल्याणमित्राणि धर्मधातुनयसागरे । आलोककराणि मम कल्याणमित्राणि
 त्र्यव्यञ्जयसागरनयस्य । दर्शयितृणि मम कल्याणमित्राणि सर्वार्थमण्डलगणस्य । विवर्धयितारो
 मम कल्याणमित्राः सर्वशुक्लधर्माणाम् ॥

तस्यैवं रुदतः क्रन्दतः परिदेवमानस्य गगतलगाता देवगणाः सदानुवद्धाश्च संचोदका
 बुद्धदूता बोधिसत्त्वदेवता एवमाहुः—कल्याणमित्रानुशासनीप्रतिपन्नस्य कुलपुत्र बोधि- 25
 सत्त्वस्य बुद्धा भगवन्तोऽभिराधितचित्ता भवन्ति । कल्याणमित्रवचनाविलोमस्यायिनो बोधि-
 सत्त्वस्य सर्वज्ञता आसनीभवति । कल्याणमित्रवचनाविचिक्रिसकस्य बोधिसत्त्वस्य आसनी-
 भवन्ति कल्याणमित्राणि । कल्याणमित्रमनसिकाराविरहितस्य बोधिसत्त्वस्य सर्वार्था अभि-
 मुखीभवन्ति । गच्छ कुलपुत्र, येन स्थिरायां राजधान्यामचलोपासिका । ततः श्रोष्यसि
 बोधिसत्त्वचर्याम् । अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्ततः समाधिज्ञानालोकाद् व्युत्थाय अनु- 30
 पूर्वेण येन स्थिरा राजधानी तेनोपसंक्रम्य अचलामुपासिकां परिमार्गति परिगेष्यते । तस्य

महाजनकाय उपदर्शयति—एषा कुलपुत्र अचलोपासिका स्वनिवेशने मातापितृसंभारिणी
कुमारभूता सशक्तिगणपरिवृता महतो जनकायस्य धर्मं देशयति ॥

- अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको महाप्रीतिप्रसादप्राप्तोद्यपरिस्फुटचेता येन अचलया
उपासिकाया निवेशन तेनोपजगाम । उपेक्ष अचलया उपासिकाया निवेशनद्वारे स्थितौ
५ उपस्थत् सर्वं त निवेशन सुवर्णवर्णया आभया स्पृष्टमवभासित कायचित्तप्रह्लादिन्या ।
समनन्तरस्पृष्टस्य च सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य तथा प्रभया, सन्नेदयितेर्ष्यव्यञ्जसमाधि
प्रमुखानि शान्तिप्रदेशसमाधिप्रमुखानि सर्वजगद्धितसमाधिप्रमुखानि समन्तचक्षुरुपेक्षावती
समाधिप्रमुखानि तथागतकोशसमाधिप्रमुखानि पञ्चमात्राणि समाधिमुखशतान्यवसान्तानि
समूतानि सूक्ष्माणि मृद्वनि । तद्यथापि नाम तद्विचसार्धकान्तस्य गर्भस्य विज्ञानम्, एव तानि
१० समाधिमुखानि सूक्ष्माणि मृदून्याजातानि । तथारूपं च गन्धमजिप्तं यो न देवानां न
देवन्व्यानां न नागानां न नागन्व्यानां न यक्षाणां न यक्षन्व्यानां न गन्धर्वाणां न
गन्धर्वन्व्यानां नासुराणां नासुरकन्यानां न गरुडानां न गरुडकन्यानां न किन्नराणां न
किन्नरकन्यानां न महोरगाणां न महोरगकन्यानां न मनुष्याणां न मनुष्यकन्यानाम् ।
न सा स्त्री दशदिशि लोके स्तियते, या तस्या रूपेण समा, कुत पुनरुत्तरि । न स
१५ वर्णावभासोऽस्ति दशदिशि लोके स्थापयित्वा तथागतवर्णावभासम्, अभिषेकप्राप्तोधि
सत्त्ववर्णावभासं च, यस्तस्या वर्णावभासेन सम, कुत पुनरुत्तरि । नास्ति तदात्ममया
रोहपरिणाहसस्वान दशदिशि लोके स्थापयित्वा तथागतात्मभारोहपरिणाहसस्वानम्, अभि
षेकप्राप्तोधिसत्त्वाममारोहपरिणाहसस्वानं च, यस्तस्या आत्मभारोहपरिणाहसस्वानेन
समम्, कुत पुनरुत्तरि । नास्ति स प्रभाव्यहो दशदिशि लोके स्थापयित्वा तथागत
२० प्रभाव्यहम्, अभिषेकप्राप्तोधिसत्त्ववर्णावभासम् च, यस्तस्या प्रभाव्यहनेन सम, कुत
पुनरुत्तरि । नास्ति स गन्धो दशदिशि लोके देवभनेषु वा नागयक्षगन्धर्वसुरगरुड-
किन्नरमहोरगमनुष्यामनुष्यभवेषु वा यस्तस्या मुखकोशनिस्तगन्धेन सम, कुत पुनरुत्तरि ।
नास्ति स भवनव्यूहपरिभोगो दशदिशि लोके स्थापयित्वा तथागतपरिभोगम्, अभिषेकप्राप्त
वोधिसत्त्वपरिभोगं च, यस्तस्या भवनव्यूहपरिभोगेन सम, कुत पुनरुत्तरि । नास्ति सा
२५ परिारसपत् दशदिशि लोके स्थापयित्वा तथागतपरिारसपदम्, अभिषेकप्राप्तोधिसत्त्वपरि-
वारसपदं च, या तस्या परिारसपदा समा, कुत पुनरुत्तरि । न स सत्त्व सत्त्वनिवाये
सत्त्वियते दशदिशि लोके य समर्थोऽचरामुपासित्वा रागचित्तेन प्रेशितुम् । न स सत्त्व
सत्त्वनिवाये स्तियते दशदिशि लोके य अचरया उपासिकाया सत्त्वदर्शनेन श्रेष्ठो न
व्युपशम गच्छेत् । तद्यथापि नाम दश शतसत्त्वशरवर्तिनो महोद्वेषाण कामान्तरा
३० क्रैमात्र समुदाहरति, एवमेव सत्त्वदर्शनेन अचरया उपासिकाया सत्त्वानां श्रेष्ठो न समुदा

चरन्ति । न स सत्त्वः सत्त्वनिकाये संनिघते दशदिशि लोके यो अचलाया उपासिकायाः सहदर्शनेन तृप्तिमापयेत् स्यापयित्वा प्रज्ञातृत्तान् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कृताञ्जलिपुटोऽचलाया उपासिकाया अचिन्त्या कायाधिपतेयताम्, अचिन्त्यं रूपवर्णसंस्थानारोहपरिणाहम्, अचिन्त्यं च सर्वक्षितितलनगर- 6 महापर्वताप्रतिहतं रश्मिजालव्यूहं दृष्ट्वा अचिन्त्य सत्त्वार्थकरणं च सर्वरोमकूपविसृतं गन्ध- 6 माम्नाय अपर्यन्ता च परिवारसंपदमवलोक्य असंहायं च भवनविमानव्यूहसंपदमुद्गीक्ष्य अपरिमाणान्श्च गुणसमुद्रानवगाह्य अचलानुपासिकामनया गायया अभ्यष्टौषीत्—

शीलं सदा यदमलं परिरक्षितं ते

क्षान्तिर्यतः सुनिपुला परिभाषिता च ।

- वीर्यं च वज्रमिव यद्दृढमास्थितं ते

10

तेनोद्गता जगति भास्यचलेन्द्रकल्पा ॥ १ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽचलानुपासिकामनया गायया अभिष्टुत्य एवमाह— 15 मया आर्ये अनुत्तराया सम्यक्सत्वोद्यौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितयम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वाना- 15 मनादानुशासनीं ददातीति । तद्ददतु मे आर्या—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि- 15 तव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खल्वचलोपासिका स्निग्धया बोधिसत्त्वयाचा मनोज्ञया प्रेमणीयया सुधनं श्रेष्ठिदारकं प्रतिसमोद्य एवमाह—साधु साधु कुलपुत्र, येन तेऽनुत्तराया सम्यक्सत्वोद्यौ चित्त- 20 मुत्पादितम् । अहं कुलपुत्रं दुर्योधनज्ञानगर्भस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी, दृढसमादान- 20 बोधिसत्त्वचर्यामुखे च अनुशिक्षामि । सर्वधर्मसमताभूमिधारणीमुखस्य च लाभिनी, दृढ- 20 समादानबोधिसत्त्वचर्यामुखे च अनुशिक्षामि । सर्वधर्मसमताभूमिधारणीमुखस्य च लाभिनी, सर्वधर्मतत्त्वोद्योतनं च मे प्रतिमानज्ञानालोकमुखमक्रान्तम्, धर्मपर्येष्वपरिखेदव्यूहं च मे समाधिमुखं प्रतिलब्धम् । आह—क एतस्य आर्ये दुर्योधनज्ञानगर्भस्य बोधिसत्त्वविमोक्षमुखस्य 25 निषयः, दृढसमादानबोधिसत्त्वचर्यामुखस्य च सर्वधर्मसमताभूमिधारणमुखस्य च सर्वधर्म- 25 तत्वोद्योतनप्रतिमानालोकमुखस्य च धर्मपर्येष्वपरिखेदव्यूहसमाधिमुखस्य च निषयः । आह— 25 दुरधिमोक्ष कुलपुत्र इदं स्थानम् । आह—वद आर्ये, बुद्धानुभावेन कल्याणमित्रपरिग्रहेण च अधिमोक्षे अन्तरिष्यामि विज्ञास्यामि विचारयिष्यामि अनुसरिष्यामि निष्यास्यामि उप- 30 निष्यास्यामि प्रत्येक्षिष्ये निमात्रयिष्यामि, न विरोधयिष्यामि, न विरुष्यामि, न समारोपयिष्यामि, समीकरिष्यामि ॥

अथ खलु अचलोपासिका सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह—भूतपूर्वं कुलपुत्र, अतीतेऽ- 30 ध्वनि विमलप्रभे कल्पे प्रलम्बबाहुर्नाम तयागतो लोके उदपादि । अहं च रात्रौ विद्युदत्त-

स्यैवा दृष्टिता अभवत् । तथा मे रात्र्या प्रशान्ताया विहितेषु राजपुरद्वारेषु, सुप्तयोर्मता
 पित्रो, सप्रसूतेषु नरनारीगणेषु, व्युपशान्तेषु सूर्यतोलावचरनिर्घोषेषु, शयितेषु सभागचरितेषु
 पञ्चसु कन्याशतेषु, शयनतलगतया गगनतलगता ज्योतिर्मणवती रजनी प्रेक्षन्त्या उपर्यन्तरि
 स भगवान् प्रलम्बग्राहस्तथागतोऽर्हन् सम्यक्सुबुद्ध सुमेरुरिव अचलेन्द्रानेकदेवनामपक्ष्याधर्वा
^{१०} सुरगरुडकिञ्चरपहोरगपरिवारोऽचिन्त्यासख्येयनोधिसूत्रगणपरिवृत सर्वदिगप्रतिहतरदिग्बाध
 स्पर्शनायो दृष्ट । तस्य च तथागतस्य सर्परोमत्रिरेम्यस्तथारूपो गन्ध प्रवाति, येनस्मि
 प्रह्लादितयावचिचा प्रदर्षितमानसा । शयनतलादुत्थाय दशनरकृतम्पुटाङ्गलिर्घरगितम्रति
 छिता त भगवत् प्रलम्बग्राह तथागतमर्हन्त सम्यक्सुबुद्ध नमस्वृत्वा मूर्ध्ना नमस्व अत्रोत्पगला
 पर्यन्त नाधिगच्छन्ति । धामदक्षिणत प्रमाण नोपैति । लक्षणासुव्यञ्जनसपदमुचिचिन्तयमाना
^{१०} वृत्ति नामोमि । तस्या मम बुद्ध्युत्त एतदभवत्-कीदृश कर्म कृत्वा इयमीदृशी कायसपद
 प्रतिलभ्यते ? लक्षणासुव्यञ्जनसपदा जायते ? प्रमाव्युहसपत्सभवति ? परिवारसपदमिनिर्घोषे ?
 मनोभवभजनपरिभोगसपदादुर्भवति ? पुण्यसपदुत्पद्यते ? ज्ञानसपद्विशुद्धते ? अचिन्त्यसमाधि
 निवृत्तिसपत्समुदागच्छति ? धारणीसपत्परिनिष्पद्यते ? प्रतिमानसपद्वरीभवति ?

अथ खलु कुलपुत्र स भगवान् प्रलम्बग्राहस्तथागतो ममाव्याशय विदित्वा एवमाह-
^{१५} दुर्योधनचित्त ते दारिके उपादयितव्य सर्पकेशनिर्घोषताय । अपराजितचित्त सर्वामिनिवेश-
 निर्देशाय । असदुचित्तचित्त गम्भीरधर्मनयानुगमाय । अक्षोम्यचित्त विषयाशयसत्त्वसागरा
 वर्तप्रपातेषु । असामूहचित्त सर्वभवगयुपपत्त्यायतनेषु । अत्रिदुःखचित्त सर्वबुद्धदर्शनाभि
 ल्यागप्रतिप्रसन्धये । असतुष्टिचित्त सर्वतथागतधर्ममेवप्रख्येपणाय । निष्कृतिचित्त सर्व
 बुद्धधर्मनयानोक्तानुगमाय । सधारणाचित्त सर्वतथागतधर्मचक्राणाम् । असप्रमोहचित्तम तस्य
^{२०} सनेतवृत्ते, किमुत तथागतवदननिर्गतज्ञाने । निभाजनचित्त च ते दारिके उपादयि
 तव्य यथाशयसर्वसत्त्ववर्मेत्सखिमजनाय ॥

साह बुद्ध्युत्त तस्य भगवत् प्रथम्यवाहोस्तथागस्यार्हन्त सम्यक्सुबुद्धत्वान्तिका-
 दिमानि एकरूपाणि धर्मनयानुशासनीमुखानि श्रुत्वा सर्वज्ञानमविकाह्यमाणा दशवल्
 भागमभिप्रार्थयमाना बुद्धसत्सतीमिलपती बुद्धप्रबाल्युह परिशोधयितुकामा बुद्धसती
^{२०} सपद परिनिष्पादयितुकामा बुद्धलक्षणासुव्यञ्जनविशुद्धिमविकाह्यमाणा बुद्धसर्पमण्डल
 सपदमभिप्रार्थयमाना बुद्धक्षेत्रनिशुद्धिमिलपती बुद्धेयोपगसपदमविकाह्यमाणा बुद्धसु
 प्रमाणसपदमभिनन्दती सर्पकेशसर्पश्रानकप्रख्येवबुद्धामेवचित्तमुत्पादितयती दुर्योधनवज्र
 मिर सर्वपर्यन्तायुधम् । नाभिजानामि बुद्ध्युत्त तत् उपादाय एतेन चित्तोत्पादेन जम्बुद्वीप
 परमाणुरजसं कस्यैरपि कामान् परिभोक्तुम्, क पुनर्वादी द्वैयद्रयसमापत्त्वा । नामि
^{३०} जानामि बुद्ध्युत्त तत् उपादाय एकप्रतिषेधचित्तमुपादयितुं स्वमाधवेषु, प्रागेनानप
 रानिषु तदन्वेषु सनेषु । नाभिजानामि तत् उपादाय एकचित्तोपादमप्यामदृष्टिसदग-

मुत्पादयितुम्, प्रागेव तदन्वेषूपकरणेषु ममकाराग्निवेशम् । नाभिजानामि चित्तसमोहं
 नान्यत्संज्ञामव्याकृतचित्तां वा च्युत्युपपत्तिर्गर्भसंवासेष्वपि, प्रागेव समन्वाहरमाणा । नाभि-
 जानामि तावद्भिः कल्पैरेकबुद्धदर्शनमपि विस्मर्तुम् । अन्तशः स्वमदर्शनविज्ञप्तिमपि, प्रागेव
 दशबोधिसत्त्वचक्षुःप्रतिभासप्राप्तेषु । नाभिजानामि तत उपादाय सर्वतथागतधर्ममैधान्
 संप्रतीच्छमाना एकधर्मपदव्यञ्जनमपि मनसा विस्मर्तुम्, अन्तशः संज्ञाकृतमपि, प्रागेव तथा- 5
 गतवदनकोशविनिःसृतम् । नाभिजानामि तत उपादाय तावतो धर्मसागरान् पिवन्ती
 एकपदमप्यनिध्यातमविलोकिन्तम्, अन्तशो लौकिकेषु धर्मेषु । नाभिजानामि तत उपादाय
 तावतां धर्मनयसागराणामेकधर्मनयद्वारमपि यत्र मया न समाधिरभिनिर्हृतः, अन्तशो
 लौकिकशिल्पज्ञाननयेष्वपि । नाभिजानामि तत उपादाय तावतां तथागतानां धर्मचक्रं
 संधारयमाणा यथासंधारितादेकपदव्यञ्जनमप्यनुसृष्टम्, अन्तशोऽन्वयज्ञानानुगमनेनापि 10
 अन्यत्र सत्त्वविनयवशात् । नाभिजानामि तत उपादाय तावतां बुद्धदर्शनसमुद्राणामेक-
 प्रणिधानमपि यन्मया न सर्वसत्त्वसागरविशुद्धयेऽभिनिर्हृतम्, अन्तशो निर्माणबुद्धप्रणिधि-
 विचारेष्वपि । नाभिजानामि तत उपादाय तावतां बुद्धसमुद्राणां पूर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुद्रा-
 देकबोधिसत्त्वचर्यामपि, या मया न स्वचर्यापरिशुद्धयेऽभिनिर्हृता । नाभिजानामि तत
 उपादाय एकसत्त्वमपि चक्षुरवभासभागतं यो मथानुत्तरायां सम्यक्संबोधौ न समादापितः । 15
 नाभिजानामि तत उपादाय एकचित्तोत्पादमपि श्रावकप्रत्येकबुद्धमनसिकारप्रतिसंयुक्तमभि-
 निर्हर्तुम् । नाभिजानामि कुलपुत्र तत उपादाय जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमैः कल्पैरेकपद-
 व्यञ्जनेऽपि संशयमुत्पादयितुं द्वयसंज्ञां वा विकल्पसंज्ञां वा नानात्वसंज्ञां वा अग्रहसंज्ञां वा
 हीनप्रणीतसंज्ञां वा अनुनयप्रतिघसंज्ञां वा उत्पादयितुम् ॥

साहं कुलपुत्र ततः पश्चादविरहिता अभूवं बुद्धोत्पादैः । अविरहिता बुद्धैर्भगवद्भिः । 20
 अविरहिता बोधिसत्त्वैः । अविरहिता भूतकल्याणमित्रैः । अविरहिता बुद्धप्रणिधानश्रवेण ।
 अविरहिता बोधिसत्त्वचर्याश्रवेण । अविरहिता बोधिसत्त्वपारमितानयश्रवेण । अविरहिता
 बोधिसत्त्वभूमिज्ञानालोकनयश्रवेण । अविरहिता बोधिसत्त्वधारणीसमाव्यक्षयक्रोपनिधान-
 श्रवणप्रतिलाभेन । अविरहिता अनन्तमध्यलोकधातुजालप्रवेशावतारनयश्रवेण । अविरहिता
 अनन्तमध्यसत्त्वधातुसंभवहेतुश्रवणप्रतिलाभेन । अविरहिता सर्वजगत्क्षेशजालमण्डलपर्या- 25
 दानज्ञानालोकेन । अविरहिता सर्वसत्त्वकुशलमूलसंभवहेतुज्ञानप्रतिलाभेन । अविरहिता सर्व-
 सत्त्वपयाशयकायसंदर्शनेन । अविरहिता सर्वसत्त्वाज्ञापनस्वरमण्डलप्रिशुद्ध्या । एतं च मे
 कुलपुत्र दुयोधनज्ञानगर्भं बोधिसत्त्वविमोक्षमुखम्, एतच्च सर्वधर्मपर्येष्ट्यपरिखेदव्युहं समाधि-
 मुखं समापन्नायाः, एतच्च दृढसमादानबोधिचर्यामुखं प्रविचिन्वन्त्याः । एतच्च सर्वधर्मसमता-
 भूमिधारणीमुखम् । एतच्च सर्वधर्मनलोद्योतनप्रतिभावज्ञानालोकमुखं व्यवचारयन्त्या अचि- 30
 न्त्यानि प्राविहार्याणि भवन्ति । इच्छसि त्वं कुलपुत्र, प्रत्यक्षो भवितुम्? आह-इच्छाम्यार्यं ॥

- अथ खलु अचलोपासिका यथानिपण्णैव दुर्योधनज्ञानगर्भबोधिसत्त्वनिमोक्षमुखपूर्व
गमानि सर्वधर्मपर्येष्ट्यपरिखेदव्यूहसमाधिमुखपूर्वगमानि अमोघमण्डलव्यूहसमाधिमुखपूर्वगमानि
दशबलज्ञानमण्डलाभितुखसमाधिमुखपूर्वगमानि बुद्धनशाक्षय-त्रोशसमाधिबिमोक्षमुखपूर्वगमानि
च दश समाधिमुखशतसहस्राणि व्यप्रलोकयति अनुविचारयति अनुसरति निच्यपयति ।
- 5 समनन्तरसमापन्नाया च अचलायानुपासिकायाम्, अपश्यत् सुधन श्रेष्ठिदारको दशसु दिक्षु
दशबुद्धक्षेत्रानभिलाष्यपरमाणुरज समान् लोकधातून् पङ्क्तिार प्रकम्पमानान्, परिशुद्ध
वैदूर्यमयान् सस्थितान् । एकैकस्मिन्ध लोकाधातौ कोटीशते चातुर्महाद्वीपनाना लोकधातूना
कोटीशत तथागतानामपश्यत् । काश्चित्तुपितरभवनगतान्, काश्चिद् यावत्परिनिर्वाण
माणानपश्यत् यदुत अनवरणत्वात्परिशुद्धवैदूर्यमयलोकधातूनाम् । एकैक च तथागत
10 सर्वधर्मधातुस्फरणरश्मिजालप्रभामण्डलम्, एकैक च तथागत सुविभक्तपर्यन्मण्डलसमुद्रम
पश्यत् । एकैस्य च तथागतस्य सर्वधर्मचक्रोद्योतन सर्वसत्त्वश्रोत्रविज्ञापन स्वरमण्डलमश्रौषीत् ॥

अथ खल्वचलोपासिका तत समाधेर्व्युत्थाय सुधन श्रेष्ठिदारकमेवमाह—दृष्ट ते
कुलपुत्र, श्रुत विज्ञातम्? आह—दृष्टमार्ये, श्रुत विज्ञातम् । आह—एवमह कुलपुत्र,
दृढसमादानाया बोधिसत्त्वचर्यायामनुशिक्षमाणा सर्वधर्मपर्येष्ट्यपरिखेदव्यूहसमाधिसमापना
15 दुर्योवनज्ञानगर्भत्रोधिसत्त्वनिमोक्षमुखप्रतिष्ठिता सर्वधर्मसमाताभूमिधारण्यगुणमेन सर्वधर्म
तलोद्योतनप्रतिभानज्ञानालोकाशाल्येन सर्वसत्त्वान् सुभाषितेन सतोपयामि । किं मया
शक्यमचिन्त्याप्रमेयगुणसमन्वागताना बोधिसत्त्वाना चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम्? ये ते
द्विजर्षभा इव गगनतलेऽनिकेतचारिण । ये ते महागरुडेन्द्रा इव सत्त्वसागरमवगाहन्ते
परिपक्वबोधिसत्त्वोद्धरणतायै । ये ते वणिज इव सर्वज्ञतारतर्दीपेऽनुविचरन्ति दशबलज्ञानरत्ना
20 भिकाङ्क्षिण । ये ते बलवत्कैवर्ता इव ससारसागरेऽनुविचरन्ति रुचिरधर्मचक्रमण्डलजालहस्ता
तृणोद्भवसत्त्वपरिपाचनाभ्युद्धरणतायै । ये तेऽसुरेन्द्रा इव त्रिभुवनपुर स्फुरित्वा विचरन्ति
क्लेशासुरसक्षोभोद्भूतसशमनतायै । ये ते दिनकरमण्डलमिव धर्मधातुगगनतले समुद्रगच्छन्ति
सत्त्वतृष्णासन्निहेशपङ्कोच्छेपणतायै । ये ते पूर्णचन्द्रमण्डलमिव ज्ञाननभस्त्युदागच्छन्ति
निनेपमन कुमुदप्रियोधनतायै । ये ते धरणितलमिगानुनयप्रतिघोलाभावानामविपमे समा लोके
25 सतिष्ठन्ते सर्वजग कुशलेन्द्रियाङ्कुरप्ररोहणनिवर्धनतायै । ये ते मारुत इवासङ्गसर्वदिग्बिचारिण
सर्वसत्त्वदृशदृष्टिदुमलतानारासो मूलनतायै । ये ते चक्रमूर्तिन इव लोके विचरन्ति चतु-
समहयस्तुपरिष्कारोपकारणसर्वजगत्सग्रहणतायै । गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापयेऽभिततोसरे
जनपदे तौसृ नाम नगरम् । तत्र सर्वगामी नाम परिव्राजक प्रतिवसति । तमुपसक्त्य
परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

- 30 अथ खलु सुधन. श्रेष्ठिदारकोऽचलाया उपासिकाया पादौ शिरसाभिवन्द्य
अचलानुपासिकामनेकसतसहस्रहस्त्य प्रदक्षिणीहस्त्य पुन पुनरवलोच्य अचलाया उपा-
सिकाया अतिमाज्जनात् ॥ २० ॥

२३ सर्वगामी ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽचलामुपासिकामामुखीकृत्य अचलाया उपासिकाया अनुशासनीमनुस्मरन्, यदचलयोपासिकया दर्शितं श्रावितं देशितं संवर्णितं योजितं विभक्तं प्रभावितं विसृतं तत्संभावयन्, अनुसरन् अनुविचिन्तयन् अयतरन् भावयन् निगमयन् निध्यायन् अवभासयन् समीकुर्वन् अनुपूर्वेण देशेन देशं जनपदेन जनपदमनुचक्रमन् 5 अनुविचरन् येनामिततोसलो जनपदस्तेनोपजगाम । उपेत्य तोसलं नगरं परिमार्गान् परिगवेपमाणोऽनुपूर्वेण तोसलं नगरमनुप्राप्तः । सूर्यास्तंगमनकाले स तोसलं नगरमनुप्रविश्य मध्ये नगरश्चाटकस्य स्थित्वा वीथीमुखेन वीथीमुखं चत्वरेण चत्वरं रम्यया रम्यां सर्वगामिनं परिव्राजकं परिगवेपमाणो व्यवचारयन् अद्राक्षीद्रात्र्यां प्रशान्तायां तोसलस्य नगरस्योत्तरे दिग्भागे सुलभं नाम पर्वतम् । तस्य शिखरे विविधतृणगुल्मौपधिवनारामरचिते महावभासप्राप्तं 10 भास्करमिवोदितम् । तस्य तमवभासं दृष्ट्वा उदारप्रीतिविवेगसंजातस्य एतदभवत्—असंशय-महमत्र पर्वतशिखरे कल्याणमित्रं द्रक्ष्यामीति । स तस्मान्नगरादभिनिष्कम्य येन सुलभः पर्वतः, तेनोपेत्य सुलभं पर्वतमभिरुद्ध येन तन्महावभासं पर्वतशिखरं तेनोपसंक्रामन्नद्राक्षीदूरत एव सर्वगामिनं परिव्राजकं महाब्रह्मातिरेकवर्णं श्रिया देदीप्यमानं दशभिर्ब्रह्मसहस्रैः परिवृतं चक्रमे चक्रम्यमाणम् । स तस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य तमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य 15 पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्य अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । आह—साधु साधु कुलपुत्र, यस्त्वमनुसरां सम्यक्संबोधिमभिसंप्रस्थितः । अहं कुलपुत्र सर्वगामी सर्वत्रानुगतायां बोधि- 20 सत्त्वचर्यायां स्थितः समन्तमुखव्यवचारणालोकेन समाधिमुखेन अभावप्रतिष्ठितया आर्यानिभिसंस्कारिकया समन्तधर्मधातुत्तलभेदेन च प्रज्ञापारमिताज्ञानालोकमुखेन समन्वागतः । सोऽहं कुलपुत्र सर्वसत्त्वमाजनलोकव्यवचारेषु सर्वसत्त्वगतिव्यवचारेषु सर्वसत्त्वच्युति-मुखेषु सर्वसत्त्वोपपत्तिमुखेषु सर्वभवगतिसंभेदेषु विविधोपपत्त्यायतनविचित्रे लोकसंनिवेशे विचित्रवर्णसंस्थानारोहपरिणाहानां सत्त्वानां नानाविधोपपत्तिसंयोजनानां नानाप्रयोगाणां 25 विचित्राधिमुक्तानां यद्दुत देवगतिपर्यापन्नानां नागगतिपर्यापन्नानां यक्षगतिपर्यापन्नानां गन्धर्व-गतिपर्यापन्नानामसुरगतिपर्यापन्नानां गरुडगतिपर्यापन्नानां किन्नरगतिपर्यापन्नानां महोरगति-पर्यापन्नानां नरकगतिपर्यापन्नानां तिर्यग्योनिगतिपर्यापन्नानां यमलोकगतिपर्यापन्नानां मनुष्य-गतिपर्यापन्नानाममनुष्यगतिपर्यापन्नानां विविधदृष्टिगतिनिश्रितानां श्रावकयानाधिमुक्तानां प्रलेकबुद्धयानाधिमुक्तानां महायानाधिमुक्तानां सत्त्वानामर्थं करोमि निविधैरुपायैर्विविधैर्ज्ञान- 30 नयप्रयोगैः । यद्दुत केषांचित्सत्त्वानां विविधलौकिकशिल्पशिक्षणतया अर्थं करोमि सर्व-

शिल्पज्ञानभेदवतीधारण्यालोकेन । केषांचित् सत्त्वानां चतुःसंप्रहवस्तुप्रयोगेण अर्थं करोमि यदुत सर्वज्ञज्ञानोपनयनाय । केषांचित् सत्त्वानां पारमितासंबर्णनतया अर्थं करोमि यदुत सर्वज्ञज्ञानपरिणामज्ञाननयालोकेसंजननतया । केषांचित् सत्त्वानां बोधित्तत्संबर्णनतया अर्थं करोमि यदुत बोधिबीजाविप्रणशोपस्तम्भसंजननतया । केषांचित् सत्त्वानां सर्वाकारबोधि-
 5 सत्वचपासंबर्णनतया अर्थं करोमि यदुत सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनसर्वसत्वपरिपाकप्रणिधिंसं-
 जननतायै । केषांचित् सत्त्वानामुद्भेगसंजननतया अर्थं करोमि यदुत दुश्चरितविपाकनिध्न्द-
 नरकगतिदुःखवेदानुभवसंदर्शनतया । केषांचित् सत्त्वानां महाप्रीतिसंजननतया अर्थं
 करोमि यदुत सर्वतथागतावरोपितदक्षिणानियतसर्वज्ञताफलपर्यवसानेऽम्बुदीरणतया । केषां-
 चित् सत्त्वानां सर्वतपागतगुणवर्णसंप्रकाशनतया अर्थं करोमि यदुत बुद्धगुणशरीरामिलाप-
 10 सर्वज्ञताप्रणिधिंसंजननतायै । केषांचित् सत्त्वानां बुद्धमाहात्म्यसूचनया अर्थं करोमि यदुत
 अविवर्त्तानामोग्गप्रतिप्रसन्नधनुदकार्यानुष्ठानसत्तुद्धकायप्रतिलम्भाभिलाषसंजननतायै । केषां-
 चित् सत्त्वानां बुद्धाधिपतेयतासंदर्शनतया अर्थं करोमि यदुत अनभिभूतबुद्धात्मभाव-
 संप्रतिलामभिलाषसंजननतायै ॥

अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र, इह नगरे तोसले सर्वरथ्यासु सर्वचत्वेषु
 15 सर्वशृङ्गाकेषु सर्ववीथीमुखेषु सर्वगृहेषु सर्वश्रेणियु सर्वकुलेषु सर्वकुलपरिवर्तेषु यथासंनि-
 पतितानां श्रीपुरुषदारकदारिकाणां यथाशयानां यथाप्रयोगाणां यथाविप्रतेयानां यथाव्यव-
 चाराणां तत्समागानि आत्मभावरोहपरिणाहसंस्थानानि अभिनिर्द्द्वैत्य धर्म देशयामि । न च ते
 सत्त्वा अवबुध्यन्ते केनेदं देवितम्, कुतो यावमिति । अन्यत्र श्रुत्वा तथत्वाय प्रतिपद्यन्ते ।
 येऽप्येमे कुलपुत्र जम्बुद्वीपे पण्णवतियो पापण्डा विविधदृष्टिगतामिनिविष्टाः, तत्राग्यहं
 20 सर्वत्रानुगच्छामि विविधदृष्टिगतसत्त्वानां सत्त्वानां परिपाचनतायै । यथा च कुलपुत्र
 अहमिह तोसले नगरे सत्त्वानामर्थं करोमि, एवं जम्बुद्वीपे सर्वप्रामदगरनिगमजनपदराष्ट्र-
 राजधानीषु सत्त्वानामर्थं करोमि । यथा जम्बुद्वीपे, तथा सर्वत्र चातुर्द्वीपके लोकधातौ,
 एवं साहस्रे द्विसाहस्रे त्रिसाहस्रे महासाहस्रे लोकधातौ, एवं दशसु दिक्षु, अपरिमाणेषु
 लोकधातुषु, सर्वसत्त्वपथेषु सर्वसत्त्वप्रतिष्ठानेषु सर्वसत्त्वनिकेत्येषु सर्वसत्त्वनित्यसंज्ञागतेषु
 25 सर्वसत्त्वपरिवर्तेषु सर्वसत्त्वसमवसरणेषु सर्वसत्त्वसमुद्देशेषु सर्वसत्त्ववंशेषु सर्वसत्त्वदिक्षु
 सर्वसत्त्वविदिक्षु सर्वसत्त्वविधिषु यथाशयाधिमुक्तानां सत्त्वानामर्थं करोमि । विविधैरुपायै-
 र्निविधैर्नयैर्विधिर्विद्वैर्विधिषु धर्मिषु किमिद्विधिषुः संप्रयोगैः विविधैरुपायनयैर्विधिषुः क्रियामि-
 र्विधिरूपवर्णसंदर्शनसंप्रसादनतया विविधवाक्पयोदीरणतया सत्त्वानामर्थं करोमि ।
 एतामहं कुलपुत्र सर्गामिनी सर्वत्रानुगतां बोधिसत्त्वचर्यां प्रजानामि । किं मया शक्यं
 30 बोधिसत्त्वानां सर्वजगन्मयशरीराणां स्वकायसर्वकायासंभेदसमाधिप्रतिलब्धानां सर्वभयगतनु-
 रृतविपुलनिर्माणचक्राणां सर्वलोकोपपत्तिसशरीरानुविचारिणां सर्वजगन्मयनरोचनरुचि-

निर्माणचक्रपरमाणां सर्वजगज्जातिकुलजन्मोपपत्तिप्रदर्शकानां सर्वकल्पसंवासाप्रतिहत-
 प्राणिचक्राणामिन्द्रजालतलोपमचर्याव्यूहावभासप्रतिलब्धानां सर्वजगदर्धक्रियानुपलेपसंवास-
 परमाणां प्रयव्यजगत्तलसमतानुगतानां नैरात्म्यवतीज्ञानधातुप्रतिभासितापर्यन्तमहाकरुणा-
 गर्भाणां सर्वजगत्कुशल्याधानाभिमुखानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, ईहैव दक्षिणापये पृथुराष्ट्रं नाम जनपदः । तत्रोत्पलभूतिर्नाम ५
 गान्धिकश्रेष्ठी प्रतिव्रसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वानां बोधिसत्त्वचर्यायां
 शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु मुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वगामिनः परिव्राजकस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य
 सर्वगामिनं परिव्राजकमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य सर्वगामिनः
 परिव्राजकस्यान्तिकत्वाद् प्रक्रान्तः ॥ २१ ॥

२४ उत्पलभूतिः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽनपेक्षः काये जीविते च, अनपेक्षः सर्वभयभोग-
परिग्रहोपादानाभिनिवेशनापत्तिषु, अनपेक्षः सर्वसत्त्वदेशरतिषु, अनपेक्षः सर्वरूपशब्दगन्ध-
रसस्पर्शव्येषु, अनपेक्षः सर्वपरिवारोपभोगपरिभोगेषु, अनपेक्षः सर्वराज्यैश्वर्याधिपलसुखेषु,
8 सापेक्षः सर्वसत्त्वपरिपाचनविनयपरिशुद्धिषु अनुचरबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धयभिनिर्हरणतया, सापेक्षः
सर्वतयागतपूजोपस्थानपरिचर्यावितृप्ततया, सापेक्षः सर्वधर्मेषु स्वभावपरिज्ञानानुगमाय, सापेक्षः
सर्वबोधिसत्त्वगुणेषु सर्वगुणसागरेषु प्रतिपत्त्यच्यवनतायै, सापेक्षः सर्वबोधिसत्त्वमहाप्रणि-
धानेषु सर्वकल्पानवशेषबोधिसत्त्वचर्यासंवासनतायै, सापेक्षः सर्वतयागतपर्यन्तमण्डलसमुद्रा-
पतारेषु, सापेक्षः सर्वबोधिसत्त्वसम्प्राप्तिषु एकैकसमाधिमुखसर्वबोधिसत्त्वसमाप्पसंख्येया-
10 वतरणविकुर्वणतायै, सापेक्षः सर्वधर्मज्ञानालोकचक्रेषु सर्वतयागतधर्मचक्रसंप्रतीच्छनावस-
तायै सर्वकल्याणनिष्प्राकारान् सर्वकल्याणमित्रसंभवने, तांश्च अन्यांश्च सर्वबोधिसत्त्वगुणान्
संपश्यन् अनुपूर्वेण येन पृथुराष्ट्रं जनपदस्तेनोपसंक्रम्य उत्पलभूतिं गान्धिकश्रेष्ठिनं परिमार्गन्
परिवेषेममाणोऽद्राक्षीत् । दृष्ट्वा च पुनर्येनोत्पलभूतिर्गान्धिकश्रेष्ठी तेनोपजगाम । उपेत
उत्पलभूतेर्गान्धिकश्रेष्ठिनः पादौ शिरसाम्बिन्द्य उत्पलभूतिं गान्धिकश्रेष्ठिनमनेकशतसहस्रकृत्वः
15 प्रदक्षिणीकृत्य उत्पलभूतेर्गान्धिकश्रेष्ठिनः पुरतः प्राह्वलिः स्थित्वा एवमाह--अहमर्थं अनु-
चारायां सम्यक्संबोधौ संप्रस्थितः सर्वबुद्धसमज्ञानमाकाङ्क्षमाणः सर्वबुद्धपूर्णाग्रिधानमण्डलं
परिभ्रूयितुकामः सर्वबुद्धरूपकायं द्रष्टुकामः सर्वबुद्धधर्मवार्थं परिनिष्पादयितुकामः सर्वबुद्ध-
धर्मज्ञानकायं परिज्ञातुकामः सर्वबोधिसत्त्वचर्यामण्डलं परिशोधयितुकामः सर्वबोधिसत्त्व-
समाधिमण्डलमवभासयितुकामः सर्वबोधिसत्त्वधारणीमण्डलं संस्थापयितुकामः सर्वावरण-
20 मण्डलं विकरितुकामः सर्वक्षेत्रमण्डलमनुविचरितुकामः । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । कथं प्रतिपद्यमानो बोधिसत्त्वो निर्याति
सर्वज्ञतायाम् ? आह--साधु साधु कुलपुत्र, येन तेऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादि-
तम् । अहं कुलपुत्र सर्वगन्धान् प्रजानामि । सर्वगन्धयोगान् सर्वधूपान् सर्वधूपयोगान्
प्रजानामि । सर्वानुलेपनानि सर्वानुलेपनयोगान् सर्वचूर्णान् सर्वचूर्णयोगान् सर्वगन्धान्-
25 लेपनचूर्णाकारान् प्रजानामि । देवगन्धानपि प्रजानामि । नागयक्षगन्धर्वासुरारुद्रकिन्न-
महोरगमनुष्यामनुष्यगन्धानपि प्रजानामि । विविधानपि गन्धान् प्रजानामि । व्याधिप्रशमन-
गन्धानपि, दौर्मेनस्यापहारगन्धानपि, लौकिकप्रीतिरंजननगन्धानपि, केशोज्ज्वालनगन्धा-
नपि, केशप्रशमनगन्धानपि, विविधसंरुहतरतिसुखसंजननगन्धानपि, सर्वसंरुहोद्वेगसंजनन-
गन्धानपि, मदप्रमादापहारगन्धानपि, बुद्धमनसिकारसमुद्राचारसंभवगन्धानपि, धर्मनया-
30 नुगमगन्धानपि, आर्योपभोग्यगन्धानपि, सर्वबोधिसत्त्वगन्धविमात्रतामपि, सर्वबोधिसत्त्वभूमि-

व्यवस्थानगन्धानपि प्रजानामि । सर्वाश्च तानहं गन्धानाकारतोऽपि प्रजानामि । संभवतोऽपि उत्पादतोऽपि प्रादुर्भावतोऽपि परिनिष्पत्तितोऽपि परिशुद्धितोऽपि परिहारतोऽपि प्रयोगतोऽपि परिभोगतोऽपि विषयतोऽपि प्रभावतोऽपि धर्मतोऽपि मूलतोऽपि प्रजानामि ॥

अस्ति कुलपुत्र मनुष्यलोके नागसंक्षोभसंभवइस्तिगर्भो नाम गन्धः, यस्य तिलमात्रा गुलिका सकलं पृथुराष्ट्रं जनपदं महागन्धघनाभ्रजालसंछन्नं कृत्वा सप्ताहं सूक्ष्मगन्धोदक-⁵ धारावर्षमभिप्रवर्षति । तत्र येषां सत्त्वानां शरीरे वा चीवरे वा गन्धोदकधारा निपतन्ति, ते सर्वे सुवर्णवर्णकुसुमविचित्रिता भवन्ति । येषु च भवनविमानकूटागारेषु निपतन्ति, ते सर्वे सुवर्णवर्णकुसुमविचित्रिता भवन्ति । येऽपि सत्त्वास्तेषां गन्धमेघजालानां मारुतसमीरितानामन्तर्भवन्नगता गन्धं जिघ्रन्ति, ते सर्वे सप्ताहमुदारप्रीतिप्रामोद्यपरिस्फुटा भवन्ति, अनेकविधानि च कायिकचैतसिकानि सुखसौमनस्यानि प्रत्यनुभवन्ति । न चैषां शरीरे व्याधि-¹⁰ रुत्पद्यते घातुसंक्षोभजो वा अपरपरिक्रमिको वा । नापि चैतसिकं दुःखदौर्मनस्यमुत्पद्यते, न समुदाचरति भयं वा त्रासं वा ञ्छम्भितत्वं वा मनःसंक्षोभो वा व्यापादो वा । सर्वे च ते सत्त्वा अम्योन्यं मैत्रचित्ता भवन्ति हर्षप्रीतिसंजाताः । तेषामहं कुलपुत्र हर्षप्रीतिसंजातानामाशयविशुद्धिमारम्य तथा धर्मं देशयामि, यथा नियता भवन्ति अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ ॥

अस्ति कुलपुत्र मलयपर्वतसंभवं गोशीर्षं नाम चन्दनम्, येनानुल्लिप्तगात्रो अग्नि-¹⁵ खदायामपि प्रपतितो न दह्यते । अस्ति कुलपुत्र सागरकञ्चसंभवो अपराजितो नाम गन्धः, येनानुल्लिप्ताया भेर्याः शङ्खस्य वा निर्घोषेण सर्वपरचक्रं पराजयं गच्छति । अस्ति कुलपुत्र अनवतप्तहृदतीरसंभवं पद्मगर्भं नाम कालागरु, यस्य तिलमात्रा गुलिका सकलं जम्बुद्वीपं गन्धेन स्फुरति । ये च सत्त्वास्तं गन्धं जिघ्रन्ति, ते सर्वे पापविजुगुप्सनसंवरचित्तं प्रतिलभन्ते । अस्ति कुलपुत्र हिमवत्पर्वतराजसंभवा अरुणवती नाम गन्धजातिः, यस्या गन्ध-²⁰ माघ्राय सत्त्वा विरक्तचित्ता भवन्ति । तेषामहं तथा धर्मं देशयामि, यद्विरजोमण्डलं नाम समार्थं प्रतिलभन्ते । अस्ति कुलपुत्र राक्षसलोकसंभवा सागरगर्भो नाम गन्धजातिः, या राज्ञश्चक्रवर्तिनः परिभोगायोत्पद्यते, यया धूपितमात्रया चतुरङ्गो बलकायो राज्ञश्चक्रवर्तिनो गगनतले प्रतिष्ठते । अस्ति कुलपुत्र, सुधर्मदेवसभासंभवा शोभनव्यूहा नाम गन्धजातिः, यया धूपितमात्रया देवा बुद्धगन्धस्मृतिं प्रतिलभन्ते । अस्ति कुलपुत्र सुयामदेवराजभवने युद्ध-²⁵ कोशानां गन्धजातिः, यया धूपितया सर्वे सुयामदेवपुत्राः सुयामदेवराजसकाशमुपसंक्रामन्ति । तेषामुपसंक्रान्तानां सुयामो देवराजो धार्मी कथां कथयति । अस्ति कुलपुत्र तुपितभवने सिन्धुवारिता नाम गन्धजातिः, या धर्मासननिपण्णस्य एकजातिप्रतिबद्धस्य बोधिसत्त्वस्य पुरतो धूपिता महागन्धमेघेन सकलं धर्मघातुं स्फुरित्वा सर्वतथागतपर्षन्मण्डलेष्वनेकाकारव्यूहं महाधर्ममेघवर्षं प्रवर्षति । अस्ति कुलपुत्र सुनिर्मितदेवराजभवने मनोहरा नाम³⁰ गन्धजातिः, या सुनिर्मितदेवराजभवने प्रधूपिता सप्ताहमाचिन्त्यधर्ममेघवर्षं प्रवर्षति । एतामहं

कुलपुत्र गन्धयुक्ति प्रजानामि । किं मया शक्यं निरामगन्धानां बोधिसत्त्वानां सर्वकामो-
 घलितानां छेशमारपाशविप्रमुक्तानां सर्वभद्रगतिव्यतिवृत्तानां ज्ञानमापागतरूपविचारिणां
 सर्वलोकानुपलितानामसङ्गशीलानामनावरणज्ञानमण्डलविशुद्धानामप्रतिद्वतज्ञानगोचरविषयाणां
 सर्वालयनिकेतानिश्रितानां सर्वमवालयनिकेतचारिणां चर्यां ज्ञानं गुणान् वा वक्तुम्,
 ९ शीलचर्याविशुद्धिमुखं वा परिदीपयितुम्, अतवद्यचरणं वा प्रभावयितुम्, अव्यापादकाय-
 वाब्जनःसमुदाचारो वा देशयितुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापथे कूटागारं नाम नगरम् । तत्र वैरो नाम दासः
 प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं
 प्रतिपत्तव्यम् ॥

10 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक उत्पलभूतेर्गान्धिकश्रेष्ठिनः पादौ शिरसाभिवन्ध
 उत्पलभूर्ति गान्धिकश्रेष्ठिनमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्व पुनः पुनरवलोक्य उत्पलभूते-
 र्गान्धिकश्रेष्ठिनोऽन्तिकात् प्रक्रान्तः ॥ २२ ॥



अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः कूटागारनगराभिमुखं मार्गं प्रतिपद्यमानोऽ-
 नुविचरन् मार्गनिभ्रतां मार्गान्ततां मार्गसमतां मार्गविपमतां मार्गसरजस्कतां मार्गविरज-
 स्कतां मार्गक्षेमतां मार्गगहनतां मार्गानावरणतां मार्गकुटिलतां मार्गजुक्ततामनुविलोक्य एवं
 चित्तमुत्पादयामास—इदं खलु मे तस्य कल्याणमित्रस्योपसंक्रमणं बोधिसत्त्वमार्गप्रतिपत्ति- 5
 हेतुभूतं सत्त्वानुग्रहज्ञानमार्गप्रतिपत्तिहेतुभूतं भविष्यति । पारमितामार्गप्रतिपत्तिहेतुभूतं
 सर्वसत्त्वानुग्रहज्ञानमार्गप्रतिपत्तिहेतुभूतं भविष्यति । सर्वसत्त्वानुनयप्रतिघोनाभावनामप्रपात-
 विनिवृत्तये सर्वसत्त्वविपममतिप्रतिनिवारणतायै सर्वसत्त्वक्लेशरजःप्रशमनाय, सर्वसत्त्वविविधा-
 कुशलदृष्टिस्थाणुकण्टकशर्करकठल्लापनयनाय, अनावरणधर्मधातुपरमतायै, अक्षुण्णसर्व-
 ज्ञतापुरोपनयनाय हेतुभूतं भविष्यति । तत्कस्य हेतोः ? कल्याणमित्राकराः सर्वकुशल- 10
 धर्माः । कल्याणमित्राधीना सर्वज्ञता । स एषं चिन्तामनसिकारप्रयुक्तो दुरासदसमुदाचारो-
 ऽनुपूर्वेण येन कूटागारं नगरं तेनोपसंक्रम्य वैरं दाशं परिमार्गन् परिगवेपमाणोऽद्राक्षीन्महा-
 नगरमुखे सागरावतारतीरे वैरं दाशं वणिकूशतसहस्रैरनेकैश्च प्राणिशतसहस्रैर्विचित्रां
 कयां श्रोतुकामैः परिवृतं समुद्रकयासंप्रकाशनतया बुद्धगुणसमुद्गान् सत्त्वानामारोचयमानम् ।
 दृष्ट्वा च येन वैरो दाशः, तेनोपजगाम । उपेत्य वैरस्य दाशस्य पादौ शिरसाभित्रन्व्य वैरं 15
 दाशमनेकरातसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्व्य वैरस्य दाशस्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—
 मया आर्य अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन
 बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वाना-
 गैववादानुशासनां ददातीति । तद्ब्रदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
 शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । आह—साधु साधु कुलपुत्र, यस्त्वमनुत्तरायां 20
 सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य महाज्ञानप्रतिलम्भसंभवहेतुं परिपृच्छसि । विविधसंसारदुःख-
 समुदाचारसंभवहेतुं सर्वज्ञताद्वीपाधिष्ठानगमनसंभवहेतुम् अभेद्यमहायानसंभवहेतुं श्रावक-
 प्रत्येकबुद्धभूमिपातभयविगममार्गप्रतिपत्तिसंभवहेतुं विविधशान्तसमाधिमुखावर्तनयाधिगम-
 ज्ञानमार्गसंभवहेतुं सर्वत्रगामिनीबोधिसत्त्वचर्याविचारप्रणिधिरथकक्रापराहृतमार्गसंभवहेतुं
 सर्वतेजऊर्ध्वव्यूहबोधिसत्त्वचर्यास्वभावनयमार्गसंभवविशुद्धिहेतुं सर्वधर्मदिङ्मुखापरान्तमार्ग- 25
 संभवविशुद्धिहेतुं सर्वज्ञतासागरावतारमार्गसंभवविशुद्धिहेतुं परिपृच्छसि । अहं कुलपुत्र इह
 महासागरतीरकूटागारे महानगरे प्रतिवसामि महाकरुणाष्वजां बोधिसत्त्वचर्यां परिशोधयन् ।
 सोऽहं कुलपुत्र जम्बुद्वीपे दरिद्रान् सत्त्वानवलेनय एषामर्थाय तथा तपस्तप्यामि, यदुत
 अभिप्रायमेपां परिपूरयिष्यामि । लोकामिपसंग्रहं करिष्यामि । धर्मसंभोगेन चैनान्
 संतोषयिष्यामि । पुण्यसंभारमार्गनेषामुपदेक्ष्यामि । ज्ञानसंभारं संजनयिष्यामि । कुशलमूलत्रलं 30
 संवर्धयिष्यामि । बोधिचित्तमुत्पादयिष्यामि । बोध्याशयं विशोधयिष्यामि । महाकरुणावल-
 मुपस्तम्भयिष्यामि । संसारदुःखं व्युपशमयिष्यामि । संसारचर्यापरिवेदवलमुपस्तम्भयिष्यामि ।
 सत्त्वसागरसंप्रहणे चैनान्नियोजयिष्यामि । गुणसागरप्रतिपत्तिमुखे च प्रतिष्ठापयिष्यामि ।

धर्मसागरज्ञानालोकं चैपामुपसंहरिष्यामि । सर्वबुद्धसागरं चैपामभिमुखपार्वतियिष्यामि ।
सर्वज्ञतासागरे चैनानवतारयिष्यामि ॥

- एवं चिन्तामनसिकारप्रयुक्तोऽहं कुलपुत्र इह सागरतीरकूटागारनगरे प्रविचामि ।
एवं जगद्धितसुखप्रयुक्तोऽहं कुलपुत्र सर्वमहासागररत्नद्वीपान् प्रजानामि । सर्वरत्नाकारम्
5 सर्वरत्नगोत्राणि सर्वरत्नमूलं प्रजानामि । सर्वनागभवानानि सर्वनागसंक्षोभान् सर्वयक्षभवानानि
सर्वयक्षसंक्षोभान् सर्वराक्षसभवानानि सर्वराक्षसभयप्रशमनानि सर्वभूतभवानानि सर्वभूत-
न्तरायव्युपशमनानि प्रजानामि । सर्ववन्तं संभवावर्तपरिवर्जनं महोभिवेशपरिहारमुदकर्ण-
विमात्रतां प्रजानामि । चन्द्रादित्ययोतिर्ग्रहगणपरिवर्तनं रात्रिदिवक्षणलवमूर्तं प्रजानामि ।
गमनागमनविशेषतां क्षेमाक्षेमतां यानपात्रयन्त्रक्रियादृढतां यानपरिहारं यानवाहनं मारुत-
10 संप्रहर्णं मारुतोत्पादनं यानावर्तनं यानपरिवर्तनं यानसंस्थापनं यानसंप्रेषणं प्रजानामि ।
सोऽहं कुलपुत्र एवंज्ञानसमन्वरागतः सततं सत्त्वार्थकार्यप्रयुक्तो वणिग्गणं दृढेन यानेन
क्षेमेण शिवेनाभयेन यथाप्रहर्षं प्रमोदयन् धार्म्या कथया यथामिप्रायेण रत्नद्वीपमुपनयामि ।
सर्वरत्नसमृद्धिं चैषां कृत्वा पुनर्जम्बूद्वीपमुपनयामि । न च मम कुलपुत्र कदाचित् किंचिद्
यानपात्रं विपन्नपूर्वम् । येषां च सत्त्वानामहं कुलपुत्र चक्षुषामाभासनागच्छामि, ये च
15 सत्त्वा मम धर्मदेशनां शृण्वन्ति, तेषां सर्वसंसारसागरसंसीदनभयानि विगच्छन्ति, सर्व-
ज्ञतासागरावतारज्ञानं चानुसीमवति । तृष्णासागरोच्छोषणतापै च प्रतिपद्यन्ते, त्रयष-
सागरज्ञानालोकं च प्रतिब्रम्हन्ते । सर्वसत्त्वदुःखसागरक्षयाय चान्युत्सहन्ते । सर्वसत्त्व-
चिन्तसागरकाण्डुप्रसादनतापै च प्रयुज्यन्ते । सर्वक्षेत्रसागरविद्वुद्धये वीर्यमारभन्ते । सर्व-
दिकसागरस्फरणतापै च न विनिवर्तन्ते । सर्वजगदिन्द्रियसागरसंभेदं च प्रतिब्रिष्यन्ति ।
20 सर्वसत्त्वचर्यासागरं चानुवर्तन्ते । यथाशयजगत्सागरप्रतिभासप्राप्ताश्च भवन्ति ॥

एतस्य अहं कुलपुत्र महाकरुणाव्यजस्य अमोघदर्शनश्रवणं संवासानुसृतिर्नाम
नदीनिर्वापस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लगी । किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानां सर्वसंसारसागर-
विचारिणां सर्वक्षेत्रसागरानुपलितानां सर्वदृष्टिगतसागरसंप्रहृष्टप्राहभयविगतानां सर्वधर्मसागर-
क्षयावजलविचारिणां सर्वजगत्सागरस्वभावतलविचारिणां सर्वजगत्सागरसंप्रहृष्टस्तुसंप्रहृष्ट-
25 जालानां सर्वज्ञतासागरसंवासिनां सर्वसत्त्वामिनिवेशसागरनिर्मगनानां सर्वकालसागरसंभ्र-
विहारिणां सर्वजगत्सागरपरिपाकतत्त्वामिज्ञानां सर्वजगत्सागरविनयकालानतिक्रान्तानां चर्मा
ज्ञातुं शृणान् या वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इदं दक्षिणापये मन्दिहारं नाम नगरम् । तत्र जयोत्तमो नाम
श्रेष्ठी प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि-
30 तव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वैरस्य दाशस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य वैरं दाशमनेक-
शतसहस्रकृत्यः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य अश्रुमुखो रुदन् कल्याणमित्रदर्शनाभि-
जापानित्तो वैरस्य दाशस्यान्तिक्राप्रनन्ताः ॥ २३ ॥

२६ जयोत्तमः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको महामैत्र्यप्रमाणसत्त्वधातुस्फरणचित्तो महाकरुणा-
 स्नेहामिष्यन्दितसंतानो विपुलपुण्यज्ञानसंभारव्यूहोपचितः सर्वकेशरजस्तमोमलपद्मापगतो
 धर्मसमतानुगमो निम्नोन्नतसर्वाज्ञतामार्गप्रसृतः अपरिमाणानुकुशलधर्मान्तरमुखोद्भूतः सर्वाकुशला-
 भेद्यदृढवीर्यबलपराक्रमः अचिन्त्यबोधिसत्त्वसमाधिविपुलप्रसन्धिमुखसमर्पितः प्रज्ञाभारकर- 5
 तेजोव्रमासविधूतनिर्वशेषाविद्यान्धकारः सुखशीतलोपायमारुतेरितज्ञानकुसुमाग्नीर्णो महा-
 प्रणिधानसमुद्रनिर्याणज्ञाननयानुकूलः अप्रतिहतधर्मधातुस्फरणज्ञानः अक्षुण्णसर्वाज्ञतापुर-
 प्रवेशाभिमुखः बोधिसत्त्वमार्गमभिकाङ्क्षमाणो येन नन्दिहारं नगरं तेनोपसंक्रम्य जयोत्तमं
 श्रेष्ठिनं परिमार्गन् परिगवेपमाणोऽद्राक्षीत् पूर्वेण नन्दिहारस्य नगरस्य पर्यन्ते विचित्रञ्चजाया-
 मशोकवनिकायामनेकगृहपतिसहस्रपरिवृतं विविधानि नगरकार्याणि परिनिष्ठापयन्तं 10
 तदागम्य च धार्मी कयां कययन्तम्, सर्वाहंकारसमुद्योताय, सर्वममकारोत्सर्गाय, सर्वपरि-
 ग्रहपरित्यागाय, सर्ववस्तुग्रहणप्रतिनिर्सर्गाय, सर्वाभिनिवेशनिर्दारणाय, सर्वतृष्णाबन्धन-
 च्छेदनाय, सर्वदृष्टिगतकपाटनिर्भेदनाय, सर्वसंशयविमतिविचिकित्सातिमिरविधमनाय,
 मायाशाश्वकालुष्यापनयनाय, ईर्ष्यामात्सर्यमलसंशोधनाय, चित्तसरःप्रसादनाय, अनाविल-
 चित्ततायां सत्त्वप्रतिष्ठापनतायै, अनाविलश्रद्धाबलोत्पादनतया बुद्धदर्शनाभिरोचनतायै, 15
 बोधिसत्त्वबलोद्गावनतया बुद्धधर्मसंप्रतीच्छनतायै, बोधिसत्त्वचर्यासूचनतया बोधिसत्त्वसमाधि-
 बलजननतायै, बोधिसत्त्वप्रज्ञाबलसंदर्शनतया बोधिसत्त्वस्मृतिबलविशुद्ध्युत्तारणतायै धर्म
 देशयमानं यदुत बोधिचित्तोत्पादाभिरोचनाय ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तत्कथापर्यवसानमागमयित्वा जयोत्तमस्य श्रेष्ठिनः
 पादयोः प्रणिपत्य सुचिरमभिनाम्य धर्मगौरवप्रतिलब्धेनाशयेन एवं वाचमुदीरयामास— 20
 सुधनोऽस्मि, सुधनोऽस्मि आर्य, बोधिसत्त्वचर्यां परिमार्गामि । तद्दत्तु मे आर्यो यथाहं
 बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षेयम् । यथा शिक्षमाणः सर्वसत्त्वरिपाकविनयकायेष्वभिमुखो
 भवेयम् । सर्वबुद्धदर्शनं न विजह्याम् । सर्वबुद्धधर्मं शृणुयाम् । सर्वबुद्धधर्ममेघान्
 संधारयेयम् । सर्वबुद्धधर्मनयेषु प्रतिपद्येयम् । सर्वलोकधातुषु बोधिसत्त्वचर्यायां चरेयम् ।
 सर्वकल्पसंवासेषु बोधिसत्त्वचर्याया न परिखिद्येयम् । सर्वतथागतविकुर्वितान्याजानीयाम् । 25
 सर्वबुद्धाधिष्ठानानि संप्रतीच्छेयम् । सर्वतथागतबलेषु च अवभासं प्रतिलब्धो भवेयम् ॥

अथ खलु जयोत्तमः श्रेष्ठी सुधनं श्रेष्ठिदारकमेवमाह—साधु साधु कुलपुत्र, येन ते
 अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । अहं कुलपुत्र सर्वगामिनीबोधिसत्त्वचर्यामुखं
 परिशोधयामि यदुत अभावप्रतिष्ठितानभिसंस्कारविप्रतिलाभवलेन । सोऽहमिह सर्वगामिनी-
 बोधिसत्त्वचर्यापरिशुद्धिमुखे स्थित्वा सर्वत्रिसाहस्रमहासाहस्रे लोकधातौ सर्वत्रिदशदेवलोकेषु 30
 सर्वयामभवनेषु सर्वतृपितदेवलोकेषु सर्वनिर्माणरतिदेवलोकेषु सर्वपरिनिर्मितनशवतिदेवलोकेषु

सर्वभारभवनेषु सर्वकामधातुषु देवनिकायान्तर्गतेषु सर्वदेवभवनेषु सर्वनागलोकेषु सर्वनागभव-
 नेषु, सर्वयक्षलोकेषु सर्वयक्षभवनेषु, सर्वराक्षसलोकेषु सर्वराक्षसभवनेषु, सर्वकुम्भाण्डलोकेषु
 सर्वकुम्भाण्डभवनेषु, सर्वप्रेतलोकेषु सर्वप्रेतभवनेषु, सर्वगन्धर्वलोकेषु सर्वगन्धर्वभवनेषु,
 सर्वसुरलोकेषु सर्वसुरभवनेषु, सर्वगरुडलोकेषु सर्वगरुडभवनेषु, सर्वकिन्नरलोकेषु सर्वकिन्न-
 ६ भवनेषु, सर्वमहोरगलोकेषु सर्वमहोरगभवनेषु, सर्वमनुष्यलोकेषु सर्वमनुष्यभवनेषु, सर्व-
 प्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधानीषु सर्वकागधालन्तर्गतासु सर्वस्वगतिषु धर्म देशयामि ।
 अधर्म प्रतिजहामि । विवाद प्रशमयामि । विग्रह व्यावर्तयामि । कलहं व्युपशमयामि । युद्ध
 निवारयामि । रणमुपशमयामि । नैरमुपरमयामि । बन्धनानि न्छिनमि । चारकाणि भिनमि ।
 मयानि विनिवर्तयामि । अङ्गुशलकर्माभिसत्कारान् स्सुच्छिनमि । प्राणिवधात् सत्त्वान् विनि-
 10 धारयामि । अदत्तादानात् काममिव्याचारात् शृषावादात् पैङ्गुन्यात् पारुष्यात् समिन्नप्रव्याप-
 दमिष्याया व्यापादात् मिथ्यादृष्टेः सत्त्वान्निवारयामि । सर्वकार्येभ्यः सत्त्वान् विनिवारयामि ।
 सर्वधर्मकुशलधर्मक्रियासुखवर्तयामि । सर्वसत्त्वान् सर्वशिल्पानि शिक्षयामि । लोऽरहितवद्वालि
 सर्वशास्त्राणि घोटयामि, प्रकल्पयामि, प्रकाशयामि, प्रभावयामि लोकप्रहर्षणतायै । सत्त्वपरि-
 पाकाय सर्वपापपद्माननुवर्तयामि । उत्तरिज्ञानविशेषसूचनतायै सर्वदृष्टिगतविनिवर्तनतायै
 15 सर्वबुद्धधर्मोरोचनतायै यावद्ब्रह्मलोकैऽपि सर्वरूपधातुकान् देवानभिभूष धर्मं देशयामि ।
 यथा चेह त्रिसाहस्रमहासाहस्रे लोकधातौ, तथा दशसु दिक्षु दशानभिलाष्यबुद्धलेश्रकौटी-
 नियुतशतसहस्रपरमाणुरज समेषु लोकधातुषु धर्मं देशयामि । बुद्धधर्मान् देशयामि । बोधि-
 सत्त्वधर्मान् श्रावकधर्मान् प्रलोकबुद्धधर्मान् देशयामि । नरकान् देशयामि । नरकगामिनी
 प्रतिपदं देशयामि । नैरयिकसत्त्वकारणा देशयामि । तिर्यग्योनिं देशयामि । तिर्यग्योनिगति-
 20 समेद तिर्यग्योनिगतिगामिनीं प्रतिपदं तिर्यग्योन्युपपत्तिदुःख देशयामि । यमलोकं देशयामि,
 यमलोकगामिनीं प्रतिपदं यमलोकदुःख देशयामि । स्वर्गलोकं देशयामि, स्वर्गलोकगामिनीं
 प्रतिपदं स्वर्गलोकसुखपरिभोगं देशयामि । मनुष्यलोकं देशयामि, मनुष्यलोकगतिगामिनीं
 प्रतिपदं मनुष्यलोकसुखदुःखानुभववैचित्र्यं देशयामि । इति हि कुन्नुपुन लोऽरुधर्मं देशयामि ।
 लोकसमुदयं लोकस्तगमनं लोकादीनन्व लोकनिःसरणमपि देशयामि, यदुत बोधिसत्त्वधर्मा-
 25 संप्रकाशनतायै सत्सारदोषविनिवर्तनतायै सर्वज्ञताएणसदर्शनतायै भवगतिस्मोहदुःखसंप्र-
 शमनतायै अनारण्यधर्मतारोचनतायै लोकप्रवृत्तिक्रियापरिद्वीपनतायै सर्वलोकप्रवृत्ति-
 सुसदुःखसूचनतायै सर्वजगत्प्रतिष्ठासम्पत्तिप्रिभारनतायै अनालयतथागतधर्माभिधोतनतायै
 सर्वकर्मकेशचक्रव्यावर्तनतायै तथागतधर्मचक्रप्रवर्तनसूचनतायै धर्मं देशयामि । एतन्म-
 कुलपुत्र सर्वगामिनीबोधिसत्त्वचर्याभिनुद्धिसुखमनभासप्रतिष्ठिदानभिसत्कारिमन्त्रव्यूह प्रजा-
 30 नामि । किं मया शक्य सर्वभिज्ञाना बोधिसत्त्वानां सर्वक्षेत्रलयागगतज्ञानशरीर-
 स्परणानां समन्तचक्षुर्ज्ञानभूमिप्रतिलब्धानां सर्ववाग्भ्यवदतविज्ञप्तिपरमश्रोत्राणां स्वप्न-
 स्परणधर्मसुप्त्रलोकनिशिताप्राप्तानां सर्वधर्मसम्यक्सरणज्ञानवशिताधिपतिवीर्यपुरुषाणामचिरंसा-

प्रमाणपयाशपसत्त्वविज्ञपनासंभिन्नस्वरमण्डलप्रभूतरुचिरतनुजिह्वानां नानाभिप्रायसत्त्वसमुद्र-
 रुचिरवर्णसंस्थानसर्वबोधिसत्त्वसममायोपमशरीराणां सर्वतयागताद्वयाकल्पाचिन्त्यशरीरपरमाणां
 सर्वत्र्ययानुसृतज्ञानकायानां गगनतलत्रिपुलाप्रमाणगोचरनिपयाणां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा
 वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापये श्रेणापरान्तेषु जनपदेषु कलिङ्गवनं नाम नगरम् । ५

तत्र सिंहनिजृम्भिता नाम भिक्षुणी प्रतिवसति । तामुपसक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन
 बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्टिदारको जयोत्तमस्य श्रेष्टिनः पादौ शिरसाभिनन्द्य जयोत्तमं
 श्रेष्टिनमनेकशतसहस्रवृत्तः प्रदक्षिणीवृत्त्य पुनः पुनरवलोक्य जयोत्तमस्य श्रेष्टिनोऽन्तिकत्वात्
 प्रक्रान्तः ॥ २४ ॥

२७ सिंहविजृम्भिता ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकोऽनुपूर्वेण येन श्रोणापरान्ते जनपदे कलिङ्गवन नाम नगरम्, तेनोपजगाम । उपेत्य सिंहविजृम्भिता नाम भिक्षुणीं पर्ययमाण प्रतिर्सर परिपृच्छन् यतो यत पर्यटति, तेन तेनैव अनेकानि बुभारशतानि अनेकानि कुमारिकाशतानि रथ्याचत्वरशृङ्गाटकेभ्यः सभूय अनुवर्तन्ति स्म । अनेकानि च पुरुषशतानि अनेकानि च वीशतान्यारोचयामासु — एषा कुलपुत्र सिंहविजृम्भिता भिक्षुणी इहैव कलिङ्गने नगरे जयप्रभानुग्रदत्ते सूर्यप्रभे महोद्याने प्रतिरसति अपरिमाणानां सत्त्वानामर्थाय धर्मं प्रकाशयमाना ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको येन तत्सूर्यप्रभ महोद्यान तेनोपसक्तभ्यः समन्ताद्बहु
 10 निचरन् अनुविलोकयन् अद्राक्षीत्स्मिन् महोद्याने चन्द्रोद्धतान् नाम वृक्षान् कूटागारसं
 दृशान् चिर्निर्णीचिर्निर्भासान् समन्ताद्योजनमाभ्या स्फुरमाणान्, सप्रच्छदनामाश्च पत्रवृक्षान्
 छत्राकारान् सस्थानपर्णच्छदनान् नीलवैदूर्यवर्णपयोदावभासान्, वुसुमवोरशनामाश्च पुष्प-
 वृक्षान् हिमवर्णपर्यतराजरमणीपविचित्रसस्थानान् नानावर्णाक्षयकुसुमौघप्रवर्षणान् त्रिदश
 पुरोपशोभनपारिजातकस्तोविदारसदृशान्, सदापकाननुपमस्वाहुफलनिचितनामाश्च सुफल-
 15 वृक्षान् सुवर्णमेरुशिखरसस्थानान् सदाफलसपन्नान्, वैरोचनकोशनामाश्च मणिराजवृक्षान्तु
 पममणिरत्नराजसस्थानान् दिव्यरत्नमालामरणचिन्तारामणिरत्नप्रमुक्तकोशसष्टिपरान्
 असरयेयवर्णमणिरत्नाभारान्, प्रसादननामाश्च वज्रवृक्षान् नानावर्णदिव्यरत्नकोशप्रमुक्त
 प्रलम्बोपशोभितान्, प्रमोदननामाश्च चाद्यवृक्षान् दिव्यातिरेकतूर्यमनोह्रमधुरनिर्घोषान्,
 सगन्तशुभन्यहनामाश्च गन्धवृक्षान् सर्वदिगप्रतिद्वतसर्गाकारमनोह्रगन्धामिप्रमोदनान् व्राक्षीत् ।
 20 उत्ससरस्तडागपुष्करिणीश्च ससरत्नेष्टकानिचिताश्चतुर्दिक्षु निभकरत्नसोपाना कालाजुसहि
 चन्दनपरिदिग्धनिधिरत्नमेदिकापरिवृता, नीलवैदूर्यमणिराजवृत्ततलसप्ताना, जाम्बूनद-
 कनककालिकास्त्रीर्णतला, मनोह्रदिव्यगन्धाद्याहोपेतारपरिपूरुणा, विचित्रवर्णदिव्यगन्ध-
 स्पर्शरत्नोपलपत्रमुदपुण्डरीकसटादितसलिला, दिव्यातिरेकमनोह्ररूपनानाशकुनिगणमधुर
 निर्घोषनिकृजिता, निनिधदिव्यरत्नसुरचिरद्रुमपङ्क्तिपरिक्षेपोपशोभिता । सर्वेषु च तेषु
 25 नानारत्नवृक्षमूत्रेषु विचित्रमनोह्ररूपाणि रत्नसिंहासनानि प्रशस्तानि अचिन्त्यानेकविनियत
 व्यूहानि, नानादिव्यरत्नप्रद्वत्तोपचाराणि, सर्गाकारदिव्यगन्धधूपनिर्घुपितानि, दिव्याति-
 ष्ठातरत्नपट्टामिप्रलम्बितविचित्ररत्नवितानविततानि, नानारत्नविचित्रजाग्वूनदकनकजा-
 सट्टानि, रत्नविङ्किणीजालमनोह्रमधुरनिर्घोषाणि, अनेकदिव्यरत्नासनशतसदृशपरिवाराभ्य
 पश्यत् । स षचिद्रत्नवृक्षमूत्रेषु रत्नपद्मगर्भसिंहासन प्रशस्तमपश्यत् । षचिद्रत्नराजमणि-
 30 रत्नपद्मगर्भसिंहासनम्, षचिन्नागन्यूहमणिराजपद्मगर्भसिंहासनम्, षचिद्रत्नसिंहासक
 मणिराजपद्मगर्भसिंहासनम्, षचिद्रौचनमणिराजपद्मगर्भसिंहासनम्, षचिरिग्विरोचन-

मणिराजपद्मगर्भसिंहासनम्, कचिदिन्द्रवज्रमणिराजपद्मगर्भसिंहासनम्, कचिज्जगद्रोचनमणि-
 राजपद्मगर्भसिंहासनम्, कचिद्रत्नवृक्षमूले सितामणिराजपद्मगर्भसिंहासन प्रज्ञप्तमपश्यत् ।
 सर्वावश्च तन्महोद्यान नानारत्नाकीर्णतल महासागरमिव रत्नद्वीपाकीर्णमपश्यत् नीलवैडूर्य-
 राजखचितसर्वरत्नप्रत्यर्पितकाचिलिन्दिकसुखसस्पर्शभूमिभाग चरणनिक्षेपोक्षेपोन्नाभावनाम-
 विगत वज्ररत्नराजमयसुखसस्पर्शमनोज्ञगन्धनलिनसस्तीर्णतल हसन्नौश्वमयूरकुणालकलविङ्क- 5
 कोकिलजीवजीवकरुतनिर्नादमधुरनिर्घोष दिव्यरत्नचन्दनद्रुममनसुरचितप्रविष्टव्यूहोपशोभित
 निचित्ररत्नपुष्पमेधरत्नकुसुमाक्षयधाराभिप्रवर्षित मिश्रकाननप्रतिविशिष्ट सुरचितनानारत्न-
 कूटागारातुलगन्धराजसततप्रधूपितोपचार सुधर्मदेवसभाप्रतिविशिष्टव्यूह उपरिष्ठादिव्याति-
 रेकविचित्ररत्नजालसङ्घन मुक्तामणिपुष्पहारकलाप्रलम्बितोपशोभितदेश समन्ताद्रत्न-
 किङ्किणीविचित्रविन्यासोज्ज्वलितसुवर्णजालपरिष्कृत विविधनाथवृक्षरत्नतालकिङ्किणीजाल- 10
 मारुतसमीरितमधुरमनोज्ञशब्दनिर्घोष वशनर्तिदेवराजप्रमुखाप्सर सगीतिरुतपरमरमणीयनिर्घोष
 निचित्रवर्णदिव्यकल्पद्रुष्पमेघाभिप्रवर्षणनिराजित महासागरमिवानन्तवर्णावभासमसेचनकदर्श-
 नमचिन्त्यासहस्येयरत्नव्यूहकूटागारशतसहस्रप्रतिमण्डित त्रिदशेन्द्रपुरमिव सुदर्शन सर्वाकार-
 नानारत्नभक्तिप्रतिमण्डित सुपरिगतच्छत्रविन्याससमन्तशुभदर्शन महेन्द्रलोकमिव चित्रकूटो-
 पशोभित सदाप्रमुक्तमनोज्ञमहाप्रभावभास जगद्रोचनमणिरत्नराजप्रभासलितमिव महाब्रह्म- 15
 विहारमसहस्येयलोकधात्वधिष्ठानाकाशकोशनिपुलाप्रमाणावकाश तत्सूर्यप्रभ महोद्यानमपश्यत्
 सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्या महता अचिन्त्यर्द्धिप्रभावबलाधानेन ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक इमानेवमप्रमाणाचिन्त्यगुणसमुदितान् महोद्यान-
 व्यूहान् बोधिसत्त्वकर्मविपाकपरिनिष्पन्नान् लोकोत्तरनिपुलकुशलमूलनिर्जातानचिन्त्यबुद्ध-
 पूजोपस्थाननिष्पन्दसभवान् सर्वलोकगतानवशेषकुशलमूलासहायान् मायागतधर्मस्वभाव- 20
 निर्वृत्तान् निमलविपुलशुभपुण्यविपाकसभूतान् सिंहविजृम्भिताया भिक्षुण्या पूर्वसुकृतसुचरित-
 निष्पन्दबलाधानसभूतानसाधारणान् सश्रावकप्रत्येकजुद्धैरसहायान् सर्वतीर्थपरप्रवादिभिरनव-
 मर्षान् सर्वमारपयसमुद्राचारैरनवलोक्यान् सर्वबालपृथग्जनै समन्तादनुविलोकयन्द्राक्षीत् ।
 सर्वेषु च तेषु नानारत्नवृक्षमूलगतेषु महार्सिंहासनेषु सिंहविजृम्भिता भिक्षुणीं सनिपण्णा
 महापरिवारपरिवृता प्रासादिकेनात्मभागेन प्रशान्तेर्यापथा शान्तेन्द्रिया शान्तमनस सुगुप्ता 25
 जितेन्द्रिया नागमिव सुदान्ता हृदमिव अच्छानाविलनिप्रसन्नचित्ता चिन्तामणिराजमिव सर्व
 कामप्रदां पद्ममिव वारिणानुपलिप्ता लोभधर्मै, सिंह इव विगतभयरोमहर्षा वैशारद्य-
 विशुद्धा, महाचलेन्द्रराजमित्राप्रकम्पा शीलनिशुद्धा, मनोहरगन्धराजमिव जगच्चित्तप्रहा-
 दनकर्ता हिमचन्दनमिव क्लेशपरिदाहप्रशमनकर्ता सुदर्शनमैपग्यराजमिव सर्वजगद्बु-
 व्युपशमनकर्ता वरुणपाशमिवाभोधदर्शनां तथागतप्रभामिव कायचित्तप्रसन्नविद्युत्सज्जननी 30
 महाब्रह्माणमिव विगतरागद्रोषमोहपर्युपानाम् उदकप्रसादकमणिरत्नराजमिव क्लेशविलसत्त्व
 चित्तप्रहादनकर्ता सुक्षेत्रमिव बुशालमूलविवर्धनीम् । तेषु चासनपरिवारेषु निचित्रा पर्षद
 सनिपण्णामद्राक्षीत् ॥

- स कचिदासनपरिवारे महेश्वरदेवपुत्रप्रमुखानां शुद्धानासक्रायिकानां देवपुत्राणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीमक्षयविमोक्षसभेदं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे रचिरब्रह्मप्रमुखानां ब्रह्मक्रायिकानां देवपुत्राणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीं समन्ततलभेदं नाम खरमण्डलविशुद्धिं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे वराहवर्तिदेवराजप्रमुखानां परनिर्मितवराहवर्तिदेवराजप्रमुखानां परनिर्मितवराहवर्तिनां देवपुत्राणां सदेवकन्यापरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीं बोधिसत्त्वाशयविशुद्धिवशिताम्व्यूहं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे हुंनिर्मितदेवराजप्रमुखानां निर्माणरतीनां देवपुत्राणां सदेवकन्यापरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीं सर्ववर्मशुभव्यूहं नाम वर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे सतृपित 10 देवराजप्रमुखानां तृपितक्रायिकानां देवपुत्राणां सदेवकन्यापरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीं स्वचित्तकोशावर्तं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे सुयामदेवराजप्रमुखानां देवपुत्राणां सदेवकन्यापरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीमनन्तव्यूहं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे शत्रुदेवराजप्रमुखानां त्रायक्षिशक्रायिकानां देवपुत्राणां सदेवकन्यापरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीमुद्देगमुखं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे सागरनागराजप्रमुखानां शतरस्मिनन्दोपनन्दमनस्वैराजतानवतसप्तभृतीनां नागराजां सनागकन्यानां नागकुमारपरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीं युद्धविषयप्रभावव्यूहं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे वैश्रवणव्याहाराजप्रमुखानां यक्षेन्द्राणां सयक्षकन्यायक्षकुमारपरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां 20 मिथुणीं जगत्परिनाणबोधां नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे धृतराष्ट्रधर्मराजप्रमुखानां गन्धर्वाणां सगन्धर्वकन्यागन्धर्वकुमारपरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीमक्षयप्रहर्षणं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे राहहोरेन्द्रप्रमुखानामसुरेन्द्राणां सासुरकुमारपरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीं धर्मधातुज्ञानमययोगव्यूहं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे महावेगधारितरडेन्द्रप्रमुखानां गरुडेन्द्राणां सगरुडकन्यागरुडकुमारपरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीं भवरागस्तत्रासनिषयं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे हुमविजयराजप्रमुखानां किवरेन्द्राणां सकिन्नरकन्याकिन्नरकुमारपरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीं बुद्धवर्चसभासं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारे मयूरीमुखमहोरगेन्द्रप्रमुखानां महोरगेन्द्राणां समहोरगकन्यामहोरगकुमारपरिवाराणां सनिपण्णानां सिंहविजृम्भितां मिथुणीं बुद्धप्रीतिसभरं नाम धर्ममुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । कचिदासनपरिवारेऽनेकेषां क्षीपुरुपदारक-

दारिकाशतसहस्राणा सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीं ज्ञानविशेषगमन नाम धर्म-
 मुख सप्रकाशयमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे निल्यौजोहरद्रुमराजराक्षसेन्द्रप्रमुखानां
 राक्षसेन्द्राणा सराक्षसकन्याराक्षसकुमारपरिवाराणा सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीं
 कृपासभय नाम धर्ममुख सप्रकाशयमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे श्रायकयानाधिमुक्ताना
 सत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीं ज्ञानविशेषप्रभाय नाम धर्ममुख सप्रकाशय- ५
 मानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे प्रत्येकबुद्धयानाधिमुक्ताना सत्त्वाना सनिपण्णाना
 सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीमुदारबुद्धगुणावभास नाम धर्ममुख सप्रकाशयमानामपश्यत् ।
 क्वचिदासनपरिवारे महायानाधिमुक्ताना सत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहविजृम्भिता भिक्षुणीं
 सर्मन्तमुख नाम समाधिज्ञानालोकमुखं सप्रकाशयमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे प्रथम-
 चित्तोत्पादिकाना बोधिसत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीं सर्वबुद्धप्रणिधिकूट 10
 नाम समाधिमुख सप्रकाशयमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे द्वितीयभूमिप्रतिष्ठिताना
 बोधिसत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीं निरजोमण्डल नाम समाधिमुख सप्र-
 काशयमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे तृतीयभूमिप्रतिष्ठिताना बोधिसत्त्वाना सनि-
 पण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीं प्रशान्तव्यूह नाम समाधिमुख सप्रकाशयमानामपश्यत् ।
 क्वचिदासनपरिवारे चतुर्थीभूमिप्रतिष्ठिताना बोधिसत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता 15
 भिक्षुणीं सर्वज्ञतावेगनिपयसभय नाम समाधिमुख सप्रकाशयमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे
 पञ्चमीभूमिप्रतिष्ठिताना बोधिसत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीं चित्तलता-
 कुतुम्भाभं नाम समाधिमुख सप्रकाशयमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे षष्ठीभूमिप्रतिष्ठिताना
 बोधिसत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीं वैरोचनगर्भं नाम समाधिमुख सप्रकाश-
 यमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे सप्तमीभूमिप्रतिष्ठिताना बोधिसत्त्वाना सनिपण्णाना 20
 सिंहविजृम्भिता भिक्षुणीं समन्तभूयलकार नाम समाधिमुख सप्रकाशयमानामपश्यत् ।
 क्वचिदासनपरिवारे अष्टमीभूमिप्रतिष्ठिताना बोधिसत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता
 भिक्षुणीं धर्मधातुपद्मरसुनिभक्तशरीरविषय नाम समाधिमुख सप्रकाशयमानामपश्यत् । क्वचि-
 दासनपरिवारे नवमीभूमिप्रतिष्ठिताना बोधिसत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहविजृम्भिता भिक्षुणीमनि-
 लम्भत्रलनिल्यव्यूह नाम धर्ममुख सप्रकाशयमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे दशमीभूमि- 25
 प्रतिष्ठिताना बोधिसत्त्वाना सनिपण्णाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीमनारणमण्डल नाम
 समाधिमुख सप्रकाशयमानामपश्यत् । क्वचिदासनपरिवारे सनिपण्णस्य वज्रपाणिपर्यन्मण्डलस्य
 सिंहविजृम्भिता भिक्षुणीं ज्ञानवज्रनारायणव्यूह नाम धर्ममुख सप्रकाशयमानामपश्यत् ।
 इति हि यावत् सर्वोपपत्त्यायतनसभेदेषु सर्वप्रज्ञप्तय सत्त्वगतय , तासु ये सत्त्वा परिपक्वा
 वैनयिका भाजनीभूता , तेषा तस्मिन् महोद्याने समनस्य प्रत्येकमासनपरिवारसनिपण्णाना 30
 नानाशयानां नानाधिमुक्तानां नियताशयाना धनरसश्रद्धाना सिंहत्रिजृम्भिता भिक्षुणीं

तथा तथा धर्म देशयमानामपश्यत्, यत्सर्वे नियता भवन्त्यनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ ।
 तत्कस्य हेतोः ? यथापि तस्मिन्सिंहनिजृम्भिताया भिक्षुण्या समन्तचक्षुरूपेक्षवतीप्रमुखानि
 सर्वबुद्धधर्मनिर्देशप्रमुखानि धर्मधातुतल्लभेदप्रमुखानि सर्वावरणमण्डलविकिरणप्रमुखानि
 सर्वजगत्कुशलचित्तसमग्रमुखानि विशेषपतिव्यूहप्रमुखानि असङ्गनयगर्भप्रमुखानि धर्मधातु
 5 मण्डलप्रमुखानि चित्तकोशप्रमुखानि समन्तरुचिताग्निहरिर्गर्भप्रमुखानि दशप्रज्ञापारमिता
 मुखसंख्येयशतसहस्राण्यरुन्तानि । ये च तत्सूर्यप्रम महोद्यान बोधिसत्त्वसदस्ये वा
 सत्त्वा प्रविशन्ति सिंहनिजृम्भिताया भिक्षुण्या दर्शनाय धर्मश्रवणाय, सर्वे ते सिंह
 निजृम्भिताया भिक्षुण्या प्रथम कुशलमूलधर्मसमुदानेषु नियोजिता यावदनुत्तराया
 सम्यक्संबोधेरित्रया कृता ॥

10 अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक सिंहनिजृम्भिताया भिक्षुण्या इमामेव रूपामुद्यानसपद
 विहारसपद चक्रसपद परिभोगसपद शय्यासनसपद पर्यन्मण्डलसपदमाधिपतेयसपद
 मृद्धिनिवृर्णितसपद सरस्वतीव्यूहसपद इह्य अचिन्त्य च धर्मनय श्रुत्वा त्रिपुलधर्मभेदाधि
 प्यन्दितचित्त सिंहनिजृम्भिताया भिक्षुण्या अभिमुखमाशयविशुद्धिसपद सप्रणीतोऽनेक
 शतसहस्रदृष्टव्य प्रदक्षिणीकरिष्यामीति । अथ सिंहनिजृम्भिताया भिक्षुण्या सर्वं तन्महोद्यान
 10 सपर्यन्मण्डलव्यूहमुदारेणानभासेन स्फुटमनभासितम् । अनेकशतसहस्ररुत्तल प्रदक्षिणीकृत्वा
 एव सजानाति-प्रदक्षिणीकुरुंश्च समन्तादभिमुख सिंहनिजृम्भिता भिक्षुणीन्द्राक्षीत् ।
 स पुरत प्राञ्जलि स्थित्वा एवमाह-मया आर्ये, अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ चित्तमुपा
 दितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं
 प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदु मे
 20 आर्या-कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सा अत्रोचत्-अहं कुरुपुत्र सर्वमयनासमुद्घातितस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लामिनी ।
 आह-क एतस्य आर्ये सर्वमयनासमुद्घातितस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य निपय ? आह-एष
 बुधुपुत्र व्यन्वगत-व्यूहेकचित्तक्षणमोष्टिनिवृत्ति-वभावो ज्ञानालोक । आह-क एतस्य आर्ये
 ज्ञानालोकस्य निपय ? आह-एतन्मम कुरुपुत्र ज्ञानालोकमुखलक्ष्मणहला निर्गृहला सर्वधर्मो
 25 पपन्नो नाम समाधिराजायते, यस्य समाधेः सहप्रतिलभेन मनोमयै कायै सर्वास्तु दशसु
 दिक्षु सर्वलोकधातुष्वेकजातिप्रतिवद्धाना त्रुपितभननगतानां सर्वबोधिसत्त्वानामिकैकस्य बोधि
 सत्त्वस्य अनभिगच्छुबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समैरा मभारैरनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समभि
 पूजाविमात्राभि पूजाप्रयोगायोपसन्मामि, यद्दुत देवैन्द्रकायैर्नागपक्षगन्धर्वासुरगणै
 30 निज्जन्महोरगमनुष्यामनुष्यैर्देवायै पुष्यमेघपरिगृहीतैर्गन्धमेघपरिगृहीतैर्धूममेघपरिगृहीतैर्गन्ध
 मेघपरिगृहीतैर्गन्धमेघपरिगृहीतैर्धूममेघपरिगृहीतैर्गन्धमेघपरिगृहीतैर्गन्धमेघपरिगृहीतैर्गन्ध-
 मेघपरिगृहीतैः पतानामेघपरिगृहीतैः रत्नाभरणमेघपरिगृहीतैः रत्नजालव्यूहमेघपरिगृहीतैः रत्न-
 नितानव्यूहमेघपरिगृहीतैः रत्नप्रदीपव्यूहमेघपरिगृहीतैः रत्नासनव्यूहमेघपरिगृहीतैः पूजाप्रयोगाय

उपसंक्रमामि । यथा तुषितभवनगतानामेकजातिप्रतिबद्धानां बोधिसत्त्वानां पूजाप्रयोगायोप-
संक्रमामि, एवं कुक्षिगतानां जायमानानामन्तःपुरमध्यगतानामभिनिष्क्रमतां बोधिमण्डमुप-
संक्रमतां बोधिमण्डवरगतानामनुत्तरां सम्पक्संबोधिमभिसंबुद्धानां सर्वतथागतानां सर्वधर्मचक्रं
प्रवर्तयतामेवं देवभवनगतानां नागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगमनुष्यामनुष्यभवनगतानां
यावत्सर्वजगच्चित्ताशयान् संतोषयित्वा परिनिर्वायमाणामेवंरूपैर्मनोमयैरात्मभावैरेवंरूपां पूजां 5
कुर्वाणानां सर्वतथागतानामुपसंक्रमामि । ये च सत्त्वा ममेदं बुद्धपूजोपस्थानकर्म प्रजानन्ति,
ते सर्वे नियता भवन्ति- अनुत्तरायां सम्पक्संबोधौ । ये च सत्त्वा मामुपसंक्रामन्ति,
तेषामहं सर्वेषामेतामेव प्रज्ञापारमिताववादानुशासनीं ददामि । अहं कुलपुत्र ज्ञानचक्षुषा
सर्वसत्त्वान् पश्यामि । न च सत्त्वसंज्ञामुत्पादयामि, न मन्ये । सर्वजगन्मन्त्रसंज्ञामुद्रां
शृणोमि, न च मन्ये सर्ववाक्पथानभिनिविष्टत्वात् । सर्वतथागतान् पश्यामि, न च मन्ये 10
धर्मशरीरपरिज्ञानत्वात् । सर्वतथागतधर्मचक्राणि च संधारयामि, न च मन्ये धर्मस्वभावावबुद्ध-
त्वात् । प्रतिचित्तक्षणं सर्वधर्मधातुं स्फुरामि, न च मन्ये मायागतधर्मतावबुद्धत्वात् । एतमहं
कुलपुत्र सर्वमन्यनासमुद्घातितं बोधिसत्त्वविमोक्षं प्रजानामि । किं मया शक्यं बोधिसत्त्वाना-
मनन्तमध्यधर्मधालवतीर्णानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम्, ये ते सर्वधर्ममन्यनाविहा-
रिणश्च एकपर्यङ्गेन च सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति । ये ते स्वकायान्तर्गतानि सर्वबुद्धक्षेत्राणि 15
संदर्शयन्ति, एकक्षणेन च सर्वतथागतानुपसंक्रामन्ति । येषामात्मभावे सर्वबुद्धविकुर्वितानि
प्रवर्तन्ते । ये एकरोम्ना बह्वनभिज्ञाप्यानभिलाष्यानि बुद्धक्षेत्राण्यभ्युक्षिपन्ति । ये ते
सरोमविवरेऽनभिलाष्यानभिलाष्यलोकधातुसंबर्तविरतकल्पानादर्शयन्ति । ये एकक्षणेनानभि-
लाष्यानभिलाष्यकल्पसंवाससमतां समवसरन्ति । ये एकक्षणेन अनभिलाष्यानभिलाष्यान्
कल्पान् संसरन्ति ॥ 20

गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापये दुर्गे जनपदे रत्नव्यूहं नाम नगरम् । तत्र वसु-
मित्रा नाम भागवती प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्व-
चर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सिंहविजृम्भिताया भिक्षुष्याः पादौ शिरसाभिवन्द्य
सिंहविजृम्भितां भिक्षुणीमनेकशतसहस्रवृत्तः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य सिंह- 25
विजृम्भिताया भिक्षुष्या अन्तिकात् प्रक्रान्तः ॥ २५ ॥

२८ वसुमित्रा ।

- अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकस्तथा महाप्रज्ञाविद्युतावभासितचित्तः, तं सर्वज्ञज्ञानालोकं
निध्यायन्, तं धर्मतास्त्रभावबलावभासं समनुपश्यमानः, सर्वसत्त्वरुतविज्ञप्तिकोशं धारणीनयं
दृढीकुर्वन्, तं सर्वतथागतधर्मचक्रसंधारणं धारणीनयं विपुलीकुर्वन्, तं सर्वजगच्छरणं
5 महाकारुणात्रिलमुपस्तम्भयन्, तं सर्वधर्मनयालोकसुखसमुत्थानं सर्वज्ञतावेगं प्रत्यवेक्षणः,
तां विपुलधर्मधातुमण्डलस्फरणप्रणिधिपरिशुद्धिमनुवर्तमानः, तं सर्वधर्मदिग्गवभासज्ञानालोक-
मुत्थापयमानः, तत्सर्वधर्मदशदिग्लोकधातुव्यूहस्फरणमभिज्ञानबलं निर्हरन्, तं सर्वबोधिसत्त्व-
कर्मसमूह्युपादानारम्भनिस्तीरणप्रणिधिं परिपूरयन् अतुपूर्वेण येन दुर्गे जनपदे रत्नव्यूहं
नगरं तेनोपसंक्रान्तो वसुमित्रां भागवतीं परिमार्गन् । तत्र ये पुरुषा वसुमित्राया भागवत्या
10 गुणानभिज्ञा ज्ञानगोचराविधिज्ञाश्च, तेपामेतद्भवत्—किमस्य एवं शान्तदान्तेन्द्रियस्य एवं
सप्रज्ञानस्य एवमभ्रान्तस्य एवमविक्षिप्तमानसस्य एवं युगमात्रप्रेक्षिणः एवं वेदनाभिरपर्या-
दत्तचित्तस्य एवमनिमित्तप्राहिणः सर्वरूपगतेषु उल्लिख्यक्षुभः एवमव्यग्रमानसस्य गम्भीर-
चेष्टस्याभिरूपस्य सागरकल्पस्य अक्षोभ्यागधलीनचित्तस्य वसुमित्रया भागवत्या कार्यम् ? न
हीदृशा रागरता भवन्ति, न विपर्यस्तचित्ताः । नेदृशानामद्युभसंज्ञा समुदाचरति । नेदृशाः
15 कामदासा भवन्ति । नेदृशाः धीवशगा भवन्ति । नेदृशा मारगोचरे चरन्ति । नेदृशा
मारविषयं निषेधन्ते । नेदृशाः कामपङ्के संसीदन्ति । नेदृशा भारसाशैर्बन्धन्ते । नाकार्यकारिणो
भवन्ति । ये पुनर्वसुमित्राया भागवत्या गुणविशेषाभिज्ञा ज्ञानगोचरप्रत्यक्षा वा, ते एवमाहुः-
साधु साधु कुलपुत्र, सुलब्धास्ते लाभाः, यस्त्वं वसुमित्रां भागवतीं परिप्रष्टव्यां मन्वसे ।
नियमेन त्वं बुद्धयं प्रार्थयसे । नियमेन त्वं सर्वसत्त्वप्रतिशरणमात्मानं कर्तुकामः । नियमेन
20 त्वं सर्वसत्त्वानां रागशंखमुद्धर्तुकामः । नियमेन त्वं शुभसंज्ञां विकरितुकामः । एषा कुलपुत्र
वसुमित्रा भागवती नगरशृङ्गाटकस्योत्तरेण स्रगृहे तिष्ठति ॥

- अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक इदं वचनमुपश्रुत्य तृप्त उदन्न आत्तमनाः प्रसुदितः
प्रीतिसीमनस्वजातो येन वसुमित्राया भागवत्या निवेशनम्, तेनोपसंक्रम्य तद्गृहमद्राशीद्विपुत्र
च विस्तीर्णं च दशरत्नप्राकारपरिक्षिप्तं दशरत्नतालपङ्क्तिपरिवृतम् । दशभिः परिखाभिर्गन्धो-
25 दकाभिर्दिव्यरत्नोत्पलपत्रकुमुदपुण्डरीकसंलघदितसलिलाभिः अष्टाङ्गोपेतवारिपरिष्काराभिः
कलकवालिक्तासंस्तीर्णतलाभिः मनोहरगन्धच्छित्तिसुगन्धीकृतोदकाभिः अनेकरत्नप्राकारो-
पशोभिताभिः समन्तादनुपरिक्षिप्तम्, सर्वरत्नमयभवनविमानकूटागारसुविभक्तोद्विद्वनिर्गूहतेरत्न-
गवाक्षजालार्धचन्द्रसिंहपञ्जरविचित्रज्योतिर्ष्वजमणिरत्नोज्वलिततेजसम्, असंख्येयविनिधत्त-
प्राकारोपशोभितं वैदूर्यखचितरत्नहारसंस्कृततलं सर्वदिव्यशुभगन्धवासितोपचारं महाकाल्याण-
30 धूपघृपितगुग्गुणं सर्वाङ्गुलेपनविलितोपचारं सर्वरत्नखोटकरचितप्राकारं विनिधत्तप्रत्यर्पित-

जाम्बूनदजालसंटादितकूट कनकघण्टाजालशतसहस्रपातेरितप्रमुक्तमधुरमनोद्वनिर्घोष सर्व-
 रत्नपुष्पमेवप्रसूतप्रकीर्णरत्नकुसुमालंकार सर्परत्नत्रिचित्रप्रजोपशोभितद्वार नानामणिरत्नप्रभा
 ज्वालालोकापर्यन्तनिर्देश प्रभूतमणित्रिचित्रद्रुमशाखावज्रशिलाप्रकटनिधिशतसहस्रनिचया
 क्षयकोश दशमहोचानप्रतिमण्डितम् । स तत्रापश्यद्वसुमित्रा भागवतीमभिरूपा प्रासादिका
 दर्शनीया परमया शुभमर्णपुष्कलतया समन्वागता सुवर्णवर्णच्छविमभिनीकेशी सुनिभक्त- 5
 समाङ्गप्रलङ्गशरीरा सर्पकामधातुकदेवमनुष्यातिक्रान्तवर्णरूपसस्थानशोभा ब्रह्मातिरेकस्वरा
 सर्वसत्त्वरूतमग्नविभिन्ना सर्वस्वरव्यूहोपेतकान्तस्वरा चक्राक्षरव्यूहनिमोक्षकोशव्यानुगता सर्प
 शिल्पशास्त्रकोशनिर्घाता धर्मज्ञानमापामोशमुशिक्षिता सर्गकारवोधिसत्त्वोपायनयप्रति
 लब्धा त्रिचित्ररत्नाभरणविभूषिता मनोज्ञकाया सर्परत्नमयप्रभास्वरजालसंटादितशरीराम्
 असव्येयदिव्यमणिरत्नाभरणव्यूहप्रतिमण्डितोज्ज्वलदेहा चित्तराजमहामणिरत्नावद्धमकुटा 10
 वज्ररत्नत्रिचित्रभिद्धान्तमणिरत्नोपशोभितमध्यवैडूर्यमणिहारानसक्तकण्ठामभिल्लबुशल्मूर्चर्या
 सभागैकप्रणिधानमनूपमहापरिवारामक्षयपुण्यज्ञानमहानिधानकोशाम् । तथा च सर्प तद्ब्रह्म
 सर्परत्नमनविमानव्यूह स्वशरीरनिर्घातया प्रेमणीयया कायप्रह्लादसुसमजनन्या चित्तौद्विल्य
 प्रीतिकरण्या उदारया प्रभया स्पुटमवभासिनमपश्यत् ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको वसुमित्राया भागवत्या पादौ शिरसाभिनय पुरत 15
 प्राङ्गादि स्थित्वा एवमाह—मया आर्ये, अनुत्तराया सम्यक्सोधौ चित्तमुपादितम् । न च
 जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितं यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च
 मे आर्या बोधिसत्त्वानामनवादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्या—कथं बोधिसत्त्वेन
 बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । सा अवोचत्—मया कुलपुत्र विराग
 कोटीगतो नाम बोधिसत्त्वनिमोक्ष प्रतिलब्ध । साह कुलपुत्र देवानामप्सरोरूपवर्ण 20
 सस्थानारोहपरिणाहातिरेकप्रभास्वरनिशुद्धा यथाशयाधिमुक्तानामाभासमागच्छामि । एव
 नामयश्चगवर्गसुरगण्डकिन्नरमहोरगमनुष्यामनुष्याणां कन्यारूपवर्णसस्थानारोहपरिणाहाति-
 रेकप्रभास्वरनिशुद्धा यथाशयाधिमुक्तानामाभासमागच्छामि । ये च सत्त्वा मामुपसन्नामन्ति
 रागपर्यवस्थितचेतसः, तेषामह बुद्ध्युत सर्वेषां रागविरागत्यै धर्मं देशयामि । ते च तं धर्मं
 श्रुत्वा रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति, असङ्गनिपयं च नाम बोधिसत्त्वसमार्थं प्रतिलभन्ते । 25
 केचिन्मम सहदर्शनेन रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति, प्रामोदरतिं च नाम बोधिसत्त्वसमार्थं
 प्रतिलभन्ते । केचिदालपनमात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति, असङ्गस्वरकोशं च नाम
 बोधिसत्त्वसमार्थं प्रतिभन्ते । क्वचित्पाणिग्रहमात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति, सर्वबुद्ध-
 क्षेत्रानुगमनप्रतिष्ठानं च नाम बोधिसत्त्वसमार्थं प्रतिलभन्ते । केचिदेकावासमात्रकेण रागविराग
 तामनुप्राप्नुवन्ति, विसंयोगागैकं च नाम बोधिसत्त्वसमार्थं प्रतिलभन्ते । केचिद्वेक्षितमात्रेण राग 30
 विरागतामनुप्राप्नुवन्ति, प्रशान्ताकारव्यूहं च नाम बोधिसत्त्वसमार्थं प्रतिलभन्ते । केचिद्विजृ-
 म्भितमात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति, परप्रवादिबिक्षोभणं च नाम बोधिसत्त्वसमार्थं प्रति

लभन्ते । केचिन्निमीलनमात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति, बुद्धविषयालोके च नाम बोधिसत्त्व-
समाधिं प्रतिलभन्ते । केचिदालिङ्गनमात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति, सर्वजगत्संप्रहापरिहाम-
गर्भं च नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभन्ते । केचिरपरिचुम्बनमात्रेण रागविरागतामनुप्राप्नुवन्ति,
सर्वजगत्पुण्यकोशस्पर्शनं च नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रतिलभन्ते । ये केचित्तत्त्वा
5 ममान्तिफलमुपसंक्रामन्ति, सर्वास्तानहमत्रैव विरागकोटीगते असङ्गसर्वज्ञताभूम्यभिमुखे बोधि-
सत्त्वविमोक्षे प्रतिष्ठापयामि ॥

आह—कुत्र त्वया आर्ये कुशलमूलमवरोपितम्, कीदृशं च कर्मोपचितम्, यस्या-
स्तयेयमीदृशी संपत् ! आह—स्मरामि कुलपुत्र, अतीतिऽप्वनि आयुष्चगामी नाम तथागतोऽहं
सम्यक्संबुद्धो लोके उदपादि विद्याचरणसंपन्नः सुगतो लोकाविदनुत्तरः पुरुषदम्यसाराधिः
10 शास्ता देवमनुष्याणां बुद्धो भगवान् । तस्य कुलपुत्र अत्युच्चगानिनस्तथागतस्य सत्त्वाना-
मनुकम्पायं सुमुखां नाम राजधानीं प्रविशतः इन्द्रकीलमाक्रामतः सर्वं तन्नगरं प्राकपत ।
विपुलविस्तीर्णं च अनेकरत्नमयं संस्थितमभूत् अनेकरत्नप्रभाङ्गूढं विविधरत्नपुष्पाभि-
कीर्णं नानादिव्यतृषप्रमुक्तनिर्घोषम् । उदारप्रमेयदेवकायमेधप्रच्छन्नं च अन्तरीक्षं संस्थित-
मभूत् । अहं च कुलपुत्र तेन समयेन सुमतिर्नाम श्रेष्ठिभार्या अभूवन् । ततो मे बुद्ध-
15 प्रातिहार्यसंचोदितया स्वामिना सार्धं प्रधावित्वा तस्य तथागतस्य बीषीमुखमुपसंक्रान्तस्य
उदारप्रसादजातया एका रत्नकाकणिः प्रतिपादिता । तदा च मञ्जुश्रीः कुमारभूतस्त्राय
मगवतोऽयुद्धगामिनस्तथागतस्योपस्थानकोऽभूत् । तेनाहमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्त-
मुत्पादिता । एतमहं कुलपुत्र विरागकोटीगतं बोधिसत्त्वविमोक्षं प्रजानामि । किं मया
सक्यमनन्तोपापज्ञानकौशलप्रतिष्ठितानां विपुलाक्षयपुण्यकोशानामपराजितज्ञान-
20 विषयाणां चर्षां ज्ञातुम्, गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापथे शुभपारंगमं नाम नगरम् । तत्र वेष्टिलो नाम
गृहपतिश्चन्दनपीठं तथागतचैल्यं पूजयति । तमुपसंक्राम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन
बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वसुभिन्नाया भागवत्याः पादौ शिरसाभिवन्ध
25 वसुभिन्नां भागवतीमनेकदातसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य वसुभिन्नाया
भागवत्या अन्तिकार्त् प्रक्रान्तः ॥ २६ ॥

२९ वेष्टिलः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन शुभपारंगमे नगरे वेष्टिलस्य गृहपतेर्निवेशनं तेनोपजगाम । उपेत्य वेष्टिलस्य गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्धय पुरतः प्राङ्गलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्य अनुत्तरायां सम्पत्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो 5 बोधिसत्त्वानामववादानुशासनी ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । सोऽबोचत्—अहं कुलपुत्र अपर्यादत्तकोटीगतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लामी । न मम कुलपुत्र संतानात्तयागतः परिनिर्वातो न परिनिर्वाति न परिनिर्वास्यति सर्वलोकधातुषु अत्यन्तपरिनिर्वाणेन अन्यत्र वैनयिकसत्त्ववशमुपादाय । सोऽहं कुलपुत्र चन्दनपीठस्य तथागतचैत्यस्य द्वारमुद्घाटयामि । तच्च मे 10 चैत्यद्वारमुद्घाटयतोऽक्षयबुद्धवंशव्यूहो नाम बोधिसत्त्वसमाधिः प्रतिलब्धः । एतं चाहं कुलपुत्र समाधिं चित्तक्षणे चित्तक्षणे समापये । सर्वत्र चित्तक्षणे अनेकाकारविशेषतामधिगच्छामि ॥

आह—क एतस्य आर्य समाधेर्विषयः ? आह—एतं मम कुलपुत्र समाधिं समापन्नस्य अस्मिन् लोकधातुवंशे बुद्धपरंपरया काश्यपप्रमुखाः सर्वतथागताः कनकमुनिः कुच्छन्द-विश्वभुक् शिलिविपरिश्रित्यिष्युप्ययशोत्तरपद्मोत्तरप्रमुखाः सर्वतथागता अभिमुखा भवन्ति । 15 बुद्धदर्शानानुसंधौ बुद्धपरंपरानुपच्छेदेन चित्तक्षणे चित्तक्षणे बुद्धशतं पश्यामि । तदनन्तरेण चित्तेन बुद्धसहस्रमवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन बुद्धशतसहस्रमवतरामि । एवं बुद्धकोटीं बुद्धकोटीशतं बुद्धकोटीसहस्रं बुद्धकोटीशतसहस्रं बुद्धकोटीव्ययुतं बुद्धकोटीनियुतं बुद्धकोटीकङ्करं बुद्धकोटीबिम्बम् । तदनन्तरेण चित्तेन यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धोत्पादपरंपरामवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमांस्तथागतानवतरामि । 20 तदनन्तरेण चित्तेन यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांस्तथागतानवतरामि । तेषां च तथागतानां प्रथमचित्तोत्पादसंभारपरंपरामवतरामि । प्रथमचित्तोत्पादप्रतिलम्भ-विकुर्वितमवतरामि । प्रणिधानविमात्रताभिनिर्द्धारविशुद्धिमवतरामि । चर्याविशुद्धिमवतरामि । पारमितापरिपूरिमवतरामि । सर्वबोधिसत्त्वभूमिसमुदागममवतरामि । क्षान्तिप्रतिलम्भविशुद्धिमवतरामि । मारकलत्रिकिरणधिनर्दितमवतरामि । अभिसंबोधिविकुर्वितव्यूहमवतरामि । 25 बुद्धक्षेत्रविशुद्धिविमात्रतामवतरामि । सत्त्वपरिपाकविमात्रतामवतरामि । पर्यक्संनिपातविमात्रतामवतरामि । प्रभामण्डलविमात्रतामवतरामि । धर्मचक्रप्रवर्तनवृषमितामवतरामि । बुद्ध-निकुर्वितप्रातिहार्यमवतरामि । सुविभक्तां संभिन्नां चैषां धर्मदेशनां स्मरामि, संधारयामि, स्पृश्या चोद्गृह्णामि । गत्या प्रविचिनोमि । भक्त्या प्रविभजामि । बुद्धानुगच्छामि । प्रज्ञया प्रकाशयामि । अनागतबुद्धपरंपरां च मैत्रेयप्रमुखानवतरामि । एकचित्तक्षणे बुद्धशत- 30 मवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन बुद्धसहस्रमवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन यावदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांस्तथागतानवतरामि । तेषां च तथागतानां प्रथमचित्तो-

त्पादसंभारपरपरामवतरामि । यात्रस्तुप्रिमत्ता समिक्ता चैषा धर्मदेशना स्मरामि, सधारयामि,
 स्मृत्या चोद्गृह्णामि । गत्या प्रविचिनोमि । मत्या प्रविभजामि । बुद्ध्या अनुगच्छामि । प्रश्ना
 प्रकाशयामि । यथा चेह लोकाधातुवशे पूर्णान्तापरान्तपर्यापकाना बुद्धपरपरा पश्यामि,
 अत्रतरामि, तथा दशसु दिक्षु अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समेषु अतीतानप्रतेषु
 ६ लोकाधातुवशेषु सर्वत्रथागतपरपरामवतरामि । तेषा च तथागताना प्रथमचिन्तोत्पादसंभारपर
 परामवतरामि । ता च बुद्धपरपरान्तरामव्यवच्छिन्ना निष्ठामवतरामि । अतुल श्रद्धामानीव
 बोधिसत्त्वरीर्यव्यवसायगम्य बोधिसत्त्वरीर्यत्रेणत्रिर्धनमसहायं सर्वलोकेन सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धै
 स्तद्विषयानवक्रान्तेषु बोधिसत्त्वे प्रत्युत्पन्नाना च दशसु दिक्षु सर्वलोकाधातुषु वैरोचन
 प्रमुखाना तथागताना परपरामवतरामि । एकचित्तक्षणे बुद्धशत परमाणि अत्रतरामि । तदन
 10 न्तरेण चित्तेन बुद्धसङ्घमवतरामि । तदनन्तरेण चित्तेन यानदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्ध-
 क्षेत्रपरमाणुरज समासायागतानवतरामि । य च यदा तथागत द्रष्टुमाकाङ्क्षामि, त तदा
 पश्यामि । यच्च तैबुद्धैर्भगवद्भिर्भूषित भाषन्ते भाषिष्यन्ते, तस्मिं शृणोमि । श्रुत्या चोद्गृह्णामि ।
 स्मृत्या सधारयामि । गत्या प्रविचिनोमि । मत्या प्रविभजामि । बुद्ध्या अनुगच्छामि । प्रश्ना
 प्रकाशयामि । एतमह कुलपुत्र अपरिनिर्वाणकोटीगत बोधिसत्त्वविमोक्ष जानामि । किं मया
 15 शक्य स्वध्वैरुक्षणज्ञानप्रतिलब्धाना बोधिसत्त्वाना क्षणकोटीसमाधिव्यूहविहारिणा तथागत
 दिवसान्तरान्ताना सर्वफलपरिफलपसमतानुगताना सर्वबुद्धसमतासमाप्यनुबद्धानामात्मसत्त्वबुद्धा
 द्वयविहारिणा प्रकृतिप्रभास्वरधर्म गृहमण्डलाना ज्ञानयज्ञलोकाजालस्वरगाना सर्वतथागतधर्म
 मुद्राविभोषितविहारिणा सर्वधर्मधातुविज्ञपनज्ञानविदयाणा सर्वतथागतधर्मदेशनाविज्ञप्तिज्ञान-
 विषयाणा चर्यां ज्ञातुम्, गुणान् वा वक्तुम् ॥

90 गच्छ बुद्धपुत्र, अयमिद्वैव दक्षिणापथे पोतलको नाम पर्वत । तत्र अव-
 लोकितेश्वरो नाम बोधिसत्त्व प्रतिवसति । तमुपसक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
 सत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपन्नव्यम् । तस्या वेलायामिमे गाथे अभाषत—

गच्छो हि सूधन शिरीजलराजमये
 गिरिराजपोतलकिं शोभति शूरभागे ।

25 रत्नामय तरुनर दुसुमाभिकीर्ण-
 सुचानपुष्करिणिप्रद्ववणोपपेतम् ॥ १ ॥

तस्मिंश्च पर्वतररे विहरानि धीरो
 अवलोकितेश्वर निदू जगतो हिताय ।

30 त गच्छ पृच्छ सुधना गुण नायकानां
 देशिष्यते निपुलशोभि नयप्रवेशम् ॥ २ ॥

अप एतद्ध सुधन श्रेष्ठिदारको वेष्टिल्लस्य गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्ध वेष्टिः गृहपतिमनेय-
 शनसद्वन्नष्टत्वं प्रदक्षिणीहल्य पुन पुनरवलोक्य वेष्टिः स्य गृहपतेरन्तिकत्वात् प्रमान्तः ॥ २७ ॥

३० अवलोकितेश्वरः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वेष्टिलस्य गृहपतेरनुशासनीमनुविचिन्तयन्, तं बोधिसत्त्वाधिमुक्तिकोशं निगमयन्, तद्वोधिसत्त्वानुस्यूतिब्रह्ममनुस्मरन्, तं बुद्धनेत्रपरंपराबलं संधारयन्, तं बुद्धानन्तर्यानुसंधिमनुगच्छन्, तं बुद्धनामश्रोत्रानुगममनुस्मरन्, तं बुद्धधर्मदेशानानयमनुलोमयन्, तं बुद्धधर्मसमुदागमव्यूहमवतरन्, तद्बुद्धाभिसंबोधिविनिर्दिष्टमधिमुच्यमानः, 5 तदचिन्त्यं तथागतकर्माभिमुखीकुर्वन् अनुपूर्वेण येन पोतलकः पर्वतस्तेनोपसंक्रम्य पोतलकं पर्वतमभिरुह्य अवलोकितेश्वरं बोधिसत्त्वं परिमार्गन् परिगवेषमाणोऽद्राक्षीदवलोकितेश्वरं बोधिसत्त्वं पश्चिमदिक्पर्वतोत्सेद्गे उत्ससरःप्रसन्नवणोपशोभिते नीलतरुणकुण्डलकजातमृदु-शाद्वलतले महावनविबरे वज्ररत्नशिखायां पर्यङ्कं बद्ध्वा उपविष्टं नानारत्नशिखालतनपिण्णा-परिमाणबोधिसत्त्वगणपरिवृतं धर्म देशयमानं सर्वजगत्संग्रहविषयं महाभैत्रीमहाकरुणामुखो- 10 धोतं नाम धर्मपर्यायं संप्रकाशयन्तम् । दृष्ट्वा च पुनस्तुष्ट उदग्र आत्तमनाः प्रमुदितः प्रीति-सौमनस्यजातः प्रहर्षितविकसितानिभियनयनः कृताञ्जलिपुटः कल्याणमित्रप्रसादवेगानुगता-विक्षितचेताः कल्याणमित्रेषु सकलबुद्धदर्शनसंज्ञी कल्याणमित्रप्रभवसर्वधर्ममैघसंप्रतीच्छन्संज्ञी कल्याणमित्राधीनसर्वगुणप्रतिपत्तिसंज्ञी कल्याणमित्रसमवधानदुर्लभसंज्ञी कल्याणमित्रोद्भव-दशबलज्ञानरत्नप्रतिलाभसंज्ञी कल्याणमित्रसमुद्भवाक्षयज्ञानालोकसंज्ञी कल्याणमित्राश्रय- 15 संवर्धितपुण्यप्रवालसंज्ञी कल्याणमित्रसंप्रकाशितसर्वज्ञताद्वारसंज्ञी कल्याणमित्रोद्देशितमहाज्ञान-सागरावतारसंज्ञी कल्याणमित्रसंजनितसर्वज्ञतासंभारसमुदयसंज्ञी येन अवलोकितेश्वरो बोधि-सत्त्वस्तेनाभिजगाम ॥

अथ खलु अवलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वः सुधनं श्रेष्ठिदारकं दूरत एव आगच्छन्तमव-लोक्य आमन्नयामास—एहि । स्वागतं ते अनुपमोदाराचिन्त्यमहायानसंप्रस्थिता जातमूलक- 20 विविधदुःखोपद्रुताप्रतिशरणसर्वजगत्परित्राणाशया सर्वलोकातिरान्तानुपमाप्रमेया सर्वबुद्ध-धर्माध्यक्षताभिलापिन् महाकरुणावेगाविष्ट सर्वजगत्परित्राणमते समन्तभद्रदर्शनचर्याभि-मुख महाप्रणिधानमण्डलपरिशोधनचित्त सर्वबुद्धधर्ममैघसंधारणाभिलषितकुशलमूलो-पचयातृसाशयकल्याणमित्रानुशासनीसम्यक्प्रवृत्तमञ्जुश्रीज्ञानसागरसंभूत गुणकमलाकर बुद्धा-धिष्ठानप्रतिलाभाभिमुख समाध्यालोकत्रेगप्रतिलब्ध सर्वबुद्धधर्ममैघसंधारणाभिलषितचित्त 25 बुद्धदर्शनप्रीतिप्रसादवेगप्रहर्षितमानस अचिन्त्याप्रमाणसुचरितवेगाभिष्यन्दितचेतः गुण-प्रतिपत्तिवेगविशुद्धपुण्यज्ञानकोश स्वयमभिज्ञामुलसर्वज्ञज्ञानमात्रवेगपरसंदर्शाभिप्राय महा-करुणावेगविषजमूलतपागतज्ञानालोकवेग संधारणमते ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन अवलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वस्तेनोपसंक्रम्य अव-लोकितेश्वरस्य बोधिसत्त्वस्य पादौ शिरसाभिवन्ध अवलोकितेश्वरं बोधिसत्त्वमनेकरातसहस्र- 3)

कृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्राङ्गलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्ये, अनुत्तरायां सत्यसं-
बोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्,
कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामनुवादानुशासनीं ददातीति । तदहं
मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

- 5 अथ खलु अयलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वो जाम्बूनदसुवर्णवर्णं विचित्राप्रमेयप्रभाजल
याह्वय्यूहमेघप्रमुञ्चन दक्षिणं वाहु प्रसार्य कृष्णानुल्यङ्गनविस्तृतविधिविमलामितकाय-
चित्तप्रह्लादसजननरश्मिप्रतानसंकुसुमित पाणिं सुधनस्य थैष्टिदारकस्य मूर्ध्नि प्रतिष्ठाप्य एव-
माह—साधु साधु बुलपुत्र, येन ते अनुत्तरायां सत्यसंबोधौ चित्तमुत्पादितम् । अहं
कुलपुत्र महाकरुणामुखाविलम्ब नाम बोधिसत्त्वचर्यामुखं प्रजानामि । एतच्च कुलपुत्र
- 10 महाकरुणामुखाविलम्ब बोधिसत्त्वचर्यामुखं सर्वजगदसभिनसत्त्वपरिपाकविनयनप्रवृत्त समन्त-
मुखन्नोतविज्ञप्तिस्त्वसमग्रहविनयपर्युपस्थानम् । सोऽहं कुलपुत्र महाकरुणामुखाविलम्बबोधि-
सत्त्वचर्यामुखे प्रतिष्ठितं सर्वतथागतानां च पादयूथालं विचलामि, सर्वसत्त्वकर्षणं च
अभिमुखिच्छामि । दानेनापि सत्त्वान् संगृह्णामि । प्रियवादितया अर्थक्रियया सगानार्थतयापि
सत्त्वान् संगृह्णामि । रूपकायविदर्शनेनापि सत्त्वान् परिपाचयामि । अचिन्त्यवर्णसंस्थानरूप-
- 15 दर्शनेविशुद्ध्या रश्मिजालोत्सर्गणापि सत्त्वान् प्रह्लाच परिपाचयामि । यथाशयधोपोदाहारेणामि
यथाभिमतेर्यापयसंदर्शनेनापि विविधाधिसुक्तिसमागधमदेशनयापि नानारूपविकुर्वितेनापि
कुशलधर्मोपचयप्रवृत्तसत्त्वचित्तसचोदनयापि आशयानुरूपमिचित्रापरिमाणनिर्माणसदसने-
नापि नानाजात्युपपन्नसत्त्वसभागरूपसददर्शनेनापि एकावासनिवासेनापि सत्त्वान् संगृह्णामि
परिपाचयामि । तेन मया कुलपुत्र इदं महाकरुणामुखाविलम्ब बोधिसत्त्वचर्यामुखं परिशोभयता
- 20 सर्वजगदप्रतिशरणप्रणिधिरुत्पादितः, मद्भुतं सर्वसत्त्वप्रपातभयविगमाय सर्वसत्त्वसंत्रासकभय-
प्रशमनाय सर्वसत्त्वसमोहभयविनिवर्तनाय सर्वसत्त्वबन्धनभयसामुच्छेदाय सर्वसत्त्वजीवितोप-
रोधोपक्रमभयव्यावर्तनाय सर्वसत्त्वोपकरणवैकल्यभयापनयनाय सर्वसत्त्वजीविकाभयव्युपशम-
नाय । सर्वसत्त्वान्शोकभयसमतिक्रमणाय सर्वसत्त्वसासारिकभयोपशमनाय सर्वसत्त्वपर्यच्छरण-
भयनिगमाय सर्वसत्त्वसंरणभयव्यतिक्रमणाय सर्वसत्त्वदुर्गतिभयविनिवर्तनाय सर्वसत्त्व-
- 25 तमोत्पत्कारनिवमगलप्रत्युदावर्त्यावभासकरणाय सर्वसत्त्वविपभागसमप्रधानभयान्त-
विगमाय सर्वसत्त्वप्रियविप्रयोगभयनिरोधाय सर्वसत्त्वप्रियस्तासतभयापनयनाय सर्वसत्त्वकाय-
परिपीडाभयनिसयोगाय सर्वसत्त्वचित्तपरिपीडनभयनिर्गोक्षणाय सर्वसत्त्वदुःखदोर्मन्त्यो-
पायाससमविक्रमाय सर्वजगदप्रतिशरणप्रणिप्यभिनिर्हारः कृतः । अनुसृतिमुखं च मे
सर्वलोकैऽधिष्ठितं सर्वसत्त्वमव्युपशमनाय । स्वनामचक्रं मे सर्वलोकैऽभिविज्ञप्तं सर्वसत्त्वभय-
- 30 निगमाय । सर्वजगदन्ताड्यतिभेदसाम्यो मे कायेऽधिष्ठितो यथाकान्तजगदप्रतिनिश्चये ।
सोऽहं कुलपुत्र, अनेनोपायेन सत्त्वान् सर्वमेवेत्यः परिमोच्य अनुत्तरायां सत्यसंबोधौ
चित्तमुत्पाप्य अविनश्यन् परोमि बुद्धधर्मप्रतिष्ठापयामि । एतमहं बुलपुत्र महाकरुणामुखा-

विलम्बस्य बोधिसत्त्वचर्यामुखस्य लामी । किं मया शक्य समन्तभद्राणां बोधिसत्त्वानां
 सर्गमुद्धप्रणिधानमण्डलनिशुद्धानां समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यागतिगतानां कुशलधर्माभिसंस्कारा-
 व्यग्रच्छिन्नस्रोतानां सर्वबोधिसत्त्वसमाधिश्रोत्रसदासमाहितानां सर्गकल्पसवासचर्यात्रिरत्य-
 स्रोतानां सर्गत्र अघ्ननयानुगतस्रोतानां सर्वलोकधात्वार्तपरिवर्तस्रोतकुशलानां सर्गसत्त्वा-
 कुशलचित्तव्युपशमकरस्रोतानां सर्वसत्त्वकुशलचित्तसमर्थनस्रोतानां सर्गसत्त्वसारस्रोतोविनि- 5
 वर्तिकरस्रोतानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

तत्रेदमुच्यते—

कृत्वा प्रदक्षिण्य स्तवित्वं च गोरवेण
 प्रकान्तं दक्षिणपथं सुधनं सुदान्तं ।
 सो पश्यते रत्नपर्वतरुन्दरस्य 10
 अवलोकितेश्वरमूर्ध्नि करुणात्रिहारिम् ॥ १ ॥
 वज्रामये गिरितटे मणिरत्नचित्रे
 सिंहासने पद्ममार्गिणिं निपण्णं धीरो ।
 देवासुरैर्भुजगन्निन्नरराक्षसैश्च
 परिवारितो जिनसुतैर्दिंतेषु धर्मम् ॥ २ ॥ 15
 दृष्ट्वापजातं अतुला सुधनस्य प्रीतिं
 उपगम्य वन्दति क्रमौ गुणसागरस्य ।
 ओवाच देहि मम आर्यं कृपां जनित्वा
 शिक्षां तु अहं लभे इमं भद्रचर्याम् ॥ ३ ॥
 बाहुं प्रणम्य विमलं शतपुण्यचित्रं 20
 प्रभमेघजालविपुलं शुभं मुश्रमानः ।
 मूर्ध्नि स्थित्व सुधनस्य निशुद्धसत्त्वो
 अवलोकितेश्वरं सिद्धं वचनं भणति ॥ ४ ॥
 एकं निमोक्षमुखं जानामि बुद्धपुत्रं
 सर्वजिनानं करुणाघनज्ञानगर्भम् । 25
 समूतं सर्वजगतायणसप्रहायं
 सर्वत्र वर्तति मनाप्ययं आलम्ब्येभ ॥ ५ ॥
 त्रायामि सर्वजनतां व्यसनैरनेकैः
 ये गाडबन्धनगतास्त्रिषु हन्तप्रजाताः ।
 गात्रेषु विद्धं तेषु चारकसन्निरुद्धां
 मुष्यन्ति बन्धनगता मम नाम श्रुत्वा ॥ ६ ॥ 30

उत्सृष्ट वप्य नृपतीन कृतापराधाः

क्षिता इषु न च क्रमन्ति शरीरि तेषाम् ।

छिद्यन्ति शस्त्र परिवर्तति तीक्ष्ण धारा

ये नामधेयु मम तत्र अनुस्मरन्ति ॥ ७ ॥

राजान मध्यगत ये च विवादप्राप्ता

विजिनन्ति सर्वरिपवोऽथ शुभे लभन्ते ।

वर्धन्ति सर्वे पश मित्रकुले धनानि

भोन्ती अर्धर्षिय स्मरित्वन मह्य नाम ॥ ८ ॥

चोरभया अरिभया अटवीप्रवेशाः

सिंहशकृद्वीपिनमरीमृगव्यालकीर्णाः ।

गच्छन्ति निर्भय जिनित्वन सर्वशत्रून्

ये नामधेयु मम केचिदनुस्मरन्ति ॥ ९ ॥

क्षिता महागिरितटीतु प्रदुष्टचित्तै-

रङ्गारकर्षु ज्वलिता अपि चो वधार्थम् ।

पद्माङ्कुरा जलनिधि ज्वलना भवन्ति

ये नामधेयु मम केचिदनुस्मरन्ति ॥ १० ॥

प्रक्षिप्त सागरजले न मरेन्ति तत्र

नद्यां न चोद्यति न दहति चाग्निमध्ये ।

सर्वे अनर्षे न भवन्त्यपि चार्थसिद्धिः

नामं मया अनुस्मरित्व सुहृत्तंकां पि ॥ ११ ॥

हृदिदण्डवन्धनिगडाश्च तथा कुदण्डा

अवमानना तथ विमानन ठम्भनाश्च ।

आत्रोशताडनविमर्त्सनतर्जनाश्च

मम नामधेयु स्मरणेन लभन्ति मोक्षम् ॥ १२ ॥

ये वैरिणो विवरच्छिद्रगवेधिणश्च

निस्रप्रदुष्टमन ये च अवर्णवादी ।

सदृदर्शनेन तद मैत्रमना भवन्ति

मेभ्यन्ति वर्णि श्रुत मह्य स्मरित्व नाम ॥ १३ ॥

वेतालमग्नय कसोर्दे सदा प्रयुक्ता

घातार्थं तेष रिपवः क्षिप्रिता भवन्ति ।

तेष शरीरि न क्रमन्ति विषा अशेषा
 ये नामधेयु मम केचिदनुस्मरन्ति ॥ १४ ॥
 नागेन्द्रराक्षसगणैर्गर्हडैः पिशाचैः
 कुम्भाण्डपूतनविहेडकरौद्रचित्तैः ।
 ओजोहरैर्भयकरैः सुपिनान्तरेऽपि 5
 शाम्यन्ति सर्वि मम नाम अनुस्मरित्वा ॥ १५ ॥
 मातापितासुहृदज्ञातिक्रान्धवेहि
 नाधिप्रयोगु न पि चाप्रियसंप्रयोगः ।
 न धनक्षयो नापि उपैति दरिद्रमात्रं
 नामं ममा अनुस्मरित्वा मुहूर्तकं पि ॥ १६ ॥ 10
 न च गच्छति च्युत इतो नरकं अवीचिं
 न तिरश्चयोनि न च प्रेत न चाक्षणानि ।
 देवे मनुष्य उपपद्यति शुद्धसत्त्वो
 यो नामधेयु मम केचिदनुस्मरन्ति ॥ १७ ॥
 न च अन्धकाणवधिरा न पि चर्चिगात्रा 15
 न च रौद्र खज्रा अथ चाटक प्रेक्षणीया ।
 सर्वेन्द्रियैरागकला बहुकल्पकोट्यो
 भोन्ती नरा मम स्मरित्विन नामधेयम् ॥ १८ ॥
 अवलोकितेति मम ते सुगतिं व्रजन्ति
 यो पुष्पमुष्टि मम ओक्विरते शरीरे । 20
 धूपांध धूपयति यश्च ददाति छत्रं
 विन्दारिकै पुज करोति प्रसन्नचित्तो
 मम बुद्धक्षेत्रि स च भेष्यति दक्षिणीयः ॥ १९ ॥
 उपपद्यते इतु च्यन्तिवन शुद्धसत्त्वो
 बुद्धान संनुल दशदिशि लोऋधाती । 25
 बुद्धान्ध पश्यति शृणोति च तेष धर्मं
 ये नामधेयु मन केचिदनुस्मरन्ति ॥ २० ॥
 एते तपान्ध क्षयितु निमित्तं न शक्या
 यावद्युपायि अद्भु सत्त्व विनेमि लोके ।
 एको विमोक्ष मम भास्ति बुद्धपुत्र 30
 नाहं गुणान् गुणधराण विजानि सर्वान् ॥ २१ ॥

अष्टापदाकृतु दशदिशि लोकधातौ

कल्याणमित्र समुपासित सूधनेन ।

न च तसु धर्म श्रुणमाणु जिनौरसानां

कस्मान् प्रीति भवति श्रुणमान धर्मम् ॥ २२ ॥

- 5 तेन खलु पुनः समयेन अनन्यगामी नाम बोधिसत्त्वः पूर्वस्थां दिशि गगनतलेन-
गल्य सहाया लोकधातोश्चक्रवालशिखरे प्रत्यष्टात् । समनन्तरप्रतिष्ठापितौ च धनन्यागमिता
बोधिसत्त्वेन सहाया लोकधातोश्चक्रवालशिखरे पादौ, तत्क्षणादियं सहालोकधातुः पङ्क्तिरं
प्राकम्पत, अनेकरत्नमयी च संस्थिताभूत् । तथारूपा च अनन्यगामिता बोधिसत्त्वेन
कायात् प्रभा प्रमुक्ता, यया प्रभया सर्वचन्द्रसूर्यप्रभा पर्यादिताः, सर्वदेवनागवक्षान्धर्व-
10 सुरगण्डकिन्नरमहोरगशक्रजल्लोकपालानामग्निमणिज्योतिषां च प्रभा जिह्वीकृताः, सर्वमहा-
नकाश्वावभासिताः, सर्वतिर्यग्योनियमल्लोकगतिगहनं चावभासितम्, सर्वापायदुःखानि च
तदनन्तरं प्रशान्तानि । सर्वसत्त्वानां च क्लेशा न दाघन्ते । विविधशोकशल्पदुःखानि च
प्रसन्धानि । सर्वं चेदं बुद्धक्षेत्रं सर्वरत्नमैथैरभिप्रवर्षन् सर्वपुष्पधूपगन्धमाह्यविलिपनचूर्ण-
चीधरच्छत्रध्वजपताकाव्यूहसर्वपूजामैथैरभिप्रवर्षन् भगवन्तमुपसंक्रान्तः । स चास्याश्रपः सर्व-
15 सत्त्वभवनप्रतिभासप्राप्तो यथाशयसत्त्वसंतोषणाभिमुखः । तस्मिन् पोतलके पर्वतेऽवलोकिते-
श्वरस्य बोधिसत्त्वस्थान्तिकमुपसंक्रान्तः संदृश्यते स्म ॥

अथ खलु अवलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वः सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—परमसि लं
कुलपुत्र अनन्यगामिनं बोधिसत्त्वमिह पर्यन्मण्डले संप्राप्तम् ? आह—पश्यामि आर्ष ।
आह—एतं कुलपुत्र अनन्यगामिनं बोधिसत्त्वमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
20 सत्त्वचर्चायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽवलोकितेश्वरस्य बोधिसत्त्वस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य
अवलोकितेश्वरं बोधिसत्त्वमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य अवलोकिते-
श्वरस्य बोधिसत्त्वस्थान्तिकाव्यक्रान्तः ॥ २८ ॥

३१ अनन्यगामी ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽवलोकितेश्वरस्य बोधिसत्त्वस्य ज्ञानगायालब्धचित्तो-
 ऽवलोकितेश्वरस्य बोधिसत्त्वस्यावितृप्तो दर्शनेन वाणीमप्रतिवहन् येन अनन्यगामी बोधिसत्त्व-
 स्तेनोपसंक्रम्य अनन्यगामिनो बोधिसत्त्वस्य पादौ शिरसाभिवन्ध पुरतः प्राङ्गलिः स्थित्वा
 एवमाह—मया आर्य अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं ६
 बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधि-
 सत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
 शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सोऽजोचत्—अहं कुलपुत्र समन्तमुखनिर्जवनस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभो । आह—
 कतमस्य त्वया आर्य तथागतस्य पादमूलादेप समन्तमुखनिर्जवनो नाम बोधिसत्त्वविमोक्षः 10
 प्रतिलब्धः ? कियदूरे वा स इतो लोकधातुः ? कियच्चिरोचलितो वासि ततो लोकधातोः ?
 आह—दुर्विज्ञेयमेतत्कुलपुत्र स्थानं सदेवमानुपासुरेण लोकेन सश्रमणब्राह्मणिकया
 प्रजया—यदुत बोधिसत्त्वपराक्रमी बोधिसत्त्ववीर्यानिर्वर्त्यता बोधिसत्त्ववीर्यसंहार्यता । नेदं
 कुलपुत्र शक्यं कल्याणमित्रापरिगृहीतैर्बुद्धासमन्वाहृतैरनुपचितकुशलमूलैरपरिशुद्धाशयैरप्रति-
 लब्धबोधिसत्त्वेन्द्रियैः प्रज्ञाचक्षुविरहितैः श्रोतुं वा संधारयितुं वा अधिमोक्तुं वा अवतरितुं 15
 वा । आह—वदतु मे आर्यः । अधिमोक्ष्यामि श्रद्धास्यामि बुद्धानुभावेन कल्याणमित्रपरिग्रहेण
 च । सोऽजोचत्—अहं कुलपुत्र पूर्वस्यां दिशि श्रीगर्भवत्सा लोकधातोरागच्छामि समन्तश्री-
 संभवस्य तथागतस्य बुद्धक्षेत्रात् । तस्य मे कुलपुत्र समन्तश्रीसंभवस्य तथागतस्य पादमूलादेप
 समन्तमुखनिर्जवनो नाम बोधिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धः । ततश्च मे कुलपुत्र श्रीगर्भवत्सा
 लोकधातोरुच्चलितस्य अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाः कल्पाः क्षीणाः । 20
 एकैकेन च चित्तोत्पादेन अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् पदव्यवहारान्
 व्यनिक्रमामि । एकैकेन च पदव्यवहारेण अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजः-
 समानि बुद्धक्षेत्राण्यतिक्रमामि । सर्वाणि च तानि बुद्धक्षेत्राणि अविरहितानि तथागतैः ।
 अवतरामि सर्वान्ध तान् बुद्धान् भगवतः । अनुत्तरया मनोमय्या अनभिसंस्कारधर्मधातु-
 मुद्रासुदितया तथागतानुज्ञातया सर्वबोधिसत्त्वप्रहर्षसंजनन्या तथागतं पूजयामि । यावतश्च 25
 तामु लोकधातुषु सत्त्वसमुद्रान् पश्यामि, सर्वेषां च तेषां चित्तसागरानवतरामि, सर्वेषां च
 तेषामिन्द्रियचक्रं परिज्ञाय यथाशयाधिमुक्तितो रूपकायं संदर्शयामि । धर्मघोषमुदीरयामि ।
 प्रभामण्डलमुत्सृजामि । विविधोपकरणसंपदमुपसंहरामि । स्वकायं चैषामपथितिष्ठामि, यदुत
 परिपाकविनयप्रयोगाप्रतिप्रसन्नधये । यथा च पूर्वस्या दिशो निर्यामि, एवं दक्षिणायाः
 पश्चिमायाः उत्तराया उत्तरपूर्वायाः पूर्वदक्षिणाया दक्षिणपश्चिमायाः पश्चिमोत्तराया अथ 30

ऊर्ध्वाया दिशो निर्यामि । एतमहं कुलपुत्र समन्तमुखनिर्ज्वनं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि ।
 किं मया शक्यं सर्वत्रानुगतानां बोधिसत्त्वानां समतादिगभिमुखानामसंमिन्नज्ञानत्रिपयायां
 सर्वधर्मधातुसुविभक्तशरीराणां यथाद्रायाधिसुक्तसर्वसध्वानुविचारिणां सर्वक्षेत्रस्फरणकायानां
 सर्वधर्मयथानुगतानां त्र्यध्वपथसमतानुप्राप्तानां सर्वदिक्पथसमतानुसरणानां सर्वजगत्पथ
 ५ विरोचनानां तथागतपथाविकल्पानामसङ्गसर्वपथानुगतानामनालयपथप्रतिष्ठितानां चर्यां ज्ञानं
 गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इहैव दक्षिणापथे द्वारवती नाम नगरी । तत्र महादेवो देवः
 प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं-बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं
 प्रतिपत्तव्यम् ॥

१० अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽनन्यगामिनो बोधिसत्त्वस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य
 अनन्यगामिनं बोधिसत्त्वमनेकशतसहस्रहृत्त्वः प्रदक्षिणीशूल्य पुनः पुनरवलोक्य अनन्य-
 गामिनो बोधिसत्त्वस्यान्तिकात् प्रक्रान्तः ॥ २९ ॥

३२ महादेवः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको विपुलबोधिसत्त्वचर्यानुगतचित्तोऽनन्यगामिनो बोधि-
सत्त्वस्य ज्ञानगोचरं स्पृह्यमाणरूपो महाभिज्ञाभिनिर्हारविषयगुणविशेषदर्शी दृढवीर्यसंनाह-
प्रहर्षप्राप्तोऽचिन्त्यविमोक्षत्रिकीडितानुगताशयः बोधिसत्त्वगुणभूमौ प्रतिपद्यमानः समाधिभूमिं
विचारयमाणो धारणीभूमौ प्रतिष्ठमानः प्रणिधानभूमिमवतरन् प्रतिसविद्रुमावनुशिक्षमाणो 5
बलभूमिं निष्पादयमानोऽनुपूर्वेण येन द्वारवती नगरी तेनोपसंक्रम्य महादेवं पर्यपृच्छत् ।
तस्य महाजनकाय आरोचयामास—एष कुलपुत्र महादेवो नगरशृङ्गाटके देवागारे औदारिके-
णात्मभावेन सत्वानां धर्मं देशयति । अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन महादेवस्तेनो-
पसक्रम्य महादेवस्य पादौ शिरसाभिवन्ध पुरतः प्राञ्जलिः स्तित्वा एवमाह—मया आर्य
अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व- 10
चर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानु-
शासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं
प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु महादेवो देवश्चतुर्दिशं चतुरः पाणीन् प्रसार्य चतुर्म्यो महासमुद्रेभ्यः
परमशीघ्रजवेन वार्यानीय स्वमुखं प्रक्षाल्य सुधनं श्रेष्ठिदारकं सुवर्णपुष्पैरभ्यवकीर्य एवमाह— 15
सुदुर्लभदर्शना हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वाः, परमदुर्लभश्रवणा आश्चर्यप्रादुर्भावा लोकेऽप्रवात्
परम्पुरुषपुण्डरीका जगत्रातारः, प्रतिशरणभूता लोकस्य, प्रतिष्ठानभूता जगतः, महाव-
भासकराः सत्वानाम्, क्षेमपथदर्शकाः संमूढमार्गाणाम्, नायकभूता धर्मनयावतरणतायै,
परिणायकभूताः सर्वज्ञतापुरोपनयनतायै । तस्य मम कुलपुत्र एवं भवति—दुर्दृष्टिघातनं
नामधेयं बोधिसत्त्वानां येन निर्मलचित्तानां स्वकायप्रतिभासं दर्शयति । विशुद्धकायकर्मणा- 20
मभिमुक्ता भवन्ति । वचनदोषविवर्जितानां सरस्वत्यालोकमवक्रामयन्ति । विशुद्धाशयानां
सर्वकालमभिमुखास्तिप्रसन्ति । अहं कुलपुत्र मेघजालस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभी । आह—
क एतस्य आर्य मेघजालस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य विषयः ?

अथ खलु महादेवो देवः सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य पुरतो महापर्वतमात्रं सुवर्णराशि-
मुपदर्श्य रूप्यराशिं वैडूर्यराशिं रक्तटिकराशिं सुसारगल्बराशिं अदमगर्भराशिं ऽपोतिरस- 25
मणिरत्नराशिं विमलगर्भमणिरत्नराशिं वैरोचनमणिरत्नराशिं समन्तदिगभिमुखमणिरत्नराशिं चूडा-
मणिरत्नमकुटराशिं निचित्रमणिरत्नराशिं केयूरराशिं कुण्डलनिभूपणराशिं बलयराशिं मेखल-
राशिं नूपुरराशिं विविधमणिरत्नराशिं सर्वाङ्गप्रत्यङ्गविभूषणराशिं चिन्तारजमणिरत्नराशिं सर्प-
पुष्पाणि सर्पगन्धान् सर्वधूपान् सर्वमात्मानि सर्वबिन्दुपानि सर्पचूर्णानि सर्वनखाणि
सर्वच्छत्राणि सर्ववज्रान् सर्वपताकाः सर्वदर्पाणि सर्पतालावचरान् सर्वकामविषयान् । 30

असत्येयानि च कन्याकोटीशतसहस्राण्युपदर्श्य सुधन श्रेष्ठिदारकमेतदबोचद्—इत्
 कुलपुत्र गृहीत्वा दानानि देहि, पुण्यानि कुरु, तथागतान् पूजय, सत्त्वान् दानेन संग्रह
 वस्तुना संगृह्य त्यागपारमिताया नियोजय, दानेन लोक शिक्षय । दुष्परस्त्रिणां
 प्रदर्शय । यथैवाह कुलपुत्र तत्रोपकरणत्रिभिमुपसहरामि, एवमपरिमाणाना सत्त्वाना दान
 ७ चेतनानिरुद्धाना त्यागनासिता सततिं करोमि । बुद्धधर्मसंश्लेषु बोधिसत्त्वकल्याणमित्रेषु च
 कुशलमूलान्यवरोपयित्वा अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ समादापयामि । अपि तु खलु पुनराह
 कुलपुत्र कामरक्षिप्रमत्ताना सत्त्वाना विषयपरिभोगपरिगृह्णाना तान् त्रिययानशुभानधितिष्ठामि ।
 श्रोधाविद्याना मानमददर्पमर्गिणीताना विप्रहृष्टैर्नयिकाना रौद्रराक्षसनिवृत्तमयानन्तश्चरीरान्
 मासच्छरिभक्षानात्मभावानुपदर्श्य त सर्वं स्तम्भसरम्भमुपदर्शयामि । दुस्तीदन्यतप्रयोगान्
 १० सत्त्वानशुद्धकराजचौरोपसर्गभयसदृशनेनोद्वेज्यै वीर्यारम्भे नियोजयामि । एव तैस्त्वरूपै
 सर्वकुशलचर्याभ्यो विनिरत्यै सर्वकुशलधर्मप्रतिपत्तौ सनियोजयामि । सर्वपारमिता
 विपक्षनिर्घाताय सर्वपारमितासमारोपचयाय सर्वावरणपर्वतप्रपातपथसमत्किमणाय अनावरण
 धर्नवताराय च । एतमह कुलपुत्र मेघजाल बोधिसत्त्वविमोक्ष प्रजातामि । किं मया शक्य
 भिन्द्रन्तैर्याना बोधिसत्त्वाना क्लेशासुरप्रमर्दकाना वारिराल्पाना सर्वजगद्दुःखामित्कन्धनिर्वाप
 १६ वितृणा तेज स्कन्धकल्पाना सर्वजगत्तृणासल्लिप्तशोषणकराणा वायुकल्पाना सर्वग्राह्यभिनि
 वेशपर्वतविकिरणाना वज्रमल्पाना दृढात्मसहस्रैर्निर्दारणाना चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वस्तुम् ॥
 गच्छ कुलपुत्र, इयमिदं वै जम्बुद्वीपे मगधत्रियये बोधिमण्डे स्यावरा नाम पृथ्वीदेवता
 प्रतिनसति । तामुपसक्तम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्,
 कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

२० अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको महादेवस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य महादेव देवमनेक
 शतसहस्रकृत्य प्रदक्षिणीकृत्य पुन पुनरवलोक्य महादेवस्य देवस्यान्तिकाप्रक्रान्त ॥ ३० ॥



३३ स्थावरा ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकोऽनुपूर्वेण येन मगधत्रिपये बोधिमण्डे स्थावरा पृथ्वीदेवता तेनोपसक्रान्त । दशपृथिवीदेवताशतसहस्राणि अयोन्यमेव वाचमुदीरयामासु—अथ स आगच्छति, य सर्वसत्त्वाना प्रतिशरणभूतो भविष्यति । अथ स तथागतगर्भ आगच्छति, य सर्वसत्त्वानामप्रियाण्डमोश निर्भेत्स्यति । अथ स धर्मरानुलोदित आगच्छति, योऽसङ्ग 5 विमलधर्मराजपद्ममन्विष्यति । अथ स ज्ञाननारायणयज्ञप्रहरणशूर अगच्छति, य सर्वपरप्रयादिचक्र प्रमर्दिष्यति । अथ तानि स्थावराप्रमुखानि दशपृथिवीदेवताशतसहस्राणि महापृथिवीचाल कृत्वा गम्भीरजल्धरनिर्नादि जनयित्वा सर्व त्रिसाहस्र लोकधातुमुदारेणान भासेनावमात्य सर्वरत्नाभरणालंकारप्रतिमण्डितशरीराणि विद्युच्छताकलापा इव गगनतल्म्बमाना, प्ररोहद्भि सर्ववृक्षाङ्कुरै, प्रफुल्लद्भि सर्वपुष्पवृक्षै, प्रवर्षद्भि सर्वनदीन्तोतोभि, 10 उन्नमद्भि सर्वोससरोहदतडागै, प्रनर्पद्भिर्महागन्धोदकवर्षै, प्रवायद्भि कुसुमौघोत्करप्रवाहि-मिर्महावातै, प्रवादयद्भि तूर्यकोटीनियुतशतसहस्रै, प्रसरद्भि दिव्यविमानाभरणमुत्रै, प्रणदद्भि गोवृषगजव्याघ्रभृगेन्द्रै, प्रगर्जद्भि देवासुरोरगभूताधिपतिभि, सघ्नमानर्मङ्ग-शैलेन्द्रै उल्लसद्भि, निधिचयकोटीशतसहस्रै उन्नमद्भि, धरणीतण्डभ्युद्रतानि ॥

अथ स्थावरा पृथिवीदेवता सुधन श्रेष्ठिदारकमेवमाह—स्वागत ते दुल्पुत्र । अथ स 15 पृथिवीप्रदेशो यत्र ते स्थित्वा कुशलमूलान्यरूपितानि यत्राह प्रत्यक्षा । किमिच्छसि तद्विपाक फलकदेश द्रष्टुम् अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक स्थावराया पृथिवीदेवताया पादौ शिरसाभिनन्द्य स्थावरा पृथिवीदेवतामनेकशतसहस्रवृत्त्व प्रदक्षिणीकृत्य स्थावराया पृथिवीदेवताया पुरत प्राञ्जलि स्थित्वा एवमाह—इच्छाम्यर्थे ॥

अथ खलु स्थावरा पृथिवीदेवता पादतलान्या महापृथिवी पराहृत्य असख्येयमणि 90 राननिधानकोटीशतसहस्रप्रतिमण्डितानुपदर्य एवमाह—इमानि कुलपुत्र मणिरत्ननिधान-कोटीनियुतशतसहस्राणि तवानुगामीनि, तव पुरोजनानि, तव यथेच्छोपभोग्यानि, तव पुण्यविपाकनिर्जातानि, तव पुण्यवडरक्षितानि । तेभ्यस्त्व गृहीत्वा यत्कार्यं तत्कुरुष्व । अपि त्वह दुल्पुत्र ज्ञानदुर्योधनगर्भस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लामिनी । सा अहमेतेन बोधिसत्त्वविमोक्षेण समन्वागता दीपकरतथागतमुपादाय बोधिसत्त्वस्य नित्यानुबद्धा सतत-20 मारक्षाप्रतिपन्ना । तत प्रमृति अह कुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य चित्तचरित व्यवचारयामि, ज्ञानविषयमवगाहयामि, सर्वप्रणिधानमण्डलमवतरामि, बोधिसत्त्वचर्याविशुद्धिमनुगच्छामि, सर्वसमाधिनिधयमनुसरामि, सर्वबोधिसत्त्वाभिज्ञाचिचत्रिपुलता स्फुरामि । सर्वबोधिसत्त्वबला धिपतेयना सर्वबोधिसत्त्वासङ्घार्यता सर्वक्षेत्रजालस्फुरणतां सर्वतपागतव्याकरणसप्रतीच्छन्ता सर्वकाव्यभिसत्त्वबोधिसदर्शनता सर्वधर्मचक्रप्रवर्तननय सर्वसूत्रान्तसप्रभाषणधर्ममेधनय महा 30

धर्मावलोकनावभासनयं सर्वसत्त्वपरिपाचनत्रिनयज्ञाननयं सर्वबुद्धविकुर्वितसंदर्शननयं च
अनुगच्छामि संधारयामि संप्रतीच्छामि ॥

एष च मे कुलपुत्र ज्ञानदुर्योधनगर्भो बोधिसत्त्वविमोक्षः सुमेरुपरमाशुरजःसम्पत्तां
कल्सानां परेण परतरेण चन्द्रस्वजायां लोरुधाती सुनेत्रस्य तयागतस्थान्तिकात्प्रतिलम्ब्य
५ अवभासव्यूहे कल्पे । सा अहं कुलपुत्र इमं ज्ञानदुर्योधनगर्भं बोधिसत्त्वविमोक्षमायूहन्ती
निर्यूहन्ती संवर्धयन्ती विपुलीकुर्याणा अविरहिताभूयं तथागतदर्शनेन यावद् भद्रकल्पपाद ।
अत्र च मया अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाशुरजःसनास्तथागता अर्हन्तः सम्प-
वसंबुद्धा आरागिताः । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां बोधिमण्डोपसंक्रमणविकुर्वित
दृष्टम् । सर्वेषां च अहं तेषां तथागतानां कुशलमूलेषु साक्षीभूता । एतमहं कुलपुत्र ज्ञान-
१० दुर्योधनगर्भं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया शक्यं सर्वतथागतानुबद्धानां बोधि-
सत्त्वानां सर्वबुद्धकपालुधारिणां सर्वतथागतज्ञानगहनप्रविष्टानां चित्तक्षणधर्मबाहुरस्तरभासु-
जवानां तथागतसमताशरीराणां सर्वबुद्धाशयविमलगर्भाणां सदाभिनिर्हृतसर्वबुद्धोत्पादाना-
मसंभित्तसर्वबुद्धकायदूतानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इदमिहैव जम्बुद्वीपे मगधनिपये कपिलवस्तु नाम नगरम् । तत्र
१५ वासन्ती नाम रात्रिदेवता प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व-
चर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः स्वावरायाः पृथिवीदेवतायाः पादौ शिरसामिन्ध
स्वावरां पृथिवीदेवताग्नेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्व पुनः पुनरथलोक्य स्वावरायाः
पृथिवीदेवताया अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ ३१ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन कपिलरस्तु महानगरं तेनोपसक्रान्तः ता स्थावरायाः पृथिवीदेवताया अनुशासनीमनुस्मरन्, त दुर्योधनगर्भं बोधिसत्त्वविमोक्षमनुस्मरन्, ता बोधिसत्त्वसमाधिमागना निपुलीकुर्वन्, त बोधिसत्त्वधर्मनयमनुचिन्तयन्, त बोधिसत्त्वविमोक्ष-
 निरीडित विचारयन्, ता बोधिसत्त्वविमोक्षज्ञानमूष्मादिं सयत्रलोकयन्, त बोधिसत्त्व- 5
 विमोक्षज्ञानसागरमपतरन्, तं बोधिसत्त्वविमोक्षज्ञानसभेदमधिसुच्यमान, त बोधिसत्त्वविमोक्षा-
 नन्तज्ञानाभिसंस्कारमनुगच्छन्, तं बोधिसत्त्वविमोक्षज्ञानसमुद्रमग्राहमानः । स कपिलरस्तु-
 मज्ञानगर प्रदक्षिणीकृत्य पूर्वेण नगरद्वारेण प्रविश्य मध्ये नगरशृङ्गाट्टकस्य अस्थात् । अचिरा-
 लामिने सूर्ये सर्वबोधिसत्त्वानुशासनीपु प्रदक्षिणप्राही वासन्त्या रात्रिदेवताया दर्शनपरिपुषितः
 कल्याणभिन्नेषु बुद्धज्ञानप्रतिलम्भनिश्चितबुद्धिः समन्तज्ञानचक्षुर्विषयशरीराधिष्ठानः सर्वदिग्भि- 10
 सुष्येन कल्याणमित्रदर्शनचित्तेन उदाराधिसुक्तिज्ञानगर्भसंज्ञागतचेता समारम्भणप्रसृतज्ञान-
 चक्षुः सर्वधर्मप्राप्तुनयज्ञानसागरप्रसरस्फरणानुगतने रमाधिचक्षुषा सर्वदिग्ज्ञेयसागर व्यवलोक-
 यन्, महाज्ञानचक्षुः प्रसृतावहिताशयोद्भाक्षीद्वासन्ती रात्रिदेवता कपिलरस्तुनो महानगरस्योर्वं
 गगनतले विचित्रानुपममणिकूटानगारे सर्ववरगन्धपद्मगर्भमहारत्नसिंहासने निपण्णाम्, सुवर्ण-
 वर्णेन कायेनाभिनीलमृदुबहुकोशीमभिनीलनेत्रामिभिरूपा प्रासादिका दर्शनीया सर्वाभरणा- 15
 रत्नकारनिभूषितशरीरा रत्नराम्बरनियसना चन्द्रमण्डलालकृतव्रह्मजटामकुटधारिणीं सर्वतारा
 ग्रहनक्षत्रज्योतिर्गणप्रतिभासद्दर्शनशरीराम् । यान्तश्च तथा विपुले सत्त्वपातौ अक्षणापाय-
 दुर्गतिविनिपातेभ्य सत्त्वा परिमोचिता, तानपि तस्या रोमनिवरगतानद्राक्षीत् । यान्त-
 स्वर्गलोके प्रतिष्ठापिता, यावन्त श्रावणप्रत्येकबोधौ सर्वज्ञताया च परिपाचिताः, तानपि तस्या-
 सर्वरोमनिवरगतानपश्यत् । यैर्नानोपायैः परिपाचिता कायाभिनिर्हारे रूपाभिनिर्हारेर्दण्डीभि- 20
 निर्हारे, तानपि तस्या रोमनिवरगतानद्राक्षीत् । यैर्घोषाभिनिर्हारे स्वराज्ञाभिनिर्हारेर्विव-
 मन्नधर्मनयसप्रयोगे परिपाचिता, तानपि तस्या रोममुखेभ्योऽनुरवमाणानश्रौषीत् । यै-
 कालाभिनिर्हारे, यैर्यथाशयाधिसुक्तसत्त्वानुवर्तनैः, याभिर्बोधिसत्त्वचर्याभिर्बोधिसत्त्वविभ्रमैर्बोधि-
 सत्त्वसमाधिनिबुद्धितमुखैर्बोधिसत्त्ववृषभिताभिर्बोधिसत्त्वनिर्हारेर्बोधिसत्त्वान्लेकितैर्बोधिसत्त्व-
 रित्तेकितैर्बोधिसत्त्वनिबुद्धिभिर्बोधिसत्त्वगष्टापुरुषसिंहविजृम्भितैः, यैर्बोधिसत्त्वविमोक्षनिर्हारे- 25
 ङितैस्तथा सत्त्वाः परिपाचिता, तान्यपि तस्या रोमनिवरगतानि प्रजानीते स्म ॥

स तान् नानोपायसप्रयुजान् धर्मनयसागरान् दृष्ट्वा श्रुत्वा च तृष्ट उदम आत-
 मना प्रमुदित प्रीतिसौमनस्यजातो वासन्त्या रात्रिदेवतायाः सर्वशरीरेण प्रणिपत्य उत्पाम
 वासन्ती रात्रिदेवतामनेकज्ञानसङ्घसृष्ट्वः प्रदक्षिणीकृत्य वासन्त्या रात्रिदेवतायाः पुरतः
 प्राञ्जलिं स्थित्वा एवमाह—मया खलु देवते अनुचराया सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् ॥ 30

सोऽह कल्याणमित्राधिष्ठानान् सर्वबुद्धगुणान् सपश्यन् कल्याणमित्राश्रितमात्मानं करोमि ।
दर्शय मे देवते सर्वज्ञतामार्गं यत्र प्रतिष्ठितो बोधिसत्त्वो निर्याति दशरत्नमूसी ॥

एवमुक्ते वासन्ती रात्रिदेवता सुधन श्रेष्ठिदारकमेवमाह—साधु साधु बुद्धपुत्र, यस्त
मेव कल्याणमित्राधिष्ठापिष्ठ कल्याणमित्रमचनानि शुश्रूषु कल्याणमित्रानुशासत्या प्रति
५ पयसे । नियमेन त्व कल्याणमित्रानुशासनीं प्रतिपद्यमान आसनीभविष्यस्यतुत्तरात्
सम्पन्नसोद्यौ । अहं बुद्धपुत्र सर्वसत्त्वतमोनिनित्तणधर्मात्रभासजगद्विनयमुत्तरस्य बोधिसत्त्व
निमोक्षस्य व्याभिनी । निपमनसिषु सत्त्वेषु भैरचिच्चा, अनुशब्दमर्मपयप्रतिपद्येषु उत्तरचित्ता,
दुशार्थकर्मपथप्रतिपद्येषु मुदितचित्ता, समनिपमनसिषु सत्त्वेषूपेक्षाचित्ता, सच्छिष्टेषु विश्वो ज्ञ
चित्ता, निपमगतेषु सम्यग्प्रतिपन्नचित्ता, हीनाविमुक्तिनेषु उदारविमुक्तिजननचित्ता,
१० ह्रीनेन्द्रियेषु महावीर्यवैगनिरर्धनचित्ता, ससाराभिरतेषु ससारगतिचक्रविनिर्गमनचित्ता,
श्रान्तप्रसवेन बुद्धयानामिमुषेषु सत्त्वेषु सर्वज्ञतामार्गप्रतिष्ठापनचित्ता । एव चित्तमनसि
कारप्रयुक्ता खलु पुनरहं बुद्धपुत्र अनेन सर्वसत्त्वतमोविरिकिरणधर्मात्रभासजगद्विनयमुत्तर
बोधिसत्त्वनिमोक्षेण सम्भवागता ॥

ये सत्त्वा अन्धकारतमिक्षाया रात्रौ परिव्रान्तेषु मनुष्येषु भूतसघालुचरिताया
१५ तत्त्वरगणसत्रीर्णया विपमचारिनसत्त्वदिकचरिताया कल्याणमेवजालसत्त्वकाया धूमरजोमल
समातुग्या विपमवातवृष्टिसक्षोमिताया चन्द्रादिस्यमोतिर्गणरहिताया चक्षुष्वायार्पितरज्या
रात्रौ सागरगता भवन्ति, स्थलगता वा पर्वतगता वा अग्नीकान्तरगता वा वनान्तरगता
वा देशान्तरगता वा ग्रामान्तरगता वा दिगन्तरगता वा निर्दिगन्तरगता वा मार्गान्तरगता
वा मट्टसागरगता वा विपन्नयानपात्रा भवन्ति, स्थलगता वा विह्वल्यन्ते, पर्वतगता वा
२० महाप्रपातेषु प्रपतन्ति, महाट्टीभान्तरगता वा अन्नपाननिरहिता भवन्ति, वनगहननेत्रजा
रसका वा अनयव्यसनमापच्यते, देशाचरगता वा तस्करेह्वल्यन्ते, ग्रामान्तरगता वा विपम
चारिणा निनश्यन्ति, दिगन्तरगता वा स्सुश्रान्ति, निर्दिगन्तरगता वा निमुह्यन्ति, मार्गान्तरगता
वा निष्यमापच्यन्ते, तेषामहं बुद्धपुत्र सत्त्वाना नामोपायमुक्षीर्ष्यन्भूता भवामि—यदुत्त सागर
गताना काञ्चिकानातमेयविकिरणतायै कलुषोदकातिरमणतायै विपमवातमण्डलीनिर्दिगन्तरगतायै
२५ महोर्मिरेण युपशमनतायै आनर्तभयनिमोचनतायै दिगुद्योतनतायै सम्यग्दुःखपथप्रतिपादनतायै
तीरदर्शनतायै ; रत्नद्वीपोपनयनाय मार्गं सदृश्यामि सम्राट्करूपेण सार्यनाहकरूपेण । कल्पवि
शालरूपेण गजराजरूपेण कूर्मेराजरूपेण असुरराजरूपेण गरुडराजरूपेण किन्नरराजरूपेण
महोरगरामराजरूपेण सागरदेवतारूपेण वैश्वदेवरूपेण प्रतिशरणभूता भवामि । तच्च
बुद्धगम्भेन परिणमयामि—सर्वसत्त्वानां प्रतिशरणभूता भवेय सर्वदुःखस्वन्धरिनिवर्तनतायै ।
३० स्थलगताना सत्त्वाना मोहान्धकारतमिक्षायां रात्रौ देशुकण्टकक्षार्ककण्टकाकीर्णया चो
त्रियोगसत्रीर्णया निमोचनविपमप्रचाराया रजोरेणुसमुद्धताया विपमवातवृष्टिसक्षोभिताया

शीतोष्णदु खसस्पर्शायां ब्यालमृगेन्द्रसाभिशाङ्गाया वधकतस्करगणानुचरितायां धरण्या
दिक्समूढाना सत्त्वानामादित्यरूपेण उद्गतचन्द्ररूपेण महोल्कापातरूपेण विद्युन्मालानिधारण-
रूपेण रत्नाभारूपेण प्रहमण्डलरूपेण नक्षत्रज्योतिर्गणनिमानप्रभारूपेण देवरूपेण
वोभिसत्त्वरूपेण सत्त्वानां त्राणभूता भवामि । एव च चित्तमुत्पादयामि—अनेन कुशल-
मूलेन सर्वसत्त्वानां त्राण भवेय सर्वशैशान्धकारनिधमनतायै । परितप्रपातगताना सत्त्वाना ८
मरणभयभीताना जीवितप्रतिलम्भाय यशस्कामतानशगताना कीर्तिशब्दध्वजकामाना
भोगार्थिकाना लोभाविद्यानामुपकरणपर्येष्वभियुक्ताना लोकसपत्न्यभिलाषपरमाणा
पुत्रभार्याञ्छेदविनिवद्धाना दृष्टिगतगहनप्रनष्टानां विविधदु खभयोपद्रुतानां नानोपायमुखै
शरणभूता भवामि—यद्दुत गिरिगुहासस्थानाभिनिर्हारेण फलमूलभोजनाभिनिर्हारेण
जन्मधोदपानाभिनिर्हारेण शीतोष्णप्रतिपक्षाभिनिर्हारेण सम्यक्पथनिदर्शनेन कलविद्भरुत- 10
निर्घोषेण मयूरराजनिक्कजघोषेण औपधिञ्जलनाभमासरूपेण पर्वतदेवताप्रभारूपेण ।
गिरिगुहादरिविवरगताना विविधदु खोपद्रुताना तिमिरान्धकारविनिर्दलनतायै समपृथिवी-
तलाभिनिर्हारेण शरणभूता भवामि । एव च चित्तमुत्पादयामि—यथा अहमेया पर्वतगताना
सत्त्वानामारक्षा करोमि, एवमहमेया ससारपर्वतगिरिप्रपातपतिताना जरामरणप्रहाभिनिर्दिष्टाना
शरणभूता भवेयम् । धनगहनजालससक्तकानामप्यह सत्त्वाना तमोन्धकाराया रात्रौ 15
विपुत्रविषयबृक्षविनिधोपस्थाना विविधतृणोदकरुण्टक्रुद्धमलतोपस्त्रद्वमार्गाणा नानाद्रुमलतान-
गहनप्राप्ताना शार्ङ्गलनदितनिर्घोषस्रस्तद्वदयाना कार्यापरिभूरिसमाबुलचित्ताना विविधभयो-
पद्रोपसृष्टाना वनगहननि सरणदिशमप्रजानता सम्यग्प्रमनपथसदर्शयित्री भवामि । एव
च चित्तमुत्पादयामि—अनेन कुशलमूलेन विविधदृष्टिगहनगतान् सत्त्वारतृष्णाजालससक्तान्
विचित्रसत्सारदु खभयोपद्रुतान् सर्वदु खेभ्य परिमोचयेयम् । अटवीकान्तारगतानामप्यह 20
सत्त्वानामन्धकारप्राप्ताना नानोपायमुखे सुख सजनय्य मार्गं सदर्य्य एतानभयक्षेमे प्रतिष्ठाप्य
एव चित्तमुत्पादयामि—अनेन कुशलमूलेन समाराटवीकान्तारप्राप्तान् सत्त्वान् दुर्गति-
पथप्रतिपन्नान् सर्वदु खेभ्य परिमोच्य अलन्तगोक्षेमे सर्वज्ञतामार्गे प्रतिष्ठापयेयम् ।
देशजनपदाविष्टानप्यह कुलपुत्र सत्त्वानभिनिवेशाधिकारिक दु ख प्रत्यनुभवमानान्
विनिवेशद्वयमानोपायैस्ततो जनपदाभिनिवेशादुच्चात्य एव चित्तमुत्पादयामि—अनेन 25
कुशलमूलेन सर्वसत्त्वान् कल्पजालयाभिनिवेशादुच्चात्य अनाल्पसर्वज्ञज्ञाने प्रतिष्ठापयेयम् ।
भ्रामगतानप्यह कुलपुत्र सत्त्वान् गृहनिकेतनधनसद्धानन्धकारतमिच्छाया रात्रौ विविध-
गृहापहु खितान् नानोद्वेगमुखैरुद्भव्य सजनितसन्नेगचित्तान् धनदानेन सगृह्य सम्यक्
प्रीणयित्वा अनिकेते धर्मे प्रतिष्ठाप्य एव चित्तमुत्पादयामि—अनेन कुशलमूलेन सर्वसत्त्वान्
स्वायतनप्राप्तनिश्चितान् सत्सारगतिविषयगोचरादुच्चात्य सर्वज्ञतागोचरे प्रतिष्ठापयेयम् ॥ 30

१ S om रत्नाभारूपेण २ S कल्पगददपानाभि° ३ S om from देशान् up to प्रतिष्ठापयेयम्

ये च कुलपुत्र अन्वकारतमिस्रायां राजानेकैकश पूर्वादिदिग्निदिक्षु सर्वदिक्समग्र
 भवन्ति, समेषु पृथिवीप्रदेशेषु विपमप्रपातसञ्चिनः, उन्नतेष्वनतसञ्चिनः, अवनतेषु न
 सञ्चिनः, तेषामह दिग्मार्गदेशसमूहानां गानानिधैरपायैरवभास इत्या निधमिस्तुकात्माना इव
 सदृश्यामि । गन्तुकामानां मार्गं सदृश्यामि । तरितुकामानां तीर्थं सदृश्यामि । प्रवेष्टुकामानां
 ६ भजनं सदृश्यामि । विलोकयितुकामानां दिशं सदृश्यामि । निष्प्रोन्नते पृथिवीतल सदृश-
 यामि । समविपमान् पृथिवीप्रदेशान् विप्रिभानि च रूपगतानि सदृश्यामि । मार्गजगत्तानां
 प्राप्तनगरनिगमराष्ट्राजधानीं सदृश्यामि । वर्मलुपार्तानामुत्सरोहदतडागपुष्करिणीतदी
 वनोद्यानारामरन्धीयानि सदृश्यामि । प्रियत्रिययोगोत्कण्ठितानां मातापितृपुत्रदारमित्र
 माल्यज्ञातिसालोहितान् विरिधानि च मनापानि रूपगतानि सदृश्यामि । एष च चिह्न-
 १० सुपादशामि-यथाहमेपा सत्वानामन्वकारतमिस्रायां गत्रौ तिमिरोपहतनेत्राणां दिक्समूहानां
 मालोक करोमि, अवभास जनयामि विविधरूपगतत्रिजस्ये, एवमेवाह दीर्घसम-
 राजबुपपञ्चानां सर्वदिक्समूहानामविद्यान्धकारप्राप्तानामज्ञानपटलजनद्वज्ज्ञानचक्षुषा दृष्ट्वा
 चित्तदृष्टिविपर्यस्तानाम् अनिले निलसञ्जिनां दुःखेऽदुःखसञ्जिनां अनात्मनि आत्मसञ्जिनाम्
 अङ्गुले शुभसञ्जिनां दृढामसत्त्वजीवोपपुद्गलग्रहसन्निधितानां स्कन्धघातयास्यतनसनि
 १५ श्रितानां हेतुफलसमूहानामकुशलकर्म्मपथदिकप्रतिपन्नानां प्राणतिपातिनामदद्यादयिना
 काममिथ्याचारिणां मृषापादिनां पैशुन्यानां पारुषिकानामसमिन्नप्रच्छादिनाममिथ्याज्ञा-
 न्यापन्नचित्तानां मिथ्यादृष्टिगतानाममातृज्ञानामपितृज्ञानामश्रामग्यानमन्त्राद्व्ययानामनिन्ध-
 ज्ञानामपुरुषज्ञानानामवभैरगरक्तानां विपमलाभामिभूतानां मिथ्यादृष्टिधर्मपरीतानां तथागत-
 नम्याह्यायिकानां धर्मचक्रान्तगदप्रतिपन्नानां मारव्वजधराणां बोधिसत्त्वजातिनां महायान-
 २० निद्वेषिकाणां बोधिसत्त्वविच्छिन्दिकाणां बोधिसत्त्वनिवर्णकानां मातृपातद्वेष्टिणामनपकर-
 वैरिणामार्थापवादकानामसत्पुरुषधर्मसमाचारगोचराणां स्तौषिकसाधिकनस्तुष्टोहिणां गान-
 पितृनिप्रतिपन्नानामानन्तर्धर्मकारिणां महाप्रपातामिसुखानां सत्त्वानां महाप्रज्ञानेन
 अनिद्यान्धकार विधूय अलुत्तराया सन्धस्तबोधौ समादाप्य समन्तभद्रेण महायानेन दशक-
 ज्ञानभूमिनागं सदृशयेयम् । तथागतभूमिमपि तथागतविषयमपि सर्वज्ञाननपसामरमपि
 २५ बुद्धज्ञानगोचरमपि बुद्धविषयमपि दशत्रयपरिनिष्पत्तिमपि बुद्धधरणीमलमपि सर्वबुद्धैक-
 शरीरतामपि सदृशयेयम् । सदृश्यं चैवान् सर्वबुद्धसमताज्ञाने प्रतिष्ठापयेयम् ॥

गदानाममप्यहं कुलपुत्र सत्त्वानां दीर्घव्यापिरिविज्ञानां दुर्बलशरीराणां जीर्णानां
 बुद्धानां जराभिभूतानामनाशानां कृपणानां च दरिद्राणां निलचगतानां निदराप्रपातानां
 निदिबप्रतिपन्नानां यधनगदानां कारणप्राप्तानाम् अपराधितानां राजन्योन्सूयानां जीवितो
 ३० धरोपभयपरिजागाय अवतिष्ठामि । साह कुलपुत्र गदानां सत्त्वानां सर्वोपविष्वान्पपनयनाय
 प्रतिपशामि । जीर्णानां जराभिभूतानामुपस्थानपरिचर्योपकरणानिपतौ समग्रं करोमि ।
 धनापानां सत्त्वानां सान्नाय्यं करोमि । कृपणदरिद्राणां धनकनकत्कन्धेन समग्रं करोमि ॥

त्रिनिपातगताना समानार्थतया सग्रहं करोमि । विदेशप्राप्ताना सदेशमुपनयामि ।
 निदिकप्रतिपन्नाना सम्यग्दिशमुपनयामि । बन्धनगतान् बन्धनेभ्यो विप्रमोक्षयामि ।
 कारणप्राप्ताना कारणाद्, खेभ्यो विप्रमोक्षयामि । अपराधिनो राजभ्योत्सृष्टान् जीविता-
 श्चासप्राप्तान् करोमि । एव च चित्तमुत्पादयामि—यथाहमेवा सत्त्वाना विविधभयो-
 पद्रवपरिवाणे प्रतिशरणं भवामि, एवमहमेताननुत्तरेण धर्मसग्रहेण सगृह्य सर्वज्ञेशेभ्यः 6
 परिमोचयेयम् । जातिजराव्याधिमरणशोऽपरिदेवद्, खदौर्मनस्योपायासेभ्यः समतिक्रामयेयम् ।
 सर्वदुर्गतित्रिनिपातभयेभ्यः परिमोचयेयम् । कल्याणमित्रपरिग्रहे प्रतिष्ठापयेयम् । धर्मस्त-
 दानसग्रहेण सगृह्णीयाम् । अनघं कर्मणि नियोजयेयम् । तपागतशरीरविशुद्धये
 समादापयेयम् । अत्यन्ताजरामरणधातुप्रतिबेधे प्रतिष्ठापयेयम् ॥

मिथ्यामार्गातिपन्नानामप्यहं कुलपुत्र सत्त्वाना त्रिनिधदृष्टिगताहनाभिनिविष्टाना 10
 मिथ्यासकल्पगोचराणां त्रिपञ्चायवाङ्मनस्कर्म्मसमुदाचारिणामसवृतचारिणां नानाव्रततप-
 सनिश्चितानामसम्यक्सत्त्वबुद्धेः सम्यक्सत्त्वसङ्गिना सम्यक्सत्त्वबुद्धे च असम्यक्सत्त्वसङ्गिना शरी-
 रात्तापनपरितापनप्रयुक्तानाम् उत्ससरोहदतडागनदीपर्येतन्नत्रयणदिविदिकप्रणामपरायणानां
 पापमित्ररश्मगतानां नानोपायमुखैः प्रतिशरणभूता भवामि । तत एतान् पापवाद् दृष्टिगताद्
 सर्वदुर्गतिप्रपातपथाद्दिनिवर्तयामि । लौकिकाया च सम्यग्दृष्टौ प्रतिष्ठाप्य दिव्यमानुषिकाया 15
 सपत्नीं सनियोजयामि । एव च चित्तमुत्पादयामि—यथाहमेतान् सत्त्वानेवरूपादिपन-
 प्रतिपत्तिद्, खापरिमोचयामि, एवमहं सर्वसत्त्वानार्यैः लोकोत्तरे पारमितामार्गं प्रतिष्ठाप्य सर्व-
 ज्ञतायामनेवर्त्मान् कृत्वा समन्तभद्रेण महाप्रणिधानेन सर्वज्ञतायामुपनयेयम् । न च बोधि-
 सत्त्वभूमेरुचलेयमिनिवर्त्य सर्वसत्त्वधातुम् ॥

अथ खलु वासन्ती रात्रिदेवता तस्या वेल्यायामेतेभ्यः सर्वसत्त्वतमोचिकिरणधर्मावभास- 20
 जगद्दिनयमुख बोधिसत्त्वनिमोक्षदिशं भूयस्या मात्रया सददर्शयमाना बुद्धाधिष्ठानेन दश
 दिशो व्यवलोक्य सुधनं श्रेष्ठिदारकं गाथाभिरभ्यभाषत—

मोहअविघतमोनिगमार्थं

धर्मप्रभानितसज्जनयाय ।

कालमनेक्ष्य जगत्सुखनेता

25

एष त्रिमोक्षनयो मम शान्त ॥ १ ॥

भैरि ममा विपुला सुविशुद्धा

कल्प अनन्त सुभानित पूर्णे ।

अपाय फरित्य प्रभासामि लोक

एत नयोचर सुधन सुधीरा ॥ २ ॥

29

करुणसमुद्र मनामित लोके

सम्भु यत्र त्रिपञ्चजिनानाम् ।

येन जगस्य दुखं प्रशमेमी
एत नयोत्तर सुधन सुधीरा ॥ ३ ॥

लोकसुखान्यभिनिर्हरमाणा
संस्कृत आर्य सुखानि च यानि ।

प्रीति उदग्र प्रमोदमि तेन
ओतर एत नयं जिनपुत्र ॥ ४ ॥

संस्कृतदोषपराङ्मुख नित्यं
श्रावकज्ञानविमुक्तिफले च ।

बुद्धबलं परिशोधयमाना
ओतर एत नयं जिनपुत्र ॥ ५ ॥

चक्षु ममा विपुल परिशुद्ध
येन दशदिशि पश्यमि क्षेत्रा ।

तेषु च क्षेत्रतलेषु स्वयंभून्
पश्यमि बोधिद्रुमेन्द्रनिपण्णान् ॥ ६ ॥

लक्षणमण्डित बुद्धशरीरान्
नानत्रिचित्रप्रभोत्सृजमानान् ।

रश्मिसमुद्रप्रमुञ्चनरोमान्
पश्यमि बुद्धसहस्र पर्पाभिः ॥ ७ ॥

तेषु च क्षेत्रपथेषु य सत्त्वाः
सर्वच्युतीउपपत्तिमुखेषु ।

पश्यमि ते गतिसागरि बालाः
सत्सरमाण स्वकर्मनुभोन्ति ॥ ८ ॥

स्रोतसमुद्र ममातिविशुद्धो
यत्र समोसरि शब्द अशेषाः ।

सर्वजगस्य य मङ्गसमुद्रा
सर्वं श्रुणित्व धरेमि स्मृतीये ॥ ९ ॥

सर्वस्वराङ्गनिरुक्तिरुतेभि-
र्घोष अलङ्कृतु अप्रतिमानाम् ।

यो हि प्रवर्तति चक्रु जिनानां
त च श्रुणित्व धरेमि स्मृतीये ॥ १० ॥

प्राणबलं विपुल सुविशुद्ध
धर्मसमुद्रनयेषु असङ्गम् ।

सर्वविमोक्षविहारप्रवेशं

ओतर एत नयं जिनपुत्र ॥ ११ ॥

जिह्म ममा विपुल सुप्रभूता

ताम्रतनू रतनाम विशुद्धा ।

याय झपेमि यथाशय सत्त्वान्

ओतर एत नयं जिनपुत्र ॥ १२ ॥

धर्मशरीरु ममातिविशुद्धं

सर्वत्रियन्वसमन्तस्थितानाम् ।

रूपशरीरु यथाशय सत्त्वाः

परिपु तेष्वाधिसुक्त्रलेन ॥ १३ ॥

चित्तमसङ्गमनास्रव मह्यं

घोषरुतं यय भेषनिनादः ।

तत्र समोसरि सर्वनरेन्द्रान्

नो च विकल्पन विद्यति मह्यम् ॥ १४ ॥

क्षेत्रतलेषु अचिन्तिय सत्त्वाः

तेष प्रजानमि चित्तसमुद्रान् ।

इन्द्रियआशय जानमि तेषां ।

नो च विकल्पन विद्यति मह्यम् ॥ १५ ॥

ऋद्धि ममो विपुला सुसमाता

कम्पयि क्षेत्र अचिन्तियाय ।

कायप्रभाय प्रभावतु येनो

सर्व सुदुर्दम सत्त्व दमेमि ॥ १६ ॥

पुण्य ममो विपुलं परिशुद्धं

अक्षयकोप समन्तवियूहम् ।

येन प्रवर्तयि पूज जिनानां

मोति च सर्वजगन्पुपजीव्यम् ॥ १७ ॥

प्रज्ञ ममो विपुला सुविशुद्धा

याय प्रजानमि धर्मसमुद्रान् ।

सशय टिन्दमि सर्वजानाना

ओतर एत नयं जिनपुत्र ॥ १८ ॥

बुद्धसमुद्र अह अवतीर्णा
 सर्ति त्रियच्च नयोत्तरमाना ।
 तेषु च ओत्तरमी प्रणिधान
 एष नयो अतुल सुसमाप्त ॥ १९ ॥

5 सर्वरजे अह्व क्षेत्रसमुद्रान्
 पश्यमि चैव त्रियच्चप्रवेशान् ।
 तत्र च पश्यमि बुद्धसमुद्रा
 तेषु समन्ततल नयभूमिम् ॥ २० ॥

10 पश्य त्रिरोचन बोधित्रिबुद्ध
 सर्गदिशासु स्फुरित्वन क्षेत्रा ।
 सर्वरज पथि बोधिद्रुमेन्द्रे
 सान्तिम धर्म निसर्जयमानम् ॥ २१ ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको वासन्ती रात्रिदेवतामेतदबोचत्—क्रियच्चिरं स्त
 स्थितासि देवते अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ^१ क्रियच्चिरं प्रतिलक्ष्य तेषु विनोदा, यस्य प्राज्ञ
 15 लम्भात्तमेव रूपया सत्त्वार्थक्रियया प्रत्युपस्थिता^२ एवमुक्ते वासन्ती रात्रिदेवता सुधन क्षेत्रे
 दारकमेवमाह—भूतपूर्वं जिनपुत्र अतीतेऽप्यति सुमेरुपरमाणुरज समाना कल्पाना परे
 प्रशान्तप्रभो नाम कल्पोऽभूत्पञ्चबुद्धकोटीशतप्रभव । तत्र रत्नश्रीसभवा नाम लोकप्र
 रभूत् । तस्या खलु पुनर्लोकधातौ रत्नचन्द्रप्रदीपप्रभा नाम मध्यमा चातुर्दीपिका । तस्या
 पद्मप्रभा नाम राजधानी । तत्र राजधान्या सुधर्मतीर्थो नाम राजाभूत् धार्मिको धर्मज्ञा
 20 चक्रन्ती चतुर्दीपिश्चर सत्तरत्नसमन्वागत । स तामरुष्टका महापृथिवीं सत्सागरगिरिर्वना
 धर्मेणाभिनिर्जित्वा अध्यासति स्म ॥

तस्य सुधर्मतीर्थस्य राहो धर्ममतिचन्द्रा नाम भार्याभूत् । सा रात्र्या पूर्वं वर
 मदनमत्ता रतिनीडापरिश्रान्ता मध्यमे यामेऽन्त पुरमध्यगता प्रसुप्ता । अथ तस्या एव
 प्रभाया राजधान्या पूर्वेण शमयश्रीसभवे महाननपण्डे सर्वधर्मनिर्गर्जितराजो न
 25 तयागत सर्वव्यूहप्रभामणिराजशरीरे सर्वबुद्धनिर्गर्जितप्रभवे महाबोधिवृक्षेऽनुत्तरा सम्यक्
 बोधिभिसिद्धुः । तेनासौ सर्गे रत्नश्रीसभजे लोकधातुनेकजर्णया उदारया प्रस
 एतदावभासितोऽभूत् । तस्या च पद्मप्रभाया राजधान्या सुविशुद्धचन्द्रामा हन
 रात्रिदेवता अभूत् । सा ता धर्ममतिचन्द्रा राजभार्यामुपसक्रम्य आमरणसद्यद्वन्द्व
 प्ररोष्य एवमाह—यत्खलु राजपति जानीया—शमयश्रीसभजे महाननपण्डे सर्वध
 30 निर्गर्जितराजो नाम तथागतोऽनुत्तरा सम्यक्सरोधिभिसिद्धुः । सा तस्या राजभार्या
 पुरतो विन्द्रेण बुद्धगुणानं बुद्धनिर्गर्जित समतभद्रबोधिसत्वरचर्याप्रणिधान च सप्रजा

यामास । सा खलु पुनः कुलपुत्र राजभार्या तथागतप्रभावभासिनाव्याशयेनानुत्तरां सम्य-
क्संबोधिमभिसंप्रस्थिता । तस्य तथागतस्य संबोधिसत्त्वश्रावकसंघस्य महान्तं पूजासत्कार-
मकार्षीत् । तत्किं मन्यसे कुलपुत्र अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन धर्ममतिचन्द्रा नाम
राजभार्या अभूत् ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन कालेन तेन समयेन धर्ममतिचन्द्रा
नाम राजभार्या अभूवम् ॥

5

सा अहं कुलपुत्र तेनाभिलाषिकेण चित्तोत्पादेन तेन च तथागतावरोपितेन
कुशलमूलेन सुमेरुपरमाणुरजःसमैः कल्पैर्न जातु दुर्गतिपूपपन्ना । न नरके, न तिर्थग्योनौ
प्रेतेषु वा, न जातु हीनकुलेपूपपन्ना । न जात्विन्द्रियविकल्पाभूयम् । न जातु दुःखिता-
भूवम् । सदा अहं देवेषु देवमाहात्म्यं प्रतिलभ्य मनुष्येषु च मनुष्यमाहात्म्यं न जातु
कल्याणमित्रविरहिता अभूवं यदुत बुद्धसंबोधिसत्त्वैः । न जातु विपमेषु कालेषूपपन्ना । 10
सा खल्वहं कुलपुत्र बुद्धानुबुद्धेषु कुशलमूल्यान्यवरोपयमाणा सुमेरुपरमाणुरजःसमान् कल्याण
सुखेन शमेन क्षेमेण मार्गेण आगता । न च तावन्मे बोधिसत्त्वेन्द्रियाणि परिनिप्यन्नानि ॥

तेषां सुमेरुपरमाणुरजःसमानां कल्पानामतिक्रान्तानामितो भद्रकल्पात्पूर्वं दशानां
रूपसहस्राणां प्रथमस्तेन कालेन अशोकविरजो नाम कल्पोऽभूत् रजोविमलतेजःश्रीनान्ति
लोकधातौ । स खलु पुनः कुलपुत्र रजोविमलतेजःश्रीलोकधातुः छिष्टविशुद्धोऽभूत् 15
पञ्चबुद्धोत्पादशतप्रभवः । तेषां खलु पुनः पञ्चानां बुद्धशतानां प्रथमः सुमेरुध्वजायतनशान्त-
नेत्रश्रीर्नाम तथागतो लोक उदपादि विद्याचरणसंपन्नः सुगतो लोकविदनुत्तरः पुरुपदम्य-
सारथिः शास्ता देवमनुष्याणां च बुद्धो भगवान् । अहं च प्रज्ञावभासश्रीर्नाम श्रेष्ठिदारिका
अभूवं विघुष्टकीर्तिः श्रेष्ठिनो दृष्टिता अभिरूपा प्रासादिका दर्शनीया परमया शुभवर्ण-
पुष्कलतया समन्वागता । सा च सुविशुद्धचन्द्राभा रात्रिदेवता प्रणिधानवशेन विरजोवत्यां 20
चातुर्दीपिकायां लोकाधातौ विचित्रव्यजाया राजधान्यां विशुद्धनेत्राभा नाम रात्रिदेवता
अभूत् । तया मे राज्यां प्रशान्तायां शयितयोर्मातापित्रोस्तद्ब्रह्मं कम्पयित्वा उदारेणानभासेन
स्वरूपं संदर्श्य बुद्धगुणवर्णं भाषित्वा स तथागतः प्रथमसप्ताहाभिसंबुद्धो बोधिमण्डनिपण्णः
संदर्शितः । सा अहं सार्धं मातापितृभ्यां महता च ज्ञातिसंधेन तां सुविशुद्धचन्द्राभां रात्रि-
देवतां पुरस्कृत्य तस्य तथागतस्यान्तिकमुपसंक्रान्ता । ततो मया तस्य तथागतस्य उदारं 25
पूजां कृत्वा सहदर्शनेन जगद्दिनयबुद्धदर्शनप्रभवो नाम समाधिः प्रतिलब्धः । त्र्यध्वतल-
ज्ञानानभासमण्डलश्च नाम समाधिः प्रतिलब्धः, यस्य प्रतिलम्भान्मया ते सुमेरुपरमाणुरजः-
समाः कल्पा अनुस्यूताः । तच्च मे बोधिचित्तमानुखीभूतम् । तया मे तस्य तथागतस्यान्ति-
काद्धर्मदेशनां श्रुत्वा एष सर्वसत्त्वतमोविकिरणधर्मावभासजगद्दिनयमुखो नाम बोधिसत्त्वविमोक्षः
प्रतिलब्धः, यस्य प्रतिलम्भाद्दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमांलोकधातुं कायेन स्फुरामि । ये 30

च तेषु लोकधातुषु तथागता, ते सर्वे मम चक्षुष आभासमागच्छन्ति । तेषां च पादपूजा
मागमान सजानामि । ये च तेषु लोकधातुषु सत्त्वा उपपन्ना, तेषु सर्वे मम चक्षुष
आभासमागच्छन्ति । तेषां च स्तविमात्रतासक्रेत प्रजानामि । चित्ताक्षयेन्द्रियाधिसुवीर्य
प्रजानामि । पूर्वान्तकव्याणमित्रेषु च परिपाक प्रजानामि । यथाज्ञापसन्नोपण चैषा कल्प
६ भादर्शयामि ॥

स च मे निमोक्ष प्रतिचित्तक्षण निवर्धते । तद्विमोक्षचित्तान्तरेण चित्तेन
लोकधातुशतपरमाणुरज समानि बुद्धक्षेत्राणि कायेन स्फुरामि । तदनन्तरेण चित्त
लोकधातुसहस्रपरमाणुरज समानि बुद्धक्षेत्राणि कायेन स्फुरामि । तदनन्तरेण चित्तेन
लोकधातुशतसहस्रपरमाणुरज समानि बुद्धक्षेत्राणि कायेन स्फुरामि । एव प्रतिचित्तक्षण
१० याददनभिलाषानभिगम्यलोकधातुपरमाणुरज समानि बुद्धक्षेत्राणि कायेन स्फुरामि । ये
च तेषु बुद्धक्षेत्रेषु तथागता, सर्वे ते मम चक्षुष आभासमागच्छन्ति । तेषां च पादपू
जनमागमान सजानामि । या च तेषां बुद्धानां भगवता धर्मदेशना, ता सर्वासुदृढाणि,
धारयामि सप्रधारयामि उपधारयामि । तेषां च तथामतानां पूर्वयोगसमुद्धान् प्रणिधान
समुद्धानवतरामि । या च तेषां तथागतानां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धि, तामपि च सर्वां बुद्धक्षेत्र
१५ परिशुद्धयेऽभिनिर्हरामि । ये च सत्त्वास्तेषु लोकधातुसमुद्रेषूपपन्ना, तेषु सर्वे मम चक्षुष
आभासमागच्छन्ति । यप्रमणाय च तेषां सत्त्वानामाक्षयेन्द्रियाधिसुक्लिभेदा, तद्विभागभ
वायमवितिष्ठामि यद्वत् एषां परिपाकवित्तयमुपादाय । एव प्रतिचित्तक्षणमेव निमोक्षो
निवर्धते धर्मधातुप्रसरस्वरणविवर्धनयोगेन । एतमहं कुलपुत्र सर्वसत्त्वतन्मोक्षविरणधर्मवभास
जगद्विनयमुख बोधिसत्त्वनिमोक्ष जानामि । किं नया शक्यमनन्तमव्यसन्तमद्रभोषिसत्त्व
२० चर्याप्रणिधिनिर्वातानां बोधिसत्त्वानां धर्मधातुसागरनयप्रसरप्रवेशनशक्तिना सर्वबोधिसत्त्व
समुदागमज्ञानवज्रकेतुसमाधिविप्रीडितानां सर्वलोकधातुषु सर्वतथागतसंशसधारणमहाप्रणि
धाननिर्वातानां सर्वलोकधातुप्रसरचित्तक्षणपरिशोधनमहापुण्यसागरपरिनिष्पन्नानां प्रतिचित्त
क्षण सर्वधर्मधातुपरिपाकनिनयज्ञानवशान्तिना सर्वलोकधातुषु सर्वसत्त्वसर्वपरणमहाध
कारनिधमनज्ञानादिसचक्षुषा सर्वसत्त्वधातुमहापानविज्ञपनविनमाणा सर्वजगत्कृष्णारिभनि-
२५ भिचिन्ति सात्त्विकविविधमगतिचन्द्राणां सर्वभयसमुद्राभिनिवेशोच्छलनिशुद्धबोधिसत्त्वमण्डलानां
सर्वधर्मधातुस्य पथि निवृत्तसददर्शनवशान्तिना ज्येष्ठतज्ञानमण्डलासमिञ्जाना चर्यां ज्ञानुप
गुणान् वा वक्तुम्, गोचरो वा अनन्तुम्, निमोक्षनिर्वाडित वा सददर्शयितुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इयमिहैव मगधनिषये बोधिमण्डे समतमगभीरश्रीविमन्त्रमा नाम
सात्रिदेवता प्रतिनसति, यथा अहमनुत्तराया सम्यक्समोषी चित्तमुपदिता, पुन पुनश्च
३० सन्नेदिता । तामुपमम्य परिपृच्छ--कथं भोषिसत्त्वो बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं
प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ गच्छ सुपन धेष्टिदारको धामती सात्रिदेवतामाभिगार्थाभिरन्वष्टीषीत्-

पश्यमि कायु तवाद्य विशुद्धं
 लक्षणचित्रितु मेरु यथैव ।
 लोकअभ्युद्गत लोकविभासि
 मङ्गुशिरी यथ रूपशिरीये ॥ २२ ॥

धर्मशरीरु तवातिविशुद्धं
 सर्वत्रियध्वसमं अविकल्पम् ।
 यत्र समोसरि लोक अशेषः
 संभवतेऽथ विभोति असङ्गम् ॥ २३ ॥

पश्यमि सर्वगतिप्रसेरेषु
 कायु तव प्रतिभासविभक्तम् ।
 रोममुखेषु च पश्यमि तुम्यं
 तारकसंघ सज्योतिपचन्द्रान् ॥ २४ ॥

चित्तु तवा त्रिपुलं सुविशुद्धं
 येन स्फुटं गगनं व दिशासु ।
 यत्र समोसरि सर्वनरेन्द्रा
 ज्ञानमकल्पमलं वरु तुम्यम् ॥ २५ ॥

क्षेत्ररजोपम मेघ विचित्रा
 निश्चरिषू तव रोममुखेषु ।
 ते च फरन्ति दशदिशि बुद्धान्
 सर्ववियूह प्रवर्षयमाणाः ॥ २६ ॥

सर्वजगोपम काय अनन्ता
 निश्चरिषू तव रोममुखेषु ।
 ते च दशदिशि लोक फरित्वा
 नानउपाय विशोधयि सत्त्वान् ॥ २७ ॥

रोममुखेषु अचिन्तिय क्षेत्रा
 पश्यमि नानत्रियूहविचित्रा ।
 ये त्वय शोधित सत्त्वगतीषु
 तेष यथाशयसंमुत सर्वान् ॥ २८ ॥

लाभ सुलब्ध सुजीवितु तेषां
 ये तत्र नाम शृणोन्ति उदयाः ।

४

१०

१५

२०

२५

३१

येऽथ च दर्शनमेपि नराणां
बोधिपवाभिमुखाश्च भवन्ति ॥ २९ ॥

कल्प अचिन्तिय वासु अपाये
दर्शनहेतु तत्रोत्सहितव्यः ।

5

यत्ति श्रवेण प्रहर्षितचित्ता
दर्शनमात्र शमेसि च क्लेशान् ॥ ३० ॥

क्षेत्रसहस्ररजोपम कापा-

स्त्वाद्दश तान्तक कल्प भवेयुः ।

वर्ण भणेत्तव रोममुखस्य

10

वर्णक्षयोऽस्य भवेन्न कदाचित् ॥ ३१ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वासन्ती रात्रिदेवतामामिर्गीषाभिरभिष्टुल्य वासन्त्या
रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिन्य वासन्ती रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य
पुनः पुनरवलोक्य अत्रितप्त एव कल्याणमित्रपर्युपासनेन वासन्त्या रात्रिदेवताया अन्तिकात्
प्रक्रान्तः ॥ ३२ ॥



३५ समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभा ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वासन्त्या रात्रिदेवतायाः प्रथमस्थानबोधिसत्त्वचित्त-
मण्डलपरिशुद्धिमनुगच्छन्, बोधिगर्भसंभवमनुविचारयन्, बोधिसत्त्वप्रणिधानसागरमवतरन्,
बोधिसत्त्वपारमितामार्गं परिशोधयन्, बोधिसत्त्वभूमिमण्डलमवक्रामयन्, बोधिसत्त्वचर्या-
मण्डलं प्रविस्तरन्, बोधिसत्त्वनिर्याणसागरमनुस्मरन्, सर्वज्ञतावभासमहासागरमनुविलोकयन्, 5
सर्वजगत्परित्राणप्रवणबोधिसत्त्वमहाकरुणामेघं विपुलीकुर्वन्, वासन्त्या रात्रिदेवतायाः समन्त-
भद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानमण्डलं सर्वक्षेत्रेष्वपरान्ताधिष्ठानमभिनिर्हरन्, येन समन्तगम्भीर-
श्रीविमलप्रभा नाम रात्रिदेवता, तेनोपसंकम्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभाया रात्रिदेवतायाः
पादौ शिरसाभिवन्द्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभां रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणी-
कृत्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभाया रात्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह-मया 10
आर्यं देवते, अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वो
बोधिसत्त्वचर्याभूमौ चरति, कथं निर्याति, कथं परिनिष्पद्यते ? आह- साधु साधु कुलपुत्र,
यस्त्वमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वभूमिनिर्याणपरिनिष्पत्तिं पृच्छसि ।
दशभिः कुलपुत्र धर्मैः समन्वागता बोधिसत्त्वाः परिनिष्पन्ना भवन्ति बोधिसत्त्वचर्यायाम् ।
कतमेदंशभिः ? यदुत सर्वतथागतसंमुखीभावदर्शनसमाधिप्रतिलम्भविशुद्धया, सर्वबुद्धलक्षण- 15
त्रिचित्रतानन्तक्रायव्यवलोकनचक्षुर्विशुद्धया, अनन्तमध्यतथागतवर्णसमुद्रविज्ञत्यवतारेण,
अप्रमाणबुद्धधर्मावभासमण्डलसमुद्रसर्वधर्मधातुप्रमाणावतरणतया, सर्वतथागतरोमविवरसर्व-
सत्त्वोपपरिष्मसमुद्रनानासत्त्वार्थनिश्चरितावतरणतया, एकैकरोमविवरसर्वरत्नवर्णाचिःसमुद्र-
दर्शनतया, प्रतिचित्तक्षणं बुद्धनिर्मितसमुद्रसर्वधर्मधातुप्रसरस्फरणसत्त्वविनयाधिष्ठानाव-
तरणतया, सर्वसत्त्वखराङ्गसमुद्रसंप्रयुक्ततथागतनिर्घोषसर्वत्र्यध्वगतधर्मचक्रनिर्नादनिर्घोषसर्व- 20
सूत्रान्तमेघनिर्गर्जितनिर्घोषमण्डलावतरणतया, अनन्तमध्यबुद्धनामसमुद्रावतरणतया, अचिन्त्य-
बुद्धविकुर्वितसंदर्शनसत्त्वविनयावतरणतया । एभिः कुलपुत्र दशभिर्धर्मैः समन्वागता बोधि-
सत्त्वाः परिनिष्पन्ना भवन्ति बोधिसत्त्वचर्यायाम् ॥

अहं खलु कुलपुत्र शान्तप्यानसुखसमन्तविक्रमस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लामिनी ।
तस्या मम कुलपुत्र त्र्यध्वप्राप्ताः सर्वतथागताश्चक्षुष आभासमागच्छन्ति । तेषां च तथा- 25
गतानां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिमवतरामि । पर्षन्मण्डलसमुद्रानपि, अनन्तमध्यसमाधिविकुर्वितसमु-
द्रानपि, पूर्वयोगसमुद्रानपि, नामसमुद्रानप्यवतरामि । तेषां च तथागतानां धर्मचक्रप्रवर्तन-
विमात्रतामवतरामि । तथागतपुष्पमाणनानात्वमपि, खराङ्गविमात्रतामपि । तेषां च तथागता-
नामनन्तधर्मधातुशरीरतामवतरामि । न च तांस्तथागतान् भावतोऽभिनिविशामि । तत्त्वस्य
हेतोः ? अगतिका हि ते तथागताः, सर्वलोकगततिरुद्धत्वात् । अनागतिका हि ते तथागताः, 30

येऽथ च दर्शनमेणि नराणां
बोधिपथाभिमुखाश्च भवन्ति ॥ २९ ॥

कल्प अचिन्तिय वासु अपाये
दर्शनहेतु तवोत्सहितव्यः ।
यत्ति श्रवेण प्रहर्षितचित्ता
दर्शनमात्र शमेति च क्लेशान् ॥ ३० ॥

क्षेत्रसहस्ररजोपम काया-
स्त्वाद्दश तान्तक कल्प भवेयुः ।
वर्ण भणेत्तत्र रोममुखस्य
वर्णक्षयोऽस्य भवेन्न कदाचित् ॥ ३१ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वासन्ती रात्रिदेवतामभिर्गोयाभिरभिष्टुल्य वासन्त्या
रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्ध वासन्ती रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य
पुनः पुनरवलोक्य अविदुष एव कल्याणमित्रपर्युपासनेन वासन्त्या रात्रिदेवताया अन्तिक्राव्
प्रक्रान्तः ॥ ३२ ॥



३५ समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभा ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको वासन्त्या रात्रिदेवतायाः प्रथमस्थानबोधिसत्त्वचित्त-
मण्डलपरिशुद्धिमनुगच्छन्, बोधिगर्मसंभवमनुविचारयन्, बोधिसत्त्वप्रणिधानसागरमवतरन्,
बोधिसत्त्वपारमितामार्गं परिशीलयन्, बोधिसत्त्वभूमिमण्डलमवक्रामयन्, बोधिसत्त्वचर्या-
मण्डलं प्रविस्तरन्, बोधिसत्त्वनिर्याणसागरमनुस्मरन्, सर्वज्ञतावभासमहासागरमनुविलोकयन्, 5
सर्वजगत्परित्राणप्रवणबोधिसत्त्वमहाकरुणामेघं विपुलीकुर्वन्, वासन्त्या रात्रिदेवतायाः समन्त-
भद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानमण्डलं सर्वक्षेत्रेष्वपरान्ताधिष्ठानमभिनिर्हरन्, येन समन्तगम्भीर-
श्रीविमलप्रभा नाम रात्रिदेवता, तेनोपसंक्रम्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभाया रात्रिदेवतायाः
पादौ शिरसाभिवन्ध्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभां रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणी-
कृत्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभाया रात्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह-मया 10
आर्य देवते, अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वो
बोधिसत्त्वचर्याभूमौ चरति, कथं निर्याति, कथं परिनिप्पद्यते ? आह- साधु साधु कुलपुत्र,
यस्त्वमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वभूमिनिर्याणपरिनिप्पत्तिं पृच्छसि ।
दशभिः कुलपुत्र धर्मैः समन्वागता बोधिसत्त्वाः परिनिप्पन्ना भवन्ति बोधिसत्त्वचर्यायाम् ।
कतमैर्दशभिः ? यदुत सर्वतथागतसंमुखीभावदर्शनसमाधिप्रतिलम्भविशुद्धया, सर्वबुद्धलक्षण- 15
भिचित्रतानन्तकायव्यवलोकनचक्षुर्विशुद्धया, अनन्तमध्यतथागतवर्णसमुद्रविज्ञप्त्यवतारेण,
अप्रमाणबुद्धधर्मावभासमण्डलसमुद्रसर्वधर्मधातुप्रमाणावतरणतया, सर्वतथागतरोमविवरसर्व-
सत्त्वोपभरद्भिःसमुद्रनानासत्त्वार्थनिश्चरितावतरणतया, एकैकरोमविवरसर्वरत्नवर्णाभिःसमुद्र-
दर्शनतया, प्रतिचित्तक्षणं बुद्धनिर्मितसमुद्रसर्वधर्मधातुप्रसरस्फरणसत्त्वविनयाधिष्ठानाव-
तरणतया, सर्वसत्त्वस्वराङ्गसमुद्रसंप्रयुक्ततथागतनिर्घोषसर्वत्र्यम्बगतधर्मचक्रनिर्नादनिर्घोषसर्व- 20
सूत्रान्तमेघनिर्गर्जितनिर्घोषमण्डलावतरणतया, अनन्तमध्यबुद्धनामसमुद्रावतरणतया, अचिन्त्य-
बुद्धविकुर्वितसंदर्शनसत्त्वविनयावतरणतया । एभिः कुलपुत्र दशभिर्धर्मैः समन्वागता बोधि-
सत्त्वाः परिनिप्पन्ना भवन्ति बोधिसत्त्वचर्यायाम् ॥

अहं खलु कुलपुत्र शान्तध्यानमुखसमन्तविक्रमस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी ।
तस्या मम कुलपुत्र त्र्यध्वप्राप्ताः सर्वतथागताश्चक्षुष आभासमागच्छन्ति । तेषां च तथा- 25
गतानां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिमवतरामि । पर्पन्मण्डलसमुद्रानपि, अनन्तमध्यसमाधिविकुर्वितसमु-
द्रानपि, पूर्वयोगसमुद्रानपि, नामसमुद्रानप्यवतरामि । तेषां च तथागतानां धर्मचक्रप्रवर्तन-
विमात्रतामवतरामि । तथागतानुश्रमाणानानात्वमपि, स्वराङ्गविमात्रतामपि । तेषां च तथागता-
नामनन्तधर्मधातुशरीरतामवतरामि । न च तांस्तथागतान् भावतोऽभिनिविशामि । तत्कस्य
हेतोः ? अगतिका हि ते तथागताः, सर्वलोकगततिरुद्धत्वात् । अनागतिका हि ते तथागताः, 30

स्वभावासंभूतत्वात् । अनुत्पन्ना हि ते तथागता, अनुत्पादधर्मतासमशरीरत्वात् । अनिरुद्धा हि ते तथागता, अनुत्पादलक्षणत्वात् । असत्या हि ते तथागता, मायागतधर्मदर्शनविज्ञप्त्या । अमृषा हि ते तथागता, सर्वजगदर्थसमुत्पन्नत्वात् । असक्रान्ता हि ते तथागता, च्युत्युपपत्तिव्यतिवृत्तत्वात् । अविनष्टा हि ते तथागता, धर्मप्रकृत्यविनाशधर्मतया । एकलक्षणा हि ते तथागता, सर्ववाक्पथसमतिक्रान्तत्वात् । अलक्षणा हि ते तथागता, धर्मलक्षणस्वभावर्यवसानत्वात् ॥

सा खलु पुनरह कुलपुत्र एव सर्वतथागतानवतरमाणा एत शान्तध्यानसुखसमन्त-
विक्रम बोधिसत्त्वविमोक्ष तथागतध्यानमण्डलावभासेन त्रिपुलीकरोमि, प्रविस्तरामि अवतरामि
अनुगच्छामि समीकरोमि अभिनिर्हरामि समतलीकरोमि प्रवेशयामि विवर्धयामि निध्यायामि
उपनिध्यायामि आकारयामि गोचरीकरोमि दृढीकरोमि अवभासयामि प्रभासयामि व्यूहयामि
त्रिभजामि सभारयामि सभायामि । तत्र च सर्वसकल्पासमुदाचाराया महाकरुणाया स्थित्वा सर्व-
सत्त्वपरित्राणसमुदाचारचित्तैकाप्रतायै प्रथम ध्यान भावयामि सर्वमनस्कर्म्मव्युपशमाय ज्ञानबल-
पराक्रमसर्वसत्त्वसप्रहृष्टीतिसुखचित्तैकाप्रतायै । द्वितीयध्यान भावयामि ससारविपन्नोपेक्षासर्व-
सत्त्वस्वभावविशुद्ध्यायतनतायै । तृतीय ध्यानं भावयामि सर्वसत्त्वच्छेदशुद्धिखसताप्रशमनतायै ।
चतुर्थं ध्यान भावयामि सर्वज्ञताप्रणिधिमण्डलविपुलीकरणतायै सर्वसमाधिसागराभिनिर्हार-
कौशल्यतायै सर्वबोधिसत्त्वविमोक्षसागरनयावतरणतायै सर्वबोधिसत्त्वविक्रीडितज्ञानाभिज्ञतायै
सर्वबोधिसत्त्वचर्याविकुर्विताभिनिर्हरणतायै समन्तमुखधर्मधातुप्रवेशज्ञाननय परिशोधयमाना ।
एत शान्तध्यानसुखसमन्तविक्रम बोधिसत्त्वविमोक्ष भावयामि ॥

सा खलु पुनरह कुलपुत्र एत विमोक्ष भावयमाना नानोपायै सत्त्वान् परिपाचयामि—
यदुत रात्र्या प्रशान्ताया रतिप्रमत्ताना सत्त्वानामशुभसज्ञा सजनयामि । अरतिसज्ञां परि-
खेदसज्ञामुपरोधसज्ञा बन्धनसज्ञा राक्षसीसज्ञामनित्यसज्ञा दुःखसज्ञामनामसज्ञामस्वामिकसज्ञा-
मपराधीनसज्ञा जरामरणसज्ञाम् । सर्वकामविषयपरिभोगेष्वनभिरतिसज्ञा सजनयामि । ते च
सत्त्वास्तच्चित्त परिभावयन्त सर्वकामरतिष्वनभिरता धर्मारामरति प्रवारयमाणा अगारादना-
गारिक निष्क्रामन्ति । तेपामहमरण्यगताना धर्मेष्वानुलोमिकीं श्रद्धा जनयामि । आर्त-
भीषणोदारस्वरखशब्दानन्तर्धापयामि । रात्र्या प्रशान्ताया बुद्धधर्मगम्भीरता सदृश्यामि ।
प्रहाणानुकूलं च प्रत्ययमुपसहरामि । निष्कमता च अगारद्वार विवृणोमि । मार्गं सदृश्यामि ।
आगेक करोमि । तमोन्धकार त्रिभजामि । भयमन्तर्धापयामि । नैष्वम्य स्ववर्णयामि ।
बुद्धवर्णं भाषयामि । धर्मवर्णं सवर्णं कल्याणमित्रवर्णं भाषामि । कल्याणमित्रोपसक्रमण
सवर्णयामि ॥

एतमह बुद्ध्युत्पन्न विमोक्ष भावयमाना सत्त्वानामधर्मरागरक्तानामधर्मरागसकल्पानन्त-
र्धापयामि । त्रिपमगेभाभिभूताना मिथ्यासम्पत्पगोचराणा तान् सकल्पास्तान् मननि-

कारानन्तर्धापयामि । अनुत्पन्नानां पापकानामकुशलानां धर्माणामनुत्पादाय उत्पन्नानां च पापकानां संकल्पानामन्तर्धानाय प्रत्ययमुपसंहरामि । अनुत्पन्नानां कुशलमूलानां संकल्पानां पारमितासंप्रयुक्तानां चर्यासंप्रयुक्तानां सर्वज्ञताज्ञाननिर्याणप्रणिधानाभिनिर्हरिसंप्रयुक्तानां मैत्रीनयसंप्रयुक्तानां सर्वसत्त्वमहाकरुणास्फरणसंप्रयुक्तानां विविधदिव्यमानुष्यसुखोपधानजननसंप्रयुक्तानां संकल्पानामुत्पादाय उत्पन्नानां च विविधनयप्रत्ययमुपसंहरामि । यावत्सर्वज्ञतानुलोमिकानां सर्वसंकल्पानां प्रत्ययमुपसंहरामि ॥

एतमहं कुलपुत्र शान्तव्यानसुखसमन्तविक्रमं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया शक्यं समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधाननिर्यातानां बोधिसत्त्वानामनन्तकारधर्मधातुज्ञानप्रतिलब्धानां सर्वकुशलमूलसंबन्धितचित्तानां सर्वतयागतज्ञानबलचित्तावभासप्रतिलब्धानां सर्वतयागतविषयसंबन्धितचित्तानां सर्वसंवासानावरणचित्तानां परिपूर्णसर्वज्ञताप्रणिधिचित्तानां 10 सर्वक्षेत्रसागरावतीर्णचित्तानां सर्वबुद्धसागरदर्शनप्रसृतचित्तानां सर्वतयागतधर्ममेधसंप्रीच्छनचित्तानां सर्वाविद्यान्धकारविधमनकराणां संसाररतितृष्णाक्षयान्तकरणमार्गसर्वज्ञताभाससंजननचित्तानां चर्यां ज्ञातुम्, गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इयमिहैव ममानन्तरं वैरोचनबोधिमण्डे प्रदक्षिणेन प्रमुदितनयनजगद्विरोचना नाम रात्रिदेवता प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन 15 बोधिसत्त्वकर्मसु प्रयोक्यम् ॥

अथ खलु समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभा रात्रिदेवता तस्यां बेलायामेतमेव शान्तव्यानसुखसमन्तविक्रमं बोधिसत्त्वविमोक्षं भूयस्या मात्रया संदर्शयमाना सुधनं श्रेष्ठिदारकं गायामिरव्यभाषत—

सर्वअव्वपरमास्तयागत

20

आमुखाय अधिमुक्तिचेतसः ।

तेषु चक्षु त्रिपुलं त्रिशुच्यते

येन ओतरिषु बुद्धसागरान् ॥ १ ॥

पत्सही जिनशरीरु निर्मलं

लक्षणेहि समलंकृतं शुभम् ।

25

तच्च पश्यहि जिने त्रिकुर्वितं

धर्मधातुस्फरणं प्रतिक्षणम् ॥ २ ॥

एष बोधिद्रुमबुद्धआसने

संप्रबुद्ध सुगतो विरोचनो ।

धर्मधातु त्रिपुलं स्फरित्वना

30

चक्रु वर्तयि जगे यथाशयम् ॥ ३ ॥

बुद्धिया जितु स्वभावधर्मतां
 निःशरीर सुप्रशान्त अद्रयाम् ।
 रूपकायु शुभलक्षणैश्चितं
 दर्शयी जगु फरित्व शेषतः ॥ ४ ॥

६
 बुद्धकायु विपुलो अचिन्तियो
 धर्मधातु फरि येनशेषतो ।
 सो च दृश्यति समन्ततः समं
 सर्व दर्शयि समन्ततो जिनाम् ॥ ५ ॥

सर्वक्षेत्रपरमाणुसादृशा
 १० बुद्धकायप्रभमण्डलाश्रिताः ।
 अन्यमन्य शुभवर्णदर्शना
 धर्मधातुफरणाः प्रतिक्षणम् ॥ ६ ॥

रश्मिमेघ विपुला अचिन्तिया
 निश्चरन्ति जिनरोमतोऽक्षयाः ।
 १५ ते स्फरित्व जग सर्वशेषतो
 क्लेशताप शमयन्ति प्राणिनाम् ॥ ७ ॥

बुद्धनिर्मितसमुद्र अक्षया
 निश्चरित्व जिनरोममण्डलात् ।
 धर्मधातु विपुलं स्फरित्वता
 २० दुर्गतीदुख शमेन्ति प्राणिनाम् ॥ ८ ॥

बुद्धघोषु मधुरो निगर्जते
 सुखराङ्गरुतसागरप्रभः ।
 धर्मवर्ष विपुल प्रवर्षणो
 बोधिआशयु जनेति प्राणिनाम् ॥ ९ ॥

२६ संगृहीत अनेन पूर्वतो
 कल्पसागर चरित्व चारिकाम् ।
 ते विपश्यिषु विरोचने जिनं
 सर्वक्षेत्रप्रतिभासलक्षणम् ॥ १० ॥

सर्वलोक उदितस्तथागतः

सत्त्व सर्वि सममामुखीस्थितः ।

अन्यमन्य अधिमुक्तिगोचर-

स्ते न शक्यमपि सर्वि जानितुम् ॥ ११ ॥

बोधिसत्त्ववर शेषशेषतो

एकरोमि मुगतस्य ओसरी ।

तद्विमोक्षणय ये अचिन्तिया-

स्ते न शक्यमपि सर्वि जानितुम् ॥ १२ ॥

एष देवत ममा अनन्तरं

लोकनायभिमुखा प्रमोदते ।

ज्योतिरर्चिनयनेति नामतो

एत पृच्छ कथ बोधिचारिकाम् ॥ १३ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभाया रात्रिदेवतायाः पादौ
शिरसाभिवन्ध समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभां रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य
पुनः पुनरवलोक्य समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभाया रात्रिदेवताया अन्तिकात् प्रक्रान्तः ॥ ३३ ॥¹⁵



३६ प्रमुदितनयनजगद्धिरोचना ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक कल्याणमित्रानुशासन्यावेशानिष्टः कल्याणमित्रवचन-
प्रतिपत्तिसभूतचित्तः कल्याणमित्रवैश्यातुरसद्भासमुदाचारचित्तः कल्याणमित्रदर्शनमनसि-
काराविक्षिप्तचित्तः कल्याणमित्रदर्शनसर्गारणपर्वतरिविवरणानकाशप्रतिलब्धचित्तः कल्याण-
६ मित्रदर्शनेन सर्गसत्त्वधातुपरिजाणमहाकल्पानयसागरातरणप्रतिलब्धचित्तः कल्याणमित्र-
दर्शनेन धर्मधातुनयसागरज्ञानावभासप्रतिलब्धचित्तो येन प्रमुदितनयनजगद्धिरोचना नाम
रात्रिदेवता तेनोपसक्रान्तः ॥

अथ खलु प्रमुदितनयनजगद्धिरोचना रात्रिदेवता सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य भूयस्या
मात्रया कल्याणमित्रोपसक्रमणकुशलमूलसभारसभगपरिपाकमुपादाय महासंभारसभनकल्याण
१० मित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् । महाविक्रमं कल्याणमित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् । दुरवतरणवीर्य-
कर्मकल्याणमित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् । सुचिरविलग्न कल्याणमित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् ।
अनन्तमध्यदिकप्रवेश कल्याणमित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् । दीर्घाश्वसवसनसभय कल्याण-
मित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् । अनन्तकार्यसपूर्णाविवृत्तिसभय कल्याणमित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् ।
अनन्तमध्यमार्गव्यूहसभारक्रमण कल्याणमित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् । समन्तमुखविक्रमसभवं
१५ कल्याणमित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् । अनुचलनागमनविक्रम कल्याणमित्रोपसक्रमणमध्यतिष्ठत् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक सर्गज्ञातासभारवीर्यपराक्रमेण कल्याणमित्रोपसक्रमणेन,
महाप्रणिधानसागराभिनिर्हारविक्रमेण कल्याणमित्रोपसक्रमणेन, एकसत्त्वार्थमपरान्तकल्या-
पर्यन्तदु खानुभयव्यवसितेन कल्याणमित्रोपसक्रमणेन, एकपरमाणुरजसि सर्वधर्मधात्वनु-
चरणविलम्बविक्रमेण महावीर्यकञ्चवर्षणा कल्याणमित्रोपसक्रमणेन, सर्वदिकसमुद्रप्रसरानु-
२० जनेन कल्याणमित्रोपसक्रमणेन, एकबालपथे अपरान्तकल्पबोधिसत्त्वचर्यासवनेन कल्याण-
मित्रोपसक्रमणेन, बोधिसत्त्वचर्याप्राप्तस्य प्रतिचित्तक्षण सकलसर्वज्ञानज्ञानप्रतिष्ठानेन
कल्याणमित्रोपसक्रमणेन, श्यध्वप्राप्तसर्वतथागतबिर्कुर्वितव्यूहमागीक्रमणव्ययीसितेन कल्याण-
मित्रोपसक्रमणेन, सर्वधर्मधातुनयस्रोत प्रसृतमार्गाक्रमेण कल्याणमित्रोपसक्रमणेन, सर्वधर्म-
धातुनयारम्भणानुचलितेन सकलधर्मधातुस्फरणेन कल्याणमित्रोपसक्रमणेन येन प्रमुदित-
२५ नयनजगद्धिरोचना रात्रिदेवता तेनोपसक्रान्तः ॥

१३

सोऽपश्यत् प्रमुदितनयनजगद्धिरोचना रात्रिदेवता भगवतः पर्यन्मण्डले पुष्पगर्भ-
मिहासननिपण्णां समन्तभद्रप्रीतिविपुलविमल्वेगध्वज बोधिसत्त्वसमाधिं समापन्नाम् । तस्या-
क्षापश्यत् सर्वरोमविशेरेभ्यः सर्वसत्त्वाभिरोचनां सर्वसत्त्वाभिरुचितां सर्वसत्त्वदर्शनानुक्कूला
सर्वसत्त्वप्रियदर्शननिषिधदानादिपारमिताचर्याभिचोतनमेवात्रिधरमाणन् यद्भुत सर्वसत्त्वयथा-
३० शयविज्ञप्तिस्मरतदानचर्यासदर्शनमेधान् सर्वसत्त्वानुग्रहाविग्रहाय सर्ववस्त्वनवेक्षणतायै सर्व-
सत्त्वसमप्रयोगापरित्यागितायै सर्वसत्त्वसमचित्तायै सर्वसत्त्वानिमाननापरित्यागितायै आध्या-

त्मिकब्राह्मसर्ववस्तुपरित्यागितायै महादुष्करपरित्यागसंदर्शनतायै सर्वलोके यथाशयसत्त्वदान-
चर्यासंदर्शनतायै त्र्यम्बप्राप्तबोधिसत्त्वाचिन्त्यदुष्करचर्यापरित्यागनिर्माणमेधानिश्चरित्वा दशसु-
दिक्षु सर्वलोकधातुप्रसरपर्यापन्नानां सर्वसत्त्वानां विज्ञप्तिमागच्छतोऽपश्यत् यदुताचिन्त्य-
बोधिसत्त्ववृषभिताविकुर्वितप्रतिलभाभेन ॥

सर्वरोमविवरेम्यः सर्वसत्त्वसमापन्नानौपपत्तिनिर्माणकायमेवान्निश्चरित्वा सर्वलोकधातु- 5
पर्यापन्नान् सर्वसत्त्वान् स्फुरित्वा अभिमुखं सर्वव्रतसमादानाकम्प्यतां संदर्शयमानान् सत्त्वधातुसमं-
नानातपोव्रतमण्डलमुद्योतयमानान् सर्वसर्वलोकनिश्चयतां सर्वविषयानवेक्षतां सर्वसंसारसंवासाविमु-
खतां दिव्यमानुषसंपत्तिविपत्तिमुखसखसमवसरणतां संदर्शयमानान् अशुभमण्डलमुद्योतयमानान्,
शुभसंज्ञाविपर्यासं लोके विनिवर्तयमानान्, अनित्यचलव्ययपरिणामधर्मतां परिदीपयमानान्,
दुःखानात्मसर्वसंस्कारधर्मतां संदर्शयमानान्, तथागतविषयसंगसाविप्रवासतां रोचयमानान्, 10
अल्पन्ततपागतशीलपरिशुद्धये सत्त्वान् समादापयमानान्, सर्वसत्त्वयथाशयस्वतशीलचर्यां
संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वसंतोषशीलसुगन्धिकृतां संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वान् परिपाचय-
मानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेम्यश्च सर्वसत्त्वधातुसमापन्नान् नानावर्णात्ममावनिर्माणमेधानिश्चरित्वा
सर्वसत्त्वानां सर्वाङ्गप्रत्यङ्गच्छेदाधिवासनतां संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वकायोत्पीडनोपक्रमणाधि-
वासनतां संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वातल्यवचनाक्रोशपरिमाणकुत्सनपंसनताडनतर्जनाधि- 15
वासनतां संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वाक्षोभ्यतां संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वसत्कारानुभामावनामतां
संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वनिरभिमानतां संदर्शयमानान्, सर्वधर्मस्वभावक्षान्त्यक्षयताक्षयज्ञानतां
संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वनिरभिमानतां संदर्शयमानान्, सर्वधर्मस्वभावक्षान्त्यक्षयताक्षयज्ञानतां
संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वसर्वज्ञेशप्रहाणाय क्षान्तिचर्यां संदर्शयमानान् सर्वसत्त्वानां, विसं-
स्थितदुर्वर्णाश्रयशरीरतां व्यार्तयमानान् सर्वसत्त्वानामनुत्तरां तथागतवर्णविशुद्धिं संवर्णय- 20
मानान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेम्यश्च सर्वसत्त्वसमाप्तानावर्णसंस्थानारोहपरिणाहान् नानोपपत्तिकसत्त्व-
कायनिर्माणमेधानिश्चर्य यथाशयान् सत्त्वान् स्फुरित्वा सर्वज्ञतामहासंभारवैर्यपराक्रमतां
संदर्शयमानान्, सर्वनारकलिविकिरणवीर्यतां बोध्याग्भ्राशोम्याविवर्त्यवीर्यतां सर्वसत्त्वसंसार-
सागरोत्तारणवीर्यतां सर्वाक्षणापायदुर्गतिप्रिनिपातपयगिनित्यतनवीर्यतामज्ञानपर्वतविकिरणवीर्य- 25
तां सर्वतयागतपूजोपस्थानपरिखेदवीर्यतां सर्वबुद्धधर्मचक्रसंप्रतीच्छनसंधारणवीर्यतां सर्ववरण-
पर्वतनिर्भेदनविकिरणवीर्यतां सर्वसत्त्वपरिपाकत्रिनयापरिखेदवीर्यतां सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधन-
वीर्यतामनुत्तरां तथागतवीर्यविशुद्धिं संदर्शयमानान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेम्यश्च नानार्णसंस्थानान् विविधामभारनिर्माणमेधानिश्चरित्वा नानो-
पायैः सत्त्वानां प्रीतिं संजनयमानान्, दौर्भनस्यं विनिवर्तयमानान्, सर्वकामरतिं विजुगुप्स- 30
मानान्, क्षीधर्मतां लोके प्रभासयमानान्, गुणेन्द्रियनाया मत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्, अनु-

३१५

त्तरद्वयवयं संसर्गयमानान्, सम्यक् कामलोककारत्रिपय सददर्शयमानान्, निगतकामरतीना
मपि संसर्गलोककारत्रिपय सददर्शयमानान्, धर्मा रामरत्या सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमानान्,
अनुपूर्वव्यानसमाधिसमापत्तिसुरात्म्यभिनिर्हरमाणान्, सर्वसत्त्वसर्वश्रेष्ठानिष्यत्तिचित्ता सत्सर्ग
यमानान्, सर्वबोधिसत्त्वसमाधिसमुद्रविबुधैर्गता सददर्शयमानान्, बोधिसत्त्वाभिज्ञानिवुर्जित
वृषमिता सददर्शयमानान्, सत्त्वानां प्रीतिं सजनयमानान्, प्रामोदमुत्पादयमानान्, दौर्मनस्य
व्याप्यतेयमानान्, चित्तकन्यतामावहयमानान्, चित्तवर्मण्यतां बुर्गीमान्, आशय निशोषय
मानान्, इन्द्रियाण्युत्तापयमानान्, कायसुखा सजनयमानान्, धर्मप्रीतिरेव विवर्धयमानान्
सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेभ्यश्च सर्वोपपत्तिसदृशशरीराज्ञानात्पामेधात्रिधरिणा सर्वक्षेत्रगतसर्व-
१० सत्त्वामिमुखामिदृशितदर्शनतायै सर्वकल्याणमित्रोपसृक्कणपरिखेदता सददर्शयमानान्,
सर्वार्च्यगुरुकल्याणमित्रोपस्थानपरिचर्यपरिखेदता सददर्शयमानान्, सर्वतथागतधर्मचक्र
प्रवर्तनसप्रतीच्छनसधारणापरिखेदवीर्यता सददर्शयमानान्, सर्वधर्मसुखसमुद्धान् प्रविचिन्वा
नान्, सर्वबुद्धसमुद्रावतारणनय संसर्गयमानान्, सर्वधर्मवक्षणलभावनयमभिद्योतयमानान्,
सर्वधर्मान् समाधिद्वार सददर्शयमानान्, सर्वसत्त्वदृष्टिपर्यतनिर्भेदन प्रज्ञानञ्च सददर्शय
१५ मानान्, अनेकचित्तक्षणसमायोगेन सर्वसत्त्वविधान्धकारविधमनप्रज्ञादित्यमण्डलोद्गम
सददर्शयमानान्, सर्वसत्त्वप्रीतिसजननतया सर्वज्ञताया सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेभ्यश्च सर्वजगत्समानुदाराचिन्त्यनानावर्णविकल्पसत्त्वान् आमभाव
निर्माणमेधानिश्चरित्वा यथाशक्याधिमुक्तसर्वसत्त्वामिमुखस्थितान् नानारुतमग्नसस्करनिर्देशै
संज्ञैकिकपुण्याभिज्ञतां सददर्शयमानान्, सर्वलौकिकवृत्त्यप्रचारतश्च सर्वत्रैवातुकसमवसददर्शन
२० तश्च सर्वत्रैवातुःकनि सरणदिकसवर्णनतश्च सर्वदृष्टिकान्तारगहननि सरणदिकसदर्शनतश्च
सर्वज्ञतामार्गविशेषता संसर्गयमानान्, श्रानक्तप्रत्येकबुद्धभूमिपयसमतिव्रम सददर्शयमानान्,
सस्कारासस्कारानुनयप्रतिधानुनयेऽप्रतिवानुनयतां सददर्शयमानान्, ससारनिर्वाणसुखासनि
श्रिततां सददर्शयमानान्, तुषितभवनवासादिपरपरामनाप्रतिप्रसन्नं च सददर्शयमानान्, बोधि
मण्डप्रस्थानभिसन्तोषाप्रतिप्रसन्नं च सददर्शयमानान्, सर्वज्ञताया सत्त्वान् परिदीपय
२५ मानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेभ्यश्च एकैकस्याद्रोमविरात् सर्वक्षेत्रपरमाणुरज समानात्मभावनिर्माण
मेधानिश्चरित्वा सर्वसत्त्वलोकामि^३स्थितान् समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यप्रणिधान सवर्णय-
मानान्, सर्वधर्मघातुविशुद्धिनिष्ठाप्रणिधानवैशेषिकता संसर्गयमानान्, प्रतिचित्तक्षण सर्व-
लोकधातुसमुद्रपरिशुद्धिं संसर्गयमानान्, सर्वतथागतपूजोपस्थानाप्रतिप्रसन्नं च संसर्गयमानान्,
३० प्रतिचित्तक्षण सर्वधर्मनयसागरानताराप्रतिप्रसन्नं च संसर्गयमानान्, प्रतिचित्तक्षण तयागत

१ B adds सर्वसत्त्वमध्यस्यसमुद्रविनयनतया प्रज्ञानियत् सददर्शयमानात्. २ B om बोधि मानात्

बलप्रवेशाप्रतिप्रसन्नवृत्तां संवर्णयमानान्, प्रतिचित्तक्षणं सर्वलोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमसर्व-
धर्मधातुनयसागरावतरणाप्रतिप्रसन्धीः संदर्शयमानान्, सर्वक्षेत्रेष्वपरान्ताधिष्ठानकल्पसंवा-
सर्वज्ञतामार्गविशुद्धिसंप्रकाशनाप्रतिप्रसन्नवृत्तां संवर्णयमानान्, प्रतिचित्तक्षणं तथागतबल-
प्रवेशाप्रतिप्रसन्नवृत्तां संदर्शयमानान्, सर्वव्यव्वनयसागरावताराप्रतिप्रसन्नवृत्तां संदर्शयमानान्,
बोधिसत्त्वसर्वक्षेत्राद्विबुधिवर्तितसंदर्शनाप्रतिप्रसन्नवृत्तां संदर्शयमानान्, बोधिसत्त्वप्रणिधानचर्या- 5
संदर्शनेन सर्वसत्त्वान् सर्वज्ञतायां प्रतिष्ठापयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेम्यश्च एकैकस्माद्रोमविवरात् सर्वजगच्चित्तसमान् कायनिर्माणमेधा-
निश्चरित्वा सर्वसत्त्वाभिमुखस्थितानपर्यन्तं सर्वज्ञतासंभारबलं संदर्शयमानान्, अभेदा-
पर्यादत्ताविनाशधर्मसर्वज्ञताचित्तबलं संदर्शयमानान्, अविबर्त्याप्रत्युदावर्त्याधिष्ठानाप्रतिप्रसन्न-
मनुत्तरसर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुद्रागमबलं संदर्शयमानान्, सर्वसंसारदोषाननुलेपबलतां बोधि- 10
सत्त्वानां संवर्णयमानान्, सर्वमारण्डलविकिरणबलं बोधिसत्त्वानां संदर्शयमानान्,
सर्वक्लेशमलाननुलेपक्लेशबलतां बोधिसत्त्वानां संदर्शयमानान्, सर्वकर्मावरणपर्वतविकिरणबलं
बोधिसत्त्वानां संदर्शयमानान्, सर्वकल्पसंवासत्रोबोधिसत्त्वचर्यापरिखेदमहाकरुणाबलं बोधि-
सत्त्वानां संदर्शयमानान्, सर्वबुद्धक्षेत्रसंप्रकम्पनसंक्षोभणसर्वसत्त्वसंप्रहर्षणबलं बोधिसत्त्वानां
संदर्शयमानान्, सर्वमारपरप्रवादिगणप्रमर्दनबलं बोधिसत्त्वानां संदर्शयमानान्, महाधर्मचक्र- 15
प्रवर्तनज्ञानबलं लोके प्रभावयमानान्, सर्वसत्त्वान् सर्वज्ञतायां परिदीपयमानानपश्यत् ॥

सर्वरोमविवरेम्यश्च एकैकस्माद्रोमविवरात् सर्वजगच्चित्तसमादानानन्तवर्णकायनिर्माण-
समुद्रमेधानिश्चरित्वा दशदिगन्तसत्त्वधातुस्फरणान् यथाशयाधिमुक्तानां सत्त्वानां बोधिसत्त्व-
चर्याज्ञानविक्रमं संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वधातुसमुद्रावतरणज्ञानं संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्व-
चित्तसमुद्रावतरणज्ञानं संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वेन्द्रियसागरपरिज्ञानज्ञानं संदर्शयमानान्, 20
सर्वसत्त्वचर्यासमुद्रावतरणज्ञानं संदर्शयमानान्, सर्वसत्त्वपरिपाकविनयकालानतिक्रमणज्ञानं
संदर्शयमानान्, सर्वधर्मधात्वानुरवणज्ञानं संदर्शयमानान्, प्रतिचित्तक्षणं सर्वधर्मधातुज्ञान-
नयसागरस्फरणज्ञानं संदर्शयमानान्, सर्वलोकधातुसमुद्रसंवर्तविवर्तज्ञानं संदर्शयमानान्,
सर्वलोकधातुप्रतिष्ठानसंस्थानव्यूहनिकल्पज्ञानं संदर्शयमानान्, सर्वतयागतपूजाविबुधिवर्तोप-
संक्रमणपूजोपस्थानधर्मचक्रमेघसंप्रतीच्छनज्ञानं संदर्शयमानान्, एवं ज्ञानपारमिताचर्यासंदर्श- 25
नेन सत्त्वानां प्रीतिं संजनयमानानपश्यत् । चित्तं प्रसादयमानान् प्रामोचमुपादयमानान् ह्यं
संजनयमानान् दौर्मनस्यं विनिवर्तयमानान् चित्तं निशोधयमानान् चित्तकल्पताभाववर्तयमानान्,
इन्द्रियाण्युत्तापयमानान् अधिमुक्तिबलं संजनयमानान् सर्वज्ञतायामवैरत्यान् कुर्याणानपश्यत् ॥

यथा च पारमिताच ।।संदर्शनेन लोके सत्त्वान् परिपाकं व्रजतोऽपश्यत्, तथा
सर्वबोधिसत्त्वधर्मनिगर्जनेन ये च प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनाया रात्रिदेवतायाः प्रथमचित्तो- 30

- स्यत्समाहार कल्याणमित्रात्मगणप्रयोगा तथागतपादमूलोपसक्रमणभूजोपस्थानप्रयोगा बुद्ध
धर्मचर्याभियोगप्रयोगा, ये च दानपारमिताचर्यादुष्करपरित्यागा, शीघ्रपारमितापरिशोधन
प्रयोगा, महाराज्यैश्वर्यपरिवारभोगाधिपत्यपरित्यागाभिनिष्क्रमणप्रयोगा, ये लोके दुष्करचर्या
महाव्रततपोमण्डलक्षान्तिनिर्हारा, या बोधिसत्त्वव्रतसमादानप्रयोगावस्थिता, ये बोधिसत्त्वद
6 समादानधर्मसमुद्रा सर्वसत्त्वधातुदुष्कृतदुर्भाषितदुश्चिन्तिताधिगसनप्रयोगा, वाचिकचैत
सिक्खीदाधिसानप्रयोगा, या सर्वकर्मणिप्रणाशधर्मताक्षान्ति सर्वकर्मधिसुक्तिक्षान्ति
सर्वधर्मसमावनिष्चयान्ताति, यत् सर्वज्ञतारम्भप्रयोगरीर्यम्, यत् सर्वसुद्धधर्मपरिनिष्पादन
रीर्यम्, या सर्वरीर्यपारमिताचर्या, ये ध्यानपारमितासमाहार ध्यानपारमिताभियोगा ध्यान
पारमितापरिनिष्पत्तिविशुद्धिचर्या, यानि बोधिसत्त्वसमाधिप्रतिलोभभित्तुरितानि, ये सभाधि
10 मुष्कसमुद्रानतारा, यानि ध्यानपारमिताचरितानि, ये प्रज्ञापारमितासमाहार, ये बोधिसत्त्व
महाप्रज्ञादित्थमण्डलविशोधननया, ये महाप्रज्ञामेवसमया, ये प्रज्ञानिधानसमाहार, ये
महाप्रज्ञामहासागरयन्चारणनयप्रयोगा, ये महोपायकौशल्यनयप्रयोगा, ये महोपायनोदस्य
परिशुद्धिसप्रयुक्ता पूर्वयोगा, यानि बोधिसत्त्वमहाप्रणिधिपारमिताशरिराणि, या महाप्रणिधि
पारमितापरिनिष्पत्त्य, यानि महाप्रणिधानपारमिताचरितानि, ये महाप्रणिधानपारमिता
18 सप्रयुक्ता पूर्वयोगा, ये बलपारमिताप्रतिगममहासमाहार, ये बलपारमिताप्रत्यया, ये बलपार
मितानयमहासागरा, ये बलपारमितानिर्देशा, ये बलपारमितसप्रयुक्ता पूर्वयोगा, ये ज्ञानपार
मितानया, ये ज्ञानपारमिताप्रयोगा, ये ज्ञानपारमितानिशुद्धिनया, या ज्ञानपारमितादिश, ये
ज्ञानपारमितानुगमा, ये ज्ञानपारमिताप्रसरा, यानि ज्ञानपारमितानयसमवसरणानि, ये ज्ञान
पारमिताविद्वंसिनया, यानि ज्ञानपारमिताप्रसरानुसरणानि, यानि ज्ञानपारमितास्फरणानि,
20 ये ज्ञानपारमिताप्रवित्तरा, ये ज्ञानपारमिताकाया, ये ज्ञानपारमिताससुदनया, ये ज्ञानपार
मितापरिनिष्पत्तिसप्रयुक्ता पूर्वयोगा, ये ज्ञानपारमिताचर्याप्रकारप्रविचयप्रवेशसमनसमुद्रा
गमा, ये ज्ञानपारमितासमवसरणनयसप्रयुक्ता धर्मधर्मसमूहधर्मज्ञानानुगमा कर्मज्ञानानुगमा
क्षेत्रज्ञानानुगमा कल्पज्ञानानुगमा व्यर्थज्ञानानुगमा सुद्धोत्पादज्ञानानुगमा बुद्धज्ञानानुगमा
बोधिसत्त्वज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वचित्तसमवज्ञानानुगमा बोधिसत्त्वव्यप्रस्थानज्ञानानुगमा बोधिस
25 त्वसमवज्ञानानुगमा, बोधिसत्त्वप्रस्थानज्ञानानुगमा, बोधिसत्त्वप्रणिधिज्ञानानुगमा, बोधिसत्त्व
धर्मचक्रज्ञानानुगमा, बोधिसत्त्वधर्मप्रविचयज्ञानानुगमा, बोधिसत्त्वधर्मसामरनयज्ञानानुगमा,
बोधिसत्त्वधर्मसमुद्रज्ञानानुगमा, बोधिसत्त्वधर्मपरिवर्तज्ञानानुगमा, बोधिसत्त्वधर्मनिधान
ज्ञानानुगमा, बोधिसत्त्वधर्ममतिज्ञानानुगमा, ये प्रसुद्धितनयनजगद्धिरोचनाया रात्रिदेवताया
भावदनन्तमथ्यारम्भणज्ञानपारमितासप्रयुक्ता बोधिसत्त्वधर्मा, तानत्या सर्वैरोगविरोग्य
30 एकैकरोमविनरविसूतनानावर्णसत्त्वकायमेवनिश्चरितान् सत्त्वान् परिपालयमानानपश्यत् ।
पटुत अकनिष्ठसुदर्शनसुदृशातपोबृहच्छुद्धात्तसदेवसदृशरूपमेवनिश्चरितान् सत्त्वान् परि

पाचयमानानपश्यत् । एवं बृहत्फलपुण्यप्रसमानभ्रकदेवसदृशकायमेघनिश्चितान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् । शुभकृत्वाप्रमाणशुभपरीत्तशुभदेवसदृशकायमेघनिश्चितान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् । आभाखराप्रमाणाभपरीत्ताभदेवसदृशकायमेघनिश्चितान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् । महाब्रह्मरूपोहितब्रह्मपार्षददेवसदृशकायमेघनिश्चितान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् । साप्सरोगणसदेवपुत्रवशवर्तिदेवराजसदृशात्मभावमेघनिश्चितान् 5
सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । साप्सरोगणसदेवपुत्रसुनिर्मितदेवराजसदृशात्मभावमेघ-
निश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । साप्सरोगणसदेवपुत्रस्तुपितेदेवराजसदृशात्म-
भावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । साप्सरोगणसदेवपुत्रसुयामदेवराजसदृ-
शात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । साप्सरोगणसदेवपुत्रशक्रदेवराज-
सदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । घृतराष्ट्रगन्धर्वराजगन्धर्वपुत्र- 10
गन्धर्वकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । विरूटककुम्भाण्ड-
राजकुम्भाण्डपुत्रकुम्भाण्डकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानान-
पश्यत् । विरूपाक्षनागराजनागपुत्रनागकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचय-
मानानपश्यत् । वैश्रवणमहायक्षराजयक्षपुत्रयक्षकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान्
परिपाचयमानानपश्यत् । द्रुमकिन्नरराजकिन्नरपुत्रकिन्नरकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् 15
सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । सुमतिमहोरगेन्द्रमहोरगपुत्रमहोरगकन्यासदृशात्मभावमेघ-
निश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । महाबल्येगस्थामगरुडेन्द्रगरुडपुत्रगरुड-
कन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । राहुसुरेन्द्रासुर-
पुत्रासुरकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । यमधर्मराजयम-
पुत्रयमकन्यासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । सर्वमनुष्येन्द्र- 20
नरनारीदारकदारिकासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । एवं
सर्वगतिपर्यापन्नसर्वसत्त्वसदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । सर्व-
श्रावकप्रत्येकबुद्धिर्षिसदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । बाय्येभेजः-
स्कन्धदेवतासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । सागरनदीपर्वत-
वनस्पतौषधिबृक्षपृथिवीदेवतासदृशात्मभावमेघनिश्चितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । 25
उद्याननगरबोधिमण्डरात्रिदिवसगगनदिकपादगामिनीशरीरकायिकदेवतासदृशात्मभावमेघनिश्च-
रितान् सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् । एवं यावद्भ्रजपाणिसदृशात्मभावमेघनिश्चितान्
दश दिशः स्फुरित्वा धर्मधातुनयप्रसेषु सर्वसत्त्वसंमुखीभावस्थितान् सत्त्वान् परिपाचय-
मानानपश्यत् ॥

ये च प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनायां रात्रिदेवतायाः प्रथमचिच्चोत्पादसंभारमुखाः पूर्व- 30
जन्मसमुदागतकुशलचित्तपरंपराव्यवच्छेदनयाः, यानि च बोधिचित्तोत्पादप्रशंसापरंपरानन्त-

र्याणि च्युत्युपपत्तिपरिग्रहपरपरानन्तर्याणि आत्मभानपरिग्रहपरपरानन्तर्याणि नामचक्रपरंपरा-
 नन्तर्याणि कल्याणमित्रोपसक्तमणपरपरानन्तर्याणि बुद्धोत्पादरागणपरपरानन्तर्याणि, धर्मपद-
 व्यञ्जनोद्ग्रहपरपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वमार्गप्रतिपत्तिचित्तपरपरानन्तर्याणि समाधिप्रतिलाभ-
 परपरानन्तर्याणि समाधिप्रतिलाभाद्बुद्धदर्शनपरपरानन्तर्याणि क्षेत्रदर्शनचक्षुस्फरणपरपरान-
 १० न्तर्याणि करुणपरपरानन्तर्याणि धर्मधातुप्रतिषेधज्ञानपरपरानन्तर्याणि सत्प्रधातुव्यन-
 लोकनज्ञानपरपरानन्तर्याणि धर्मधातुनयसागरान्तरणपरपरानन्तर्याणि सत्प्रधातुव्यन-
 दिव्यश्रोत्रपरिशुद्धिप्रलोकनज्ञानपरपरानन्तर्याणि सर्वसत्प्रधातुचित्तव्यनलोकनसत्सत्त्वना-
 न्तिमुखपरपरानन्तर्याणि प्रथमदिग्बुद्धक्षुर्वक्रान्तिमुखपरपरानन्तर्याणि प्रथमदिग्बुद्धोत्पत्ति-
 परपरानन्तर्याणि प्रथमपरसत्त्वचित्तज्ञानपरपरानन्तर्याणि प्रथमात्मपरसत्त्वपूर्वनियासानुसृष्टि-
 १० ज्ञानपरपरानन्तर्याणि प्रथमाभावप्रतिष्ठानाभिरासकारद्धिप्रतिलाभप्रलयपरपरानन्तर्याणि महर्द्धि-
 त्रिक्रमदिकस्फरणपरपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वत्रिमोक्षप्रतिलाभपरपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वविमोक्ष-
 सागराचिन्त्यनयापतारपरपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वबिबुर्बितपरपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्व-
 त्रिक्रमपरपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वक्रमपरपरानन्तर्याणि बोधिसत्त्वसत्त्वज्ञानपरपरानन्तर्याणि
 बोधिसत्त्वमार्गावतारपरपरानन्तर्याणि, यान्द् यानि प्रमुदितनयनजगद्दिरोचनाया रात्रिदेवताया
 १५ बोधिसत्त्वसुसुम्भज्ञानप्रवेशपरपरानन्तर्याणि, तानि अस्या सर्वरोमनिवरेभ्यो निर्माणकाय-
 नेवान्निश्चरित्वा सत्त्वैभ्यो धर्म देशयमानानपश्यत् । सप्रकाशयमानान् धोतयमानान् सदस्य-
 मानान् उदीरयमानान् प्रविभजमानान् प्रनिस्तरमानान् गणयतो निर्दिश्यमानान् विज्ञा-
 पयमानान् उपसहरमाणानपश्यत् ॥

केपाचिद्वातमण्डलीसुक्षोभनिर्घोपरतेन देशयमानानपश्यत् । केपाचिदप्यक्लव
 २० सक्लवनिर्नादरतेन, केपाचिज्ज्वरनाचिनिर्गर्जितरतेन, केपाचिद् सागरगर्जितनिर्घोपरतेन,
 केपाचिद् पृथिवीसकम्पननिर्वाहरतेन, केपाचिन्महापर्वतराजसवहनसहस्रर्षणनिर्घोपनिर्नाद-
 रतेन, केपाचिदेवनगरसकम्पनमधुरनिर्नादिनिर्घोपरतेन, केपाचिद्विष्वविमानसवहनरतेन,
 केपाचिदेवेन्द्ररतेन, केपाचिब्रह्मेन्द्ररतेन, केपाचिश्शक्षेन्द्ररतेन, केपाचिद्व्यवेन्द्ररतेन,
 केपाचिदसुरेन्द्ररतेन, केपाचिद्भरडेन्द्ररतेन, केपाचिन्महोरगरतेन, केपाचिदेवरतेन,
 २५ केपाचिद्विज्जेन्द्ररतेन, केपाचिन्मनुष्येन्द्ररतेन, केपाचिद्ब्रह्मेन्द्ररतेन, केपाचिदप्सरसगीति-
 रतेन, केपाचिद्विष्वर्षसप्रदानरतेन, केपाचिन्मणिराजनिर्घोपरतेन, केपाचित् सर्वसत्त्व-
 कायनानाहते प्रमुदितनयनजगद्दिरोचनाया रात्रिदेवताया त्रिमोक्षविषय सत्त्वाना प्रमानय-
 मानानपश्यत् । एव बोधिसत्त्व्यात्मभावमेधैर्नानाबोधिसत्त्वहृतेस्त्वगतनिर्माणकायमेधैस्तथा
 गतहृत्निमात्रतास्तराङ्गनयै प्रमुदितनयनजगद्दिरोचनाया रात्रिदेवताया विमोक्षविषय सप्रप-
 ३० चित्तोत्पादसम्बन्धिपत्तिमुदागम सत्रिमोक्षविकीर्णित सर्वसत्त्वाना विज्ञाप्यमानानपश्यत् ॥

तस्या एकैकेन निर्माणरूपमेधेन प्रतिचित्तक्षणमनभिन्नाप्यानभिलाष्यानि दशदिशि
 लोकं बुद्धक्षेत्राणि विशेष्यमानानपश्यत् । अन्तन्तन्भ्यान् सत्त्वसमुदाह्न सर्वापायदु रोम्भो

विमोच्यमानानपश्यत् । अनन्तमध्यं सत्त्वधातुं देवमनुष्यसंपत्तौ प्रतिष्ठाप्यमानानपश्यत् । अनन्तमध्यान् सत्त्वसमुद्रान् संसारसागरादुच्चात्यमानानपश्यत् । अनन्तमध्यान् सत्त्वसमुद्रान् श्रावकप्रत्येकबुद्धभूमौ प्रतिष्ठाप्यमानानपश्यत् । प्रतिचित्तक्षणमनन्तमध्यान् सत्त्वसमुद्रान् दशभूमावावर्तमानान् सुधनः श्रेष्ठिदारकः पश्यति स्म, शृणोति व्यवचारयति अवचरति प्रतिविष्यति निष्यायति अनुगच्छति अनुसरति अनुप्रविशति समतयाधितिष्ठति यदुत ४
 प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनाया रान्त्रिदेवताया अचिन्त्यसमन्तभद्रप्रीतिविपुलध्वजबोधिसत्त्व-
 विमोक्षविकुर्वितवृषभितानुभावेन पूर्वसभागचरितत्वात्तथागताधिष्ठानाधिष्ठितत्वादचिन्त्यकुशल-
 मूलपरिपाकेन समन्तभद्रायाश्च बोधिसत्त्वचर्याया भाजनीभूतत्वात् ॥

अय खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको महाबोधिसत्त्वप्रीतिवेगसागरावभासप्रतिलब्धो
 दशदिक्तथागताधिष्ठितः प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनाया रान्त्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः १०
 स्थित्वा प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनां रान्त्रिदेवतामाभिः सारूप्याभिर्गीयाभिरभ्यष्टौपीत्—

गम्भीरधर्मत जिनानां यत्र सुशिक्षितात्यमितकल्पान् ।

दशदिशि लोकि अनुपूर्वं रूप यथाशयं जगु फरित्वा ॥ १ ॥

ज्ञात्वा निरात्मकमनार्थं वितथ विसंज्ञिनं सततभ्रान्तम् ।

ऋद्ध्या अनेकविध कायैश्वर्यं विदर्शत्व जगु विनेसि ॥ २ ॥

अत्यन्तविज्वर प्रशान्ता धर्मशरीर अद्वयविशुद्धा ।

द्वयानिश्रितं जगशेषं निर्मितमेघगर्जनं विनेसि ॥ ३ ॥

न च स्कन्धआयतनधातौ निश्रयु तुम्य विचति कदाचित् ।

सर्वाङ्गपूर्णवररूपैश्वर्यं निगर्जनैर्जगु विनेसि ॥ ४ ॥

अध्यात्मबाहिरविमुक्ता उचलिता द्वयोद्भवसमुद्रात् ।

संसारसागरि अनन्तान् दर्शयसे गतीषु प्रतिभासान् ॥ ५ ॥

न च तुम्य इञ्जन कदाचिन्मन्यन स्यन्दना न च प्रपञ्चा ।

लोके प्रपञ्चरतबालान् धर्मस्वभाव दर्शयि विनेसि ॥ ६ ॥

एकाप्रचित्त बहुकल्पान् सर्वसमाधिसागरविहारैः ।

पूजार्थमुत्सृजसि रोद्धा निर्मितमेघ दिक्षु सुगतानाम् ॥ ७ ॥

बुद्धबलनयप्रवेशानोतरसि प्रतिक्षणमनन्तान् ।

सर्वान् संप्रहप्रयोगं दर्शयसे यथास्वमवतारैः ॥ ८ ॥

व्यवलोक्य त्वं भवसमुद्रं कर्मविचित्रितं विविधरूपान् ।

धर्मेष्वनावरणमार्गं देशयती निशोधयसि सत्यान् ॥ ९ ॥

रूपं ति लक्षणविचित्रं शुद्ध समन्तभद्रचरणेन ।

सत्त्वानामशयवशा त्वं देवत रूपु दर्शयसि लोके ॥ १० ॥

15

20

35

39

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनां रात्रिदेवताभामि
साङ्ख्याभिर्गाथाभिरभिष्टुल्य एतदरोचद्-कियच्चिर सस्थितासि देवते अनुत्तरायां सम्यक्स
वोधी ? कियच्चिरप्रतिच्छथाय त्वया देवते समन्तभद्रप्रीतिरिपुलत्रिमलनेगच्यजो वोधि
सत्त्वनिमोक्ष इति ॥

६ अथ खलु प्रमुदितनयनजगद्धिरोचना रात्रिदेवता सुधन श्रेष्ठिदारक गाथाभि
रथ्यमापत—

स्मरामि अतीत बह्वकल्पान् क्षेत्ररजोपभास्तत परेण ।

क्षेत्र गणिप्रभसुजाय तत्र प्रशान्तयोषु अनुकूल्य ॥ ११ ॥

दशचातुर्द्वीपनयुताना कोटिशतसहस्र परिपूर्णम् ।

१० मणिपर्णताभपरिमाण मध्यम चातुर्द्वीप सुनिचित्रम् ॥ १२ ॥

दशराजधानिनयुताना कोटिशतै सहस्रपरिपूर्णम् ।

गन्धर्वजा मणिप्रभासा मय्यमराजधानि रमणीया ॥ १३ ॥

तस्या निशापतिरभूपी पार्थिवचक्रवर्तिरभिरूपो ।

द्वात्रिंशत्क्षणसमङ्गी सोऽनुन्यञ्जनै रञ्चितमात्र ॥ १४ ॥

१५ उपपादुको पदुमगर्भे काञ्चनवर्णमुप्रभशरीरो ।

जम्बुध्वज सकृद् सरे स्फुरति प्रभाय सो गगनचारी ॥ १५ ॥

पुत्राण तस्य परिपूर्णा शूरराङ्गरूपिण सहस्रा ।

वोटी अमाल्य परिपूर्णा पण्डित दक्ष निह मेधानी ॥ १६ ॥

दश इत्त्रिभेदि परिपूर्णा अप्सरसादृशा रतित्रिधिज्ञा ।

२० ता कियच्चित्त हितचित्ता भैरमना उपस्थितिषु राज्ञ ॥ १७ ॥

सो चो महापृथ्वीराजा पर्वतचक्ररालपरिच्यता ।

चत्वार द्वीप सुसमृद्धा धर्मरत्नेन आवसति सर्वान् ॥ १८ ॥

अह् चक्रवर्तिधरमार्या ब्रह्मरतस्वरा रचनकाया ।

विमलप्रभा कन्दवर्णा स्फुरति प्रभाय योजनसहस्रम् ॥ १९ ॥

२५ अस्त गते दिनवरदिम स्वपिति तृपे सपुत्रपरिवारै ।

सगीतिघोष उपशान्ते शयनगता अह सुखप्रसुता ॥ २० ॥

रात्रिमप्यनकि यामे बुद्ध उत्पन्नु भू शिरिसमुद्र ।

तस्मिन् विकुर्वित अनन्ता दर्शि जिनो दशदिशि फलित्वा ॥ २१ ॥

३० तान् सर्वैरजतुल्यानो सिरिषुजित प्रभससुद्रान् ।

नानाविदुर्गितशरीगन् येहि परी दिशो दक्ष असेषा ॥ २२ ॥

पृथिवी प्रकम्पित सशैला घोष निगार्जि ते जिन उत्पन्नो ।
 देवासुरा मनुजनागाः सर्षि प्रहर्षि ते जिन उत्पन्नः ॥ २३ ॥
 बुद्धस्य निर्मितसमुद्रा निश्चरि सर्वरोमविवरेभ्यः ।
 ते चो दशदिशि फरित्वा लोकि यथाशये भण्डि धर्मम् ॥ २४ ॥
 तांश्चो विकुर्वित अनन्तान् सुपिनि जिनो निदर्शि मम सर्वान् । 5
 गम्भीर गर्जित श्रुणित्वा प्रीति ममा अभूयि सुपिनान्ते ॥ २५ ॥
 दश रात्रिदेवतसहस्रा उपरि मम स्थिता नभतलस्मिन् ।
 वर्णानुदीर्यन्त जिनस्य दिव्यरुतेन मां भणि प्रबोध्य ॥ २६ ॥
 उत्तिष्ठ देवमतिमार्ये एष जिनोपपन्न तव राज्ये ।
 कल्पान सागरशतेभि दुर्लभ संपश्यन् सुखि विशुद्धो ॥ २७ ॥ 10
 अह्नु प्रीतिसंमुत विबुद्धा पश्यमि आम निर्मल विशुद्धाम् ।
 संपश्यऽष्ण इयमाभा पश्यमि बुद्ध बोधिद्रुमराजे ॥ २८ ॥
 द्वात्रिंशलक्षणविचित्रो रश्मिसमुद्र ओत्तरितु रोमात् ।
 अभ्युद्गतो यथ सुमेरु दक्षिणवामतो जिन समन्तात् ॥ २९ ॥
 दृष्ट्वा मम प्रमुदितायाश्चित्तमुत्पन्नमीदृश भवेयम् । 15
 प्रणिधिश्च मे कृतु उदारो बुद्धविकुर्वितं विपुल दृष्ट्वा ॥ ३० ॥
 प्रतिबोधितः स मय राजा इच्छिगणश्च योऽस्य परिवारम् ।
 बुद्धप्रभा विपुल दृष्ट्वा सर्षि अभूयि प्रीणितशरीराः ॥ ३१ ॥
 उपसंक्रमी जिनसकाशं स्वामिन सार्धं याननयुतेभिः ।
 बहुप्राणिकोटिनयुतेभिः संपरिवारितः स्रवलकायः ॥ ३२ ॥ 20
 पूजा कृता मयि जिनस्यो वर्षसहस्रं विंशति अनूना ।
 निर्घातित्वा स्तन सत्तो पृथिवी ससाग्रा च सुगतस्य ॥ ३३ ॥
 सूत्रासमुद्र गुणभेदान् प्रणिधिसमुद्र संभववियूहान् ।
 सर्वस्तथागतप्रभवान् देशयते यथाशय जगस्मिन् ॥ ३४ ॥
 सा रात्रिदेवत हितार्थं बोधयि मां तदा करुणजाता । 25
 तस्यां मम स्पृह उत्पन्ना ईदृश भूय बोधयि प्रमत्तान् ॥ ३५ ॥
 एतन्मम प्रणिधिचित्तं प्रयममुपपन्नमप्रवरबोधौ ।
 संसारसागरगताया नो मम निश्चिता भवसमुद्रैः ॥ ३६ ॥
 दश बुद्धकोटिनयुतानि ये मम पूजिता जनिय श्रद्धाम् ।
 संसारि देवमनुजेषु विपयरतिसुखान्यभिलपन्त्या ॥ ३७ ॥ 30

- प्रथमो जिनः शिरिसमुद्रस्तासमनन्तरं गुणप्रदीपः । -
 तृतीयो जिनो रतनवेह्युर्बुद्ध चतुर्थ भूद्गमनप्रज्ञः ॥ ३८ ॥
 जिन पञ्चमः कुमुमगर्भः षष्ठु जिनो असङ्गमतिचन्द्रः ।
 जिनु धर्मचन्द्रप्रसुराजो अष्टमु ज्ञानमण्डलप्रभासः ॥ ३९ ॥
 6 रचनाचिपर्वतप्रदीपो नवमु अभूपि तत्र द्विपदेन्द्रः ।
 दशमद्विषयप्रभवोपस्ते मय पूजिता प्रमुदिताया ॥ ४० ॥
 एतान् दश प्रमुख कृत्वा सर्वि त पूजिता नरेन्द्रेन्द्रा ।
 न च ताव लब्ध मय चक्षुर्येनि ममोत्तरि नयसमुद्रम् ॥ ४१ ॥
 सर्वाङ्गतस्तादनु सत्रक्षेत्रमभूपि सर्वरतनाभम् ।
 10 कल्पश्च देवशिरिनामा तत्र उत्पन्न बुद्ध शतपञ्च ॥ ४२ ॥
 शशिमण्डलाय प्रथमोऽभू द्वितीयु अभूपि भास्करप्रदीपः ।
 ज्योतिष्वजस्तृतीयु बुद्धस्तास्य अनन्तरं मणिसुमेरुः ॥ ४३ ॥
 कुसुमार्चिसागरप्रदीपो ज्वलनशिरीष देवशिरिगर्भः ।
 ओभासराज प्रभकेतुर्दशमु समन्तज्ञानप्रभराजः ॥ ४४ ॥
 15 एतान् दश प्रमुख कृत्वा सर्वि त पूजिता मय नरेन्द्राः ।
 स्कन्धालयेऽभिरतया मे धर्मि अनालये निलयबुद्ध्या ॥ ४५ ॥
 अर्वागतस्तदनु * * धर्मप्रदीपमेघशिरिनामा ।
 अत्र लोकधातु सुविचित्रः कल्प तदासि ब्रह्मप्रभनामा ॥ ४६ ॥
 तस्मिन् जिना अपरिमाणाः ते मय पूजिताः सपरिवाराः ।
 20 सर्वेप तेप गुगतानां धर्म श्रुतो म्मि गौरवि अनिता ॥ ४७ ॥
 प्रथमो जिनो रतनमेरुस्तासमनन्तरं गुणसमुद्रः ।
 जिनु धर्मधातुल्लरकेतु धर्मसमुद्रगर्जन चतुर्थः ॥ ४८ ॥
 धर्मव्यज्रो धरणिजेजा धर्मवलप्रभो गगनबुद्धिः ।
 धर्माधिमेरुशिखराभः पश्चिम तेषु मेवशिरिनामा ॥ ४९ ॥
 25 एतान् दश प्रमुख कृत्वा सर्वि त पूजिता मय नरेन्द्रा ।
 न च मेप धर्मैत विबुद्धा येनिग श्रोतरि जिनसमुद्रान् ॥ ५० ॥
 तदनन्तरं सुमत आसी सूर्यप्रदीपकेतुशिरिनामा ।
 श्लेष्मा स बुद्धमति नाम्ना तत्र अभूच्च सोमशिरिवत्पः ॥ ५१ ॥
 तस्मिन्वरीतिनयुतानां या मय पूजिता दशबलानाम् ।
 10 विनिधैरनन्तविपुलेभिः पूजयुषेभिर्नैकरुचिरेभिः ॥ ५२ ॥

- गन्धर्वराज प्रथमोऽभू द्वितीयु अभूपि बुद्धद्रुमराजः ।
 तृतीयु जिनो गुणसुमेरुस्तत्समनन्तरं रतननेत्रः ॥ ५३ ॥
- वैरोचनप्रभवियूहो धर्मसमुद्रतेजशिरि बुद्धः ।
 लोकेन्द्रतेजशिरिभद्रः पश्चिमु सर्वधर्मप्रभराजः ॥ ५४ ॥
- एतान् दश प्रमुख कृत्वा पूजित ते मया सुगत सर्वे ।
 न तु ताव लब्ध मय ज्ञानं सद्धर्मसमुद्र येनत्रतेरयम् ॥ ५५ ॥
- तदनन्तरं सुपरिशुद्धं वज्रमणिअभेद्यदृढतेजः ।
 क्षेत्रं समन्तप्रभभेद्यं नैकवियूहसंस्थितविचित्रम् ॥ ५६ ॥
- यस्मिन् विशुद्ध बहुसत्त्वाः कल्यतराः किलेशमलकृष्टाः ।
 कल्प प्रशान्तमतितेजाः बुद्धसहस्रसंभव वियूहा ॥ ५७ ॥
- प्रथमो जिनो वजिरनाभि द्वितीयु अभूदसङ्गलधारी ।
 जिनु धर्मधातुप्रतिभासः सर्वदिशप्रदीपप्रभराजः ॥ ५८ ॥
- जिनु पञ्चमः करुणतेजा पृष्ठ अभू जिनो व्रतसेमुद्रः ।
 जिनु क्षान्तिमण्डलप्रदीपो अष्टम धर्ममण्डलप्रभासः ॥ ५९ ॥
- ओभाससागरवियूहः पश्चिमु तेप प्रशान्तप्रभराजः ।
 एतान् दश प्रमुख कृत्वा सर्वि त पूजिता मय नरेन्द्रा ॥ ६० ॥
- न च मेप धर्मत विबुद्धा गगनसमा खभावपरिशुद्धा ।
 यत्र स्थित्व विचरेयं चारिक सर्वक्षेत्रप्रसेपु ॥ ६१ ॥
- तदनन्तरं च रमणीयं गन्धप्रदीपभेद्यशिरि नाम ।
 क्षेत्रं किलिष्टपरिशुद्धं कल्पु सुसंभवस्तद वभूव ॥ ६२ ॥
- उत्पन्न तत्र जिनकोटिस्तोभि वियूहितस्त दशकल्पः ।
 ते नायका भणिय धर्मा सो मय धारित स्मृतिबलेन ॥ ६३ ॥
- प्रथमो जिनो विपुलकीर्ति धर्मसमुद्रवेगशिरिराजः ।
 धर्मेन्द्रराज गुणधोप धर्मशिरिश्च देवमकुटश्च ॥ ६४ ॥
- ज्ञानार्चितेजशिरिनामा सप्तमु तेप आसि दुपदेन्द्रः ।
 जिनु अष्टमो गगनधोपो नवमु समन्तसंभवप्रदीपः ॥ ६५ ॥
- तेपां च पश्चिमकु बुद्धो ऊर्णशिरिप्रभासमतिनामा ।
 ते सर्वि पूजित नरेन्द्रा मार्गु न चैप शोधितु असङ्गः ॥ ६६ ॥
- तदनन्तरं धैरवियूहा रत्नविचित्रसंस्थितशरीराः ।
 रतनध्वजाप्रमतिनामा पश्चिम लोकधातु सुविभक्ता ॥ ६७ ॥

सारोचयश्च तद् कल्पस्तत्र उत्पन्न बुद्ध शतपञ्च ।
 ते सर्वि सङ्कत खयंभू एत विमोक्ष समभिच्छपत्वा ॥ ६८ ॥
 गुणमण्डलः प्रथमु नाम्ना शान्तनिर्घोष सागरशिरिश्च ।
 आदित्यतेज गिरिराजो लक्षणमेह मेघरुतवोपः ॥ ६९ ॥
 5 धर्मेन्द्रराज गुणराजः पुण्यसुमेरु शान्तप्रभराजः ।
 एतान् दश प्रमुख कृत्वा सर्वि त्ति पूजिता मय नरेन्द्राः ॥ ७० ॥
 मार्गु विशोधितु जिनानां यत्र समोररी जिन अज्ञेया ।
 न च ताव लब्ध मय क्षान्तिर्था इममोक्षे नयु जिनानाम् ॥ ७१ ॥
 तदनन्तरं मुरुचिरामः शान्तनिर्घोषहारमतिनामा ।
 10 वत्र लोकवातु परिशुद्धो अल्पकिल्बिषसत्त्वअधिवासः ॥ ७२ ॥
 कल्पः सुखाभिरतिनामा यत्र अशीति बुद्धनयुतासन् ।
 ते सर्वि पूजिता मय नरेन्द्रा मार्गु विशोधितो जिनवराणाम् ॥ ७३ ॥
 प्रथमो जिनः कुसुमराशिः सागरगर्भ संभवगिरिश्च ।
 देवेन्द्रचूड मणिगर्भ काञ्चनपर्वतो रतनराशिः ॥ ७४ ॥
 15 धर्मध्वजोऽथ वचनश्रीः पश्चिमु तेपु ज्ञानमति बुद्धः ।
 एतान् दश प्रमुख कृत्वा पूजित ते मया सुरनरेन्द्राः ॥ ७५ ॥
 अर्वागभूत्तदनु अस्ति क्षेत्र सुनिर्मितध्वजप्रदीपम् ।
 कल्प सहस्रशिरिनामा तत्र य बुद्धकोटिनयुतानि ॥ ७६ ॥
 शान्तध्वजः शमथकेलुः शान्तप्रदीप मेघशिरिराजः ।
 20 ओमासपन्तप्रभराजा मेघत्रिलम्बितः सुरिपतेजा ॥ ७७ ॥
 धर्मप्रदीपशिरि मेरुवार्चिशिरिश्च देवशिरिगर्भः ।
 तेषां च पश्चिमकु आसीत् सिंहखिनर्दितो विदुप्रदीपः ॥ ७८ ॥
 एतान् दश प्रमुख कृत्वा पूजित ते मया सुगतचन्द्रा ।
 न च ताव लब्ध मय क्षान्तिर्था इममोक्षे नयत्समुद्रम् ॥ ७९ ॥
 25 अर्वागतस्तदनु अस्ति क्षेत्र समन्तआमशिरिनाभि ।
 कल्पो अनङ्गलयवियूहस्तत्र पद्भिशङ्खुद्धनयुतानि ॥ ८० ॥
 प्रथमः समन्तगुणमेघस्तस्मन्तरं गगनचित्तः ।
 बुद्धः सुसंगववियूहो गार्जितधर्मसागरनिर्घोषः ॥ ८१ ॥
 जिनु धर्मपातुस्वरवोपो निर्मितमेघसुस्तरशिरिश्च ।
 30 बुद्धः समन्तदिशतेजा धर्मसमुद्रसंभवरुतश्च ॥ ८२ ॥

गुणसागरो गिरिप्रदीपो नवमु अभूदयात्र जिनसूर्यः ।
 आरागितश्वरमु तेषां रतनशिरीप्रदीपगुणकेतुः ॥ ८३ ॥
 यद निष्कमी स दुपदेन्द्रो रतनशिरिप्रदीपगुणकेतुः ।
 शशिनकृदेवि अहमासी निष्कममाणु पूजिय नरेन्द्रम् ॥ ८४ ॥
 सो मे अनालयवियूह प्रणिधिसमुद्रसंभववियूहम् । 5
 सूत्रं निगर्जसु नरेन्द्रः श्रुत्व मि धारितं स्मृतिवलेन ॥ ८५ ॥
 लब्धा मया विपुलचक्षुःशान्तसमाधि धारणिवलं च ।
 पश्याम्यहं जिनसमुद्रान् क्षेत्रपरंपरा क्षणक्षणेन ॥ ८६ ॥
 जातं हि मे करुणगर्भा मैत्रिनयं समन्तप्रभमेघम् ।
 बोधाय चित्तु नमतुल्या बुद्धवलाप्रमाणविपुलाभम् ॥ ८७ ॥ 10
 दृष्ट्वा जगद्धिपरियस्तं नित्यसुखप्रभासभिनिविष्टम् ।
 मोहार्थवियतमच्छन्नं ह्येशसमाकुल वितयसंज्ञि ॥ ८८ ॥
 दृष्टीगता गहनचारिं तृष्णवशानुगं विपमकर्म ।
 गतिपू अनेकविधरूपां कर्मविचित्रितां स्मुदयन्तम् ॥ ८९ ॥
 सर्वगतिच्युतिमुखेभिर्ये उपपत्तिभिः समुपपन्नाः । 15
 जातीजरामरणपीडां कायिकचैतसिकामनुभवन्ति ॥ ९० ॥
 तेषां तदा हितसुखार्थं चित्तमनुत्तरं समुपपन्नम् ।
 यत्र संभवो दशत्रलानां यात्तुक सर्वक्षेत्रप्रसरेषु ॥ ९१ ॥
 ततः संमुतः प्रणिधिमेघः सर्वजगत्सुखप्रवणगर्भः ।
 संभारसंभव अनन्ता मार्गसमुद्रनयानुगतश्च ॥ ९२ ॥ 20
 प्रस्थानमेघविपुलाभः सर्वपथप्रसन्नमुखवेगः ।
 विपुलांश्च पारमितमेघान् मुञ्चिषु धर्मधातुप्रसरेषु ॥ ९३ ॥
 भून्याक्रमो विपुलवेगः सर्वत्रियध्वसागरनयेषु ।
 भूमिष्वसङ्गतिचारी एकक्षणेन सर्वजिनगामी ॥ ९४ ॥
 अपि चाप्यहं सुगतपुत्र चर्यं समन्तभद्र अवकान्ता । 25
 दश धर्मधातुतलमेदास्तैप समुद्रनयमवतरामि ॥ ९५ ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्रं अन्यः स तेन कालेन तेन समयेन विशांपतिर्नाम राजा-
 भूचक्रवर्ती बुद्धवंशानुपच्छेदाय स्थितः ? न खलु पुनस्ते कुलपुत्र एवं द्रष्टव्यम् । मञ्जुश्रीः
 कुमारभूतः तेन कालेन तेन समयेन विशांपतिर्नाम राजा अभूचक्रवर्ती बुद्धवंशानुपच्छेदाय
 प्रतिपन्नः । यया चाहं रात्रिदेवतया प्रबोधिता, सा समन्तभद्रेण बोधिसत्त्वेन निर्मिता । 30
 तत्किं मन्यसे कुलपुत्रं अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन भद्रमतिर्नाम चक्रवर्तिभार्या
 अभूत् खीरत्नम् ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन कालेन तेन समयेन भद्रमतिर्नाम

चक्रवर्तिभार्या अभूवं खीरत्नम् । साहं तथा रात्रिदेवतया प्रतिबोध्यं बुद्धदर्शने सगर्दापिता ।
 इयच्चिरोत्पादितं मे कुलपुत्र अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तम् । साहं तेन चित्तोपादेन
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पान् न जातु दुर्गतिविनिपातेषु उपपन्ना । सत्तसमितं देव-
 मनुष्यगतिपरायणा । सर्वत्र च अविरहिता तयागतदर्शनेनाभूवम् । यावन्मे भगवतो रत्नप्री-
 5 प्रदीपगुणकैतोत्तपागतस्यार्हतः तस्यसंबुद्धस्य सहदर्शनादयं समन्तमद्रप्रीतिविपुलविमल-
 वेगध्वजो बोधिसत्त्वविमोक्षःप्रतिलब्धः, यस्य प्रतिलाभाद्दहमेवंरूपेण सर्वसत्त्वपरिपाकविनया-
 र्थेन प्रसुपस्थिता ॥

एतमहं कुलपुत्र समन्तमद्रप्रीतिविपुलविमलवेगध्वजं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि ।
 किं मया शक्यं सर्वतथागतपादमूलेषु प्रतिक्षणं सर्वज्ञताप्रस्थानमहावेगसागरप्रतिलब्धानां
 10 बोधिसत्त्वानां सर्वप्रस्थानमुखेषु प्रतिक्षणं महाप्रणिधानसागरावताराप्रतिप्रसन्नधानां प्रति-
 चित्तक्षणं सर्वप्रणिधानसागरनयेषु अपरान्तकल्पचर्यामण्डलाभिनिर्हारकुशालानाम्, एकैकस्या
 च चर्यायां सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमकायाभिनिर्हारकुशालानाम्, एकैकेन च कायेन
 सर्वधर्मधातुनवसागरस्फरणानाम्, एकैकस्मिंश्च धर्मधातुनयसागरे सर्वबुद्धक्षेत्रेषु यथाशय-
 सत्त्वकायचिद्वृत्तिचर्यासंदर्शनकुशालानाम्, एकैकस्मिंश्च क्षेत्रपरमाणुरजस्वनन्तमव्यतथागत-
 15 समुद्रावतरणकुशालानाम्, एकैकस्य च तथागतस्य धर्मधातुस्फरणपरमतयमातविकुर्वितावतरण-
 कुशालानाम्, एकैकस्य च तथागतस्य धर्मधातुस्फरणपरमथागतविकुर्वितावतरणकुशालानाम्,
 एकैकस्य च तथागतस्य पूर्वान्तकल्पबोधिसत्त्वचर्यासंभारसंभवसमुदागमावतारकुशालानाम्,
 एकैकस्य च तथागतस्य विमलधर्मचक्रसंप्रक्षेपणसंभारणकुशालानां सर्वज्यञ्चतथागतविकुर्वित-
 नयसागरावतरणकुशालानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

20 गच्छ कुलपुत्र, इयमिदं तयागतपर्यन्तमण्डलसमन्तरं समन्तसत्त्वत्राणीजःश्री नाम
 रात्रिदेवता प्रतिवसति । तानुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यामण्डल-
 मयतरितव्यम्, कथं परिशोधयितव्यम् ॥

अथ सद्ध सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनाया रात्रिदेवतायाः पदौ
 शिरसाभिवन्ध प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनां रात्रिदेवतामनेकदात्सहस्रकृत्यः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः
 25 पुनरवलोक्य प्रमुदितनयनजगद्धिरोचनाया रात्रिदेवताया अन्तिकात् प्रकान्तः ॥ ३४ ॥

रातिष्ठान्, काश्चिद्विपरिशुद्धान्, काश्चिसक्रिष्टनिशुद्धान्, काश्चिद्विसुदसक्रिष्टान्,
काश्चिदेकान्तपरिशुद्धान्, काश्चित्समतलग्रपेशान्, काश्चिदरूपपूर्वप्रतिष्ठानान्, काश्चिद्वल्लज्ज
सन्धानान् । तेषु ल्योरुपात्तुं सर्वसूत्रातिषु सर्वसूत्रोपपत्तिषु समन्तसूत्रत्राणोत्र शिष्य
रात्रिद्वेयता प्रतिनिवेशसत्त्वसर्वसूत्राभिस्तुतामपश्यत् । सर्वलोकासमिन्नदर्शनतया पश्या
प्रमाणानां सूत्रानां नानाविमुक्तिगोचराणां यथात्मभासनां यथात्मचयनप्रवृत्तिरिक्त
सत्कारण्यग्रहाराणां यथाप्रयोगानां यथाभिगतैवानां परिपाकनिश्चयमुपादाय सर्वसूत्रासम्भ्र-
समुत्वावस्थितामपश्यत् ॥

यदुत नानानरकगतिपर्यापत्तानां सूत्रानां त्रिविधनरकदुःखभयविनिवर्तनतायै, नाना
तिर्यग्योन्युपपन्नानां सूत्रानाम्पोन्यसमभ्युपगमयविनिवर्तनतायै, यमलोकगतिपर्यापन्नानां
10 सत्त्वानां क्षुत्पिपासादिदुःखभयविनिवर्तनतायै, नागलोकगतिपर्यापन्नानां सूत्रानां सर्वनाग
दुःखभयविनिवर्तनतायै, सर्वकामधातुपर्यापन्नानां सूत्रानां सर्वकामधातुदुःखभयविनिवर्तन
तायै, मनुष्यलोकगतिपर्यापन्नानां सूत्रानामन्धकारतन्निष्ठायां रात्रौ सर्वान्धकारमयविनिवर्तन
तायै, अर्णायशोकीर्तिशब्दश्लोकाभिनिविष्टानां सूत्रानां सर्वार्णयशोकीर्तिभयविनिवर्तनतायै,
पर्यञ्चारद्यभयनिविष्टानां सूत्रानां पर्यञ्चारद्यभयविनिवर्तनतायै, मरणभयभीतानां सूत्रानां
15 मरणभयविनिवर्तनतायै, दुर्गतिप्रपातभयभीतानां सूत्रानां दुर्गतिप्रपातभयविनिवर्तनतायै,
आजीविकामयभीतानां सूत्रानामाजीविकामयविनिवर्तनतायै, कुशलमूलविप्रणाशभयभीतानां
सूत्रानां कुशलमूलविप्रणाशभयविनिवर्तनतायै, योषिचिन्तसमोपगमभयभीतानां सूत्रानां
योषिचिन्तसमोपगमयविनिवर्तनतायै, पापमित्रसमन्धानभयभीतानां सूत्रानां पापमित्रसमन्-
धानभयविनिवर्तनतायै, कल्याणमित्रविप्रणासभयभीतानां कल्याणमित्रविप्रणासभयविनि
20 वर्तनतायै, श्रावकप्रत्येकबुद्धभूमिप्रपातभयभीतानां सूत्रानां श्रावकप्रत्येकबुद्धभूमिप्रपातभय
विनिवर्तनतायै, विविधससारसमासदुःखमयभीतानां विविधससारदुःखमयविनिवर्तनतायै,
विस्तभागसर्वसमन्धानभीतानां सूत्रानां विस्तभागसर्वसमन्धानभयविनिवर्तनतायै, विपम्वालो
पपत्तिभयभीतानां सूत्रानां विपम्वालोपपत्तिभयविनिवर्तनतायै, विपम्वालोपपत्तिभयभीतानां
सूत्रानां विपम्वालोपपत्तिभयविनिवर्तनतायै, पापकर्माप्यापत्तिभयभीतानां पापकर्माप्यापत्ति
25 भयविनिवर्तनतायै, कर्मश्रेयसावगमभयभीतानां कर्मश्रेयसावगमयविनिवर्तनतायै, विविधसत्ता
गतनिवेतन्मन्थनभयभीतानां सूत्रानां विविधसत्तागतनिवेतनभयविनिवर्तनतायै सर्वसत्त्वानां
मत्संभ्रसमुत्वावस्थितामपश्यत् ॥

यदुत अण्डजानां सूत्रानां जरायुजानां सखेदजानामुपपादुकानां रूपिणान्रूपिणा
सद्विनां नैषसद्विनां नासद्विनां सर्वसूत्रपरित्राणप्रणिधानकामिनिर्द्वैतत्वात्, त्रिपुल्व्योधिस्तत्त्व
3) सभाधिपेगमिक्तमन्त्रेण बोधिसत्त्वमहाभिरामं पराक्रमेण समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिध्यभि
निर्हारात्नेन महाकद्वानयसगरध्वंसजातत्वात्, सर्वजगदप्रणिहितमहाभिरामरक्षणतायै

सर्वसत्त्वसुखसमुदयप्रीतिवैगविवर्धनतायै सर्वसत्त्वसंप्रहृद्भानुप्रयोगतायै विपुलबोधिसत्त्वविमोक्ष-
विकुर्वितवृषभितासमन्वागतत्वात्, सर्वक्षेत्रपरिशोधनाभिमुखीमपश्यत् । सर्वधर्मज्ञानानुबोधा-
भिमुखीं सर्वबुद्धप्रज्ञोपस्थानाभिमुखीं सर्वतयागतशासनसंधारणाभिमुखीं सर्वकुशलपचयाभि-
मुखीं सर्वत्रोधिसत्त्वचर्याविवर्धनाभिमुखीं सर्वसत्त्वचित्तानावरणाभिमुखीं सर्वसत्त्वेन्द्रिय-
परिपाचनाभिमुखीं सर्वसत्त्वाधिमुक्तिसमुद्रविशोधनाभिमुखीं सर्वसत्त्वावरणीयधर्मविनिवर्त- 5
नाभिमुखीं सर्वसत्त्वाज्ञानान्धकारविधमनाभिमुखीं सर्वकुशलापर्ययाभिमुखीमपश्यत् सर्वज्ञ-
ज्ञानालोकसंजननतायै ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो रात्रिदेवताया इदमचिन्त्यं
सर्वलोकाभिमुखजगद्दिनयनिदर्शनबोधिसत्त्वविमोक्षवृषभिताविकुर्वितं दृष्ट्वा प्रहर्षजातो महा-
प्रीतिवैगसागरप्रतिलब्धः समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो रात्रिदेवतायाः सर्वशरीरेण प्रणिपत्य ऊर्ध्वं 10
वदनमवलोकयामास । अथ खलु समन्तसत्त्वत्राणोजःश्री रात्रिदेवता तां बोधिसत्त्वरूपलक्षण-
विशुद्धिसंपदमन्तर्धाप्य रात्रिदेवतारूपेण सर्वविकुर्वितानि प्रवर्तयमाना अच्यतिष्ठत् । अथ
खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तसत्त्वत्राणोजश्रियो रात्रिदेवतायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा
तस्यां वेलायामिमा गाथा अभाषत—

दृष्टो मया विपुलकायु तत्रा वरलक्षणो रतनआभरण । 15
अनुव्यञ्जनैः चित्रविचित्रशुभैर्गगनं ज्योतिपगणेन यथा ॥ १ ॥
तवनन्तक्षेत्रजधातुसमं प्रभमण्डलं प्रवरकायशुभम् ।
नानाविधानुपमवर्णानिभा येन स्फरी दिशमनन्ततला ॥ २ ॥
बहु रश्मिजाल जगच्चित्तसमास्तं सर्वरोममुखतः सृजसे ।
रश्मीमुखे रुचिरपद्मस्थिताः तव निर्मिता जगि समेति दुःखम् ॥ ३ ॥ 20
गन्धार्विमेषपटलां सृजसे जगरूपसंस्थितसमन्तशुभाम् ।
पुष्पा प्रवर्षन्त समन्तमुखं स्फुरति धर्मधातुगत सर्जिजान् ॥ ४ ॥
रतनार्चिपर्वतमेरुनिभं तव आभकूटु विपुलं विमलम् ।
येन प्रभासति समन्तजगे मोहान्धकार विनिवर्तयसे ॥ ५ ॥
तव सूर्यमेषपटला त्रिपुला सद निश्चरन्ति वदनाद्विमलाः । 25
वैरोचनस्य विषयं विपुलं तत्र सूर्यमण्डलप्रभोत्सृजति ॥ ६ ॥
तत्र चन्द्रज्योतिप्रभा त्रिमला नयनेभि मेष सद निश्चरिषु ।
ते चो दशदिशि स्फुरित्व जगं घोनन्ति लोकि तिमिरोपहता ॥ ७ ॥
तत्र लक्षणैर्जगशीरसमा गच्छति निर्मितसमुद्र दिशः ।
ते धर्मधातुत्रिपुलस्फरणाः परिपाचयन्त्यमिनसर्गगान् ॥ ८ ॥ 30
तत्र कायु इदयति हि दिक्प्रसरैः सर्जजगाभिमुग प्रीतिस्फुरः ।
रात्राग्निचोरजलजालमिनं सर्गं भयं शमयमे विनयन् ॥ ९ ॥

- यद् प्रेषितस्तत्र सन्नाशमह समुपस्थितो गुण निचिन्तयता ।
 तद् रश्मिगण्डल शुभा विमला भ्रुसुखान्तरातु तव निश्चरिषु ॥ १० ॥
 ओमासपन् दिश समुद्रशतानालोक लोकि विपुत्रा जनिष ।
 नानाभिकुर्वित निदर्श्य वह्नस्तगता मम शरीरि तदा ॥ ११ ॥
- ७ यद् रश्मिगण्डल ममा निपती तद् सौख्यमद्भुतमुदारमभूत् ।
 ओकान्त धारणि समाधिशता पश्यामि दिक्षु च जिनानमिता ॥ १२ ॥
 क्रमविक्रमे यद् धरा क्रमत परमाणुसख्यनयु ज्ञातु मया ।
 पश्यामि क्षेत्रपरमाणुसमा क्षेत्राणि एकपरमाणुरजे ॥ १३ ॥
 रजसि स्थिता पृथग्लोकविधा नेकान्तच्छिद्य बहू क्षेत्रशता ।
 दुःखानि येष्वनुभनन्ति जना परिदेवरोदितनिनादरुतै ॥ १४ ॥
- १० सच्छिद्यशुद्ध पुन क्षेत्र बहून् अथ सुख विपुल यत्र दुःख ।
 समुदेन्ति येषु जिन कारुणिक जिनश्रायका अपि प्रलोकजिना ॥ १५ ॥
 परिशुद्धच्छिद्य पुन क्षेत्रनया बहुबोधिसत्त्वरचनाप्रचिता ।
 नरनारिमण्डित सुदर्शनीया जिनवशु यत्र स्थिहती रुचिर ॥ १६ ॥
- १६ क्षेत्रसमुद्र विपुला निमला रजसि स्थिता समतलातुगता ।
 धैरोचने चरिता हि उरा परिशोधिता विपुलकल्पशतै ॥ १७ ॥
 सर्वेषु क्षेत्रप्रसरेषु जिना सदृशियषु द्रुमनरेन्द्रगता ।
 बोधि विबुद्धयसु विबुर्वयतो चक्र प्रवर्त्य विनयन्ति जगत् ॥ १८ ॥
 पश्यामि त्वामनुगतमपि ता धैरोचनस्य निपमे विपुले ।
 पूजा सहसनयुतै अमितै सर्वान् जिनान् समभिपूजयन्ती ॥ १९ ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक इमा गायत्रा भाषित्वा समस्तसत्त्वनाणोज श्रिय रात्रि
 देवतामेतदवोचत्—आश्चर्यं देवते, यावद्भीरोऽय बोधिसत्त्वनिमोक्ष । किं नाम अथ
 निमोक्ष ? किंपथिरप्रतिपन्नध्याय त्वया ? कथं च प्रतिपथमानो बोधिसत्त्व इम बोधि
 सत्त्वनिमोक्ष परिशोधयति ? आह—दुरगिसमय कुलपुत्र एतत्स्थान सदेवकेन लोकैः सन्नाशक
 २३ प्रसैरुबुद्धेन । तावत्स्य हेतो ? समन्तमद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानानुगतानां हि बोधिसत्त्वानां
 मेष गोचरो महानरुणागर्माणा सर्वजगत्परित्राणप्रतिपन्नानां सर्वोक्षणापायदुर्गतिपथ-
 निशोधनप्रतिपन्नानां सर्वक्षेत्रानुचरयुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिप्रतिपन्नानां सर्वबुद्धक्षेत्रयागतवशात्पु-
 ष्टेद्रप्रतिपन्नानां सर्वबुद्धशासनसंधारणप्रतिपन्नानां सर्वकल्पबोधिसत्त्वचर्यासंसारसंसृजन
 महाप्रणिधानसागरतीर्णानां सर्वधर्मसागरवितिमिरज्ञानां लोकविशोधनप्रतिपन्नानामेकशणेन
 ३० सर्वव्यथनपसागरज्ञानां गोकविहारप्रतिपन्नानां बोधिसत्त्वानामेष विषय । अथ च पुन-
 न्नयागताधिष्ठानेन निर्देक्ष्यामि—

भूतपूर्वं कुलपुत्र अतीतेऽध्वनि बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज.समाना कल्पाना परेण वैरोचन-
तेज.श्रियां लोकधातौ विरजोमण्डलो नाम कल्पोऽभूत् सुमेरुपरमाणुरज समबुद्धोन्पाद-
प्रभव. । सा खलु पुनर्वैरोचनतेज.श्रीलोकधातुः सर्वरत्नमेघव्यूहा वज्रमयविमानमवनप्रति-
मण्डिताभूत् ॥

अथ सा लोकधातुः सर्वमिमलप्रभमणिराजसागरप्रतिष्ठिता सर्वगन्धराजमणिरत्नशरीरा
समन्तपरिमण्डलविशुद्धसङ्क्रिया सर्वाभरणमेघनितानसंटादिता सर्वव्यूहमणिचक्रालसहस्र-
परिक्षिता चातुर्द्वीपिकाऋटिनिद्युतशतसहस्रसुरचितव्यूहा । काचित्त्र चातुर्द्वीपिका सङ्क्रिया-
सङ्क्रियकर्मणा सत्त्वानामावासः, काचित्सङ्क्रियविशुद्धव्यामिश्रकर्मणा सत्त्वानामावासः, काचि-
द्विशुद्धसङ्क्रियानां सत्त्वानामावासः उत्ततकुशलमूलानामल्पसायधानाम्, काचिदेकान्तपरि-
शुद्धाना बोधिसत्त्वानामावासः ॥

तस्याः खलु पुनर्वैरोचनश्रियो लोकधातो. पूर्वेण चक्रनालानुसंधौ रत्नकुसुमप्रदीप-
ध्वजा नाम चातुर्द्वीपिका भूमिशुद्धिसङ्क्रिया अदृष्टोत्तशालिपरिभोगा पूर्वकर्मनिपाकाभि-
निर्वृत्तकूटागारमवनविमानपरिभोगा समन्तात् कल्पवृक्षसंटादिता नानागन्धवृक्षसदाप्रमुक्त-
कोशगन्धमेघा त्रिनिधमाल्यवृक्षसदाप्रनर्पितमाल्यमेघा विचित्रपुष्पवृक्षा अचिन्त्यवर्णगन्ध-
पुष्पवर्षाधप्रमुक्ता नानावर्णचूर्णवृक्षसदाप्रमुक्तशोशसर्गन्धरत्नराजचूर्णवर्षाभिप्रवृष्टा त्रिनिध-
रत्नवृक्षमहामणिरत्नकोशनिस्तवर्णावभासिता दिव्यराघववृक्षसर्गनाघमेघवातसमीरितगगनतल-
प्रमुक्तमधुरनिर्घोषा चन्द्रसूर्यरात्रिदिवासुरप्रभया मणिरत्नसमन्तावभाससमभूमिभागा ॥

तस्या खलु चातुर्द्वीपिकाया दश राजधानीऋटिनिद्युतशतसहस्राण्यभूवन् । एकैका
च राजधानी समन्तान्द्रीसहस्रपरिक्षिता । सर्वाश्च ता नद्यो निचित्रदिवापुष्पौघसङ्गर-
वाहिन्यो दिव्यतृप्तगीनिमनोजमधुरनिर्घोषाः सर्वरत्नद्रुमतीरसुरचिरव्यूहा नानारत्नप्रति-
मण्डिताः नौसंचारिण्यो यपेच्छाविनिधसुखपरिभोग्याः । एकैकस्या च नद्यन्तरिकाया दश
रत्नकोटीनिद्युतशतसहस्राणि ससिद्धितल्पभूवन् । एकैक च रत्न दशरत्नकोटीनिद्युतशत-
सहस्रपरिवारम् । सर्वे ते प्रागनगरनिगमा अनेकदिव्योद्यानमवनविमानकोटीनिद्युतशतसहस्र-
परिवारा अभूवन् । तस्यां खलु पुनश्चातुर्द्वीपिकायां जम्बुद्वीपस्य मध्ये रत्नकुसुमप्रदीपा नाम
मय्यमा राजधान्यभूत्, ऋद्धा च स्फीता च क्षेमा च सुभिक्षा च आर्क्षीर्गह्वजनदेवमनुष्या
च दशकुशलकर्मपयसमात्ताना सत्त्वानानाल्पः । तस्यां खलु पुना रत्नकुसुमप्रदीपायां राज-
धान्या वैरोचनरत्नप्रभगर्भश्रीचूडे नाम राजा अभूत् चक्रवर्ती चतुर्द्विपरः औपपादुका
पद्मगर्भे द्वात्रिंशन्मशपुरुषलक्षणसमलङ्कृतशरीरो धार्मिको धर्मराजः सत्तरत्नमन्वागतः ।
सूर्यं चात्य सद्गमभूत् पुत्राया श्यामा वीर्याया वराङ्गवपिगा परसैन्यप्रभदकाना सर्वाकार-
सुपरिपूर्णवराज्ञानाम् । दश चास्य श्रीऋटिनिद्युतशतसहस्राण्यन्त पुरमभूत् मार्गानां
चक्रवर्तिसभागकुशात्पुष्पमभवाना मभागचरितानां सहस्रनकायात्कागानां वन्यागचित्तानां
देवसत्त्वानिर्दिशिनश्शक्यपाया जाम्बूनदसुवर्णवर्णराजाना नानादिव्यगन्धरोमहूप्रमुक्त-

गात्राणां दिव्यगन्धविमलप्रभाप्रमुञ्चनशरीराणाम् । दश चास्य अमाल्यकोट्योऽभूवन् परिणायक-
रत्नप्रमुखाः ॥

• तस्य खलु वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचूडस्य राजश्वक्रवर्तिनः संपूर्णश्रीवक्रा नाम भार्या
अभूत् क्षीरत्नम्, अभिरूपा प्रासादिका दर्शनीया परमशुभवर्णपुष्कलतया समन्तागता ।
६ अभिनीलवेशी अभिनीलनेत्रा सुवर्णवर्णच्छविर्ब्रह्मखरा सुततप्रमुक्तप्रभाशरीरा समन्ताद्भोजन-
सहस्रमनेकवर्णया दिव्यगन्धप्रमया स्मरति स्म । तस्याश्च संपूर्णश्रीवक्राया राजभार्याया-
पद्ममद्राभिरामनेत्रश्रीनाम चक्रवर्तिदुहिता अभूत्, सर्वाङ्गसंपूर्णा अभिरूपा प्रासादिका
दर्शनीया सर्वलोकानुत्तदर्शना । तथेषापि नाम कुलपुत्र राजश्वक्रवर्तिनो दर्शनेन न
कश्चिद् तुष्यति, एवमेव तस्याः पद्ममद्राभिरामिनेत्रश्रियश्चक्रवर्तिदुहितुर्न कश्चिदर्शनेन

१० वृत्तिमापद्यते स्थापयित्वा प्रज्ञातुमान् । तेन च कालेन तेन समवेन अमिताद्युपः सत्या
अभूवन् न नियताद्युपः, नास्ति अन्तरेण बालक्रिया । तेन च कालेन सत्याना
संस्थाननानात्वमपि प्रज्ञायते स्म । वर्णनानात्वमपि स्वरनानात्वमपि नामधेयनानात्वमपि
कुलनानात्वमपि व्यसुप्रमाणनानात्वमपि आरोहपरिणाहविमात्रतामपि उत्साहबलपर्यक्रम-
स्थानविमात्रतामपि मनापामनापकरणायविमात्रतामपि उदारहीनाभिमुक्तिनानात्वमपि प्रज्ञायते
१५ स्म । तत्र ये सत्त्वाः सुवर्णा अभूवन्नुदाराधिमुक्तिक्रमः संपूर्णगात्रा अभिरूपा दर्शनीया,
त एवं वाचमभाषन्त—अहं भोः पुरुष सुवर्णतरस्त्रसकाशादिति । एवं ये सत्त्वाः सुसंस्थित-
शरीरा अभूवन्, ते द्युःसंस्थितशरीरान् सर्वनिवमन्यन्ते स्म । ते तेन अन्योन्यावमानना-
समुदितेन अक्रुश्लमूलेन आद्युःप्रमाणादपि परिहीयन्ते स्म, वर्णादपि बलादपि सौहृदादपि
परिहीयन्ते स्म ॥

२० तस्या खलु रत्नकुसुमप्रदीपाया राजधान्यामुचरेण समन्तावभासनेधर्ममैत्रिणोप-
श्वजो नाम बोधिमण्डवृक्षोऽभूत् सर्वतथागतबोधिमण्डव्यूहप्रतिक्षणदर्शनः अभेषवन्नमणि-
राजसारखलः सर्वमणिरत्ननिचितरिपुलोद्धिन्नस्करधः सर्वरत्नमयस्कन्धशास्त्रापन्नपलाशपुष्पफलः
संपन्नः समन्तसुविभक्तः समभाषामिप्रलम्बरचितशास्त्रः समन्तस्फरणाश्रयताव्यूहो नानारत्ना-
चिंरियुत्समन्तभद्रप्रमुक्ताभासः सर्वतथागतविषयविकुर्वितनिर्घोषानुरवितः ॥

२३ तस्य खलु बोधिमण्डस्य पुरतो रत्नकुसुमरिपुद्धर्मनिर्गमितमेघघोषं नाम गन्धोदकस्रो-
ऽमूरशरानुमकोटीनियुतशतसहस्रपरिवारम् । सर्वं च ते रत्नक्षेत्रे बोधिवृक्षसंस्थाना अभूवन् ।
तस्य खलु पुना रत्नकुसुमरिपुद्धर्मनिर्गमितमेघघोषस्य मद्भाग्बोधोदकसस्रतः सर्वमणिरत्नसुवि-
भक्तनिधितानि कूलान्यभूवन्, सरत्नहरप्रलम्भितानि विशुद्धरत्नमयसर्वमवमन्युहोपशीभि-
तानि विशुद्धसर्गाभरणव्यूहसामर्थृतानि । सर्वेषु बोधिमण्डोऽप्रमाणैः पद्मगोर्तरचिन्त्य-
२० न्युहमद्भाग्गणिरत्नकूटागारैः समन्तापरिभूतोऽभूत् । तस्य खलु पुना रत्नकुसुमरिपुद्धर्मनिर्गमित-
मेघघोषस्य गन्धोदकसरसा मध्यात्, सर्वत्र्यन्वतथागतविषयपरस्त्रधिविद्योतितमेघ यूहं नाम
मद्भारराजपथं प्रादुरभूत् ॥

तत्र महापद्मे समन्तज्ञानार्चिःश्रीगुणकेतुध्वजो नाम तथागतः प्रादुर्भवत् तेषां सुमेरु-
परमाणुरजःसमानां तथागतानां प्रथमकल्पिकः, येन तस्मिन् कल्पे सर्वप्रथममुत्तरा सम्य-
क्त्तवोधिरमित्युद्धा । सोऽनेकवर्षसहस्राणि धर्मश्रवणेन सत्त्वान् परिपाप्य दशवर्षसहस्रं
रश्म्यवभासविकुर्वितेन परिपाचयामास तत्र दशभिर्वर्षसहस्रैः स तथागतः प्रादुर्भवित्यतीति ।
यत्ततः सर्वभ्यश्चतथागतविषयपत्रसंभिविद्योतितरस्मिन्मेघव्यूहमहारत्तराजपभात् सर्गसत्त्व- 5
त्रिरजःप्रदीपा नाम रस्मिर्निश्चचार, यया रश्म्या ते सत्त्वाः स्पृष्टाः संजानन्ति स्म-दशभिर्वर्ष-
सहस्रैस्तथागत उत्पत्स्यत इति, नवभिर्वर्षसहस्रैः स तथागत उत्पत्स्यत इति । यत्ततो महा-
बोधिवृक्षाद्विरजोतीश्रीगर्भा नाम रस्मिर्निश्चचार, यया रश्म्या ते सत्त्वाः स्पृष्टाः सर्वरूपाणि
सूक्ष्माण्यपर्यन्-श्रद्याभिर्वर्षसहस्रैः स तथागत उत्पत्स्यत इति । यत्तत एव महाबोधिवृक्षात्
सर्गसत्त्वकर्मविपाकनिर्घोषा नाम रस्मिर्निश्चचार, यया रश्म्या ते सत्त्वाः स्पृष्टाः स्वकलकान् 10
कर्मसमुदानवतरन्ति स्म, कर्मस्पृष्टिज्ञानं च प्रलब्धमन्त-सप्तभिर्वर्षसहस्रैः स तथागत उत्प-
त्स्यत इति । यत्तत एव महाबोधिवृक्षात् सर्वकुशलमूलसंभवनिर्घोषा नाम रस्मिर्निश्चचार,
यया रश्म्या ते सत्त्वाः स्पृष्टाः परिपूर्णां अत्रिकल्पसर्वेन्द्रियाः संनिष्ठन्ते स्म-पञ्चभिर्वर्षसहस्रैः स
तथागत उत्पत्स्यत इति । यत्तत एव महाबोधिवृक्षात् चिन्त्यबुद्धविषयनिदर्शननिर्घोषा नाम
रस्मिर्निश्चचार, यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः उदारातिशयतया विकुर्वन्ति स्म-पञ्चभिर्वर्षसहस्रैः 15
स तथागत उत्पत्स्यत इति । यत्तत एव महाबोधिवृक्षात् सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिनिर्गर्जितप्रति-
भासविज्ञापना नाम रस्मिर्निश्चचार, यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः सर्गाकारां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिभद्राद्भुः-
चतुर्भिर्वर्षसहस्रैः स तथागत उत्पत्स्यत इति । यत्तत एव महाबोधिवृक्षात् सर्वतथागत-
विषयासंभेदप्रदीपा नाम रस्मिर्निश्चचार, यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः तस्य तथागतस्य सर्वानु-
गतविकुर्वितवतरन्ति स्म-त्रिभिर्वर्षसहस्रैः स तथागत उत्पत्स्यत इति । यत्तत 20
एव महाबोधिवृक्षात्सर्वजगदभिमुखप्रदीपा नाम रस्मिर्निश्चचार, यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः
तथागतमभिमुखनधिनुष्यापर्यन्-द्वाभ्यां वर्षसहस्राभ्यां स तथागत उत्पत्स्यत इति ।
यत्तत एव महाबोधिवृक्षात् ऋष्यज्ञानविष्णुप्रदीपा नाम रस्मिर्निश्चचार सतथागतद्वययोग-
निर्घोषा नाम, यया ते सत्त्वाः स्पृष्टाः तस्य तथागतस्य दूययोगसमुद्धानवकल्पयानामुत्तरन्ति
स्म-वर्षसहस्रेण स तथागत उत्पत्स्यत इति । यत्ततो महाबोधिवृक्षादितिनिरज्ञान- 25

सर्वं सं लोकधातुमप्रमाणैः संकल्पननयैः संकल्प्य एकान्तपरिशुद्धामव्यतिष्ठत् यावदशु
दिक्षु सर्वतथागतानां बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिः । तामपि सर्वौ प्रतिचित्तक्षणं तत्र बुद्धक्षेत्रना-
विधाचिन्त्यव्यूहान् संदर्शयामास । अथ पश्चिमे सप्ताहे ये तत्र लोकधातौ सत्त्वा
बुद्धदर्शनपरिपक्वाः, ते सर्वे बोधिपण्डागिमुखाः सिता अभूवन् ॥

- ६ अथ खलु तस्मिन् लोकधातौ सर्वचक्रवालेभ्य सर्वतुमेरुभ्यः सर्वपर्येतभ्यः सर्वनदीभ्यः
सर्वसागरेभ्यः सर्ववृक्षेभ्यः सर्वशृण्वीतलेभ्यः सर्वनगरेभ्यः सर्वप्राकारेभ्यः सर्वभवनैभ्यः सर्व-
विमानेभ्यः सर्ववद्याभरणपरिभोगेभ्यः सर्ववाद्यवृक्षेभ्यः सर्वतूर्यसंगीतिभ्यः सर्वनिर्माणव्यूहेभ्यः
एकैकस्मादारम्भणात् सर्वतथागतविषयप्रभवं निर्गर्जमानाः सर्वगन्धधूपमेवाभिश्चर्य सर्व-
रत्नार्चिमेधान् सर्वगन्धधूपार्चिगर्मान् सर्वान्धमणिविग्रहेमेधान् सर्वमणिवत्करत्नाभरणमेवान्
१० सर्वरत्नपुष्पसुमेलेमेधान् सर्वचूर्णमेधान् सर्वतथागतस्तिमेधान् विद्योतयमानाः सर्वतथागत-
प्रमाणष्ठलमेवाभिश्चारणमाणाः सर्ववाद्यद्वयमेधान् संघट्टयमानाः सर्वतथागतप्रणिधाननिर्वाह-
मेधान् प्रमुञ्चयमानाः सर्वतथागतक्षराङ्गरुतसमुद्रमेधान् निर्गर्जयमानाः सर्वतथागतलज्जालु-
व्यञ्जनविचित्रप्रतिभासमेवान् निदर्शयमानाः अचिन्त्यानि तथागतोत्पत्तदूर्वनिमित्तानि संदर्श-
यत्य सर्वव्यञ्जतथागतविषयपत्रसंधिचोत्तितरदिन्नेयव्यूहमहारत्नराजपद्मस्य बोधौ दशबुद्धक्षेत्र-
१० परमाशुरजसमा महारत्नराजपद्मपरिवाराः समवतिष्ठन्त । तेषां च महारत्नराजपद्मपरिवाराणां
महारत्नपद्मानां केसरकर्णिकासु दशबुद्धक्षेत्रपरमाशुरजःसुमानि महामणिरत्नगर्भाणि सिंहा-
सनानि प्रादुरभूवन् । तेषु च मणिरत्नगर्भेष्वसनेषु दशबुद्धक्षेत्रशतसङ्ख्यपरमाशुरजःसभा
बोधिसत्त्वाः पर्यङ्कनियण्णाः प्रादुर्बभूवुः ॥

- समनन्तरामिसंबुद्धस्य तस्य भगवतः समन्तज्ञानरत्नार्चिश्रीशृणुणकेतुराजः तथागतस्य
२० अनुत्तरां सन्धक्संबोधिम्, अथ तावदेव दशसु दिक्षु सर्वलोकधातुतथागता अनुत्तरां
सन्धक्संबोधिमंभिसंबुध्य यथाशयानां सत्त्वानामभिमुसं धर्मचक्रं प्रवर्तयामासुः । तेन ततो लोक-
धातोत्तरमेयाः सत्त्वाः सर्वदुर्गतिविनिपातेभ्यो विनिवर्तिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः समोपपत्ति-
प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः श्रावकभूमौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः प्रत्येकबोधौ
परिपाचिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा वेगप्रभानिर्वाणाय बोधौ परिपाचिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा
२५ विमलपराक्रमव्यजायां बोधौ परिपाचिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः धर्मप्रभावनामवनिर्वाणाय
बोधौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा इन्द्रियपरिशुद्धिप्रभावनानिर्वाणाय बोधौ परिपाचिताः ।
अप्रमेयाः सत्त्वा वलसमतासमुदाचारातुगमनिर्वाणाय बोधौ परिपाचिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा
धर्मनगणामिमुखविषययानसंभवनिर्वाणाय बोधौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः सर्वत्रातु-
गतद्वर्षभिसंमिन्नवयाननिर्वाणाय बोधौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः चर्वाप्रयोगसम-
३० सरणव्यनिर्वाणाय बोधौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः समाधिप्रस्थाननवनिर्वाणाय
बोधौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः सर्वारम्भणविषयपरिशुद्धिमण्डलनवनिर्वाणाय बोधौ
प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा बोधिसत्त्वबोधौ चिचमुपादिताः । अप्रमेयाः सत्त्वा बोधि-

सत्त्वमार्गे प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः पारमितामार्गविशुद्धौ प्रतिष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः प्रथमायां बोधिसत्त्वभूमौ प्रतिष्ठापिताः । एवं तस्य तथागतस्य अचिन्त्येन बुद्धवृषभिता-
विकुर्वितेन धर्मचक्रं प्रवर्तयतः प्रतिचित्तक्षणमनन्ताप्रमेयाः सत्त्वा द्वितीयायां तृतीयायां चतुर्थ्यां पञ्चम्यां षष्ठ्यां सप्तम्यामष्टम्यां नवम्याम्, अप्रमेयाः सत्त्वा दशम्यां भूमौ प्रति-
ष्ठापिताः । अप्रमेयाः सत्त्वाः प्रणिधानवैशेषिकायां बोधिसत्त्वचर्यायामवतारिताः । अप्रमेयाः 5
सत्त्वाः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानविशुद्धौ प्रतिष्ठापिताः । एवं तस्य तथागतस्य अचिन्त्येन बुद्धवृषभिताविकुर्वितेन धर्मचक्रं प्रवर्तयतः प्रतिचित्तक्षणमनन्तमध्यसत्त्वधातुर्विनय-
मगमत् । तस्मिंश्च लोकधातौ सर्वसत्त्वा यथाशयास्तस्य तथागतस्य नानात्मभावोपायकौशल्य-
प्रमुक्तां धर्मदेशनामाजानन्ति स्म ॥

तस्यां खलु पुना रत्नकुसुमप्रदीपायां राजधान्यां रूपवर्णविषयपरिभोगमदमत्तानां 10
सत्त्वानामन्योन्यमवमन्यमानानां विनयवशं समुपादाय समन्तभद्रो बोधिसत्त्व उदारवर्णरूप-
गतमभिनिर्माय तां राजधानीमनुप्राप्तः । तस्योदारया प्रभया सर्वा सा राजधान्यवभासिता ।
या च तस्या राजधान्याः प्रभा, या च राज्ञश्चक्रवर्तिनो वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचूडस्य स्वशरीर-
निर्याता प्रभा, या च क्षीरत्नस्य प्रभा, या च रत्नवृक्षाणां प्रभा, या च महामणिरत्नस्य
प्रभा, या च चन्द्रसूर्यग्रहनक्षत्रज्योतिषां प्रभा, या च सर्वजम्बुद्वीपे प्रभा, सा च सर्वा न 15
प्रज्ञायते स्म । तद्यथापि नाम आदित्ये उदिते विगतेऽधकारे न चन्द्रग्रहनक्षत्रज्योतिषां
नाग्नेर्न मणीनां प्रभा प्रज्ञायते स्म, एवमेव समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य प्रभयाभिभूताः तत्र
जम्बुद्वीपे सर्वप्रभा न प्रज्ञायते स्म । तद्यथापि नाम जाम्बूनदकनकविम्बस्य पुरतो मधि-
विग्रहो न शोभते न भासते न तपति न विरोचते, एवमेव समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य पुरतः
तेषां सत्त्वानां रूपकाया न शोभन्ते, न भासन्ते, न तपन्ति, न विरोचन्ते ॥ 20

तेषां भेतदभवत्-कोऽन्वयं भविष्यति देवो वा ब्रह्मा वा, यस्य पुरतो वयं न शोभा-
महे, न भासामहे, न तपामो न विरोचामहे कायेन वा प्रभया वा शुभया वा वर्णेन वा
तेजसा वा ? न चास्य शक्तमो निमित्तमुद्गहीतुम् ॥

अथ खलु समन्तभद्रो बोधिसत्त्वः तस्या रत्नकुसुमप्रदीपाया राजधान्या मध्ये
वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचूडस्य राज्ञश्चक्रवर्तिनो विमानस्योपर्यन्तरिक्षे स्थित्वा तं वैरोचनरत्नपद्म- 25
गर्भश्रीचूडं राजानं चक्रवर्तिनमेतदबोचत्-यत् खलु महाराज जानीयाः-तथागतोऽर्हन्
सम्पन्नसंबुद्धो लोक उत्पन्नः । इहैव तत्र विजिते समन्तधर्मावभासधर्मभेधनिर्घोषपञ्चजबोधिमण्डे
विहरति ॥

अथ खलु समन्तज्ञानार्चिपद्मभद्राभिरामनेत्रश्रीचन्द्रा राजदुहिता समन्तभद्रस्य बोधि-
सत्त्वस्य रूपकायां दृष्ट्वा प्रभाविकुर्वितमाभरणनिर्घोषं च श्रुत्वा महाप्रीतिप्रामोद्यवेगजाता 30
तस्यां धेलायामेवं चित्तमुत्पादयामास-यन्मे किञ्चिदुपचितकुशलमूलं तेनाहमीदृशं कार्यं प्रति-

कमेयम् । ईदृशमल्कारम्, ईदृशानि लक्षणानि, इदृशमीर्यापयम्, ईदृशीमृद्धिम् । यथा
अनेनान्धकाराया रात्रौ सत्त्वानामरभास सज्जनस्य बुद्धोत्पाद सप्रकाशित, तथाहमपि सुता
नामज्ञानान्धकार विषुय महाज्ञानालोक कुर्याम् । यत्र यत्र चोत्पद्येयम्, सर्वत्राविष्टिता
स्थानेन कल्याणमित्रेण ॥

- ५ अप खलु कुण्डपुर वैरोचनरत्नपद्मगर्भशीमूडस्थकरता साध चतुरङ्गेन बलकायेन,
साध सतमी रत्नै, साध खीगणपरिवारेण, साध पुत्रामालनेगमैर्जानपदै, महला राजहर्षा,
महता राजानुभावेन तस्या रत्नसुमप्रदीपाया राजधान्या उद्यास्य योजनमूर्ध्वं विद्यामस्त-
म्युद्रम्य सर्वं जम्बुद्वीप सर्वाती चातुर्द्वीपिकलोकभातु महावमासेन स्फुरिता सर्वसत्त्वान्
सुद्धदर्शनसमादापनाथं सर्वरत्नपर्यतेषु प्रतिभास सदर्यं सर्वचातुर्द्वीपिकलोकधातुपर्यापनात्ना
१० सत्त्वानामभिमुख स्थित्वा तदुद्धदर्शनं गापाधिष्ठीतेन सर्वायामास-

- सुद्ध लोके समुत्पन्नताता य सर्वदेहिनाम् ।
सर्वे मज्जन्त उत्थाय द्रष्टु लोकविनायकम् ॥ २० ॥
कदाधिकल्पकोटीभिरुत्पद्यन्ते तथागता ।
प्रकाशयन्ति ते धर्मं द्वितयं सर्वदेहिनाम् ॥ २१ ॥
१५ दृष्ट्वा लोकं विपर्यस्तमज्ञानतिमिरावृतम् ।
ससारदुःखाभिहत सज्ज्य महती वृषाम् ॥ २२ ॥
कल्पकोटीरसख्येपाश्चरिता बोधिचारिणा ।
सत्त्वाना परिपामार्थं सर्वदुःखोपशान्तये ॥ २३ ॥
पर्यस्तवन् हस्तपादा कर्णनस्ता शिरासि च ।
२० वरपाननन्तपर्येता सुद्धस्येव्यमृताक्ष्ये ॥ २४ ॥
दुर्लभा कल्पकोटीनिर्गते लोकविनायका ।
जमोष धनण येना दर्शनं पर्युपासनम् ॥ २५ ॥
बोध्यासननिपण्णोऽय इन्द्रयते वदता वर ।
भार सेनेन्य निर्जित्व विबुद्धो बोधिसुत्तमम् ॥ २६ ॥
२५ सुद्धकाय च धीश्रव्य जनन्तरस्मिमण्डलम् ।
सानानर्णं निनि सदा प्रह्लादमति यजगत् ॥ २७ ॥
रदिर्माणानसख्येयान् सुद्धरोभविति सुतान् ।
विन्दन्ति प्रीतिमनुर्गं सत्त्वा यैस्त्वमासिता ॥ २८ ॥
सप्तन्वपेत्त चित्तेन पूजयन्प विनायकम् ।
३० जनयिना महर्षीर्धमेन यामस्तदतिवन् ॥ २९ ॥

अथ खलु राजा वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीचूडध्याभिर्गोपाभिः स्वविजितवासिनः सर्वान् सत्त्वान् संचोद्य दशभिर्विधपूजामेषसहस्रैश्चक्रवर्तिकुशलमूलपरिनिष्पन्नैः समन्तावभासधर्म-
 मेघनिर्घोषध्वजं वोधिमण्डं समन्तादभिप्रवर्षन् येन स भगवान् समन्तज्ञानरत्नार्चिश्रीगुण-
 केतुराजस्तथागतः तेनोपसंक्रान्तः सर्वरत्नच्छत्रमेघसंछादितमाकाशं कुर्वन्, सर्वपुष्पवितान-
 मेघविततमाकाशं कुर्वन्, सर्ववस्त्रमेघसंछादितालंकारमाकाशं कुर्वन्, सर्वरत्नकिङ्किणीजाल- ५
 मेघैर्वागनमलंकुर्वन्, सर्वगन्धसागरनिर्धूपितगन्धार्चिमेघालंकारं गगनतलमधितिष्ठन्, सर्व-
 रत्नासनमणिरत्नवस्त्रप्रज्ञप्तविरचनमेघालंकारं गगनतलमधितिष्ठन्, सर्वरत्नध्वजमेघोच्छ्रितालंकारं
 गगनतलमधितिष्ठन्, सर्वभवनविमानमेघसंछन्नालंकारं गगनतलमधितिष्ठन्, सर्वपुष्पमेघ-
 संछन्नालंकारं गगनतलमधितिष्ठन्, सर्वपूजाव्यूहमेघाभिप्रवर्षणालंकारं गगनतलमधितिष्ठन् ।
 उपसंक्रम्य भगवतः समन्तज्ञानरत्नार्चिश्रीगुणकेतुराजस्य तथागतस्य पादौ शिरसाभिवन्ध तं १०
 भगवन्तमनेकशतसहस्रकृत्यः प्रदक्षिणीकृत्य तस्य भगवतः पुरतः समन्तदिग्विद्योतितमहा-
 मणिरत्नपद्मगर्भासने न्यपीदत् ॥

अथ खलु समन्तज्ञानरत्नार्चिःपद्मभद्राभिरामनेत्रश्रीचन्द्रा चक्रवर्तिदुहिता खान्या-
 भरणानि कायान्निर्मुच्य तैराभरणैस्तं भगवन्तं समन्तज्ञानरत्नार्चिश्रीगुणकेतुराजानं तथागत-
 मभ्यवकिरत् । अथ तान्याभरणानि तस्य भगवतः उपरि मूर्धसंधौ महामणिरत्नाभरणच्छत्रं १५
 संस्थितमभूवन् विचित्रमणिरत्नजालपरिक्षिप्तं नागेन्द्रकायपरिगृहीतं सर्वाभरणशरीरसंस्थित-
 परिमण्डलं दशाभरणच्छत्रमण्डलपरिवारितमेकान्तपरिशुद्धं कूटागारसंस्थानविचित्रव्यूहं
 सर्वरत्नाभरणमेघसंछादितं सर्वमणिराजद्रुमव्यूहसंछन्नं सर्वगन्धसागरमणिराजसमलंकृतम् ।
 तस्य मध्ये धर्मधातुप्रभवसर्वरत्नमणिशाखाप्रलम्बं नाम महाबोधिवृक्षमद्राक्षीत् अनन्तमव्य-
 व्यूहनिर्देशं प्रदक्षिणनानाव्यूहसंदर्शनम् । तत्र वैरोचनं नाम तथागतमद्राक्षीत् अनभि- २०
 ल्याप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्बोधिसत्त्वैः परिवृतं पुरस्कृतं सर्वैः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्या-
 प्रणिधाननिर्यातैः नानाबोधिसत्त्वैरचिन्त्यव्यूहासंभिन्नविहारिभिः, सर्वलोकेन्द्रांश्च तदभिमुखा-
 नद्राक्षीत् । तस्य भगवतो वैरोचनस्यानन्तमध्यं बुद्धविकुर्वितमद्राक्षीत्, पूर्वबोधिसत्त्वचर्या-
 कल्पपरंपरां च अवतरति स्म । तस्याश्च लोकधातोः संवर्तत्रिवर्तकल्पानवतरति स्म । तत्र
 लोकधातावतीतां बुद्धवंशपरंपरामवतरति स्म । तस्यां च लोकधातौ समन्तभद्रबोधिसत्त्व- २५
 मद्राक्षीत् । सर्वतथागतपादमूलेषु बुद्धपूजाप्रयुक्तसर्वसत्त्वपरिपाकविनयाभिमुखं चाद्राक्षीत् ।
 सर्वबोधिसत्त्वांश्च समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य काये प्रतिभासप्राप्तान्, आत्मानं च तत्रैवानु-
 गतमद्राक्षीत् सर्वतथागतपादमूलेषु । समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य कायप्रतिभासप्राप्तसर्वबोधि-
 सत्त्वपादमूलेषु सर्वसत्त्वभवनेषु, तासु च लोकधातुष्वेकैकस्मिन् लोकधातौ बुद्धक्षेत्रपर-
 माणुरजःसमान् लोकधातुनद्राक्षीत् । ससंभिव्यूहान्, सप्रतिष्ठानान्, ससंस्थानान्, सशरीरान्, ३०
 सनानाव्यूहपरिशुद्धान्, नानाव्यूहमेघपरिसंछन्नान्, नानाकल्पनामसंख्येयान्, नानातथागत-
 वंशनिर्देशान्, नानाव्युच्चनयावतारान्, नानादिक्प्रसरप्रवेशान्, नानाधर्मधातुप्रसरपर्यापन्नान्

नानाधर्मघातुतलप्रवेशान्, नानाकाशतलव्यवस्थानान्, नानाबोधिगणव्यूहान्, नानातथा-
गतविकुर्वितप्रभान्, नानाबुद्धसिद्धासनव्यूहान्, नानातथागतपर्षन्मण्डलसमुदायान्, नाना-
तथागतपर्षन्मण्डलपरिवर्तान्, नानातथागतोपायकौशल्यापरिदीपनान्, नानातथागतधर्मचर-
प्रवर्तनयान्, नानातथागतस्वराङ्गकृतनिर्घोषमुक्तान्, नानामन्त्रनयसागरनिर्देशान्, नाना-
५ सूत्रान्तमेधानुभवमाणानद्राक्षीत् । इद्वा च भूयस्या मात्रया महाप्रीतिप्रसादवेगान् प्रत्यलभत ॥

तस्या महाप्रीतिवैगसंजातायाः स भगवान् समन्तज्ञानरत्नार्चिःश्रीगुणवेदुराज-
स्तथागतः सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्घोषं नाम सूत्रान्तं संप्रकाशयामास दशबुद्धक्षेत्रपरमाणु-
रजःसम्ब्रान्तपरिवारम् । तस्यास्तं सूत्रान्तं श्रुत्वा दश समाधिमुखशतसहस्राण्यवकान्तानि
मृदूनि सुखसंस्पर्शनानि । तथापि नाम तद्विषयावकान्तस्य गर्भस्य मातुः कुक्षौ विज्ञानम् ।
१० तथापि नाम सत्त्वानां कर्माभिनिर्हारम्, तथापि नाम तद्विषयावकस्य साक्षरत्वाण-
दृक्षस्य बीजाङ्कुरहेतुः, एवमेव ते समाधयो मृदवः कननीयाः । यदुत सर्वतथागताभि-
मुखविज्ञापनो नाम समाधिः । सर्वक्षेत्रप्रसारातुगातावमासो नाम समाधिः । सर्वव्यञ्जनयव-
तारप्रवेशो नाम समाधिः । सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्घोषो नाम समाधिः । सर्वबुद्धप्रणिधानसगर-
विज्ञापनो नाम समाधिः । सर्वसंसारदुःखप्रतिपीडितसर्वनिर्याणनिर्घोषविज्ञापनो नाम समाधिः ।
१५ सर्वसत्त्वतमोन्धकारनिघमनप्रणिधानव्यूहो नाम समाधिः । सर्वस्रवदुःखविप्रमोक्षप्रणिधिबिलम्बो
नाम समाधिः । सर्वसत्त्वमुखनिष्पत्तिसंभवो नाम समाधिः । सर्वसत्त्वपरिपाकविनयापरि-
खेदगर्भो नाम समाधिः । सर्वबोधिसत्त्वमार्गावतरणव्यजो नाम समाधिः । सर्वबोधिसत्त्वभूम्याक्रमण-
संभवव्यूहो नाम समाधिः । एवंप्रमुक्तानि अस्या दश समाधिमुखशतसहस्राण्यवकान्तानि ॥

सा सूक्ष्मसमाहितचित्ता अनिञ्जनचित्ता प्रहर्षितचित्ता समाश्वासितचित्ता अन-
२० भासचित्ता कल्याणमित्रेष्वनुगतचित्ता गम्भीरसर्वज्ञतारम्वगचित्ता मैत्रानुगमनसागरप्रसृतचित्ता
सर्वाभिनियेशोच्चलितचित्ता सर्वलोकविपयासंबासचित्ता तथागतविषयावतरणचित्ता सर्वबुद्ध-
रूपवर्णसागरवभासितचित्ता अक्षुभितचित्ता अनीरितचित्ता अप्रतिद्वतचित्ता अशिरचित्ता
अनुगतचित्ता अनवगतचित्ता अखिलचित्ता अनिवर्त्तचित्ता असंसीदन्नचित्ता सर्वधर्मस्वभाव-
निष्पत्तित्तिचित्ता सर्वधर्मस्वभावपसाग्रातुगतचित्ता सर्वधर्मप्रविचयनयातुगतचित्ता सर्वसत्त्व-
२० समुद्रावतरणचित्ता सर्वजगत्परित्राणचित्ता विपुलबुद्धसमुद्रावभाससंजातचित्ता, सर्वतथा-
गतप्रणिधानसगरावतरणचित्ता सर्वावरणपर्वतविकिरणचित्ता विपुलपुण्यसंसारसमुदायनय-
चित्ता दशतथागतवन्द्यप्रतिष्ठाभाभिसुखचित्ता सर्वबोधिसत्त्वव्यपस्यमास्रतिलव्यचित्ता
सर्वबोधिसत्त्वसंसारसंर्तनचित्ता सर्वदिक्समुद्रस्फरणचित्ता समन्तभद्रमहाप्रणिधानाभ्या-
न्मन्त्रतापै, दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः प्रणिधानसमुद्रैः सर्वतथागतानां पूर्वप्रणिधानं
३० खनुद्धक्षेत्रपरिदृश्येप्रभिनिरैरति स्म, यदुत सर्वसत्त्वपरिपाकविनयाय धर्मघातुनयसमुद्रप्रस-
परिज्ञापै धर्मघातुनयसमुद्रावतरणतापै सर्वबुद्धक्षेत्रेष्वपरात्तवत्त्वबोधिसत्त्ववर्षावतरणतापै
सर्वबोधिसत्त्वधर्ममण्डलापरान्तकस्यसंपादनतापै सर्वतथागतोपसंक्रमणतापै सर्वकल्याण-

मित्रारागणतयै सर्वतयागतपूजोपस्थानपरिपूरणतयै प्रतिचित्तक्षणं सर्वज्ञज्ञानविरोहणविबोधन-
बोधिसत्त्वचर्यानुपच्छेदनतयै । एवंप्रमुखैर्दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैः प्रणिधानाभिनिर्हरि-
मुखसमुद्रैः समन्तभद्रायां बोधिसत्त्वचर्यायां प्रणिधिमभिनिर्हरति स्म तस्याः समन्तभद्र-
बोधिसत्त्वचर्याप्रणिव्यभिनिर्हराय ॥

स भगवान् समन्तज्ञानरत्नार्चिश्रीगुणकेतुराजस्तथागतः पूर्वकुशलमूलानि संचोदयति 6
उद्योतयति संदर्शयति विवृणोति विभजति संप्रकाशयति सारीकरोति अविप्रणाशतयै,
विपुलीकरोति महास्फरणतयै, स्थापयति सर्वज्ञताप्रमाणीकरणतयै, यदुत प्रथमचिचोत्पाद-
मुपादाय तथागतपूर्वप्रणिधिसमुद्रासंख्येयप्रतिलभाय ॥

भूतपूर्वं कुलपुत्र अतीतेऽध्वनि ततः परेण दशमे कल्पे मणिसूर्यचन्द्रविद्योतितप्रभायां
लोभवातौ चन्द्रध्वजश्रीकेतोः तथागतस्य प्रवचने समन्तज्ञानार्चिःपद्मभद्राभिरामनेत्रश्री- 10
चन्द्रया दारिकया समन्तभद्रबोधिसत्त्वसमादापितया प्रलुप्तयागतविग्रहः पद्मनिषण्णः
प्रतिसंस्कारितः । प्रतिसंस्कार्य चित्रितः । चित्रयित्वा रत्नप्रतिमण्डितः कृतः । अनुत्तरायां
सम्यक्संबोधौ चिचमुत्पादितं समन्तभद्रबोधिसत्त्वकल्याणमित्रमागम्य । सा तेन कुशलमूलेन
अविनिपातधर्मिणी सदा देवेन्द्रकुलेषु मनुष्येन्द्रकुलेषु चोपपन्ना, सर्वत्र चाभिरूपाभूत्
प्रासादिका दर्शनीया परमशुभवर्णपुष्कलतया समन्वागता । सदा च अविरहिताभूत्तया- 15
गतदर्शनेन समन्तभद्रबोधिसत्त्वेन । तेनैव च कल्याणमित्रेण तस्यां तस्यां जातौ परिपाचिता
संचोदिता स्मारिता । एतर्हि च पुनस्तया समन्तभद्रो बोधिसत्त्व आरागितोऽस्यन्ताविरागणतया ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्र-अन्यः स तेन कालेन तेन समयेन वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्री-
प्रभाचूडो नाम राजचक्रवर्ती ? न खलु पुनस्ते कुलपुत्र एवं द्रष्टव्यम् । मैत्रेयः स बोधि-
सत्त्वः तेन कालेन तेन समयेन वैरोचनरत्नपद्मगर्भश्रीप्रभाचूडो नाम राजाभूच्चक्रवर्ती । 20
स्याखलु पुनस्ते कुलपुत्र एवम्-अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन संपूर्णश्रीवक्रा नाम
राजभार्याभूत् ? न खलु एवं द्रष्टव्यम् । इयं प्रशान्तरुतसागरवती नाम रात्रिदेवता, या
ममानन्तरं संनिषण्णा । तत्किं मन्यसे कुलपुत्र-अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन समन्त-
ज्ञानार्चिःपद्मभद्राभिरामनेत्रश्रीचन्द्रा नाम राजदुहिता अभूत् ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् ।
अहं सा तेन कालेन तेन समयेन समन्तज्ञानार्चिःपद्मभद्राभिरामनेत्रश्रीचन्द्रा नाम 25
राजदुहिता अभूत् । यन्मे दारिकाभूतया इन्द्रध्वजकेतोस्तथागतस्य प्रवचने प्रलुप्तया-
गतविग्रहः पद्मोद्गतः प्रतिसंस्कारितः, स मे हेतुरभूत् यावदनुत्तरायाः सम्यक्संबोधेः ।
यदा चास्मि समन्तभद्रेण बोधिसत्त्वेन अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ समादापिता, स मे
कुलपुत्र प्रथमचिचोत्पादो बोधाय अभूत् । यदा च स मे भगवान् समन्तज्ञानार्चिःश्रीगुण-
केतुराजः तथागत उपसंक्रम्य आभरणैरवकीर्णः, तथागतविकुर्वितप्रातिहार्यं च दृष्ट्वा धर्मश्च 30
मे तस्य भगवतोऽन्तिकाच्छ्रुतः, तदा मयैव सर्लोकामिनुखजगद्दिनयनिदर्शनो बोधिसत्त्व-
विमोक्षः प्रतिलब्धः । सर्वे च ते सुमेरुपरमाणुरजःसमास्तयागता आरागिता अभिराधिताः,

सर्वोपकरणपूजासकारेण च सत्कृताः । यश्च तैस्तथागतैर्धर्मो भाषितः, स मे सर्वं श्रुतः ।
तेषां चास्मि तथागतानामववादानुशासनीयुः प्रतिपन्ना । तेषु च मे तथागतेषु तीव्रं गौरवं
प्रतिबन्धं यथारूपेण गौरवेण एकचित्तधेने तान् सर्वैस्तथागतास्तानि बोधिसत्त्ववर्षान्मण्ड-
लानि तानि च सर्वाणि बुद्धक्षेत्राणि पश्यामि ॥

- 5 तस्यां च वैरोचनश्रियां लोकधराती संवृत्तायां तत्र च विरजोमण्डले कले
निर्गतेऽनन्तरे गणिचक्रविचित्रप्रतिमण्डितव्यूहा नाम लोकधातुर्माप्रभक्ष नाम कल्पोऽभूत् ।
तत्र पञ्च बुद्धशतान्युत्पन्नानि । तानि मया सर्वाण्यारागितानि । तस्मिंश्च खलु महाप्रभे
कल्पे महाकरुणमेवम्बजो नाम तथागतः प्रायमकल्पिकोऽभूत् । स मया रात्रिदेवता-
भूतया अभिनिष्क्रामन् भूजितः । तस्यानन्तरं वज्रनारायणकेतुर्नाम तथागत उत्पन्नः । स
10 मया चक्रवर्तिभूतया भूजितः । तेन च मे सर्वबुद्धोत्पादसंभवो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितो
दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमसूत्रान्तपरिवारः । स च मे श्रुतः उद्बुद्धीतः । तस्यानन्तरं
ज्वलन्तर्चिःपर्वतश्रीव्यूहो नाम तथागत उत्पन्नः । स मे श्रेष्ठिदुहितृभूतया भूजितः । तेन
च मे त्र्यम्बावामासगर्भो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितो जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमसूत्रान्तपरिवारः ।
स च मे श्रुतः उद्बुद्धीतः । तस्यानन्तरं सर्वधर्मसमुद्राम्बुद्रतवेगराजो नाम तथागतो लोक-
15 उदपादि । स मया अहुरराजभूतया भूजितः । तेन च मे सर्वधर्मधातुतल्लज्जानभेदो नाम
सूत्रान्तः संप्रकाशितः पञ्चसूत्रान्तशतपरिवारः । स च मे श्रुतः उद्बुद्धीतः । तस्यानन्तरं
गम्भीरधर्मश्रीसमुद्रप्रभो नाम तथागत उत्पन्नः । स मे नामेन्द्रकन्याभूतया भूजितश्चिन्ता-
राजमणिरत्नमेववर्षमभिप्रवर्षन्त्वा । तेन च मे प्रीतिसागरविषवर्षनवेगो नाम सूत्रान्तः
संप्रकाशितो दशसूत्रान्तकोटीशतसहस्रपरिवारः । स च मे श्रुत्वोद्बुद्धीतः । तस्यानन्तरं
20 रत्नशिखराचिःपर्वतप्रदीपो नाम तथागतः उत्पन्नः । स च मे सागरदेवताभूतया रत्नप्रभमेव-
वर्षेणसंप्रकाम्य भूजितः । तेन च मे धर्मधातुसागरनयप्रभो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितो
दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमसूत्रान्तपरिवारः । स च मे श्रुत्वोद्बुद्धीतः, स्रुत्वा च संपारितः ।
तस्यानन्तरं गुणसमुद्रावगासमण्डलश्रीर्नाम तथागत उत्पन्नः । स मे पञ्चमिन्द्रकल्पिभूतया
महर्द्धिचिकुरितेन पटिष्कपिसहस्रपरिवृतया उपसंप्रकाम्य मन्धपुष्पशिखरेमेवानभिप्रवर्षन्त्वा
25 भूजितः । तेन च मे अनालयधर्मप्रदीपो नाम सूत्रान्तः संप्रकाशितः पटिसूत्रान्तसहस्रपरिवारः ।
स च मे श्रुत्वोद्बुद्धीतः । तस्यानन्तरं वैरोचनश्रीगर्भो नाम तथागत उत्पन्नः । अहं च
समतापैसंभया नाम पृथिवीदेवता अमूकम् । सा अहमप्रभेयपृथिवीदेवतापरिवारा सर्वैर-
द्रुमकोशेभ्यो रत्नपुष्पमेववर्षाण्यसृजमाना सर्वैरत्नहारमेघान् प्रवर्षमाणा उपसंप्रकाम्ता तस्य
तथागतस्य पूजाकर्षणे । तेन च मे सर्वतथागतसंभवज्ञानाकरगर्भो नाम सूत्रान्तः संप्र-
30 काशितोऽप्रभेयसूत्रान्तपरिवारः । स च मे श्रुत्वा धारितो न विप्रणारितः ॥

तेषां खलु शुल्लपुत्र पञ्चानां बुद्धशतानां सर्वैरधिभो धर्मधातुगगनपूर्णात्ताशिखर-
श्रीप्रदीपो नाम तथागतो लोक उदपादि । अहं च तेन कालेन अभित्तमश्रीरत्ना नाम

नटदारिका अभूवम् । सा अहं तस्य तथागतस्य नगरप्रवेशसमये नाटके प्रवृत्ते बुद्धानुभावेन ऊर्ध्वं गगनतले स्थित्वा गाथासहस्रेण तं तथागतमभिष्टुवन्ती उपसंक्रान्ता । तेन च मे धर्मधातु-
विद्योतितव्यूहं नाम रश्मिमूर्णकोशादुत्सृज्य सर्वकायोऽवभासितः । तथा च मे रश्म्या
समनन्तरस्पृष्टया धर्मधातुनयावर्तगर्भो नाम विमोक्षः प्रतिलब्धः ॥

इति हि कुलपुत्र एतान् प्रमुखान् कृत्वा यानि तत्र मणिचक्रविचित्रप्रतिमण्डित- 5
व्यूहायां लोकधातौ महाप्रभे कल्पे पञ्च बुद्धशतान्युत्पन्नानि, तानि मया सर्वाण्यारागतानि,
पूजा च मे तेषां तथागतानां कृता । यश्च मे तैस्तथागतैर्धर्मो देशितः, तं सर्वं स्मरामि ।
एकपदव्यञ्जनमपि मे ततो धर्मनयान्न विप्रमुषितम् । एकैकस्य च मे तथागतस्यान्तिकमुप-
संक्रामन्त्या अपरिमाणानां सत्त्वानामर्थः कृतो बुद्धधर्मसंवर्णनतया । एकैकस्य च मे तथागतस्य
अन्तिकात् त्र्यध्वज्ञानगर्भधर्मधातुविपुलो नाम धर्मधातुशरीरसागरः सर्वज्ञताविद्युदवभासः 10
प्रतिलब्धः सर्वसमन्तभद्रचर्यासंवासरमवसरणः । एतर्ह्यपि मे कुलपुत्र प्रतिचित्तक्षणमनन्त-
मध्यास्तथागता आभासमागच्छन्ति । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां सहदर्शनात् सर्वज्ञता-
विद्युदवभासा आशयेऽवक्रान्ता अप्रतिलब्धपूर्वा अदृष्टपूर्वाः । न च समन्तभद्राया बोधि-
सत्त्वचर्याया उचलामि । तत्कस्य हेतोः ? अनन्तमध्यनिर्देश एव सर्वज्ञताविद्युदवभास-
प्रतिलम्भः ॥

15

अथ खलु समन्तसत्त्वत्राणोजःश्री रात्रिदेवता तस्यां वेलायां तमेव सर्वलोकाभिमुख-
जगद्धिनयनिदर्शनं बोधिसत्त्वविमोक्षं भूयस्या मात्रया प्रदर्शयमाना बुद्धाधिष्ठानेन सुधनं
श्रेष्ठिदारकं गाथाभिरध्यभाषत-

शृणु सूधना धचनमेतु ममा गम्भीर दुर्दश दुरावगहम् ।

सर्वत्रियच्चतलभेदनयं धर्माभमण्डलसमन्तप्रभम् ॥ ३० ॥

20

यथ संभुत प्रथम चित्तु ममा बोधाय बुद्धगुणप्रार्थनया ।

यथ बोधिविमोक्षु अयु लब्धु मया एतं शृणोहि प्रविभागनयम् ॥ ३१ ॥

इतु बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमकल्पपूर्वतु परेण ततः ।

वैरोचनध्वजप्रदीपशिरी अत्र लोकधातु विपुला विमला ॥ ३२ ॥

कल्पो अभू त्रिरजमण्डलु यो अच्छिन्नु यत्र जिनवंशु अभूत् ।

25

तस्मिन् सुमेरुपरमाणुसमा उपपदिषू दशमला अनिघा ॥ ३३ ॥

तस्मिन् समन्तरतनार्चिशिरी गुणकेतुराज प्रथमः सुगतः ।

धर्मध्वजः शिरिसुमेरु जिनो गुणकेसरीश्वरु चतुर्थं जिनः ॥ ३४ ॥

जितु शान्तिराज समितायुरथो यशपर्वतो गुणसुमेरुशिरी ।

जिनभास्करः शशिमुखो भगवानेते दश प्रथम अत्र नये ॥ ३५ ॥

30

गगनालयो जितु समन्तप्रभो दिशसंभवः सृष्टिसमुद्रमुखः ।

अम्युद्गता जितु सुमेरुशिरी धर्माधिपर्वतशिरी सुगतः ॥ ३६ ॥

- पयोद्वतो नवमु कारुणिको जितु धर्मधातुकुसुमो दशमः ।
 बुद्धोसमुद्र परिदीपयतो एषा दशा द्वितिय जत्र नये ॥ ३७ ॥
 प्रभकेतुराजमति ज्ञानमति चित्रार्थ इन्द्रशिरि देवमति ।
 जितु वेगराजगति ज्ञानशिरि अवभारराज प्रभकेतुशिरि ॥ ३८ ॥
 ८ विद्वान्तदेवगति नाम जिनो तथ धर्मधातुपट्टमो दशमः ।
 एष मयं विपुल दर्शयतो तृतिया दशा भवति जत्र नये ॥ ३९ ॥
 रत्नार्चिपर्वतशिरि भगवांस्तादनन्तरं गुणसमुद्रशिरि ।
 धर्मप्रभो पट्टमगर्भशिरि गतिचन्द्रनेत्रनयनः सुगतः ॥ ४० ॥
 गन्धप्रभो मणिसुमेरुशिरि गन्धर्वकायु प्रमराजः * * ।
 10 मणिगर्भराज शिरितेजवती दशमो जिनः प्रशमरूपगतिः ॥ ४१ ॥
 तदनन्तर विपुलबुद्धि जिनो रतनप्रभो गगनमेघशिरि ।
 बलक्षयः शिरि बभूव जिनो व्रतमण्डलश्च स्वशरीरप्रमः ॥ ४२ ॥
 नारायणवत सुमेरुशिरि गुणचक्रजालशिरिराजु जिनः ।
 अपराजितप्रतपञ्जो भगवान् हुमपर्वतो दशमु तेष जिनः ॥ ४३ ॥
 सान्धेन्द्रराजशिरिगर्भु जिनो लोकेन्द्रकायप्रतिभासप्रमः ।
 अम्युद्रतप्रभशिरि भगवान् विरजप्रभो धरणितेजशिरि ॥ ४४ ॥
 गम्भीरधर्मगुणराजशिरि जितु धर्मसागरनिर्वोपमतिः ।
 मेरुध्वजः शिरिप्रभासमतिर्दशमो जिनो रतनराजशिरिः ॥ ४५ ॥
 ब्रह्मप्रभो गगनघोष जिनस्तथ धर्मधातुप्रतिभासशिरिः ।
 20 आलोकमण्डलप्रभो भगवान् दशमेदज्ञानप्रभकेतुमतिः ॥ ४६ ॥
 गगनप्रदीप अभिरामशिरि वैरोचनप्रभशिरि सुगतः ।
 पुण्यप्रभासशिरि शान्तशिरि दशमो महाकरुणमेघशिरि ॥ ४७ ॥
 तथताप्रभो बलप्रभासमतिः सत्यगामिमुखरूप जिनः ।
 अम्युद्रतासु अस्तु तत्रै जिनस्तादनन्तरं समशरीरु जिनः ॥ ४८ ॥
 25 धर्मोद्गतोऽय स अभूत्सुगतस्तदनन्तरं अनिलवेगशिरि ।
 शरव्वजो रतनगारशिरि दशमस्त्रियव्वप्रतिभासप्रमः ॥ ४९ ॥
 प्रणिधानसागरप्रभासशिरि यन्त्राशयो मितिशिरि द्वितियः ।
 तृतीयो जिनो हरिसुभेकशिरि स्फुटिकेतुराजशिरि धर्ममतिः ॥ ५० ॥
 प्रज्ञाप्रदीप प्रभकेतुशिरि तदनन्तर विपुलबुद्धि जिनः ।
 30 जितु धर्मधातुनयज्ञानगतिधर्मः समुद्रमतिज्ञानशिरिः ॥ ५१ ॥

धर्मधरो रतनदानशिरि गुणचक्रवाळशिरि मेघु जिनः ।
 क्षान्तिप्रदीपशिरि तेजवतिवेगप्रभः शमयघोषु जिनः ॥ ५२ ॥
 शान्तिष्वजो जगप्रदीपशिरि बुद्धो महाप्रणिधिवेगशिरि ।
 अपराजितष्वजत्रलो भगवान् ज्ञानार्चिसागरशिरिश्च जिनः ॥ ५३ ॥
 धर्मेश्वरो जिन असङ्गमतिर्जगमन्नसागरनिर्घोषमतिः । 5
 सर्वस्वराङ्गरुतघोपशिरी वशवर्तियज्ञयशयष्टिमतिः ॥ ५४ ॥
 दिशदेशआमुखजगो भगवान् सत्त्वाशयैः समशरीरिशिरिः ।
 बुद्धो परार्थसविहारशिरि प्रकृतीशरीरशिरि भद्रजिनः ॥ ५५ ॥
 एते जिना प्रमुख तत्र अभूदुपपद्यि ये जिन प्रदीपकराः ।
 कल्पैः सुमेरुपरमाणुसमैः ये पूजिता जिनसमुद्रनये ॥ ५६ ॥ 10
 तैर्बुद्धक्षेत्रपरमाणुसमैः कल्पैरुपपद्यिषु ये केचि जिनाः ।
 ते सर्वि पूजित मया सुगता एतं विमोक्षणयमोतरिया ॥ ५७ ॥
 कल्पाननन्त अद्भु चीर्णं पुरा एतं विमोक्षणयु भावयती ।
 त्वमपि श्रुणित्व प्रतिपद्य लघु प्रतिलप्स्यसे नयमिमं नचिरात् ॥ ५८ ॥

एतमहं कुलपुत्र सर्वलोकाभिमुखजगद्विनयनिर्दर्शनं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । 15
 किं मया शक्यमनन्तमप्यबोधिसत्त्वचर्यासागरनानाधिमुक्तिसंवासानां बोधिसत्त्वानां नाना-
 शयशरीराणां विधिधेन्द्रियसागरपरिनिष्पन्नानां विचित्रबोधिसत्त्वप्रणिधानसुप्रतिविद्धानां चर्या
 ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इयमिहैव बोधिमण्डे प्रशान्तरुतसागरयती नाम रात्रिदेवता, या
 गमानन्तरं ज्योतिर्ध्वजमणिराजप्रतिमण्डितगर्भे पद्मासने निपण्णा दशरात्रिदेवतासंख्येयशत- 20
 सहस्रपरिवारा । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्,
 कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो रात्रिदेवतायाः पादौ
 शिरसाभिवन्द्य समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियं रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्व पुनः
 पुनरवलोक्य समन्तसत्त्वत्राणोजःश्रियो रात्रिदेवताया अन्तिक्तात् प्रक्रान्तः ॥ ३५ ॥

३८ प्रशान्तरुतसागरवती ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक समन्तसत्त्वज्ञानोज श्रियो रात्रिदेवतायास्त सर्गलोका
 मिसुव्यजगद्विगद्यनिदर्शन बोधिसत्त्वनिमोक्ष भावयन् अवतरन् अधिसुच्यमानोऽग्राहयमानो
 विपुशीतुर्वाण स्फरन् प्रसरन् वशीतुर्नन् अवभासयमान समवसरन् येन प्रशान्तरुतसागर
 5 वती रात्रिदेवता तेनोपसक्तस्य प्रशान्तरुतसागरवत्या रात्रिदेवताया पादौ सिरसाभिव्य
 प्रशान्तरुतसागरवती रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रहृत्त्व प्रदक्षिणीकृत्य प्रशान्तरुतसागरवत्या
 रात्रिदेवताया गुरत प्राञ्जलि स्थित्वा एतमाह--अहमार्ये देवते अनुत्तराया सम्यक्संगो
 सप्रस्थित । सोऽह कल्याणमित्रसन्निधयेण बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षमाणो बोधिसत्त्वचर्या
 नयतरन् बोधिसत्त्वचर्याया प्रतिपद्यमानो बोधिसत्त्वचर्याया प्रतिष्ठित सर्वज्ञताया निर्यात
 10 मिच्छामि । तद्ददस्व मे आर्ये देवते कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं
 प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु प्रशान्तरुतसागरवती रात्रिदेवता सुधन श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्--साधु
 साधु बुद्धपुत्र, परन् वक्ष्यामि त्रसन्निधयेण बोधिसत्त्वचर्यासागर परिमार्गसि । अह कुलपुत्र
 15 त्रिपुल्लप्रीतिग्रेसमरचिचक्षणव्यूहस्य बोधिसत्त्वनिमोक्षस्य जग्मिनी । सुधन आह--
 त्रिकर्मासि देवते, किंचिपयासि, किंप्रयोगा किंत्व्यवचारा २ क एतस्य त्रिपुल्लप्रीतिग्रेसमर
 चिचक्षणव्यूहस्य बोधिसत्त्वनिमोक्षस्य विषय २ सा अबोचत्--अह कुलपुत्र चित्तासाय
 सागरपरिशुद्धिसमाप्तप्रतिपन्ना सर्वलोवरजोमलविमलाभेद्यव्यूहसप्रतिपन्ना अत्रैरर्शाप्रयुदा
 फर्यारम्भचिचा रत्नपर्वतमुष्णाक्काराकम्प्यचित्ता अप्रतिष्ठितानालयचित्ता सर्वजगरपरि
 20 णाणामिसुखचित्ता सर्वबुद्धसमुद्रदर्शनावितृप्तचित्ता सर्वबोधिसत्त्ववकाशपरिशुद्धचित्ता
 महाज्ञानावभासव्यूहस्मृतिसागरसत्रासचित्ता सर्वसत्त्वशोककान्तरसमतिक्रमणाय प्रतिपन्ना,
 सर्वसखदु खदौर्मनस्यनिनिर्वर्तनाधामियुक्ता, सर्वसत्त्वाना नामरूपशब्दरूपरसस्पर्शसमुदा
 चारनिनिर्वर्तनाय प्रतिपन्ना, सर्वसत्त्वाना प्रियाप्रियविप्रयोगसप्रयोगदु ख्युपशनाय प्रतिपन्ना,
 सर्वसत्त्वाना त्रिषयप्रत्ययसमरसमोहदु खनिनिर्वर्तनप्रयुक्ता, विनिपतितसर्वसत्त्वप्रतिशरणभूता
 सर्वसत्त्वसत्सारसासदु खनि सरणसदर्शनाभियुक्ता, सर्वसत्त्वाना जातिजरामरणशोकपरिदेव
 25 दु खदौर्मनस्योपायासविनिर्वर्तनाय प्रतिपन्ना, सर्वसत्त्वानामनुत्तरतागतस्तुमुत्रपरिनिव्यत्ये
 प्रतिपन्ना, सर्वग्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्रान्नपालीगताना सत्त्वाना सुखोपस्थानेन दुष्टि
 निन्दामि, तेषा च धार्मित्री रक्षावरणमुक्ति सविदधामि । अनुपूर्वेण च तान् सर्वज्ञताया
 परिशाचयामि । यदुत महाभजनविमानगताना सत्त्वानामनभिरति सजनयामि । तानि
 30 धर्म देशयामि । मातपितृभ्रातृमगिनीजानिसाहोद्वितसमप्रधानगताना सत्त्वाना चिरवा
 राजानश्रेष्ठाना बुद्धबोधिसत्त्वसमनधानप्रतिगमाय धर्म देशयामि । भार्गवपुत्रसमनधानगताना

सत्त्वानां सर्वसंसाररतितृष्णाप्रहाणाय सर्वसत्त्वसमचित्तत्पयै महाकरुणाप्रतिलोभाय धर्मं देशयामि । अन्तरापणमच्यगतानां सत्त्वानामार्यसंघतथागतदर्शनसमवधानसमवसरणतायै धर्मं देशयामि । भोगमदमत्तानां सत्त्वानां क्षान्तिपारमितापरिपूरणाय धर्मं देशयामि । वृत्तगीतवाचाभिरतानां सत्त्वानां धर्मारामरल्यै धर्मं देशयामि । विपयरतिगृहानां सत्त्वानां तथागतविषयसमवसरणतायै धर्मं देशयामि । क्रोधाविष्टानां सत्त्वानां क्षान्तिपारमिता- 5 प्रतिष्ठापनतायै धर्मं देशयामि । कुसीदानां सत्त्वानां वीर्यपारमितापरिशुद्धये धर्मं देशयामि । विभ्रान्तचित्तानां सत्त्वानां तथागतध्यानपारमिताप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । दृष्टिकृतगहन-प्रस्कन्धानां सत्त्वानामविद्यान्धकारपत्तितानां दृष्टिकृतगहनाविद्यान्धकारविनिवर्तनतायै धर्मं देशयामि । दुष्प्रज्ञानां सत्त्वानां प्रज्ञापारमिताप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । त्रैधातुकाभि-निविष्टानां सत्त्वानां संसारदुःखनिःसरणाय धर्मं देशयामि । हीनाधिमुक्तानां सत्त्वानां 10 तथागतबोधिप्रणिधानपरिपूर्ये धर्मं देशयामि । आत्महितप्रयुक्तानां सत्त्वानां सर्वसत्त्वहिता-वहनप्रणिधानपरिपूर्ये धर्मं देशयामि । दुर्बलाध्याशयानां सत्त्वानां बोधिसत्त्वबलपारमिता-विशुद्धये धर्मं देशयामि । अविद्यातमोन्धकारचेतसां सत्त्वानां बोधिसत्त्वज्ञानपारमिताविशुद्धये धर्मं देशयामि । विरूपकायानां सत्त्वानां तथागतरूपकायविशुद्धये धर्मं देशयामि । विसंस्थितशरीराणां सत्त्वानामनुत्तरधर्मकायविशुद्धये धर्मं देशयामि । दुर्बर्णानां सत्त्वानां 15 सूक्ष्मतथागतसुवर्णवर्णच्छवितायै काचिलिन्दिकसुखसंस्पर्शशरीरताविशुद्धये धर्मं देशयामि । दुःखितानां सत्त्वानामत्यन्ततथागतसुखप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । सुखितानां सत्त्वानां सर्वज्ञतासुखप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । ग्लानानामातुराणां सत्त्वानां प्रतिभासोपमबोधि-सत्त्वकायपरिनिष्पत्तये धर्मं देशयामि । विचित्ररतिप्रसक्तानां सत्त्वानां बोधिसत्त्वचर्यारति-प्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । दरिद्राणां सत्त्वानां बोधिसत्त्वधर्मनिधानकोशप्रतिलाभाय धर्मं 20 देशयामि । उचानगतानां सत्त्वानां बुद्धधर्मपर्येच्छाभियोगाहेतुतायै धर्मं देशयामि । मार्गतानां सत्त्वानां सर्वज्ञतामार्गप्रतिपत्तये धर्मं देशयामि । ग्रामगतानां सत्त्वानां सर्वत्रैधातुकनिः-सरणतायै धर्मं देशयामि । जनपदप्रदेशगतानां सत्त्वानां श्रावकप्रत्येकबोधिमार्गसमतिक्रमाय तथागतभूमिप्रतिष्ठापनतायै धर्मं देशयामि । नगरगतानां सत्त्वानां धर्मराजनगरावभासनतायै धर्मं देशयामि । विदिग्गतानां सत्त्वानां त्र्यध्वसमताज्ञानप्रतिलाभाय धर्मं देशयामि । 25 दिग्गतानां सत्त्वानां सर्वधर्मज्ञानाभिज्ञतायै धर्मं देशयामि । एकान्तरागचरितानां सत्त्वाना-मशुभमुखेन सर्वसंसाररतितृष्णाविनिवर्तनतायै धर्मं देशयामि । दोषचरितानां सत्त्वानां महामैत्रीनयसागरावतरणतायै धर्मं देशयामि । मोहचरितानां सत्त्वानां सर्वधर्ममुखसमुद्रप्रवि-चयज्ञानाभिज्ञतायै धर्मं देशयामि । समभागचरितानां सत्त्वानां सर्वयानप्रणिधाननयसागर-वेशेषिकतायै धर्मं देशयामि । संसारविपयरत्याशयानां सत्त्वानां संसारविपयरतिविनिवर्तनतायै 30 धर्मं देशयामि । सर्वसंसारदुःखरूपानां सत्त्वानां सर्वसंसारदुःखानुपक्लिष्टतायै धर्मं देशयामि ।

तथागतवैतनिकाणां सत्त्वानामनुष्यादपदसंप्रकाशनतायै धर्मं देशयामि । त्वन्धनिवेताशयलो
सत्त्वानामनालवधर्मगौरविहारतायै धर्मं देशयामि । संलीनाशयानां सत्त्वानां मार्गव्यूहविशेष-
संप्रकाशनतायै धर्मं देशयामि । अधिमानप्राप्तानां सत्त्वानां सर्वधर्मसमतादावन्ति संप्रकाश-
यामि । मायाशाठ्यविषयाशयानां सत्त्वानां बोधिसत्त्वाहायपरिशुद्धिं संप्रकाशयामि ॥

- ५ एवमहं कुलपुत्रं सर्वसत्त्वान् धर्मदानेन संगृह्य सर्वदुःखदुर्गतिपथेभ्यो विनिवर्तयणना
देवमनुष्यसंपत्तिमुखानि संदर्शयमाना त्रैधातुकादुच्चार्यमाना सर्वज्ञतायां प्रतिष्ठापयमाना
विधिवैदपयमुखैः परिपाचयमाना म्हाप्रीतिवैरासमुद्रावभासप्रतिलब्धा मोदामि, प्रमोदामि,
आसमानस्त भवामि । अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्रं सर्वदिग्बिद्धिंश्च बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डल-
समुद्रानवलोकायमाना नानाप्राणिघानचरितानां बोधिसत्त्वानां नानाकायविशुद्धानां नाना-
१० प्रभामण्डलव्यूहानामनन्तरि रश्मिप्रभामण्डलं प्रसुम्भमानानां नानासर्वज्ञतायसागरप्रसूत-
ज्ञानालोकानां नानासमाधिमुद्रावतीर्णानां नानाविकुर्वितविषयाणां नानास्वराङ्गकृतसागर-
निर्घोषाणां नानाभरणविभूषितशरीराणां नानातथागतनयावतीर्णानां नानाक्षेत्रसमुद्रप्रसू-
प्रसूनशरीराणां नानाबुद्धसागरावतीर्णानां नानाप्रतिसंविन्नपसागरावतीर्णानां नानातथागत-
विमोक्षज्ञानविषयावभासितानां नानाज्ञानसागरावभासप्रतिलब्धानां नानासमाधिसमुद्रनय-
१५ विहारिणां नानाधर्मविमोक्षविनयवित्रीहितविषयाणां नानासर्वज्ञताद्वाराभिसुखानां नानापर्य-
धातुगमनव्यूहानां नानाव्यूहगोषगमनस्फरणानां नानापर्यन्मण्डलसमुद्रव्यवलोकायितृणां
नानाप्रीतिवैग्लोक्तधातुसंनिपतितानां नानाबुद्धक्षेत्रप्रसरातुसूतानां नानादिक्सागरसंनिपति-
तानां तथागतसंप्रेषितानां नानातथागतपादमूलेष्वितानां नानाबोधिसत्त्वगणपरिवाराणां
नानाव्यूहमेवप्रवर्षणानां नानातथागतनयावतीर्णानां नानातथागतधर्मसागरविचाराणां नाना-
२० ज्ञानसमुद्रावतीर्णानां नानाव्यूहगर्भासन्ननिपणानां नानाप्रीतिवैगसमुद्रान् संजनयामि ।
ते नानाप्रीतिवैगसमुद्रसंजातास्तथागतपर्यन्मण्डलसमुद्रानवतरन्ति पश्यन्ति विचरयन्ति ।
तेषां तथागतवलाप्रभाणतामनुविचिन्तयतां म्हाप्रीतिवैगसमुद्राः संभवन्ति ॥

अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्रं भगवतो वैरोचनस्य लक्षणप्रतिमण्डितामचिन्तयां
रूपकायपरिशुद्धिमवतरभाषां ज्ञामि उदारप्रीतिप्रसादप्राप्तये ॥ प्रतिविचक्षणमनन्त-
२५ मन्धवर्णसमुद्रसंदर्शनधर्मधातुविपुलं प्रभासमण्डलमवलोकायमाना चित्तक्षणे चित्तक्षणे म्हा-
प्रीतिवैगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्रं भगवतो वैरोचनस्य कायादेवैकस्मादोमविवरादनन्तमध्यमुदरक्षेत्र-
परमाणुरजःसमान् महारिमसमुद्रान् निश्चरमाणान्, एकैकां च रश्मिमनन्तबुद्धक्षेत्रपरमाणु-
रजःसमारिषसमुद्रपरिवारां सर्वबुद्धधर्मधातुस्फरणां सर्वसत्त्वदुःखानि प्रदानयमानां दृष्ट्वा
चित्तक्षणे चित्तक्षणे म्हाप्रीतिवैगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

३० पुनरपरं कुलपुत्रं भगवतो वैरोचनस्य उत्तमाहादंसकूटाम्यां च प्रतिचित्तक्षणे
सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् सर्वरत्नार्थिःपर्वतमेवान् निश्चरमाणान् सर्वधर्मधातुस्फरणां
दृष्ट्वा उदारान् म्हाप्रीतिवैगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायादेकैकस्माद्रोमविवरात् प्रतिचित्तक्षणं सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमवर्णान् नानागन्धरश्मिमेघान्निश्चरमाणान् सर्वबुद्धक्षेत्रस्फरणान् दृष्ट्वा उदारान् प्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माल्लक्षणान्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् लक्षणमण्डितास्तथागतविप्रहमेघान् निश्चरमाणान् 5 सर्वलोकधातुसमुद्रस्फरणान् दृष्ट्वा उदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायादेकैकस्मादनुव्यञ्जनात्प्रतिचित्तक्षणं सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानशीत्यनुव्यञ्जनोज्ज्वलांस्तथागतनिर्मितकायमेघान् निश्चरमाणान् सर्वबुद्धक्षेत्रसमुद्रस्फरणान् सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्घोषनिर्गर्जनान् दृष्ट्वा उदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥ 10

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् बुद्धविकुर्वितमेघान् सप्रथमचित्तोत्पादान् सपट्पारमितामार्गविशुद्धिव्यूहान् सर्वोधिसत्त्वभूम्याक्रमणविकुर्वितान् दृष्ट्वा उदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायात्प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् देवेन्द्रकायमेघान् निश्चरमाणान् सर्वलोकधातुस्फरणान् सदेवेन्द्रविकुर्वितान् देवेन्द्रकायसंदर्शनवैनयिकानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा धर्मं देशयमानान् दृष्ट्वा उदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥ 15

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायात् प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान्नागेन्द्रकायमेघान् सनागेन्द्रविकुर्वितान् नागेन्द्रकायसंदर्शन- 20 वैनयिकानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा धर्मं देशयमानान् दृष्ट्वा उदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभामि ॥

पुनरपरं कुलपुत्र तस्य भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् यक्षेन्द्रकायमेघान् सयक्षेन्द्रविकुर्वितान् सर्वधर्मधातुस्फरणान् यक्षेन्द्रकायसंदर्शनवैनयिकानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा 25 धर्मं देशयमानान् दृष्ट्वा उदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥

पुनरपरं कुलपुत्र भगवतो वैरोचनस्य कायं व्यवलोकयमाना प्रतिचित्तक्षणमेकैकस्माद्रोमविवरादनभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् गन्धर्वेन्द्रकायमेघान् समगन्धर्वेन्द्रविकुर्वितान् सर्वधर्मधातुस्फरणान् गन्धर्वेन्द्रकायसंदर्शनवैनयिकानां सत्त्वानामभिमुखं स्थित्वा धर्मं देशयमानान् दृष्ट्वा उदारान् महाप्रीतिवेगसमुद्रान् प्रतिलभे ॥ 30

एष विमोक्षः सर्वज्ञताचित्तोत्पादासंभिन्नत्वात् । अपर्यन्त एष विमोक्षो बोधिसत्त्वचक्षुर्विज्ञेय-
त्वात् । अनुल एष विमोक्षोऽसंभिन्नधर्मधातुनयतलस्फरणत्वात् । समन्तमुख एष विमोक्ष
एकारम्बणसर्वविकुर्वितसमवसरणत्वात् । अमोघ एष विमोक्षः सर्वधर्मशरीराद्वयसमुदाचारत्वात् ।
अनुत्पन्न एष विमोक्षो मायोपमसमुदाचारत्वात् । प्रतिभासोपम एष विमोक्षो सर्वज्ञताप्रणि-
धानप्रतिभाससंभूतत्वात् । निर्मितोपम एष विमोक्षो बोधिसत्त्वचर्यासुनिर्मितत्वात् । महा- ५
पृथिवीसदृश एष विमोक्षः सर्वजगत्प्रतिशरणत्वात् । अप्स्कन्धोपम एष विमोक्षः सर्वजग-
न्महाकरुणाभिष्यन्दनतया । तेजःस्कन्धोपम एष विमोक्षः सर्वसत्त्वतृष्णास्नेहपर्यादानतया ।
वायुस्कन्धोपम एष विमोक्षः सर्वसत्त्वसर्वज्ञताप्रतिष्ठापनतया । सागरोपम एष विमोक्षः
सर्वजगद्गुणालंकारालयत्वात् । मेरुपर्वतराजोपम एष विमोक्षः सर्वधर्मज्ञानरत्नसमुद्राम्युद्रतत्वात् ।
व्यूहनयवातमण्डलसदृश एष विमोक्षः सर्वधर्मविमोक्षविधिव्यूहनतया । गगनोपम एष 10
विमोक्षोऽध्वप्रातसर्वतथागतविकुर्वितावकाशत्वात् । महामेघोपम एष विमोक्षः सर्वसत्त्वाभि-
मुखधर्ममेघाभिप्रवर्षणत्वात् । आदिलोपम एष विमोक्षः सर्वसत्त्वाज्ञानतमोन्धकारविधमनतया ।
चन्द्रोपम एष विमोक्षो महापुण्यज्ञानसमुद्रसुसमाजितत्वात् । तथागतोपम एष विमोक्षः
सर्वत्रानुगतत्वात् । खच्छायोपम एष विमोक्षः कर्मधर्मसुनिर्मितत्वात् । प्रतिश्रुत्कोपम एष
विमोक्षो यथाधिमुकसर्वधर्मनिर्घोपनिर्गर्जनतया । प्रतिभासोपम एष विमोक्षो यथाशयसर्व- 15
सत्त्वविज्ञापनतया । द्रुमराजोपम एष विमोक्षः सर्वबुद्धविकुर्वितसंकुसुमितत्वात् । बज्रोपम
एष विमोक्षोऽभेदधर्मत्वात् । चिन्ताराजमणिरत्नोपम एष विमोक्षोऽनन्तमव्यविकुर्वितसमुद्रा-
भिनिर्हरणतया । विमलगर्भमणिराजोपम एष विमोक्षः सर्वत्र्यध्वतथागतविकुर्वितविज्ञत्यनावरण-
तया । नन्दिध्वजमणिरत्नोपम एष विमोक्षः सर्वबुद्धधर्मचक्रसमतानिर्घोपत्वात् । एवमपरि-
माणोपमोपन्यासानुगमनिर्देशो वतायं कुलपुत्र विपुलप्रीतिवेगसंभवचित्तक्षणव्यूहो बोधिसत्त्व- 20
विमोक्षः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रशान्तरुतसागरवतीं रात्रिदेवतामेतदबोचत्—कथं
प्रतिपद्यमानस्य देवते बोधिसत्त्वस्य अयमेवंरूपो विमोक्षः संपद्यते ? आह—दशमे कुलपुत्र
बोधिसत्त्वानां महासंभारा महावितानधर्मा महाविस्फारा महाद्युतयो महावभासा महाप्रभाव-
भासा महाभागा महाविमागा महासंभवा महाविभवाः, येषु प्रतिपद्यमानानां बोधिसत्त्वाना- 25
मयमेवंरूपो विमोक्षः संपद्यते । कतमे दश ? यदुत दानं बोधिसत्त्वस्य यथाशयसर्वसत्त्व-
समुद्रसंतोषणप्रसृतं महावितानधर्मः । शीलं बोधिसत्त्वस्य सर्वतथागतगुणसमुद्रावतारप्रति-
पत्तिप्रसृतं महावितानधर्मः । क्षान्तिर्बोधिसत्त्वस्य सर्वधर्मस्वभावनिष्पत्तिप्रसृतं महा-
वितानधर्मः । वीर्यं बोधिसत्त्वस्य सर्वज्ञतासमारम्भाविवर्लप्रसृतं महावितानधर्मः । ध्यानं
बोधिसत्त्वस्य सर्वसत्त्वकेशप्रतापप्रशमनप्रसृतं महावितानधर्मः । प्रज्ञा बोधिसत्त्वस्य सर्वधर्म- 30
समुद्रप्रज्ञाप्रसृता महावितानधर्मः । उपायो बोधिसत्त्वस्य सर्वसत्त्वसमुद्रपरिपाकविनयप्रसृतो

१ B °विमानं° for °विमोक्ष° . २ B om. महापुण्य...विज्ञापनतया.

महावितानधर्म । प्रणिधान बोधिसत्त्वस्य सर्वक्षेत्रसमुद्रप्रसृतपपरान्तकोटीगतकल्पसर्वक्षेत्र
बोधिसत्त्वचर्यांतरणतायै महावितानधर्म । बल बोधिसत्त्वस्य सर्वधर्मधातुनयसमुद्रप्रसृत
सर्वक्षेत्रेषु प्रतिक्षणमभिसंबोधिदर्शनाप्रतिघ्नान्धये महावितानधर्म । ज्ञान बोधिसत्त्वस्य
तथागतबलप्रसृत त्र्यध्वसर्वधर्मानंतरणज्ञानविज्ञप्तये महावितानधर्म । इमे कुलपुत्र दश
५ बोधिसत्त्वानां महासमारा महावितानधर्मो, येषु प्रतिष्ठितानां बोधिसत्त्वानामधोऽपरो
निमोक्ष सपद्यते, निशुच्यति सभयति सर्वधर्ते समुदेति प्रादुर्भवति सततं सरीरवति
विपुलीभवति परिनिष्यद्यते सतिष्ठते ॥

सुधन आह—कियच्चिर सप्रस्यितासि देवते अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ १ सा
अधोचत्—अस्ति कुलपुत्र अस्य कुसुमतलगर्मव्यूहात्कारस्य लोकधातुसमुद्रस्य पूर्व
१० दशलोकधातुसमुद्रसहस्रप्यतिक्रम्य परेण सर्वरत्नविमलप्रभाव्युहो नाम लोकधातुसमुद्र । तस्य
मध्ये सर्वतथागतप्रभाप्रणिधिनिर्घोषो नाम लोकधातुपद्म । तस्य मध्ये कनकविमलप्रभाभ्यूहो
नाम लोकधातु सर्वरत्नोपविचित्र अधोत्रेकधातौ सर्वरत्नहारजालरागप्रतिष्ठित सर्वगंधज-
रागिराजव्यूहशरीर कूटागारपरिणाहसस्थानो विशुद्धोऽसकृष्ट दिव्यविद्यानभवनमेघस्रष्टा
दित । तत्र समतावभासध्वजो नाम कल्प । तस्मिन् लोकधातौ सर्वरत्नगर्मनिचित्राभो
१५ नाम बोधिमण्डोऽभूत् । तत्र भगवानविकल्पधर्मधातुनिर्घोषो नाम तथागतोऽनुत्तरा सम्यक्स-
बोधिमभिसमुद्द । अह च तेन कालेन तेन समयेन तस्मिन् बोधिवृक्षे पुण्यप्रदीपसपत्केतु
प्रभा नाम बोधिमण्डदेवता अभूवम् । तथा मे तस्य तथागतस्य अभिसंबोधिबिबुर्जित
दृष्ट्वा अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । तस्य च मे तथागतस्य सहदर्शनेन
तथागतगुणसमुद्रारभासो नाम समाधि प्रतिलब्ध । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव लोकधातौ
२० समतसृष्टश्रीगर्भाया राजधान्या तत्रैव बोधिमण्डे धर्मद्रुमपर्वततेजो नाम तथागतोऽभि-
समुद्द । अह च ततश्चरत्वा तत्रैव बोधिमण्डे ज्ञानश्रीपुण्यप्रभा नाम रात्रिदेवता अभूवम् ।
तथा मे तस्य भगवतो धर्मद्रुमपर्वततेजस्तथागतस्य धर्मचक्रप्रवर्तनबिबुर्जित दृष्ट्वा सर्वजग-
त्सदर्शनसमतावभासविषयो नाम समाधि प्रतिलब्ध । तस्यानन्तर तत्रैव बोधिमण्डे सर्वधर्म
सागरनिर्घोषराजो नाम तथागत आरागित । तस्य मे सहदर्शनेन सर्वधर्म
२५ भूमिसन्वर्धनस्नानो नाम समाधि प्रतिलब्ध । तस्यानन्तर तत्रैव बोधिमण्डे रत्नरश्मिप्रदीप
ध्वजराजो नाम तथागत आरागित । तस्य मे सहदर्शनेन सनन्तवृक्षाप्रभ-
मेघो नाम समाधि प्रतिलब्ध । तस्यानन्तर तत्रैव बोधिमण्डे गुणसुमेरुप्रभवेजो नाम
तथागत आरागित । तस्य मे सहदर्शनेन बुद्धसमुद्रारभासो नाम समाधि प्रतिलब्ध ।
तस्यानन्तर तत्रैव बोधिमण्डे धर्ममेघनिर्घोषराजो नाम तथागत आरागित । तस्य मे
३० सहदर्शनेन धर्मसागरप्रदीपो नाम समाधि प्रतिलब्ध । तस्यानन्तर तत्रैव बोधिमण्डे
ज्ञानोत्कामभासराजो नाम तथागत आरागितो देवयन्यामृतया । तस्य मे सहदर्शनेन
सर्वसारादुत्परागमनप्रतिभासप्रदीपो नाम समाधि प्रतिलब्ध । तस्यानन्तर तत्रैव बोधि

मण्डे धर्मविभुर्नितरेगध्वजश्रीनाम तथागत आरागितः । तस्य मे सहदर्शनेन त्र्यध्वतयागत-
सप्रस्थानात्रभासगर्भो नाम समाधिः प्रतिलब्धः । तस्यानन्तरं तत्रैव बोधिमण्डे धर्मप्रदीप-
निक्रमज्ञानसिंहो नाम तथागत आरागितः । तस्य मे सहदर्शनेन सर्वलोकाप्रतिहृतज्ञानचक्र-
प्रभतेजो नाम समाधिः प्रतिलब्धः । तस्यानन्तरं तत्रैव बोधिमण्डे ज्ञानत्रयपरितेजो नाम
तथागत आरागितः । तस्य मे सहदर्शनेन त्र्यध्वसर्गसत्त्वचर्चेन्द्रियप्रभासो नाम समाधिः 5
प्रतिलब्धः । इति हि कुलपुत्र तस्मिन् समये मया कनकनिमलप्रभे लोकधातौ तस्मिन्
समन्तानभासत्त्वजकल्पे दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाः तथागता आरागिताः । केचिद्देन्द्र-
भूतया केचिन्नागेन्द्रभूतया केचिद्यक्षेन्द्रभूतया केचिद्रूपेन्द्रभूतया केचिदसुरेन्द्रभूतया
केचिद्रुडेन्द्रभूतया केचित्किन्नरेन्द्रभूतया केचिन्महोरगेन्द्रभूतया केचिन्मनुष्येन्द्रभूतया
केचिद्ब्रह्मेन्द्रभूतया केचिद्देवभूतया केचिन्मनुष्यभूतया केचित्स्त्रीभूतया केचित्सुरभूतया 10
केचिदारकभूतया केचिदारिद्र्यभूतया आरागिताः । सर्वे च मे तथागताः पूजिता यथा-
सप्राप्तेः पूजापरिष्कारैः । सर्वे च ते तथागता उपस्थिताः । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां
धर्मदेशना श्रुता ॥

सा अहं तर्तश्च्युत्वा तस्मिन्नेव लोकधातौ बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्याण् बोधि-
सत्त्वचर्यां चरित्वा ततश्च्युत्वा इह कुसुमतल्लगर्भव्यहृदालंकारे लोकधातुसमुद्रे अस्मिन् सहा- 15
लोकधातातुपपन्ना । तया मे भगवान् ऋक्षुच्छन्दस्तथागत आरागितः । तस्य च मे सहदर्शनेन
सर्गान्धकारविरजप्रतिभासो नाम समाधिः प्रतिलब्धः । तस्यानन्तरं कनकमुनिस्तथागत
आरागितः । तस्य च मे सहदर्शनेन सर्वक्षेत्रसागरावभासातुगतस्फरणो नाम समाधिः
प्रतिलब्धः । तस्यानन्तरं काश्यपस्तथागतः आरागितः । तस्य च मे सहदर्शनेन सर्वसत्त्व-
मद्भ्रसमुद्रनिगर्जनस्वरनिर्घोषो नाम समाधिः प्रतिलब्धः । तस्यानन्तरमयं भगवान् 20
वैरोचनस्तथागत आरागितः । तद्वोधिमण्डे तथागताभिसत्रोधिबिभुर्नितमुखसमुद्रान्
प्रतिचित्तक्षणं सदृश्यमानान् दृष्ट्वा मया एष त्रिपुलप्रीतिवैगसभवचित्तक्षणव्यूहो बोधि-
सत्त्वनिमोक्षः प्रतिलब्धः, यस्य सहप्रतिलम्भादशबुद्धक्षेत्रानभिलाष्यानभिलाष्यपरमाणुरज-
समान् सर्वधर्मधातुनयसमुद्रानवतीर्णाः । तेषु च सर्वधर्मधातुनयसमुद्रान्तर्गतेषु सर्वबुद्धक्षेत्रेषु
यानि सर्वपरमाणुरजासि, तेषु एकैकस्मिन् परमाणुरजसि दशानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजः- 25
समानि बुद्धक्षेत्राण्यवतीर्थं पश्यामि । तेषु च सर्वक्षेत्रेष्वैकैकस्मिन् बुद्धक्षेत्रे भगवन्त
वैरोचन बोधिमण्डपरगत प्रतिचित्तक्षणमभिसत्रोधिबिभुर्नित सदृश्यमानानेकैकेन च
आभिसत्रोधिबिभुर्नितेन सर्वधर्मधातुनयसागरान् स्फरन्त पश्यामि । तेषां च सर्वतथागताना-
मेकैकस्य च तथागतस्य पादमूलगतमात्मानं सजाने । ये च तेषु लोकधातुषु ते तथागता
बोधिमण्डगता धर्मं देशयन्ति, तं सर्वं शृणोमि । ये च तेषां सर्वतथागतानां निर्माणसमुद्राः 30
सर्वरोमविवरेभ्यो निश्चर्य धर्ममेघसमुद्रान् निर्गर्जमानान् नानाबिभुर्नितानि सदृश्यमानान्

- सर्वधर्मधातुदिकसमुद्धान्तर्गतेषु क्षेत्रसमुद्देशु सर्वलोकभातुपदेशु सर्वलोकधातुप्रसरेषु सर्वसत्प्रसरेषु नानागण्युपपत्तेषु सत्त्वाशयवशेन नानासङ्गागतैर्धर्मचक्रं प्रवर्तयन्ति, त सर्वसंधारयामि, प्रतिपद्ये, निव्यापयामि । सर्वाधर्मपदन्पद्मनोद्गृह्येगविक्रमया धारण्या उद्गृह्णामि सर्वधर्ममण्डलविशुद्धिगर्भातुगमया प्रज्ञया परिशोधयामि । सर्वधर्मसागरावविचयाभिज्ञया गच्छामि । त्र्यम्बविपुल्या बुद्ध्या स्मरामि । तथागतसमतातुगामिन्या प्रज्ञया सामीकरोमि । सर्वधर्मनयानभिनिर्हरामि । सर्वधर्ममेधेषु सूत्रान्तमेधानभिनिर्हरामि । सर्वसूत्रान्तमेधेषु धर्मसमुद्धान् परिसेव्यापयामि । सर्वधर्मसमुद्देशु धर्मपरिवर्तान् समवसरामि । सर्वधर्मपरिवर्तेषु धर्ममेधान् संजाने । सर्वधर्ममेधेषु धर्मोर्मान् संजनयामि । सर्वधर्मोर्मिषु धर्मप्रीतिवेगसागरान् प्रतिलभे । सर्वधर्मप्रीतिवेगसागरेषु भूमिप्रतिलम्भवेगानभिनिर्हरामि । सर्वभूमिवेगेषु सम्प्राधि
- 10 समुद्रवेगानभिनिर्हरामि । सर्वसमाधिसमुद्देशेषु बुद्धदर्शनसमुद्धान् प्रतिलभे । सर्वबुद्धदर्शनसमुद्देश्वनभाससमुद्धान् प्रतिलभे । सर्वावभाससमुद्देशु त्र्यम्बज्ञानमण्डलभूमीः परिसंस्थापयामि अनन्तमध्यदिकसागरस्वरूपयोगेन, अप्रमेयतयागतपूर्वान्तचर्यासमुद्रावतरणयोगेन, अप्रमेयतयागतपूर्वयोगसमुद्रज्ञानावभासयोगेन, अप्रमेयतयागतज्ञानालोकप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागतशीलमण्डलपरिबुद्धव्यवभासयोगेन, अप्रमेयतयागतज्ञान्तिभूमिपरिशोधनयोगेन, अप्रमेय-
- 15 तथागतमहावीर्यवेगविवर्धननिजमज्ञानावभासप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागतध्यानमण्डलध्यानानसमुद्रपरिशुद्धिप्रयोगानभासप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागतप्रज्ञापारमित्यानयसागरपरिशुद्धिविज्ञानव्यवभासयोगेन, अप्रमेयतयागतप्रायकौशल्यपारमित्यानयसमुद्रावतरणयोगेन, अप्रमेयतयागतप्रणिधानपारमित्यानयसमुद्रावतरणयोगेन, अप्रमेयतयागतपुण्यज्ञानबलपारमित्यासर्धनसत्समज्ञानप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागतज्ञानपारमित्यानयसागरविचारप्रलम्भयोगेन,
- 20 अप्रमेयतयागतपूर्वबोधिसत्त्वभूम्याक्रमणज्ञानावभासप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागतभूम्याक्रमणसधिविबुध्वितकल्पसागरसन्सनयोगेन, अप्रमेयतयागतपूर्वबोधिसत्त्वभूमिमण्डलान्नमणयोगेन, अप्रमेयतयागतबोधिसत्त्वभूमिसनसनयोगेन, अप्रमेयतयागतबोधिसत्त्वभूमिपरिशोधनयोगेन, अप्रमेयतयागतज्ञानसागरविचारणयोगेन, अप्रमेयतयागतज्ञानावभासप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागतमोक्षिसत्त्वभूतारोपपूर्वबुद्धदर्शनातुबन्धनिवृत्तियोगेन, अप्रमेयतयागतमोक्षिसत्त्व-
- 25 भूतारोपपूर्वबुद्धसमुद्रदर्शनकरुणसमुद्रसनासयोगेन, अप्रमेयतयागतपूर्वबोधिसत्त्वभूतारोपपतेनसमुद्रस्फरणकापामिनिर्हरज्ञानावभासप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागतविबुद्धपूर्वबोधिसत्त्वचर्यानिबन्धवधर्मधातुस्फरणयोगेन, अप्रमेयतयागतपूर्वबोधिसत्त्वचर्यानिबन्धोपायसुखसर्वसत्त्वपरिवाचनदिनयसुदर्शनयोगेन, अप्रमेयतयागतसर्वादेवसमुद्धानवशेषप्रमादस्फरणयोगेन, अप्रमेयतयागतसत्त्वामिमुषविबुध्वितसदर्शनयोगेन, अप्रमेयतयागतभूम्याक्रमणज्ञानावभासयोगेन, अप्रमेय-
- 30 तथागताभिस्तमोभिनिवृत्तज्ञानावभासप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागतधर्मचक्रप्रवर्तनसर्वधर्ममेधानवशेषप्रतीच्छनसधारणयोगेन, अप्रमेयतयागतलक्षणसमुद्रनिवृत्तिज्ञानावभासप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागतकापसमुद्रसमुद्राचारविद्वह्यनयासप्रतिलम्भयोगेन, अप्रमेयतयागत-

विपुलविषयज्ञानावभासप्रतिलभयोगेन । तेषां च तथागतानां प्रतिचित्तक्षणं प्रथमचित्तो-
त्पादमादाय यावत्सद्धर्मान्तर्धानं सर्वमवतरामि ॥

यत्पुनरेवं वदसि—कियच्चिरप्रतिलब्धस्त्वयायं विपुलप्रीतिवेगसंभवचित्तक्षणव्यूहो
बोधिसत्त्वविमोक्ष इति । यन्मया विबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमानां बुद्धकल्पानां परेण
कनकविमलप्रभायां लोकधातौ पुण्यप्रदीपसंपत्समन्तकेतुप्रभा बोधिवृक्षदेवता अभूत्, तथा ५
अद्वैतवर्त्यधर्मधातुनिर्घोषस्य तथागतस्य धर्मदेशानां श्रुत्वा अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्त-
मुत्पाद्य तान् विबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पान् बोधिसत्त्वचर्यां चरित्वा इह सहायां
लोकधाताबुपपद्य ऋकुञ्चन्दप्रमुखाः शाक्यमुनिपर्यवसाना भद्रकल्पिकास्तथागता आरागिताः ।
अनागतांश्च सर्वानारागयिष्यामि । यथेह लोकधातौ, तथा सर्वलोकधातुष्वनागतान् बुद्ध-
वंशानारागयिष्यामि, पूजयिष्यामि । अद्यापि हि कुलपुत्र सा कनकविमलप्रभा लोकधातु- 10
स्तिष्ठति अच्छिन्नबुद्धवंशः । तस्मात्तर्हि कुलपुत्र इह नये गहता बोधिसत्त्वविक्रमेण
प्रयोक्तव्यम् ॥

अथ खलु प्रशान्तरुतसागरवती रात्रिदेवता तस्यां वेलामामेतमेव विपुलप्रीतिवेग-
संभवचित्तक्षणव्यूहं बोधिसत्त्वविमोक्षं भूयस्या मात्रया प्रदर्शयमाना सुधनं श्रेष्ठिदारकं
गाथाभिरप्यभाषत—

15

शृणु सूधना वचनमेतु ममा
यययं विमोक्ष प्रतिलब्धु शुभम् ।
श्रुत्वा च प्रीतिबल संजनिया
एतं विमोक्षनयमोतरहि ॥ १ ॥

बहु कल्पसागर पुरा चरिता
चित्ताशयं खकु विशोधयति ।
अधिमुक्तिवेग विपुलां जनिया
सर्वज्ञज्ञाननगराभिमुखम् ॥ २ ॥

20

श्रुत्वा त्रियध्वपरमा सुगता-
नधिमुक्ति तेषु विपुलां जनिय ।
सर्वैः सुखैः सपरिवार मया
ते उपस्यिताः सत्रहुकल्पशतान् ॥ ३ ॥

25

दृष्ट्वा मया पुरिमक्ताः सुगताः
संपूजिता जनहिताय चरन् ।
धर्मश्च मे निरुपमोऽयु श्रुतः
प्रीतिबलं विपुलं संजनिया ॥ ४ ॥

30

- माता पिता गुरुजनः सततं
मय सखला हितमुखेन तदा ।
उपस्थात्तु गौरवसिताय कृतं
एतं विमोक्षणममोतरभाषा ॥ ५ ॥
- जीर्णांतुरा धनविहीन नरा
विकलेन्द्रिया दुःखि अनाय बहू ।
ते मे मुखे स्वपिय भैरवमना
सुधना सनाय कृत जातिशतान् ॥ ६ ॥
- राजाशितस्वरजलप्रभवा
सिद्धिदिभा हि परराजुभयात् ।
विविधैर्भैरवैर्भवसमुद्रगता
मय प्रायिता विचरतीष पुरा ॥ ७ ॥
- केशप्रतापित सदा त्रिमवे
कर्मैः प्रभायित तया अशुभैः ।
संसारपर्वतप्रपातगता
मय प्रायिता भवगतीषु प्रजा ॥ ८ ॥
- ये दुःखदुर्गतिप्रपातभयाः
तीव्रा निरस्तरखरा सुबहू ।
जातीजराभरणरोगभया
लोके मया शमिते ते निखिला ॥ ९ ॥
- संसारतीव्रदुःखसंशमनं
सत्त्वान सर्वसुखसंजननम् ।
जलान्तबुद्धसुखसंजननं
अपरान्तकल्प प्रणिधानु मम ॥ १० ॥
- एतमहं कुलपुत्र निपुलधीतिवेगसंभवचित्तक्षणव्यूहं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं
मया शक्यं सर्वधर्मभातुन्यसागरतप्ततीर्णानां बोधिसत्त्वानामाप्यालिकत्वाक्षानिरवशेषदुःख-
विप्रसुक्तानां सर्वकल्पसंज्ञागतज्ञानप्रतिलब्धानां सर्वलोकधातुसमुद्रसंभवविभवज्ञानकुशलानां
चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा भक्तुम् ॥
- गच्छ कुलपुत्र, इयमिहैव बोधिगण्डे भगवतो वैरोचनस्य पर्यन्मण्डले सर्वनगररक्षा-
संभवतेजःश्रीर्नाम रात्रिदेवता । तामुपसक्तन्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां
शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपन्नव्यम् ॥

समोपमं लोकात्मिमं विदित्वा
 बुद्धाश्च सर्वान् प्रतिभासकल्पान् ।
 धर्मान् प्रतिश्रुत्समानशेषान्-
 नसज्जमाना जगति प्रवर्तसे ॥ १८ ॥

त्र्यध्वस्थितस्यापि जनस्य देवि
 प्रतिक्षणं दर्शयसि स्वकामम् ।
 'द्वयंप्रबृत्तिर्न च तेऽस्ति चित्ते
 धर्मं वदस्येव च सर्वदिक्षु ॥ १९ ॥

रजस्यनन्ता हि महासमुदा
 तषामिताः सत्त्वमहासमुद्राः ।
 अनन्तमभ्या सुगतार्णवाश्च
 विमोक्षचर्यस्य हि गोचरस्ते ॥ २० ॥

अथ खलु युधनः श्रेष्ठिदारकः प्रशान्तरुतसागरवतीं रात्रिदेवतामभिर्गायामिभिर्भि-
 पुल्य अनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य प्रशान्तरुतसागरवतीं
 15 रात्रिदेवताया अन्तिकामप्रक्रान्तः ॥ २६ ॥

३९ सर्वनगररक्षासंभवेतेजःश्रीः ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकस्त पिपुलप्रीतिवेगसभवचित्तक्षणव्यूह बोधिसत्त्व-
विमोक्ष भाग्यन् सभावयन् प्रशान्तरुतसागरवत्या रात्रिदेवताया अनादानुशासनीमनुस्मरन्,
निगमयन्, एकैकपदव्यञ्जनानेकनयाप्रमाणाशय धर्मतानयज्ञानमनुस्मरन्, स्मृताबुप-
निवभ्रन्, मत्या प्रविचिन्वन्, गत्या अनुगच्छन्, बुद्ध्या विपुलीकुर्वन्, कायेन स्पृष्ट्वा विहरन्, 5
अनतरन्, अनुप्रविशन्, अनुपूर्वेण येन सर्वनगररक्षासंभवेतेज श्री रात्रिदेवता तेनोप-
सक्रान्त । सोऽपश्यत् सर्वनगररक्षासंभवेतेज श्रिय रात्रिदेवता सर्वनगरभवनप्रभासमणि-
राजगर्ममहापद्मासने निपण्णामनभिलाष्यरात्रिदेवतापरिवारा सर्वदिक्सत्त्वजगदभिमुखेन
कायेन सर्वजगद्रूपसमेन कायेन सर्वसत्त्वाभिमुखेन कायेन सर्वजगदनुलितेन कायेन
सर्वजगत्समशरीरेण कायेन सर्वजगदभ्युद्गतेन कायेन सर्वजगत्परिपाकदिनयाकूलेन कायेन 10
समन्तदिङ्निगर्जनेन कायेन सर्वजगदसक्रान्तेन कायेन सर्वावरणाल्यन्तसमुद्घाटितेन कायेन
तथागतस्वभावेन कायेन सर्वजगद्दिनयनिष्ठापर्यवसानेन कायेन ॥

दृष्ट्वा च तृष्ट उदप्र आत्तमना प्रमुदित प्रीतिलौमनस्यजात सर्वनगररक्षासंभवेतेज -
श्रियो रात्रिदेवताया पादौ शिरसाभिन्वद्य सर्वनगररक्षासंभवेतेज श्रिय रात्रिदेवतामनेव
शतसहस्रकृत्व प्रदक्षिणीकृत्य सर्वनगररक्षासंभवेतेज श्रियो रात्रिदेवताया पुरत प्राञ्जलि 15
स्थित्वा एवमाह—अह खलु देवते अनुत्तराया सम्यक्सत्त्वोद्यौ सप्रस्थित । तद्ददस्व मे देवते
कथ बोधिसत्त्वो बोधिसत्त्वचर्याया चरन्नुपकारीभूतो भवति सत्त्वानाम् । कथ च सत्त्वाननुत्त-
रेण सप्रहेण सगृह्णाति । कथ बोधिसत्त्वस्त्वापागतानुज्ञातो बोधिसत्त्वकर्मणि प्रयुक्तो भवति,
यथाप्रयुक्तस्य बोधिसत्त्वस्य आसन्नो भवति धर्मराज । एवमुक्ते सर्वनगररक्षासंभवेतेज श्री
रात्रिदेवता सुधन श्रेष्ठिदारकमेतदबोचत्—साधु साधु कुलपुत्र, यस्त्व सर्वजगत्परिपाक- 20
दिनयनिष्ठागमनतायै सर्वतथागतवशासधारणप्रयोगनिष्ठागमनतायै सर्वदिक्प्रसरस्फरणज्ञान-
प्रयोगतायै सर्वधर्मधातुनयसागरान्तरणाभिमुखतायै आकाशसमतलानन्तज्ञानज्ञेयस्फरणतायै
सर्वतथागतधर्मचक्रप्रतीच्छनसधारणतायै यथाशयसर्वजगत्समुद्रधर्ममेधाभिप्रवर्षणचर्यानय
परिपृच्छसि । अह कुलपुत्र मनोज्ञरुतगम्भीरिजुर्वितप्रवेशस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी ।
सा खलु पुनरह कुलपुत्र अनेन त्रिमोक्षेण समन्वागता असङ्गमहाधर्मभागकपट्टवद्वाप्या- 25
लम्बनप्रयोगा सर्वतथागतधर्मकोशत्रिआणनप्रणिधाना महारुणामैत्रीनप्रतिबन्धा सर्व-
सत्त्वबोधिसत्त्वप्रतिष्ठापनतायै सर्वसत्त्वार्थत्रियासप्रस्थिता अप्रतिप्रसन्नधरोधिचित्तबुशामू-
सर्भोपोपचयाय सर्वजगत्सारथिभूमिसप्रस्थिता सर्वसत्त्वाना सर्वज्ञतामार्गप्रतिष्ठापनतायै,
सर्वैके धर्ममेधधर्मसर्वसभत्रप्रयोगा अप्रमेयबुशामूलप्रभनसर्वलोकानभासनतायै, सर्वजग-
त्समचित्तप्रसृताप्रतिप्रबन्धा सर्वजगत्बुशामूलभिसत्त्वोरसमार्जनप्रयोगविज्ञानतायै, विशुद्ध- 30
चित्तप्रयोगा सर्वबुशामूलवर्मप्रदक्षिणकर्मात्ततया सर्वसत्त्वार्थगह्णाय सप्रस्थिता सर्वा-

कुशलकर्मपथप्रहीणा सर्वसत्त्वकुशलधर्मप्रतिष्ठापनकर्मप्रयोगा सर्वसत्त्वक्षेमातिसंप्रदर्शन-
 प्रयोगा सर्वसत्त्वयानव्यूहपूर्वगमसंप्रस्थिता सर्वकुशलधर्मचक्रचरणसर्वसत्त्वप्रतिष्ठापनप्रयोगा
 सर्वकल्याणमित्राभेद्योचरणाभिराधनसंप्रस्थिता सर्वसत्त्वतथागतशासनप्रतिष्ठापनप्रयोगा धर्म-
 दानपूर्वगमसर्वशुद्धधर्मसमारम्भप्रयोगा सर्वज्ञताचिंतोत्पादाभिजातदृढाभेद्याशया वज्रनाराभण-
 ६ गर्भदृढबुद्धयत्नारम्यणविपुलचित्तमण्डला कल्याणमित्रमुपनिश्रित्य विहरामि । सर्वैश्वर्यकर्म-
 वरणपर्वतविकिरणचित्ता सर्वज्ञतासंभारसमारम्भा सर्वशुद्धधर्मसमर्जनप्रयोगा अनन्तमप्यसर्व-
 ज्ञताभिमुखारम्यणचेतनाप्रयोगप्रयुक्ता ॥

सा खलु पुनरहं कुलपुत्र एवंरूपं सर्वसत्त्वविज्ञापनं धर्मलोकमुखं परिशोधयमाना
 कुशलमूलोपचयसंभारप्रत्युपस्थितां दशभिराकारैर्धर्मधातुं व्यवलोकयामि अनुगच्छामि
 10 प्रसरामि । कतमैर्दशभिः ? यदुक्त अप्रमेयं धर्मधातुमनुगच्छामि विपुलज्ञानालोकप्रतिक्रमेण ।
 अनन्तमप्यधर्मधातुमनुगच्छामि सर्वतयागतनिकुर्वितविज्ञप्तये । अपर्यन्तधर्मधातुमनुगच्छामि
 सर्वबुद्धक्षेत्राक्रमणतथागतपूजोपस्थानपरिपूरये । असीमाप्राप्तं धर्मधातुमनतरामि सर्वलोकधातु-
 समुद्रेषु बोधिसत्त्वचर्यासंदर्शनतायै । अव्यवच्छिन्नं धर्मधातुमवतरामि असंभिनतयागतज्ञान-
 मण्डलावतरणतायै । एकोतीभावागतं धर्मधातुमकतरामि यथाशयसर्वसत्त्वविज्ञापगतयागत-
 15 स्वरमण्डलावतरणतायै । स्वभावावितलं धर्मधातुमवतरामि सर्वजगद्दिनयनिष्ठागतपूर्वप्रणिधान-
 निष्ठावतरणतायै । सर्वजगत्समतात्सुगतं धर्मधातुमवतरामि समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रसर-
 प्रवेशाप । एकाळकारं सर्वधर्मधातुमवतरामि समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याविकुर्विताळंकाराव-
 तरणतायै । अविनोशनं धर्मधातुमवतरामि सर्वकुशलधर्मधातुस्फरणविशुद्धमिनांशधर्मतायै ।
 एभिरहं कुलपुत्र दशभिराकारैः सर्वधर्मधातुं व्यवलोकयामि अनुगच्छामि प्रसरामि
 20 सर्वकुशलमूलसंभारोपचयाय बुद्धमाहात्म्यावतरणतायै अचिन्त्यबुद्धविपयातुगमाय ॥

पुनरपरं कुलपुत्र अहमेवं तथागतमाहात्म्यात्सुगतैर्गनसिंकारैर्दशभिर्धारणीमण्डलपरि-
 वर्तसहस्रैः सत्त्वानां धर्मं देशयामि । कतमैर्दशभिः ? यदुक्त सर्वधर्मसमुद्रसमवसरणेन च
 नाम्ना धारणीमण्डलेन । सर्वधर्माधिष्ठानेन च धारणीमण्डलेन । सर्वधर्ममेघसंप्रतीच्छनेन च
 धारणीमण्डलेन । सर्वतथागतसंस्तृतिप्रदीपेन च धारणीमण्डलेन । सर्वसत्त्वकर्मसमुद्रप्रदीप-
 25 गणेन च धारणीमण्डलेन । सर्वयाननमसमुद्रविमलसमवसरणेन च धारणीमण्डलेन ।
 सर्वतथागतनाभचक्रावर्तनिर्घोषेण च धारणीमण्डलेन । त्र्यम्बबुद्धपूर्वनिर्माणप्रणिधानसामर-
 निर्देशसमवसरणेन च धारणीमण्डलेन । सर्ववर्माभिमुलावर्तयेगेन च धारणीमण्डलेन ।
 सर्वज्ञतापदेशप्रमेण च नाम्ना धारणीमण्डलेन । एतानि च कुलपुत्र दश धारणीमण्डलानि
 प्रमुखं कृत्वा दशभिर्धारणीमण्डलपरिवर्तसहस्रैः सत्त्वानां धर्मं देशयामि ॥

20 पुनरपरं कुलपुत्र श्रुतमप्या प्रज्ञया सत्त्वानां धर्मं देशयामि, चिन्तामप्या भावनामप्या
 प्रज्ञया सत्त्वानां धर्मं देशयामि । एकमपि भगवतिर्वतमारम्य सत्त्वानां धर्मं देशयामि ।

सर्वभवसमुद्रपरिवर्तनप्यारम्य सत्त्वानां धर्मं देशयामि । एकस्यापि तथागतस्य नामचक्र-
समुद्रमारम्य धर्मं देशयामि । एकमपि लोकधातुसमुद्रमारम्य धर्मं देशयामि । सर्वलोक-
धातुसमुद्रानप्यारम्य धर्मं देशयामि । एकमपि बुद्धव्याकरणसमुद्रमारम्य धर्मं देशयामि ।
सर्वतथागतव्याकरणसमुद्रानप्यारम्य धर्मं देशयामि । एकमपि तथागतपर्यन्मण्डलसमुद्रमारम्य 5
धर्मं देशयामि । सर्वतथागतपर्यन्मण्डलसमुद्रानप्यारम्य धर्मं देशयामि । एकमपि तथागतधर्म-
चक्रमारम्य धर्मं देशयामि । सर्वतथागतधर्मचक्रसमुद्रानप्यारम्य धर्मं देशयामि । एकमपि
सूत्रान्तमारम्य धर्मं देशयामि । सर्वतथागतधर्मचक्रसमवसरणानपि सूत्रान्तानारम्य धर्मं
देशयामि । एकमपि तथागतपर्यन्मण्डलसंनिपातमारम्य धर्मं देशयामि । सर्वतथागतपर्य-
न्मण्डलसमुद्रानप्यारम्य धर्मं देशयामि । एकमपि सर्वज्ञताचित्तमारम्य धर्मं देशयामि । सर्वबोधि- 10
चित्ताङ्गसमुद्रानप्यारम्य धर्मं देशयामि । एकमपि यानमारम्य धर्मं देशयामि । सर्वयान-
निर्याणसमुद्रानप्यारम्य धर्मं देशयामि । एतन्नमुखैरहं कुलपुत्र अनभिलाष्यैर्देशनानया-
भिनिर्हारेः सत्त्वानां धर्मं देशयामि । एवमहं कुलपुत्र धर्मधातुनयासंभिन्नांस्तथागतसमुद्रान-
नवतरभाणा सर्वसत्त्वानां धर्मदेशनया अनुत्तरधर्मसंग्रहं कुर्वाणा समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्या-
परान्तकोटीगतान् कल्पसमुद्रान् संवसमाना एतन्मनोज्ञरुतगम्भीरविकुर्वितप्रवेशं बोधिसत्त्व- 15
विमोक्षं भावयामि एकैकचित्तक्षणविवर्धनेन विमोक्षविषयभावनानयेन । एकैकेन च
विमोक्षविषयभावनानयेन प्रतिचित्तक्षणं सर्वधर्मधातुं स्फुरामि ॥

सुधन आह—आश्चर्यं देवते यावद्गम्भीर एष बोधिसत्त्वविमोक्षः । कियच्चिरप्रतिलब्धः
त्वयायमार्ये बोधिसत्त्वविमोक्षः ? आह—भूतपूर्वं कुलपुत्र अतीतेऽप्यनि लोकधातुपरिवर्त- 20
परमाणुरजःसमानां कल्पानां परेण धर्माचिनगरमेघा नाम लोकधातुरभूत् चातुर्द्वीपलोक-
धातुपरमाणुरजःसमगन्धमणिमुमेरुजालप्रतिष्ठिता सर्वतथागतपूर्वप्रणिधाननिर्घोषपद्मसंघिव्यूहा
सर्वसत्त्वकर्मसमुद्रसंभूतमगिराजसागरशरीरा महापद्मसंस्थाना विशुद्धसंक्षिप्ता सुमेरुपरमाणुरजः-
समपुष्पचक्रवालपरिवृता सुमेरुपरमाणुरजःसमगन्धमणिमुमेर्व्युद्रतालंकारा सुमेरुपरमाणुरजः-
सममहाचातुर्द्वीपिकालंकारा । एकैकस्यां चातुर्द्वीपिकायामनभिलाष्यानभिलाष्यनगरकोटी-
नियुतशतसहस्राण्यभूवन् ॥ 25

तस्यां खलु कुलपुत्र लोकधाती विमलप्रभो नाम कल्पोऽभूत् सुमेरुपरमाणुरजः-
समतथागतप्रभवः । तस्यां च धर्माचिनगरमेघायां लोकधाती मय्यमा विचित्रपञ्चजा नाम
चातुर्द्वीपिकाभूत् । तस्या मध्ये समन्तरत्नकुसुमप्रभा नाम राजधान्यभूत् । तस्या राजधान्या
नातिदूरे धर्मराजभवनप्रतिभासो नाम बोधिमण्डोऽभूत् । तत्र बोधिमण्डे सर्वधर्मसागर-
निर्घोषप्रभराजो नाम तथागत उदपादि तेषां सुमेरुपरमाणुरजःसमानां तथागतानां प्रथम-
काशिकः । तेन च समयेन विमलप्रभमातुप्रभो नाम राजा अभूत् चक्रवर्ती । तेन तस्य 30
भगवतः सर्वधर्मसागरनिर्घोषप्रभराजस्तथागतस्यान्तिगात् सर्वधर्मसागरो नाम सूत्रान्त
उद्गहीनः । उद्गदा च धर्मचक्रननुप्रवर्तितम् । परिनिर्घृतस्य च प्रजित्वाशासनं संधारि-

तम् । शासनान्तर्धानकाले च सहप्रधा भिन्ने शासने दशमयशतभिलाषां धर्मदेशनाण-
मन्तरकल्पकणायै प्रत्युपस्थिते सर्वकर्मदेशावरणावृत्तानां सत्त्वानां कल्हविप्रह्विनान-
मापन्नानां भिक्षूणां च सुसशासनगुणानर्थिकानां विपरतिपरायणानां राजचौरकणामितानां
6 कृतोऽभूत्-अहो वतेयमनेककल्पसमुदागीता महाधर्मोत्सा अन्तर्धास्यतीति संवेगजननीया
कथा कृता । रा ऊच्ये गगनतले ससत्तादस्यसम्युद्रम्य अनन्तवर्णानिर्दिमेधाक्षिधार्षे वाना-
वर्णान् महारिमजालव्यूहान् कायादृत्सृज्य अनेकवर्णया प्रभया लोके ह्येतापे शमयित्वा
अनन्तमध्यान् सत्त्वान् बोधौ प्रतिष्ठापयामास । तद्य तथागतशासनं पुनर्ज्वालित्वा
पृथिवीसहस्राण्यस्यात् ॥

- 10 तेन च समयेन धर्मचक्रनिर्माणप्रभा नाम भिक्षुष्यभूत् तस्यैव विमलवक्रभानु-
प्रमस्य चक्रवर्तिनो दुहिता भिक्षुणीशतसहस्रपरिवारा । सा तं संवेगशब्दं श्रुवा तत्र
महाप्रातिहार्यं दृष्ट्वा सपरिवारा बोधाय चित्तमुत्पादयामास । तद्य भिक्षुणीशतसहस्रमनु-
सृग्यकसंबोधैववैवर्तिकंभूत् । तथागतसंमुखीभावसमवसरणं च नाम समाधिं प्रस्यलमत ।
सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्माणप्रभं च नाम धारणी सर्वधर्मसागरनयप्रवेशं च नाम प्रज्ञा-
15 पारमितां प्रस्यलमत । धर्मचक्रनिर्माणप्रभा च भिक्षुणी सर्वतथागतशासनसंभवभावस-
प्रदीपं च नाम समाधिम्, एतं च मनोज्ञरुतगम्भीरविकुर्वितप्रवेशं च बोधिसत्त्वविमोक्षं
सूक्ष्मशुद्धिकं प्रस्यलमत, यत्प्रतिव्याभादस्य सर्वधर्मसागरनिर्घोषप्रभराजस्य तथागतस्य तत्सर्वं
विकुर्वितमुखीभूतम् ॥

- तर्कि मन्यरो कुलपुत्र अन्यः स तेन कालेन तेन समयेन विमलवक्रभानुप्रभो
20 नाम राजाभूच्चक्रवर्ती येन तत्सर्वधर्मसागरनिर्घोषप्रभराज्ञस्वागतस्य शासने प्रवर्जित्वा धर्म-
चक्रमनुप्रवर्तितम्, परिनिर्वृतस्य च शासनान्तर्धानकालसमये शासनं संभारितम्, महा-
धर्मोत्सा च उवल्लिता ? न खलु पुनस्ते कुलपुत्र एवं द्रष्टव्यम् । समन्तभद्रो बोधिसत्त्वः
स तेन कालेन तेन समयेन विमलवक्रभानुप्रभो नाम राजा अभूच्चक्रवर्ती । तर्कि मन्यसे
कुलपुत्र अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन विमलवक्रभानुप्रमस्य राजध्वजवर्तिनो धर्मचक्र-
25 निर्माणप्रभा नाम दुहिता भिक्षुष्यमूद्भििक्षुणीशतसहस्रपरिवारा ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा
तेन कालेन तेन समयेन धर्मचक्रनिर्माणप्रभा नाम भिक्षुष्यभूवम् ? मया तत्तस्य सर्वधर्मसागर-
निर्घोषप्रभराज्ञस्वागतस्य शासनं संभारितम् । तद्य भिक्षुणीशतसहस्रं सर्वधर्मवैवर्तिकं कृत-
मनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ । तथागतसंमुखीभावसमवसरणे च समाधौ प्रतिष्ठापितम् । सर्वतथा-
गतधर्मचक्रप्रभायां धारण्यां सर्वधर्मसागरनयप्रवेशायां च प्रज्ञापारमितायां प्रतिष्ठापितम् ॥
30 तस्य च मया तथागतस्यानन्तरं विमलधर्मपर्वतज्ञानशिखराभो नाम तथागत आरा-
गितः । तस्यानन्तरं मण्डलवभासप्रभञ्जो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्म-
भास्वरधर्मो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मसागरनिर्देशो नाम तथागत

आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मादित्यज्ञानमण्डलप्रदीपो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 धर्मकुसुमकेतुष्वजमेधो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्माचिःपर्वतकेतुराजो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मनयगम्भीरश्रीचन्द्रो नाम तथागत
 आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मज्ञानसंभवसमन्तप्रतिभासगर्भो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं ज्ञानाकरचूडो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं शैलेन्द्रश्रीगर्भराजो नाम 5
 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तमुखज्ञानभद्रमेरुर्नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं सर्वधर्मवीर्यवेगष्वजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मरत्नकुसुमश्रीमेधो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं शान्तिप्रभगम्भीरकूटो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं रश्मिनेत्रप्रतिभासप्रभचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं ज्ञानार्चिः-
 श्रीसागरो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तज्ञानभद्रमण्डलो नाम तथागत 10
 आरागितः । तस्यानन्तरं अधरूर्ध्वदिग्ज्ञानावभासो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 रश्मिसंकुसुमितप्रदीपो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं ज्ञानसिंहेकेतुष्वजराजो नाम
 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तसूर्यावभासप्रभराजो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं रत्नलक्षणविभूषितमेरुर्नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं सूर्यनिक्रमसमन्त-
 प्रतिभासो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मजालविबुद्धश्रीचन्द्रो नाम तथागत 15
 आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मपद्मप्रफुल्लितश्रीमेधो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 लक्षणसूर्यचक्रसमन्तप्रभो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तावभासधर्मश्रीघोषो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं वैशारद्यवज्रनारायणसिंहो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं समन्तज्ञानचक्रशरो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मपद्मफुल्लगात्रो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं गुणकुसुमश्रीसागरो नाम तथागत आरागितः । 20
 तस्यानन्तरं धर्मधनशिखरामस्कन्धो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं ज्ञानशिखरार्चि-
 मेधो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तधर्मद्वारवहनशिखरामो नाम तथागत
 आरागितः । तस्यानन्तरं बोधिमण्डनिबुद्धश्रीचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 धर्मोत्काञ्चलनश्रीचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तप्रतिभासचूडो नाम
 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मवेगष्वजप्रदीपो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 यज्ञसागरध्वजमेधो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं यज्ञपर्वतश्रीमेधो नाम तथागत 25
 आरागितः । तस्यानन्तरं चन्दनश्रीचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तश्री-
 कुसुमतेजाभो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं सर्वसत्पावभामनेजो नाम तथागत आरा-
 गितः । तस्यानन्तरं गुणपद्मश्रीगर्भो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं गन्धारिचक्रमासराजो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं हेतुपद्मो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं लक्षण-
 पर्वनैरोचनो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तविबुद्धश्रीचन्द्रो नाम तथागत 30

- आरागितः । तस्यैवन्तरं समज्ञानप्रभाभेदनाम तथागत आरागितैः । तस्यानन्तरं धर्मनगस्रभभी-
 नांम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं द्रुगपर्वततेजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 समन्तश्रीवैरोचनकेतुर्नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मसागरनिर्नादनियौपो नाम
 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं सर्वधर्मभायनारम्भसंभवतेजो नाम तथागत आरागितः ।
 ५ तस्यानन्तरं समन्तज्ञानाभप्रवैरो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं वरलक्षणश्रीनिर्म
 तथागत आरागितः । तस्यैवन्तरं धर्मब्रह्मरूप्यजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तर
 धर्मचक्रप्रभनियौपो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं रश्मिगुणमकुटज्ञानप्रज्ञाप्रभो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मचक्रचन्द्रोद्गतश्रीनिर्म तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं धर्मपद्मवैरोचनविबुद्धकेतुर्नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तर रत्न-
 10 पद्मावभासगर्भो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं रत्नश्रीशिखरमेघप्रदीपो नाम
 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तसूचिसुविशुद्धज्ञानकुसुमो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यैवन्तरं नानारश्मिश्रीमेढगर्भो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं रश्मिगण्ड-
 शिखरराजो नाम तथागत आरागितः । तस्यैवन्तरं पुण्यमेघचूडो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं धर्मशिखरध्वजमेघो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं गुणपर्वततेजो नाम
 15 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मसूर्यमेघप्रदीपो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तर
 धर्ममेघविबुद्धकीर्तिराजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मगण्डलपटलमेघो नाम
 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं विबुद्धज्ञानबोधिध्वजतेजो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं धर्मगण्डलविबुद्धश्रीचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं कनकमणि-
 पर्वततेजोभद्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं भद्रश्रीमेघतेजो नाम तथागत
 20 आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तप्रज्ञतिनियौपमेघो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 धर्ममलश्रीकूटो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं गन्धार्चिमेघश्रीराजो नाम
 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं कनकमणिपर्वतबोपो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं उष्णीपकोशसर्वधर्मप्रभामण्डलमेघो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 धर्मचक्रध्वजनतेजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं शैलशिखराम्बुद्रततेजो नाम
 25 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तरीयोत्कावभासमेघो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं समाधिमुद्राविपुलमकुटप्रज्ञाप्रभो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं रत्नचिर-
 श्रीराजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मोत्कारकृतिानघोपो नाम तथागत
 आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मगणकान्तारिहप्रभो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 लक्षणात्रिमूर्धितध्वजचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं रश्मिपर्वतनिघोतितमेघो
 30 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं अनावरणधर्मगणप्रभो नाम तथागत आरागितः ।

१ S om. तस्या...गितः. २ B प्रभो. ३ S om. तस्या...गितः. ४ S om.
 तस्य...गितः. ५ S om. तस्या...गितः.

तस्यान्तर लक्षणरुचिरमुपुष्यिताङ्गो नाम तथागत आरागित । तस्यान्तर लोकेन्द्रप्रवर
 प्रभवोपो नाम तथागत आरागित । तस्यान्तर सर्वधर्मसमाधिप्रभवोपो नाम तथागत
 आरागित । तस्यान्तर द्वारस्वरप्रभूतक्रोशो नाम तथागत आरागित । तस्यान्तर
 धर्मज्वलनार्चि सागरघोपो नाम तथागत आरागित । तस्यान्तर त्र्यम्बलक्षणप्रतिभासतेजो
 नाम तथागत आरागित । तस्यान्तर धर्ममण्डलश्रीशिखरामप्रभो नाम तथागत आरागित । 5
 तस्यान्तर धर्मधातुसिंहप्रभो नाम तथागत आरागित । तस्यान्तर सर्वसमाधिसागरात्रभास
 सिंहो नाम तथागत आरागित । तस्यान्तर समन्तज्ञानप्रभासो नाम तथागत आरागित ।
 तस्यान्तर समन्तप्रज्ञाभधर्मनगरप्रदीपो नाम तथागत आरागित ॥

इति हि कुलपुत्र एतद्द्विदशत प्रमुख कृत्वा तस्मिन् विमलामे कल्पे सुमेरुपरमाणु
 रज समास्तथागता उत्पन्ना अभूवन् । तेषा खलु पुन कुलपुत्र सुमेरुपरमाणुरज समाना 10
 तथागताना सर्वपश्चिमो धर्मधातुनगराभज्ञानप्रदीपराजो नाम तथागतोऽभूत् । ते खलु मया
 बुद्धपुत्र सुमेरुपरमाणुरज समास्तथागता सर्वधर्मसागरनिर्घोषप्रभराजपूर्वगमा धर्मधातुनगराभ
 ज्ञानप्रदीपराजपश्चिमा सर्वे पूजिता । सर्वेषा च मे तथागतानामुपस्थान कृतम् । सर्वेषा
 च धर्मदेशना श्रुता । सर्वेषा च तेषामह तथागताना शासने प्रव्रजिता । सर्वेषा च मे
 तेषा तथागताना शासन सधारितम् । सर्वेषा च मया तेषा तथागतानामन्तिक्रादेप मनोऽ- 15
 रुतगम्भीरविकुर्वितप्रवेशो बोधिसत्त्वविमोक्षो विविधै प्रतिलग्नमन्यै प्रतिव्यथ । सर्वेषा च
 मया तेषा तथागतानामतिक्रादन तमप्या सत्त्वसागरा परिपाचिता । ततोऽर्वागुद्भक्षेत्र
 परमाणुरज समेषु यावन्तस्तथागता उत्पन्ना, सर्वे ते मया तथागता धर्मप्रतिपत्त्या पूजिता ।
 सा खलु पुनरह बुद्धपुत्र तत उपादाय सप्तारान्निगतेषु सत्त्वेषु अज्ञाननिद्राप्रसुप्तेषु जागर्मि,
 चित्तनगर चैषा परिपालयामि, त्रधातुकनगराच्चैनानुच्चात्य सर्वज्ञताधर्मनगरे प्रतिष्ठापयामि ॥ 20

एतमह बुद्धपुत्र मनोऽस्तगम्भीरविनुर्वितप्रवेश बोधिसत्त्वविमोक्ष लोकमभिज्ञप्रलाप
 विनिर्गतेनमद्वयभणितानि नियोजन सत्यप्रतिष्ठापनपर्यवसान जानामि । किं मया शक्य
 बोधिसत्त्वानामविप्रतिवद्धसर्वनाम्पथस्वभावनज्ञानाना प्रविचितक्षण सर्वधर्माभिसन्नेोधिवश
 वर्तिना सर्वसत्त्ववचनरुतबोधिसागरावतीर्णाना सर्वमद्रसमुद्रसत्कारकुशागना सर्वधर्ममर्या
 नामसमुद्रनयविज्ञाना सर्वधर्मसमवसरणधारणीसमुद्रवशवर्तिना सर्वसत्त्वयथाशयधर्ममेधा- 25
 भिनिर्हीस्कुशागना सर्वसत्त्वपरिपाकविनयचर्यापर्यवसानाना चर्या शत्रु गुणान् वा वक्तुः,
 सर्वसत्त्वसप्रवृत्तिप्रतिवर्ति ज्ञानुम्, अनुत्तरो बोधिसत्त्वमर्मसमारम्भप्रयोगो वा बोधिसत्त्वमूक्षम-
 ज्ञानानुगमो वा बोधिसत्त्वधर्मनिधानकोशविभक्तवृषभिता बोधिसत्त्वमर्माकल्पसिद्धामनात्रमण

अथ खलु सर्वेनगररक्षासंभयतेजःश्री रात्रिदेवता तस्यां वेलायामेतमेव मनोऽह्वरगम्भीर-
विकुर्वितप्रवेशं बोधिसत्त्वविमोक्षं भूपस्था मात्रया संदर्शयमाना सुधनं श्रेष्ठिदारकं
गाथाभिरप्यभाषत-

- गम्भीर दुर्दृशु विमोक्ष जिनात्मजानां
5 आकाशादक्षणसमन्ततलप्रवेशः ।
त्र्यव्यस्तितानवतरन्ति जिनानशोमान्
यैर्धर्मधातुप्रसरां च अनन्तमप्यान् ॥ १ ॥
संभारसंभवविमोक्षनयाननन्तान्
प्रतिल्याभ धर्मत अचिन्तिय अप्रमेयान् ।
10 संवर्धनामपि समन्त असङ्गवेगम्
अवगाह मैत्रिषु त्रियव्वनमप्यपेषु ॥ २ ॥
इति बुद्धक्षेत्रपरिवर्तरजःसमानां
कल्प्याजमादिगतमास पुरा हि क्षेत्रम् ।
धर्माचिमेघनगरः शिरिलोकधातु
16 कल्पो वभूव विमलाभ महाप्रमथ ॥ ३ ॥
तत्रैव कल्पि जिनवंशि अनूपछिन्ने
बुद्धाः सुमेरुपरमाणुसगा उपन्नाः ।
धर्मसमुद्रप्रमगर्जितराज बुद्धः
पूर्वगमः प्रथमकल्पिक आसि तेषाम् ॥ ४ ॥
20 जितु धर्ममेघनगराभप्रदीपराजो
यः सर्वपथिमु अभूत्सुगतान तेषाम् ।
ते सर्वि पूजित मया उपसंक्रमित्वा
धर्मश्च तेष नि श्रुतो जनयित्व प्रीतिम् ॥ ५ ॥
दृष्टो मया प्रथमु काञ्चनवर्णरदिमः
25 धर्मः ससुद्रप्रमगर्जितधोपराजः ।
द्वात्रिंशच्छृण्वन्निचित्रितु मेरुकल्पो
दृष्ट्वा च मे मतिरभूत्सुगतो भवेयम् ॥ ६ ॥
सहदर्शनेन मम तस्य तथागतस्य
प्रादुर्बभूव बलवज्जिनचित्तमाद्यम् ।
30 सर्वज्ञताप्रसरसंभजनप्रत्ययेभिः
आकाशाधातुविपलं तपतास्तभावम् ॥ ७ ॥
येन त्रियव्वगन सर्वि स्फुटाः समन्तात्
बुद्धाश्च तन्मुत्समुत्पृता अशोपाः ।

क्षेत्रार्णवा अपि समुद्र * * * सर्वे

आसन् कृपाशृतमहोदधि संभवेत ॥ ८ ॥

कायेन सर्वि स्फरणार्यमशेष क्षेत्रा

कायं यथाशयजगद्धिनिदर्शनाय ।

क्षेत्राप्यशेषमवभासनकम्पनाय

पाकाय चैव जगतां जनितं मनो मे ॥ ९ ॥

द्वितीये यज्जिनस्य उपसंक्रमणेऽपि दृष्टाः

क्षेत्रार्णवेषु दशसु स्थित ये जिनेन्द्राः ।

क्षेत्राः समुद्रपरमाणुरजःसमेष्टु

क्षेत्रार्णवेषु जिन पश्चिमके मि दृष्टाः ॥ १० ॥

सर्वान्तक्षेत्रपरिवर्तरजःसमेष्टु

कल्पेषु ये जिन उपन्न जगत्प्रदीपाः ।

ते सर्वि पूजित मया उपसंक्रमित्वा

एवं विमोक्षणयसागरु शोधयेयम् ॥ ११ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मनोज्ञरुतगम्भीरविकुर्वितप्रवेशं बोधिसत्त्वविमोक्षं 15
प्रतिलब्धः अनन्तमध्यसमाधिमुखसमुद्रावतीर्णो विपुलधारणीमुखसमुद्रसंभूतचेता बोधिसत्त्व-
महाभिज्ञावभासप्रतिलब्धो महाप्रीतिसंविन्सागरावतीर्णो विपुलप्रीतिवैगसागरविवर्धितचेताः
सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियं रात्रिदेवतामाभिः सारूप्याभिर्गार्थाभिरभ्यष्टावीत्-

प्रज्ञा हि ते विपुल धर्मसमुद्रचारी

चीर्णा च मे भवसमुद्र अनन्तमध्यान् ।

दीर्घायु निर्वर्ध सुज्ञानशरीरगर्भे

त्वं देवि रोचसि इमां परिषामुपेस्य ॥ १२ ॥

बुध्यित्व धर्मप्रकृतिं गगनप्रकाशां

सर्वत्रियध्वनयमोतरसे असङ्गम् ।

आरम्भणानि तुल्यस्यपि चाधिकल्पा

चित्तक्षणेन अपि तानि अचिन्तियानि ॥ १३ ॥

निःसत्त्वधर्मत निरीक्षसि ज्ञानचक्षुः

सत्त्वोदधीन् करुणयावतरस्यनन्तान् ।

बुद्ध्या विमोक्ष सुगभीर विगाहमाना

सर्वान् विनेसि परिषाचयसेऽप्रमेयान् ॥ १४ ॥

त्वं धर्ममण्डलविचारनये विधिज्ञा

धर्मस्वभावप्रतिवेधनये विबुद्धा ।

- सर्वीर्यमार्गममलं परिभाषयन्ती
 निर्यास्यसे जगदशेष विशोधयन्ती ॥ १५ ॥
- त्वं सत्त्वसारपियरानभिन्मूक्ष देवि
 सर्वज्ञानममलं प्रतिप्राहमाना ।
- ६ त्वं धर्मधातुगत सर्वि स्फुरित्व सत्त्वान्
 धर्म प्रकाश्य भय सर्वि शोभसि लोके ॥ १६ ॥
 वैरोचनप्रणिधिमार्गनयेन देवि
 यास्यस्यसङ्गविपुलामलमुद्दिद्युक्ता ।
 सर्वत्र जिनबलं प्रतिपद्यमाना
- १० संपदस्ये जिनविकुर्वित सर्वश्रेयैः ॥ १७ ॥
 चिचं दुरासदु तथा गगनप्रकाशं
 सर्वे किलेशमलि निर्मलमादिशुद्धम् ।
 यस्मिन् समोसरि त्रियन्ध्वग सर्वक्षेत्रा
 बुद्धाश्च सारमजगणाः सह सर्वसत्त्वैः ॥ १८ ॥
- १५ रात्रिदिशं क्षणकानुत्तुपक्षगासान्
 संवत्सराश्च सदिनाशवितर्ककल्पान् ।
 कल्पार्णवानपि सनामसमुद्रसंख्यानं
 संशोदधीन् जगतां विदर्शयसि क्षणेन ॥ १९ ॥
 दिशातासु यावत् तु सत्त्वच्युतोपपादा
 ये रूपिणामपि च संज्ञिसंज्ञिनां च ।
- २० व्यवहारसमनय ओत्तरमाणा तेषां
 मार्गं विदर्श्य धरवोधिपये प्रणेसि ॥ २० ॥
 वैरोचनप्रणिधिजालकुलात् प्रसृता
 प्रभूतसर्वसुगतैकसमुच्छ्रयाच्च ।
 त्वं धर्मकामपरिशुद्ध असङ्गचित्ता
- २५ रूपं विदर्शयसि लोकि यथाशामानाम् ॥ २१ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदराकः सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियं रात्रिदेवताभिः
 सासृप्यामिगीपाभिरमितुल्य सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियो रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य
 सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियं रात्रिदेवतामन्नेकजातसद्मङ्गल्यः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य
 सर्वनगररक्षासंभवतेजःश्रियो रात्रिदेवताया अन्तिककाशप्रयान्तः ॥ ३७ ॥

४० सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासा ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मनोज्ञरुतगन्भीरविकुर्वितप्रवेशं बोधिसत्त्वविमोक्षं भूयत्या मात्रया प्रभावयमानः संभावयमानो विपुलीकुर्वन् येन सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासा रात्रिदेवता तेनोपसंक्रान्तः । सोऽपश्यत् सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासां रात्रिदेवतां रत्नद्रुमाङ्कुरगर्भे सिंहासने सर्वगन्धरत्नद्रुमशाखे कूटगारे संनिपण्णां दशरात्रिदेवतासहस्रपरिवाराम् ॥ 5

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासाया रात्रिदेवतायाः पादौ शिरसाभिबन्ध पुरतः प्राङ्गलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्ये देवते अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां चरितव्यम्, कथं शिक्षितव्यम् । तद्दृष्ट्वा मे देवते, कथं बोधिसत्त्वा बोधिसत्त्वचर्यायां चरन्ति, कथं शिक्षन्ते, कथं चरित्वा कथं शिक्षित्वा निर्यान्ति सर्वज्ञतायाम् ॥ 10

एवमुक्ते सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासा रात्रिदेवता सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—मम कुलपुत्र अनुभावेन सहे लोकधातौ आदित्यास्तंगमनकाले पद्मानि प्रफुल्लानि सुगन्धीभवन्ति । सर्वे नगरनारीगणाश्चोद्यानगता रतिक्रीडाप्रयुक्ता गृहगमनाय मतिमुत्पादयन्ति । पयोत्पयगताः सत्त्वा रात्रिस्थाने चेतनावद्बुद्ध्याः सर्वजगत्पालनाभिमुखा भवन्ति । दरीगहनगुहाश्रयाः सत्त्वा दरीगहनगुहासु प्रविशन्ति । वृक्षालयाश्रयाः सत्त्वा वृक्षालयाश्रयाभिमुखा भवन्ति । 15 विलाश्रयाः सत्त्वा विलान्यनुप्रविशन्ति । ग्रामनगरनिगमजनपदाश्रयाः सत्त्वा ग्रामनगरनिगमजनपदाननुप्रविशन्ति । उदकाश्रयाः सत्त्वा जलमवतरन्ति । अस्यदिग्जनपदगताः सत्त्वाः स्वजनपददिक्चेतनामुत्पादयन्ति रात्रौ सुखस्पर्शविहाराय ॥

अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र नरनारीगणानां दहराणां तरुणानां यौवनमदमत्तानां नृत्नगीतवाद्यरतिप्रमत्तानां सत्त्वानां कामगुणप्रयुक्तानां जातिजरामरणमहान्धकारमयप्रति- 20 पक्षाय कुशलनूलसंजानाभियोगं संवर्णयामि । मत्सरिणः सत्त्वान् दाने संनियोजयामि । दुःशीलान् सत्त्वान् शीले प्रतिष्ठापयामि । व्यापन्नचिच्चानां सत्त्वानां मैत्रीं संवर्णयामि । क्षुभितचिच्चान् सत्त्वान् क्षान्तौ प्रतिष्ठापयामि । कुसीदान् सत्त्वान् बोधिसत्त्ववीर्यारम्भे प्रतिष्ठापयामि । विभ्रान्तचिच्चान् सत्त्वान् ध्यानेषु प्रतिष्ठापयामि । दुःप्रज्ञान् सत्त्वान् प्रज्ञा- 25 पारमितायां नियोजयामि । हीनयानाधिमुक्तान् सत्त्वान् मद्वायाने प्रतिष्ठापयामि । त्रैधातु- काभिनिविष्टान् सत्त्वान् भवमतिनिष्ठामण्डलचारिणो बोधिसत्त्वप्रणिधानपारमितायां प्रति- 30 ष्ठापयामि । आवरणवशगतान् सत्त्वान् कर्मकेशप्रपीडितान् पुण्यज्ञानबलपरिहीणान् बोधि- सत्त्वबलपारमितायां प्रतिष्ठापयामि । अज्ञानतमोवनद्धान् सत्त्वान् अहंकारममकारविधा- न्धकारप्राप्तान् बोधिसत्त्वज्ञानपारमितायां प्रतिष्ठापयामि ॥

अपि तु खलु पुनरहं कुलपुत्र विपुलप्रीतिसंभवसंतुष्टयवभासस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य 30 लभिनी । सुधन आह—क एतस्य देवते विपुलप्रीतिसंभवसंतुष्टयवभासस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य

विषयः ? आह—तथागतपुण्यसत्त्वसंश्रद्धज्ञानोपायावभास एष कुलपुत्र विमोक्षः । तत्कर्म
 हेतोः ? यत्किञ्चित् कुलपुत्र सत्त्वाः सुखमनुभवन्ति, सर्वं तत्तथागतपुण्यप्रभावेन तथागता-
 नुशासनीयिषेन तथागतवचनप्रतिपत्त्या तथागतानुशिक्षणेन तथागतविधिनेन तथागतज्ञानमार्ग-
 प्रतिपत्त्या तथागतभाग्यकुशलमूलावरोपणेन तथागतधर्मदेशनानियन्त्रेण तथागतज्ञानसुपूर्व-
 5 भासेन । तथागतोत्रशुक्कर्ममण्डलप्रमया हि कुलपुत्र सत्त्वानां सुखानि संभवन्ति । तत्कर्म
 हेतोः ? तथा हि कुलपुत्र अहमेतं विपुलप्रीतिसंभवस्तुष्टयवभासं बोधिसत्त्वविमोक्षमन्वतरन्ती
 भगवतो वैरोचनस्य तथागतस्यार्हतः सम्यक्संबुद्धस्य पूर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुद्रे समस्तस्मरन्ती
 अवतरन्ती अवगाहयमाना एवं जानामि, एवमनुगच्छामि—यथा भगवतः पूर्वबोधिसत्त्वभूमिमव्या-
 लम्बमानस्य सत्त्वानहंकारमैकाराभितिविष्टानविधानधकारप्राप्तान् दृष्टिगहनकान्ताप्रनिष्ठा-
 10 स्तृष्णावशंगतान् रागध्वननब्रह्मान् दोषप्रतिघचेतसो षोढाकुलसंस्ताननीर्घ्यामात्सर्ग्यपूर्ववनद्वाव
 क्लेशसमाकुलचित्तान् महत्संसारदुःखं प्रत्यनुभवतः संसारदारिद्र्यादुःखप्रपीडितान् बुद्धदर्शन
 विमुक्तान् सत्त्वान् दृष्ट्वा महाकरुणाचिन्तं प्रादुरभवत् । सर्वसत्त्वानामयं सर्वजगदुपकारण-
 रत्नसंग्रहपरिग्रहचित्तं सर्वसत्त्वसंसारोपकरणसंगवचित्तं सर्ववस्त्वग्रहविगतचित्तं सर्वविषया-
 लुब्धचित्तं सर्वैरतिव्यनध्यवसितचित्तं सर्वपरिभोगेष्वगृह्यचित्तं सर्वदानेषु विषयाप्रति-
 15 काङ्क्षणचित्तं सर्वलोकसंपत्तिष्वसृष्टहणाचित्तं हेतुप्रत्ययसंभृद्यचित्तं सुपर्यैपितयावद्बर्भ-
 निष्यत्तिचित्तं सर्वसत्त्वार्थप्रतिशरणताभिनिर्हरणचित्तं प्रादुरभवत् ॥

स एवं यथानूतसर्वधर्मस्वभावस्वीर्णचेताः सर्वसत्त्वधातौ महामैत्रीसमताप्रतिपन्नः
 सर्वजगन्महाकरुणामेधस्फरणप्रयोगः सर्वसत्त्वलोकसंछादनमहाधर्मच्छत्रमण्डलः सर्वसत्त्वक्लेश-
 पर्वतविदिर्भेदगमद्दक्षानवजप्रहरणः सर्वजगत्सुखसंभवतुष्टिवेगसंवर्धितचेताः सर्वसत्त्वानन्त-
 20 सुखाभिनिर्हारप्रणिधानचेता यथाशयाभिप्रायसर्वसत्त्ववस्त्वभिप्रवर्षणचेताः सर्वसत्त्वपरित्याग-
 समप्रयोगचेता आर्यधनसर्वसत्त्वसंतर्पणचेताः परमदशवलज्ञानरत्नप्रतिलम्बचेता बोधिसत्त्व-
 महाभिज्ञाबलाधानप्राप्तौ विविधबोधिसत्त्वगहरविकुर्वितमेवेन धर्मधातुपरमाकाशधातुपूर्ववसानं
 सर्वसत्त्वधातुं स्फुरित्वा सर्वसत्त्वामिमुखस्थितः सर्वाकारसर्वैरम्बणमहामेधे प्रवर्षयन्
 सर्वरत्नाभरणमहामेधवर्षे चाभिप्रवर्षयन्, यद्भूत सर्वसत्त्वानां यथातुल्यपरिभोगाय अनन्तवत्त्वं
 25 विमात्रतापरित्यागप्रमेयोपकरणवैमात्रचारित्र्यं नानाविधसर्वदानसंग्रहप्रयोगमेकविधवस्तु-
 परित्यागसमुदाचारमनभिलाष्योपकरणजतव्यूहामिसंस्कारं नानालक्षणदानसंभारविचित्रं
 यथैशियसत्त्वसंतोषणमनन्तत्यागाविधिमनुगच्छेत् यथाशयसत्त्वसंतर्पणाभिनिर्हारं सर्ववस्तुत्याग-
 विसर्जनगविच्छिन्नसर्वजगत्संस्कारदुःखपरित्राणप्रयोगं सर्वसत्त्वप्रतिकाराप्रतिफाङ्गी सर्वजग-
 त्समत्वासमुदागतचेताः सर्वजगच्चित्तत्वं परिशोधयमानः सर्वबुद्धैकधनकुशलमूलसमुदासंभूतं
 30 सर्वजगत्पशाशयोपकरणपर्यसंग्रहप्रयोगं सर्वजगत्सर्वज्ञतापुण्यसमुद्रेकं विवर्धयन् प्रतिचित्त-

क्षणमनवशेषसर्वसत्त्वपरिपाकविनयपरंपराविशुद्धयेऽभिनिर्हरति स्म । प्रतिचित्तक्षणमनव-
 शेषसर्वक्षेत्रपरंपरानुपक्लिष्टानुत्तरबुद्धक्षेत्रालंकारविशुद्धव्यूहप्रतिमण्डलपरिपूरये प्रतिचित्तक्षण-
 मनवशेषसर्वधर्मनयसागरकरणविशुद्धये प्रतिचित्तक्षणमनवशेषाकाशधातुतलस्फरणज्ञान-
 नयपरिपूरये प्रतिचित्तक्षणमनवशेषसत्त्वाध्यवतरणज्ञाननयविशुद्धये प्रतिचित्तक्षणमनवशेष-
 सर्वजगद्दिनयज्ञाननयात्रभासप्रतिलम्भाम प्रतिचित्तक्षणमनवशेषसर्वकालधर्मचक्रप्रवर्तनाभि- 5
 वर्त्यतायै प्रतिचित्तक्षणमनवशेषसर्वज्ञानाधिष्ठानकौशलसंदर्शनसर्वजगद्गुपकारीभूतत्वाय
 प्रतिचित्तक्षणमनवशेषसर्वलोकधातुसंख्याप्रचारेषु सर्वलोकधातुसमुद्राम्युद्रतेषु सर्वलोकधातु-
 समुद्रसमवसरणेषु नानालोकधातुप्रसरनिर्देशेषु नानालोकधातुवंशव्यवस्थानसंधिव्यूहेषु नाना-
 प्रतिष्ठानानेकशरीरनिर्देशेषु नानाव्यूहकल्पविमात्रतानिर्देशेषु संक्लिष्टविशुद्धसंक्लिष्टैकान्तपरि-
 शुद्धविपुलमहद्गताप्रमाणसंक्षिप्तसूक्ष्मोदारसमतलव्यलस्तोर्ध्वमूर्धदिग्विदिगमुखनानादिकसमुद्र- 10
 समवसरणेषु नानामुखनिर्देशान्तद्वारसंस्थानविमात्रताव्यूहेषु सर्वलोकधातुप्रसरेषु बोधिसत्त्वचर्या
 चरन् बोधिसत्त्वन्याममवक्रम्य नानाबोधिसत्त्वचर्याविकुर्वितस्फरणतायै प्रतिचित्तक्षणमनव-
 शेषसर्वव्युत्पद्युद्धकायपरसत्त्वविचाशयविज्ञप्तये सर्वजगत्सर्वज्ञतापुण्यसमुद्रवेगं विवर्धयन्नाभि-
 निर्हरति स्म ॥

एवं हि कुलपुत्र भगवान् वैरोचनस्तयागतः पूर्वबोधिसत्त्वचर्या चरन् पुण्यज्ञानसंभार- 15
 विरहिते लोकसंनिवेशे अकृतज्ञसत्त्वपरिपूरणे अज्ञानतमोवनद्धे अहंकारममकाराभिनिविष्टे
 अविद्यान्धकारतिमिरावृते अयोनिशोबितर्कप्रसृते दृष्टिगहनकान्तारप्रस्कन्धे हेतुफलसंमूढे
 कर्मकेशवशगते महासंसारकान्तारदुःखपातालमध्यप्रपतिते विविधदारिद्र्यदुःखं प्रत्यनुभवति
 महाकरुणां संजनय्य विपुलान् पारमिताचर्याभेदानभिनिर्हृत्य कुशलमूलदृढप्रतिष्ठानं
 संवर्णयन् सर्वसत्त्वानां संसारदारिद्र्यदुःखं विनिवर्तयन् महापुण्यज्ञानसंभारमभिरोचयन् 20
 हेतुमण्डलदिशमभियोतयन् कर्मधर्माविरोधदिशं प्रभावयन् बुद्धधर्ममण्डलसमुद्रागमदिश-
 मवभासयन् सर्वसत्त्वाधिमुक्तिदिशं प्रभासयन् सर्वसत्त्वक्षेत्रसंभवदिशं संदर्शयन् सर्वतयागत-
 वंशानुपच्छेददिशमनुवध्नन् सर्वबुद्धशासनदिशं संधारयन् सर्वाकुशलधर्मदिशं विनिवर्तयन्
 सर्वज्ञतासंभारदिशं संवर्णयन् सर्वसत्त्वधातुं स्फुरित्वा महान्तं पारमितामेधमभिनिर्हृत्य
 यथाशयसत्त्वसंतोषणमत्यन्तधर्मसंप्रहे सत्त्वान् प्रतिष्ठापयामास । सर्वज्ञतासंभारे समादापयति 25
 स्म । महाबोधिसत्त्वपारमितास्वतारयामास । सर्वार्थधनप्रतिलम्भैरुपस्तम्भयामास । सर्व-
 ज्ञताप्रीतिवैगैः कुशलमूलसमुद्रान् सत्त्वानां विवर्धयामास । सर्वतयागतविकुर्वितमुखेषु चैना-
 नवतार्य अत्यन्तमुपधिशेषसुखसंप्रदेण संगृह्य तयागतमाहात्म्याभिमुखान् कृत्वा बोधिसत्त्व-
 संप्रदृष्टाने प्रतिष्ठापयामास ॥

सुधन आह—कियच्चिरं संप्रस्थितासि देवते अनुत्तरायां सम्पक्संबोधौ ! आह— 30
 दुरभिसंभवं कुलपुत्र एतत्स्थानं दुर्निश्चिं दुरधिभोचं दुरवतरं दुःप्रव्याहारं दुरधिगमम् ।
 न शक्यं सदेवकेन लोकेनानतरितुं सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धैश्च, अन्यत्र तयागताधिष्ठानेन

कल्याणमित्रपरिग्रहेण विपुलपुण्यज्ञानसंभारोपस्तान्धचित्ततया आशयविशुद्ध्या अदीनाङ्गि-
 यत्रानुपहतासंकुचितानन्धकारचित्ततया समन्तावभासज्ञानाकोकावभासचित्ततया सर्वसत्त्व-
 हितसुखाधानपरिणतचित्ततया सर्वमारमण्डलकेशादुर्धर्षचित्ततया सर्वज्ञताज्ञानप्रतिलम्भ-
 काशचित्ततया सर्वसंसारसुखानभिलाषिभिरुत्थागतसुखाध्यात्मन्वैः सर्वसत्त्वदुःखदौर्मल-
 २ प्रशमनप्रतिपन्नैस्त्रयागतगुणसमुद्रावतारप्रतिपत्यभिमुखैः सर्वधर्मस्वभावनिध्यस्त्रिगतगोचैः
 उदाराधिमुक्तिपयस्त्रिभुजैः संसारस्रोतोन्निमुखैः सर्वतथागतज्ञानसमुद्राभिमुखैः सर्वनगरगमन-
 निश्चितैः तथागतविपयक्रमणवीर्यैः बुद्धभूमिगतिविभक्तैः सर्वज्ञतात्रलपरिनिष्पत्यभिमुखैः
 दशबलप्रतिलम्भपर्ययसैनैः सत्त्वैः शक्यमेतत्स्थानमवतरितुमधिगोक्तुमुद्गहीतुमनुसर्तुं विज्ञातुम् ।
 तत्फल्य हेतोः ? तच्चयागतज्ञानविषयं हि कुलपुत्र एतत्स्थानमनाक्रान्तं सर्वबोधिसत्त्वैः, प्रागे
 १० अन्यैः सर्वसत्त्वैः । अथ च पुनस्तथागताधिष्ठानेन निर्देक्ष्यामि आज्ञानेयानां सत्त्वानामाशय-
 सम्यग्बिभुदये, कुशलमूलचरितानां सत्त्वानामप्याशयवशितायै, तत्र च अध्याशयपरि-
 पृच्छाव्याकरणधर्मताप्रवर्तनाप्रतिलम्भाय ॥

अथ खलु सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंदासा रात्रिदेयता तस्यां वेक्ष्यामेतमेवार्थं भूयस्या
 मानया संदर्शयमाना त्र्यम्बप्राप्ततथागतविषयं व्यवलोक्य इमा गाथा अभाषत-

- १५ गम्भीर ब्रौह्मो विषयो अनन्ता
 यं पृच्छसि त्वं खलु बुद्धपुत्र ।
 अचिन्तियक्षेत्ररजोपमानैः
 कल्पैर्न शक्यं स हि सर्वं वक्तुम् ॥ १ ॥
- २० न ह्यस्यसत्त्वैर्न च दुष्टाचिदैः
 शक्यं न मोहान्धसमोदृतेक्ष ।
 न अक्षमानोपहृताशयेक्ष
 विजानितुं शान्त विनान धर्मता ॥ २ ॥
- २५ नैर्ध्याण मासर्षवशानुगामिभिः
 न शाठ्यमायाकलपाशयेभिः ।
 ३० न क्लेशकर्माविरणारुतेक्ष
 शक्यो ह्यर्थं जानितु बुद्धगोचरः ॥ ३ ॥
- न स्कन्धधाव्यापतनप्रतिष्ठितैः
 न चापि सत्कामपसगाश्रितेभिः ।
 न दृष्टिसंशयिपरीतचिदैः
 ३५ शक्या इधं जानितु मुद्गयूभिः ॥ ४ ॥
- दुर्ज्ञेय शान्तो विषयो विनानां
 सभाषतो निर्मलनिर्विकल्पः ।

संसारसक्तैर्न भवाञ्चितैश्च

शक्यं समाज्ञातुमयं हि धर्मः ॥ ५ ॥

ये बुद्धगोत्रैर्हि कुलेऽभिजाता

खधिष्ठिताः सर्वतथागतैश्च ।

ये धर्मराज्ञा कुलवंशधारिण-

स्तेपामृषीणां खलु गोचरोऽयम् ॥ ६ ॥

ये शुक्लधर्मार्णवतृप्तचित्ताः

कल्याणमित्रैः सुपरिगृहीताः ।

मुनेर्बलारम्भणचित्तमेघाः

क्षान्तिं लभन्ते त इदं निशाम्य ॥ ७ ॥

ये निर्मलाध्याशयनिर्विकल्पा

ययन्तरिक्षे खलु दिग्विदिक्षु ।

हतान्धकारा मतिदीपमेघाः

तेषामयं गोचरु निर्मलानाम् ॥ ८ ॥

कृपाशयेनेह जगत्समुद्रान्

ये सर्वत्र्यम्बगतान् स्फुरन्ति ।

अशेषसत्त्वानुगता च मैत्री

नये जिनानां त इहावतीर्णाः ॥ ९ ॥

अनाग्रहा ये खलु हृद्यचित्ताः

सर्वास्तिदानाभिरताः सदैव ।

सर्वेषु सत्त्वेषु समप्रवृत्ता-

स्तेषामियं भूमिरनाग्रहाणाम् ॥ १० ॥

येऽक्लिष्टचित्ता निरवयवचर्या

येऽत्यन्तकौकृत्स्ननिनीतचित्ताः ।

बुद्धानुरास्तिप्रतिपत्तियुक्ता-

स्तेषामयं गोचरु निर्मलानाम् ॥ ११ ॥

येऽक्षोम्यचित्ता ह्यनिरुम्प्यचित्ता

धर्मस्वभानप्रतिबद्धचित्ताः ।

कर्मादधिष्वप्यविरुद्धचित्ताः

तेषां विमोक्षोऽयनिहाक्षयानाम् ॥ १२ ॥

येऽखिन्नचित्ताऽविनियर्तचित्ता

पौरुष्यवीर्याधिपतेययुक्ताः ।

5

10

15

20

25

30

सर्वज्ञसभारि अनन्तवीर्या-

स्तेषामप गोचरु सुव्रतानाम् ॥ १३ ॥

प्रशान्तचित्ताश्च समाहिताश्च

येऽख्यन्तशान्तिं गत निर्व्वराश्च ।

5

सर्वज्ञघ्नानाङ्गसमुद्रचारिण

स्तेषा नयोऽय प्रशम गतानाम् ॥ १४ ॥

ये सर्वसङ्गै परिसुकचित्ता

धर्मद्विभाषप्रतिविद्धचित्ता ।

गतिं गता ये जिनधर्मधातौ

10

प्रज्ञाप्रदीपान नयेष तेषाम् ॥ १५ ॥

सत्प्रखभाषप्रतिविद्धचित्ता

भवार्णवे येऽपरिगृह्यचेतसा ।

ये सत्त्वचित्तप्रतिभासचन्द्रा

स्तेषामय मार्गविदा विमोक्ष ॥ १६ ॥

15

त्र्यव्वस्थिताना जिनसागराणा

प्रणिधानगोत्रार्णवसभवानाम् ।

ये सर्वज्ञेयैश्च परातर्चर्या

समन्तभद्रान नयेष तेषाम् ॥ १७ ॥

ये धर्मधातोर्नयसागरैश्च

20

जगत्समुद्रानवतीर्ण सर्गान् ।

सर्गान् सत्सर्तनिवर्तकल्पा

स्तेषां विमोक्षोऽयमकल्पवानाम् ॥ १८ ॥

ये सर्गदिकत्रेरज खसद्वयान्

परयन्ति बुद्धान् दुमराजमूले ।

25

निबुद्धय बोधि त्रिनपन्त सर्गान्

असङ्गनेत्रान नयेष तेषाम् ॥ १९ ॥

तन्मागत कल्पमहासमुद्रात्

कल्प्याणमित्राप्युपैक्षेनमान ।

B 374

धर्मार्थिको धर्मगोप्यसिद्ध

30

श्रुता च त धारयितु समर्थ ॥ २० ॥

त्वदाशयस्य प्रविशोधनाय

मुनेरधिष्ठानब्रह्मादचिन्त्यान् ।

वैरोचनीयो विषयोऽप्रमेयः

प्रवर्तते मद्बचनादसङ्गः ॥ २१ ॥

भूतपूर्वं कुलपुत्र अतीतेऽव्वनि लोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमानां कल्पानां परेण 5
परतरं मणिकनकपर्वतशिखरवैरोचनो नाम लोकधातुसमुद्रोऽभूत् । तस्मिन् खलु पुनः
कुलपुत्र मणिकनकपर्वतशिखरवैरोचनलोकधातुसमुद्रे ज्ञानपर्वतधर्मधातुदिकप्रतपनतेजोराजो
नाम तथागतोऽभूत् । तेन खलु पुनः कुलपुत्र ज्ञानपर्वतधर्मधातुदिकप्रतपनतेजोराजोनाम्ना
तथागतेन पूर्वं बोधिसत्त्वचर्यां चरता स मणिकनकपर्वतशिखरवैरोचनो लोकधातुसमुद्रः
परिशोधितः । तस्मिन् लोकधातुसमुद्रे पृथिवीपर्वतपरमाणुरजःसमलोकधातुप्रसरनिर्देशः । 10
एकैकस्मिंश्च लोकधातुप्रसरे लोकधातुवंशपरमाणुरजःसमा लोकधातुनिर्देशाः । एकैकस्मिंश्च
लोकवंशे लोकधातुपरमाणुरजःसमाः कल्पसंख्यानिर्देशाः । एकैकस्मिंश्च कल्पेऽनेकेऽनन्तर-
कल्पनिर्देशाः । एकैकस्मिंश्चानन्तरकल्पेऽनेकलोकधातुनानाकरणनिर्देशाः । तथागतोत्पादा
विधिविर्कुर्वितनिर्देशाः । एकैकस्मिंश्च तथागतोत्पादे लोकधातुपरमाणुरजःसमाः सूत्रान्त-
संप्रकाशनिर्देशाः । एकैकस्मिंश्च सूत्रान्ते लोकधातुपरमाणुरजःसमा बोधिसत्त्वव्याकरणनिर्देशाः 15
अनन्तमभ्यसत्त्वविनयनिर्देशा नानायाननयैः प्रवर्तिता नानाविकुर्वितप्रातिहार्ययिनयताः ॥

तस्मिन् खलु पुनर्मणिकनकपर्वतशिखरवैरोचने लोकधातुसमुद्रे समन्तदिग्भिमुख-
द्वारभजव्यूहो नाम मध्यमे लोकधातुवंशोऽभूत् । तस्मिन् खलु पुनः कुलपुत्र समन्तदिग्भि-
मुखद्वारभजव्यूहे मध्यमे लोकधातुवंशे सर्वरत्नवर्णसमन्तप्रभासश्रीर्नाम लोकधातुभूत् ।
सर्वतथागतबोधिमण्डप्रतिमासमणिराजो लोकधातुसंधिब्यूहः सर्वरत्नकुसुमसागरप्रतिष्ठितः 20
सर्वतथागतनिर्माणनिर्मासनिदर्शनमणिराजशरीरो देवनगरसंस्थानो विशुद्धसंज्ञिष्ठः । तस्मिन्
पुनर्लोकधातौ सुमेरुपरमाणुरजःसमाधातुद्वीपका लोकधातवोऽभूवन् । तेषां च सुमेरु-
परमाणुरजःसमानां चातुर्द्वीपकानां सर्वरत्नशिखरप्वजो नाम मध्यमधातुद्वीपकोऽभूत् ।
तस्मिन् खलु पुनः सर्वरत्नशिखरप्वजे चातुर्द्वीपके लोकधातौ अप्रमेयपयोजनशतसहस्रायाम-
विस्ताराध्वन्वरो द्वीपा अभूवन् । एकैकस्मिंश्च द्वीपके दश महानगरसहस्राण्यभूवन् । 25
तस्मिंश्च खलु पुनः चातुर्द्वीपके अम्बुद्वीपस्य मध्ये तत्सालव्यूहमेघप्रदीपा नाम राजधान्य-
भूराशनासहस्रपरिवारा । तस्मिन् खलु पुनर्जम्बुद्वीपे दश वर्षसहस्राणि मनुष्याणामायु-
ध्रमागमभूत् । तस्यां खलु पुना रत्नसालव्यूहमेघप्रदीपायां राजधान्यां सर्वधर्मनिर्मादृष्टर-
मण्डलनिर्घोषो नाम राजाभूषकरती । राज्ञः खलु पुनः सर्वधर्मनिर्मादृष्टमण्डलनिर्घोषस्य
पञ्चामालशतान्यभूवन् । पट्टिः शीतसहस्राण्यन्तःपुरमभूत् । सप्त पुत्रशतान्यभूवन् सर्वेषां 30
नृराजां धीराणां धराज्ञम्बिषिणां सुदर्शनानां महानेतसां महामलानान् । तस्य खलु पुनः
मंदाधर्मनिर्मादृष्टरमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञः सप्तो जम्बुद्वीप एकाऽत्रोऽभूत्किञ्चनपरचक्रस्तर्षिकः ॥

तेन च समयेन लोकधातावन्तरकल्पक्षये प्रत्युपस्थिते पञ्चसु कथाषुपु लोके प्रादु-
 भूतेषु दशसु कुशलेषु कर्मपथेष्वन्तर्हितेषु दशकुशलकर्मपथवर्तिनः सत्त्वा यद्भवसा दुर्गति-
 गामिनोऽभूवन् । ते दशकुशलकर्मपथसमादानहेतोः परीक्षायुपोऽभूवन् अल्पभोगा विरुद्धा
 विवर्णा दुःसंस्थितशरीरा अल्पसुखसमुदाचारा दुःखवेदनासमुदाचारवहुला अन्त्योन्मत्त-
 5 वादवचनशीला अन्त्योन्मत्तप्रतिपन्नाः परुषवचनसमुदाचाराः प्रकीर्णवचनो विपयलोभाभि-
 भूताः प्रदुष्टमनःसंकल्पा विविधदृष्टिगहनकान्तरप्रविष्टाः । तेषामधर्मैरागरक्तानां विप-
 लोभाभिभूतानां मिथ्याधर्मपरिगतानां न देवः काले वारिधारा उदसृजत् येन पृथिव्यां बीज-
 प्रायाः सत्यप्राया विरोद्धेयुः ॥

तेन खलु पुनः सत्त्वाः शुष्येपु तृणमुल्मीपधिवनोद्यानद्रुमेषु नानाभ्यधिसृष्ट्या
 10 दिग्दिशो विधावन्ति स्म अपरायणाः । ते समागम्य सर्वे एव येन रजसालम्ब्यूहभेधप्रदीप-
 रागधानी तेनोपसंक्रम्य तां समन्तादनुपरिवार्यं केचिदूर्ध्ववाहवः, केचिच्छताङ्गलिपुत्राः,
 केचित् संकम्पितशरीराः, केचिदभ्युद्रताङ्गाः, केचिदधोमुखं प्रपतिताः, केचित्सर्वशरीरेण
 प्रणिपतिताः, केचिद्भ्रमणितलजानुप्रतिष्ठिताः, केचिद्भ्रमणतलमिनतवाहवः, केचिन्नगा निर्व-
 सनाः, केचिद्द्विज्जतवदननयनाः सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञोऽभिमुखं भ्रान्त-
 15 मार्तस्वरमुक्तोत्थमकर्णुः—उपद्रुताः स्म । देवापसृष्टाः स्म । क्षुत्पिपासादुःखप्रपीडिताः स्म ।
 विविधभयोपतताः स्म । चाणविरहिताः स्म । देव अशरणा अपरायणाः स्म । दुःखपञ्जर-
 गताः स्म जीवितोपरोधप्राप्ता मरणाभिमुखाः । इति नानाविधान् प्रलापान् प्रलयन्तौ नामा-
 खराङ्गैर्नावावचनेर्नानाविकृतवक्त्रनयना विविधरङ्गावचनव्याहारनिवृत्तपदैर्नानार्थसूचक-
 वचनपदैरुक्तोत्थमकर्णुः । ये च तस्यां राजधान्यां स्त्रीपुरुषदारकदारिकाः क्षुत्पिपासाप्रपीडिता
 20 निरामरणगात्रा नग्ननिर्वसना दृष्टविवर्णा रूक्षरक्तपगत्रा दुःखिता दुर्मनसोऽनात्तमनस्ताः,
 ते चापि सत्त्वा दुःखानामिलाविणो दुःखमयनिर्विण्णाः । ते सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डल-
 निर्घोषं राजानं महाज्ञानपुरुषं प्रतिशरणभूतं शरणमुपागताः सर्वसुखप्रसिद्धम्भसंज्ञया सर्व-
 ध्रियसम्बधानप्रतिलम्भसंज्ञया जीविताशापरिगतनिधानप्रतिलम्भसंज्ञया तीर्थसंदर्शनसंज्ञया
 गदापथप्रतिपत्तिसंज्ञया महास्थानपाथसंज्ञया महाज्ञानरत्नद्वीपसंज्ञया महार्थप्रतिलम्भसंज्ञया
 25 धर्मसर्वरतिपुत्रप्रतिलम्भसंज्ञया ॥

अश्रीगोदाजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषः तस्य महर्तः समन्ताचारचनकसगृह्य-
 तं महान्तमार्तस्वरमुक्तोत्थमशब्दम् । श्रुत्वा च अस्य दश महाकल्पानुखायंक्ष्येयशतसहस्रा-
 ण्यवभ्रामन् । स महाकल्पानवधेतनानिष्यत्त्रिचिन्तो मुहूर्तमेकाग्रतामनुभूय दश महाकल्पो-
 पसंहितानि वचनपदान्युदीरयामास । कतमानि दश! अहो वत अनालम्बनाः सत्त्वा
 30 महासंसारप्रपातप्रपतिताः । कदा तद्भविव्यथि यदयं संसारमहाप्रपातप्रपतितानां सत्त्वानां
 लयनभूता भविष्यामः तथागतलयनभूमिप्रतिष्ठापनतया । अहो वत अत्राणाः सत्त्वा
 नानाक्रेतोपदवोरद्रुताः । कदा तद्भविव्यथि यदयं विरिधेद्वेशभयोपद्रुतानां सत्त्वानामत्राणानां

त्राणभूता भविष्यामोऽनवद्यकर्मान्तप्रतिष्ठापनतया । अहो वत अक्षरणाः सत्त्वा लोके
 जरामरणभयाविष्टाः । कदा तद्भविष्यति यद्वयमक्षरणां सत्त्वानां शरणभूता भविष्यामः
 सर्वसंसारभयविनिवर्तनतया । अहो वत अपरायणाः सत्त्वा त्रिविधलोकभयोपद्रुताः । कदा
 तद्भविष्यति यद्वयं त्रिविधलोके भयोपद्रुतानामपरायणानां सत्त्वानां परायणं भविष्यामोऽलन्त-
 योगक्षेमे सर्वज्ञतामार्गे प्रतिष्ठापनतया । अहो वत अविद्यान्धकारप्राप्तः सर्वलोको 5
 विमत्तिसंशयतिमिराबुतः । कदा तद्भविष्यति यद्वयमुत्काभूता भविष्यामः सर्वसत्त्वाना-
 मविद्यान्धकारविधमनतया । अहो वत आलोकविरहिताः सत्त्वाः । कदा तद्भविष्यति यद्वयं
 मशज्ञानालोकेकरा भविष्यामः सर्वसत्त्वानां वितिमिरज्ञानमुखसंदर्शनतया । अहो वत
 ज्ञानन्योतिर्विरहितः सर्वसत्त्वधातुरीर्यामात्सर्वमाशाशाठ्यकालुपाशयः । कदा तद्भविष्यति
 यद्वयमनुत्तरज्ञानप्रद्योतकरा भविष्यामः सर्वसत्त्वानामलन्तपरिशुद्धिप्रतिष्ठापनतया । अहो 10
 वत नायकविरहितः सर्वलोको महासंसारसागरविषमस्रोतःप्रपन्नः । कदा तद्भविष्यति यद्वयं
 नायकभूता भविष्यामः सर्वसत्त्वानां कर्मसमुद्रनयावतरणतया । अहो वत विनायक-
 विरहितः सर्वलोको ह्रुर्विनीतः । कदा तद्भविष्यति यद्वयं विनायकभूता भविष्यामः
 सर्वसत्त्वानां सर्वाकारपरिपाकनिवयतयागताधिष्ठानकालानतिव्रमणेन । अहो वत अपरि-
 णायकः सर्वलोको जालन्ध्रभूतः । कदा तद्भविष्यति यद्वयं परिणायकभूता भविष्यामः 15
 सर्वसत्त्वानामनावरणसर्वज्ञाननयावतरणतया ॥

स इमानि दश महाकरणोपसंहितानि वचनपदान्युदीर्य तस्यां राजधान्यां घण्टार-
 धोषणमकरार्पीत् । महात्वागद्गुभिनिर्योषं च अकारयत्—सर्वजगत् संनर्पयिष्यामः, यत्
 येनार्थस्त्रै तदनुप्रदास्याम इति । तेन सर्वजम्बुद्वीपे सर्वराजधानीषु सर्वप्रामनगरनिगमजन-
 पदपत्तनेषु सर्वोपकरणकोशा विवृताः । सर्वशृङ्गाटककरप्याचत्वरेषु विविधोपकरणविधयः 20
 स्थापिताः । सर्वजगद्गुपजीत्याः सुप्रतिनिदिताः । सर्वकोशकोष्ठागाराणि विवृतानि ।
 मदारत्तनिधाननिचया निदर्शिताः । अनेकनानाविधरत्नराशयः स्थापिताः । अन्नपानवस्त्रयान-
 पुष्पमाल्यगन्धविलेपनचूर्णनानागन्धवर्णचीररत्नकोशा विवृताः । शयनासनवसनभवन-
 विमानगृहाप्यलंघृतानि सर्वधनकनकसमृद्धानि ज्योतिर्वज्रमणिराजनिव्यासविभूतान्ध-
 काराणि । स तेषां सत्त्वानां यथाभिलषितसर्वाभिप्रायपरिपूर्णाणि तेषु गृहेषु प्रत्येकमात्मभाज- 25
 सदृशसुपादाय कायमभिनिर्योषं स्थापयामास । सर्वसत्त्वसर्वव्याधिप्रशमनाय च वैद्यभैरवज्योष-
 स्यादस्त्रिविधजीवितोपकरणप्रत्ययसंपदमुपस्थापयामास । यथाहंविधोपकरणपूर्णाणि च
 नानारत्नविचित्रमाजनान्युपस्थापयामास—यदुत वज्रमणिभाजनानि नानागन्धमणिरत्नपरि-
 पूर्णाणि, नानागन्धरत्नमाजनानि विविधोदारविचित्रवर्णरत्नपरिपूर्णाणि, पार्श्वपुण्यानि
 सुरद्वानि नानारत्नसंस्थानानि विचित्ररत्ननिमग्दितानि आजानेयाश्चमज्जोषुकानि । विवि- 30
 धाध रथान् राजार्हान् सर्वस्वामरणपरिमोहांश्च सर्वान्ननिधींश्च नानारत्नविधियान् विविध-

नितान्वितान् रत्नकिङ्किणीजालावनद्धान् उच्छ्रितच्छत्रध्वजपताकोपशोभितान् सर्वजन-
पदप्रदेशेषु स्थापयापास । ग्रामनगरनिगमजनपदप्रदानानि चोद्धोपयामास । नानाविधोद्यान-
रम्यारामतपोवनपरिमोगानपि सर्वगृहकल्त्रपुत्रंदारकपरित्यागानपि अनर्घ्यसर्वरत्नपरित्यागानपि
खल्वदयमन्त्राव्रगुणवृक्षमेदमांसरुचिरच्छविचर्मकरचरणवाहुकर्णनासानयनजिह्वादन्तोष्ठशीर्ष-
परित्यागानपि यावत्सर्वबाह्याध्यात्मिकसर्वाकारपरित्यागानप्युद्धोपयामास ॥

स तमेवंरूपमुपकरणपरित्यागविधिं प्रत्युपस्थाप्य सहायज्ञवाटं वारयामास, यस्मात्पा
रत्नासालव्यूहमेवप्रदीपाया राजधान्याः पूर्वेण मणिशिखरतेजोनाम्नो नगरद्वारस्य पुरतः
समन्विपुलाग्रामः परमविस्तीर्णधरणीतलप्रवेशो निम्नोन्नतविशुद्धसमतलोऽपगततश्चप्रपततः
सर्वस्थाणुकृष्णकापगतः उल्लसशार्कराकठलुः सर्वरत्नधातुसंचयः सर्वरत्नमयमणिरत्नराजसंस्तीर्ण-
10 तलः धनेकमणिरत्नव्यूहोपशोभितो नानारत्नकुसुमाभिकीर्णः सर्वचूर्णसुगन्धराजसमकुलः
सर्वगन्धधूपपरिधूपितो रत्नार्चिःप्रदीपः तेजःश्रीसर्वगन्धधूपपटलमेवगगनसंछदितालंकारः
सर्वरत्नसुमपङ्क्तिसुविमकोपशोभितो नानामवनविमानकूटागारसमलंकृतः उच्छ्रितच्छत्रध्वज-
पताको नानारत्नपट्टप्रलम्बविद्योतितो विविधरत्नकुसुमजालसंलघः सर्वगन्धराजरत्नजाल-
च्छत्रमण्डलः सुवर्णजालरत्नघण्टानिर्घोषो नानारत्नविराजितवितानविततः सर्वगन्धराजचूर्ण-
15 विकीर्णः सर्वरत्नकुसुमप्रकीर्णभिरामः तस्यैकोटीनियुतशतसहस्रमनोज्ञस्तचोपनिर्नादितः सर्व-
रत्नविचित्रालंकारव्यूहसुपरिशुद्धो बोधिसत्त्वकर्मविपाकामिनिर्घृत्तः । तस्य मध्ये महासिंहा-
सनमभिनिर्घृत्तं दशरत्नचित्तविचित्रभूमितलसंस्थानं दशरत्नानावेदिकापरिवारविराजितं
दशमणिद्रुमशाखावेदिकात्तरसुविभक्तोपशोभितव्यूहम् अनेकमञ्जककधरणीतलसुप्रतिष्ठितपादं
सर्वरत्नविभ्रमप्रदसंधारितासनचक्रम्, अनेकरत्नमयनिर्युहसतालंकरुतं नानारत्नभक्तिविचित्र-
20 व्यूहप्रतिमण्डितं सगन्तपुविभक्तसम्बजसमुत्प्लूतं नानारत्नपताकाप्रलम्बितविचित्रव्यूहं रत्न-
किङ्किणीजालपरिप्लूतं नानादिव्यमणिविचित्रहेरजालविततं विविधरत्नकुसुमजालमहामणि-
राजजालविचित्रधररत्नजालयथार्हसंछादितोपशोभितव्यूहम् अनेकगन्धमणिविग्रहपाणिमण्डल-
गन्धमेघप्रसक्तमचिन्त्यवर्णगन्धमणिराजविस्तृतमनोज्ञनानासंस्थानसर्वगन्धपटलमेघप्रसक्तं सर्व-
रिच्यगन्धधूपप्रधूपितोपचारं दिव्यातिरेकसुखसंस्पर्शानेकवर्णमणिरत्नवलप्रसूतमनेकदिव्यवर्ध-
25 संगीतिशतसहस्रं समन्ताच्च संप्रवादितमनोज्ञमधुरनिर्घोषं नानारत्नसोपानपङ्क्तिपताकासुविभक्त-
वेदिकाप्रतिमण्डितव्यूहमेकमणिरत्नप्रलर्षितविविधविबुधैर्भूतमणिविभ्रमविग्रहविद्योतितप्रभासम्
यत्र स राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषः संगिगण्णोऽभूत् अभिरुपः प्रासादिको दर्श-
नीयः परमशुभवर्णपुप्यलतया समन्ध्रगतो विशुद्धमहारूपरुपलक्षणप्रतिलम्बो वैरोचनगणि-
रत्ननिर्भासकेसामकुटः अभेचनरायाणव्रजसंहननकायो गृहदृष्टपार्श्वनिबद्धसंधिः सर्वाङ्गपरिपूर्णः
30 सगन्तभद्रः सगन्तप्रासादिकः सगन्तशोभनः सर्वाकारवरोपेतो महाधर्माजप्रतोदितः सर्वपरि-
ष्कारयशिताप्रतिलम्बो धर्मवशितासुविशुद्धः स्वचित्तवशाती अप्रतिहतवचनमण्डलः अनेक-

ज्ञानसमन्वितः सुप्रतिष्ठापितधर्मसम्यक्प्रयोगोऽनन्तगुणवर्णनिर्देशः । तस्य खलु पुनः सर्वधर्म-
निर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञो महासिंहासननिषण्णस्योपरि भूर्धसंधावन्तरिक्षे महाच्छत्र-
मण्डलं प्रादुर्बभूव विचित्रोद्दिग्दमणिरत्नदण्डं महामहामणिकोशगर्भसर्वरत्नशलाकाशतसहस्र-
सम्पत्तिततमनेकार्चिःश्रीतेजोऽज्वलितव्यूहं जाम्बूनदकनकप्रमाखरविशुद्धच्छदनं नानारत्न-
भक्तिचित्रहोमजालालसव्यूहच्छदनोपेतं विविधमुक्ताहारामिप्रलम्बितं समन्तानानारत्नजाल- 5
संघादितं रत्नकिङ्किणीजालसुवर्णमणिषट्पटारत्नसूत्रदामोपनिबद्धामिप्रलम्बितं महामणिरत्नहार-
समन्तामिप्रलम्बितव्यूहं दिव्यमधुरमनोह्रप्रमुक्तशब्दोपचारं सर्वसत्त्वकुशलकर्मपर्यसंचोदन-
वषट्पविस्तृतनिर्घोषम् । स खलु राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषो रत्नवालव्यज्रैः
संधीभ्यमानः शक्रदेवेन्द्रातिरेकेण तेजसा ज्वालयन्नुपशोभते स्म । तस्य समनन्तरनिषण्णस्य
तस्मिन् सिंहासने सर्वो जनकायोऽभिमुखः प्राञ्जलिः स्थितोऽभूत्समेव राधानं नमस्यन् ॥ 10

अथ खलु सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञोऽसंख्येयेषु प्राणिकोटीनियुत-
शतसहस्रेषु संनिपतितेषु नानायाचनकेषु नानावस्तुपरिग्राहकेषु नानोपकरणाधिमुक्तेषु
नानाजातिषु नानागतिपर्यापन्नेषु नानाभिलाषचिन्तेषु नानाशयाभिप्रायेषु नानादिवसंनि-
पतितेषु नानाविषयपरिमोगोपचारेषु नानापरिमोगाभिलाषितचेतनेषु नानाभिप्रायकल्पेषु
नानाभनूप्यनिकायेषु नानाहुलोपत्युपपन्नेषु नानाजनपदसमागतेषु नानानिरुक्तिवचनमन्त्र- 15
संस्कारेषु नानास्वरमण्डलप्रमोचकेषु नानावस्तुव्यञ्जनेषु नानावचनपदान्युदीरयत्सु, तमेकं
महापुण्यसुमेरुमुल्लोक्यमानेषु अपमेवैको महाज्ञानपुरुष इति निश्चितचेतनेषु, महापुण्योप-
स्रग्धो महापुरुषचन्द्रो महात्यागाशयप्रतिलम्ब इत्यनुसुखेषु, बोधिसत्त्वप्रणिधिचेतना-
निपतितेषु बोधिसत्त्वप्रणिधिचेतनानिर्मितेषु तं महान्तं याचनकसंनिपातं दृष्ट्वा तेषां याचन-
यानामन्तिकेऽभूच्चित्रमेव चित्रप्रतिः चित्रप्रसादः । कल्याणमित्रदर्शनसंज्ञा सुविपुला 20
महाकरुणवेगाः संवभूवुः । अपरान्तकल्पसर्वयाचनकसंतर्पणाविवर्त्यवीर्यवेगाः प्रादुरभवन् ।
सर्वजगत्समप्रयोगपरिस्नागचित्रस्वरुणवेधाः ज्ञमभवन् ॥

स खलु पुनः सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषो राजा तेषां याचनकानां सहदर्शनेन
आत्तमनस्कतरोऽभूत् न जिज्ञासुश्चक्रवर्तिराज्यप्रतिलम्बेन असीमाप्राप्तकल्पपर्यवसानेन, न
शत्रुत्वाधिपत्यासनप्रतिलम्बेन बहुकल्पकोटीनियुतशतसहस्रपर्यवसानेन, न सुयामदेवराजा- 25
धिपत्यासनप्रतिलम्बेन बहुकल्पकोटीनियुतशतसहस्रपर्यवसानेन, न संतुषितदेवराजाधिपत्या-
सनप्रतिलम्बेन बहुकल्पकोटीनियुतशतसहस्रपर्यवसानेन, न सुनिर्मितदेवराजैश्चर्याधिपत्या-
सनप्रतिलम्बेन अप्रमेयकल्पावसानेन, न वशवर्तिदेवराजाधिपत्यासनप्रतिलम्बेन सुमुखास्त्र-
मनोहरदेवकल्पोपस्थानेन अचिन्त्यकल्पपर्यवसानेन, न ब्रह्मासनेनानभिग्राह्यकल्पप्रस-
विहारसुखारसानेन, न आभास्वरदेवसुखेन अनन्तकल्पावसानेन, न शुभकृत्स्नदेवसुखेन 30
अतुल्यकल्पाश्रिणेन, न शुद्धागस्तदेवशान्तिनोक्षसुखमिहारेण अपर्यन्तकल्पावसानेन ।
तपसा कुलपुत्र पुरुषस्यैकान्ततृष्णाचरितस्य मातापितृभ्रातृभगिनीभिर्नानास्त्रान्तिप्रोहित-

पुत्रदुहितृभार्याचिरकालविप्रयुक्तस्य अटवीकान्तारविप्रनष्टस्य तद्दर्शनकामस्य तेषां सम्ब-
 धानेन मही श्रीतिरप्यवसानमुत्पद्यते तद्दर्शनाद्रितृप्ततया, एवमेव कुलपुत्र राज्ञः सर्वधर्मानि-
 नीदृच्छन्नमण्डलनिर्घोषस्य तेषां याचनकानां सहदर्शनेन महाप्रीतिवेगाः संजाताः । चित्तुदि-
 सुगमवक्रान्तम् । महाश्रित्तोदप्रतावेगः प्रादुर्भूतः । महाप्राभोवहर्षवेगः संभूतः । बुद्धवोधा-
 5 दुदारथद्राधिमुक्तिवेगवत् संवर्धितम् । मूलजाता श्रद्धा सर्वज्ञतायां विवर्धिता । सर्वबुद्ध-
 धर्माव्याशयविशुद्धिवलमभिविर्धितम् । बोधिसत्त्वेन्द्रियकर्मण्यता संभूता । चित्तहर्षपरिपूर्ण-
 महाप्रासादवेग उदपद्यत । विपुलचित्तौद्वित्यवेगेन कल्याणमित्रेन्द्रियाशयता मृदुभूता ।
 तन्कस्य द्वेतोः ? तथा हि तस्य सर्वधर्मनिर्नादच्छन्नमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञः सर्वज्ञता-
 रम्भणप्रयुक्तकस्य सर्वज्ञताधर्मताप्रतिशरणस्य सर्वज्ञतामार्गद्वाराभिमुखस्य सर्वजगत्संतर्पण-
 10 मनसिकारप्रयुक्तस्य सर्वबुद्धगुणसमुदायतारप्रतिपत्त्यभिमुखस्य सर्वमारकर्मकैवावरणपर्यवत-
 प्रिक्रिणप्रयुक्तस्य सर्वतयागतानुशासनीप्रदक्षिणग्राहितावस्थितस्य सर्वकुशलमूलसमुद्र-
 समन्तमुखसमार्जनभियोगगर्भस्य सर्वाभिनवेशोच्चलितसंतानस्य सर्वलोकविपयानभि-
 निविष्टस्य सर्वधर्मसाधारणानगोचरस्य तेषु सर्वयाचनकेश्येकपुत्रकसंज्ञा उदपद्यत, माता-
 पितृसंज्ञा दक्षिणीमसंज्ञा कल्याणमित्रसंज्ञा दुर्लभसंज्ञा दुष्करकारकसंज्ञा बहुकरसंज्ञा
 15 परनोपचारकसंज्ञा बोधिमार्योपस्त्रगभसंज्ञा आचार्यसंज्ञा शास्त्रसंज्ञा उदपद्यत । स तान्
 सर्वयाचनकान् यथागतान् यथासंप्राप्तान् यथाकालसंनिपतितान् यथादिदेशस्थितान् यथा-
 वस्तुयाचनकान् यथारुचीन् यथाभिप्रायान् यथाभिकाङ्क्षिणो यथाभिलाषिणो यथावस्तु-
 पर्येषकान् संतर्पयामास अप्रतिहितेन महाभैत्रीमण्डलेन याचनकजनपराध्मुकतया महासाम-
 रमिना सर्वसत्त्वसमप्रयोगेन लग्नमुखेन । सोऽजन्मन्नाधिकैभ्यः प्रादात् । पानं पानाधिकैभ्यो
 20 वर्षं दद्यादधिकैभ्यः पुष्पाणि पुष्पाधिकैभ्यः प्रादात् । एवं गन्धधूपमात्यविलेपनचूर्ण-
 चीमरच्छत्रपथपताकारताभरणासनशयनभवनविमानविहारारामोद्यानतपोवनानि ह्यगजरप-
 पतिवाहनपुग्ययानान्यपि हिरण्यसुवर्णमणिमुक्तावैदूर्यसङ्घशिलाप्रवालजातरूपरजताभ्यपि
 प्रादात् । खगह्वविमानान्तःपुरपरिवारानपि, सर्वकोशानपि विद्वस्य विभज्य अधिकैभ्यः प्रादात्
 -यस्य येनार्थः स तं गृह्णातु इति । जनपदानपि जनपदाधिकैभ्यः प्रादात् । ग्रामानपि
 25 ग्रामार्थिभ्यो नगराण्यपि नगरार्थिभ्यः प्रादात् । स तान् सर्वयाचनकान् सर्वोक्तिपरिलगताया
 सर्वमत्त्वेपु सगप्रतिपत्तः सर्वमत्त्परिलग्नैरभिच्छादयामास ॥

तैत्रेण खलु पुनः समयेन रत्नप्रभा नाम श्रेष्ठिदारिका पश्चिन्त्यापरिवारा तस्मिन्नेव
 गहायज्ञराटे संनिपतिताभूत्, अभिरूपा प्रासादिका दर्शनीया परमशुभवर्णपुष्कलतमा
 समन्यागता, सुवर्णवर्णच्छत्रिभिनील्वेदभभिनील्वेदभेना मनोज्ञगन्धा ब्रह्मसूत्रा सुवस्त्रा खल्वंबुता
 30 स्थितिपतिगतिहोतृत्वपत्राप्येषां चर्यासंपन्ना, गुरुषु समीरया, परमसंप्रजन्यचारिणी गम्भीरचेष्टा
 मेधासंपन्ना धर्मोणां प्रदण्यचारणप्रतिबोधिषु पूर्वसुकृतकुशलमूला धर्माभिव्यन्दितप्रसन्नसंताना

विशुद्धकल्याणाराया उदारविमुक्तिगगनगोचरपरहितपरिणतचित्ता बुद्धदर्शनदिग्भिमुखा
 सर्वज्ञानाभिलाषिणी । सा खलु रत्नप्रभा श्रेष्ठिदारिका सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य
 राज्ञो महासिंहासनस्य प्रदक्षिणेन नातिदूरे स्थिताभूत् प्राञ्जलिस्तं राजानं नमस्यन्ती, न च
 किञ्चिद्ब्रूहति । एकान्तस्थिता चैवं चित्तमुत्पादयामास—सुलब्धा मे लाभाः, यदहमेवंरूपस्य
 कल्याणमित्रस्य दर्शनसमवधानप्रतिलाभिनीति । सा तस्य सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य ४
 राज्ञोऽन्तिके कल्याणमित्रसंज्ञामनुकम्पकसंज्ञामनुगाहकसंज्ञां बुद्धसंज्ञामुत्पाद्य मायाशाठ्यापगतेन
 चित्तेन परमोदारप्रीतिप्रसादप्रामोद्यवैगप्रतिलब्धा स्वान्यामरणानि कायादबमुच्य येन राजा
 सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषः, तेनाभिमुखमक्षैप्सीत् । तानि तस्य सिंहासनवेदिकामध्ये
 जयः पृथिवीमण्डले प्रतिष्ठितान्यभूवन् । सा तान्याभरणानि प्रविकीर्य एवं प्रणिधिमुत्पादया-
 मास—यथैष राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषोऽनायासां सत्त्वानामन्धकारप्राप्तानां १०
 प्रतिशरणभूतः, तथाहमप्यनागतेऽन्वनि भवेयम् । यामेष धर्मतां जानाति, तामहमपि
 जानीयान् । येन यानेनैष निर्यास्यति, तेनाहमपि निर्यायान् । यस्मिन्नेव मार्गप्रतिपन्नः,
 तथाहमपि प्रतिपद्येयम् । यथायमसैचनको रूपेणाक्षयभोगोऽनन्तपरिचारो दुर्घर्षोऽपराजितो-
 ऽनवमृचः, तथाहमपि भवेयम् । यत्र यत्र चास्योपपत्तिर्भवेत्, अहमपि तत्र तत्रोपपद्येमिति ॥

तामेवंचित्तमनसिकारप्रयुक्तामाज्ञाय राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषोऽन- १५
 लोक्य एवमाह—गृहाण दारिके, येन तेऽर्थः । अहं खलु दारिके सर्वास्तिपरित्यागी
 सर्वसत्त्वसंतर्पणाय प्रतिपन्नः । सा खलु समन्वाहता तेन राज्ञा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डल-
 निर्घोषेणेति भूयस्या मात्रया प्रसादं प्रत्यलभत । सा प्रसन्नचित्ता उदारविपुलकुशलमूलवैग-
 संगात्ता राजानं सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषं तस्यां वेलायामाभिर्गाथाभिर्यथापत-

पूर्वे इयं सालवियूहमेघा

२०

अनोपपन्ने त्वयि राजसिंह ।

निराभिरम्या हततेज आसीत्

प्रेतालयो वा यय भीषणीया ॥ २२ ॥

प्राणातिपाती मनुजा अभूवन्

अदत्तभ्रदापि असंपताश्च ।

२५

मृषामभापन् परुषां च वाचं

विशुनामबद्धां गिरमप्यवोचन् ॥ २३ ॥

परवान्यचित्तेषु अभिष्यचेतसो

व्यापन्नचित्ताः परपुत्रलेषु ।

दृष्टीगतैर्निश्चितपापगोचरा

मिथ्याप्रयोगेन पतन्ति दुर्गतिम् ॥ २४ ॥

३०

अधर्मचारीण नराण चैव
 अविद्यमोहान्धतमोवृत्तानाम् ।
 दृष्टीविपत्त्या विपरीतदर्शिनां
 बहुभिर्वर्षभिर्न देवु वर्षति ॥ २५ ॥
 5 अवर्षि देवे च चिनष्ट्रीजाः
 सस्या न रोहन्ति न चैव वृक्षाः ।
 सरस्तडागा नदिस्रोत शुष्का-
 स्तृणोपधीः सर्ववनस्पतीध ॥ २६ ॥
 नद्यो विशुष्का अभवन्नशेषा
 10 उद्यान सर्वे अटवीप्रकाशाः ।
 श्वेतास्थिपूर्णा पृथिवी बभूव
 तवानुत्पादे शुविशुद्धनेत्रा ॥ २७ ॥
 यदा हि ते याचकसंधिसंयुते
 संतर्पिता याचनकास्तु सर्वे ।
 15 उत्पद्य भेषेन तदा चतुर्दिशं
 संतर्पिता निम्नस्थला च सर्वे ॥ २८ ॥
 भूयो न चोरा न भटा न धूर्ता
 न हन्यते कश्चन चापि वध्यते ।
 न चाप्यनाथा मरणं क्रजन्ति
 20 नायो भवान् सर्वजगत्पनाथे ॥ २९ ॥
 प्राणातिपाताभिरता मनुष्या
 हत्वा परांस्तद्गुधिरं पिबन्ति ।
 खादन्ति मांसानि परस्परं ये
 ते त्वप्रदानैर्भुत मैत्रचित्ताः ॥ ३० ॥
 25 एकः शतान्तो हि सहस्रसंख्या-
 ङ्गता तदा चीवरसंबृताभूत् ।
 संष्टाय कार्यं तृणपर्णचौरैः
 प्रेताः क्षुचार्त्ता इव तेऽपिशंस्तदा ॥ ३१ ॥
 प्रादुर्बभौ शालिल्लतकृष्टः
 30 कल्पद्रुमाश्चैव विमुक्तकोशाः ।
 दृश्यन्ति नार्पस्तु नराश्च पण्डिता
 जातो यदा त्वं जगतोऽस्य नाथः ॥ ३२ ॥

मासार्धमासस्य कृतेन पूर्व-

मकारिपुः संनिधिमुत्पयस्थाः ।

खलंकृतास्त्वद्य महार्हवलाः

क्रीडन्ति देवा इव नन्दनस्थाः ॥ ३३ ॥

कामेषु मिथ्याविषमप्रवृत्ता

अधर्मरागेण नरा हि रक्ताः ।

नार्यः कुमार्यः स्वपराभिगुप्ता

विषं शयन्ति स्म पुरा प्रसज्य ॥ ३४ ॥

वराप्सरोवर्णसमानरूपा

दृष्ट्वा सुवलाः समलंकृताश्च ।

परस्त्रियश्चन्दनलितगात्र्यः

तुष्टाः खदारैस्तुपिता इवाद्य ॥ ३५ ॥

मृषां च रूक्षां पिशुनामबद्धां

पुरा गिरं शाठ्यवशादबोचन् ।

चतुर्विधां वाचमिमां प्रहाय

धर्मं चरन्त्यद्य कुट्टिमुक्ताः ॥ ३६ ॥

न तूर्यनिर्नादरुतं मनोज्ञं

न दिव्यसंगीतिरुतान्यगूणि ।

सब्रह्मघोषाः कलत्रिङ्कघोषा

रुतस्य तुभ्यं पदवीं स्पृशन्ति ॥ ३७ ॥

छत्रं हि ते तिष्ठति मूर्धसंधौ

रत्नैश्चितं काश्चनजाज्जलम् ।

वैदूर्यदण्डं शिरिर्गर्भकोशं

समन्ततः सन्भणिकण्ठजालम् ॥ ३८ ॥

घण्टासमुत्थाभिरुतान्यशेषान्

सर्वस्वराङ्गान्यभिभूय लोके ।

बुद्धस्वराङ्गैः सदृशं चरन्तो

सद्धर्मनिर्नादरुतं प्रशान्तम् ॥ ३९ ॥

ये श्रुत्व सत्त्वाः शमयन्ति क्लेशान्

अशेषदिक्क्षेत्रपरपरासु ।

कल्पार्णवानां सुगतोदधीनां

धीमत्समुद्रस्य च नामचक्रम् ॥ ४० ॥

पूर्वान्ततः क्षेत्रपरंपराभि-

रन्तरं यस्य च नामधेयम् ।

तवानुभावेन च दिक्वशेषं

सद्धर्मचक्राणि रवन्ति घण्टाः ॥ ४१ ॥

घण्टाखरं स्तेममसजमाना

जम्बुध्वजं व्याप्य रणलशोपम् ।

ब्रह्मेन्द्रदेवेन्द्रजगत्पतीनां

सकस्रकं कर्मविधीन् श्रुवागः ॥ ४२ ॥

श्रुत्वा च ते घण्टरुतां नृदेवाः

स्रकस्रकां कर्मनिधानकोशान् ।

वियर्ज्य पापं शुभमाचरन्ति

सर्वे प्रतिष्ठन्ति च बुद्धबोधौ ॥ ४३ ॥

ज्योतिःश्रमस्ते नृपतिः पिताभूत्

पद्मप्रभा तन्महिषी च माता ।

अम्युत्सदे पञ्चकपायकाले

क धर्मराज्यं प्रतिबन्धवान् सः ॥ ४४ ॥

उद्यानमसौ विपुलं बभूव

सुसुप्पितव्यूहमणिप्रदीपम् ।

तःपञ्चभिः पुष्करिणीशतैश्च

संशोभितं बृक्षशतैर्दृतानाम् ॥ ४५ ॥

प्रत्येकमासामभवद्विमानं

स्थूणासहस्रोच्छ्रित चारुतीरे ।

सवेदिकाव्यूहसहस्रचित्रं

जालार्धचन्द्रोज्ज्वलितं समन्तात् ॥ ४६ ॥

वर्ष देवो न यदा बहूनि

वर्षाण्यघर्मे बलयलपूर्णे ।

जलं तदा पुष्करिणीष्वशेषा

द्रुमाः सपत्रच्छवयश्च शुष्काः ॥ ४७ ॥

जनिष्यमाणे त्वयि सत्तरात्रा-

दासन्निमित्तानि तदाहृतानि ।

निःसंशया यानि निरीक्ष्य सत्त्वा-

क्राता हि नः संभवितेत्यवोचन् ॥ ४८ ॥

- सुमप्यरात्रेष्वथ पङ्क्तिं
 संकम्पिताभून्नृप भूतधात्री ।
 अनिन्दितायामपि पुष्करिण्यां
 मध्येऽवमासोऽर्कसमो बभूव ॥ ४९ ॥
- अष्टाङ्गसद्धारिभृतान्यभूयन्
 पञ्चाप्यथो पुष्करिणीशतानि ।
 सुजातशाखास्तरवो बभूवुः
 सुतेजसः पुष्पफलैरुपेताः ॥ ५० ॥
- ताः पुष्करिण्यः सलिलाभिपूर्णा
 अतर्पयंस्तद्दनमप्यशेषम् ।
 क्षोतोभिरस्मात्सरितः प्रवृत्तैः
 जम्बुध्वजोऽमृतसलिलप्रपूर्णः ॥ ५१ ॥
- द्रुमौपवीसस्यवृणान्यरोहन्
 वृक्षा बभूवुः फलपुष्पनद्धाः ।
 बीजानि यावन्ति च भूतधात्र्यां
 सर्वाण्यरोहन्त जलाद्भुतानि ॥ ५२ ॥
- जलाप्लुतो यः पृथिवीप्रदेशः
 सर्वैः समोऽसावभवत्तदानीम् ।
 निम्नोन्नताश्चैव महीप्रदेशाः
 सर्वे समा एव तदा बभूवुः ॥ ५३ ॥
- श्वभ्रप्रपाता विषमाश्च देशाः
 समास्तदानीमभयन् क्षणेन ।
 अन्तर्दधुः कण्टकशर्कराद्याः
 सुरत्तगोत्राणि ससुद्वभूवुः ॥ ५४ ॥
- आसन्नुदमा नरनारिसंघाः
 तृषार्दिताश्चैव पपुर्जलानि ।
 उदानयामासुहृदानमेवं
 सुस्नानुमानोऽयमहोऽथ कस्य ॥ ५५ ॥
- ज्योतिःप्रभो भूमिपतिः सपुत्रो
 दारैः सहामाल्यगणैस्तदानीम् ।
 कोटीसहस्रैश्च वृत्तो जनानां
 उद्यानयात्रां प्रययावुदमान् ॥ ५६ ॥

5

10

15

20

25

30

अनिन्दिता पुष्किरिणी सुरम्या
 या मृच्यमा गन्धजलाभिपूर्णा ।
 तस्यां स्थितोऽभून्नृपतिः सदारः
 प्रासादमारुह्य सुधर्मतीर्थम् ॥ ५७ ॥

०

सप्तम्यभूवा रजनी जलस्य
 समुद्रवां तत्र समैव रात्रे ।
 पुनः सशैला सविमानमाळा
 चचाल सर्वा धरणी तथैव ॥ ५८ ॥

10

अनिन्दितायाश्च सहस्रपत्रं
 मध्यान्गहाम्मोरुहसुद्धभूव ।
 सहस्रसूर्धधृतिभेधजाल
 सौनेरुमूर्धप्रभया स्फारित्वा ॥ ५९ ॥

15

तद्भ्रजदण्डं शुभसस्त्रवर्गं
 मणीन्द्रपत्रं विपुलं विशुद्धम् ।
 महार्हजाम्भूनदकर्णिकं च
 सुगन्धराजोद्भवलकेसराक्ष्यम् ॥ ६० ॥

20

तत्कर्णिकायामसि नाथ जातः
 पर्यङ्कवद्वेन समुष्ट्रयेण ।
 विरोचसे लक्षणचित्रिताङ्गः
 शतैः सुराणामभिपूष्यमानः ॥ ६१ ॥

25

प्रासादपृष्ठादवतीर्थं राजा
 त्वां संप्रगृह्णात्तमनाः करान्याम् ।
 देव्यै ददौ नाचमुवाच चैवं
 सुतस्तवायं भव तुष्टचित्ता ॥ ६२ ॥

30

प्रादुर्बभूवैव निधानकोट्यः
 प्रमुक्तकोशास्तरवो बभूवुः ।
 तूर्थैश्च निर्नादितमन्तरिक्ष-
 मभूत्प्रमूले त्वयि लोकनाये ॥ ६३ ॥

जम्बुप्वजे ये राज्ञुर्भस्त्रना-
 स्त्वदुन्मुग्गसोऽप्यमनन् प्रतीताः ।
 अहोऽप्यनापस्यजनस्य नाथ
 इत्यनुनन् प्राञ्जलयश्च भूत्वा ॥ ६४ ॥

प्रभा शरीरात्तव निश्चरित्वा
 प्रभासयामास महीं समन्तात् ।
 तमोन्धकारं जगतां च हत्वा
 व्याधीनशेषान् शमयांभूव ॥ ६५ ॥
 ये यक्षकुम्भाण्डपिशाचसंघा
 विहेठकास्ते च सदापजग्मुः ।
 आशीविपा नाप्यचरंस्तदानी
 महाविपाः सत्त्ववधप्रवृत्ताः ॥ ६६ ॥
 अलामनिन्दे अयशोऽय दुःखं
 या ईतयो व्याधिरुपद्रवाश्च ।
 शमं समासाद्य हितं जगाम
 लोके प्रमोदस्तु समुद्रभूव ॥ ६७ ॥
 परस्परं भावृत्समानसंज्ञी
 मैत्रात्मकं सर्वजगत्तदासीत् ।
 अवैरचित्तं विनिर्हिंसकश्च
 सर्वज्ञमार्गप्रतिपत्तिमच्च ॥ ६८ ॥
 विवर्तिता दुर्गति धर्मराज्ञा
 अपावृतः स्वर्गमहापथश्च ।
 सर्वज्ञतावर्त्मनिदर्शनं च
 कृतस्त्वयार्यो जगतो विशालः ॥ ६९ ॥
 लामः परो नस्तव दर्शनेन
 दातुर्महाम्भोनिधिसंनिभस्य ।
 अनापनायो जगति प्रसूतः
 चिरप्रनष्टेऽद्भुतनायकस्त्वम् ॥ ७० ॥

अथ खलु रत्नप्रभा श्रेष्ठिदारिका सर्वधर्मनिर्नादिच्छत्रमण्डलनिर्घोषं राजानमाभि- 25
 र्गाभाभिरभिष्टुल्य संग्रथं संप्रदास्य अनेकशतसहस्रवृत्तः प्रदक्षिणीकृत्य प्रणिपत्य एकान्ते
 प्राञ्जलिः स्वितामूलमस्यन्ती । अथ खलु राजा सर्वधर्मनिर्नादिच्छत्रमण्डलनिर्घोषो रत्नप्रभां
 श्रेष्ठिदारिकामन्त्रोक्य एवमाह—साधु साधु दारिके, या त्वं परसत्त्वगुणविशेषज्ञानाभिज्ञा-
 मयतीर्णा । दुर्लभास्ते दारिके सत्त्वाः सर्वलोके, ये परसत्त्वगुणानधिमुच्यन्ते । न शक्यं
 दारिके तमोऽतैरवृत्तसत्त्वैः बुद्धिमित्रैः क्षुभितचित्तैर्दृष्टितसंनानेसामधेनोभिः प्रवृत्ति- 30
 विनशाशयैः प्रतिपत्तिष्युतेः परसत्त्वगुणविशेषानभिर्घोषिसत्त्वगुणा अयतारिषुं तयागतगुणा
 पा कल्पयितुं सर्वगुणज्ञानविशेषाभिज्ञा वा अनुमानम् । असंशयं त्वं दारिके घोषी

संप्रस्थिता, या त्वमेवंरूपान् बोधिसत्त्वगुणानवतरति । उदारसत्त्वाभिज्ञतया जम्बुद्वीपेऽमोको-
 ५ स्त्वाकां सत्त्वसंप्रहृष्टिकमो येषां नो विजिते त्वमेवंरूपज्ञानसमन्वागता लज्जता । अथ खलु
 राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषोऽनर्घं महामणिरत्नं ज्योतिःप्रभमणिरत्नविचित्रं च
 अनर्घं यत्नरत्नं खेन पाणिना आदाय रत्नप्रभायाः श्रेष्ठिदारिकायाः प्रादात् । तपरिवारस्य च
 १० सर्वासां दारिकाणां प्रत्येकं नामावच्छरत्नानि प्रादात्, एवं चाबोचत्-प्रतिगृह्याम्य दारिके
 त्वमिदं वच्छरत्नम्, परिगृह्णात्मना परिसुद्धव । अथ खलु रत्नप्रभा श्रेष्ठिदारिका सपरिवारा
 उभाभ्यां जानुभ्यां धरणितले प्रणिपत्य तद्वच्छरत्नं पाणिभ्यां परिगृह्य भूमिं कृत्वा प्रत्यवसुख्य
 तद्वच्छरत्नं प्रावृत्तवती । तस्यस्विताराद्य सर्वे दारिकाः प्रत्येकं स्वानि वच्छरत्नानि प्रावृत्तवन्तः ।
 सा तद्वच्छरत्नं प्रावृत्त्य राजानं सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषं प्रदक्षिणमकरोत् साधे सेन
 १५ दारिकापरिवारेण । तासां सर्वासां तेषु वच्छरत्नेषु सर्वेनक्षत्रज्योतिर्विन्धानि विद्योतयन्त-
 न्यदर्शन् । तां जनकायो हृष्टा एवमाह-शोभनस्वावायं दारिके कन्यापरिवारः । रात्रिदिवतेव
 ज्योतिर्गणप्रतिमण्डिता ज्वाभिः परिवृता अतीव चाजसे ॥

अथ खलु सर्ववृक्षप्रजुञ्जन्सुखसंवासा रात्रिदिवता सुधनं श्रेष्ठिदारिकमेतदबोचत्-तस्मिन्
 मन्यसे कुलपुत्र-अन्यः स तेन कालेन तेन समयेन राजाभूत् सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डल-
 १५ निर्घोषो नाम ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अयं स भगवान् वैरोचनस्तयागतोऽर्जुन् सम्यन्सं-
 बुद्धस्तेन कालेन तेन समयेन राजा अभूत् सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषो नाम ।
 स्यात्खलु पुनस्ते कुलपुत्र-अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन पद्मप्रभा नाम देव्यभूद्ब्रह्मो
 ज्योतिष्प्रभस्य भार्या सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञो माता ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् ।
 इयं सा मायादेवी तेन कालेन पद्मप्रभा नाम राजभार्या अभूत्, यया स उपपादुकः कुमारः
 २० उत्सङ्गे प्रतिगृहीतः । स्यात्खलु पुनस्ते कुलपुत्र एवम्-अन्यः स तेन कालेन तेन समयेन
 ज्योतिष्प्रभो नाम राजा अभूत्सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषस्य राज्ञः पिता ? न खल्वेवं
 द्रष्टव्यम् । सुशोदेवः स राजा तेन कालेन ज्योतिष्प्रभो नाम राजा अभूत् । स्यात्खलु पुनस्ते
 कुलपुत्र एवम्-अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन रत्नप्रभा नाम श्रेष्ठिदारिका अभूत् । न
 खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन कालेन तेन समयेन रत्नप्रभा नाम श्रेष्ठिदारिका अभूत् । स्यात्खलु
 २५ पुनस्ते कुलपुत्र एवम्-अन्ये तेन कालेन तेन समयेन सत्त्वा अभूवन्, ये तत्र जम्बुद्वीपे
 उपपन्नाः राजा सर्वधर्मनिर्नादच्छत्रमण्डलनिर्घोषेण चतुर्भिः संप्रह्वस्तुभिः संगृहीताः ? न
 खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इमे ते बोधिसत्त्वाः सर्वे इदं भगवतः पर्वन्मण्डलसमवसुता येऽनुत्तरायां
 सम्यक्संबोधौ अश्रयत्स्यां बोधिसत्त्वभूमौ प्रतिष्ठापिताः । केचित्प्रपन्नायां भूमौ, केचिद्
 द्वितीयायां केचित्तृतीयायां केचिचतुर्थ्यां भूमौ केचित्पञ्चम्यां केचित्षष्ठ्यां केचित्सप्तम्यां
 ३० केचिदष्टम्यां केचिन्नवम्यां केचिदशम्यां बोधिसत्त्वभूमौ प्रतिष्ठापिताः । ये नानाप्रणिधान-
 निम्नाप्रताभिर्नानातराजैस्तत्रस्थानैर्नानासंभारैर्नानासमुद्रागमैर्नानानिर्घोषैर्नानापाण्डुर्यहृष्टुक्तिभि-

र्त्तानाविकुर्वितवृषभिताभिर्विधमार्गव्यूहैः समुदागता नानाविमोक्षविहारैरिह पपन्मण्डले
नानाधर्मविमानविहारानावसन्तो विहरन्ति ॥

अथ खलु सर्ववृक्षप्रफुल्लनसुखसंवासा रात्रिदेवता तस्यां वेलायामेतमेव विपुलप्रीति-
संभवनिधानसंतुष्ट्यवभासं योधिसत्त्वनिमोक्षं भूयस्या मात्रया संदर्शयमाना सुधनं श्रेष्ठिदारक
गयाभिरप्यभाषत—

चक्षुर्ममा जिनस्रुता विपुलं
येनो विलोकयामि सर्वदिशः ।
क्षेत्रोदधीन् बहुविधान् विपुलान्
सत्त्वार्णवानपि च संसरतः ॥ ७१ ॥

सर्वेद्य क्षेत्रप्रसरेद्यु जिनान्
नोधिद्गुमासनगतान् विरजान् ।
व्याप्यार्द्धिभिर्दश दिशः सतत
धर्मोक्तिभिर्विनयतो जनताम् ॥ ७२ ॥

श्रोत्रार्णवः सुपरिशुद्ध ममा
येन शृणोन्वपरिशेषरुतम् ।
धर्मानशेषसुगताभिहितान्
सर्वान् शृणोमि भृशमात्तमनाः ॥ ७३ ॥

ज्ञानं ममाद्वयमसङ्गतं
परसत्त्वचित्तविषयप्रसृतम् ।
चित्तोदधिः सुविपुला जगत-
क्षित्तक्षणादवतराम्यखिलाम् ॥ ७४ ॥

पूर्वान्त मे स्मृतिसमाधिबलात्
कल्पोदधीनहमवैष्यमि तान् ।
जाल्यन्तरार्णवशतानि बहू-
न्यहमात्मनश्च जगतामपि च ॥ ७५ ॥

क्षेत्रार्णवैर्नपरमाणुसमान्
कल्पान् क्षणेन च निदाम्यखिलान् ।
सत्त्वान् गतिष्वपि च संसरतो
बुद्धान् विकुर्वितगणैश्च सह ॥ ७६ ॥

तच्च स्मरामि खलु लोकविदां
तेषा यथा प्रथमकः प्रणिधिः ।

प्रस्थानसंभवनयैर्विपुलैः

समुदागताश्चरिसुपेक्ष च याः ॥ ७७ ॥

अभिपेक्षभूमिगमनानि च या-

न्यसमाधितोत्तमगुणौघवताम् ।

४ बोधैश्च बुष्पन्ननयान् विपुलं-

क्षितक्षणाद्वतराम्यखिलान् ॥ ७८ ॥

यैर्यैरुपायविपयैः सुगताः

प्रावर्तयन् जगति चक्रवरम् ।

या निर्बृतीरपरिमाणगुणा

१० धर्मस्थितेरपि च यो नियमः ॥ ७९ ॥

ये यानसागरनया विमला

ये चैव सत्यविनया विपुलाः ।

संदर्शिता जगति तानमितै-

र्नानानयैस्वतरामि पृथक् ॥ ८० ॥

१५ प्रतिनिधानप्रशुद्धिधना-

ध्यालोक एष हि विमोक्षणयः ।

मम भावितो विपुल कल्पशता-

न्येतं लम्प्यवतराशु नयम् ॥ ८१ ॥

एतमहं कुलपुत्र विपुलप्रीतिसंभवनधानसंतुष्टवभासे बोधिसत्वविमोक्षे जानामि ।

२० किं मया शक्यं सर्वतथागतपादमूलेषु सर्वज्ञताप्रस्थानप्रणिधिसमुद्रावतीर्णानां सर्वतथागतपूर्व-
प्रणिधानसागरामिनिर्हारप्रणिधिपरिपूर्णानामेकबोधिसत्वभूम्याक्रमणसर्वबोधिसत्वभूमिसागरा-
क्रमणविक्रान्तज्ञानानां सर्वबोधिसत्वचर्यासमुद्रैकैरुचर्यासमवसरणप्रणिधानचर्यापरिशुद्धाना-
मेकैकस्मिन् बोधिसत्वविमोक्षे सर्वबोधिसत्वविमोक्षसागरसमवसरणविहारवशवर्तिनां बोधि-
सत्वानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

२५ गच्छ कुलपुत्र, इयमित्येव बोधिगण्डे सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा नाम रात्रिदेवता
मग्नतः सनाशासुपसंक्रान्ता । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वेन अतुत्तरायं सम्प-
न्सबोधी सत्त्वाः परिचाचयितव्याः, कथं सर्वबुद्धक्षेत्राणि परिशोधितव्यानि, कथं सर्वतथागता
व्याराधयितव्या अत्यन्ताराधनतया, कथं बोधिसत्त्वेन सर्वबुद्धधर्मेषु प्रयोक्तव्याः ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वबुद्धप्रपुण्ड्रनसुखसंवासाया रात्रिदेवतायाः पादौ
३० शिरसाभिरग्न्य सर्वबुद्धप्रपुण्ड्रनसुखसंवासां रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीहृत्
पुनः पुनरबजोन्म सर्वबुद्धप्रपुण्ड्रनसुखसंवासाया रात्रिदेवताया अन्तिकत्वरक्रान्तः ॥ ३८ ॥

४१ सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा ।

अथ खड्ग सुधनः श्रेष्ठिदारको येन सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा रात्रिदेवता
 तेनोपसंक्रान्तः । सोऽद्वाक्षीत्सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभां रात्रिदेवतां तस्मिन्नेव पर्पन्मण्डले
 सर्वजगद्रवनप्रतिभासमणिराजगर्भासन्ननिपण्णां धर्मधातुनयप्रतिभासमणिजालसंछादितशरीरं
 सर्वचन्द्रसूर्यज्योतिर्ग्रहतरानक्षत्रप्रतिभाससंदर्शनकायां यथाशयसत्त्वक्षुर्विज्ञप्तिसंदर्शनकायां 5
 सर्वसत्त्वकायसंस्थानसदृशस्वशरीरविज्ञपनकायाम् अनन्तमध्यवर्णसमुद्रोदारविज्ञप्तिसंदर्शन-
 कायां सर्वैर्यापयविहारनयसंदर्शनकायां समन्तमुखाभिमुखविज्ञपनकायां सर्वदिगभिमुख-
 सत्त्वपरिपाचनाभिमुखकायां समन्तधर्मभेधनिर्गाजितत्रिविधविकुर्वितसर्वदिवस्फरणसर्वजग-
 दभिमुखकायां सर्वकालजगदर्याभिमुखगगनप्रलम्बकायां सर्वतथागतक्रमतलप्रणिपतितकायां
 सर्वसत्त्वकुशलमूलोपचयसुखपूर्वगमकायां सर्वतथागताभिमुखधर्ममेघसंप्रतीचलसंधारणप्रणिधि- 10
 सिद्धिपरिपूर्णचेतोपराष्णुवस्सृष्टिसंधारणकायाम् अनन्तमव्यावभाससर्वदिवस्फरणशरीरं
 सर्वजगत्तमोविकिरणयर्मप्रदीपालोकसमन्तप्रमुखावभारसंदर्शनकाया मायागतधर्मनिर्मलज्ञान-
 शरीरनिदर्शनकायां विगततमोऽजोधर्मशरीरनिदर्शनकायां मायागतधर्मतानिर्जातकायां धर्मता-
 प्रतिबिबुद्धान्धकारचित्तां सममुखज्ञानालोकावभासप्रतिलम्बाम् अत्यन्तनिर्जरनिःसताप-
 न्नःशरीरं धर्मकायाभेद्यसारवतीधातुनिर्याताम् अप्रतिष्ठिततथागताधिष्ठानप्रकल्पसङ्किट- 15
 लभावनिर्मलधर्मताशरीरविशुद्धकायाम् । स तां दृष्ट्वा नृणां प्रणम्य बुद्धक्षेत्रपरमाशुभ्रजःसमान्
 दर्शननयाननुस्मरणोऽन्तरधरणितले प्रणिपत्य सुचिरमतिनामयामास ॥

अथ खड्ग सुधनः श्रेष्ठिदारकः तस्माद्दरणितलादुत्थाय प्राङ्गलीभूतः सर्वजगद्रक्षा-
 प्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवतायाः कार्यं निरीक्षमाणो दश संज्ञाविशुद्धीः प्रतिलभते स्म,
 यासां प्रतिलाभाद् सर्वकल्याणमित्रसमागतां प्रत्यलभत । कतमा दश? यदुत—कल्याण- 20
 मित्रेषु स्वचित्तसंज्ञां प्रत्यलभत सर्वज्ञतासमारम्भनीर्यसर्वालम्ब्यनसंजासाय । स्वकर्मविपाक-
 विशुद्धिसत्त्वभावसंज्ञां प्रत्यलभत कल्याणमित्रारामणविपुलकुशलमूलसमुद्रगमारागणतायै ।
 बोधिसत्त्वचर्यालंकारसंज्ञां प्रत्यलभत सर्वप्रणिधानालंकारचर्यासंज्ञानतायै । सर्वबुद्धधर्मी-
 भिनिर्यादनसंज्ञां प्रत्यलभत सर्वकल्याणमित्रानुशासनीपथप्रतिपत्तये । स्वर्गोपपत्तिसंज्ञां
 प्रत्यलभत सर्वबुद्धविषयातुत्तरधर्मविहारानभाससंदर्शनतायै । एकनिर्याणसंज्ञां प्रत्यलभत 25
 समन्तमद्रयाननिर्याणप्रणिधानचर्याविशुद्धये । सर्वज्ञपुण्यसागरानरसंज्ञां प्रत्यलभत सर्वशुद्ध-
 धर्मसमावेदनविबर्धनतायै । सुपरिपूर्णकुशलधर्मपरिष्करणसंरन्धनपरिपालनसंज्ञां प्रत्यलभत बुद्ध-
 बोधे सर्वज्ञानवीर्येणसंरन्धनतायै । सर्वदुःखमूलपरिपूरिसंज्ञां प्रत्यलभत सर्वसंरन्धनी-
 मिप्रायपरिष्करणतायै । स्वर्गसंसाधकसंज्ञां प्रत्यलभत कल्याणमित्रेषु सर्वबोधिसत्त्वकर्मरदा-
 बर्तितप्रतिष्ठापनाय । इमा दश संज्ञाविशुद्धीः प्रतिलभते स्म, यासां प्रतिलाभाद् सर्वजगद्रक्षा- 30
 प्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवताया बुद्धक्षेत्रपरमाशुभ्रजःसमा बोधिसत्त्वसमागताः प्रत्यलभन् ।

- यदुत श्रुतिसमागता दशदिक्सर्तथागतत्र्यध्वानुसृतिनयेषु, मतिसमागता सर्वधर्मसागर-
नयासभेदविनिश्चितेषु, गतिसमागता सर्तथागतधर्मचक्रमण्डलगतानुगतासभेदविभागनय-
कोशस्येषु, बोधिसमागतामाकाशसममुद्ध्या सर्वत्र्यध्वनयसागरानभासप्रतिलाभाय, इन्द्रिय-
निशुद्धिसमागता सर्वबोधिसत्त्वैन्द्रियसागरज्ञानावभासप्रतिलाभाय, चित्तनिशुद्धिसमागता
८ सर्वाकारसत्त्वस्रष्टव्यूहबोधिसत्त्वमार्गगुणप्रतिपल्लवकारमार्गप्रतिपत्तये, गोचरसमागता तथा-
गनज्ञानगोचरानभासप्रतिलाभाय, नयानुगमसमागता सर्वाकारसर्तज्ञानयसमुदायतारपयाव-
भासप्रतिलाभाय, अर्थप्रतिषेधसमागता सर्वधर्मस्वभावज्ञानप्रतिषेधप्रतिलाभाय, धर्मविहार-
समागता सर्वानरणपर्यन्तनिर्गणतायै, रूपवापनिशुद्धिसमागता यथाशयजगद्धिमात्रता-
सदर्शनलक्षणागुण्यज्ञाननिश्चिजशरीरनिशुद्धिप्रतिलाभाय, बलसमागता बोधिसत्त्वबलपरि-
१० निष्पत्तिसर्तज्ञानान्मणप्रिर्धनतायै, सर्वधर्मनयसमुदेषु वैशारदसमागता चित्तौशयगमनपरि-
शुद्धये, वीर्यसमागता सर्वकल्पबोधिसत्त्वचर्यासारापरिखेदप्रतिलाभाय, प्रतिमानसमागता
सर्वधर्मानावरणज्ञानालोकप्रतिलाभाय, अनभिभूतसमागता सर्वजगदभ्युदयतात्मभायपरिशुद्धये,
अदीनान्दीनवचनसमागता सर्वपर्यन्मण्डलाभिराधनपरिशुद्धये, घोषसमागता सर्वधर्मनयसमुद-
रुतगर्जनतायै, खराङ्गनिशुद्धिसमागता सर्वजगद्वचननिश्चितिव्यवहारनयसमुदेषु, गुणविशुद्धि-
१५ समागता तथागतानुशासनीगुणप्रतिपत्तिनिशुद्धिषु, बुद्धधर्मकर्मवशातिरोधनसमागता-
मनवचकर्मविपाकनिशुद्धये, धर्मयज्ञभूमिप्रतिष्ठापनसमागता सर्वबुद्धोत्पादधर्मचक्रप्रवर्तनतायै,
ब्रह्मचर्यनिशुद्धिसमागता सर्तथागतनिययज्ञानसवसनतायै, महाभैत्रीसमागता नानामैत्री-
नयप्रतिक्षणसर्वसत्त्वसागरस्फरणतायै, महाकरुणानयसमुद्रावतारसमागता सर्वसत्त्वघातुपरि-
त्राणधर्ममेवाभिप्रनर्षणतायै, कायकर्मसमागता सर्वसत्त्वपरिपाचनोपायोपचारसमागतायै,
२० वाक्कर्मनिशुद्धिसमागता सर्वधर्मव्यवहाराभिलाषेषु, मनस्कर्मसमागता सर्वसत्त्वचित्तेषु सर्व-
ज्ञानान्मणोपसहरणतायै, विविधसर्वन्यूहप्रतिमण्डनसमागता सर्वबुद्धक्षेत्रेषु सर्वतथा-
गतोपसक्रमणतायै, उपसक्रमणसमागता सर्वबुद्धोत्पादसमुदेषु, धर्मचर्याव्येपणसमागता
सर्तथागतेषु, पूजोपस्थानसमागता सर्तथागताशेषकालसर्वपूजोपस्थानतायै, सर्वसत्त्व-
परिपाचनियसमागता सर्वसत्त्वघातौ, आलोकप्रतिलाभसमागता सर्वसत्त्वधर्मनयेषु,
२५ समाधिप्रतिलाभसमागता सर्वसमाधिनयसमुदेषु, समन्तस्फरणसमागता सर्वबुद्धक्षेत्रसमुद-
बोधिसत्त्वचर्यानिद्वुर्वितस्फरणतायै, बोधिसत्त्वविहारसमागता सर्वबोधिसत्त्वविवुर्नित-
नयसमुदेषु, परिवारसमागता सर्वबोधिसत्त्वचर्यासमासेषु, प्रवेशसमागता सर्वलोक-
घातुसुसूक्ष्मप्रवेशेषु, चित्तविकसिसमागता सर्वबुद्धक्षेत्रैरुपल्लेषु, अनुगमनैमात्रतासमागता
सर्वबुद्धक्षेत्रसमुदायतारविमात्रतानुगमेषु, समतनयप्रसरस्फरणसमागता सर्वबुद्धक्षेत्रनिभक्त्य-
३० मन्तज्ञाननिश्चितिषु, अभ्युदयसमागता सर्वबुद्धक्षेत्रेषु, अवैतल्यसमागता सर्वदिक्स्फरणसम-
सर्णाधिष्ठानानिर्लतायै, अन्धकारनिधनसमागता सर्वबुद्धबोधिमण्डलवियुष्यनज्ञानमण्डल-

वभासप्रतिलाभाय, अनुप्राप्तिसभागता सर्वबुद्धपर्षन्मण्डलसमुद्रेषु, सर्वबुद्धक्षेत्रकायजाल-
स्फरणसभागतामनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रतयागतपूजोपस्थानप्रयोगेषु, ज्ञानप्रत्यक्षसभागता तत्र
धर्मनयसमुद्रानुप्रबन्धेषु, प्रतिपत्तिसभागतामनुलोमसर्धर्मनयनसमुखप्रयोगेषु, एषण-
सभागता तीव्रधर्मच्छन्दारम्भविशुद्धये, विशुद्धिसभागता कायबाह्वनस्कर्मबुद्धगुणालकारसमा-
दानेषु, सुमन सभागतामधिपमकल्पचित्तमण्डलसर्वधर्मज्ञानमण्डलपरिशुद्धये, वीर्यारम्भ- ५
सभागता सर्वकुशलमूलसंभारसमारम्भनिस्तीरणप्रयोगेषु, चर्याव्यूहसभागता सर्वबोधिसत्त्वचर्या-
परिनिष्पत्तिषु, असङ्गविहारसभागता सर्वधर्मनिमित्तप्रतिवेधेषु, उपायकौशल्यनयसभागता
तत्र तत्र धर्मविहारज्ञानविकुर्वणतासु, आयतनविशुद्धिसभागता यथाशयसत्त्वानिपमदर्शन-
समादानेषु, बोधिसत्त्वसमाधिमुखप्रतिलाभसभागता सर्वधर्मविभावनाप्रतिलाभेषु, अधिष्ठान-
सभागता सर्वतयागतवेशेषु, भूम्याक्रमणसभागता सर्वबुद्धबोधिसत्त्वभूमिप्रतिलाभेषु, प्रतिष्ठान- 10
सभागता सर्वबोधिसत्त्वव्यवस्थानेषु, आदेशनसभागता सर्वबुद्धव्याकरणेषु, समाधिसभागता
एकक्षणे सर्वसमाधिसागरनयेषु, समाधिव्यवस्थानसभागता नानालक्षणबुद्धकार्येषु, अनुस्मृति-
सभागता सर्वानुस्मृत्यारम्भणनयसमुद्रेषु, बोधिसत्त्वचरणसभागता बोधिसत्त्वकार्यापरान्त-
कोटीगतकल्पव्यवसायेषु, प्रसादसभागतामप्रमेयबुद्धज्ञानाधिमुक्तिप्रीतिनेगसमुद्रनिवर्धनताये,
निवर्धनसभागता सर्वावरणपर्यंतानामविनर्त्यज्ञानसभागता बुद्धज्ञानानन्तसंभारसभवाय, 15
उपपत्तिसभागता सर्वसत्त्वपरिपाकविनयकालेषु, विहारसभागता सर्वज्ञतानयमुखेषु, निपय-
सभागता धर्मधातुनयवृषभितानिपयप्रवेशेषु, अनालयसभागता सर्वाल्यसमुद्भातितचित्ततायै,
सर्वधर्मनिर्देशसभागता धर्मसमताज्ञानावतारेषु, अभियोगसभागता सर्वबुद्धाधिष्ठानस्वशरीर-
सप्रतीच्छनतायै, अभिज्ञासभागता सर्वलोकज्ञापनप्रतिपत्तिनयेषु, अनभिसत्कारिद्धिप्रतिलाभ-
सभागता सर्वदिक्क्षेत्रसागरान्तरेषु, धारणीभूमिसभागता सर्वधारणीसमुद्रानभासप्रतिलाभाय, 20
सर्वबुद्धधर्मचक्राव्यवतारसभागता सर्वसूत्रान्तधर्मपर्यायेषु, गम्भीरधर्मप्रवेशसभागता गगन-
तलोपमसर्वधर्मनयावतारेषु, अवभाससभागता सर्वलोकधातुप्रसरेषु, अभिरोचनसभागता यथा-
शयजगद्भिस्त्रिसदृशनेषु, प्रकम्पनसभागता क्षेत्राधिष्ठानविकुर्वितसत्त्वदर्शनेषु, अमोघचरण-
सभागता दर्शनश्रवणानुस्मृतिस्त्वनिनयेषु, निर्याणसभागता प्रत्यलभत सर्वप्रणिधानसमुद्र-
नयपरिनिष्पत्तिदशत्रयज्ञानानुबोधाय । इति हि सुधनः श्रेष्ठिदारकः प्रसन्नचित्त सर्वजग- 25
द्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा रात्रिदेवतामन्लोकयन् आसां दशाना सज्ञाविशुद्धीना प्रतिलाभादेत-
त्प्रमुखान् बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवताया
सभागतनयान् प्रतिलभते स्म ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवताया
बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समदर्शनतया अतीर्णोऽनन्तमप्यकल्याणमित्रसज्ञाविशुद्धिप्रतिलब्धो बुद्ध- 30

क्षेत्रपरमाशुभजःसमसभागतानयावतीर्णः एतांसं चीनरं प्राचूला येन सर्जिगदक्षाप्रणिधान-
वीर्यप्रभा रात्रिदेवता, तेनाञ्जलिं प्रणम्य तस्यां बेलधामिना गाथा अभाषत-

- यथा स्वचित्ते वशिता ममास्ति
छन्दश्च त्रोधौ सुदृढोऽनिवर्त्यः ।
५ त्वदीपचित्तेऽपि हि मे तथैव
सतैव देव्यथ दृढोपजाता ॥ १ ॥
पापान्पशेषाणि विशोधितानि
शुभो निपाशो धृतिमानवातः ।
सुदर्शनायस्त्वं दर्शनान्मे
१० समाजिताश्चाक्षयस्तुङ्गधर्माः ॥ २ ॥
चित्तं गुणौघैः समलङ्कृत मे
पृथग्विधैः सखहितप्रवृत्तेः ।
समलङ्कृतो यैश्चरितास्मि चयां
क्षेत्रेषु सर्वेष्वपरान्तकल्पान् ॥ ३ ॥
१५ निदर्शिता ते खलु सर्वधर्मान्
निष्पत्तिरार्ये मद्रजुप्रहाय ।
हिताय मेऽनुग्रहसन्नयैव
धर्मानुशास्ति परमा प्रयच्छ ॥ ४ ॥
२० विरतितो दुर्गतिपातमार्गं
सदृशित सर्गपथो विशुद्धः ।
सर्वेश्वमार्गश्च निदर्शितस्तै
यानाहुयान सुगतैरशौचैः ॥ ५ ॥
त्वदन्तिके मेऽनुपमास्तुताय
निर्वाणसङ्गा परमोपजाता ।
२५ लाकाशप्रक्षामलमप्रमाण
सर्वज्ञताधर्मसुख विशुद्धम् ॥ ६ ॥
सर्वज्ञताशेषस्तुभाक्त्व-
सन्नाथ मे त्वप्युदिताप्रभेमा ।
पुण्यार्णवा मे गगतप्रमाणा,
३० प्रतिक्षण चेतसि चोद्भवन्ति ॥ ७ ॥
उन्नेहि मे पारमिताभिरार्यै
पुण्यैरचिन्त्यैश्च विवर्षमस ।

संवर्धितः सर्वगुणैः शुभैश्च
 सर्वज्ञपट्टं नचिरेण लप्स्ये ॥ ८ ॥
 कल्याणमित्रेषु हि मे सदैव
 सर्वज्ञतामार्गप्रतिपूरिसंज्ञा ।
 अतोनिमित्ता मम सर्वशुद्धं
 संपूजिताशु प्रभविष्यतीति ॥ ९ ॥
 सर्वे यतोऽर्याः प्रभवन्ति चास्मात्
 सिद्धश्च कल्याणगुणैरुपेतः ।
 आराध्य चैवेनमनन्तवर्णं
 सर्वज्ञमार्गं जगतां प्रवक्ष्ये ॥ १० ॥
 आचार्यभूता मि गुणाप्रमेये
 सर्वज्ञधर्मेषु मम प्रणेत्री ।
 न कल्पकोटीनयुतैरसंख्यैः
 शक्यं मया ते प्रतिकर्तुमार्ये ॥ ११ ॥

5

10

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः इमा गाथा भाषित्वा सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभां 15
 रात्रिदेवतामेतदबोचत्—संदर्शितस्त्वया देवते ममायमचिन्स्यो वोधिसत्त्वत्रिमोक्षविषयः ।
 वदस्व मे देवते—को नामायं विमोक्षः ? कियच्चिरं संप्रस्थितासि देवते अनुत्तरायां सम्य-
 कसंबोधौ ? कियच्चिरेण वा त्वमनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंभोत्स्यसे ?

एवमुक्ते सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा रात्रिदेवता सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदबोचत्—
 सर्वसत्त्वपरिपाकसंचोदनकुशलसंबन्धो नाम कुलपुत्र अयं विमोक्षः । अहं कुलपुत्र अनेन 20
 विमोक्षेण समन्वागता सर्वधर्मस्वभावसमतामनुबुद्ध्य सर्वधर्मप्रकृतिमवतीर्य अनालयं धर्मं निश्चित्य
 सर्वलोकोच्चालिता सुविभक्त्यरूपतां धर्माणामवतीर्य अविशभागवर्णा अवैवर्तवर्णा अविकल्पवर्णा
 अनीलवर्णा अपीतवर्णा अलोहितवर्णा अनवदातवर्णा धर्मतामवतीर्य अनेकवर्णविभक्तिरूपात्म-
 भाया नानालवर्णा अविशभागा अनानात्वा अत्रैमात्र्या अविकल्पा अनीला अपीता अलो-
 हिता अनवदातवर्णा, अनेकवर्णा अप्रमेयवर्णा विशुद्धवर्णा सर्वव्यूहप्रमुखनवर्णा समन्त- 25
 दर्शनवर्णा सर्वजगत्सदृशवर्णा सर्वलोकाभिमुखातिरेकवर्णा समन्तावभासप्रतिभासवर्णा
 अप्रतिकूलदर्शनवर्णा लक्षणानुव्यञ्जनसुविशोधितवर्णा अनवद्यचरणप्रभासवर्णा महाबल-
 विक्रमसंदर्शनवर्णा दुरासदगम्भीरवर्णा सर्वलोकापर्यादित्तवर्णा क्षणक्षणविचित्रवर्णा नाना-
 वर्णमेघसंदर्शनवर्णा नानारूपसंस्थानवर्णा अप्रमेयविकुर्वितसंदर्शनवर्णा सुरुचिरवचनवर्णा
 सर्वसुररूपचित्तवर्णा सर्वसत्त्वपरिपाकानुकूलवर्णा यथाशयवैनेयाभिमुखोपनीतकुशलवर्णा 30
 अप्रतिहतसमन्तप्रभासवर्णा अच्छानाविलिप्रसन्नप्रभास्वरवर्णा अभेद्यकायोपचयोपशोभित-

- वर्णा अचिन्त्यधर्मनयप्रभाजनवर्णा अभिभूरनभिभूतसर्वाभिभजनवर्णा अतमस्तिगिरवर्णा
 सर्वांधकारविधनवर्णा सर्वशुक्लसुसमाजितवर्णा महात्तगुणसमुद्रवर्णा पूर्वगुरगौरवसुसमाजित-
 वर्णा अध्याशयगगनपरिशुद्धिरप्रथरोत्तमनिशालवर्णा अनाच्छेक्षाशयगुणसमुद्रप्रभाजनवर्णा
 सर्वालोकाभिनिश्चितासभेदवर्णा असङ्गसर्वदिक्स्फरणवर्णा अनभिलाप्यक्षेत्रसमुद्रचित्तक्षण-
 ० प्रसरानेकविधवर्णसमुद्रसदृशनिवर्णा सर्वसत्त्वमहाप्रीतिरेगविधनवर्णा सर्वसत्त्वसागर-
 सप्रहवर्णा सर्वरोमविनराशेषद्युद्धगुणसमुद्रमेघनिगर्जनवर्णा सर्वरात्राशयाधिसुक्तिसागरनि-
 शोधितवर्णा सर्वधर्मार्थत्रिनिश्चयसदृशनिवर्णा नानानर्णरदिमजालात्रभासवर्णा गगनप्रमाणनिमल-
 प्रभाजवर्णा विशुद्धमणिराजविमलरज प्रभानिश्चितवर्णा निर्मलधर्मताप्रतिभासवर्णा अतुल्यवर्ण-
 नयसमुद्रविचित्रप्रतिभासवर्णा समन्तदिगत्रभासवर्णा यथाकालजगत्सदृशनाभिन्नवर्णा प्रशम
 10 दमदिकसभजनवर्णा सर्वदेशप्रशमनवर्णा सर्वजगत्पुण्यक्षेत्रप्रभाजनवर्णा सर्वनयप्रशमनवर्णा
 अमोघजगत्स्फरणवर्णा महाज्ञानत्रिमप्रभाजनवर्णा असङ्गत्रायसमन्तस्फरणवर्णा समन्ताद्वर-
 कायामोघजगत्सदृशनिवर्णा महामेरीसमुद्रसमुदागमवर्णा महोपुण्यसुमेरुसमुदागमवर्णा सर्व-
 जगदनिश्चितसर्वालोकाप्रतिप्रतिभासप्राप्तवर्णा महाज्ञानबलविशोधनवर्णा सर्वालोकास्तुष्टि-
 सप्तसनवर्णा सर्वरत्नाभजवर्णा व्येचनगर्भनिदर्शनवर्णा सर्वजगत्प्रसादानुरूपवर्णा सर्वज्ञतासारा-
- 15 भिगुखनवर्णा प्रहसितनयनजगत्प्रसादवर्णा सर्वरत्नव्यूहाप्राचभासवर्णा अनागृहाभाससर्वजग-
 त्पराब्जवर्णा अनियताभिनिविष्टवर्णा अधिष्ठानविकुर्वितवृषमितासदृशनिवर्णा सर्वविधिध-
 विवुर्वितवृषमितासदृशनिवर्णा तथागततुशलमूलात्रभासनवर्णा अनयधर्मसर्वधर्मधातुनयसागर-
 प्रस्तववर्णा सर्वबुद्धपरमगण्डलोपसत्रमणप्रतिभासप्राप्तवर्णा विविधवर्णसमुद्रनिष्पादनवर्णा
 सुचरितनिष्पन्दसभूतवर्णा यथावैनायिकोपनायिकवर्णा सर्वालोकास्तदृशनिवर्णा विचित्रप्रभा-
- 20 खरानभासवर्णा सर्वस्यवर्णा समुद्रसदृशनिवर्णा सर्वधर्मरदिमसमुद्रप्रमुञ्चनवर्णा अनभि-
 लाप्यवर्णा प्रभामण्डलसमुद्रनानार्थविमात्रतासदृशनिवर्णा सर्वगन्धवभाससर्वजगत्समति-
 रान्तवर्णा एकैकरोमविवरानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समसूर्यमण्डलमेघसदृशनिवर्णा निमल
 चन्द्रमण्डलविग्रहमेधाधिष्ठानवर्णा अनन्तरुचिरपुष्पसुमेरुमेघसप्रमुञ्चनवर्णा नानाभिनिर्हार-
 माल्यद्रुममेघसर्वाकारमाल्यवर्षप्रमुञ्चनवर्णा सर्वरत्नपद्ममेघसदृशनिवर्णा सर्वगन्धधूपपल्ल-
- 25 विग्रहमेघसर्वधर्मधातुस्फरणवर्णा प्रतिचित्तक्षण सर्वचूर्णकोशमेघानधिष्ठाय दशसु दिक्षु सर्वधर्म
 धातुनयसागरान् स्फरित्वा दर्शनवैनेयाना सत्त्वाना भ्रमणवैनेयानामनुस्मृतिवैनेयाना धर्मचक्र-
 निर्माणभिनिर्हारवैनेयाना प्रत्युपस्थितपरिपाककार्लवैनेयाना रूपकायसदृशनिवैनेयाना प्रत्यु-
 पासनिवैनेयानामनुबोधनिवैनेयाना विविधविकुर्वितप्रतिहास्यसदृशनिवैनेयानामचिन्त्यविकुर्वित-
 प्रतिहार्यविज्ञप्तिसदृशनिवैनेयाना सत्त्वानामाशयवशेन कालवशेन अनुशालकर्मविपत्तनवशेन
- 30 बुशालकर्मसभमप्रतिष्ठापनवशेन पूर्वमहाप्रणिधानाभिनिर्हारवशेन सर्वज्ञतावेगवशेन बोधिसत्त्व-
 विमोक्षविपुलत्रिपुरीतप्रतिलाभधर्मवशेन सर्वजगत्परिजाणस्त्रभिनिर्हृतमहारुण्णावात्समवशेन
 महामेरीसागरविशुद्धिसजननाशयवशेन प्रवर्तयामि तथागताधिष्ठानसुप्रतीच्छित्वात् ॥

एवमह कुलपुत्र अस्मिन् सर्गसत्त्वपरिपाकयथाशयकुशलमूलसचोदनबोधिसत्त्व-
विमोक्षे प्रतिष्ठाय अविभक्तरूपधर्मतामप्रतीर्य अनन्तमध्यकायवर्णसस्थानता सददर्शयित्वा
एकैरुस्माच्चर्याकायादनन्तमध्यान् वर्णसमुद्रालोकविज्ञप्त्या एकैरुस्माच्चर्यावर्णादनन्तमध्यान्
रश्मिमेधानसृज्य बुद्धक्षेत्रप्रतिभासान् दर्शयित्वा एकैरुस्मिंश्च बुद्धक्षेत्रे अनन्तमध्यामैकैकस्मा-
द्रेसरनन्तमध्यान् तथागतोत्पादान् सददर्शयित्वा एकैकस्य च तथागतस्य अनन्तमध्यानि 5
त्रिकुर्वितानि सददर्शयमाना पूर्वकाणि कुशल्मूत्रानि सचोदयामि । अनवरोपितानि च
कुशलमूत्रान्यरोपयामि । अरोपितानि च त्रिपुलीरुमि । त्रिपुलीकृतानि च कुशलमूत्रानि
त्रिवर्धयामि । प्रतिचित्तक्षण च अनन्तमध्य सत्त्वधातुमनुत्तराया सम्यक्सत्रोधौ अत्रिर्ल-
भूमौ प्रतिष्ठापयामि ॥

यत्पुन कुलपुत्र एव वदसि—क्रियच्चिरसप्रस्थितासि देवते अनुत्तराया सम्यक्सत्रोधौ 2 10
क्रियन्ति कल्पशतान्युपादाय बोधिसत्त्वचारिका चरसि 2 इत्येतदपि तेऽर्थं निर्देक्ष्यामि बुद्धानु-
भावेन । अकल्पानिकल्पपरिकल्पविषय कुलपुत्र बोधिसत्त्वाना ज्ञानमण्डलम् । न तत्र ससार
दीर्घता वा ससारह्रस्वता वा प्रभाव्यते प्रज्ञायते । कल्पसंक्षिप्तता वा कल्पविशुद्धता वा कल्प-
परीक्षता वा कल्पमहद्गतता वा कल्पवहुत्व वा कल्पनानाल् वा कल्पनानाकरण वा कल्प
त्रिमात्रता वा प्रभाव्यते प्रज्ञायते वा । तत्कस्य हेतो 2 प्रकृतिस्वभावपरिशुद्ध कुलपुत्र बोधि 15
सत्त्वाना ज्ञानमण्डल सर्वज्ञाजालनिर्मुक्त सर्वावरणपर्यतसमतित्रान्तमाशये उदेति । तच्च सर्ग-
सत्त्वाना यथाशयपरिपाककालवैनेयानामभस करोति । तद्यथा कुलपुत्र सूर्यमण्डले रात्रिदिव
सख्या न विद्यते, न सवसति । अस्तगमिते सूर्यमण्डले रात्रि प्रज्ञायते प्रभाव्यते । उदागते
च सूर्यमण्डले दिवस प्रज्ञायते प्रभाव्यते । एवमेव कुलपुत्र अविकल्पे बोधिसत्त्वज्ञानमण्डले
सर्वकल्पविकल्पपरिकल्पाना न सविद्यन्ते । सर्वससारसनसनसज्ञागतानि सर्वाध्यानश्च सविद्यन्ते । 20
अथ च पुनर्बोधिसत्त्वाशयोदिता विकल्पज्ञानमण्डलप्रभेन सर्गसत्त्वपरिपाककालवशेन
कल्पसनासससारसज्ञागतगणनासख्या प्रभाव्यते । अविकल्पज्ञानमण्डले पूर्वान्तापरान्तकल्प
सनाससज्ञागतसख्या प्रभाव्यते । तद्यथा कुलपुत्र सूर्यमण्डल गगनतलगत सर्वरत्नपर्यतेषु
सर्वरत्नद्रुमेषु सर्वरत्नराजेषु सर्वरत्नाकरेषु सर्वसागरेषु सर्वोत्ससर सु सर्वस्वच्छजलभाजनेषु
सर्वजगच्चित्तेषु च प्रतिभासप्राप्त विज्ञायते । सत्त्वाना चाभिमुख सनुदागच्छति । सर्वरत्नपर- 2
माणुरज सु च सूर्यमण्डल प्रतिभासप्राप्त दृश्यते । न च पुनस्तासूर्यमण्डल रत्नपर्यतेषु
समवति, न रत्नद्रुमेषु यान्न परमाणुरज खनुप्रविशति । न मणिस्फुरेष्वन्तर्गत भवति । न
रत्नाकरेष्वनुगच्छति । न सागरेष्वन्तरति । न सर्वोदकभाजनेष्वनुप्रविशति । सर्वत्र चान्तर्गत
दृश्यते । एवमेव कुलपुत्र बोधिसत्त्वो महासत्त्व उच्चलितो भवसमुद्राद्बुद्गतस्वागातधर्मधातुगगने
धर्मस्वभावरगगनगोचरनिहारी शान्तगगननिलय सर्वभगवत्युपपत्तिषु सदृश्यते सर्गसत्त्वसदृशै 30
कायै सत्त्वाना परिपाकविनयमुपादाय । न च ससारदोषैर्लिप्यते, न च्युत्युपपत्तिषु खैरुपतप्यते,
न च कल्पविकल्पैः सवसति, न चास्य कल्पे दीर्घसज्ञा भवति न ह्रस्वसज्ञा । तत्कस्य हेतो 2

तथा हि बोधिसत्त्वोऽत्यन्तमपिपर्यस्तज्ञाचित्तदृष्टिपरिष्यासमतिक्रान्त , स्वप्नोपमसर्वलोकायथा
भूतज्ञानदर्शी मायोपमसर्वलोकाग्रतीर्णो नि सत्त्ववतीधातुज्ञानप्रतिबन्धो यथाभूतधर्मदर्शी
सुनिपुलकरुणामण्डलमहाप्रणिधानवशेन सर्वसत्त्वाभिमुख सद्दयते परिपाकत्रिनयमुपादाय ॥

तद्यथा कुलपुत्र महानद्यादिषु यानपात्र सततसमित सत्त्वसतारणाय प्रयुक्तमप्रति-
६ प्रबन्ध भवति, यावज्जीव न चास्य अपारिमे तीरेऽभिनिवेशो भवति न पारिमे, न
चोदकमध्ये सतिष्ठते, एवमेव कुलपुत्र बोधिसत्त्वो महापारमितायानपात्रबलेन सत्सारनदी-
स्रोतस सर्वसत्त्वसतारणाय प्रतिपन्नो भवति । न चास्य अपारिमे तीरे उत्रासो भवति, न
पारिमे तीरे क्षेमसङ्गा । अथ च पुन सततसमित सत्त्वसतारणाय प्रतिपन्नो भवति ।
अपरिमितसर्वमन्व्यवसितेन बोधिसत्त्वचर्यासनात्तेन च कल्पविमात्रतामभिनिविशते । न
१० कल्पातित्रमणदीर्घसंज्ञायामभिनिविष्टो बोधिसत्त्वचर्याया चरति ॥

तद्यथा कुलपुत्र धर्मवातुनिपुत्रमाकाशधातुगगनमण्डल सर्वलोकरूधातुषु सर्वतमानेषु
त्रिर्तमानेषु व्यतिवृत्तेषु वा अत्रिरूप प्रकृतिविशुद्धमसङ्गिष्ठमनावृतमखिलमदीर्घमनवतीर्ण
नपरान्तकाल सर्वक्षेत्राणि धारयमाणम्, एवमेव कुलपुत्र बोधिसत्त्व आशयज्ञानगगनतल-
मण्डल महाप्रणिधानवातमण्डलीपरिवृत सर्वदुर्गतिप्रपातेभ्य सत्त्वान् सधारयमाण न परि-
१६ लिखते, सुगतिपथमुपनयमानो न परित्रस्यति, सर्वज्ञतापथेषु प्रतिष्ठापयमानो नावसीदति,
सर्वशैर्नीकुलीभवति, ससारदोषैर्नोपलिप्यते ॥

तद्यथा कुलपुत्र मायागतनिवृत्तस्य पुरुषस्य सर्वाङ्गप्रत्यङ्गपरिपूर्णस्य दश शरीरस्था
धर्मा न सविद्यन्ते । कतमे दश ? यद्भुत आसुरित वा नि सरित वा, शीत बोष्ण वा, सुधा
वा पिपासा वा, हर्षो वा मन्यवृत्तभावो वा, जातिजर्राव्याधिमरण वा पीडा वा न
२० सविद्यन्ते । एवमेव कुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य ज्ञानमायागतनिर्यातरूपस्यासमिन्नधर्मधातुकायस्य
सर्वभवातिवृत्तस्य सर्वसत्त्वपरिपाकस्य सर्वकल्पान् सत्त्वसमानस्य दश धर्मा न सविद्यन्ते ।
कतमे दश ? यद्भुत ससारमिच्छापो वा ससारभयं युपपत्तिनिर्वेदो वा त्रिपयस्वनुनयो वा
प्रतिघातचित्तता वा उपमोक्तनाम्ना वा सर्वकेशपरितापो वा दुःखनेदानुभात्रो वा निपय
गल्युपपत्तिभय वा भवामिच्छापो वा अनिनिवेशो वा । अपि तु खलु कुलपुत्र निर्देक्ष्यामि
२५ बुद्धानुभावेन अनागताना च बोधिसत्त्वाना निपुत्रबोधिसत्त्वप्रणिधानबलनिवर्धनतायै ॥

भूतपूर्वं कुलपुत्र अतीतिऽप्यनि लोकधातुसमुद्रपरमाणुरजसमाना परेण परतरेण
यदासीत्-तेन कात्रेण तेन समयेन रात्रप्रभा नाम लोकधातु । तस्या खलु पुन कुलपुत्र
रत्नप्रभाया लोकधातौ सुप्रभो नाम कल्पोऽभूद् । तस्मिन् खलु पुन सुप्रभे कल्पे दश
युद्धसदृशाशुपपद्यन्ते सः । तेषां खलु कुलपुत्र दशाना बुद्धसदृशाणां प्राथमकल्पिको धर्म-
३० चरनिर्घोषगगनप्रदीपराजो नाम तथागतोऽर्हन् सम्यक्संबुद्धो लोक उदपादि विद्याचरण-
सपन्न सुगतो लोकनिदलुत्तर पुरुषदम्पसारणि शास्ता देवमनुष्याणां बुद्धो भगवान्,
येन सर्वप्रथममुत्तरा सम्यक्तबोधिरभिसंबुद्धा । स खलु पुन कुलपुत्र तथागतो मन्वे

चातुर्द्वीपकस्य रतिव्यूहाया राजधान्या नातिदूरे उपपन्न । तस्या खलु पुना रतिव्यूहाया राजधान्या पूर्वेण सुप्रभ नाम वनपण्डमभूत् । तस्मिन् खलु पुन सुप्रभे वनपाण्डे रत्नकुसुममेधो नाम बोधिमण्डोऽभूत् । तस्मिन् खलु रत्नकुसुममेधे बोधिमण्डे वैरोचनमणि- पद्मगर्भसिंहासन प्रादुरभूत्, यत्र स भगवान् धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीराजस्तथागतो निपद्य अनुत्तरा सन्यक्सत्रोधिमभिसयुद्ध । तेन च समयेन मनुष्याणा दश वर्षसहस्राणि आयु - 5
प्रमाणमभूत् । अथ प्राणातिपातिषु सर्वेषु लोके प्रादुर्भूतेषु अदत्तादायिषु काममिथ्याचारिषु मृपावादिषु पैशुनिकेषु पारुषिकेषु सभिन्नप्रलापिषु अभिव्यालुषु व्यापन्नचित्तेषु मिथ्यादृष्टिषु, एव दशखलुशलेषु कर्मपथेषु त्रिपुलीभूतेषु सुप्रतिष्ठितेषु स भगवान् धर्मचक्रनिर्घोषगगन- मेघप्रदीपराजस्तथागत, परिपूर्णं वर्षसहस्र बोधिमण्डगतो बोधिसत्त्वाना धर्म देशायामास लोकेन्द्राणा च पूर्वजिनकृताधिकाराणा जम्बुद्वीपकाना च मनुष्याणा बुशलमूलपरिपाचनाय ॥ 10

तेन च समयेन तस्या रतिव्यूहाया राजधान्या जयप्रभो नाम राजा अभूत् । तेन अदत्तादायिना पुरुषाणा चौराणा किल्बिषकारिणा प्राणातिपातिना काममिथ्याचारिणा मृपावादिना पैशुनिकाना पारुषिकाणा सभिन्नप्रलापिना अभिव्यालूना व्यापन्नचित्ताना मिथ्यादृष्टिकानामधर्मरागरक्ताना विपमलोभाभिभूताना मिथ्याधर्मपरिगताना कृतपापाना कृतरौद्राणामकृतपुण्यानामकृतभयभीरुत्राणानाममातृज्ञानामपितृज्ञानामश्रामण्यानामप्राप्तप्या- 15
नाममनार्यज्ञानामपराधिनामनेकानि शतसहस्राणि चारुके प्रक्षिप्तान्यभूवन् दमनार्याय । राज खलु पुन जयप्रभस्य विजितावी नाम पुत्रोऽभूदभिरूप प्रासादिको दर्शनीय परम- शुभवर्णपुष्कलतया समन्वागतोऽष्टविंशतिभिर्महापुरुषलक्षणैरुपेत । अथ स सरस्वतिसगीति- प्रासादाभिरूढो महाक्षीगणपरिवारपरिवृत तेषा चारकावरुद्धाना सत्त्वाना त्रिभिधगाढ- बन्धनबद्धाना भैरवमुक्तोशशब्दमश्रोपीत् । श्रुत्वा च पुनरुद्विग्न सविम्वचित्तो महाकरुणा- 20
सजात तस्मात्प्रासादादवतीर्य तद्धारुके प्रविश्य अद्राक्षीत्तश्चारकगहनप्रक्षिप्तान् सत्त्वान् नानाहडिनिगडकटककुण्डलशृङ्खलाखलीनबन्धनबद्धान् परस्परशरीरिनिनिश्चान् महान्धकार- प्रक्षिप्तान् धूमतिभिरावृतान् निपमनातोपहतशरीरान् धमनीसततगात्रान् क्षुत्पिपासापरि- पीडितान् नम्रान् निर्बस्रान् पाशुरज सम्रक्षितशरीराश्च केशामिच्छादितकायान् ऊरु- निगडबन्धनबद्धान् विविधा कारणा कार्यमाणान् दुःखवेदनामनुभयमानानेकविधान् 25
कारणान् परिदेवत्रिप्रलापान् प्रमुञ्चमानान् । स तान् दृष्ट्वा महत्कारुण्यमुत्पाद्य उदारकरुणा- शयसजात परहिताधानोऽद्भुतचेताश्चारकगहनगतान् सत्त्वान् समाधासयामास बन्धन- निप्रमोक्षाय । स तेषां सत्त्वानामभय दत्त्वा येन राजा जयप्रभस्तेनोपसकम्प्य एवमाह- यत्खलु देवो जानीयात्—मया बधनागारबन्धनगतानां सत्त्वानां कारुण्यादभय दत्तम् । ते मुष्येरन् । अथ जयप्रभेण राज्ञा सर्वाणि पञ्चमात्मशतानि सनिपाल्य परिपृष्टानि— 30
शुम्भाक कथं भवति ? त आह—एते राजकोशनिगोपिनो राज्ञो यथाप पराक्रान्ता । राजोऽन्त पुरे पराव्रमन्तो गृहीता । यथाहो द्योते । अथ एतेषां दण्डो बधनगतानां वा मरणम् । योऽप्येषामनुमश्रय्य प्रतिपद्यते, सोऽपि राजोऽपरार्थी ॥

अथ खलु स विजितायी राजपुत्रो महाकरुणापरिपीडितस्तानमात्यान् प्रोवाच-
 तथास्तु यथा यूय वदथ । तदयोजसृजतैतानपरधिना पुरुषान् । अहमेषामधार्थं सर्वदुःख
 वेदना ससोढुमुसह्ये । यद् युष्माभिरेषा करणीय तन्मम कुरुत । अहमेषा बन्धनविप्रमोक्षाय
 निविधकारणापरिगत कायजीमित परित्वजामि । तत्कस्य हेतोः ? यद्यहमेतान् सत्त्वा
 5 नस्माद्बन्धनात् शक्नोमि मोचयितुम्, तत्कथं शक्यं त्रैधातुबन्धनागारगतान् सत्त्वास्तृष्णा
 पाशनिबन्धान् अविद्यागहनगतान् मोहान्धकारप्रक्षितान् दारिद्र्यदुःखप्रपीडितान् गम्भीर-
 गहनदुर्गतिप्रतिपन्नान् विसलितत्रिगर्णशरीरान् निरस्तसर्वेन्द्रियप्रयोगान् विभ्रान्तमानसान्
 अनि सरणदर्शिन आलोकनिरहितास्ताश्रैषातुकाभिनिविधान् पुण्यज्ञानसंभारविकलान्
 ज्ञानायतनपरिच्छिन्नानानाहेशमल्लिगचित्तान् दुःखज्वरप्रक्षितान् मारवशगतान् जातिजरा
 10 रमणशोकपरिदेवदुःखदौर्मन्त्योपायासप्रपीडितान् परिमोचयितुम् ॥

अथ खलु विजितायी राजकुमारस्तान् सर्वान् बन्धनगतान् सत्त्वास्माद्बन्धना
 गारात्परिमोचयति स्म आत्मपरित्यागेन सर्वपरिधारेण सर्वधनस्कन्धेन । स तान्
 परिमोच्य यत्तेषां सत्त्वानां दुःखोपधानं तदुत्सृज्य न विनिवर्तयते स्म । अथ तानि पञ्चा
 मात्यशतान्यूर्ध्वबाहूनि उल्लोशमानानि जयप्रभं राजानमुपसक्राम्य एवमाहु-यत्खलु देवो
 15 जानीयात्-विजितायिनं बुभारस्य च्छन्देनाथ राजकोरो निरुप्यते । अस्माकमपि सर्वेषां
 जीविते सशय । यदि देवो विजितायिनो राजकुमारस्य निर्ग्रहणं न करिष्यति, देवस्य
 नचिरेण जीवितं न भविष्यति ॥

अथ खलु जयप्रभो राजा कुपितो विजितायिनं राजकुमार सह तैरपराधिमि
 पुरुषैर्धवायोऽसृष्टवान् । तस्य माता जनेत्री तच्छ्रुत्वा उद्विग्ना स्त्रीसहस्रपरिवृता प्रमुक्तकेशी
 20 निराभरणग्रीरी स्रमुल्लं न्याल्लुप्य उरस्ताडयन्ती पाञ्चवकीर्णशिरस्का क्रन्दमाना आर्तस्वर
 रुदन्ती राजानमुपसक्राम्य सपरिवारा चरणयोर्निपत्य एव विहाययायास-प्रमुञ्च देव विजितायिनं
 राजकुमारम् । देहि देव कुमारस्य जीवितम् । अथ राजा विजितायिनं कुमारं सशुभं
 स्थापयिष्या एवमाह-उत्सृज्य बुभार एतानपरधिनां मनुष्यान् । यदि नोक्षयसि, तदेषामर्थाय
 यथमुपगमिष्यसीति । स यथमभ्युपगतज्ञानसकीनेन चित्तेन असत्त्वचितेन सर्वज्ञतारम्भण
 25 प्रयुक्तेन परहितपरिणतेन महाकरुणापूर्णगमेन । तस्य जनेत्या राजा जयप्रभोऽर्थमास
 धाचितो दर्शनाय-अर्धमासं बुभारो दानं ददातु यस्य येनार्थं । ततो यथाकामं करणीयं ।
 भवतु तत्तथैति राशानुज्ञातम् । अथ तस्या रतिव्यूहाया राजधान्या उत्तरेण पूर्ववज्ज्वायटप्रकृत
 सूर्यप्रभं नाम महोद्यानम् । तत्र बुभारोऽभिनिष्कम्य यस्य येनार्थं तस्य तत्रादात् । तेन
 निरर्गलयज्ञं यजता अर्धमासं त्रिभिर्धा दानविधयो दत्ता । अन्नमन्नार्थिभ्यः पानवलयपुष्पमात्यविदे-
 30 पनचूर्णचीरच्छत्रम्भजपताकारत्वाभरणविधिरभूषणसर्जोपकरणत्रियवस्तुदर्शिन्यो निरुष्ट ॥

ततः पश्चिम दिक्ते सर्वजनकायं संनिपतित । राजामालकीगणश्रेष्ठिगृहपति-

नैगमजनपदा सर्वपाषण्डाश्च सन्निपतिता । स च भगवान् धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीप
 राजस्तथागत सत्त्वपरिपाकविनयकालभागमय्य त यज्ञवाटमुपसन्नान्तो देवेन्द्रगणपरिवृतो
 नागेन्द्रगणपरिवृतो नागेन्द्रसंपूजितो यक्षेन्द्रकायाभिनतो गन्धर्वेन्द्राभिद्युतोऽसुरेन्द्रप्रणतशरीर-
 श्वडामणिविभूषितप्रसन्नचित्तो गरुडेन्द्रपूजाविधिभिरभिप्रकीर्ण प्रीतिमनोभि किन्नरेन्द्रै
 परिपूजित स्तुतिसंगीतिसचोदितो महोरगेन्द्रसप्रेक्षितावलोकितपदन । अद्राक्षीत् स 5
 महाजनकायो विजितावी च राजकुमारस्त भगवन्त धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराज
 तथागतमर्हन्त सम्पत्समुद्भ दूरत एवागच्छन्त प्रासादिक दर्शनीय शान्तेन्द्रिय शान्तमानस
 गुप्तं जितेन्द्रिय नागमित्र सुदान्त हृदमियाच्छ विप्रसन्नमनापिल महता बुद्धिविभुर्वितप्राप्ति
 ह्यार्येण महत्या बुद्धवृषभितया निरोचयमान बुद्धाधिपतेयेनाभिमन्त' बुद्धमाहात्म्यतया
 प्रभासयमान महाबुद्धलक्षणानुव्यञ्जनविभूषणोपशोभितकाय सर्वलोक बुद्धप्रभामण्डलान् 10
 भासेन स्फुरमाण बुद्धरश्मिभिरवभासयमान सर्वरोमनिरेम्यो गन्धरत्नार्चिंश्चराणि प्रमुञ्चमान
 बुद्धक्षेत्रप्रकम्पनेन सर्वशोक स्रक्म्पयमान सर्वव्यूहमेघप्रवर्षणेन बुद्धविजयेण सर्वसत्त्वकेश
 प्रजहनेन बुद्धेर्पापयेन सर्वसत्त्वप्रीतिनेगविजयेनेन बुद्धदर्शनप्रभासेनोपसन्नममाणम् । दृष्ट्वा च
 भगवतोऽन्तिके चित्तमभिप्रसादयामासु ॥

अथ खलु विजितावी राजकुमार स च महान् जनकायस्त भगवन्त धर्मचक्र- 15
 निर्घोषगगनमेघप्रदीपराज तथागत दूरादेव प्रत्युद्गम्य प्रसन्नचित्त सर्वशरीरेण प्रणिपत्य
 पादौ शिरसाभिरन्व्य अनेकरिधया पूजया सपूय एव वाचमभाषत—एहि भगवन्, एहि
 सुगत । समन्वाहता स्म तथागतेन, अनुपरिगृहीता स्म सुगतेन । अथ खलु विजितावी
 राजकुमारस्तस्य भगवतोऽप्राप्तनमुपदर्शयन् एवमाह—निपीदतु भगवान् । इदमासन व्रजतम् ।
 ततो भगवत् उपसन्नामतस्तदासन शुचिर्गर्भशरीरकायिकभिर्देवताभिर्दुद्धानुभावेन गन्धमणि- 20
 रानपद्मगर्ममधिष्ठितम् । न्यपीदद्भगवान् धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्तथागतस्तप्रासने,
 आसनपरिवारेषु च बोधिसत्त्वा । तस्य सहदर्शनेन तस्या पर्षदि सर्वेषा सत्त्वानां सर्व-
 व्याधय प्रशान्ता, सर्वारणानिरणविगताथार्यधर्माणा भाजनीभूता सस्थिता ॥

अथ खलु भगवान् धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्तथागतस्तान् सरत्त्वान् भाजन-
 भूतान् विदित्वा अनुपूर्वेण कथामकर्षीत् । यद्गत हेतुमण्डलप्रभास नाम सूत्रान्त सप्रकाशया 25
 मास । सराङ्गसहस्रप्रयुक्त च वदनान्तरात् सर्वधर्माङ्गसप्रयुक्त सर्वजगन्मन्त्रसागरनिरुक्ति-
 निर्नादिनिर्घोष निश्चारयामास । अथ तानदेव तन पर्षदोऽशीतीनां प्राणिनियुतानां विरजो
 विगतमल धर्मेषु धर्मचक्रुरुत्पन्नम् । बहुभिक्ष प्राणिनियुतैरदौक्षमूषितप्राप्ता । दश च
 प्राणिसञ्ज्ञाणि महायाने विनीतानि, यद्गत समन्तमद्रबोधिसत्त्वचर्यानिहाप्रणिधानपरिवृत्ति
 नयेऽन्यतरितानि । एव तस्य भावतो महानुद्भविर्बुर्वितैत धर्मचक्र प्रवर्तयमानस्य दशसु 30
 दिक्षु बुद्धक्षेत्रशतसङ्घपरमाशुरज सना सत्त्वा महायाने विनयनगमन् । अनन्तनप्याथ
 सरत्वा दशदिशि लोके नानाबुद्धक्षेत्रप्रसरत्तमसरत्त्वेष्वपायभूमि विनियर्तयामासु ।

गणनासप्तमित्रान्ताश्च सत्त्वा खर्गोपपत्तिपथे प्रतिष्ठापिता अभूवन् । विजितावी च राजकुमार इम सर्वसत्त्वरिपाकायथाशयसचोदनकुशलमूलसमय बोधिसत्त्वविमोक्ष प्रव्यलभत ॥

स्यात्खलु पुनस्ते कुलपुत्र-अन्य स तेन कालेन तेन समयेन विजितावी राजकुमारोऽभूत्, येन तस्त्वकायजीरित परित्यज्य सर्वधनस्कन्धपरिवार परित्यज्य सर्वमानुष्यक च जीवलोक्सुख परित्यज्य ते धन्यनगता सरना तस्माद्वन्धनात् परिमोक्षिता १ स च निर्गलो महायज्ञो यष्ट १ स च भगवान् धर्मचक्रनिर्घोपगगनगोधप्रदीपराजसत्पागतोऽहन् सम्पक्सुबुद्ध आरागत १ तस्य च तथागतस्य सहदर्शिनानुत्तराया सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् १ एष च सर्वसत्त्वरिपाकायथाशयसचोदनकुशलमूलसमयो बोधिसत्त्वविमोक्ष प्रतिलब्धः १ न खलु पुनस्ते कुलपुत्र एव द्रष्टव्यम् । अह स तेन कालेन तेन समयेन विजितावी नाम 10 राजकुमारोऽभूवम् । मया तद्विजितावीराजकुमारभूतेन महाकरणाप्रपीडितेन सर्वजगदित-प्रतिपन्नेन त्रैधातुकानिश्चितेन निपाकाप्रतिवाङ्मिणा यशस्वीर्तिनामानमिनन्दिना आत्मान-मनुत्कर्षयता परमपस्यता सर्ववस्तुनभिनिविष्टेन भक्तब्रह्मलितेन त्रैधातुकानिश्चिना लोकनिपयसुखनिमुखेन तथागतनिपयाविमुखेन बोध्याशयपिशुदेन अध्याशयवज्रपरिनिष्पन्नेन सर्वजगन्महाधैरीप्रयोगेन सर्वजग-महाकरणाद् व्युत्पशमसप्रयुक्तेन तथागतब्रह्मव्याशय- 15 मव्यात्पता बोधिसत्त्वमार्गं परिशोवयता महापानव्यूहनिर्माणपथमनुवृत्ता सर्वज्ञतामार्गं भवित्रिलोक्यता इमान्येन दुष्कराणि कृतानि । एव चिरप्रतिलब्ध कुलपुत्र मयैव सर्वसत्त्वरिपाकायथाशयसचोदनकुशलमूलसमयो बोधिसत्त्वविमोक्ष ॥

तर्हि मयसे कुलपुत्र-अन्यानि तानि तेन समयेन पद्माप्राव्यशतान्यभूवन्, ये स राजा जयप्रभो रितय विज्ञाप्य मम वधायोद्योजित १ न खल्वेव द्रष्टव्यम् । इमानि 20 तानि पञ्च पुरपशतानि यानि देवदत्तेन भगवतो वधायोद्योजितानि । तानि च भगवता त्रिनीय अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ व्याकृतानि-भविष्यत्यागतेऽध्वनि सुमेरुपरमापुरज-समै कल्पे एकस्मिन् सुप्रभनामधेये कल्पे पञ्च बुद्धशतानि नानाबुद्धक्षेत्रगुणव्यूहानि नानाजन्मुत्तुल्लोससमनानि नानामातापितृव्यपदेशानि नानाजन्मविदुर्भितसदर्शनानि नानाभिनिष्क्रमणविदुर्भितानि नानाबोधिवृक्षप्रभासदर्शनानि नानाबोधिमण्डोपसंज्ञाणमुत्त्वानि 25 नानामात्रभङ्गसदर्शनानि नानाभिरबोधिविदुर्भितसदर्शनानि नानाधर्मचक्रप्रवर्तननयनाम निरर्चीनि नानासूत्रान्तनयनिर्देशानि नानानात्रपयष्टतोदाहाराणि नानापर्वमण्डल-यूहानि नानाप्रभाभा टलप्रभा यष्टप्रमुञ्चनानि नानासु प्रमाणानि नानाशासनाधिष्ठानानि नाना-शासनशिक्षादीनि नानानामधेयानि महाकरणाशरीराणि, येषां प्रायमकल्पयो महावारणिको नाम तथागतो रत्नप्रभाषा लोभधातानुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसमोत्स्यते । तस्यामेव 30 लोकायातौ द्वितीय सर्वत्रादितप्रणिधानचन्द्रो नाम तथागत उदास्यते । तृतीयो महा-

करुणासिंहो नाम तथागत उत्पत्स्यते । चतुर्थः सर्वलोकहितैपी नाम तथागत उत्पत्स्यते ।
यावत्सर्वपश्चिमो वैद्यराजो नाम तथागत उत्पत्स्यते ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्र-अन्ये ते तेन कालेन तेन समयेन अपराधिनः पुरुषा राज-
किस्त्रिपकारिणोऽभूवन् ये ते मया बध्यघातपशगताः स्वकायजीमितं परित्यज्य ततो
बन्धनात् परिमोक्षिताः ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इमे ते नकुच्छन्दपूर्वगमा भद्रकल्पिका- 5
स्तथागताः । तदन्यानि च दश बोधिसत्त्वासख्येयशतसहस्राणि यैर्भगवतोऽनन्तब्रह्मविद्युष्ट-
निर्नादितश्रीसंभवमतेस्तायागतस्य दर्शनेन अनुत्तराया सम्यक्संबोधो चित्तमुत्पादितम्,
यान्येतां हि दशसु दिक्षु बोधिचर्यां चरन्ति । इमे च सर्गसत्त्वपरिपाकयथाशयसचोदन-
कुशलमूलसंभ्रम बोधिसत्त्वनिमोक्ष भावयन्ति त्रिपुलीकुर्वन्ति ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्र-अन्यः स तेन कालेन तेन समयेन जयप्रभो नाम राजा 10
अभूत् ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । सत्यकं स महावादी तेन कालेन तेन समयेन जयप्रभो
नाम राजा अभूत् । तत्किं मन्यसे कुलपुत्र-अन्यः स तेन कालेन तेन समयेन राजपरि-
वारोऽभूदन्तःपुरख्यागारदौवारिकपार्षद्या वा अनुयात्रिका वा ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इमानि
तानि पष्टिर्निर्ग्रन्थसहस्राणि, यानि सत्यकेन महावादिना भगवतः सकाशमुपनीतानि,
वादिष्वजधारणतया भगवतो वादायोपसंक्रान्तानि । तानि च सर्गाणि भगवता व्याकृतान्यनु- 15
त्तराया सम्यक्संबोधौ । नानाबुद्धक्षेत्रव्यहैर्नानाकल्पैर्नानानामधेयैस्तथागता लोके उत्पत्स्यन्ते ॥

स खलु पुनः कुलपुत्र विजितायी राजकुमारो मातापितृभ्यामनुज्ञातस्नान् बन्धन-
गतान् सत्त्वान् परिमोच्य स्फीतां वसुमतीं धनकनकरत्नसमृद्धामपहाय पुत्रदार चोत्सृज्य
तस्य भगवतो धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्य तथागतस्यान्तिके प्राव्रजत् । प्रव्रजित्वा
पञ्च वर्षसहस्राणि ब्रह्मचर्यमचरत् । एतस्मिन्नन्तरे दश समाधिमुखसहस्राणि सनिष्यादया- 20
मास । दश च धारणीमुखसहस्राणि प्रत्यलभत । दश च अभिज्ञानयसहस्राण्यवक्रान्तानि ।
दश बोधिसत्त्वप्रज्ञानिधानसहस्राणि प्रतिरभते स्म । दश चास्य सर्वज्ञताप्रेतसहस्राण्यप्या-
जातानि । दश चानेन क्षान्तिमुखसहस्राणि परिशोधितानि । दश चिचनिष्यत्तिसहस्राण्यभि-
निर्हृतानि । दश च बोधिसत्त्वप्रज्ञशरीराणि सर्गयितानि । दश च बोधिसत्त्वज्ञानमुख-
सहस्राण्यवक्रान्तानि । दश चास्य प्रज्ञापारमितानयसहस्राण्यप्याजातानि । दश च बुद्धसहस्र- 25
दर्शनदिष्युखसहस्राण्यामुखीभूतानि । दश च अनेन बोधिसत्त्वप्रणिधानसहस्राण्यभिनिर्हृतानि ।
स एव धर्मसमन्वागतः प्रतिचित्तक्षणे दशसु दिक्षु दशबुद्धक्षेत्रसहस्राण्यप्याजामति स्म ।
एकैकस्यां च लोकापातो चित्तक्षणे चित्तक्षणे दश बुद्धसहस्राणि पूर्वान्तापरान्ततोऽनुरमरति
स्म । तेषां च तथागतानां दश बुद्धनिर्माणसमुद्रमहस्राणि दशदिक्प्रसृतान्यन्यतरन्ति स्म ।
चित्तक्षणे चित्तक्षणे दश बुद्धक्षेत्रसहस्रपर्यापनान् सर्वसत्त्वानद्राशीत् । नानागात्युपपन्ना- 30

क्षयवत् उपपद्यमानान् हीनान् प्रणीतान् सुगतान् दुर्गतान् सुवर्णान् दुर्बर्णान् यथाकामोपगतान् । तेषां च सत्त्वानां श्युत्युपपत्तीरिवतरति स्म । चित्तपरिवर्तान् चित्तचरितानि चिन्तानन्तर्यतानामाशयनानात्मनिन्द्रियसागरानपि प्रयोगप्रसरानपि कर्मवसानमपि परिपाकनिनयकालमपि अवतरति स्म ॥

- ४ स खलु पुन कुलपुत्र विजितावी राजकुमारस्ततश्च्युत्वा तत्रैव जम्बुद्वीपे रतिव्यूहाया राजधान्या तस्मिन्नेव राजकुले उपपद्य चरन्तिराज्यैश्वर्यं प्रत्यलभत । तेन चक्रवर्तिराजभूतेन तस्य भगवतो धर्मचक्रनिर्घोषगगनमेघप्रदीपराजस्य तथागतस्य परिनिर्वृतस्यानन्तर धर्मगगना म्युद्रतथीराजो नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तत्रैव बोधिमण्डे शक्रभूतेन देवेन्द्र-
 १० गर्भो नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तत्रैव लोकधातौ सुयामदेवराजभूतेन धरणीश्रीपर्वततेजो नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव लोकधातौ सतुपितदेव राजभूतेन धर्मचक्रप्रनिर्घोषराजो नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव लोकधातौ सुनिर्मितदेवराजभूतेन गगनका-तराजो नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव लोकधातौ वशवर्तिदेवराजभूतेनानवमर्दककेतुर्नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव लोकधातावसुरेन्द्रभूतेन सर्वधर्मनिगर्जितराजो नाम तथागत आरागित ।
 १५ तस्यानन्तर तस्मिन्नेव लोकधातौ ब्रह्मेन्द्रभूतेन धर्मचक्रनिर्माणसमन्तप्रतिभासनिर्घोषो नाम तथागत आरागित । इति हि कुलपुत्र एतास्तथागतान् प्रमुखान् कृत्वा तस्यामेव रत्नप्रभाया लोकधातौ तस्मिन्नेव सुप्रभे कल्पे दश बुद्धसहस्राण्युदपद्यन्त । सर्वे च ते तथागता विजिताविना राजकुमारेणारागिता । तस्य खलु पुन कुलपुत्र सुप्रभस्य महाकल्पस्यानन्तर सुरस्मिर्नाम कल्पोऽभूत् । तस्मिन्श्च सुरस्मिकल्पे दश बुद्धसहस्राण्युपपद्यन्त । अह च
 २० तस्मिन् कल्पे महामतिर्नाम राजा अभूद्यम् । तेन मे राजभूतेन लक्ष्मणश्रीपर्वतो नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव कल्पे गृहपतिभूतेन सबृत्स्कन्धो नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव कल्पे अमाल्यभूतेन विगलवस्तो नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव कल्पेऽसुरेन्द्रभूतेन वैश्याधी नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव कल्पे वृक्षदेवताभूतेन लक्षणसुमेरुर्नाम तथागत आरागित । तस्या
 २५ नन्तर तस्मिन्नेव कल्पे सार्यावाहभूतेन विमलाद्दुर्नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव कल्पे नगरदेवताभूतेन सिंहविक्रान्तगामी नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव कल्पे वैभ्रान्णभूतेन देवेन्द्रचूडो नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव कल्पे गार्धराजभूतेन धर्मोद्गतश्रीर्तिर्नाम तथागत आरागित । तस्यानन्तर तस्मिन्नेव कल्पे दुग्माण्डेन्द्रभूतेन जयभासमधुटी नाम तथागत आरागित ॥
 ३० इति हि पुन्युप नयेतान् दश तथागतान् प्रमुखान् कृत्वा तत्र सुरस्मिन्कल्पे पार्थिवुदकोद्य आरागिता । नामोपपत्तिक्रियायिकया सर्वे च मे तथागता पूजिता । एकैक

च तथागतमुपसंक्रामन्त्या अनन्तमध्यः सत्वधातुरक्षुत्तरायां सम्यक्संबोधौ परिपाचितः ।
 एकैकं च तथागतमुपसंक्रामन्त्या नानासमाधिमुखानि प्रतिलब्धानि । नानाधारणीमुखानि
 नानाभिनिर्हारनया नानाप्रतिसंविन्नयाभिनिर्हारा नानासर्वज्ञतानयानुगमा नानाधर्मालोकमुख-
 प्रतिलाभनया नानाज्ञाननयानुगमविचारा नानादिकसमुद्रप्रवेशावभासा नानाक्षेत्रसमुद्रावतार-
 प्रवेशावभासा नानातथागतदर्शनसमुद्रविज्ञप्स्यवभासाः प्रतिलब्धाः, अवक्रान्ता विशुद्धाः 6
 संबर्धिताः प्रसृताः प्रतिसृताः । यथा च तत्र सुरस्मिकल्पे तथागता आरागिताः, तथा सर्वत्र
 लोकधातुसमुद्रपरमाणुरजःसमेष्टु कल्पेषु ये कैचित्तथागता उपपद्यन्ते, येऽपि तदन्येभ्यो
 लोकधातुभ्य आगत्य तथागता धर्म देशयामासुः, तेषां मया सर्वेषां तथागतानामन्तिकार्ष्ण-
 देशना श्रुता, श्रुत्वा च संधारिता । सर्वे च मया ते तथागता आरागिता अभिराधिताः ।
 तेषां च मे बुद्धानां भगवतां शासनं संधारितम् । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानामन्तिकार्ष्ण-
 सर्वसत्त्वपरिपाकयथाशयसंचोदनकुशलमूलसंभवो बोधिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धो नानाप्रति-
 लाभनयनानाविमोक्षनयमुखैः ॥

अथ खलु सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभा रात्रिदेवता तस्यां वेलायामेतं विमोक्षनयं
 परिदीपयन्ती संदर्शयमाना सुधनं श्रेष्ठिदारकं गायाभिरुच्यभापत—

अचिन्त्यमेतं परमं विमोक्षं 15

मां पृच्छसि त्वं खलु यत्प्रतीतः ।

विनिर्दिशत्याः सुगतानुभाव-

च्छृणुष्व तन्मे निखिलं यथावत् ॥ १२ ॥

कल्पाननन्तान् विपुलानचिन्त्यान्

क्षेत्रार्णवांश्चाप्रतिमानसंख्यान् । 20

सर्वानतिक्रम्य बभूव रम्या

रत्नप्रभा या खलु लोकधातुः ॥ १३ ॥

तस्यामभूत्सुप्रभतामधेयः

कल्पोऽमितानां प्रभवो जिनानाम् ।

आरागितास्ते खलु मे मुनीन्द्रा 25

विमोक्षमेतं परिभाषयन्त्या ॥ १४ ॥

यस्यां रतिन्युहसनामिकाभू-

द्विस्तीर्गचित्रा वरराजधानी ।

सुमिशुद्धचित्ता विपमप्रयोगाः

सत्या द्वि यस्यामभयंस्तदानीम् ॥ १५ ॥ 30

जयप्रभोऽस्यां नृपतिर्वभूव

धर्मेण यत्नाननुशालि सत्त्वान् ।

पुत्रोऽस्य नाम्ना विजिताविरासीत्
 प्रासादिको लक्षणचित्रिताङ्गः ॥ १६ ॥ ,
 वधाय सृष्टानि नृपेण तेन
 तदा सहस्राण्यपराधिनां हि ।
 5 दृष्ट्वा कुमारः कृपया परीत-
 स्तान् विप्रमोक्षाय नृपं यथाचे ॥ १७ ॥
 श्रुत्वा नृपोऽमाल्यगणं तदानी-
 माहूय तेषां निखिलं तदाह ।
 ते प्रोचुरेनं प्रणिपत्य सर्वे
 10 त्वद्वातनायैव नृप प्रयोगः ॥ १८ ॥
 विप्राहितस्तैर्नृपतिस्तदैवं
 वधाय तं पुत्रमथोत्ससर्ज ।
 अदीनवक्त्रः स्ववधानपेशो
 बभ्यानत्यजन्न स राजसूनुः ॥ १९ ॥
 15 श्रुत्वा वधोत्सृष्टमथास्य माता
 सान्तःपुरार्ता नृपतिं यथाचे ।
 मुञ्चार्धमासं नृपते कुमारं
 दातुं प्रदानान्यखिलानि लोके ॥ २० ॥
 दत्ताम्यनुव्रथ नृपेण तेन
 20 प्रादात्स दानानि यपोचितानि ।
 रात्रिदिवं दानमथार्धमासं
 इत्थां त्रिदशम्यः समुपगतानाम् ॥ २१ ॥
 पापण्डिनां यस्य यदीप्सितं तद्
 तस्मै ददाति स्म वधाय सज्जः ।
 25 मुक्तार्तनादाथ विनिर्जगाम
 सा राजधर्म्या जनता समग्रा ॥ २२ ॥
 सद्धर्मघोषाम्बरदीपराजो
 बोधिद्रुमस्थः सुगतस्तदानीम् ।
 पषानि ज्ञात्वा जगदिन्द्रियाणि
 30 तं यज्ञवाटं कृपया जगाम ॥ २३ ॥

उपेत्य तस्यां परिषद्ययासौ तथागतव्यूहविकुर्वितेन । धर्मप्रदीपाम्बुदधर्मघोष-	
सूत्रान्तराजं सुगतो बभाषे ॥ २४ ॥	
अनन्तमप्यां जनतां विनीय	5
स व्याकरोति स्म तदाप्रबोधौ । संप्रस्थितोऽसौ विजिताव्युदग्रो राजात्मजश्चैत्र चराप्रबोधौ ॥ २५ ॥	
आराग्य बुद्धं विपुलं च तस्मै विधाय पूजां मुदितो बभाषे ।	10
द्वीपो भवेयं जगतां विनेता त्राणं शरण्यश्च परायणं च ॥ २६ ॥	
स प्राव्रजत्तस्य मुनेः समीपे संबोधिमार्गं परिमार्गमाणः । धर्मस्वभावं सुपरीक्षमाणो	15
यत्र स्थितः कल्पशतानि चीर्णः ॥ २७ ॥	
दुःखार्णवत्वे पतितामनायां कृपायमाणो जनतामशेषाम् । संबोधिमार्गं परिभावयित्वा लभते तदानीं स विमोक्षमेतम् ॥ २८ ॥	20
ये तत्र कल्पे सुगता बभूवु- राराग्य तानप्यखिलान् प्रसन्नः । पूजां च तेषामकरोदुदारां संधारयामास च धर्मचक्रम् ॥ २९ ॥	
तदुत्तरे कल्पमहार्णवेषु क्षेत्रार्णवाणुप्रतिमेव्यशेषाः । ये चोदयात्यन्तजिनास्तदानी-	25
नारागयानास स तान् प्रपूज्य ॥ ३० ॥	
अहं स आसं विजिताविनागा दृष्ट्वा नरांश्चारकवन्धनस्थान् । तद्विप्रमोक्षाय विसृज्य देहं लब्धो ममायं हि तदा विमोक्षः ॥ ३१ ॥	30

यो भाषितः कल्पमहासमुद्रान्
 क्षेत्रोदधीनां परमाणुसंख्यानम् ।
 प्रतिक्षणं चैव विवर्धितोऽमू-
 दनन्तमच्चैरसमैर्येभिः ॥ ३२ ॥
 दृष्टाश्च मे केचन ये मुनीन्द्राः
 प्राप्तश्च यं मे निखिलेष्ववातः ।
 मुखैर्नयानानपरापरं च
 संदर्शितोऽयं मम तद्विमोक्षः ॥ ३३ ॥
 तेषामचिन्त्ये हि विमोक्षतत्त्वे
 संशिक्षिताहं बहुकल्पकोटीः ।
 प्रतिष्ठिता यत्र जिनैर्विसुक्तान्
 सद्गर्भमेघान् युगपत्पिबन्ती ॥ ३४ ॥
 क्षेत्राणि सर्वाण्यपि सर्वदिक्षु
 स्फुरन्ति कायेन असम्भ्रमानाः ।
 प्रतिक्षणं क्षेत्रपथेष्वचिन्त्यां-
 ऋष्याभिधानान् प्रविशन्ति वंशान् ॥ ३५ ॥
 अशेषतल्लप्यजिनार्णवाना-
 मेकैकज्ञश्चाभिमुक्त्वा भवन्ति ।
 विदर्शयन्त्येव च ते जिनेषु
 स्वकायमेघान् प्रतिविम्बभूताः ॥ ३६ ॥
 सर्वासु दिक्ष्वप्युपसंक्रमन्तो
 विभान्ति ते सर्वतयागतानाम् ।
 व्यूहानशेषानभिवर्षमाणाः
 पूजां प्रकुर्वन्ति च ते जिनानाम् ॥ ३७ ॥
 पृच्छन्त्यथो बुद्धसमुद्रसंख्यानम्
 प्रश्रोदधीस्ते विपुलाननन्तान् ।
 संधारयन्त्यप्यमितान् जिनानां
 ते धर्ममेघानभिवर्षमाणान् ॥ ३८ ॥
 सर्वास्वशेषासु च दिक्षु यान्ति
 चक्षुष्ये ते जितमण्डलेषु ।

अनेकरूपासनसंनिपण्णा

नानाविकुर्वासुपदर्शयन्तः ॥ ३९ ॥

अनन्तवर्णैरपि चात्मभावैः

सहस्रशः सर्वदिशः स्फरन्ति ।

अनन्तमध्यानि त्रिदर्शयन्ति

रूपाणि चाप्येकसमुच्छ्रयं ते ॥ ४० ॥

एकैकतो रोममुखादसंख्यान्

मुञ्चन्ति ते रश्मिमहासमुदान् ।

क्लेशाग्निदाहं शमयन्ति चैव

सर्वप्रजानां त्रिविधैरूपायैः ॥ ४१ ॥

यत्र स्थिता निर्मितकायमेधा-

नेकैकरोग्णः प्रविमुञ्चमानाः ।

तैरद्भुतैः सर्वदिशः स्फरित्वा

धर्मान्बुधैर्विद्विनयन्ति सत्त्वान् ॥ ४२ ॥

नयप्रवेशोऽयमचिन्त्यरूपः

समाश्रयः सर्वजिनात्मजानाम् ।

यत्र प्रतिष्ठाय चरन्ति चर्यां

क्षेत्रेषु सर्वेष्वपरान्तकल्पान् ॥ ४३ ॥

यथाशयं धर्ममुदीरयन्तः

ते दृष्टिजालाद्विनिवर्तयन्ति ।

स्वर्गापवर्गार्विनिवेश्य सत्त्वान्

सर्वज्ञभूमिं प्रविदर्शयन्ति ॥ ४४ ॥

लोकोपपत्तिष्वखिलास्वचिन्त्यै-

रनन्तवर्णैरपि चात्मभावैः ।

यथाशयं धर्ममुदाहरन्ति

ते सर्वसत्त्वप्रतिभासरूपाः ॥ ४५ ॥

एतांस्तथान्यानपि चाप्रमेयान्

क्षेत्रार्णवाणुप्रतिमानचिन्त्यान् ।

अच्छम्भि ते वर्णमहासमुद्रान्

विमोक्षमेतं प्रतिलम्प्य शान्तन् ॥ ४६ ॥

एतमहं कुलपुत्र सर्वसत्त्वपरिपाक्यपाशयसंचोदनकुशलमूलसंभवं बोधिसत्त्वविमोक्षं

जानामि । किं मया शक्यं सर्वलोकगतिसमतिक्रान्तानां बोधिसत्त्वानां सर्वलोकोपपत्तिप्रति-

भासप्राप्तानां सर्वज्ञानावरणपर्वतविकिरणप्रयुक्तानां सर्वधर्मस्वभावलक्षणप्रतिविद्धानां सर्व-
 क्लेशावरणान्धकारविधमनप्रयुक्तानां सर्वधर्मप्रविचाराभिनिर्हरिकुशलमूलानां निरात्मधर्मज्ञान-
 प्रत्यक्षाणां सर्वसत्त्वपरिपाकविनयाप्रतिप्रसन्नधानामद्वयधर्मधातुनयसुप्रतिविद्धानां सर्ववाक्पथ-
 नयसागरानुप्रसृतबुद्धीनां चर्यां ज्ञातुं गुणसमुद्रान् वा अवतर्तुं ज्ञानविक्रमो परिज्ञातुं
 ६ चिन्तावस्थानं वा प्रज्ञातुं समाधिवशिता वाधिगन्तुं विमोक्षविकुर्वितं वा समाज्ञातुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इयमिहैव जन्मुद्धीपे लुम्बिनीवने सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्नाम लुम्बिनी-
 वनदेवता प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वा जाता भवन्ति तथागतकुले ?
 कथमालोककरा भवन्ति लोकानाम् ? कथमपरान्तकोटीगतान् कल्पान् बोधिसत्त्वसंचारिकां
 चरन्तो न परिखिद्यन्ते ?

10 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवतायाः
 पादौ शिरसाभिवन्ध सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभां रात्रिदेवतामनेकशतसहस्रकृत्वः
 प्रदक्षिणीकृत्य वन्दित्वा नमस्कृत्य प्राङ्गलीकृतोऽवलोकयमानः सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्य-
 प्रभाया रात्रिदेवताया अन्तिजात्प्रक्रान्तः ॥ ३९ ॥



४२ सुतेजोमण्डलरतिश्रीः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सर्वजगद्रक्षाप्रणिधानवीर्यप्रभाया रात्रिदेवतायास्ता-
मनुशासनीमनुस्मरन् तं सर्वसत्त्वपरिपाकयाशयसंचोदनकुशलमूलसंभवबोधिसत्त्वविमोक्षं
परिभावयन् विपुलीकुर्वन् अनुपूर्वेण येन लुम्बिनीवनं तेनोपजगाम । उपेत्य लुम्बिनीवनं
प्रदक्षिणीकृत्य सुतेजोमण्डलरतिश्रियं लुम्बिनीवनदेवतां परिगन्नेपमाणोऽपश्यत्सुतेजोमण्डल- 6
रतिश्रियं लुम्बिनीदेवतां लुम्बिनीवनेषु सर्वरत्नद्रुमशाखामण्डलकूटागारे मणिपद्मगर्भसिंहासने
निपण्णां विशत्या वनदेवतानियुतशतसहस्रैः परिवृतां पुरस्कृतां धर्मं देशयमानां सर्वबोधि-
सत्त्वजन्मसमुदनिर्देशं नाम सूत्रान्तं संप्रकाशयमानां तथागततोत्राभिजातानां बोधिसत्त्वानां
गुणसमुद्रवेगविबर्धनाम् । दृष्ट्वा च येन सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदेवता तेनोपजगाम ।
उपेत्य सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदेवतायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः 10
स्थित्वा एवमाह—मया देवते अनुत्तरायां सम्पक्स्त्र्योधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं
बोधिसत्त्वा जाता भवन्ति तथागतकुले, कथं बोधिसत्त्वचारिकां चरन्तः सत्त्वानामालोककरा
भवन्तीति ॥

एवमुक्ते सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदेवता सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदबोचत्—
दशेमानि कुलपुत्र बोधिसत्त्वजन्मानि यैः समन्तागता बोधिसत्त्वा जाता भवन्ति तथागत- 15
कुलेषु । निर्याता बोधिसत्त्वाः प्रदक्षिणं बोधिसत्त्वकुशलैर्विबर्धन्ते, न वितिष्ठन्ते न विपी-
दन्ति न विवर्तन्ते न प्रतिप्रस्रम्यन्ते न परिखिद्यन्ते न संसीदन्ति न मुह्यन्ति नावलीयन्ते
न परित्रत्यन्ति न प्रणश्यन्ति । अनुगच्छन्ति सर्वज्ञतादिगनुगमम् । अनुस्मरन्ति धर्मधातु-
नयम् । परिपाकप्राप्ता भवन्ति बुद्धबोधौ । विपुलीकुर्वन्ति बोधिचित्तोत्पादम् । विवर्धन्ते
सर्वपारमिताभिः । विवर्तन्ते सर्वलोकगतिम्यः । संवर्तन्ते तथागतभूमौ । उत्तापयन्ति 20
ज्ञानाभिज्ञताः । आमुखीभवन्ति बुद्धधर्मेषु । अनुगतार्या भवन्ति सर्वज्ञताविषये । कतमानि
दश ? यदुत—सर्वबुद्धोपस्थानप्रणिधिप्रयोगगर्भं नाम प्रथमं बोधिसत्त्वजन्म । बोधिचित्ताङ्ग-
परिनिष्पत्तिसंभवगर्भं नाम द्वितीयं बोधिसत्त्वजन्म । धर्मनयनिष्पत्तिप्रयोगाभिमुखसंभवगर्भं
नाम तृतीयं बोधिसत्त्वजन्म । त्र्यव्यलोकाव्याशयविशुद्धिगर्भं नाम चतुर्थं बोधिसत्त्वजन्म ।
समन्तावभासप्रभागर्भं नाम पञ्चमं बोधिसत्त्वजन्म । सर्वतथागतकुलगोत्रसंभवगर्भं नाम षष्ठं 25
बोधिसत्त्वजन्म । बुद्धवलाभमासालोकालंकारगर्भं नाम सप्तमं बोधिसत्त्वजन्म । समन्तज्ञान-
मुन्यव्यवचारणपरिनिष्पत्तिसंभवगर्भं नामाष्टमं बोधिसत्त्वजन्म । धर्मधातुनिर्माणान्युद्भवगर्भं नाम
नवमं बोधिसत्त्वजन्म । तथागतभूम्याक्रमणवेगगर्भं नाम दशमं बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमसर्वबुद्धोपस्थानप्रणिधिप्रयोगगर्भं नाम प्रथमं बोधिसत्त्वजन्म ?
इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वः आदित एव बुद्धोपस्थानाय प्रवृत्तते सर्वबुद्धान् भगवतः सत्कुर्वन् 30
गुरुकुर्वन् मानयन् पूजयन् उपनिष्टन् आरागयन् अविशगयन् तथागन्तदर्शनानिवृत्तो बुद्ध-
सत्तारप्रयुक्तबुद्धप्रीतिवेगविरहितचेतास्तथागतदर्शनप्रज्ञाद्वेगसंज्ञानः । अनिवर्धया श्रद्धया

पुष्य समार्जयन् अतस्तु सर्वतयागतपूजासभारसमुदानयनप्रयुक्तोऽप्रतिप्रसन्नधप्रयोगो भवति ।
इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां सर्वबुद्धबुजोपस्थानप्रणिधिप्रयोगगर्भं नाम प्रथमं बोधिसत्त्वजन्म
सर्वज्ञतासभारकुशाश्रमूलसंभवसमार्जनतायै सरतेते ॥

तत्र कुलपुत्र कतमद्वोधिचित्ताङ्गपरिनिष्पत्तिसंभवगर्भं नाम द्वितीयं बोधिसत्त्वजन्म^१
० इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वोऽनुत्तराथा सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादयति । यदुत महाकरुणाचित्तं
सर्वसत्त्वपरित्राणाय । सर्वबुद्धारागणचित्तमत्यन्ताभिराधनतायै । सर्वबुद्धधर्मपर्यैष्टचित्तं सर्वं
वस्त्वनपेक्षतायै । महाप्रस्थानचित्तं सर्वज्ञताभिमुखतायै । महामेरीचित्तं सर्वजगत्सग्रहप्रयोग
स्फुरणतायै । सर्वजगदपरित्यागचित्तं सर्वज्ञतासनाहृदढतायै । अशाठ्यामायाचित्तं यथा
भूतज्ञानान्नासप्रतिश्रुतायै । यथानादीतथाकारिचित्तं बोधिसत्त्वमार्गप्रतिपचनतायै । सर्वं
१० बुद्धाभिसम्पन्नचित्तं सर्वतथागतप्रणिध्यनुपालनतायै । सर्वज्ञतामहाप्रणिधानचित्तमपरान्त
कोटीगतसर्वसत्त्वपरिपाकनिर्वाणप्रतिप्रसन्नधये । एतःप्रसुखैर्बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समैर्बोधि
चित्ताङ्गसभारैरभिनिष्पन्नं स बोधिसत्त्वो जातो भवति तथागतबुद्धे । इदं कुलपुत्र बोधि
चित्ताङ्गपरिनिष्पत्तिसंभवगर्भं नाम द्वितीयं बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमद्वोधिचित्तानां धर्मनयनिष्पत्तिप्रयोगनेत्र्यभिमुखसंभवगर्भं नाम
१५ तृतीयं बोधिसत्त्वजन्म^२ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्व सर्वधर्मनयसंभवनिष्पत्तिमुखचेता सर्व
ज्ञतामार्गाकारप्रतिपूर्वभिमुखपरिणतचेता अनवधकर्मसमुदाचारसकल्पचेता सर्वबोधिसत्त्व
समाधिनयसागरपरिशुद्धाभिमुखचेता सर्वबोधिसत्त्वगुणप्रतिपत्तिपरिनिष्पन्नचेता सर्वबोधि
सत्त्वमार्गाङ्गबुद्धाभिनिर्हारचेता विपुलसर्वज्ञतारम्भणसंभारकल्पोदाहृज्वलनकल्पाप्रतिप्रसन्नध
वीर्यचेता सर्वजगत्परिपाकविनयप्रस्थानानां तमप्यबोधिसत्त्वचर्याभिनिर्हारचेता सर्वचार
२० शिक्षासुप्रतिपन्नबोधिसत्त्वगुणपरिनिष्पत्तिषु सर्वमात्रविभावनयानुभावनयप्रविष्टचेता भवति ।
इदं कुलपुत्र धर्मनयनिष्पत्तिप्रयोगनेत्र्यभिमुखसंभवगर्भं नाम तृतीयं बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमद्वोधिचित्तानां अश्वलोकाध्याशयविशुद्धिगर्भं नाम चतुर्थं बोधि-
सत्त्वजन्म^३ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्व परिशुद्धो भवत्यध्याशयधातौ । अवभासप्राप्तो भवति
बुद्धबोधौ । अवतीर्णो भवति बोधिसत्त्वनयसमुद्रेषु । सारो भवति दृढाध्याशयवज्रघातु
२५ समृद्धीतचेता । विमुखीभवति सर्वभवगद्युपपत्तिषु । अभिमुखीभवति सर्वतथागत
निक्षुर्वितपरिनिष्पत्तिषु । निशेपगामिनीप्राप्तो भवति बोधिसत्त्वतीक्ष्णोद्विद्यताविवर्धनतायै ।
कल्याणचित्तो भवत्यध्याशयप्रभास्वरतायै । अचलो भवति दृढमहाप्रणिधानविवर्धनतायै ।
सर्वतथागतसमन्वाढतो भवति सर्वारणपर्यंतविकिरणतायै । प्रतिशरणभूतो भवति सर्वजग
दुपजीव्य । इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां अश्वलोकाध्याशयविशुद्धिगर्भं नाम चतुर्थं
३० बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमद्वोधिसत्त्वाना समन्तावभासप्रभागर्भं नाम पञ्चम बोधिसत्त्वजन्म १
 इह कुलपुत्र बोधिसत्त्व प्रयोगसपन्नो भवति सर्वजगत्परिपाकनिनयप्रतिपन्न । सर्वस्तुसज्ञो-
 च्छलितो भवति प्रमुक्तल्याग । अत्यन्तविशुद्धो भवति अनन्तशील तथागतत्रिपयसवसन ।
 क्षान्तिसपन्नो भवति सर्वबुद्धधर्मक्षान्त्यवभासप्रतिलब्ध । महानीर्यो भवति सर्वत उदार-
 नि शरणप्रतिपन्न । ध्यानप्रमुक्तो भवति समन्तमुखसमाधिज्ञानमण्डलविशुद्ध । प्रज्ञानीर्यप्रभो ६
 भवति सर्वधर्मावभासप्रतिलब्ध । असङ्गचक्षुर्भवति बुद्धदर्शनसमुद्रनिज्ञस्यवतीर्ण । सर्वधर्म-
 तत्त्वनिभुलप्रभासितो भवति सर्वलोक परितोपयित्वा । सुप्रयुक्तो भवति यथावद्धर्मनयप्रति-
 लाभेषु । इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वाना समन्तावभासप्रभागर्भं नाम पञ्चम बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमद्वोधिसत्त्वाना सर्वतयागतकुलगोत्रसमगर्भं नाम षष्ठ बोधिसत्त्व-
 जन्म १ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वो जातो भवति तथागतकुलेऽनुजातो भवति, तथागतवशे १०
 निष्पन्नो भवति सर्वबुद्धधर्मनयमुखेषु, विशुद्धो भवत्यतीतानागतप्रत्युत्पन्नतथागतमहाप्रणि-
 धानेषु । एकधनकुशलमूले भवति सर्वतयागतकुशलमूलेषु । एकशरीरो भवति सर्वबुद्धै ।
 लोकोत्तरगामी शुक्रधर्म । महात्मधर्मविहारी भवति बुद्धाधिष्ठानदर्शनसमाधौ । सत्त्वविशुद्धि-
 धर्मप्रतिपन्नो भवति यथाकाले । अप्रतिप्रसन्नधर्मप्रतिभानो भवति बुद्धधर्मपरिपृच्छासु ।
 इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वाना सर्वतयागतकुलगोत्रसमगर्भं नाम षष्ठ बोधिसत्त्वजन्म ॥ १५

तत्र कुलपुत्र कतमद्वोधिसत्त्वाना तथागतत्रयवभासागोत्रालंकारगर्भं नाम सप्तम
 बोधिसत्त्वजन्म १ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वो बुद्धवल्प्रवेशावभासे न निवर्तते बुद्धक्षेत्रगमनेषु ।
 न प्रत्युदान्तते नानाबोधिसत्त्वगुणसमुद्रोपस्थानाय । न परित्यजति सर्वधर्ममायागतयथाभूत-
 ज्ञानेन । सप्तोपम सर्वलोक प्रतिनियति । प्रतिभासोपम सर्वरूपनिज्ञस्यधिष्ठानमभिनिर्हरति ।
 निर्मितोपमाभिज्ञानिकुरितवशिताप्राप्तो भवति । छायोपम सर्वभवगल्पपत्तिषु मुख सददर्श- २०
 यति । प्रतिश्रुत्कोपमानि सर्वतयागतधर्मचक्राणि प्रजानाति । धर्मधातुनयनिर्देशपरमपार-
 मिताप्राप्तो भवति नानार्योपायनयनिर्देशप्रयुक्त । इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वाना तथागतत्रय-
 भासालंकारगर्भं नाम सप्तम बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमद्वोधिसत्त्वाना समन्तज्ञानमुखव्यनचारपरिनिष्पत्तिसमगर्भं
 नामाष्टम बोधिसत्त्वजन्म १ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्व कुमारभूत एव बोधिसत्त्वव्यनस्थान- २५
 व्यवस्थितो भवति, यत्र प्रतिष्ठाप्य सर्वज्ञाननय व्यनचारयति । एकैकत्र ज्ञाननयमुखेऽप्रमेया,
 फल्पाक्षय ब्रजेयुरप्रमेय बोधिसत्त्वगोचर निर्दिशत । सर्वोधिस्त्रयसमाधिषु च वशी
 भवति परमपारमिताप्राप्त । प्रतिचित्तक्षण सर्वचित्तक्षणेषु दशदिगनभिराप्यबुद्धक्षेत्रगतानां
 तथागतानां पादमूर्ध्नेषूपपद्यते । असभिन्नेश्वारम्वगैरसभिज्ञान् समाधीन् समापद्यते ।
 असभिन्नेषु च धर्मेषु असभिन्नज्ञानयशिता सददर्शयति । अपर्यन्तानि चारम्वगानि ३०
 अनारम्वगे धातावक्रमति । परीतैश्वारम्वगैरनन्तनिर्देशभूमिनतरति । अप्रमेयां च
 धर्मनां परीतां मद्भ्रता वा प्रतिनिष्पति । विजितिसन च सर्वगैरनतरति । सर्वधर्मारम्वगानि

सर्वविज्ञप्तिपयाश्च भावनया अनुगच्छति । इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां समन्तज्ञानमुख्य-
व्यवचारणपरिनिष्पत्तिसम्भवगर्भं नामाष्टमं बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमद्वोधिसत्त्वानां धर्मधातुनिर्माणव्यूहगर्भं नाम बोधिसत्त्वजन्म^१
इह कुलपुत्र बोधिसत्त्व सर्वत्र चित्तक्षणे नानाव्यूहानि बुद्धक्षेत्राणि अधितिष्ठति । सत्त्व
५ निर्माणे वैशारद्यपरमपारमिताप्राप्तश्च भवति । बुद्धनिर्माणकौशल्यप्राप्तश्च भवति । धर्म
निर्माणवैशारद्यविशुद्धश्च भवति । असङ्गवरधर्मधातुगोचरश्च भवति । यथाशयसर्वायनिज्ञस्य-
धिष्ठानकुशलश्च भवति । अचिन्त्यसत्त्वनिपकौशल्यगतश्च भवति । नानाचर्याभिसंबोधि-
सदृशश्च भवति । अनावरणसर्वज्ञतामार्गाभिनिर्हारकुशलश्च भवति । तदनन्तरं धर्मचक्र-
प्रवर्तनकौशल्यं सदृशयति । अन्तन्तमध्यसत्त्वनिपोपायाभिनिर्हारकुशलश्च भवति ।
10 कालप्राप्ते सत्त्वनिपये सदासमाहितश्च भवति वेरोचनज्ञानगर्भकोशः । इदं कुलपुत्र बोधि-
सत्त्वानां धर्मधातुनिर्माणव्यूहगर्भं नाम नवमं बोधिसत्त्वजन्म ॥

तत्र कुलपुत्र कतमद्वोधिसत्त्वानां तथागतभूम्यारुमणवेगगर्भं नाम दशमं बोधिसत्त्व-
जन्म^२ इह कुलपुत्र बोधिसत्त्वो विनित्तो^३ भवति सर्वत्र्यध्वतथागतैकौभावनिपये । सर्वलोक-
धात्वानन्तर्यविषयं चावतरति । सर्वसत्त्वानां पूर्वान्तापरान्तच्युत्युपपत्तिषु चित्तानन्तर्योत्पाद
15 जानाति । सर्वबोधिसत्त्वानां चर्याज्ञानानन्तर्यविषयं प्रजानाति । अतीतानागतप्रत्युत्पन्नानां
च सर्वबुद्धानामभिसंबोधनान्तर्यं प्रजानाति । सर्वधर्माणां चोपकारकौशल्यानन्तर्यं प्रजानाति ।
सर्वकल्पसमर्तनिरर्तकत्त्वानां च पूर्वान्तापरान्तप्रत्युत्पन्नानां सनाम्ना सोपदेशानामानन्तर्यं
प्रजानाति । यथापरिपाचितेषु च सत्त्वेषु यथाकालप्राप्तेषु अभिसंबोधिब्यूहविबुद्धयन्
निपयसदृशनाधिष्ठानज्ञानमभिनिर्हरति । सर्वबुद्धोपादेषु चाभिसंबोध्युपनयनधर्मचक्र-
20 प्रवर्तनकौशल्यनयानन्तर्यतां सदृशयति अनन्तसत्त्वधातुनिपोपायाभिनिर्हारकौशल्येन । इदं
कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां तथागतभूम्यारुमणवेगगर्भं नाम दशमं बोधिसत्त्वजन्म ॥

इमानि कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां दश बोधिसत्त्वजन्मानि येषु बोधिसत्त्वा जायन्ते
उपपद्यन्ते समर्जयन्ति स्वर्धयन्ति प्रतिपूरयन्ति सम्भवन्ति परिसम्भवन्ति परिनिष्पद्यन्ते ।
सर्वक्षेत्रनिरवशेषानुबोधायैकव्यूहालंकारसमुदाचारानधितिष्ठन्ति । सत्त्वधातुनयाप्रतिप्रसम्भ
25 णाय अपरान्तकोटीगतकल्पाधिष्ठानानधितिष्ठन्ते । सर्वधर्मसमुद्गनानारम्बणानेकमिच्छित्तानापर-
परानिर्देशानन्तधर्मपरपरास्त्रोतोऽभिसंबुध्यन्ते । अचिन्त्या बुद्धवृत्तमिता धर्मधातुपरमाकाश-
धातुपर्यन्तानां सदृशयन्ति । अप्रमेयसत्त्वचर्यानां त्वसमुद्रेषु परिपाद्यविनयसंगृहीतेषु
धर्मचक्रप्रवर्तनं सदृशयन्ति । सर्वलोकधातुन् बुद्धोत्पादाविरहितानधितिष्ठन्ति । सर्वधर्म
मेधाननमिलाप्यस्त्रारुमणिसमुद्रनिशुद्धिं सर्वारम्बणेषु प्रवर्तमानां विज्ञपयन्ति । अप्रमेयविहारिताया-
30 मनातरणगतिं गता सर्वधर्मरुचिरव्यूहानि बोधिसत्त्वमण्डलानि प्रभावयन्ति । यथाशयाधि-

मुक्तिषु सत्त्वेषु अप्रमेयबुद्धभूम्यनुगतसर्वलोकपरिनिष्पादनार्थमनन्तमध्यं धर्मकोषं संप्र-
काशयन्ति ॥

अथ खलु सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदेवता तस्यां वेलायामेतमेव बोधिसत्त्व-
जन्मार्थमभिघोतयन्ती बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो व्यवलोक्य सुधनं श्रेष्ठिदारकं गाथाभि-
रध्यभाषत—

अध्याशयेन विमलेन अनाविलेन

पश्यन्ति ये जिन न जातु भवन्ति तृप्ताः ।

सर्वान् जिनान् अपरान्तवियूहमेवान्

प्रणिष्येन्ति ते प्रथमजन्मस्थिताः सुमेधाः ॥ १ ॥

सर्वत्रियध्वगमशेष स्फुरित्व लोके

क्षेत्राणि सर्वं तथ धर्मं तथैव बुद्धान् ।

सत्त्वप्रमोक्षप्रणिधानवियूहचित्तं

जन्मं द्वितीयमिदमुक्तमचिन्तियानाम् ॥ २ ॥

ये धर्ममेघ पिबमान न जातु तृप्ताः

निष्यन्तिमानस त्रियध्वअसङ्गकायाः ।

आकाशधातुविमला समचित्तकायाः

जन्मं तृतीयमिदमप्रतिमं हि तेषाम् ॥ ३ ॥

ये ते महाकरुणसागरमोतरन्ति

अध्याशयैर्वजिरसारसुमेरुकल्पैः ।

सर्वज्ञतानयसमुद्र विशाहमानाः

तेषां चतुर्यमिह जन्म नरर्षभाणाम् ॥ ४ ॥

ये मैत्रया दशसु दिक्षु जगत्स्फुरित्वा

अभिनिर्हरन्त्यमलपारमितासमुद्रान् ।

परिपाचयन्ति जगु धर्मप्रभाभिरन्त

इमु जन्मु पञ्चमु महापुरुषाण तेषाम् ॥ ५ ॥

धर्मस्रभावप्रतिबुद्ध असङ्गचित्ताः

त्रैयध्विकाप्रतिमबुद्धकुलाभिजाताः ।

ये धर्मधातुनयसागरमोतरन्ति

पष्ठं इदं विपुल जन्म विदून् तेषाम् ॥ ६ ॥

ये धर्मकाय परिशुद्ध असङ्गचित्ताः

क्षेत्राप्यशेषतु स्फुरित्व स्वकैः शरीरैः ।

नि शेषबुद्धवदतानुगमप्रतिष्ठा

जन्माय सप्तममचिन्त्यमिदं बुधानाम् ॥ ७ ॥

ये ज्ञानसागरनये वशितानुयाता

सर्वज्ञतानयमुव व्यवचारयन्ति ।

5

सप्त समाधिपसागर ओतरन्ति

जन्माद्यम मतमिदं तथताश्रयाणाम् ॥ ८ ॥

ये धर्मक्षेत्रप्रसरान् परिशोधयन्ति

ये सर्वसत्त्वपरिपाकनयप्रयुक्ता ।

बौद्धा विबुर्भितप्रियहृद्दिदर्शयन्ति

10

तेपामिदं नवमु जन्म महाशयानाम् ॥ ९ ॥

ये ते यथाबलं जिनानं तथा प्रतिष्ठा-

सर्वज्ञतानिपुलवेगधिवर्धमानाः ।

ये धर्मधातुतलभेदनयेष्वसङ्गा-

स्तेपामिदं दशमु जन्मु जिनौरसानाम् ॥ १० ॥

15

एभि कुलपुत्र बोधिसत्त्वो दशभिर्जन्मभिसत्त्वापगतकुले जात एवमालोकवतो भवति सर्वसत्त्वानाम् । अपि तु खलु पुन कुलपुत्र अहमप्रमेयकल्पसर्गारम्भणबोधिसत्त्वजन्म विबुर्भितसुदर्शनस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लाभिनी । आह-क एतस्य देयते अप्रमेयकल्प-सर्गारम्भणबोधिसत्त्वजन्मविबुर्भितसुदर्शनस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य विषयः ? आह-अहं कुलपुत्र सर्वबोधिसत्त्वजन्मसुदर्शनोपसम्पन्नमणप्रणिधानपरिनिष्पन्ना । सा खल्वहं कुलपुत्र

20 मगवतो वैरोचनस्य निपुल जन्मसमुद्गमनतरामि । यदुत अस्या त्रिसाहस्रमहासाहस्राणां लोकधरातौ बोधिसत्त्वजन्म अवतरमाणा भागवत्या चातुर्द्वीपिकापामिह जम्बुद्वीपे लुम्बिनी-वने बोधिसत्त्वजन्मसुदर्शने पूर्वप्रणिधानोपपन्ना । सा अहमिह बोधिसत्त्वजन्मानुसृष्टिं भागयमाना त्रिहरामि । तस्या ममेह त्रिहरन्त्या वर्षशतेन भगवास्तुपितभवनाख्यधिष्यतीति ॥

अथासिन् लुम्बिनीनने दश पूर्वनिमित्तानि प्रादुर्बभूवुः । कतमानि दश ? यदुत-

25 सर्वमिदं लुम्बिनीवनं समं संस्थितमपगतनिज्जोत्तपियममपगतश्चन्द्रप्रपातम् । इदं प्रथमं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् । पुन सर्वमिदं लुम्बिनीवनमुत्सन्नशर्करकण्डलमपगतस्याशुकण्डकं वज्रवृषिधीतलसंस्थानमनेकरत्नाभिः कीर्णं समवस्थितम् । इदं द्वितीयं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् । पुन सर्वमिदं लुम्बिनीवनं सर्वस्त्रदुमशालताडपङ्क्तिस्त्रिविकालकारं समवास्तिपत । इदं तृतीयं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् । पुन सर्वमिदं लुम्बिनीवनं दिव्यसमतिक्रान्तगन्धाङ्गुरप्ररुद्धं

30 सर्वचूर्णकोशसभूतं सर्वश्वजमेवपटलमण्डलजातं गन्धमणित्रिप्रह्वृक्षम् उपरिसंस्थापितलकारं समवास्तिपत । इदं चतुर्थं पूर्वनिमित्तं प्रादुरभूत् । पुन सर्वमिदं लुम्बिनीवनं त्रिनिषादिव्य-पुष्पमाल्याभरणकोशनिर्घृतसर्गाङ्गापरिपूर्णं समवास्तिपत । इदं पञ्चमं पूर्वनिमित्तं प्रादु-

रभूत् । पुन सर्गस्मिन्निह लुम्बिनीवने सर्गवृक्षेषु महामणिरत्नकोशा अभिनिर्वृत्ता । इद पठ
 पूर्वनिमित्त प्रादुरभूत् । पुन सर्गस्मिन्निह लुम्बिनीवने सर्गनळिनीषु सर्गाणि जलरत्नपुण्याणि
 शुद्धीभूतानि धरणितलादभ्युद्गम्य वारिसमुद्रतानि समनास्त्रिपत् । इद सप्तम पूर्वनिमित्त
 प्रादुरभूत् । पुनर्यावन्त इह लोकाघातौ कामावचरा रूपानचराश्च देवपुत्रा नागयक्षगन्धर्वा-
 सुरगरुडकिन्नरमहोरगा लोकेन्द्रजगदिन्द्रा वा, तेऽप्यस्मिन् लुम्बिनीवने सर्गे वृताञ्जलिपिटा 5
 स्थिता अभूवन् । इदमष्टम पूर्वनिमित्त प्रादुरभूत् । पुनर्यावन्त इह चानुर्द्धीपिजाया
 लोकघातौ देवकन्या वा नागरुन्या वा यक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगकन्या वा, ता
 सर्वा प्रमुदितमानसा सर्वपूजाविधिपरिगृहीतहस्ता इक्ष्वाकुभिमुखा प्रणतकाया स्थिता
 अभूवन् । इद नवम पूर्वनिमित्त प्रादुरभूत् । पुनर्दशम्यो दिग्म्य सर्वतथागताना नाभि
 मण्डलेभ्यो निश्चरमाणा बोधिसत्त्वजन्मविदुर्वितप्रदीपा नाम रश्मयो निश्चरित्वा सर्गमिद 10
 लुम्बिनीवनमवभास्य तिष्ठन्ति स्म । तेषु च सर्गरश्मिमुखमण्डलेषु तेषा सर्गतथागताना
 जन्मविकुर्वितानि प्रतिभासप्राप्तानि सदृश्यन्ते स्म । सप्रसन्नविदुर्विता सर्गबोधिसत्त्वगुणाश्च
 बुद्धस्वरसप्रयुक्तास्तेभ्यो रश्मिमुखमण्डलेभ्यो निश्चरमाणा श्रूयन्ते स्म । इद दशम पूर्वनिमित्त
 प्रादुरभूत् । इमानि दश पूर्वनिमित्तानि प्रादुर्भूतानि बोधिसत्त्वजन्मकालमभये प्रत्युपस्थिते,
 येषा प्रादुर्भावाद्विर्कमभयत् सर्गोक्त्वा द्राणा बोधिसत्त्वो जनिय्यत इति । सा खलु पुनरह 15
 कुलपुत्र एषा दशाना पूर्वनिमित्ताना दर्शनादचित्य प्रीतिवेग प्रतिलभे ॥

पुनरपर कुलपुत्र मायादेव्या कपिलवस्तुनो महानगरान्निष्प्रमन्या इह लुम्बिनीवने
 दश महावभासपूर्वनिमित्तानि प्रादुरभूवन्, येषा प्रादुर्भावादप्रमेयाणा सत्त्वाना सर्वज्ञता
 धर्मालोकप्रीतिवेगा विनर्धिता । कतमे दश^२ यदुत-वरणीतगतेषु सर्गरत्नकूटमारगर्भेष्वन
 भास प्रादुर्भूत । सर्वगन्धदुसुममुदुलेष्वनभास प्रादुर्भूत । अशोपरत्नपद्मसुर्वेषु निरुसमानेषु १०
 सर्वपत्रेभ्योऽनभास प्रादुर्भूत, मधुरश्च सुजातजातशब्द एभ्यो निश्चरति स्म । यथ
 दशसु दिक्षु बोधिसत्त्वाना प्रथमचित्तोत्पादानभास, स इह लुम्बिनीवनमभय अम्युदित ।
 यच्च दशसु दिक्षु बोधिसत्त्वाना सर्वबोधिसत्त्वभूम्याक्रमणानभासविदुर्वितम्, तदिह लुम्बिनीवने
 प्रादुरभूत् । यथ दशसु दिक्षु बोधिसत्त्वाना सर्गपारमितापरिनिष्पत्तिज्ञानाधिगमा गोकानभास,
 स इह लुम्बिनीवने प्रादुर्भव । यथ दशसु दिक्षु बोधिसत्त्वाना सर्गप्रणिधानशिताज्ञाना 20
 लोकावभास, स इह लुम्बिनीवने प्रादुर्भव । यथ दशसु दिक्षु सर्गबोधिसत्त्वाना
 परिपाकिनयज्ञानालोकावभास, स इह लुम्बिनीवने प्रादुर्भव । यथ दशसु दिक्षु
 सर्गबोधिसत्त्वाना धर्मधातुनयज्ञानाधिगमालोकानभास, स इह लुम्बिनीवने प्रादुर्भव ।
 यथ दशसु दिक्षु सर्गबोधिसत्त्वाना बुद्धविदुर्वितज नाभिनिष्प्रमण्योधिनिवृष्यनज्ञानाधिगमा
 लोकावभास, स इह लुम्बिनीवने प्रादुर्भव । इमानि दश महावभासनिमित्तानि प्रादुर्भवूव, 30
 यैरनन्तमप्याना बोधिसत्त्वानां चित्ताशयगहनान्धकाराप्यनभासितानि ॥

तत्र बुलपुत्र मायाया देव्या वृक्षद्रुमनिलयगताया सनिपतितानां सर्वलोकेन्द्राणां
 सर्वनामधातुकानां च देवपुत्राणां साप्सरोगणदेवकन्यापरिवाराणां सनिपतितानां सर्वेषां
 च रूपानचराणां देवपुत्राणां निरामगन्धानां सर्वेषां च देवनामवक्त्रगन्धर्वार्तुरगरडकिन्नर
 महोरगाणां सपरिवाराणां सनिपतितानां बोधिसत्त्वपूजासप्रयुक्तानां मायादेव्यास्तेजसा श्रिया
 ६ वर्षेण रूपेण सर्वपूजाव्यूहा कायाश्चानभासिता यभूवुः, अस्या च त्रिसाहस्रमहासाहस्राया
 लोकधातौ या प्रभा, ता अपि सर्वां प्रस्ताथाभिभूतायामूवन् । सर्वरोमनिबरिसुताश्च
 मायादेव्या प्रभावभासास्तदन्याभिः प्रभामिरनुपहृता अनावृता अप्रब्र्याहृता असङ्गा
 सर्वादिश्च स्तरिवा सर्वाणि नैरयिक्याणि दुःखानि सर्वाणि तैर्यथोिनिकानि दुःखानि
 सर्वाणि च यामलौकिकानि दुःखानि सर्वभगतिपर्यापन्नानां च सत्त्वानां सर्वदुःखानि
 १० संक्षेपेण प्रशामयित्वा तिष्ठन्ति भासन्ते तपन्ति निरोचन्ते स्म । इदं बुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य
 लुम्बिनीवने प्रथमं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं बुलपुत्र यस्मिन् समये मायाया देव्या बुद्धौ सर्वावतीय त्रिसाहस्रमहा
 साहस्रा लोकधातुरन्तर्गता प्रतिभासप्राप्ता सदृश्यते स्म, तस्या च त्रिसाहस्रमहासाहस्राया
 लोकधातौ षोडशतचातुर्द्वीपिकानां लोकधातूनां सर्वे जन्तुद्वीपेषु नानानामधेयसु
 १५ राजधानीषु नानानामधेयेषु वनपण्डेषु नानावृक्षमूलेषु मायादेवी उपगता एवमेव सदृश्यते स्म
 सर्वलोकेन्द्रपरिवृता बोधिसत्त्वजन्मप्रत्युपस्थाना अचिन्त्येन बोधिसत्त्वजननीज्ञानविकुर्वितेन ।
 इदं बुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य लुम्बिनीवने द्वितीयं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं बुलपुत्र मायाया देव्या सर्वरोमनिवरेभ्य एकैकस्माद्रोममुखायावन्तो
 भगवता पूर्वं बोधिसत्त्वचर्यां चरता तथागता आरागिता संकृता गुरुवृता मानिता पूजिता,
 २० ते सर्वे सदृश्यन्ते स्म । यश्च तैस्तथागतधर्मो देक्षित, स सर्वस्तेभ्यो रोमनिवरेभ्यो बुद्धस्वर-
 ङ्गसप्रयुक्तो निखिलेन श्रूयते स्म । तथापि नाम वारिराशे रजसि वा कनकपरमाणुरजसि
 वा आदर्शनण्डले वा स्वच्छे सुप्रसन्ने वा उदके गगनमण्डलमादित्यचन्द्रज्योतिप्रहण-
 प्रतिमण्डित गम्भीरमेघपटलनिगार्जितनिर्घोषप्रतिभासप्राप्त सदृश्यते स्म, एवमेव बुलपुत्र
 मायाया देव्या सर्वरोममुखमण्डलेषु पूर्वतथागतविकुर्वितानि सदृश्यन्ते स्म सर्वधर्मदेशना
 २५ निर्घोषाणि । इदं बुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य लुम्बिनीवने तृतीयं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपरं बुलपुत्र मायाया देव्या सर्वकायासर्वरोममुखमण्डलेभ्य एकैकस्माद्रोम
 निवारायावसु सर्वक्षेत्रेषु यावत्सु लोकधातुसमुद्रेषु यावत्सु लोकधातुवशेषु यावत्सु लोकधातु-
 सहायतेषु भगवान् बोधिसत्त्वचारिकामकार्षत् । यप्रतिष्ठानेषु क्षेत्रेषु यत्सत्त्वानेषु यद्बुद्धेषु
 यद्विद्वारिषु यत्परितापकारेषु यद्दामनगरनिगमजनपदपट्टनालकारेषु यदुपाननदीहृदतडग-
 ३० सागरालकारेषु यद्गगनमेघाल्पारेषु यत्सत्त्वनिलयेषु यथाननिर्देशेषु यत्स्वप्ननामसख्यासु
 यद्बुद्धोपादप्रमथेषु यद्विशुद्धिपरमेषु यथायु प्रमाणसत्त्वेषु यथाशोकजन्मोपपत्तिषु यथासत्त्व-
 समवधानेषु यथाकल्याणमित्रसनिश्रयेषु यथाकुशलधर्मप्रयोगेषु यथाधर्मप्रतिपत्त्यभियोगेषु

बुद्धक्षेत्रेषु बोधिसत्त्वचारिकामचरन्, ते सर्वे बुद्धक्षेत्रप्रसरा मायाया देव्या सर्वरोममुखेभ्य
सदृश्यन्ते स्म । यावद्भिक्षु कायैर्भगवान् पूर्वं बोधिसत्त्वचारिकामकार्पादविवर्त्यस्थानप्राप्त,
थैराकारैर्यैर्विहारैर्यै परिभोगैर्यै सुखदुःखप्रतिसनेदीभिरेषु जातिपरिवर्तेषु, तत्सर्वमेकैकस्मिन्
रोमविवरे सदृश्यते स्म । सर्वेषु च तेषु तासु तासूपपत्तिषु मायादेवी बोधिसत्त्वस्य जननी
बभूव । सर्वे च ते बोधिसत्त्वकाया मायाया देव्या रोमविवरेषु त्रिकुर्वितप्रतिभासप्राप्ता 5
सदृश्यन्ते स्म । इदं कुलपुत्र बोधिसत्त्वस्य लुम्बिनीवने चतुर्थं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपर कुलपुत्र यावद्भिक्षु कायैर्भगवान् पूर्वं बोधिसत्त्वचारिकामचरत् यद्वर्णै-
र्यत्सस्थानैर्यदाकारैर्यत्परिभोगैर्यत्सुखदुःखप्रतिसनेदीभिरेषु जातिपरिवर्तेषु, ते सर्वे मायाया देव्या
काये सर्वरोममुखेषु प्रतिभासप्राप्ता सदृश्यन्ते स्म । इदं कुलपुत्र लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वस्य
पञ्चमं जन्मविकुर्वितम् ॥ 10

पुनरपर कुलपुत्र यान्तो भगवता पूर्वं बोधिसत्त्वचारिका चरता दुष्करपरिल्यागा
परिल्यक्ता, हस्तपादपरिल्यागा वा कर्णनासापरिल्यागा वा जिह्वादण्डपरिल्यागा वा नयनो
त्तमाङ्गपरिल्यागा वा मासशोणितपरिल्यागा वा अस्थिमज्जापरिल्यागा वा वक्षोहृदयपरिल्यागा
वा छत्रिचर्मपरिल्यागा वा बाह्याध्यात्मिकरस्तुपरिल्यागा वा पुत्रदुहितृभार्यापरिल्यागा वा
आत्मभाजपरिल्यागा वा भोगरत्नपरिल्यागा वा ग्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधानीपरिल्यागा 15
वा धनधान्यशोशशोषागारपरिल्यागा वा मणिमुक्तावैडूर्यशङ्खशिलाप्रवालजातरूपरजतपरि-
ल्यागा वा त्रिविधरत्नाभरणपरिल्यागा वा शय्यासनपरिल्यागा वा गृहनिमानपरिल्यागा वा
सर्वोपभोगपरिल्यागा वा, ते च दायकबोधिसत्त्वनिग्रहकायै रूपैः परिल्यजन्ति स्म । ते च
प्रतिप्राहकायै रूपैः प्रतिगृह्णन्ति स्म । तानि च देशरस्तूनि यानि परिल्यक्तानि, ते च
देशप्रदेशा, ते च बोधिसत्त्वपरिवारा, सर्वे ते मायाया देव्या सर्वरोमविवरेभ्य प्रतिभास- 20
प्राप्ता सदृश्यन्ते स्म । इदं कुलपुत्र लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वस्य षष्ठं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपर कुलपुत्रं लुम्बिनीवनपण्डे समरसृता अभिजात
जगद्धिज्ञाना प्रादुरभवत् । इदं कुलपुत्र लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वस्य सप्तमं जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपर कुलपुत्र यावन्त सर्वदेवेन्द्रभवनव्यूहपरिभोगसमतिना ता सर्वनागयक्ष
गन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगमनुष्येन्द्रभवनव्यूहपरिभोगसमतिक्रान्ता सर्वबोधिसत्त्वपरिभोगा, 25
यदुत सर्वमणिराजकूटागारपरिभोगा वा मणिराजनिमानपरिभोगा वा मणिराजजालपरिभोगा
वा मणिराजनिग्रहपरिभोगा वा मणिराजत्रिभुवपरिभोगा वा मणिराजव्यूहा वा सर्वाभरण-
परिभोगा वा सर्वाभरणपरिभोगा वा शुभाप्रतिकूलसर्वाभरणपरिभोगा वा, ते सर्वे मायाया
देव्या कुक्षेत्रन्योन्यासभिन्ना निश्चरित्वा इह लुम्बिनीवने समतव्यूहा समयास्थिपन्त । इदं
कुलपुत्र लुम्बिनीवने बोधिसत्त्वस्याष्टमं जन्मविकुर्वितम् ॥ 30

पुनरपर कुट्टपुत्र मायाया देव्या कुक्षे प्रथमतर दशबुद्धक्षेत्रानभिगम्यकोपी
नियुतशतसहस्रपरमाणुरज समा बोधिसत्त्वा भगवतो वैरोचनस्य सदृशरूपवर्णसम्भवा
सदृशरक्षणानुव्यञ्जनात्पारा सदृशप्रभा सदृशरदिनप्रमुखना सदृशल्लिङ्गीणा सदृश
निकृषा सदृशनिरोचननिकुर्विता सदृशापरिवारा सदृशव्यूहा निश्चरति स्म भगवतो
५ वर्षसमुदासुदीरयमाणा । इदं कुट्टपुत्रं लुम्बिनीने जन्मविकुर्वितम् ॥

पुनरपर कुट्टपुत्र बोधिसत्त्वस्य जन्मकालसमये प्रवृत्ते मायाया देव्या पुरस्तादधो
वज्रतलान्महापृथिवीमभिनिर्मिष सर्धरत्नव्यूहगर्भं नाम महामणिरत्नपद्ममनुद्गतमभूदपरा
जितमहाजन्मणिराजगर्भसर्वमणिराजकेसररदिनव्यूह दशबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समप्रपङ्क्ति
सुविभक्त निविधमणिराजपत्रमण्डल चिन्तामणिराजविशुद्धकर्णिक सर्धरत्नगणाप्रमेयकेसरपङ्क्ति
१० व्यूहम्, असह्येयमणिराजरत्नव्यूहजा वसुधैवकुतूबभूवममणिराजे द्रकूटसञ्जादित सर्व
देवे द्रकायपरिवृत सर्वनागेन्द्रगर्भमेघाभिप्रवर्षित दिव्यपुष्पाणिपुटप्रयुक्तसर्धमक्षे द्रपसिवृत
सर्धगन्धर्वेन्द्रपूर्वेषुद्वोत्पादस्थानमधुररुतसमीतिनिर्घोषप्रयुक्तस्तुतिमेवाविष्टत मिहृतमानमद
दर्पसर्वासुरे द्रप्रणतशरीरनमस्कृत सर्धगरुडे द्वाग्निप्रलम्बितरत्नपद्मगगनमेघालवारबोधिसत्त्व
गणसचोदनसमीतिसप्रयुक्तै श्रीतिमनोभि सर्धकिन्तरेद्रै सप्रेक्षित सर्धमहोरोद्रश्रीतिसभव
१५ प्रयुक्तनयकचिरनिर्घोषव्यूहमेघाभिप्रवर्षितम् । इदं कुट्टपुत्रं लुम्बिनीने बोधिसत्त्वस्य दशम
जन्मविकुर्वितम् ॥

इमानि कुट्टपुत्र लुम्बिनीने बोधिसत्त्वस्य दश जन्मविकुर्वितानि प्रादुरभूवन् । तत
पश्चाद्बोधिसत्त्वोऽचिन्त्याप्रमाणप्रभासेचनकदर्शनो मायाया देव्या कुक्षेरभ्युद्गत सूर्यमण्डल
मिन गमनतलात्, विष्णु कलाप इव मेघसघातात्, साध्य इव महाघन शैलशिखरान्तरात्,
२० महाप्रदीप इव तमोऽन्धकारात् । इत्येव बोधिसत्त्वो मायाया देव्या कुक्षेरमिनिष्क्रमण
सदृश्यानास मायागतरूपविकृष्टिसदर्शनधर्मतया जन्मागतधर्मतया अनुत्पादानिरोधगेव
विद्वत्सिदर्शनधर्मतया ॥

इत्येवमहं कुट्टपुत्र भगवतो वैरोचनस्य जन्मविकुर्वितसमुद्गानवतरामि इह लुम्बिनी
वने त्रिहरमाणा । यथा चाह कुट्टपुत्र अस्या भागवत्या चातुर्द्वीपिकाया भगवतो वैरोचनस्य
२५ जन्मविकुर्वितसमुद्गानवतरामि, तथा सर्वावत्या त्रिसाहस्रमहासाहस्राया लोकधातौ सर्वचातु
र्द्वीपिकासु कोटीशतजम्बुद्वीपाना सर्धत्र भगवतो वैरोचनस्य जन्मविकुर्वितायवतरामि ।
यथा चाह कुलपुत्र अस्या त्रिसाहस्रमहासाहस्राया लोकधातौ सर्वचातुर्द्वीपिकासु कोटीशत
जम्बुद्वीपाना भगवतो वैरोचनस्य कोटीशत जन्मविकुर्वितानामवतरामि, एव सर्वत्रिसाहस्र
महासाहस्रलोकधातुपर्यापन्नपरमाणुरजोतर्गतेषु सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज प्रवेशज्ञानासुगतेषु
३० प्रतिचित्तक्षणमेवैकेन चित्तप्रवेशेन बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समानि भगवतो वैरोचनस्य
जन्मविकुर्वितान्यवतरामि । तदन तरेण चित्तेन बुद्धक्षेत्रसहस्रपरमाणुरजोतर्गतेषु बुद्धक्षेत्रेषु
एवैकत्र सुदृता समा येव बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितायवतरामि । एतेन नयेन बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज

रजोन्तर्गतेषु बुद्धक्षेत्रेष्वेकैकस्मिन् बुद्धक्षेत्रे सर्वाणि बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितान्यवतरामि, न च पर्यन्तमुपैमि । सर्वपरमाणुरजःसु एकैकस्मिन् परमाणुरजसि बुद्धक्षेत्रपरंपराणां न च पर्यन्तमुपैमि सर्वक्षेत्रेष्वेकैकस्मिन् बुद्धक्षेत्रे बुद्धसत्त्वजन्मपरंपराणाम् । यथा चेह लोकधातौ सर्वाणि बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितान्यवतरामि, तथा दशसु दिक्षु अनन्तमव्यासु लोकधातुषु सर्वपरमाणुरजःसु प्रतिचित्तक्षणमेकैकेन चित्तप्रवेशेन सर्वाकाराणि सर्वबोधिसत्त्वजन्म-
विकुर्वितान्यवतराम्यप्रतिप्रसन्नव्यधिष्ठानयोगेन ॥

एवमुक्ते सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुतेजोमण्डलरतिश्रियं लुम्बिनीवनदेवतामेवमाह—
क्रियच्चिरप्रतिलब्धस्त्वयायं देवते अप्रमेयकल्पसर्वारम्बणबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितं संदर्शयमानो बोधिसत्त्वजन्मविमोक्षः ? आह—भूतपूर्वं कुलपुत्र अतीतेऽध्वनि बुद्धक्षेत्रकोटीपरमाणुरजःसमानां कल्पानां परेण परतरमीश्वरगुणापराजितध्वजो नाम तयागतोऽर्हन् सम्यक्संबुद्धो लोक उदपादि 10
विद्याचरणसंपन्नः सुगतो लोकविदनुत्तरः पुरुषदम्यसारथिः शास्त्रा देवमनुष्याणां बुद्धो भगवान् समन्तरत्नायां लोकधातौ समापद्यते कल्पेऽशीतिबुद्धकोटीनियुतशतसहस्रप्रभवे । तस्यां खलु कुलपुत्र समन्तरत्नायां लोकधातौ विचित्रव्यूहप्रभा नाम मध्यमा चातुर्द्वीपिका-
भूत् । तस्यां खलु चातुर्द्वीपिकायां मध्ये जम्बुद्वीपस्य मेरुविशुद्धव्यूहध्वजा नाम राजधान्य-
भूत् । तस्यां खलु राजधान्यां रत्नार्चिनेत्रप्रभो नाम राजा अभूत् । राज्ञः खलु कुलपुत्र 15
रत्नार्चिनेत्रप्रभस्य राज्ञः सुहर्षितप्रभेश्वरा नाम भार्याभूत् । तद्यथापि नाम कुलपुत्र अस्यां भागवत्यां चातुर्द्वीपिकायामिह जम्बुद्वीपे मायादेवी भगवतो वैरोचनस्य जनेत्री, एवमेव कुल-
पुत्र तेन कालेन तेन समयेन तस्यां विचित्रव्यूहप्रभायां चातुर्द्वीपिकायां जम्बुद्वीपे सुहर्षित-
प्रभेश्वरा नाम तस्य भगवत ईश्वरगुणापराजितध्वजस्य तथागतस्य माता अभूत् । यथा तेषामशीतिबुद्धकोटीनियुतानां पूर्वगमस्य प्रायमकल्पिकस्य भगवत ईश्वरगुणापराजित- 20
ध्वजस्य तथागतस्य माता अभूत् । सा खलु कुलपुत्र सुहर्षितप्रभेश्वरा देवी बोधिसत्त्वस्य जन्मकालसमये विशल्या स्त्रीनियुतशतसहस्रैः सार्धं सुवर्णपुष्पाभमण्डलं नाम महोद्यानं निर्ययौ, यत्र तमीश्वरगुणापराजितध्वजं कुमारं जनयामास अचिन्त्येन बोधिसत्त्व-
विकुर्वितेन । तेन खलु पुनः समयेन सुवर्णपुष्पाभमण्डलस्य नाम महोद्यानस्य मध्ये शुभरत्नविचित्रकूटं नाम कूटागारमभूत् । तस्मिन् कूटागारे सर्वकामंददवृक्षशाखा- 25
मथ्यालम्ब्रतया सुहर्षितप्रभेश्वराया देव्याः स भगवानीश्वरगुणापराजितध्वजस्तया-
गतो जनितः । तेन खलु समयेन तस्य भगवतो जन्मकाले विमलसंभवप्रभा नाम धात्री प्रत्युपस्थिताभूत् । जातमात्रं च बोधिसत्त्वं लोकेन्द्रा विचित्रसुरभिमनोऽद्भिव्युत्प्लोक्तो-
द्धारिभिः परमसुरभिगन्धोदककलशैर्विन्नाप्य तदर्हामिश्च अचिन्त्यासंख्येयाभिरुत्तमाभिः पूजाभिरभिपूज्य तस्या विमलसंभवप्रभाया धात्र्या अङ्गे प्रायच्छन् । परिगृहीतमात्रे च 30
तस्मिन् बोधिसत्त्वे तथा धात्र्या उभाम्नां पाणिभ्यामसे च, तक्षणमेव सा धात्री महाप्रीति-
प्रामोद्येगप्रतिलब्धा समन्तचक्षुर्विषयं नाम बोधिसत्त्वसमाधिं प्रलम्बत, यस्य समाधेः

सहप्रतिष्ठाभाक्तस्माद्दशसु दिक्षु नानालोकधातुस्थिता अप्रमेयास्तथागताश्चक्षुष आमास-
मगमन् । एष च अप्रमेयकल्पसर्वारम्भणबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसंदर्शनो बोधिसत्त्वविमोक्षो-
ज्वक्रान्तः सुसूक्ष्मः, तद्यथापि नाम तदिवसाप्रक्रान्ते मातुः कुक्षौ गर्भविज्ञानम्, यत्स
विमोक्षस्य प्रतिष्ठाभादनया सर्वतथागतजन्मविकुर्वितसंदर्शनमहाप्रणिधिरभिनिर्हृतः ॥

- ५ तत्किं मन्यसे कुलपुत्र—अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन विमलसंभवप्रभा नाम
बोधिसत्त्वधात्र्यभूत् ? न खलु पुनस्त्वया एवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन कालेन तेन समयेन
विमलसंभवप्रभा नाम बोधिसत्त्वधात्र्यभूवम् । तत्किं मन्यसे कुलपुत्र—अन्यानि तेन कालेन
तेन समयेन विंशतिस्त्रीनियुतशतसहस्राण्यभूवन् ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इमानि तानि विंशति-
देवतानियुतशतसहस्राणि, यानीह लुम्बिनीवने प्रतिवसन्ति मम परिवाराः । तत्किं मन्यसे
१० कुलपुत्र—अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन सुप्रहर्षितप्रभेश्वरा नाम देव्यभूदीश्वरगुणापरा-
जितश्वजस्य कुमारस्य जनेत्री ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इयं सा मायादेवी तेन कालेन तेन
समयेन सुप्रहर्षितप्रभेश्वरा नाम देव्यभूत् । तत्किं मन्यसे कुलपुत्र—अन्यः स तेन कालेन
तेन समयेन रत्नार्चिनेत्रप्रभो नाम राजा अभूत् । न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अयं स राजा
शुद्धोदनः तेन कालेन तेन समयेन रत्नार्चिनेत्रप्रभो नाम राजा अभूत् । सा खल्वहं
१५ कुलपुत्र तत् उपादाय सर्वचित्तक्षणेभ्यविरहिता अभूव भगवतो वैरोचनस्य बोधिसत्त्वजन्म-
विकुर्वितसागरावतरणतया सत्त्वनयचृपमिताविकुर्वितसागरावतरणतया ॥

- यथा चाहं कुलपुत्र अस्यां सहायां लोकधातौ भगवतो वैरोचनस्य महाप्रणिधान-
समुद्रसागरसंभवानां तथागतानां सर्वचित्तक्षणेपु सर्वपरमाशुरजःप्रवेशसमवसृतेन ज्ञान-
चक्षुषा सर्वपरमाशुरजःषु क्षेत्रसमुद्रानवतरामि, तेषु च क्षेत्रेषु तथागतोत्पादसागरानवतरामि ।
२० यथा तेषां तथागतानां बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितमहासमुद्रानवतरामि, तथा दशसु दिक्षु अनन्त-
मध्यानां तथागतानां सर्वचित्तक्षणेपु बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसागरानवतरामि । यथा च
अस्यां त्रिसाहस्रमहासाहस्रायां लोकधातौ सर्वपरमाशुरजःप्रसरपरंपरावतारेण सम्यक्सं-
बुद्धबोधिसत्त्वजन्माभिमुखीभावगतान् बुद्धगुणानवतरामि, एवं दशसु दिक्षु बुद्धक्षेत्रानभि-
लाप्यकोटीनियुतशतसहस्रपरमाशुरजःप्रसरान्तर्गतान् क्षेत्रसागरानवतरामि । तेषु च
२५ त्रिपुलान् बुद्धसमुद्रानवतरामि । ताश्च बुद्धान् भगवतो बोधिसत्त्वभूतजन्मविकुर्वितसंमुखी-
भावगतान् पश्यामि । तथागतभूतानपि पूजयामि । तेषां च तथागतानां धर्मदेशनां
शृणोमि, धर्मस्य च अनुषर्षं प्रतिपद्ये ॥

- अथ खलु सुतेजोमण्डलरतिश्रीर्लुम्बिनीवनदेवता एवमेवाप्रमेयसर्वकल्पसर्वावरण-
बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसंदर्शनबोधिसत्त्वविमोक्षं परिदीपयमाना बुद्धाधिष्ठानेन दश दिशो
३० व्यवलोक्य तस्यां वेलायामिमा गाथा अभाषत—

बुद्धपुत्र शृणु मद्य भाषित

यस्मि पृच्छसि जनित्व गौरवम् ।

शान्त दुर्दशु जिनान गोचरो हेतुकारणनयैर्निदर्शितः ॥ १ ॥ क्षेत्रकोटिपरमाणुसादृशान् पूर्वकल्प स्मरमी अचिन्तियान् । कल्प आदिरिव अनन्त नायको	5
यत्राशीतिनयुता जिनानभूत् ॥ २ ॥ ईश्वराजितगुणध्वजस्तदा तेष्वभूत्प्रथमकस्तथागतः । जानमान मय द्रष्टु नायकः स्वर्णपुष्पप्रभवे वनोत्तमे ॥ ३ ॥	10
नामतो विमलसंभवप्रभा तस्य आसि अहु धात्रि पण्डिता । लोकपाल मम अंसि तं स्थपी जातमात्र कनकोत्तमप्रभम् ॥ ४ ॥ अंसि तं ग्रहिय अग्रपुद्गलं मूर्ध्निमस्य न प्रभोमि प्रेक्षितुम् ।	15
* * * * * तं अचिन्तियं प्रेक्षमाण न च अन्तु पश्यमि ॥ ५ ॥ लक्षणेभि प्रतिमण्डितं शुभं कायमस्य विमलं सुदर्शनम् ।	20
दृष्ट मे रतनविम्बसादृशं प्रीतिवेग अतुला विवर्धिताः ॥ ६ ॥ चिन्तयित्व गुण तस्य मेऽमितान् पुण्यसागर अमेय वर्धिताः । दृष्ट तस्य च विकुर्वितोदधीन् बोधिचित्तनिपुलं मि संयुतम् ॥ ७ ॥	25
प्रार्थयित्व जिनवर्गसागरान् वर्धितः प्रणिधिसागरो मम । सर्वक्षेत्रप्रसरा विशोधिता सर्वदुर्गतिपया विवर्धिताः ॥ ८ ॥	30
पूजनाय सुगतानचिन्तियान् सर्वक्षेत्रप्रसरेष्वनागतान् ।	

सत्त्वद्रुःखितविमोचनाय च

प्रोदितः प्रणिधिसागरो मम ॥ ९ ॥

श्रुत्व धर्ममथ तस्य तायिनो

लब्धिमं वरविमोक्षमण्डलम् ।

6

बोधि शोधितु चरित्र चारिकां

कल्पक्षेत्ररजकोटिसादृशान् ॥ १० ॥

येषु दान्तकुपपन्न नायका

ते अशेष मयि सर्वि पूजिताः ।

शासनं च मय तेषु धारितं

10

शोधना इमु विमोक्षसागरम् ॥ ११ ॥

क्षेत्रकोटिपरमाणुभिः समा

येऽभवन् दशबला अतीतकाः ।

धर्मचक्रु मय तेषु धारितं

भावितं [वैर] विमोक्षमण्डलम् ॥ १२ ॥

15

सुद्धक्षेत्रि रज यावतो इहो

तान् रजाग्रप्रसराब्धि पश्यती ।

एकमेकि रजि क्षेत्रसागरान्

पूर्वं शोधित जिनेन पश्यती ॥ १३ ॥

तेषु क्षेत्रप्रसरेषु नायकान्

20

जायतो वनवरेषु पश्यमि ।

एकचित्प्रसरे अचिन्तिया

दर्शयन्त विपुला विकुर्विता ॥ १४ ॥

पश्यमि क्वचि च क्षेत्रि नायकान्

प्रार्थयन्त वरवोधिमुत्तमाम् ।

25

तिष्ठतं तुपितलोक * * *

क्षेत्रकोटिनयुतैरचिन्तितैः ॥ १५ ॥

जायमान विपुलैर्विकुर्वितैः

क्षेत्रसागरदशतेषु पश्यमि ।

30

नारिसंघनर संपुरस्कृता

भाषमाणु धर्म नायकान् ॥ १६ ॥

१ S lacuna for विमोक्ष^० supplied from B. २ S lacuna for वर
supplied from B.

क्षेत्रकोटिपरमाणुसादृशा-

नेकचित्तक्षणे वीर पश्यमि ।

दर्शयन्त जगतामनेकधा

एकि क्षणि शान्तनिर्वृतिम् ॥ १७ ॥

जन्म यातुक जिनान पश्यमि

प्रेक्षमाण रजि क्षेत्रसागरान् ।

जन्मि जन्मि बहुकायकोटिभिः

∴ पूजि तेप करुणामुपागमि ॥ १८ ॥

क्षेत्रसागरनयैरचिन्तनै-

रक्षया गतिप्रचार यातुकाः ।

तेषु सर्वजगदामुखा अहं

धर्ममेघ विपुलान् प्रवर्षमि ॥ १९ ॥

एतमहं जिनसुता अचिन्तियं

जानमी वरविमोक्षमण्डलम् ।

कल्पकोटिनयुतैरचिन्तियै-

यं न शक्य अयु सर्व दर्शितुम् ॥ २० ॥

एतमहं कुलपुत्र अप्रमेयकल्पसर्वारम्भणबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितसंदर्शनं बोधिसत्त्व-
विमोक्षं जानामि । किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानां चित्तक्षणे चित्तक्षणे सर्वकल्पप्रस्थान-
गर्भसंभूतचित्तानां सर्वधर्मनयनिध्यतिजातिनिदर्शकानां सर्वतथागतपूजाप्रणिधिसंभूता-
शयानां सर्वबुद्धधर्माभिसंबोधिप्रणिधिपरमाणां सर्वकुलगोत्रोपपत्तिगतिसंदर्शनप्रतिभासकल्याणां 20
सर्वतयागतपादमूलपद्मगर्भोपपत्तीनां सर्वजगत्परिपाककालाभिज्ञानां सर्वविनयाभिमुखजन्मोप-
पत्तिविकुर्वितसंदर्शकानां सर्वक्षेत्रप्रसरविकुर्वितमेघसंदर्शकानां सर्वजगद्गतिजातिकुलप्रतिभास-
प्राप्तानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इयमिहैव कपिलवस्तुनि महानगरे गोपा नाम शाक्यकन्या
प्रतिवसति । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ-कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वपरिपाकाय संसारे 25
संसरितव्यम् ॥

अय खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुतेजोमण्डलरतिश्रियो लुम्बिनीवनदेवतायाः पादौ
शिरसाभिवन्ध सुतेजोमण्डलरतिश्रियं लुम्बिनीवनदेवतामनेकशतसहस्रकृत्यः प्रदक्षिणीकृत्य
पुनः पुनरवलोक्य सुतेजोमण्डलरतिश्रियो लुम्बिनीवनदेवताया अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ ४० ॥

४३ गोपा ।

- अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक सुतेजोमण्डलरतिश्रियो लुम्बिनीरनदेवताया अतिवा
दपक्रम्य येन कपित्वस्तु महानगर तेनोपसत्रम्य एतमेवाप्रमेयकल्पसर्वारम्भणबोधिसत्त्व
जमनिबुद्धिर्नितसदर्शन बोधिसत्त्वत्रिमोक्ष भाग्यन् अवतरन् त्रिपुलीशुभ्रन् अनुतिष्ठन् उच्चापयन्
6 परिजयन् परिचिन्तयन् परिचिन्तयन् अनुपूर्वेण येन धर्मधातुप्रतिभासप्रभो बोधिसत्त्वसंगीति
प्रासादस्तेनोपसक्रामत् । तस्योपसत्रमणस्य अशोकश्रीनाम बोधिसत्त्वसंगीतिप्रासाददेवता
दशभिर्गृहदेवतासहस्रैः सार्धं प्रत्युद्गम्य सुधन श्रेष्ठिदारकमेवमाह—स्वागत ते महापुरुष
महाप्रज्ञाज्ञाननिकामिन् अचिन्त्यबोधिसत्त्वत्रिमोक्षभावनान्यालम्बनप्रणिधिचित्त्रिपुल्लधर्म
निमानगोचरचारिन् धर्मनगराभिमुख अनन्तबोधिसत्त्वोपायनयावतारणाप्रतिप्रकम्बन्धतमागत
10 गुणसागराभासप्रतिबन्ध सर्वजगद्धिनयप्रतिभासप्रतिभानज्ञानाभिमुखसर्वसत्त्वचर्याज्ञानकाय
मद्भानुवर्तन चर्याभिमुखचित्त सर्वजगद्देवनाप्रीतिसमुद्रवेगविवर्धनप्रणिधान सर्वतथागतधर्म
प्रतिवेधमार्गप्रतिपन्न । यथा एता पश्यामि अनिमिपनेत्रगम्भीरचर्यैर्वापथत्रिशुद्धगोचरम्, नचिरेण
बननुचरतथागतकायवाक्चित्कारविशुद्धिं प्रतिबन्धो लक्ष्णानुव्यञ्जनप्रतिमण्डितेन
कायेन दशजन्तानालोकात्रयतेन चित्तेन लोकत्रिचरिष्यसि । यादृशी च ते दृढवीर्यं
15 पराक्रमता पश्यामि, नचिरेण त्व सर्वव्यध्वतथागतसमुखीभाजदर्शनसमग्री सर्वतथागतधर्म
मेवान् सप्रतीच्छन् सर्वबोधिसत्त्वयानत्रिमोक्षसत्त्वाधिसमापत्तिशातधर्मनिमानरतिमनुभवन्
गम्भीर बुद्धिबोधिसत्त्वमनुप्रवेक्ष्यसि । तथा हि न कल्याणमित्रोपसक्रमणदर्शनपर्युपासनानु
शासनी सप्रतीच्छस्तद्गुणप्रतिनयेषु प्रयुज्यमानो न परिखिद्यसे, न विनिवर्तसे, न परितपसि ।
न च ते काश्चिदन्तरायो वा आरुण वा निवरण वा ग्रहते, मारा वा मारकायिका वा
20 देवता । तेन अचिरादेव त्व सर्वसत्त्वानां प्रीतिः करो भविष्यति ॥

एवमुक्ते सुधन श्रेष्ठिदारकोऽशोभश्रिय बोधिसत्त्वसंगीतिप्रासाददेवतामेतदबोधोचत्—
तथास्तु देवते यथा वदसि । अह खलु देवते सर्वसत्त्वश्लेशसतापञ्चुपशमेन परमा प्रीति
मिदामि । सर्वसत्त्वविषयकर्मविपाकनिवर्तनन सर्वसत्त्वसुखसभवेन सर्वसत्त्वानवधकर्मप्रति
पत्या परमा प्रीतिं मिदामि । यदा च देवते सत्त्वा विविधविषयकर्मश्लेशप्रयोगाक्षिसत्त्वता
25 दुर्गतिषु प्रपतन्ति सुगतिसु वा, विविधानि कायिकचैतसिकानि दुःखदुर्मनस्थानि प्रत्यनु
भवन्ति, दुर्मनस्तस्मिन् समये बोधिसत्त्वा भवन्ति परमदुर्मनसः । तद्यथापि नाम देवते
पुरपत्नैना तत्त्वणाचरितस्य एकपुत्रो भवेत् प्रियो मनाप । स तस्याङ्गप्रत्यङ्गेषु च्छिवमानेषु
एषा तत्त्वणाचरितवात् परमदुर्मना त्वाद्दनात्तमनस्क, एवमेव देवते बोधिसत्त्वो बोधि
सत्त्वचारिका चरन् सत्त्वान् कर्मश्लेशशेन तिसृषु दुर्गतिषु पतितान् दृष्ट्वा दुर्मना भवति
30 परमदुर्मना । यस्मिन् वा पुन समये सत्त्वा कायजाब्जान सुचरितसमादानहेतो कायस्य
भेदासुगतौ सर्गत्रये देवेषूपपद्यते, देवमनुष्यगतिसु च कायिकचैतसिकानि सुखानि
प्रत्यनुभवन्ति, परमसुखी तस्मिन् समये बोधिसत्त्वो भवति सुमना आत्तमनस्क प्रमुदित

प्रीतिसौमनस्यजात । न खलु पुनर्देवते बोधिसत्त्वा आत्मार्याय सर्वज्ञतामभिप्रार्थयन्ते । न विचित्रसत्सारतिसुखप्रभनार्यं न कामधातुपर्यापन्न विविधरतिव्यूहप्रार्थनया सज्ञाचित्त दृष्टिनिपर्यासवशेन न सयोजनबन्धनानुशयपर्यवस्थानवशागता । न तृष्णादृष्टिवशागता, न विविधसत्त्वससर्गरतिसञ्ज्ञानिनिबद्धचेतस, न ध्यानरतिसुखास्वादपरिगृह्णा, न विविधावरणा-
 वृता ससारगतिषु परिवर्तन्ते । अपि तु खलु पुनर्देवते बोधिसत्त्वा भवसमुद्रगतानामपरिमित- 5
 दु खप्रपीडिताना सत्त्वानामन्तिके महाकरुणा सजनयित्वा सर्वजगत्सप्रहमहाप्रणिधिमभि-
 निर्हरन्ति । ते महाकरुणाप्रणिव्यभिनिर्हारज्ज्वेगेन सत्त्वपरिपाकनिनयप्रयुक्ता ससारे बोधि-
 सत्त्वचर्यां चरन्त सद्दृश्यन्ते । ते सर्वसत्त्वना सर्गारणसर्गज्ञताज्ञान पर्येषमाणा सर्गतयागत-
 पूजोपस्थानप्रणिधिमभिनिर्हरन्ति । ते तथागतपूजोपस्थानप्रणिधिबशैर्न परिखिद्यन्ते बोधि-
 सत्त्वचर्यायाम् । ते बोधिसत्त्वचर्यां चरन्त सङ्घिष्ठानि क्षेत्राणि सपश्यन्त सर्वबुद्धक्षेत्रपरि- 10
 शोधनप्रणिधिमभिनिर्हरन्ति सङ्घिष्ठान् क्षेत्रसागरान् परिशोधयमाना सर्वसत्त्वानामायतन-
 नानात्व सपश्यमाना । अनानात्वानुत्तरधर्मनायपरिशुद्धये प्रणिधिमभिनिर्हरन्ति सङ्घिष्ठ-
 कायवाक्चिन्तता सत्त्वाना सपश्यमाना । सर्वसत्त्वकायवाक्चिन्तालकारपरिशुद्धये
 प्रणिधिमभिनिर्हरन्ति । त्रिकलायतनानपरिशुद्धचेतस सर्गान् सपश्यमाना
 सर्वसत्त्वचित्तचरितानि परिशोधयमाना बोधिसत्त्वचर्यां चरन्तो न परिखिद्यन्ते । एव 15
 हि देवते बोधिसत्त्वा अनन्तमव्या बोधिसत्त्वचर्यां चरन्तोऽपरिखिन्नाचित्ता । एव
 चरन्तोऽङ्कारभूता भवन्ति संदेवकस्य लोमस्य देवमनुष्यसपत्तिसजननतया । माता-
 पितृभूता भवन्ति बोधिसत्त्वोत्पादप्रतिष्ठापनतया । धात्रीभूता भवन्ति बोधिसत्त्वमार्गा-
 वतरणतया । नित्यानुबद्धसहजदेवता भवन्ति दुर्गतिप्रपातभयारक्षणतया । महादाशभूता
 भवन्ति ससारसमुद्रोत्तारणतया । शरणभूता भवन्ति सर्वमारङ्गेशभयानिनिर्तनतया । परायण 20
 भूता भवन्ति अन्तपरमशीतिभावोपनयनतया । तीर्थभूता भवन्ति सर्वबुद्धसमुद्रान्तरणया ।
 सप्ताहकभूता भवन्ति धर्मरत्नद्वीपोपनयनतया । पुष्पभूता भवन्ति सर्वबुद्धगुणसपुष्पित
 चित्ततया । अङ्कारभूता भवन्ति त्रिपुलपुण्यज्ञानप्रभाप्रमुञ्चनतया । परमप्रीतिकृता भवन्ति
 समन्तप्रासादिकतया । अभिगमनीया भवन्ति अनवद्यकर्मप्रतिपत्त्या । समन्तभद्रा भवन्ति
 सर्वाकारनराङ्गसुपरिपूर्णकायतया । असेचनकरूपा भवन्ति अप्रतिकूलदर्शनतया । अत्र 25
 भासकरा भवन्ति ज्ञानरश्मिप्रमुञ्चनतया । आग्नेकरा भवन्ति धर्मप्रदीपधारणतया । प्रद्योत
 करा भवन्ति बोध्याशयपरिशोधनतया । सेनापतिभूता भवन्ति मारकर्मनिनिर्तनतया ।
 सूर्यभूता भवन्ति प्रज्ञारश्मिजालप्रभाप्रमुञ्चनतया । चन्द्रभूता भवन्ति गगनबुद्धिचन्द्रोदा-
 गमनतया । मेघभूता भवन्ति सर्वजगमहाधर्ममेघाभिप्रवर्षणतया । एव खलु देवते प्रति-
 पद्यमाना बोधिसत्त्वा प्रिया भवन्ति सर्वसत्त्वानाम् ॥ 30

अथ खलु अशोकश्रीबोधिसत्त्वसगीतिप्रानाददेवता सार्धं तैर्देशभि गृहदेवतासहस्रै
 सुधन श्रेष्ठिदारक दिव्यसमतिक्रान्तै मनोमयै पुष्पमाल्यगन्धचूर्णविशेषनरत्नाभरणवर्षे
 प्रवृष्य अनुपरिवार्य बोधिसत्त्वभवन प्रविशतमाभिर्गीयाभिरन्यथासीत्-

- उत्पद्यन्ते जिना लोके कदाचि ज्ञानभास्वरा ।
 सरोधौ चित्तमुत्पाद्य सर्वसत्त्वानुकम्पया ॥ १ ॥
 बहुभि कल्पनयुतै दुर्लभ तद्य दर्शनम् ।
 अनिद्याधस्य लोकस्य ज्ञानसूर्यो महानसि ॥ २ ॥
 ८ दृष्ट्वा लोक निपर्यस्तामज्ञानतिमिरावृतम् ।
 महावृषा सजनम्य प्रस्थितोऽसि स्वयमुताम् ॥ ३ ॥
 विशुद्धेनाशयेन त्व बुद्धरोच्यर्थमुद्यत ।
 कल्याणमिन्द्र भजसेऽनपेक्ष कायजीविते ॥ ४ ॥
 न निश्चयस्त्रे लोकेऽस्मिन् निवेतो न सक्तव ।
 १० अनाप्योऽस्य सनीर्णो नि सङ्ग गगनाशय ॥ ५ ॥
 बोधिचर्या चरस्यग्रा पुण्यमण्डलसुप्रभ ।
 उदयास्तमिते लोके ज्ञानरदिमप्रमुञ्चन ॥ ६ ॥
 लोकान् चैत्रोच्चरसि लोन्धर्मैर्न लिप्यसे ।
 असङ्गध्वरसे लोके नारुतो गगने यया ॥ ७ ॥
 १५ वल्पोदाहे यया वद्धि प्रदीप्त सततोद्यत ।
 अग्निरुल्पेन दीर्घेण चरसे बोधिचारिकाम् ॥ ८ ॥
 सिंहकल्प महानीर दृढवीर्यपराक्रम ।
 ज्ञाननिम्नसपन्नरुच्य चरत्यपराजित ॥ ९ ॥
 धर्मबाहुसमुद्रेऽस्मिन् ये केचिन्नयसागरा ।
 २० समिन्नसेवया शूर त्व तानवतरिष्यसे ॥ १० ॥

अथ खल्वशोऽश्रीर्भोधिसत्त्वसगीतिप्रासाददेवता सुधन श्रेष्ठिदारकमाभिर्भाषामि
 रभिष्टुल्य गच्छन्त पृथक् समनुवध्नाति स्म धर्मज्ञामतया । अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको
 धर्मधातुप्रतिभासप्रभवो धिसत्त्वसगीतिप्रासादमुपसरुभ्य अनुप्रविश्य सम तादनुविलोकयामास
 गोपाया शाक्यक याया दर्शनक्राम । सोऽपश्यद्गोपा शाक्यकन्या धर्मधातुप्रतिभासप्रभवस्य
 २५ बोधिसत्त्वसगीतिप्रासादस्य मध्ये सर्वत्रोधिसत्त्वस्य गृहानसनप्रतिभासमणिपद्मगर्भासननिपण्णा
 क्षीणा चतुरशीत्या सहस्रैः परिवृता सर्वासा पार्थिवकुलसभजाना पूर्वबोधिसत्त्वचर्यासभाग
 कुशाम्बुजाना पूर्वदानसम्पन्नसगृहीताना श्लक्ष्णमधुरवचनसमुदाचाराणा सर्वशतार्थाभिमुख
 सुखसगृहीतानां बुद्धबोधिसत्त्वसमुदागमसमानार्थतया सुसगृहीताना महावरुणापूर्वगमपुत्र
 दारपरिग्रहसुसपरिगृहीताना महामैत्र्युपेतस्वदारातुवर्तनपरिशोधितानां पूर्वबोधिसत्त्वाचि लो
 ३० पायत्रोशस्यपरिपरिपाचितानाम् । सर्वाणि च तानि चतुरशीतिक्षीसहस्राण्यत्रैवर्तिकान्यनुचराण्य
 सम्यक्सरोधौ बोधिसत्त्वपारमितानयानतीर्णानि सर्वत्रोधिसत्त्वशिक्षासु अपरप्रणेषाणि सर्वप्रह-
 रिगतचितानि सर्वससारतिनिरतमानसानि असङ्गधर्मधातुनयपरिशुद्धानि सर्वज्ञताभिमुख

चित्तोपेगानि सर्वनिररणावरणजालविगतानि सर्वाङ्गपथसमतिक्रान्तानि धर्मकायसुनिर्मितविचाराणि सर्वलोकैरुपरिपाकनिर्वाहानि त्रिपुलपुण्यसमुद्रसंभूतचित्तानि समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधाननिर्यातानि त्रिपुलबोधिसत्त्ववल्ग्वेगसर्वधितानि ज्ञानसूर्यमण्डलचित्तप्रदीपानि ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको येन गोपा शाक्यकन्या तेनोपसक्रम्य गोपायाः शाक्यकन्यायाः क्रमनलयो सर्पशरीरेण प्रणिपत्य उत्थाय पुरतः प्राञ्जलिं स्थित्वा एवमाह— 5
मया आर्ये अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कस्य बोधिसत्त्वाः ससारे ससरन्ति, ससारदोषैश्च न लिप्यन्ते । सर्वधर्मसमतास्वभावाः चावनुच्यन्ते । श्रावकप्रलोककुटुम्बभूमौ न च प्रतिष्ठन्ते । बुद्धधर्मान्भासप्रतिबन्धाश्च भवन्ति । बोधिसत्त्वचर्यां न च व्यपच्छिन्दन्ति । बोधिसत्त्वभूमौ च प्रतिष्ठिता भवन्ति । सर्वतथागतविषयं च सददर्शयन्ति । सर्वलोकगतिसमतिक्रान्ताश्च भवन्ति । सर्वलोकगतिषु चोपविचरन्ति । 10
धर्मकायपरिनिष्पन्नाश्च भवन्ति । अनन्तवर्णाश्च रूपकायानभिनिर्हरन्ति । अलक्षणधर्मकायपरायणाश्च भवन्ति । सर्वजगद्गर्णसंस्थानाश्च कायानादर्शयन्ति । अनभिलाष्याश्च सर्वधर्मानवरन्ति । सर्ववाक्पथनिरुक्त्युदाहारैश्च सत्त्वानां धर्मं देशयन्ति । निःसत्त्वाश्च सर्वधर्मान् प्रजानन्ति । सत्त्वधातुत्रिनयप्रयोगाच्च न विनिवर्तन्ते । अनुत्पादानिरोधाश्च सर्वधर्मानवतरन्ति । सर्वतथागतपूजोपस्थानप्रयोगाच्च न विनिवर्तन्ते । अकर्मविपाकाश्च सर्वधर्मा- 15
नवतरन्ति । कुशलकर्माभिसंस्कारप्रयोगाच्च न विनिवर्तन्ते ॥

एवमुक्ते गोपा शाक्यकन्या सुधन श्रेष्ठिदारकमेतदबोचत्—साधु साधु कुलपुत्र, यस्त्व बोधिसत्त्वानामिमामेवरूपा चर्यां धर्मता परिप्रष्टव्या मन्यसे, यथापि तत्समन्तभद्रप्रणिधानचर्याभिमुखस्य अथ प्रश्नोदाहारः । तेन हि कुलपुत्र शृणु, साधु च सुष्ठु च मनसि कुरु, भाषिष्ये बुद्धानुभावेन । दशभिः कुलपुत्र धर्मे समन्वागता बोधिसत्त्वाः 20
इमामेवरूपामिन्द्रजालतलोपमा समन्तज्ञानप्रभा बोधिसत्त्वचर्यां परिपूरयन्ति । कतमैर्दशभिः ? यदुत उदारकल्याणमित्रसन्निश्रयेण विपुलाधिमुक्तिप्रतिबन्धेन उदारकल्याणाशयविशुद्ध्या विपुलपुण्यज्ञानसमुद्रोपस्तम्बचित्ततया बुद्धोत्पत्तिसम्भ्रममहाधर्मनिर्देशश्रवणप्रतिलम्बेन त्र्यम्ब-
तथागताधिमुक्तिचेतनासवासेन सर्वबोधिसत्त्वचर्यामण्डलसमतानुगमेन सर्वतथागताधिष्ठान-
प्रतिबन्धेन प्रकृतिमहाकरुणाध्याशयविशुद्ध्या सर्वसंसारचक्रोपच्छेदचित्तबलाधानप्रतिबन्धेन । 25
एभिः कुलपुत्र दशभिर्धर्मे समन्वागता इमामेवरूपामिन्द्रजालतलोपमा समन्तज्ञानप्रभा बोधिसत्त्वचर्यां परिपूरयन्ति ॥

तत्र कुलपुत्र अविबर्लवीर्या बोधिसत्त्वा एतान् धर्मान् प्रतिलम्ब्य अक्षयाकाराभिनिर्हारेण भावयन्तो बहुलीकुर्वन्तः कल्याणमित्राध्याराग्य दशभिराकारैरभिराधयन्ति । कतमैर्दशभिः ? यदुत कायजीवितानपेक्षतया संसारोपकरणार्थिकतया सर्वधर्मस्वभावात्मना- 30
नुगमेन सर्वज्ञताप्रणिधानानिबर्लतया सर्वधर्मधातुनयव्यन्तोपनतया सर्वभयसमुद्रोच्चलित-
मानसतया अनाल्यधर्मगगनप्रनिष्ठानाल्यतया सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानानावरणतया सर्वक्षेत्र-

सागरप्रसरणतया अनारण्योधिस्तत्रज्ञानगण्डलमुपर्वमदापिततया । एभिः कुलपुत्र दशभि
रकार्त्तौधिस्तत्राः कल्याणमित्राण्यारागफिता अभिराधयन्ति ॥

अथ सत्त्व गोपा शास्त्र्यकन्या एतमेवार्थमथ सदृशयमाना बुद्धाधिष्ठानेन दस दिशि
व्यवस्थेन्य तस्या वेलायामिमा माया अभाषत-

- 6 ये प्रस्थिताम्यनिशालकिय. परार्थाः
सन्निप्रसेनपर गतशाश्वमायाः ।
शास्तृत्वसत्प्रतिलब्ध अखिन्नरीर्या-
अर्थेन्द्रजालसदृशी चरतेष लोके ॥ ११ ॥
अधिसुक्ति येष त्रिपुला गगनप्रकाशा
- 10 यस्या समोसरति सर्गत्रियव्वलोकः ।
क्षेत्राश्च सत्त्र तथ धर्म तथैव बुद्धा-
स्तेषामिष चरिय ज्ञानप्रमंकराणाम् ॥ १२ ॥
येषांशयो गगनरूप अनन्तमध्यः
संज्ञेशनिर्मलतया परम विशुद्धः ।
- 15 येऽप्रोद्धवन्ति गुण सर्गतयागताना
चर्थेन्द्रजालतलभेदसमाहितानाम् ॥ १३ ॥
सर्गज्ञानत्रिपुलैर्मितैरचिन्स्यै-
रुपस्तव्य ये गुणमहोदधिभि सुमेधा ।
ते पुण्यसागरशरीरनिशुद्धगर्भा
- 20 लोके चरन्ति न च लोऽरुमलेन लिताः ॥ १४ ॥
सर्वस्वराङ्गरुतघोपनयैर्जिनाना
ये धर्मगर्जित शृणोन्ति न यान्ति तुलिम् ।
धर्म नयानुगतप्रज्ञप्रभप्रदीपा-
स्तेषामिष जगप्रदीपकराण स्वर्गा ॥ १५ ॥
- 25 ये ते दशदिशि तयागत अत्रमेवान्
सर्गत्र चित्तक्षणि औतरि अन्यमन्यान् ।
सर्गस्तयागतसमुद्र त्रिचित्तयन्ति
बुद्धाध्याननुगतानमप्य प्रवेशः ॥ १६ ॥
पश्यन्ति ये परिपदो त्रिपुला जिनाना
तेषां समाधिगयसागरमोतरन्ति ।
- 30 प्रणिधानसागरनय च अनन्तमध्य
तेषामिद चरितभिन्दतलोपमानाम् ॥ १७ ॥

येऽधिष्ठिता दशसु दिक्षु जिनैरशेषैः

कल्पांश्वरन्त्यनपरान्तसमन्तभद्राः ।

सर्वत्र क्षेत्रप्रसरे प्रतिभासप्राप्ता-

स्तेपामियं चरिय धर्मप्रभंकराणाम् ॥ १८ ॥

ये ते महाकरुणमण्डलज्ञानसूर्या

दृष्ट्वा जगद्व्यसनप्राप्तमुदेन्ति धीराः ।

धर्माभया जगति मोह विधूय * *

तेपामियं चरि दिवाकरसादृशानाम् ॥ १९ ॥

दृष्ट्वा प्रजां भवगतौ परिवर्तमानां

संसारस्रोतप्रविलोमस्थिताः सुमेधाः ।

सद्धर्मचक्रममितं समुदानयन्त-

श्वर्यासमन्तवरभद्रमतिं चरन्ति ॥ २० ॥

ते ऽत्र शिक्षित नयेहि अनन्तमध्यान्

कायान् यथाशय जगत्युपदर्शयित्वा ।

प्रतिभासविम्बसदृशैरपि तैः स्वकायैः

परिपाचयन्ति जनतां भवसागरेषु ॥ २१ ॥

भैत्रीनयैः सुविपुलैर्जनतां स्फुरित्वा

नानाधिमुक्तिषु जनेषु चरिं विदर्श्य ।

धर्मं यथाशय जगत्प्रभिवर्षनाणा

बोधाय सत्त्वनयुतान् विनयन्ति धीराः ॥ २२ ॥

अथ खलु गोपा शाक्यकन्या इमा गाथा भाषित्वा सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—
अहं खलु कुलपुत्र सर्वबोधिसत्त्वसमाधिसागरनयव्यवलोकनविषयस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य
लाभिनी । सुधन आह—क एतस्य आर्ये सर्वबोधिसत्त्वसमाधिसागरनयव्यवलोकनविषयस्य
बोधिसत्त्वविमोक्षस्य विषयः ? आह—एतमहं कुलपुत्र बोधिसत्त्वविमोक्षं समापन्ना इह
लोकधातावनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमान् कल्पानधतरामि । तेषु ये सत्त्वाः सर्वगति-
पर्यापन्नाः, तान् प्रजानामि । यावन्ति च तेषां सत्त्वानां च्युत्युपपत्तिमुखानि, तानि
प्रजानामि । यावन्त्यभिनिर्द्वृत्तिमुखानि, यावत्यः कर्माभिसंस्कारसमापत्तयः, यावत्यः कर्म-
विपाकविचित्रताः, ता अपि प्रजानामि । कुशलमध्येषां कर्मसमादानं प्रजानामि ।
अकुशलमपि नैर्याणिकमपि अनैर्याणिकमपि नियतमपि अनियतमपि मिथ्यात्वनियतमपि
सानुशयमपि निरनुशयमपि कुशलमूलसंपन्नमपि कुशलमूलविपन्नमपि कुशलमूलपरिगृहीतमपि ३०

१ S missing this line, which is supplied from B.

अबुशालमूलपरिगृहीतमपि बुशलाबुशालपरिगृहीतमपि समुदानीतबुशालमूलमपि असमुदा
नीतपापधर्ममपि एषा कर्मसमादान प्रजानामि ॥

तेषु च अलमिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समेषु कल्पेषु ये बुद्धा भगवन्त उत्पन्ना,
तेषां नामसमुदानवतरामि । तेषां च बुद्धानां भगवता प्रथमचित्तोत्पादसमुदानपि प्रजानामि ।
५ सर्वज्ञताप्रस्थाननयसमुदानपि प्रजानामि । सर्वप्रणिधिसामग्राभिनिर्हारानपि प्रजानामि ।
पूर्वबुद्धोत्पादप्रस्थानसमुदानपि प्रजानामि । पूर्वबुद्धब्रूजोपस्थानप्रयोगसमुदानपि प्रजानामि ।
पूर्वगोधिसत्त्वचर्यापरिपूर्विसमुदानपि प्रजानामि । निर्याणव्यूहसमुदानपि प्रजानामि । तेषां
च बुद्धानां भगवता सत्त्वपरिपाकस्त्रियसमुदानपि प्रजानामि । अभिसंबोधिसमुदानपि
प्रजानामि । धर्मचक्रप्रवर्तनवृषभितामिदुर्वितान्यपि प्रजानामि । सर्वबुद्धविकुर्वितसमुदानपि
१० प्रजानामि । तेषां च बुद्धानां भगवता पर्पन्मण्डलनिभक्तीरपि प्रजानामि । तेषु च
पर्पन्मण्डलेषु ये श्रवणास्तेषां निर्याणनयमपि प्रजानामि । पूर्वकुशलमूलान्यपि प्रजानामि ।
गार्ग्यमाननानात्वमपि प्रजानामि । ज्ञानप्रतिलोमसपद्दिशुद्धप्रभेदमपि प्रजानामि । ये च
तैत्तिथामतै सत्त्वा प्रत्येकबोधै प्रतिष्ठापितास्तानपि प्रजानामि । यानि च तेषां प्रत्येक
बुद्धानां पूर्वकुशलमूलानि तान्यपि प्रजानामि । ये च तेषां प्रत्येकबुद्धानां प्रत्येकबोध्यधि
१५ गनास्तानपि प्रजानामि । यानि च तेषां प्रत्येकबुद्धानां शान्तविहारविकुर्वितनिमोक्षसुखानि
तान्यपि प्रजानामि । यानि च तेषां प्रत्येकबुद्धानां विविधविकुर्वितानि तान्यपि प्रजानामि ।
यश्च तेषां प्रत्येकबुद्धानां सत्त्वपरिपाकस्तमपि प्रजानामि । या च तेषां प्रत्येकबुद्धानां
धर्मदेशना, तामपि प्रजानामि । यानि च तेषां प्रत्येकबुद्धानां मनस्तसमाधिविहारनिविधनिमोक्ष
रीदितानि तान्यपि प्रजानामि । यश्च तेषां बुद्धानां भगवता परिनिर्वाण तदपि प्रजानामि ।
२० ये च बुद्धानां भगवता बोधिसत्त्वपर्पन्मण्डलसमुदास्तानपि प्रजानामि । तेषां च बोधि
सत्त्वानां प्रथमबुशलमूलवरोपणान्यपि प्रजानामि । प्रथमचित्तोत्पादप्रणिधानान्यपि
प्रजानामि । प्रणिधाननिमात्रतामपि सर्वबोधिसत्त्वचर्यानिर्माणव्यूहाभिनिर्हारविमात्रतामपि
प्रजानामि । पारमितामार्गाङ्गसमारविशुद्धिविमात्रतामपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वमार्गप्रति
पच्चिब्यूहनिमात्रतामपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूम्याक्रमणसमारविमात्रतामपि प्रजानामि ।
२५ बोधिसत्त्वभूम्याक्रमणवेगनिमात्रतामपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूमिसंक्रमणसमाधिमण्डल
निमात्रतामपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूम्याक्रमणविकुर्वितान्यपि प्रजानामि । बोधिसत्त्व-
भूम्याक्रमणनिहारानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूमिप्रतिष्ठानान्यपि प्रजानामि । बोधि
सत्त्वभूमिमानत्रिचारानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूमिपरिशोधननयानपि प्रजानामि ।
बोधिसत्त्वभूमिसंज्ञानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूमिनिमित्तान्यपि प्रजानामि । बोधि
३० सत्त्वभूमिसंज्ञितानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वभूम्याक्रमणज्ञानमपि प्रजानामि । बोधिसत्त्व-
संज्ञानमपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वपरिपाकज्ञानमपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वव्यवस्थान
संज्ञानमपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वचर्यामण्डलविस्तारानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वचर्या

विकुर्वितान्यपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वसमाधिसागरानपि प्रजानामि । बोधिसत्त्वविमोक्षणय-
समुद्रानपि प्रजानामि । तेषां च बोधिसत्त्वानां प्रतिचित्तक्षणं नानासमाधिसमुद्रप्रतिलाभानपि
प्रजानामि । सर्वज्ञतावभासनप्रतिलाभानपि प्रजानामि । सर्वज्ञताविद्युदालोकमेघानपि
प्रजानामि । बोधिसत्त्वक्षान्तिप्रतिलाभनयानपि प्रजानामि । सर्वज्ञतावगाहनविक्रमानपि
प्रजानामि । तेषां बोधिसत्त्वानां क्षेत्रसमुद्रानुगमानपि प्रजानामि । धर्मसमुद्रनयात्रतारानपि
प्रजानामि । सर्वसमुद्रलक्षणनानात्वमपि प्रजानामि । सर्वबोधिसत्त्वविहारनयविकुर्वितान्यपि
प्रजानामि । नानाप्रणिधाननयसमुद्रानपि प्रजानामि । विविधविकुर्वितसमुद्रविमात्रतामपि
प्रजानामि ॥

यथा च अहं कुलपुत्र अस्यां लोकधातौ अतीतवर्तमानान् कल्पसमुद्रान् नानाविधा-
नवतरामि, एवमपरान्तपरंपराव्यवच्छिन्नाननागतान् कल्पसमुद्रान् प्रजानामि । यथा च 10
सहायां लोकधातौ प्रजानामि, तथा सहालोकधातुसमवसरणासु सर्वलोकधातुपरंपरासु
प्रजानामि । यथा च सहालोकधातुसमवसरणासु सर्वलोकधातुपरंपरासु प्रजानामि, एवं
सहालोकधातुपरमाणुरजोन्तर्गतासु सर्वलोकधातुपरंपरासु प्रजानामि । यथा च सहा-
लोकधातुपरमाणुरजोन्तर्गतासु सर्वलोकधातुपरंपरासु प्रजानामि, एवं सहालोकधातुदशदिगा-
नन्तर्यस्थितासु लोकधातुषु प्रजानामि । यथा च सहालोकधातुदशदिगानन्तर्यस्थितासु 15
सर्वलोकधातुषु प्रजानामि, एवं सहालोकधातुदशदिगानन्तर्यपरंपरास्थितासु सर्वलो-
कधातुषु प्रजानामि । यथा च सहालोकधातुदशदिगानन्तर्यपरंपरास्थितासु सर्वलोकधातुषु
प्रजानामि, एवं समन्तदिक्प्रभासवैरोचनलोकधातुवंशपर्यापन्नासु सर्वलोकधातुषु प्रजानामि ।
यथा समन्तदिक्प्रभासवैरोचनलोकधातुवंशपर्यापन्नासु लोकधातुषु प्रजानामि, एवं
समन्तदिक्प्रभासवैरोचनलोकधातुवंशदिगानन्तर्यपरंपरास्थितासु सर्वलोकधातुषु प्रजानामि । 20
यथा चास्य समन्तदिक्प्रभासवैरोचनस्य लोकधातुवंशस्य दशदिगानन्तर्यपरंपराव-
स्थितासु सर्वलोकधातुषु प्रजानामि, एवमिह सर्गति कुसुमतलगर्भव्यूहालंकारेषु लोक-
धातुसुमेरुषु लोकधातुसमुद्रान्तर्गतेषु लोकधातुप्रसरेषु प्रजानामि । एवं लोकधातुनयेषु
लोकधातुचक्रेषु लोकधातुमण्डलेषु लोकधातुविभागेषु लोकधातुनदीषु लोकधातुवावर्तेषु
लोकधातुपरिवर्तेषु लोकधातुसुमेरुषु लोकधातुसमुद्रतेषु लोकधातुपद्मेषु लोकधातुशृङ्गेषु 25
लोकधातुखारकेषु लोकधातुसंज्ञागतेषु प्रजानामि ॥

यथा च अस्मिन् कुसुमतलगर्भव्यूहालंकारे लोकधातुसमुद्रे प्रजानामि, एवं दशसु
दिक्षु अनन्तर्पर्वतेषु धर्मधातुपरमेषु आकाशाधातुपर्यस्तानेषु सर्वलोकधातुसमुद्रेषु धरोचनस्य
पूर्वप्रणिधानसागरान् प्रजानामि अवनतरामि अनुस्तरामि । पूर्वयोगसमुद्रानप्यवनतरामि ।
पूर्वसमुद्रागमनसागरानप्यवनतरामि । अनन्तगण्यरूपबोधिसत्त्वचर्यासंवाप्तमप्यवनतरामि । क्षेत्र- 30
परिमुद्दिनयानप्यवनतरामि । सत्त्वपरिपाकोपायनयानप्यवनतरामि । पूर्वतयागतारामणोत्सं-
क्रमणिकुर्वितानप्यवनतरामि । पूर्वतयागतत्रुजोपत्थानप्रयोगनयानप्यवनतरामि । पूर्वतयागतधर्म-

- देशानासप्रतीच्छन्नयानप्यन्तरामि । पूर्वोधिसत्त्वसमाधिप्रतिलाभनयानप्यन्तरामि । परिष्कारवशिताप्रतिलाभनयानप्यन्तरामि । पूर्वतयागतगुणसमुद्रप्रतिपत्तिनयानप्यन्तरामि । दानपारमितानयसमुद्रानप्यन्तरामि । बोधिसत्त्वशीलव्रतमण्डलपरिशुद्धमिनिर्हरणनयानप्यन्तरामि । बोधिसत्त्वक्वचित्प्रतिलाभनयानप्यन्तरामि । बोधिसत्त्वरीयैवेगसमुद्रानप्यन्तरामि ।
- 5 सर्वध्यानाङ्गपरिनिष्पत्तिनयसागरानप्यन्तरामि । प्रज्ञामण्डलपरिशुद्धिनयसमुद्रानप्यन्तरामि । सर्वलोभोपपत्तिकार्यप्रतिभाससदर्शनोपायनयानप्यन्तरामि । समन्तभद्रचर्याप्रणिधानमण्डलपरिशुद्धिनयानप्यन्तरामि । सर्वक्षेत्रसागरस्फुरणतामप्यन्तरामि । सर्वक्षेत्रपरिशुद्धिनयसमुद्रानप्यन्तरामि । सर्वतयागतज्ञानानाससमुद्रानप्यन्तरामि । सर्वबुद्धबोध्यान्मणविकुर्वितसागरानप्यन्तरामि । सर्वतयागतज्ञानावभासप्रतिलाभनयानप्यन्तरामि । सर्वज्ञताधिगमाव
- 10 तारनयसमुद्रानप्यन्तरामि । अभिसंबोधिविकुर्वितसमुद्रानप्यन्तरामि । धर्मचक्रप्रवर्तनवृषभितात्रित्रीदितनयसमुद्रानप्यन्तरामि । नानापार्यन्मण्डलसमुद्रानप्यन्तरामि । तेषु च सर्वपर्यन्मण्डलेषु सर्वोधिसत्त्वानां पूर्वशुशालसमुद्रानप्यन्तरामि । प्रथमप्रणिधाननयसमुद्रानप्यन्तरामि । सत्त्वपरिपाकनिनयोपायनयसमुद्रानप्यन्तरामि । ये च भगवता पूर्व बोधिसत्त्वचर्यां चरता सत्त्वसमुद्रा परिपाचितास्तानप्यन्तरामि । तेषां च बोधिसत्त्वानां प्रति
- 15 चित्तक्षण कुशलमूलनिर्बन्धोपायनयसमुद्रानप्यन्तरामि । सगाधिप्रतिलाभनयसमुद्रानप्यन्तरामि । धारणीमुखसमुद्रप्रतिलाभनयसागरानप्यन्तरामि । प्रतिभानज्ञानमण्डलपरिशुद्धिनयसमुद्रानप्यन्तरामि । सर्वबोधिसत्त्वभूम्यान्मणविकुर्वितनयसमुद्रानप्यन्तरामि । चर्याजागमिनिर्हरणनयसमुद्रानप्यन्तरामि । अनुपूर्वसमुद्रानप्यन्तरामि । अनुपूर्वसमुद्रागमदिवप्रवेशज्ञाननयसमुद्रानप्यन्तरामि । तेषां च सर्वोदयबलबोध्यङ्गध्यानविमोक्षसमाधिसमापत्तिकुर्वित-
- 20 समुद्रानप्यन्तरामि ॥

यथा च भगवतो वरोचनस्य सर्वस्मिन् धर्मधातौ बोधिसत्त्वचरितसमुद्रानप्यन्तरामि प्रजानामि अभिनिर्हरामि, एव सर्वतयागतानां दशसु दिक्षु धर्मधातुपरमेष्वाकाशधातुपर्यन्सानेषु सर्वोपासुसमुद्रेष्वसंभित्सर्वबोधिसत्त्वचरितसमुद्रानप्यन्तरामि प्रजानामि अभिनिर्हरामि । एव सर्वतयागतानां दशसु दिक्षु धर्मधातुपरमेष्वाकाशधातुपर्यन्सानेषु

25 सर्वोपासुसमुद्रेष्वसंभित्सर्वबोधिसत्त्वचरितप्रवेशानन्तमायाजालप्रवेशानन्तधर्मधातुस्फरणमनन्तमुखनिर्देशमपर्यन्तकल्पाधिष्ठानप्रवेशनिर्देशमन्तरामि प्रजानामि अभिनिर्हरामि । तस्य हेतो एष हि दुष्पुत्र अस्य सर्वोधिसत्त्वसमाधिनयसागरव्यबलोकनविषयस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य विषयः, यदेतस्मात्ता सर्वसत्त्वचित्तचरितनयान् प्रजानामि । सर्वसत्त्वशुशालसत्त्वान् प्रजानामि । सर्वसत्त्वशैशव्यवदाननयान् प्रजानामि । सर्वसत्त्वकर्मनानात्वं प्रजानामि । सर्वश्रावकसमाधिद्वाराणि प्रजानामि । सर्वश्रावकसमाधिभूमिप्रजानामि । सर्वप्रलेकपुद्गशातविमोक्षत्रिकुर्वितमन्तरामि । सर्वोधिसत्त्वसमाधिसमुद्रानयान् प्रजानामि । सर्वोधिसत्त्वनिमोक्षणयसागरान्तर प्रजानामि । सर्वतयागतविमोक्षणयसागरान्तरमपि प्रजानामि ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्टिदारको गोपां शाक्यकन्यामेतदबोचत्—कियच्चिरप्रति-
 लब्धस्त्वयायमार्ये वोधिसत्त्वसमाधिनायसागरव्यवलेकनविषयो वोधिसत्त्वविमोक्षः? वाह—
 भूतद्वयं कुलपुत्र अतीनेऽध्वनि बुद्धक्षेत्रशतपरमाणुरजःसमानां कल्पानां परेण अमयंकरा
 नाम लोकधातुरभूत् । तस्यां खलु लोकावातौ गतिप्रवरो नाम कल्पोऽभूत् । तस्याः खलु
 पुनर्लोकधातोर्मध्ये क्षेमावती नाम चातुर्द्वीपिका अभूत् । तस्यां खलु चातुर्द्वीपिकायां मध्ये 5
 जम्बुद्वीपस्य द्रुममेरुश्रीर्नाम राजधान्यभूच्चतुरशीतेर्नगरकोटीसहस्राणां प्रमुखा । सा खलु
 पुनर्द्रुममेरुश्री राजधानी । तानि चतुरशीतिनगरकोटीसहस्राणि प्रत्येकं नीलवैदूर्यभूमिभागसंस्था-
 पितानि सत्तरत्नमयप्राकारपरिक्षितानि विचित्रवर्णप्रभाजालशुभगन्धशकटचक्रप्रमाणोत्पलपद्म-
 कुमुदपुण्डरीकसंछन्नकनकवाटिकासंस्मृततलगन्धोदकपरिपूर्णसप्तपरिखापरिक्षितानि रत्नमय-
 सप्तवेदिकाजालसप्ततालपङ्क्तिपरिवृतानि सत्तरत्नमयवृक्षमालापरिक्षितानि उपरि मेघजालसंछादि- 10
 तानि रत्नाद्यपदमुनिभक्तविचित्ररत्नभक्तिरिञ्जितभूमिभागानि सिद्धगणविचरितानि अभि-
 जातपक्षिसंघमनोज्ञरुतरवितनिर्घोषनिःकृजितानि उद्यानकोटीशतसहस्रोपशोभितानि ऋद्धि-
 स्फीतानि प्रमुदितनरनारीगणशतसहस्राङ्गीर्णानि शुभाभिलषणीयमारुतेरितानुपरतपुष्पवृष्टि-
 सहस्राभिवृष्टानि पार्थिवेन्द्रशतसहस्राध्युपितानि । तेषां खलु पुनर्महानगराणां सर्परत्नवृक्ष-
 हेमजालालंकारादिभ्यो वातसंघटितेभ्यो बहुदूर्यनिर्घोषमरुतनिश्चरितेभ्योऽयमेवंरूप 15
 आनन्दशब्दो निश्चरति स्म—स्नात, पिवत, खादत, धर्मं चरत, वोधिचित्तमुत्पादयत,
 अविनिवर्तनीयभूमिरशितानधिगच्छत । भद्रमस्तु वः । इति ॥

तस्यां खलु द्रुममेरुश्रियां राजधान्यां धनपतिर्नाम राजा अभूत् मण्डलिकः । तस्य
 चतुरशीतिस्त्रीसहस्राण्यन्तःपुरमभूत् । पञ्च च अनात्मशतान्यभूवन् । राज्ञः खलु पुन-
 र्धनपतेः पञ्च पुत्रशतान्यभूवन् सर्वेषां शूराणां वीराणां वराङ्गरूपिणां परसैन्यप्रमर्दकानां 20
 प्राप्तादिकानां दर्शनीयानां परमशुभयर्णपुष्कलतया समन्वागतानाम् । राज्ञः खलु पुनर्धन-
 पतेः पद्मश्रीगर्भसंभवानाम अग्रनहिपी अभूत् तेषां चतुरशीतेः स्त्रीसहस्राणां प्रमुखा । तस्यां
 तेजोधिपतिर्नाम पुत्रोऽभूद्भिरूपः प्राप्तादिको दर्शनीयः द्वात्रिंशन्महापुरुषलक्षणसमलङ्कृत-
 कायः । तस्येभानि द्वात्रिंशन्महापुरुषलक्षणान्यभूवन् । यदुत—सुप्रतिष्ठितपाणिपादः तेजो-
 धिपतिराजकुमारोऽभूत् । समं महापृष्टिन्नां पादतशबुद्धिपति, समं निक्षिपति, निक्षिपंध 25
 सर्वापादतलाम्यां समं महापृष्टिनीं संस्पृशति । पादतलयोथास्य चक्राणि जानानि
 स्रक्षाराणि सनाभीनि सनेभिकानि सर्वाकारपरिपूर्णानि सुरचिराणि दर्शनीयानि ।
 उष्टशुपादता चास्य अभिनिर्वृत्ताभूत्, सुव्यक्तपरमोपशोभिता उपरि पादच्छविदुसुमगर्भा-
 निरेकप्रभासरा । उभे चास्य हस्तपादतटे जाटिनी अभूता विचित्रमुनिभक्ता-
 ष्टिद्रापरिस्त्रागिनी, तदप्या शृतराष्ट्रस्य हंसगजस्य । आपतपादपाणिनिता अन्याभिनिर्वृत्ता- 20
 भूपरिदुक्ता प्रभासरा मरुतनवर्णविभासप्रमुखा । दीर्घा अन्याहुष्टयोऽभूवन् वृत्ताः
 सन्नापनमंथयः । न ताः समं पृष्टिन्नां प्रतिष्ठापयानाम, म्मुदरति स्म । नृदनि चान्य

- हस्तपादतलान्यभूवन् काचिन्दिक्कातिरेकसुखसस्पर्शानि । स तैर्योन् स्पृशति द्विय वा पुरुष वा दारक वा दारिका वा, सर्वे ते प्रीतिमनसोऽभूवन् परमसुखसौमनस्यसमर्पिता । ऐण्यजहता चास्य अभिनिर्वृत्ताभूत् । तस्य जह्ने अनुपूर्वसमुद्रते अभूता रचिते वृत्ते सुजाते ऐण्यस्यैव मृगराज । नैन कश्चित्समर्थोऽनुजमितुमनुप्राप्तु वा, न च ब्रजन् इममापवत्
- ६ स । सतोत्सद खलु पुन स तेजोधिपतिराजकुमारोऽभूत् । तस्य द्वयो पादयोर्द्विभुसदौ जातावभूता वृत्तौ सुजातौ सुपरिपूर्णाघट्टयसधी सुरचितौ दर्शनीयौ, द्वौ हस्तयोर्द्विवस कूटयो पृष्ठतो प्रीयायामेक । कोशगतत्रस्तिगुह्यता चास्य महापुरुषलक्षणमभिनिर्वृत्तमभूत् । सुगुप्तमस्य कोशबन्धिगुह्यमभूजिमप्र सञ्छादितम्, तद्यथा हस्त्याजानेयस्य वा अञ्जाजाने यस्य वा । नास्य कश्चिल्ली वा पुरुषो वा दारको वा दारिका वा वृद्धो वा मथ्यो वा
- १० दहरो वा गुरुरा गुरस्थानीयो वा निर्वसनस्याप्यपश्यदन्यत्र खपरिभोगेन नैमित्तिकेन वा कामोपचितेन । सिंहव्यूहकाय खलु पुन स तेजोधिपतिराजकुमारोऽभूत् । अनुपूर्वो-
द्रतशरीर उपनिस्तीर्णवृत्तोरस्कोऽभिजातमृगराजातिरेकसुसंस्थितसमुच्छ्रय । चितान्तरास खलु पुनरभवत् सूचितशरीर सुनिभक्तसमुच्छ्रय सर्वकायसमभागप्रतिष्ठित अनूनगात्र अनुजताग्नोऽपरिणतगात्रो मणिफलकनिसृष्टातिरेकघुतिगात्र । सवृत्तस्कन्ध खलु पुन
- १५ रभवत् । वृत्तावस्य स्फुटानभूता पीनी शुभौ सुपरिपुष्टौ । प्रलम्बबाहुतामहापुरुषलक्षण-
प्रतिलब्ध स खलु पुनरभवत् । सोऽनवनमनेनोभाभ्या पाणिभ्या जानुमण्डले परिमार्जति,
परामृशति सनभागस्थितेन शरीरेण । बृहद्वज्रुगात्रमहापुरुषलक्षणप्रतिलब्ध स खलु
पुनरभवत् सर्वावरोपेत्परमाशुसमगात्र प्रशमगात्रो गुरुरागात्र प्रसन्नगात्र प्रह्लादगात्र ।
कम्बुश्रीलतामहापुरुषलक्षणप्रतिलब्ध स खलु पुनरभवत् अदीनकण्ठश्च । तस्य पावलो
- २० श्रीगाम तकेन मुखसामन्तकेन च रसहरण्य, ता सर्वा समा अभूवन् समन्ता सुपरिपूर्णा ।
सिंहहनुतामहापुरुषलक्षणप्रतिलब्ध स खलु पुनरभवत्, सुनिष्पीडितहनु सुपरिपूर्णमुख
मण्डलं सुजातपरिशुद्धमुखमण्डलं स्वापतमुखद्वारोऽपविवर । समन्तव्यारिंशद्दन्तामहा
पुरपङ्कणप्रतिलब्ध स खलु पुनरभूत् अनूनदशन । तस्य किञ्चिद्भक्तपरिभोगेण एक-
वारमपि सुखमक्त परिवर्तमानमसभिन्नमभ्यवहारमगमत् अन्तश्च एकोदनविन्दुरपि ।
- २५ अशिलानिपमदन्ततामहापुरपङ्कणप्रतिलब्ध स खलु पुनरभवत् । अविरला अनिपमा
अस्य दन्ता अभूवन् अच्छिद्रसपथ समा सुनिमका, यैरस्याहार परि
सुञ्जानस्य नाभूसङ्घो वा परिसङ्घोपरैदङ्घो(१) वा उपक्रेदो वा अभिप्यन्दो वा पर्यवनाहो
वा अतिसर्जन वा । समदन्ततामहापुरुषलक्षणप्रतिलब्ध खलु पुनरभवत् समदन्तो
नोनदन्तो नाधिन्दतो नोत्तनदन्तो न सनवदन्तो न समिन्नदन्त समतनप्यदन्तोऽनु-
- ३० तनदन्तो अनिनिर्मिन्नदन्त । सुशुद्धदण्डश्च कुमारोऽभूत् निरुपक्रेषदण्ड सुप्रसन्नदण्ड
सुपरिशुद्धदण्ड सुसंस्थितमिच्छिद्रदण्ड । सुप्रभूतजिह्वतामहापुरुषलक्षणप्रतिलब्ध खलु पुन-

रमत् । प्रभृता चास्य जिह्वा अभृत् तन्वी मृद्री सुकुमारा कर्मण्या कर्मनीया लघुपरिवर्तिनी
मुखमण्डलसंज्ञादनी तथ्यपथ्यार्थव्यञ्जनपदनिरुक्त्यधिष्ठानसंप्रयुक्ता । ब्रह्मस्वरश्च स
कुमारोऽभूदभिरुचिरस्वरः सर्वव्यतिनादगीतवाद्यवोपमनोऽरुतरवितालापसंलापनाङ्ग-
प्रव्याहारः । वाक्पयाभिरतिसंजननी सर्वलोकामिनन्दिनी वाचमुदीरयति स्म । ब्रह्माति-
रेकेण स्वरेण च पर्यन्मण्डलनतिक्रामति, सर्वं च अनुभवति । अभिनीदनेत्रश्च स कुमारोऽ- 5
भूदच्छनेत्रः परिशुद्धनेत्रः प्रमास्त्रनेत्रः निप्रसन्ननेत्रोऽभिरूपनेत्रो दर्शनीयनेत्रः सुराचिरनेत्रः
प्रेहस्मितनेत्रः । गोपश्नो स कुमारोऽभूत्पद्मरागलघुविशुद्धचक्षुरायतनः समनेत्रङ्गः समसदृश-
नेत्ररङ्गः सुजातनेत्ररङ्गः आयतनेत्ररङ्गः परिपूर्णनेत्ररङ्गः सुप्रतिष्ठितनेत्ररङ्गः । भ्रुवोन्तरे चास्य
ऊर्गा जाताभून्मृद्री कर्मण्या सुकुमाराकुर्वत्संस्पर्शा स्वच्छा शुद्धा प्रभास्त्रा हिमगुडिकातुपार-
वर्णा सुशुक्लस्निग्धमण्डलप्रभायभासा । मूर्ध्नि च अस्योष्णीयमभिनिर्वृत्तमभृत् सुजातं समन्त- 10
परिमण्डलं मध्याभिन्यस्तकेशलंकारं कोटीशतसङ्घत्तपत्ररत्नपद्मसंदर्शितं समन्तात्समभाग-
प्रतिष्ठितमपरिमितमहाव्युत्थाप्रधानमथ्यन् । मूकमच्छविश्व स कुमारोऽभृत् । नास्य काये रजो
वा मले वा हेतो वा जालं वा क्ली वा शैषिल्यं वा भङ्गो वा प्रसरण वा विसरण वा
असत्तं वा अस्थिपत । सुवर्णवर्णच्छविश्व स कुमारोऽभूजाम्बूनदहेमनिर्भासः समन्तव्यामप्रभः
काञ्चनैक-मात्राप्रभामण्डलोपगोभिनः सर्वरोमरूपप्रमुक्तगन्धरस्मिन्वितित्तिमिप्रभास्त्ररसरिराल- 15
कारः । एकैकरोमा च स कुमारोऽभृत् । एकैकरोमस्य एकैकस्मिन् रोमरूपे रोम जान-
मभून्नीलवैदूर्यवर्णप्रदक्षिगार्तकुण्डलजानं सुपरिसंचित मुनिविष्ट सुप्रतिष्ठितम् । ऊर्ध्वाङ्गरोमा
च स कुमारोऽभूदपिनिरर्नीयरोमा अप्रतुदावर्तनीयरोमा अनतृष्टरोमा । इन्द्रनीलवर्णकेशना-
महासुरपलक्षगप्रतिलब्धः स कुमारोऽभृत् । तस्य नीलाः केशा अभून् बहोचनमगिरत्त-
नीयवर्णनिर्भासाः स्निग्धा मृदयः सुकुञ्चिताः प्रदक्षिगार्तकुण्डलिनः सुजानमूला अनुद्धताः 20
निष्पीडिता असंघृष्टिताः समसदृशव्यानसंस्थिताः । न्यमोघपरिमण्डलतान्महासुरपलक्षग-
प्रतिलब्धः न एतद् पुनः तेजोपिपती राजकुमारोऽभृत् मन्तमत्रपरिमण्डलः समन्तमत्रः
समन्तप्रासादिकः । म पुत्रोऽस्यवृत्तिरुच्यारुदर्शनोऽभृत् । पृष्टनोऽपि दक्षिणनोऽपि वान्नोऽपि
गच्छतपि तिष्ठतपि निपद्योऽपि भाषणोऽपि तूष्णीभूतोऽपि अवृत्तिर्यमनापचारदर्शनो-
ऽभृत् । एभिः कुत्रपुत्र द्वारिश्चता महासुरपलक्षगैः मन्मदृष्टकाय. स तेजोपिपती राज- 25
कुमारोऽभृत् सर्वमत्तान्प्रतिकूटदर्शनः सर्वाभिप्रायप्रतिद्विरिन्दर्शनः सर्वमत्तरतिकरदर्शनः ॥
स एतद् कुत्रपुत्र तेजोपिपती राजकुमारोऽरतेन सन्धेन विनाम्यनुज्ञानो द्रुममेवधियो
राजधान्या गन्धादुरप्रमनेन नामोपालन्, तत्र भूमिदर्शनाय अभिनिर्वयी विशला मत्पासङ्गैः
मार्थं गृह्णा पुष्पेजौजःश्रीमौभाग्यनिवृत्तव्यूहेन नरनारिण्यैः मन्तादनिन्धनानो
जान्मूनदमुन्नरपमादय महासुररत्नचतुषकं नारायणवन्ननदद्राशयाक्षमुत्तमचन्दनसुपरि- 30
निष्ठितप्रतिष्ठितेन सर्वकल्पमगिराजसुविमलपत्रर सर्वरतपुनरसुविचित्रोपरोभितभ्यूहं सर्व-

रत्नजालसञ्जादितव्यूहं महामणिरत्नराजव्यूहगर्भमध्यप्रतिष्ठापितसिंहासन पद्मकन्याशतरत्न-
सूत्रदामपरिगृहीत गगनासक्तगायुसमजवाजानेयाश्चसहस्रसुकम् अनुपूर्वपरिगतचारुदर्शनेन
श्वेतवैडूर्यमणिराजमयच्छन्दनेन निमलाप्रमाणप्रभेण अचिन्त्यास्तुतसर्वरत्नरिचनभक्तिविन्यास-
चित्रसर्गाकारव्यूहोपशोभितेन नीलवैडूर्यमणिराजोद्दिग्दण्डेन महता रत्नच्छत्रेण ध्रियता बहु-
६ प्राणशतसहस्रपरिवृतदिव्यमधुरमनोजनिघोषैरुत्सृष्टशतसहस्रैः प्रवाचमानैः महद्भिः पुष्पमै-
रभिप्रवर्षद्भिः सुरमिदिव्यगन्धधूपप्रदिकानियुतशतसहस्रैः प्रधूप्यमानैः । तस्य तथा
व्रजतोऽष्टवर्त्मा मार्गः समरस्थिपत निम्नोन्नतविगतोऽपगतशर्करकण्ठोल्लसदो जातरूपरजत
सर्वरत्नराजधातुसंचितभूमितलप्रतिष्ठानः सुवर्णयालिकासस्तीर्णो त्रिचित्ररत्नपुष्पाभिकीर्ण-
उभयतो रत्नरुक्षपङ्क्तिमलकृतत्रिचित्ररत्नोदिकापरिवृतः । उपरि रत्नकिङ्किणीजालसंछन्नो
१० त्रिधरत्नप्रिततप्रतिमण्डितोऽनेकरत्नख्यजपताकापट्टशतसहस्राभिम्रलम्बितोऽभितव्यूहः उभ-
यतो नानारत्नव्योमैरुपङ्क्तिरिचचितव्यूहः ॥

तत्र केषुचिद्ब्रह्मव्योमकेषु त्रिधरत्नपरिपूर्णानि रत्नभाजनानि स्थापितान्यभूवन्
याचनकसधप्रतिपादनकार्यम् । केषुचिद्ब्रह्मोमकेषु सर्वरत्नभरणविधयः स्थापिता अलकारा-
र्थिना याचकानामलकरणार्थम् । केषुचिद्ब्रह्मोमकेषु त्रिन्तामणिरत्नानि स्थापितानि सर्वसत्त्वाना
१५ सर्गाभिप्रायपरिपूर्णार्थम् । केषुचिद्ब्रह्मोमकेषु सर्वाकारत्रिविधानपानरसपरिपूर्णानि भोजनानि
स्थापितानि, यस्य येनार्थः तस्य त प्रतिपादनार्थम् । केषुचिद्ब्रह्मोमकेषु सर्वाकारपरमस्वाङ्-
मनोज्ञवर्णगन्धरसस्पर्शाः दिव्यभक्तविधयः स्थापिताः । केषुचिद्ब्रह्मोमकेषु त्रिचित्ररत्नसंख्यादा
दिव्यसर्वफलविधयः स्थापिताः । केषुचिद्ब्रह्मोमकेषु त्रिनिघोऽञ्जलविचित्ररत्नरत्नानि नानाचित्र-
भक्तिविन्यासत्रिराजितानि परममहार्हाणि सूक्ष्माणि सुकुमारकान्तवर्णानि दिव्यवस्त्रकोटी-
२० शतसहस्राणि स्थापितानि वस्त्रार्थिना यथामिप्रायपरिभोगार्थम् । केषुचिद्ब्रह्मोमकेषु सर्गाकार-
त्रिधरदिव्यमनोज्ञवर्णगन्धाः सर्गगन्धविधयः स्थापिता अभूवन् विलेपनार्थिना यथामिप्राय-
परिभोगार्थम् । केषुचिद्ब्रह्मोमकेषु सर्वोपकरणराहायः स्थापिता अभूवन् सत्त्वाना यथाहाय-
मिप्रायपरिभोगार्थम् । केषुचिद्ब्रह्मोमकेषु नार्योऽभिरूपा प्रासादिका दर्शनीया त्रिविधचारु-
रूपेणा त्रिचित्रमनोज्ञवस्त्रसविता सर्गाभरणस्रलक्षता त्रिधरविलेपनभक्तिविन्यासप्रति-
२५ मण्डितोऽभितशरीरा सर्वश्रीशिल्पमायाकल्पविधिज्ञाः स्थापिता अभूवन् ॥

तेन खलु पुनः समवेन तस्यामेव द्रुममेकश्रिया राजधान्या सुदर्शना नाम अश-
गणिः शूद्राजपरिभोग्या । तस्याः सुचलितरतिप्रभासश्रीनाम दारिकाभूदभिरूपा प्रासा-
दिका दर्शनीया नातिदीर्घा नातिहस्ता नातिदृष्ट्या नातिदृशा नातिगौरा नातिश्यामा
अभिनीलनेत्रा अभिनीलकेशी अभिरामनन्त्रा ब्रह्मसरा मधुरप्रियवादिनी प्राज्ञा सर्वाकल्पा-
३० त्रिभिज्ञा सर्वशास्त्रोविदा दक्षा अनलसा सगौरवा सप्रसादा मैत्रचित्ता अप्रतिघातबहुला
अनुसिद्धरमनापदर्शना मन्दरागदोपमोहा हृष्यपत्राप्यसपक्वा मर्दया ऋग्नी अशाठ्या अमाया

विनीता । सा मात्रा सार्धमनेककन्यापरिवृता रत्नरयामिरूढा द्रुममेरुश्रियो राजधान्या
 निष्क्रम्य तेजोधिपते राजकुमारस्य पुरतः तेजोधिपतिं राजकुमारं परिमार्गयमाणा राजाज्ञा-
 नियोगाद्गच्छन्ती तेजोधिपतिं राजकुमारं दृष्ट्वा तीव्रं रागचित्तमुत्पादयामास । सा तेजोधिपते
 राजकुमारस्यान्तिकेऽधिमात्रं संजातद्वेहानुवद्धा अश्वतथ्रचिच्चा मातरं सुदर्शनाभेतदवोचत्—
 यत्खलु अम्भ जानीयाः—सचेन्मां तेजोधिपते राजकुमारस्य न दास्यसि, मरणं वोपगमिष्यामि 5
 मरणमात्रकं वा दुःखम् । सा प्राह—मैवं दारिके चेतनामुत्पादय । एष हि कुमारश्चक्रवर्ति-
 लक्षणसमन्वागतः । स्थानमेतद्विधत्—यदेप पितुर्धनपतेरलयाचक्रवर्तिराज्यमध्यावसिष्यति ।
 स राजा भविष्यति चक्रवर्ती । ततोऽस्य क्षीरत्नं प्रादुर्भविष्यति वैहायसंगमम् । अपि तु
 खलु पुनर्दारिके गणिका वयं सर्बलोकरतिकराः । न वयमेकसत्त्वं प्रतिनियमेन यावज्जीव-
 मुपतिष्ठामहे । वयं हि राज्ञो धनपतेराज्ञया तेजोधिपतेः कुमारस्योपस्थानाय निर्याताः । 10
 मैनां चेतनां दृढीकुरुष्व । दुर्लभमेतत्स्थानम् ॥

तेन चेह समयेन सूर्यगात्रप्रवरो नाम तथागतोऽर्हन् सम्यक्संबुद्धो लोक उदपादि
 विद्याचरणसंपन्नः सुगतो लोकविदनुत्तरः पुरुषदम्यसारथिः शास्त्रा देवमनुष्याणां बुद्धो
 भगवान् । तस्य खलु पुनर्गन्धाङ्कुरशिखरप्रभमेघस्योद्यानत्यानन्तरे धर्ममेघोद्गतप्रभासो नाम
 बोधिमण्डोऽभूत् । तत्र स भगवान् सूर्यगात्रप्रवरस्तथागतः प्रथमसताहाभिसंबुद्धो ध्याहार्पात् । 15
 स तथा दारिकया रयामिरूढयैव प्रचलायमानया स्रमान्तरे दृष्टः । प्रतिविबुद्धयाश्च
 पुराणज्ञातिसालोहितया देवतया आरोचितम्—एष दारिके सूर्यगात्रप्रवरस्तथागतो धर्म-
 मेघोद्गतप्रभासे बोधिमण्डे विहरति प्रथमसताहाभिसंबुद्धो बोधिसत्त्वगणपरिवृतो देवनाग-
 यक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगदेवेन्द्रद्रक्षाभास्वराऋनिष्ठदेवगणपुरस्कृतः । तत्रैव च सर्गाः
 पृथ्वीदेवताः संनिपतिताः । आकाशदेवता अग्निदेवता जलदेवता वायुदेवताः सागरदेवता 20
 नदीदेवताः पर्वतदेवता रात्रिदेवता अरुणोद्गतदेवता वनदेवता वृक्षदेवता औषधिदेवताः
 सत्यदेवता नगरदेवताः पद्मगामिनीदेवता बोधिमण्डदेवताः शरीररदिनदेवताः सत्त्वनिकाय-
 देवता गगनदेवता सर्गदिग्देवताश्च संनिपतिताः तस्य भगवतः सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्य
 दर्शनापेति ॥

सा तेन तथागतदर्शनेन तथागतगुणधरणेन च विशारदा भूत्वा अवकाशप्रति- 25
 लब्ध्या तेजोधिपते राजकुमारस्य पुरतस्तस्यां वेदायामिमा गापा अभाषत—

रूपवरेण्डु लोकि विशिष्टा

विश्रुत सर्गदिशामु गुणेभिः ।

प्रज्ञबलेन न मे सदृशास्त्रि

सर्वकलारत्निनापनिधिहा ॥ १ ॥

- प्राणशता बहु नैकसहस्रा
 ये मम प्रेक्षिषु रागरसेन ।
 नापि च रंज्यति मह्य कुमारा
 कस्यचिदन्तिकि मानसु लोके ॥ २ ॥
- 5 नो च मम प्रतिहन्यति चित्त
 नाप्यनुनीयति कुत्रचि सत्त्वे ।
 नापि च मे क्वचि वैरु न दोष
 सर्वहितेऽभिरत मम चित्तम् ॥ ३ ॥
- 10 यद् मि त्वमपि दृष्ट कुमारो
 रूपबलप्रवरो गुणधारी ।
 तद् इन्द्रिय प्रीणित सर्वे
 प्रीत ममो त्रिपुला उपजाता ॥ ४ ॥
- 15 शुद्धविरोचनरत्नसुवर्णा
 केशभिनील सुबलित तुम्भम् ।
 सुभ्रुल्ललाट सुनासा एष
 निवेदयमी तज आत्मा ॥ ५ ॥
- वल्कलक्षणधारि सुतेजा
 काञ्चनपर्वतसनिमरूप ।
 पुरतो न विराजमि तुम्भ
 श्यामवृता मपि विग्रहतुल्या ॥ ६ ॥
- 20 स्रभिनीलमहायतनेत्रा
 सिंहहन्यो (१) परिपूर्ण सुवक्त्र* ।
 न च ते प्रतिहन्यति वाच्य
 अपरुत प्रतिगृह्णमि मह्यम् ॥ ७ ॥
- 25 वदने तव जिह्व प्रमृता
 ताम्रतनू त्रिपुला रतनाभा ।
 वरमलसराङ्गसुधोपा
 तोपपसे जगदाल्पमानः ॥ ८ ॥
- 30 वदने सहितास्तव दन्ता
 शङ्खनिभा विमला सुविभक्ता ।

स्मितु येहि विदर्शयमानः

तोपयसे जनतां नरवीर ॥ ९ ॥

तव लक्षणशोभन काय-

त्रिंश दुवेव प्रभासुर शुद्धः ।

समलंकृतु येहि सुरूपः

चक्रधरो भवितासि नरेन्द्रा ॥ १० ॥

अयं खलु तेजोधिपती राजपुत्रः सुचलितरतिप्रभासश्रियं दारिकामेतदवोचत्-कस्य त्वं दारिके, को वा तवारक्षकः ? न मम दारिके कल्पते परपरिगृहीतेषु दारेषु ममतां कर्तुम् । तस्यां बेलायाभिगा गाथा अभाषत-

सुदर्शने रूपगुणैरुपेते

सुलक्षणे पुण्यविशुद्धकाये ।

पृच्छामि ते ब्रूहि ममैतमर्थं

परिग्रहस्त्वं वरगात्रि कस्य ॥ ११ ॥

माता पिता वा तत्र कच्चिदस्ति

भर्तापि वा स्वामि परिग्रहो वा ।

सत्वोऽपि चान्यः खलु येन संज्ञा

कृता ममेति त्वयि सौम्यरूपे ॥ १२ ॥

कच्चिन्न हिंसाभिरतं मनस्ते

हरस्यदत्तं खलु मा परेषाम् ।

मा काममिथ्याचरणे रतिस्ते

मा वा मृषाद्य प्रसृतं मनस्ते ॥ १३ ॥

मा मित्रभेदप्रसृता मतिस्ते

मा मर्मभेदीनि वचांसि वक्षि ।

मा तेऽपरक्षेपु पनेष्वभिध्या

व्यापादचित्तं जनतासु चापि ॥ १४ ॥

मा दृष्टिकान्तरपथि स्थितासि

मा कर्मवंशोद्भुरचेतना वा ।

मायाविनी शाठ्यवशानुगा वा

मा बाधसे त्वं त्रिपमेण लोकम् ॥ १५ ॥

मातापिताज्ञातिमुद्गुरुणा

कचिद्विपत्यं तव गौरवं वा ।

दरिद्रभूतेषु च संग्रहाय

कच्चिप्रदातुं प्रसृतं मनस्ते ॥ १६ ॥

प्रेमास्ति कल्याणसुद्वस्त्रयो वा

धर्मेण काले च वदन्ति ये त्वाम् ।

5

कायस्य चित्तस्य च कल्यातां ते

कर्मण्यतां वा जनयन्ति सम्यक् ॥ १७ ॥

बुद्धेषु ते गौरवमस्ति कच्चित्

प्रेमापि वा बुद्धसुतेषु तीव्रम् ।

कच्चित्प्रजानासि तमप्रधर्मं

10

यतः प्रसूतिः सुगतात्मजानाम् ॥ १८ ॥

कच्चित्परे तिष्ठसि धर्मवशे

न चाप्यधर्मं चरितुं मतिस्ते ।

अनन्तवर्णे च गुणार्णवे ते

कच्चित्परं प्रेम च गौरवं च ॥ १९ ॥

15

अनायभूतेषु जनेषु कच्चित्

मैत्र मनस्तेऽपरिणायकेषु ।

आपायिके कर्मणि च प्रवृत्ता

कच्चिद्दृशार्ता करुणायसे त्वम् ॥ २० ॥

परेषु सपत्तिमुदीक्ष्य चाप्रा

20

कच्चित्परा तुष्टिमुपैपि च त्वम् ।

क्लेशास्त्रतप्रेषु जनेषु कच्चित्

प्रज्ञानलासजनयस्युपेक्षाम् ॥ २१ ॥

अज्ञानसुतां जनतामुदीक्ष्य

कच्चिद्दृढां प्रार्थयसेऽप्रबोधिग् ।

करुणानन्तान् चरमाणं चर्यां

25

कच्चिन्न ते प्रार्थनयास्ति खेदः ॥ २२ ॥

अथ खलु सुदर्शना अम्रगणिका सुचलितरतिप्रभासश्रियो दारिकाया माता तेजो-
धिपति राजकुमारमेतदवोचत्—ममैवा कुमार दारिका उपपादुका पद्मगर्भसंभूता नाभि-
निष्क्रान्तधूर्वा गृहात् । तस्यां च बेलायामिमा माया अभाषत—

मां भाषमाणां शृणु राजपुत्र

30

यदारिका ते परिपृच्छतेयम् ।

वक्ष्येऽनुपूर्व्यां तव दारिकेयं

जाता यथा सौम्य नियर्धिता च ॥ २३ ॥

निशाक्षये यत्र भवान् प्रसूतः
 तत्रैव जाता मम दारिकेयम् ।
 उपपादुका निर्मलपद्मगर्भे
 सर्वाङ्गपूर्णा सुविशालनेत्रा ॥ २४ ॥
 वसन्तकाले प्रवरे ऋतूनां
 संभूतसत्योपधिसंप्ररोहे ।
 सालप्रभोधानवरे मदीये
 चिरं मया तत्र विनिर्गताहम् ॥ २५ ॥
 प्रमुक्तशाखाप्रविचित्रकोशे
 प्रफुल्लवृक्षे घनमेघवर्णे ।
 नानादिजोत्नादितवृक्षपण्डे
 वने विशोका मुदिता रमामि ॥ २६ ॥
 कन्याशतैरष्टभिरन्विताहं
 विभूषिताभिः सुमनोहराभिः ।
 विचित्ररत्नाम्बरधारिणीभिः
 गीते च वाद्ये च सुशिक्षिताभिः ॥ २७ ॥
 विचित्रगन्धघञ्जपुण्डरीके
 वापीतटेऽभूवमहं निषण्णा ।
 पुष्पाभिर्कीर्णे धरणीप्रदेशे
 सुशिक्षितस्त्रीगणसंपूर्णे ॥ २८ ॥
 तत्राम्बुमध्येषु सहस्रपत्रं
 प्रादुर्वभूवोत्तमरतापद्मम् ।
 वैदूर्यदण्डं मगिराजपत्रं
 विशुद्धजाम्बूनदकार्णिकं च ॥ २९ ॥
 सुगन्धरत्नोत्तमकेसराङ्गं
 जम्बुप्रजोद्भूतमशारभासम् ।
 आसंस्तदा संशयिता जनीषा
 राश्यां किनमुद्रत एव गूर्यः ॥ ३० ॥
 महारथीन्द्राद्जननीक्षयेऽन्नात्
 प्रबोध्यमानासावित्रुः प्रभाभिः ।
 सुष्ठेऽपमारुते मधुरश्च शन्द-
 स्तः प्रन्ननः पूर्वनिमित्तगन्ध्याः ॥ ३१ ॥

6

10

15

20

25

30

धीरत्नमेतद्धि मनुष्यलोके
 प्रादुर्बभूवोत्तमशीलशुद्ध्या ।
 न कर्मणो ह्यस्ति कृतस्य नाशः
 पूर्वे सुचीर्णस्य विपाक एषः ॥ ३२ ॥

6

सुनीलकेरुयुत्पलनीलनेत्रा
 ब्रह्मसूरा काश्चनशुद्धवर्णा ।
 आमुकमालाभरणा सुवेशा
 पद्मोद्भवा श्रीरिव निर्मलाभा ॥ ३३ ॥

10

विशुद्धगात्री सममागकाया
 संपूर्णगात्रा सुविभक्तदेहा ।
 सुवर्णविम्बं मणिनेव मृष्टं
 विरोचते सर्वदिशोऽवमास्य ॥ ३४ ॥

15

गोत्रोद्भवश्चन्दनराजगन्धः
 प्रवाति चास्याभिदिशः स्फुरित्वा ।
 रुतं च दिव्यं मधुरं रुवला
 गन्धो मुखोद्वाति यथोत्पलस्य ॥ ३५ ॥

20

स्मितं यदैषा प्रकरोति चैव
 दिव्यं तदा तूर्यैवं विरोति ।
 धीरत्नमेतत्खलु जातु लोके
 न प्राकृतानां वशमभ्युपैति ॥ ३६ ॥
 मनुष्यलोके न हि विषतेऽती
 भर्ता हि योऽस्यास्त्वदृते परः स्यात् ।
 सल्लक्षणैश्चित्रितचारुरूपः
 कन्यां प्रतीच्छस्य यतस्त्वमेताम् ॥ ३७ ॥

3 25

3

हृष्टा न चेयं हि न चातिदीर्घा
 स्थूला न चैषा न कृशातिभात्रम् ।
 चापोदरी पीनपयोधरा च
 तवानुरूपेयमनिन्दिताङ्ग ॥ ३८ ॥

20

संख्यालिपिज्ञाननये तथैव
 मुद्राविधौ शास्त्रनपेष्वाभिज्ञा ।

शिल्पानि यावन्ति च सर्वलोके पारंगतेयं निखिलेषु तेषु ॥ ३९ ॥	
इष्यन्नविज्ञान परं विधिज्ञा सत्त्वान युक्तौ सुविनिश्चिता च । आकर्षणे शत्रुमनःप्रसादे सर्वत्र पारं परमं गतेयम् ॥ ४० ॥	6
विशुद्धरत्नोत्तमसर्वगात्र- मुक्तप्रभामण्डलराजितेयम् । खलंकृता पूर्वकृतैः स्वपुण्यै- स्तवानुरूपा परिचारिकेयम् ॥ ४१ ॥	10
ये व्याधयः केचन जीवलोके तेषां समुत्थाननये विधिज्ञा । तेषामशेषप्रशमं च संप- द्वैपज्यसम्यक्प्रविचारणे च ॥ ४२ ॥	
जम्बुघ्वजे येऽपि च सर्वमन्न- निरुक्तिभेदा निखिला जनानाम् । सर्वत्र लोकव्यवहारसंधौ चित्रे गतेयं परमां गतिं च ॥ ४३ ॥	15
खराङ्गनिर्हारनयाश्च येऽपि तेषां प्रभेदेषु नये प्रविष्टा । गीतानि नृत्यानि च यानि लोके तेष्वप्यशेषेषु परं विधिज्ञा ॥ ४४ ॥	20
सूर्येषु वाद्येषु रतिप्रयोगे हास्ये च लास्ये च गतिं गतेयम् । रक्तेष्वरक्तेषु नरेष्वभिज्ञा नरानुनीता प्रतिघान्विता वा ॥ ४५ ॥	25
स्त्रीणां रुतानीह च यानि लोके विशेषतस्तान्यखिलान्यवैति । ये चाप्रमेया वनिताजनस्य दोषा न तेषां निखिलेन सन्ति ॥ ४६ ॥	30
निरीक्षिते चार्धनिरीक्षिते च अङ्गप्रदानेऽङ्गविदर्शने च ।	

निष्ठां गता सर्वकलासु चैव
मनोरथानां परिपूर्णी ते ॥ ४७ ॥

अमत्सरा चैयमनीर्षुका च
न कामलोला न * पानगृह्णा ।

६ क्षेमार्जवमार्दवसूरता च
अक्रोधना चापरुपा सुविज्ञा ॥ ४८ ॥

उत्थानशीलाप्रतिकूलव्राक्या
नित्यं गुरुणामनुवर्तिनी च ।

१० सगौरवा किंकुशलैपिणी च
तवानुयोग्या चरितानुवृत्तौ ॥ ४९ ॥

जीर्णेषु वृद्धेषु च रोगवत्सु
दरिद्रभूतेषु सुदुःखितेषु ।

चक्षुर्विहीनेष्वपरायणेषु
कारुण्यमेघं जनयत्यजस्रम् ॥ ५० ॥

१५ परार्थचिन्ताभिरता सदैवा
न चिन्तयत्यात्महितानि चैव ।

सर्वस्य लोकस्य हितैपिणी च
खलङ्कृता चित्तगुणैरुदारैः ॥ ५१ ॥

२० नित्याप्रमत्ता स्मृतिसंप्रजन्ये
स्थिता निपण्णा शयिता व्रजन्ती ।

दृष्णी प्रभापत्यपि च स्मृतैव
लोकस्य चैवाभिमता सदैवा ॥ ५२ ॥

समन्ततः पुण्यवती विभाति
सदैव च प्रेमकरी जनानाम् ।

२५ एतामुदीक्षन् हि तृप्तिमेति
लोके न चास्याः कचिदस्ति सक्तिः ॥ ५३ ॥

कल्याणमित्रेषु सगौरवेयं
त्वदशने नित्यसमुत्सुका च ।

३० दीर्घानुदर्शिन्यविदुष्टचेष्टा
सुमेरुकल्पस्विरशुद्धचित्ता ॥ ५४ ॥

सदा स्वपुण्यैः समन्तं कृतैषा
न विपतेऽस्याः कचिदप्यमित्रम् ।

ज्ञाने न चास्याः सदृशास्ति योपि-

देपानुरूपा तव, राजपुत्र ॥ ५५ ॥

अथ खलु तेजोधिपती राजपुत्रो गन्धाङ्कुरशिखरप्रभमेघमुद्यानं प्रविश्य सुचलितरति-
प्रभासश्रियो दारिकाया मातुरग्रगणिकायाः सुदर्शनायाः समक्षं सुचलितरतिप्रभासश्रियं
दारिकामेतदवोचत्—अहं खलु दारिके अनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंप्रस्थितः । तेन मया ६
अपरिमाणाः सर्वज्ञतासंभाराः समुदानयितव्याः । अनन्तमध्यान् कल्पान् बोधिसत्त्वचर्या
चरता सर्वपारमिताः परिशोधयितव्याः । अपरान्तकोटीगतान् कल्पांस्तथागताः पूजयितव्याः ।
सर्वबुद्धशासनानि संधारयितव्यानि । सर्वबुद्धक्षेत्राणि परिशोधयितव्यानि । सर्वतथागत-
वंशा न व्यवच्छेत्तव्याः । सर्वसत्त्ववंशाः परिपाचयितव्याः । सर्वसत्त्वसंसारदुःखानि विनिवर्त-
यितव्यानि । अत्यन्तसुखे सत्त्वाः प्रतिष्ठापयितव्याः । सर्वसत्त्वानां ज्ञानचक्षुः परिशोधयितव्यम् । १०
सर्वबुद्धबोधिसत्त्वसमुदागमे प्रयोक्तव्यम् । सर्वबोधिसत्त्वसमतायां स्यातव्यम् । सर्वबोधि-
सत्त्वभूमयो निष्पादयितव्याः । सर्वसत्त्वधातुः परिशोधयितव्यः । सर्वसत्त्वदारिद्र्यव्यवच्छेदाय
सर्वस्वपरिल्यागिना भवितव्यम् । अपरान्तकोटीगतान् कल्पान् दानपारमितायां चरता
अन्नपानदानेन सत्त्वाः संतर्पयितव्याः । सर्वोपकरणवस्तुपरिल्यागेन सर्वयाचनकसंधः संतर्प-
यितव्यः । तेन मया सर्वस्वपरिल्यागितायां प्रतिपद्यमानेन नास्ति तदाध्यात्मिकं बाह्यं वा १५
वस्तु यन्न परिल्यक्तव्यम् । तेन मया पुत्रदुहितृभार्या दातव्याः । चक्षुःशिरोहस्तपादसर्वाङ्ग-
प्रत्यङ्गानि परिल्यक्तव्यानि । सा त्वं मम तदा परेषु प्रतिपद्यमाना दानान्तरायं करिष्यसि ।
प्रियेषु पुत्रेषु परिल्यज्यमानेष्वनात्तमना भविष्यसि । बहु कायिकचैतसिक्तं दुःखं प्रत्यनु-
भविष्यसि । मम सर्वस्वपरिल्यागचित्ते प्रत्युपस्थिते मात्सर्यचित्तमुत्पादयिष्यसि । ममाङ्ग-
प्रत्यङ्गानि छित्त्वा याचनकेम्यः परिल्यज्यमानस्य दुःखिता दुर्मनस्विनी भविष्यसि । २०
भविष्यति च स कालो यदहं त्वां परिल्यज्य तथागतशासने प्रव्रजिष्यामि । सा त्वं तस्मिन्
समयेऽनात्तमना भविष्यसि ॥

अथ खलु तेजोधिपती राजपुत्रः तस्यां बेलयां सुचलितरतिप्रभासश्रियं दारिकां
गापामिरघ्यभापत—

संबोधिसंभारमहासमुद्रा

मयाप्रमेयाः परिपूरणीयाः ।

यतः कृपां सर्वजगत्सु कृत्वा

संप्रस्थितोऽहं सुचिराय बोधौ ॥ ५६ ॥

कल्पार्णवैः सम्यगनन्तमध्येः

व्योमाप्रमाणैः प्रणिधिर्विशोभ्यः ।

प्रस्यानभूमेश्च तथागतानां

कल्पाननन्तान् परिकर्म कार्यम् ॥ ५७ ॥

व्यवस्थितानां च मया जिनानां
 संशिक्षिता पारमितापयेषु ।
 विशोधनीयो वरवोधिमारगौ
 निरुत्तरज्ञानमहानयेन ॥ ५८ ॥
 क्षेत्राणि सर्वाण्यपि सर्वदिक्षु
 क्लिष्टानि शोष्यानि मयाखिलानि ।
 सर्वाक्षणा दुर्गतयश्च सर्वा
 व्यावर्तनीयाः खलु सर्वलोके ॥ ५९ ॥
 सर्वे च सत्त्वा निखिला विशोष्याः
 क्लेशावृता मोहतमोन्धभूताः ।
 प्रपाचयित्वा विविधैरुपायैः
 सर्वज्ञतामार्गनये निवेद्याः ॥ ६० ॥
 भूमीरसङ्गाश्च मया विशोष्या
 करुषार्णवाश्चैव जिनाः प्रपूज्याः ।
 मैत्री च सजन्य जगत्प्रशोषे
 देयानि दानान्यखिलानि लोके ॥ ६१ ॥
 समागतान् याचनकानुदीक्ष्य
 सर्वप्रदानाभिरतस्य नित्यम् ।
 मा लीनदीना वृषणा तदानीं
 भूया मम ह्य विसभागचित्ता ॥ ६२ ॥
 शिरोर्धिनो मेऽर्धमुदीक्ष्य धीमान्
 चर्यामुदारा च रतस्तदानीम् ।
 भविष्यसि त्व भृशद्दु खतप्ता
 श्रुत्वैवमर्थं स्थिततामुपैहि ॥ ६३ ॥
 त्वं दौर्मनस्य मम हस्तपाद-
 च्छेदान् प्रदास्याम्यपि याचकानाम् ।
 कद्रूनि वक्ष्यस्यबलार्तरूपा
 श्रुत्वैतमर्थं परिचिन्तयस्व ॥ ६४ ॥
 प्रियाणि वस्त्रानि तथैव पुत्रान्
 दास्यामि च त्वात्प्रहृष्टार्थिनः सन् ।
 श्रुत्वैतमर्थं यदि ते न सादः
 सर्वं तथैवास्तु यथा तत्रेष्टम् ॥ ६५ ॥

एवमुक्ते सुचलितरतिप्रभासश्रीर्दारिका तेजोधिपतिं राजपुत्रमेतदवोचत्-तथा भवतु कुमार यथा वदसि । अहं ते यथाकामं करणीया यथेच्छापरिभोग्या येनकामंगमा सर्वत्रा-
त्यन्तानुगामिनी नित्यानुब्रद्धा सर्वकार्योत्सुका आशयानुकूलोपचारा सम्यक्पराक्रमा अवि-
पमप्रतिपत्तिप्रयोगोपचारा भविष्यामि ॥

अथ खलु सुचलितरतिप्रभासश्रीर्दारिका तेजोधिपतिं राजपुत्रं गाथाभिरध्वभापत- 5

कायो हि यन्मे नरकाम्निनायं

संताप्यमानो विलयं प्रयायात् ।

जन्मार्णवानप्यहमुत्सहामि

चर्यासमागा परिचारिका ते ॥ ६६ ॥

जातिष्वनन्तास्त्रपि जातजात-

श्छिद्येत कायो यदि गेऽतिमात्रम् ।

तदुत्सहेऽहं स्थिरधीरचित्ता

भर्ता भव त्वं मम साधुरूप ॥ ६७ ॥

कल्पाननन्तानपि चक्रवाढ्याः

कैचिच्छिरो मे परिचूर्णयेयुः ।

आह्वान्तचित्तापि तदुत्सहेऽहं

स्वामी भव त्वं मम साध्वचिन्त्य ॥ ६८ ॥

जात्यन्तराण्यप्यमितानि च त्वं

छित्वाङ्गनात्मानि परस्य देहि ।

चेतोवशित्वं मयि संनिधेऽय

दृढं प्रैतिष्ठापय मां स्वधर्मे ॥ ६९ ॥

अत्यन्तमेव प्रतिपादयामि

कार्यं तवेमं नरदेवपुत्र ।

चर्षां चरन् कल्पमहासमुद्रान्

प्रयच्छ मामर्थिजनाय हृष्टाम् ॥ ७० ॥

संप्रस्थितस्त्वं प्रवराप्रबोधौ

सत्त्वेषु संजन्म कृपामनन्ताम् ।

अशेषसत्त्वार्णवसंप्रदाय

गृहीष्य मामप्यनुरुम्पयातः ॥ ७१ ॥

न भोगहेतोर्न धनस्य हेतो-

र्न कामचपरितिसंभार्यम् ।

- इच्छाम्यह स्वामितमप्रसृत
सभागचर्याचरणाय तु त्वाम् ॥ ७२ ॥
शुद्धाभिनीलेक्षण मैत्रचित्ता
ययेक्षसे त्व खलु सर्वलोके ।
5 आरक्तचित्त वरुणायमानो
नि सशय त्व भविता मुनीन्द्र ॥ ७३ ॥
यथा ऋमात्प्ररुमतो मही ते
रनोज्ज्वला तिष्ठति निर्मलेयम् ।
सद्वक्षणात्कृत चक्रवर्ती
10 नि सशय त्व मविता नृलोके ॥ ७४ ॥
स्वमान्तरेऽपश्यमह रजन्या
सुधर्ममेषप्रभवोधिमण्डे ।
सुमेद्रमूले सुगत निषण्ण
पुरस्कृत बुद्धसुतैरनेकै ॥ ७५ ॥
15 त सूर्यगात्रप्रवर जिनेन्द्र
जाम्बूनदोत्तमहाद्रिकल्पम् ।
स्वमान्तरे मूर्ध्न्यरौस मेऽथ
पाणि प्रबुद्धा मुदिता ततोऽहम् ॥ ७६ ॥
रतिप्रभा नाम विशुद्धजाया
20 पुराणसागेहितदेवता मे ।
आरोचयत्येष तथागतोऽस्मिन्
सर्वोधिमण्डे त्रिचरयुदारो ॥ ७७ ॥
अभूपुरा मे खलु चेतनैव
मीक्षेय तेजोधिपतिं तुमारम् ।
25 आरोचित देवतया तुमार
त्व द्रक्ष्यसीत्यद्य निशातरे मे ॥ ७८ ॥
स्वमान्तरे मे सुगतोऽथ दृष्ट
त्व चैव दृष्ट परिशुद्धसत्त ।
साधं त्वयागतमनोरथाह
30 त पूजयिष्यामि गुनीद्रमय ॥ ७९ ॥

अथ खलु तेजोधिपती राजपुत्र सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्य नामधेयं शुद्धा
बुद्धदर्शनामभासप्रतिरम्भो महाप्रीतिप्रसादवेगस्रजात सुचरितरतिप्रभासश्रिय दारिद्र्या

पञ्चभिर्मणिरत्नशतैरभ्यवकीर्य श्रीगर्भप्रभासं नाम चूडानणिरत्नमस्याः प्रादात् । अग्निवर्णेन
चैनां महामणिरत्नचित्रेण वस्त्ररत्नेनाच्छादयामास । सैवं सत्कृता न दृष्यति नोत्सुवति न
चरति वा प्रमादं वागमत् अन्यत्र कृताञ्जलिपुटा अनिमिपनयना तेजोधिपतेः कुमारस्य
वदनं प्रेक्षमाणा स्थिताभूत् ॥

अथ खलु सुदर्शना अग्रगणिका तेजोधिपतिं राजकुमारं गायामिरच्यभाषत—

दद्यामिमां ते खलु दारिकां ह-

मिल्येवमासीन्मम दीर्घरात्रम् ।

सैयं प्रदत्ता तव चारुरुपा

खलंकृता पुण्यगुणैरुपेता ॥ ८० ॥

मनुष्यलोके सदृशी न वन्या

संविद्यतेऽस्याः क्वचिदुत्तमा वा ।

शीलेन बुद्ध्याथ गुणैस्तथान्यैः

स्त्रीणां वरेयं खलु सर्वलोके ॥ ८१ ॥

पद्मोद्भवेयं न हि जातिवादः

संदूपणामर्हति निर्मलत्वात् ।

अशेषदोषानुपल्लितचित्ता

चर्यासभागा तव संबभूव ॥ ८२ ॥

सर्वोत्तमस्पर्शसुखान्वहानि

गात्राणि चास्याः परमं मृदूनि ।

व्याध्यातुराः संस्पर्शेन येषा-

मरोगतां तत्क्षणमेव यान्ति ॥ ८३ ॥

योऽस्याः शुभो वाति हि गात्रगन्धो

वरांस्तदन्त्यानभिभूय गन्धान् ।

तं गन्धमाघ्राय विशुद्धशील-

प्रतिष्ठिता सर्वनरा भवन्ति ॥ ८४ ॥

अस्या हि कायः कनकप्रकाशो

विरोचते निर्मलपद्मगर्भः ।

कुन्धा यमुद्वीक्ष्य हि मैत्रचित्ता

भवन्ति सर्वे निखिलेन सत्त्वाः ॥ ८५ ॥

स्निग्धं वचोऽस्या मधुरं मनोज्ञं

कान्तं जनानां श्रवणागिरामम् ।

श्रुतैव यदोपतमोनिवाति
कर्माशुभ नाभिलपन्ति कर्तुम् ॥ ८६ ॥

शुद्धाशया निर्मलमानसेय
सर्वत्र शाठ्य न हि विद्यतेऽस्या ।

६ यद्भापते चेतसि तत्तथैव
यतो जगत्तोपयति खरेण ॥ ८७ ॥

न मायया मोहयते च सत्पान्
त्रिलोभयस्यैव च नार्यहेतो ।

१० लज्जावती सवृतमानसेय
सगोखा वृद्धनवेष्टु नित्यम् ॥ ८८ ॥

न जातिगोत्रेण न रूपमत्ता
तथैव नेय परिवारमत्ता ।

मदेन मानेन च त्रिप्रयुक्ता
नम्रा जिनेषु प्रगता सदैव ॥ ८९ ॥

१५ अथ खलु तेजोधिपती राजपुत्र सपरिवारया सुचलितरतिप्रभासश्रिया दारिकया
विंशत्या कन्यासहस्रे परिवारेण च सार्धं ततो गन्धाङ्कुरशिखरप्रभमेधादुचानान्निष्क्रम्य येन
धर्मोद्गतप्रभासो बोधिगण्डो येन च भगवान् सूर्यगात्रप्रवर तथागत, तेनोपसक्तान्तोऽभूत्
भगवत सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्य दर्शनाय वन्दनाय पूजनाय पर्युपासनाय । स यावद्यानस्य
भूमिस्तारयानेन गत्वा यानादवतीर्थं पद्मधामेव भगवत सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्यान्तिकमुप
२० सजामन् अद्राक्षीत्तेजोधिपती राजपुत्रो भगवन्त सूर्यगात्रप्रवर तथागतमर्हन्त सम्यक्समुद्भ
दूत एव प्रासादिक दर्शनीय शान्तेन्द्रिय शान्तमानस सुप्तन्द्रिय नागमिव सुदान्त हृदमिवाच्छ
अनापिल त्रिप्रसन्नम् । दृष्ट्वा चास्य चित्तमभिप्रसन्नम् । प्रसन्नचित्तो बुद्धदर्शनमहाप्रीति-
प्रसादवैभान् सन्वर्धयामास । महाप्रीतिरेगप्रसादप्राभोद्यपरिस्पुटेन चित्तं त भगवन्तमनेक-
शतसहस्रवृत्त्व प्रदक्षिणीवृत्त्य तस्य भगवत पादौ शिरसाभिन्वद्य सार्धं सुचलितरति
२५ प्रभासश्रीदारिकाप्रमुखेन सर्वपरिवारेण पञ्चभिर्महामणिरत्नपद्मशतसहस्रैः त भगवन्तमभि-
च्छादयामास । पञ्च च निहारशतानि सर्वगन्धमणिरत्नमयानि सर्वमणिरत्नराजविचित्राणि
तस्य भगवत कारयामास । एकैकं च निहार पञ्चभिर्महामणिरत्नराजशतसहस्रै
प्रतिगण्डयामास ॥

अथ खलु कुशुपुत्र स भगवान् सूर्यगात्रप्रवरस्तथागत तेजोधिपते राजकुमारस्य
३० अप्याशय त्रिदिव्या समन्तनेत्रद्वारप्रदीप नाम सूत्रान्त सप्तकाशयामास । स त श्रुत्वा
सर्वधर्मनेषु दश समाधिमुखसमुद्रान् प्रत्यलभत । यदुत—सर्वतथागतप्रणिधानसगर-
समयानमास नाम समाधिसुप्त प्रत्यलभत । त्र्यध्वानमासगर्भं च नाम समाधिसुप्त

प्रत्यलभत । सर्वबुद्धमण्डलाभिमुखनिर्याण च नाम समाधिमुख प्रत्यलभत । सर्वसत्त्वप्रपरा
वभासप्रवेश च नाम समाधिमुख प्रत्यलभत । सर्वलोकसमुदयज्ञानात्रभासप्रतिपन्न
च नाम समाधिमुख प्रत्यलभत । सर्वसत्त्वेन्द्रियसमुद्रानभामप्रदीप च नाम समाधिमुख
प्रत्यलभत । सर्वजगत्परित्राणज्ञानमेघ च नाम समाधिमुख प्रत्यलभत । सर्वसत्त्वजगत्परि-
पाकपिनयाभिमुखप्रदीप च नाम समाधिमुख प्रत्यलभत । सर्वतथागतधर्मचक्रनिर्घोष- 5
विज्ञपन च नाम समाधिमुख प्रत्यलभत । सम्न्तभद्रचर्यामण्डलपरिशुद्धिप्रणिधिमेघ च
नाम समाधिमुख प्रत्यलभत । इमानि दश समाधिमुखानि प्रमुख कृत्वा सर्वधर्मनयेषु
दशसमाधिमुखसमुद्रान् प्रत्यलभत । सुचलितरतिप्रभासश्रीश्च दारिका दुर्योधनज्ञानसागरगर्भं
च नाम चित्तनिर्व्यतिं प्रत्यलभत, अत्रैवर्निका चाभूदनुत्तराया सम्यक्सवोधौ ॥

अथ खलु तेजोधिपती राजपुत्र भगवत सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्य पादो शिर- 10
साभिन्य च त भगवन्तमनेकतसहस्रकृत्व प्रदक्षिणीकृत्य सुचलितरतिप्रभासश्रिया दारिकया
सर्वपरिवारेण च सार्धं तस्य भगवतोऽन्तिकारप्रक्रामत् । स यन द्रुममेरुश्री राजधानी, येन
च पिता राजा वनपतिस्तेनोपजगाम । उपेत्य पितुर्धनपते राज्ञ पादौ शिरसाभिन्य
एतमर्थमारोचयामास—यत्खलु देव जानीया—सूर्यगात्रप्रवरो नाम तथागतोऽहंन् सम्यक्सुद्धो
लोक उदपादि त्रिधाचरणसपन्न सुगतो लोकनिदनुत्तर पुरुषदम्यसारथि शास्ता देवमनु 15
प्याणा बुद्धो भगवान् । इहैव तन विजिते धर्ममैश्वर्यतप्रभासे बोधिमण्डे विहरत्यचिराभि-
सनुद्ध । अथ खलु राजा धनपतिस्तेजोधिपतिं कुमारमेतदभोचत्—वेन ते कुमार अयमर्थ
आरोचितो देवेन वा मनुष्येण वा २ स प्राह—सुचलितरतिप्रभासश्रिया दारिकयेति ॥

अथ खलु राजा धनपतिर्बुद्धोपादश्रवणेन महानिधानप्रतिष्ठाभसङ्गी सुदुर्लभमुद्ध-
रत्तपरिलाभसङ्गी तथागतदर्शने सर्वदुर्गतिप्रपातभयविनिवर्तनसङ्गी सर्वद्वैशव्याधिप्रशमनमहा 20
वैद्यराजप्रतिलाभसङ्गी सर्वससारदु खपरिमोचकसङ्गी अलन्तयोगक्षेमप्रतिष्ठापकसङ्गी वितिमिर-
ज्ञानालोकदर्शकसङ्गी अत्रिधान्यकारनिव्यसनमहोक्त्वाप्रादुर्भासङ्गी अनायकस्य लोकरस्य
धर्मनयविनायकप्रतिलाभसङ्गी अपरिणायकस्य सर्वज्ञतायानपरिणायकसमुपादसङ्गी महा
प्रीतिप्रसादप्राप्तोचप्रतिलब्धो बुद्धोपाद श्रुत्वा क्षत्रियब्राह्मणनैगमननपदामाल्यपुरोहितकुमार
कोट्टरानानो दोनारिरुपार्पद्वाश्च सनिपाल्य बुद्धोपादानन्दशब्दापेदिनस्ते नोधिपते कुमारस्य 25
तद्राज्य धर्माच्छाद प्रादात् । स त कुमार राज्येऽभिमिष्य सार्धं दशभि प्राणिसंहस्रैरेन
भगवान् सूर्यगात्रप्रवरस्तथागतस्तेनोपजगाम । उपेत्य तस्य भगवत पादौ शिरसाभिन्य च त
भगवन्तमनेकशतसहस्रकृत्व प्रदक्षिणीकृत्य तस्य भगवत पुरस्ताद्व्यपीदत् सार्धं स्वकेन
परिवारेण ॥

अथ खलु कुपुत्र स भगवान् सूर्यगात्रप्रवरस्तथागतो धनपति राजान सर्वान् च 30
पर्वन्मण्डलमन्त्रेण तस्या वेत्त्यामूर्णान्नोशानर्नजगच्चित्तप्रदीप नाम रश्मिं प्राप्नुवत् । सा
दशसु दिभु सर्वलोकधातनभास्य सर्वलोकैर्द्रानभिनुत्तरितस्थाय अचिन्सानि बुद्ध-

विकुर्वितानि संदर्श्य बुद्धवैनयिकानां सत्त्वानामाशयान् विशोष्य तस्यां वेलायामचिन्त्येन बुद्धाधिपतेयेन सर्वलोकाम्युद्रतेन बुद्धकायेन सर्वस्वराङ्गसागरसंप्रयुक्तेन बुद्धघोषेण सर्वधर्मवित्तिमिरार्थप्रदीपं नाम धारणीमुखं संप्रकाशयामास बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमधारणीमुख-परिवारम् । अथ राज्ञो धनपतेस्तद्धारणीमुखं श्रुत्वा सर्वधर्मेषु महान् धर्मावभासः प्रादुरभूत् ।
 ६ तस्यां च पर्षदि जम्बुद्वीपपरमाणुरजःसमानां बोधिसत्त्वानां सर्वधर्मवित्तिमिरार्थप्रदीपाया धारण्याः प्रतिलम्भोऽभूत् । पटेश्च प्राणिनियुतानामनुपादाय आस्रवेभ्यश्चित्तानि विमुक्तानि । दशानां च प्राणिसहस्राणां विरजो विगतमलं धर्मेषु धर्मचक्षुर्विशुद्धम् । अपरिमाणानामनुत्पन्नपूर्वमनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पन्नम् । दशसु दिक्षु अचिन्त्यबुद्धविकुर्वित-संदर्शनेनानन्तमध्यः सत्त्वधातुर्विनयमगमात् त्रिभिर्यौवैः ॥

10 राज्ञश्च धनपतेर्महाधर्मावभासप्रतिलब्धस्य एतदभवत्—न शक्यमगारमभ्यावसता इमा एवंपा धर्मा अधिमोक्तुम्, एवंपरुपं च ज्ञानं निष्पादयितुम् । यन्वहं भगवतोऽन्तिके प्रवाजयेयम् । अथ खलु राजा धनपतिस्तं भगवन्तमेतदवोचत्—लभेयाहं भगवतोऽन्तिके प्रव्रज्यानुपसंपदं भिक्षुभावम् । आह—यस्येदानीं महाराज कालं मन्यसे ॥

अथ खलु राजा धनपतिः सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्यान्तिके प्राव्रजत् सार्धं दशभिः
 15 प्राणिसहस्रैः । तेन अचिरेण प्रव्रजितेन सर्वधर्मवित्तिमिरार्थप्रदीपं धारणीमुखं सपरिवारं निष्पादितं भावितम्, तावन्त्येव च समाधिमुखानि प्रतिलब्धानि । दश च बोधिसत्त्व-भिन्नाः प्रतिलब्धाः । अनन्तमध्यं च प्रतिसंविन्नयसागरामवतीर्णाः । असङ्गोचरा च नाम कायपरिशुद्धिः दशदिक्तयागतोपसंक्रमणेषु प्रतिलब्धा । स तस्य भगवतो धर्मचक्रं प्रतीच्छित्तवान् संधारितवान्, कथापुरुषत्वं च कारयामास । महाधर्मभागकत्वं च अकरोत् ।
 20 शासनपरिमर्दं चात्कार्पात् । अभिज्ञाप्रतिलभक्त्वेन च सर्वावतीं लोकधातुं स्फुरित्वा यथाशयानां सत्त्वानां कायं संदर्श्य एतं बुद्धोत्पादं प्रभाययन् तां सर्वतथागतसमुदयधर्मता-मभिधोतयन् तां पूर्वयोगसंपदं संप्रकाशयन् तं बुद्धविकुर्वितप्रभावं संवर्णयमानः शासन-परिमर्दकार्पात् ॥

तेजोधिपतिना च राजपुत्रेण तत्रैव दिवसे पूर्णयां पूर्णमास्यां सप्त रत्नानि प्रति-
 25 लब्धानि । तस्योपरिप्रासादतलगतस्य व्रीगणपरिवृतस्य पुरस्तादप्रतिहतवेगं नाम शतसहस्रारं सर्वरत्नसमलंकृतं दिव्यं जाम्बूनदसुवर्णमयं समन्तप्रभं सर्वाकारवरोपेतं महाचक्ररत्नं प्रादु-
 रभूत् । वज्ररत्नगिरितेजश्च नाम महाहस्तिरत्नं प्रादुरभूत् । नीलमिर्षेणिलवेगं च नाम अश्वरत्नं प्रादुरभवत् । आदित्यगर्भप्रभमेधराजं च नाम महामणिरत्नं प्रादुरभवत् । सा च सुचलितरत्तिप्रभासश्रीदारिका वीरत्नं प्रादुरभवत् । प्रभूतधनस्वल्थं च नाम गृहपतिरत्नं
 30 प्रादुरभवत् । विमलनेत्रं च नाम परिणायकरत्नं सप्तमं प्रादुरभवत् । स सत्तरत्नसन्त्यागतो राजाभनचक्रवर्ती चतुर्दशैश्वरो धार्मिको धर्मराजो विजितावी जनपदस्थामवीथिप्रगतः । पूर्णं खलु पुनरस्य सहस्रं पुत्राणामभूच्छ्रुत्वा वीराणां वराङ्गरूपिणां परसैन्यप्रमर्दकानाम् । स

इमा महापृथिवीं ससागरगिरिपर्यन्तामखिलामकण्टकामनीतिकामनुपद्रवामृद्धा स्फीता क्षेमा
सुभिक्षा रमणीयामाकीर्णवृद्धजनमनुष्या धर्मेणाभिनिर्जित्य अच्यारसति स्म ॥

स तस्मिन् जम्बुद्वीपे चतुरशीतिराजधानीसहस्रेषु एकैकस्या राजधान्या पञ्च
विहारशतानि कारयामास सर्वाकारवरोपेतानि सर्वोपभोगपरिभोगोपचारसपन्नानि सर्वोधान-
प्रासादचक्रमनिर्याणसुखपरिभोग्यवनराजीविभूपितानि । एकेकस्मिंश्च विहारे तथागतचैत्य 5
कारयामास विपुलोद्विद्धमलन्तरानेकाकाररत्नव्यूह सर्वमणिरत्नराजचित्रम् । सर्वासु च
तासु राजधानीषु त भगवन्त सूर्यगात्रप्रवर तथागत सपरिवारमुपनिमन्नयामास नगरप्रवेशाय ।
सर्वासु राजधानीषु त तथागत सर्वाकारया अचिन्त्यया तथागतपूजया पूजयन् प्रवेशयामास ।
स बुद्धनगरप्रवेशप्रातिहार्यविबुधितेन अप्रमाणाना सत्त्वाना कुशलमूलानि सजनयामास ।
तत्रापसन्नचित्ता सत्त्वा प्रसाद प्रत्यलभन्त । पसन्नचित्ता सत्त्वा बुद्धदर्शनप्रीतिवेगान् 10
विवर्धयामासु । प्रीतिवेगविवर्धिता सत्त्वा बोध्याशयविशुद्धिं प्रत्यलभन्त । बोध्याशय
विशुद्धा सत्त्वा महाकरुणाचेतनामुत्पादयामासु । सत्त्वहितप्रतिपन्ना सत्त्वा सर्वबुद्धधर्म-
पर्येष्टयभियुक्ता अभूवन् । बुद्धधर्मनयविधिज्ञा सत्त्वा सर्वधर्मस्वभावनिव्यस्ये चित्तमभि-
निर्णयामासु । धर्मसमतावतीर्णा सत्त्वा त्र्यध्वसमतावताराय चित्तमभिनिर्णयामासु ।
त्र्यध्वज्ञानानुभासप्रतिबन्धा सत्त्वा सर्वबुद्धपरपरानिष्ठस्ये ज्ञानालोकमननान्ति स्म 15
विचित्रतथागतविज्ञप्त्रकान्ता सत्त्वा सर्वजगत्प्रहाय चित्तमभिनिर्णयामासु । सर्वजग-
त्सप्रहप्रयुक्ता सत्त्वा बोधिसत्त्वमार्गविशुद्धये प्रणिधानमुपादयामासु । मार्गसमतावतीर्णा
सत्त्वा सर्वतथागतधर्मचक्राभिनिर्हाराय ज्ञानालोकमुपादयामासु । धर्मसागरविनयाभिमुखा
सत्त्वा सर्वक्षेत्रजाल्लकायस्फरणतायै चित्तमभिनिर्णयामासु । क्षेत्रसमतावतीर्णा सत्त्वा
सर्वसत्त्वैन्द्रियसमुदपरिज्ञायै प्रणिधानमकार्षुः । सर्वजगदिन्द्रिययथाधिमुक्तिनिचारप्रयुक्ता 20
सत्त्वा सर्वज्ञताधिगमाय अध्याशय विशोधयामासु । इत्येतरूपाणा सत्त्वानामिमाभेतरूपार्थ
सिद्धिं सप्रदेश्य तेजोधिपती राजा सर्वासु राजधानीषु त सूर्यगात्रप्रवर तथागत प्रवेशयामास
अचिन्त्येन बुद्धनिर्जितप्रातिहार्यसदर्शनेन तेषा सत्त्वाना परिपाकविनयाय ॥

तस्मिन् मन्वसे बुलपुत्र—अन्य स तेन कालेन तेन समयेन तेजोधिपतिर्नाम राज-
पुत्रोऽभूत् १ न खलु पुनस्त्वयैव द्रष्टव्यम् । अथ स भगवान् शाक्यमुनिस्तथागतस्तेन 25
कालेन तेन समयेन तेजोधिपतिर्नाम राजपुत्रोऽभूत्, येन तच्चक्रवर्तिराय प्रतिलब्धम्,
स च सूर्यगात्रप्ररो नाम तथागत आरागित । तस्मिन् मन्वसे बुलपुत्र—अन्य स तेन
कालेन तेन समयेन धनपतिर्नाम राजा अभूत् तेजोधिपते बुमारत्य पिता २ न खल्वेन
द्रष्टव्यम् । रत्नकुमुदप्रभो नाम तथागतस्तेन कालेन तेन समयेन धनपतिर्नाम राजा
अभूत्, य एतर्हि पूर्वस्यां दिशि लोकधातौ सागरपरन्नाशुरज समाना लोकधातुन्नुद्राणा 30
परेण धर्मधातुगगनप्रतिभासनेधनाग्नि लोकधातुसन्द्रे त्र्यध्वप्रतिभासमगिराजसमनुत्समन्वमे
लोकधातुपरो बुद्धप्रमानगुल्फश्रीप्रदीपायां लोकधातौ सुचद्रकापप्रतिभासप्यजे बोधिमण्डे

अनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंबुद्धोऽनभिलाष्यद्युद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमबोधिसत्त्वपरिवृतो धर्म
 देशपति । तेन च भगवता रत्नकुसुमप्रभेण तयागतेन पूर्वं बोधिसत्त्वचर्यां चरता सर्वधर्म-
 धातुगगनप्रतिभासमेधो लोकधातुसमुद्रः परिशोधितः । यावन्तश्च तस्मिन् लोकधातुसमुद्रे
 तयागता उत्पन्नाश्च उत्पद्यन्ते च उत्पत्स्यन्ते च, ते सर्वे च भगवता रत्नकुसुमप्रभेण
 ४ तयागतेन पूर्वबोधिसत्त्वचर्यांश्चरता अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ परिपाचिताः ॥

तत्किं मन्यसे कुलपुत्र—अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन पद्मश्रीगर्भसंभवा नाम
 राजभार्या अभूत् तेजोधिपतेः कुमारस्य माता चतुरशीतिस्त्रीसहस्राणां प्रमुखानाम् ? न
 खल्वेवं द्रष्टव्यम् । एषा सा कुलपुत्र मायादेवी भगवतो माता बोधिसत्त्वजननी समन्ताव-
 भासानावरणविमोक्षप्रतिष्ठिता असंख्येयसर्वतथागतसमुद्रागमप्रत्यक्षा सर्वबोधिसत्त्वजन्मसं-
 १० दर्शनविधिज्ञा तेन कालेन तेन समयेन पद्मश्रीगर्भसंभवा नाम राज्ञो धनतेरप्रमहिव्यभूत् ।
 तत्किं मन्यसे कुलपुत्र—अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन सुदर्शना नाम अग्रगणिका
 अभूत् ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । एषा सा सुनेत्रा नाम दण्डपाणेः शाक्यस्य भार्या मम
 माता तेन कालेन तेन समयेन सुदर्शना नाम अग्रगणिकाभूत् । तत्किं मन्यसे कुलपुत्र—
 अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन सुचलितरतिप्रभासश्रीनाम गणिकादारिकाभूत् ?
 १५ न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । अहं सा तेन कालेन तेन समयेन सुचलितरतिप्रभासश्री-
 गणिकादारिका अभूत् । तत्किं मन्यसे कुलपुत्र—अन्यः स तेन कालेन तेन समयेन
 तेजोधिपते राज्ञः परिवारोऽभूत् ? न खल्वेवं द्रष्टव्यम् । इमे ते बोधिसत्त्वाः सर्वे समन्त-
 भद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानपरिपूर्वा भगवता प्रतिष्ठापिता अस्मिन्नेव पर्षन्मण्डले संनिपण्णा-
 सर्वलोकधातुप्रतिगासप्राणेन कायेन सर्वबोधिसत्त्वसनाधिधिहारासंभिन्नेन चित्तेन सर्वतथागतः
 २० संमुखभात्रवदनत्रिज्ञेसेन चक्षुषा सर्वतथागतगगनस्वराङ्गभेधचक्रनिर्गर्जितनिर्वोपविज्ञेसेन
 श्रोत्रेण सर्वधर्मविहारशर्वर्तिना आश्वासप्रश्नासेन सर्वबुद्धक्षेत्रानुचलितेन निर्घोषेण सर्व-
 तथागतपर्षन्मण्डलोपसंक्रमणाप्रतिप्रसन्नधेन बोधिसत्त्वकायेन बोधिसत्त्ववपाशयाभिमुखेन
 परिपाकत्रिनयानुकूलेन आत्मभावाभिनिर्हरिण अशेषसर्वदिग्जालप्रसृतेन नानागतसर्वकल्पा-
 व्यवच्छिन्नेन समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानपरिपूर्विसमुद्रागमेन समन्वागता भगवतः पर्ष-
 २५ न्मण्डले संनिपण्णाः । स खलु कुलपुत्र सूर्यगात्रप्रवरस्तयागतस्तेजोधिपतिना चक्रवर्तिना
 च मया च यावज्जीवमुपस्थितोऽभूत् चीवरपिण्डपातशयनासनग्लानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारैः ॥

तस्य खलु पुनः कुलपुत्र सूर्यगात्रप्रवरस्य तथागतस्य परिनिर्वृतस्थानन्तरं तस्यामेव
 लोकधातौ प्रसन्नगात्रो नाम तथागतो लोक उदपादि । सोऽप्यस्माभिरारागितः सत्कृतो
 गुरुकृतो मानितः पूजितः । तस्यानन्तरं सर्वगात्रज्ञानप्रतिभासचन्द्रो नाम तथागतो लोक
 ३० उदपादि । सोऽप्यस्माभिर्देन्द्रभूतरारागितः । तस्यानन्तरं, जाम्बूनदतेजोराराजो नाम तथागत
 आरागितः । तस्यानन्तरं लक्षणभूयितगात्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं विचित्र-
 रश्मिचलनचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं सुविलोकितज्ञानकेतुर्नाम तथागत

आरागितः । तस्यानन्तरं विपुलमहाज्ञानरश्मिराजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 नारायणवज्रवीर्यो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरमपराजितज्ञानस्थामो नाम तथागत
 आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तविलोकितज्ञानो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं त्रिमल-
 श्रीमेधो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं सिंहविजृम्भितप्रभो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं ज्ञानरश्मिज्वलनचूडो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं गुणरश्मिध्वजो 5
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं ज्ञानभास्करतेजो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं रत्नपद्मप्रफुल्लितगात्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं पुण्यप्रदीपध्वजो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं ज्ञानरश्मिमेधप्रभो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं समन्तवैरोचनचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं आमरणच्छत्र-
 निर्घोषो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तज्ञानालोकविक्रमसिंहो नाम तथागत 10
 आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मधातुविषयमतिचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 सत्त्वगगनचित्तप्रतिभासविन्धो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं प्रशमगन्धसुनामो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समन्तानुरवितशान्तनिर्घोषो नाम तथागत
 आरागितः । तस्यानन्तरं सुदृढज्ञानरश्मिजालत्रिम्बस्क्रन्धो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं अमृतपर्वतप्रभातेजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मसागर- 15
 निर्गर्जितधोषो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं बुद्धगगनप्रभासचूडो नाम तथागत
 आरागितः । तस्यानन्तरं रश्मिचन्द्रो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं रश्मिचन्द्रोर्ण-
 मेधो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं सुपरिपूर्णज्ञानमुखवक्त्रो नाम तथागत
 आरागितः । तस्यानन्तरं सुविशुद्धज्ञानकुसुमावभासो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 रत्नार्चिःपर्वतश्रीतिजोराजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं विपुलगुणज्योतिःप्रभो 20
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं समाधिमेर्वम्बुद्रतज्ञानो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं रत्नचन्द्रध्वजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरमर्चिर्मण्डलगात्रो नाम
 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं रत्नाप्रभतेजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं
 समन्तज्ञानचर्याविलम्बो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं अर्चिःसमुद्रमुखवेगप्रदीपो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मविमाननिर्घोषराजो नाम तथागत आरागितः । 25
 तस्यानन्तरमसदृशगुणकीर्तिध्वजो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं प्रलम्बवाहुर्नाम
 तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं पूर्वप्रणिधिनिर्माणचन्द्रो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरमाकाशज्ञानार्धप्रदीपो नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मोद्गतनभेश्वरो
 नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं वैरोचनश्रीगर्भराजो नाम तथागत आरागितः ।
 तस्यानन्तरं धर्मनारायणकेतुर्नाम तथागत आरागितः । तस्यानन्तरं ज्ञानकेतुर्नाम तथागत 30
 आरागितः । तस्यानन्तरं धर्मसागरपद्मो नाम तथागत आरागितः । इति हि बुद्ध्युत्प
 एतांस्तथागतान् प्रमुखान् श्रुत्वा तस्यां लोकपातौ पठिशुद्धकोटीनिपुतशतसहस्राण्युत्पन्नानि

अभूवन्, यान्यस्माभिरारागितानि सत्कृतानि गुरुकृतानि मानितानि पूजितानि चीररपिण्ड-
पातशयनासनग्लानप्रत्ययभैषज्यपरिष्कारैः ॥

तेषां खलु कुलपुत्र पथेर्बुद्धकोटीनियुतशतसहस्राणां सर्वपश्चिमो विपुलधर्माधिमुक्ति-
सम्भवेतेजो नाम तथागत उत्पन्नोऽभूत् । तस्य भगवतो नगरे प्रविष्टस्य मया राजभार्याभूतया
६ साधं स्वामिना सर्वाकारपूजामुखं प्रयुक्तया तथागतपूजया पूजां कृत्वा सर्वतथागतोत्पत्ति-
संभवप्रदीपो नाम तथागतधर्मपर्यायस्तस्य भगवतोऽन्तिकत्वात् श्रुतः, यस्य सहश्रवणान्मया
ज्ञानचक्षुः प्रतिलब्धम् । एष च सर्वबोधिसत्त्वसमाधिनायसागरव्यबलोकनत्रिपयो बोधिसत्त्व-
त्रिमोक्षः प्रतिलब्धः ॥

सा खल्वहं कुलपुत्र एतं विमोक्षं भानयमाना बुद्धक्षेत्रशतपरमाणुरज समान्
१० कल्याणागतान् बोधिसत्त्वेन साधं बोधिसत्त्वचर्यां चरमाणा । तेषु च मे बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज-
सम्पेष्ट कल्पेष्ट अनन्तमप्यास्तथागता आरागिताः । क्वचित् कल्पे कल्पस्थोऽपि एकतथागत
आरागितः । क्वचित् कल्पे द्वौ तथागतावारागितौ । क्वचित् कल्पे यावदनभिलाष्यास्तथागता
आरागिताः । क्वचित् कल्पे बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज.समास्तथागता आरागिताः । न च मे
जातु बोधिसत्त्वस्य कायो ज्ञातः—किंप्रमाण. कीदृक्संस्थानः कीदृग्वर्णः । न कायकर्म
१५ ज्ञात न वाकर्म न मनस्कर्म ज्ञात न ज्ञानदर्शन न ज्ञानगोचर न ज्ञानसमाधिविषयो
ज्ञात । ये खलु पुनः कुलपुत्र सत्त्वा बोधिसत्त्व बोधिसत्त्वचारिका चरन्तं दृष्ट्वा
बोधिसत्त्वस्यान्तिकेऽनुनवचित्तमुत्पादयामासु, नानासफैर्नानासवासैश्च प्रसाद जनयामासु,
सर्वे ते बोधिसत्त्वेन लौकिकलोकोत्तैरिर्विधैरुपायैः सगृहीता बोधिसत्त्वस्य परिवारा भवन्ति
स्म । ते बोधिसत्त्वस्य बोधिसत्त्वचर्यां चरतः परिवारसवासे न अवैवर्तिका भवन्ति स्म
२० अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ ॥

साह कुलपुत्र विपुलधर्माधिमुक्तिसम्भवेतेजस्ताथागतस्य सहदर्शनादिमं सर्वबोधिसत्त्व-
समाधिसागरव्यबलोकनविषय बोधिसत्त्वत्रिमोक्ष प्रतिलम्ब्य बोधिसत्त्वेन साधं बुद्धक्षेत्रशत-
परमाणुरज समान् कल्याणागता एतं विमोक्षं सभावयमाना । ये च तेषु बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज-
सम्पेष्ट कल्पेष्ट तथागता उत्पन्ना, सर्वे ते मया तथागता आरागिता. पूजिता उपस्थिता ।
२५ सर्वेषां च मे तेषां तथागतानां धर्मदेशना श्रुता, श्रुत्वा उद्गृहीता सधारिता । सर्वेषां च मया तेषां
बुद्धानां भगवतामन्तिफादेप विमोक्ष. प्रतिलम्ब्यो नानानयैर्ना नानासूत्रान्तनयनिर्घोषैर्नाना-
त्रिमोक्षशरीरैर्नानात्रिमोक्षद्वारैर्नानात्रिमोक्षविचारैर्नानाव्यजप्रवेशैः नानाबुद्धक्षेत्रसागरान्तरी-
नानाबुद्धदर्शनसमुदनिहसिभिः नानातथागतपर्यन्मण्डलान्तरीः नानाबोधिसत्त्वप्रणिधानसागर-
नयपथैः नानानोबोधिसत्त्वचर्याप्रसरैः नानानोबोधिसत्त्वचर्याभिनिर्हारैः नानाबोधिसत्त्वप्रसरैः । न च
३० बोधिसत्त्वस्य समन्तभद्रत्रिमोक्षनयमन्तरामि । तत्कस्य हेतोः १ आकाशतलप्रवेशाप्रमाणा हि
बुद्धपुत्र समन्तभद्राणां बोधिसत्त्वानां त्रिमोक्षनयाः सर्वसत्त्वसंज्ञागततलाप्रमाणा. स्वय-

परिवर्तसागरतलाप्रमाणा दिक्समुद्रतलाप्रमाणा धर्मधातुनयसागरतलाप्रमाणा । तथागत-
विषयसमशरीरा हि कुलपुत्र समन्तभद्राणा बोधिसत्त्वाना निमोक्षणया ॥

सा अह कुलपुत्र बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् कल्पान् बोधिसत्त्वशरीर प्रेक्षमाणा
अतृप्तैव दर्शनेन । तद्यथापि नाम कुलपुत्र एकान्तरागचरितयो स्त्रीपुरुषयोरन्योन्यसमागमे
सकेतकृतयोरप्रमाणा अयोनिशोमनसिकारप्रमया शुभसञ्जातितर्कसमोहसभवाक्षित्तोत्पादा ५
उत्पद्यन्ते, एवमेव कुलपुत्र मम बोधिसत्त्वस्य शरीर प्रेक्षमाणाया एकैकस्माद्रोमविवरादनन्त-
मध्याप्रमाणनिर्देशा लोकधातुनशप्रसरा नानाप्रतिष्ठाना नानासधिव्यूहा नानासस्थाना
नानापर्वतव्यूहा नानापृथिवीतलव्यूहनिर्देशा नानागगनमेघसङ्घनालकारा नानारूपनाम-
सङ्ख्यानिर्देशा नानाबुद्धोत्पादतयागतवशप्रमवा नानाबोधिमण्डालकारा नानातथागतधर्म-
चक्रप्रवर्तनविकुर्विता नानातथागतपर्वन्मण्डलव्यूहा नानासूत्रान्तनयनिर्देशनिर्घोषा नाना १०
याननयनिर्हारप्रमवा नानापरिशुद्धप्रभालोकानभासा अदृष्टपूर्वनिमित्ता प्रतिचित्तक्षण चक्षुष
आभासमागच्छन्ति । एकैकस्माद्रोमविवरादनन्तमया बुद्धसमुद्राश्चक्षुष आभासमागच्छन्ति ।
नानाबोधिमण्डालकारा नानाधर्मचक्रप्रवर्तनविकुर्विता नानासूत्रान्तनिर्घोषप्रिकुर्विता
अप्रतिबन्धयोगेन प्रतिचित्तक्षण चक्षुष आभासमागच्छन्ति । एकैकस्माद्रोमविवरादनन्तमध्या
सत्त्वसमुद्रा नानाभननारामपर्वतविमाननदीसमुद्रनिलया नानारूपकाया नानापरिभोगविषया १५
नानाचारयोगचारप्रयोगा नानेन्द्रियपरिनिष्पत्तिसस्थाना प्रतिचित्तक्षण चक्षुष आभास-
मागच्छन्ति । एकैकस्माद्रोमविवरादनन्तमध्याख्यध्वसागरप्रवेशनया अवभासमागच्छन्ति ।
अनन्तमध्या बोधिसत्त्वप्रणिधानसमुद्रा विशुष्यन्ते । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वभूमिचर्याविभात्रता-
समुद्रा आभासमागच्छन्ति । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वपारमितानयसागरपरिशुद्धयोऽवभास
मागच्छन्ति । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वपूर्वयोगसमुद्रा आभासमागच्छन्ति । अनन्तमध्या बुद्धक्षेत्र २०
परिशोधननयसमुद्रा आभासमागच्छन्ति । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वमहामैत्रीनयसमुद्रा सर्व
सत्त्वमहामैत्रीनयसमुद्रा सर्वसत्त्वपरिपाकनिनयपराक्रमप्रयोगसागरा अत्रक्रामन्ति । अनन्त-
मध्या बोधिसत्त्वमहाकरुणामेघनयसागरा सभ्रन्ति । अनन्तमध्या बोधिसत्त्वमहाप्रीतिवेग-
सागरा विवर्धन्ते । प्रतिचित्तक्षणमनन्तमध्या सर्वसत्त्वसप्रहप्रयोगसागरा निष्पद्यते ॥

सा अह कुलपुत्र तेषु बुद्धक्षेत्रशतपरमाणुरज समेषु कल्पेषु बोधिसत्त्वस्य एकैकस्मा २५
द्रोमविवराद्यप्रतिचित्तक्षणमनन्तमध्यान् धर्मनयसागरानवतरमाणा पर्यत नाधिगच्छामि ।
न च अतीर्णपूर्वमतरामि । न प्रतिलब्धपूर्वं प्रतिश्रमे यावदन्त पुरमध्यगतस्याप्यह
कुलपुत्र सर्गार्थसिद्धस्य स्त्रीगणपरिवृतस्य नानानिमोक्षणयसागरानतारै । एकैकस्माद्रोम
विवरादनन्तमध्याख्यनयसागरानवतारामि धर्मधात्ववतारनयसमुद्रावतारेण ॥

एतमह कुलपुत्र सर्वबोधिसत्त्वसमाधिसागरव्यजलोऽननियय बोधिसत्त्वनिमोक्ष ३०
प्रजानामि, समापथे । किं मया शक्य बोधिसत्त्वानामनन्तमध्योपायनयसागरप्रसूतानां
सर्वसत्त्वसमसदृशसस्थानसंस्थितकायत्रितिसदृशकाना सर्वगदाशयानुकूलचर्यासदर्शनानाम्,

अनन्तमव्यवर्णनिर्मितमेघसमुद्रसर्वरोगमुखप्रमुञ्चकानां सर्वशरीरधर्मतास्त्राभावप्रकृतिपरि-
शुद्धानामाकाशलक्षणजगत्प्रकृत्यवबोधनिर्विकल्पानां सर्वत्रानुगतबुद्धिविनिश्चयतयागतसम-
विकुर्वितपरमाणाम् अनन्तमव्यविमोक्षविषयविकुर्वितनिर्यातानां विपुलधर्मधातुचिचोत्पाद-
प्रवेशविहारवशवर्तिनां समन्तमुखसर्वधर्मभूमिविमोक्षसागरविक्रीडितानां चर्यां ज्ञातुं गुणान्
६ वा वक्तुम्, निखिलान् वा गुणनिधीन् संदर्शयितुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इहैव भगवतो वैरोचनस्य पादमूले विविधरत्नव्यूहमहामणिराजप्र-
मर्भासननिपण्णा बोधिसत्त्वजनेत्री माया नाम देवी । तामुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वा
बोधिसत्त्वचर्यां चरन्तोऽनुपालिता भवन्ति सर्वलोकधर्ममूलेः । अप्रतिप्रसन्धा भवन्ति तथागत-
पूजाप्रयोगेषु । अवैवर्तिका भवन्ति सर्वबोधिसत्त्वकर्मान्तेम्यः । सर्वावरणविगता भवन्ति
10 बोधिसत्त्वविमोक्षावतारेषु । अपरप्रत्यया भवन्ति सर्वबोधिसत्त्वविहारेषु । संमुखीभाङ्गता
भवन्ति सर्वतथागतानाम् । न विवर्तन्ते सर्वसत्त्वसंग्रहप्रयोगेभ्यः, न निवर्तन्तेऽपरान्तकोटी-
गतरूपसर्वबोधिसत्त्वचर्यासंवासेभ्यः । न प्रत्युदावर्तन्ते महायानप्रणिधानात् । न
संसीदन्ति जगत्कुशलमूलसंधारणविवर्धनतया ॥

अथ खलु गोपा शाक्यकन्या एतमेव विमोक्षमुखनयं संदर्शयन्ती बुद्धाधिष्ठानेन
15 तस्यां वेल्यायामिमा गाथा अभापत—

संबोधिचर्याचरणप्रयुक्तं

पश्यन्ति सत्त्वाः खलु येऽग्रसत्त्वम् ।

प्रसन्नचित्ताः प्रतिघातिनो वा

व्रजन्ति ते संग्रहमस्य सर्वे ॥ ९० ॥

20 यावन्ति हि क्षेत्रशते रजासि

स्मरामि कल्पानिह तावतोऽहम् ।

मेरुप्रभाभूद्वरलोकधातु-

स्ततः परं व्यूहसनाग्नि कल्पे ॥ ९१ ॥

पड्विशतिः कोट्ययुतानि तस्मिन्

25 सहस्रसंख्या ह्यभवन्मुनीनाम् ।

तेषामभूयश्चरमो मुनीन्द्रो

धर्मव्यजो नाम जगत्प्रदीपः ॥ ९२ ॥

श्रुतिजनामा नृपतिस्तदानीं

तस्मिन् मुनीन्द्रे परिनिर्बृतेऽप्य ।

30 जम्बुद्वीपेऽस्मिन्निहतारिचक्रः

सोऽप्याहताज्ञः परमेधरोऽभूत् ॥ ९३ ॥

शूराणि वीराण्यय रूपवन्ति पञ्चाभवन् पुत्रशतानि तस्य । सर्वाङ्गसंपूर्णविशुद्धकाया- न्यनुत्तमश्रीप्रतिमण्डितानि ॥ ९४ ॥	
राजा सपुत्रः सुगते प्रसन्नः पूजामकार्पीद्विपुलां जिनस्य । नित्यं च सद्धर्मपरिग्रहोऽसौ धर्माभियुक्तोऽभवदप्रकम्प्यः ॥ ९५ ॥	5
सुरस्मिनामा च नृपस्य तस्य विशुद्धसत्त्वोऽयमभूत्कुमारः । सुदर्शनीयश्च मनोज्ञरूपः त्रिंशद्द्वारालंकृतलक्षणाङ्गः ॥ ९६ ॥	10
राज्यं परिलज्य नृणां स पञ्च- कोटीवृतः प्रव्रजितस्तदानीम् । स प्रव्रजित्वा दृढवीर्ययुक्तः संधारयामास जिनस्य धर्मम् ॥ ९७ ॥	15
द्रुमावती नाम पुरी वृताभूत् कोटीसहस्रैर्नगरोत्तमानाम् । आसीद्वनं तत्र विचित्रशाखं प्रशान्तनिर्घोषमनुत्तरश्रियम् ॥ ९८ ॥	20
यतः सुरस्मिर्बिजहार तस्मिन् विशारदो धीप्रतिभानशुद्धः । स द्योतयामास जिनस्य धर्मं संक्लिष्टसत्त्वौघविशोधनाय ॥ ९९ ॥	
पिण्डाय धीमान् स पुरं विवेश प्रासादिकैर्यापयशान्तवेपः । अनुक्षिप्तचक्षुः स्मृतिमान् प्रजानन् गम्भीरचेष्टः स्थिरधीरगामी ॥ १०० ॥	25
नन्दीश्वजोऽभूत्प्रवरः पुराणां श्रेष्ठी तदानीं सुविद्युत्कीर्तिः । तस्याहमासं दुहिता मनापा भानुप्रभा नाम सुचाररूपा ॥ १०१ ॥	30

द्वारेऽप्य तस्योत्तरमन्दिरस्य

दृष्टो मयाभूत्सगणः सुरश्मिः ।

प्रसादिको लक्षणचित्रिताङ्गः

तत्राभवन्मे सुमहान् प्रसादः ॥ १०२ ॥

६

यदा गृहद्वारगतो ममामूत्

पात्रे प्रदत्तोऽस्य गणित्स्त्रदा मे ।

मुक्त्वा च सर्वाभरणानि भैत्र-

चित्तानुनीताहमदात्तदास्मै ॥ १०३ ॥

10

स्रगचिचो न विधाय पूजां

सुरश्मिकेतोः सुगतात्मजस्य ।

अर्धतृतीयानि शतानि नागां

कल्पोत्तमाया खलु जाल्वायान् ॥ १०४ ॥

13

देवेषु देवेन्द्रकुलेषु जाता

नरेन्द्रपुत्री मनुजेषु चाहम् ।

15

अनन्तवर्णेन समुच्छ्रयेण

सर्वत्र चादात्सहदर्शनं मे ॥ १०५ ॥

अर्धतृतीयेषु गतेषु कल्प-

शतेषु जातास्म्यभयंकराणाम् ।

सुदर्शनाया गणिकोत्तमायाः

20

सचालिताख्या दुहिता तदानीम् ॥ १०६ ॥

दृष्ट्वाथ तेजोधिपतिं कुमारं

पूजामयापं मुदिताहमस्य ।

आत्मानमस्यैव निवेदयित्वा

भूतास्मि वश्या खलु तस्य भार्या ॥ १०७ ॥

25

संपूजितस्तेन मया सहाभूत्

स सूर्यगात्रप्रवरो महर्षिः ।

प्रसन्नया चैव तमीश्व बुद्ध-

मुत्पादितं मे वरवोधिचित्तम् ॥ १०८ ॥

पूर्णां जिनानां खलु पष्टिकोव्य-

30

स्तत्रैव कल्पे सुसमुत्थितानाम् ।

वभूव तेषां चरमो जिनानां

बुद्धस्तदानीमधिमुक्तितेजाः ॥ १०९ ॥

तस्मिन् विशुद्धं मम धर्मचक्षु-

धर्मस्वभावश्च मयावबुद्धः ।

अयोनिशोऽत्यन्तविकल्प शान्ता

लब्धावभासास्म्यभवं ततोऽर्वाक् ॥ ११० ॥

समाधिभूमिं च विलोकयामि

ततःप्रमृत्त्येव जिनौरसानाम् ।

क्षेत्रार्णवानेकमतःक्षणेन

चिन्ताव्यतीतांश्च दिशामि दिक्षु ॥ १११ ॥

नानाविशुद्धानि च सर्वदिक्षु

क्षेत्राणि पश्याम्यमिताद्भुतानि ।

दृष्ट्वा मनस्तेषु न सज्जते मे

क्लिष्टेषु नैव प्रतिहन्यते च ॥ ११२ ॥

क्षेत्रेषु तेष्वेव च बोधिमण्डे

पश्यामि बुद्धान् निखिलेष्वशेषान् ।

प्रभासमुद्रानमितांश्च तेषां

एकेन चित्तेन विलोकयामि ॥ ११३ ॥

तथैव तेषां च पर्यत्समुद्रां-

श्चित्तक्षणेनावतराम्यसङ्गान् ।

तेषां समाधीनखिलानवैमि

सर्वान् विमोक्षानपि चाप्रमेयान् ॥ ११४ ॥

चर्यां च तेषां त्रिपुलां धरेमि

भूमीनयांश्चावतराम्यशेषान् ।

प्रणिप्यसंख्येयमहासमुद्रान्

प्रतिक्षणं चावतराम्यनन्तान् ॥ ११५ ॥

संप्रेक्षती सत्पुरुषस्य कायं

कल्पाननन्तांश्चरती च चर्याम् ।

एकैकरोन्नोऽस्य विकुर्वितानां

नैवेह पर्यन्तमुपैमि जातु ॥ ११६ ॥

संख्याव्यतीतानपि चैव रोम्नि
 क्षेत्रोदधीनप्यलोकयामि ।
 सगारुतस्कन्धमहाजलौघा-
 नग्निप्रपूर्णां पृथिवीशरीरान् ॥ ११७ ॥

5 नानाप्रतिष्ठानविकल्परूपान्
 विचित्रसंस्थाननयप्रवेशान् ।
 नानाविधान् धातुशरीरभेदै-
 रनन्तमप्याकृतविग्रहांश्च ॥ ११८ ॥

10 क्षेत्रोदधिष्वमितेष्वलाप्यान्
 धातून् पृथग् यानवलोकयामि ।
 धर्माभिधानैर्जनतां विनीतां
 तेष्वेव पश्यामि जिनान् प्रयुक्तान् ॥ ११९ ॥

15 न कायकर्मास्य मयावबुद्धं
 न वाप्त चित्तं न तयोश्च कर्म ।
 ऋद्धिर्न नैवास्य पृथग्विकुर्वा
 कल्पांश्चरन्त्या विपुला सुचर्याम् ॥ १२० ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको गोपायाः शाक्यकन्यायाः पादौ शिरसाभिग्रन्थ गोपां
 शाक्यकन्यामनेकरातसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्व पुनः पुनरवलोक्य गोपायाः शाक्यकन्याया
 अन्तिकात् प्रक्रान्तः ॥ ४१ ॥



अथ खलु सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मायाया देव्याः सकाशं गमनाभिमुखस्य बुद्ध-
गोचरविचारज्ञानप्रतिपन्नस्य एतदभवत्—केनोपायेन मया शक्यं सर्वलोकोच्चलितपडा-
यतनानामप्रतिष्ठितानां कल्याणमित्राणां सर्वसङ्गसमतिक्रान्तकायानामसङ्गतिगामिनीप्रति-
पदाप्रतिपन्नानां धर्मकायसुविशुद्धानां कायकर्ममायासुनिर्मितशरीराणां ज्ञानमायागतलोक- 5
विचाराणां प्रणिधिरूपकायानां बुद्धाधिष्ठानमनोमयशरीराणामनुत्पन्नानिरुद्धकायानामसत्या-
मृपकायानामसंक्रान्तविनष्टकायानामसंभवाविभवकायानाम् अलक्षणैकलक्षणकायानाम् अद्वय-
सङ्गविनिर्मुक्तकायानाम्, अनालयनिलयकायानाम्, अनक्षतकायानां प्रतिभाससमनिर्विकल्प-
कायानां स्वप्नसमविचारकायानाम्, आदर्शमण्डलसमसदृशाक्रान्तकायानां दिक्समप्रशान्तप्रति-
ष्ठकायानां सर्वदिक्सफरणनिर्माणकायानां त्र्यम्बासंभिनकायानामशरीरचित्तनिर्विकल्पकायानां 10
सर्वलोकचक्षुष्पथसमतिक्रान्तकायानां समन्तभद्रचक्षुःप्रसरविज्ञेयविनयकायानाम् असङ्गगगन-
गोचराणां कल्याणमित्राणां दर्शनमारागयितुं संमुखीभावतामनुप्राप्तुं समवधानं चातुं निमित्तं
चोद्गृहीतुं घोपमण्डलं वा विज्ञातुं मन्त्रव्यवचारान् वा आज्ञातुमनुशासनीं चोद्गृहीतुम् ॥

तमेवं चिन्तामनसिकारप्रयुक्तं रत्ननेत्रा नाम नगरदेवता गगनदेवतागणपरिवृता
गगनतलगतमात्मानमुपदर्श्य नानाविभूषणविभूषितशरीरा अनेकाकारवर्णदिव्यकुसुमपुटपरि- 15
गृहीता संमुखमभ्यवकीरमाणा सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—चित्तनगरपरिपालनप्रयुक्तेन ते
कुलपुत्र भवितव्यं सर्वसंसारविपयरत्नसंबसनतया । चित्तनगरालंकारप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र
भवितव्यं दशतथागतत्रलाघ्यालम्बनतया । चित्तनगरपरिशोधनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवि-
तव्यमीर्ष्यामात्सर्यशाठ्यापनयनतया । चित्तनगरसंतापप्रशमाभियुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं
सर्वधर्मनिध्यत्या । चित्तनगरविवर्धनाभियुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वज्ञतासंभारमहावीर्य- 20
वेगविवर्धनतया । चित्तनगरभवनकोशव्यूहारक्षाप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वसमाधि-
समापत्तिध्यानविमोक्षविपुलधर्मविनयमानविहारवशवर्तितया । चित्तनगरावभासप्रयुक्तेन ते
कुलपुत्र भवितव्यं सर्वतथागतपर्षन्मण्डलसमुदयसमन्तभूमिप्रज्ञापारमिताप्रतिलम्भप्रतीच्छन-
तया । चित्तनगरोपस्तम्भप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वतथागतसंभवोपायमार्गस्वचित्त-
नगरसमवसरणतया । चित्तनगरदृढप्राकाराभिनिर्हारप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं समन्त- 25
भद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानाभिनिर्हारचित्तविशुद्धये । चित्तनगरदुर्योधनदुरासदताभिनिर्हार-
प्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वज्ञेशमारकायिकपापमित्रमारचक्रानवमृद्यतया । चित्तनगराव-
भासनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वसत्त्वतथागतज्ञानावभासप्रतिपद्यमानतया । चित्तनगरा-
भिनिष्पन्दनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वतथागतधर्मभेदसंप्रतीच्छनतया । चित्तनगरो-
पस्तम्भनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं सर्वतथागतपुण्यसमुद्रस्वचित्ताशयसंप्रतीच्छनतया । 30
चित्तनगरंप्रतिस्तरणप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं महामैत्रीसर्वजगत्फरणतया । चित्तनगरसं-
प्रतिच्छादनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यं विपुलधर्मच्छत्रसर्वाकुशलधर्मप्रतिपक्षाभिनिर्हरणतया ।

- चित्तनगरप्रतिस्यन्दनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्य विपुलमहाकरुणासर्वजगदनुकम्पनतया ।
 चित्तनगरद्वारविवरणप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यमाध्यात्मिकनाह्वयस्तुसर्वजगत्संप्रापण-
 तथा । चित्तनगरविशोधनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वससारविपरितपराष्मुद्धतया ।
 चित्तनगरदृढस्यामाभिनिर्हारप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वकुशलधर्मस्वस्तत्वसम्भवनतया ।
 5 चित्तनगरवीर्यप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वज्ञतासमारसमार्जनवीर्याभिनिर्वर्तनतया ।
 चित्तनगरप्रभासनप्रयुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वत्र्यध्वतथागतमण्डलस्मृत्ववभासनतया ।
 चित्तनगरत्रिचयविधिज्ञेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वतयागतधर्मचक्रमंत्रान्तविधिविधर्मद्वारप्रवि-
 चमश्रुताभिज्ञतया । चित्तनगरनियामविधिज्ञेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वजगदभिमुखसर्वज्ञता
 द्वारमार्गविधिसददर्शनतया । चित्तनगराधिष्ठानविधिज्ञेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वत्र्यध्व-
 10 तथागतप्रणिधाननिर्हारविशुद्धये । चित्तनगरसभारवलनिर्धनविधिज्ञेन ते कुलपुत्र भवितव्य
 सर्वधर्मधातुनिपुलपुण्यज्ञानसभारविधनतया । चित्तनगरसमन्तप्रभासप्रमुञ्चनविधिज्ञेन ते
 कुलपुत्र भवितव्य सर्वसत्त्वचित्ताशयेन्द्रियाधिमुक्तिसकेशव्यवदानज्ञानाभिज्ञतया । चित्तनगर-
 वशान्तनविधिज्ञेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वधर्मधातुनयसमवसरणतया । चित्तनगरप्रभा-
 सराभियुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वतथागतस्मृत्यनभासनतया । चित्तनगरस्वभावपरिज्ञाभि-
 15 युक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्यमशरीरसर्वधर्मनयप्रतिविध्यनतया । चित्तनगरमायोपमप्रलम्बे
 क्षणाभियुक्तेन ते कुलपुत्र भवितव्य सर्वज्ञताधर्मनगरगमनतया । एव चित्तनगरपरिशुद्धिभि-
 युक्तेन ते कुलपुत्र बोधिसत्त्वेन शक्य सर्वकुशलसमार्जनमनुप्राप्तुम् । तत्कस्य हेतो २ तथा
 हि बोधिसत्त्वस्य एव चित्तनगरपरिशुद्धस्य सर्वावरणानि पुरतो न सतिष्ठन्ते बुद्धदर्शनावरण
 वा धर्मश्रवणावरण वा तथागतपूजोपस्थानावरण वा सत्त्वसमग्रप्रयोगावरण वा बुद्धक्षेत्रपरि-
 20 शुद्धावरण वा । सर्वानरणविगतेन हि कुलपुत्र चित्ताध्याशयेन कल्याणमित्रप्रयैष्ट्यभियुक्तस्य
 बोधिसत्त्वस्य अल्पकृच्छ्रेण कल्याणमित्राण्याभासमागच्छन्ति । कल्याणमित्राधीना च कुलपुत्र
 बोधिसत्त्वाना सर्वज्ञता ॥

तत्र धर्मपद्मश्रीकुशला शरीरकायिकदेवता हीश्रीमञ्जरिप्रभाया अपरिमाणदेवतागण
 परिहृता मायाया देव्या वर्णमुदीरयमाणा बोधिमण्डलान्निष्क्रम्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकत्याभिमुख
 25 गगनतटे स्थित्वा स्वकस्वकेभ्योऽनेकरत्नवर्णानि रश्मिजालानि अनेकगन्धधूपविमशार्चिर्वर्णानि
 चित्ताशयप्रसादनवर्णानि चित्तप्रीतिवैगविरर्धनवर्णानि कायपरिदाहप्रह्लादनवर्णानि वाय-
 परिशुद्धिसददर्शनवर्णानि असङ्गनाथनिक्रमसम्भननिपयाणि रश्मिजालानि प्रामुञ्चत् । तानि
 विपुलानि क्षेत्राण्यनभास्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य सर्वत्रानुगत समन्ताभिमुख सर्वतथागतकाय
 सददर्शयित्वा सर्वान्त लोक प्रदक्षिणीकृत्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मूर्धसंधौ निपतन्ति स्म ।
 30 तानि मूर्धानमुपादाय सर्वरोमकूपेष्वनुप्रविश्य अनुप्रसरन्ति स्म । समनन्तरस्पृष्ट्य सुधन
 श्रेष्ठिदाकस्ताभिर्देवतारश्मिभिः, अथ तावदेव निरज प्रभास नाम चक्षु प्रतिश्रेभे, यत्
 सर्वतमोन्धकारेण सार्धं न स्रसति । नितिमिर च नाम चक्षु प्रतिलेभे, येन सत्त्वस्वभाव-

भवतरति । विरजःपतिं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे, येन च सर्वधर्मस्वभावमण्डलं व्यव-
लोकयति । विशुद्धगतिं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे, येन सर्वक्षेत्रप्रकृतिं व्यवलोकयति ।
वैरोचनप्रभं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे, येन तथागतधर्मशरीरं व्यवलोकयति । विशुद्धगतिं च
नाम चक्षुः प्रतिलेभे, येनाचिन्त्यां तथागतरूपकायपरिनिष्पत्तिं व्यवलोकयति । समन्त-
प्रभं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे, येनाचिन्त्यां तथागतरूपकायपरिनिष्पत्तिर्भक्तिं व्यवलोकयति । 5
असङ्गप्रभं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे, येन सर्वक्षेत्रसागरप्रसरलोकधातुसंभवविभक्तिं व्यवलो-
कयति । समन्तावभासं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे, येन सर्वतथागतधर्मेषु सूत्रान्तनयनिर्हरादिशं
व्यवलोकयति । समन्तविषयं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे, येनानन्तमध्यबुद्धविकुर्वितसत्त्व-
विनयाधिष्ठानं व्यवलोकयति । समन्तदर्शं च नाम चक्षुः प्रतिलेभे, येन सर्वक्षेत्रसमुत्पत्ति-
प्रसृतं बुद्धोत्पादं व्यवलोकयति ॥ 10

अयं खलु सुनेत्रो नाम राक्षसेन्द्रो बोधिसत्त्वसंगीतिप्रासादद्वारपालो दशानां राक्षस-
सहस्राणां प्रमुखः सभार्यः सपुत्रः सस्वजनपरिवारः सुधनं श्रेष्ठिदारकं नानावर्णमनोज्ञगन्धैः
कुसुमैरम्यवकीर्य एवमाह—दशभिः कुलपुत्र धर्मैः समन्वागतो बोधिसत्त्व आसन्नो भवति
सर्वकल्याणमित्राणाम् । कतमैर्दशभिः ? यदुत मायाशाठ्यापगतेन सुपरिशुद्धेनाशयेन,
सर्वजगत्परिग्रहासंभिन्नया महाकरुणया, सर्वसत्त्वनिःसत्त्वस्वभावनिध्यत्या प्रत्यवेक्षया, 15
सर्वज्ञतागमनावैवर्त्येनाध्याशयवलेन, तथागतमण्डलाभिमुखेनाधिमुक्तिवलेन, सर्वधर्मस्वभाव-
विमलविशुद्धेन चक्षुषा, सर्वसत्त्वमण्डलासंभिन्नया महामैत्र्या, सर्वावरणविकिरणेन ज्ञाना-
लोकेन, सर्वसंसारदुःखप्रतिपक्षच्छत्रभूतेन महाधर्ममेधेन, सर्वधर्मधातुश्रोत्रसमन्तप्रसृतेन
कल्याणमित्रगमनाभिमुखेन ज्ञानचक्षुषा । एभिः कुलपुत्र दशभिर्धर्मैः समन्वागतो बोधिसत्त्व
आसन्नो भवति सर्वकल्याणमित्राणाम् । दशभिश्च समाधिनिध्यस्तिमुखैर्व्यवलोकयन् बोधि- 20
सत्त्वः संमुखीभावं प्रतिलभते सर्वकल्याणमित्राणाम् । कतमैर्दशभिः ? यदुत धर्मगगन-
विरजोविचारमण्डलेन च समाधिनिध्यस्तिमुखेन, सर्वदिक्समुद्राभिमुखचक्षुषा च समाधि-
निध्यस्तिमुखेन, सर्वारम्भणाविकल्पाविचारेण च समाधिनिध्यस्तिमुखेन, सर्वदिक्तथागतमेघ-
संभवेन च समाधिनिध्यस्तिमुखेन, सर्वज्ञज्ञानपुण्यसमुद्रोपचयगर्भेण च समाधिनिध्यस्ति-
मुखेन, सर्वचित्तोत्पादाविरहितकल्याणमित्रसंभवासनेन च समाधिनिध्यस्तिमुखेन, सर्वतथा- 25
गतगुणकल्याणमित्रसुखसंभवेन च समाधिनिध्यस्तिमुखेन, सर्वकल्याणमित्रात्यन्ताप्रिवासेन
च समाधिनिध्यस्तिमुखेन, सर्वकल्याणमित्रसमतासदासमन्तोपसंक्रमणप्रयोगेन च समाधि-
निध्यस्तिमुखेन, सर्वकल्याणमित्रोपायचरितेष्वहान्तप्रयोगेन च समाधिनिध्यस्तिमुखेन ।
एभिः कुलपुत्र दशभिः समाधिनिध्यस्तिमुखैः समन्वागतो बोधिसत्त्वः संमुखीभावं प्रतिलभते
सर्वकल्याणमित्राणाम् । सर्वतथागतधर्मचक्रकल्याणमित्रमुखनिर्बोपं च नाम समाधिनिर्मोक्षं 30

प्रतिलभते, यत्र प्रतिपद्यमानो बोधिसत्त्वोऽसंभिन्ना सर्वबुद्धसमतामन्तरनि, असंभिन्नानि च सर्वत्रानुगतानि कल्याणमित्राणि प्रतिलभते ॥

एवमुक्ते सुनेत्रेण राक्षसेन्द्रेण सुधन श्रेष्ठिदारको गगनतलमन्त्रलोक्य एवमाह—साधु साधु आर्य, अनुकम्पकोऽस्माकमनुग्रहप्रवृत्त कल्याणमित्राणां दर्शयिता । तत्साध्यमस्मरु १० सम्यगुपायमुत्समुपदिशन् कथं परित्रमामि ? कतमां दिशमभिसुत् निर्जेत्रामि ? कस्मिन्नधिष्ठाने परिमार्गयामि ? कतमदारम्बणमुपनिध्यायामि कल्याणमित्रदर्शनाय ? आह—तेन हि बुलपुत्र समन्तदिकप्रणिपतितेन शरीरेण सर्भारम्बणेन कल्याणमित्रस्मृत्युपनिवृत्तेनाशयेन समन्तनिर्जेनेन समाव्यनुगमेन स्वमोपमेन चित्तजवेन प्रतिभासोपमेन मन शरीरविचारगमनेन कल्याणमित्रसंकाशमुपसंभितव्यम् ॥

- 10 अथ खलु सुधन, श्रेष्ठिदारको यथानुशिष्ट सुनेत्रेण राक्षसेन्द्रेण प्रतिपद्यमानोऽद्राक्षी-
त्पुरतो धरणितलान्महारत्नपद्मसमुद्रत सर्ववज्रशरीरदण्ड सर्वजगत्सागरमणिराजगर्भं सर्वमणि-
राजपत्रपङ्क्तिरौचनमणिराजकर्कटिकायां सर्वरत्नवर्णगन्धमणिराजकेसरमसूत्रेयरत्नजालसटादि-
तम् । तस्या च महारत्नराजपद्मकर्कटिकाया धर्मधातुदिकसमन्तरणगर्भं नाम कूटागारमपश्य-
च्चित्र दर्शनीयं वज्ररौचनधरणितलस्थानं सर्वमणिराजमयपरिपूर्णस्तम्भसहस्रोपशोभितं सर्वं
15 रत्नसमृद्धितायाम् जाम्बूनदविमलकनकदिव्यनिव्यस्तपट्टमसूत्रेयनानामुक्ताहारजालोपनिवृत्त
मणिरत्नराजमिचित्रमक्तिनिव्यासं जम्बूध्वजमणिरत्नसमन्तव्यूहमसूत्रेयरत्नवेदिकापरिवृत
समन्तदिग्मणिराजसोपानसुनिभकम् । तस्य कूटागारस्य मध्ये चिन्ताराजमणिरत्नपद्मगर्भं
भासनमद्राक्षीत् सर्वलोकेन्द्रसंस्थानमणिनिग्रहमिन्द्रप्रतिष्ठितं सर्वमणिरत्ननिग्रहवर्णमिन्द्रध्वज
प्रद्योतसंस्थानं वज्रमणिचक्रभूमितलप्रतिष्ठितं नानामणिराजपङ्क्तिव्यूहमनेकरत्नत्रेदिकापरिवृत
20 ज्योतिर्व्यजमणिराजसुप्रखर्षितं नानारत्नव्यूहोपशोभितं दिव्यातिशान्तमणिराजवल्लसुप्रवृत्त-
मनेकवर्णमिचित्रवर्णरत्नसुसंरुतं सर्वरत्नरत्नवितानविततगगनालकारं सर्वरत्नजालसटा-
दितं समन्तदिकसुनिभकप्रज्वजनिर्घोषं सर्वरत्नपट्टध्वजसुसमीरितविद्योतितं सर्वगन्धमणि-
राजध्वजनिव्यस्तसमतालकारं सर्वपुष्पधूर्पमिचित्रकुसुमौघसप्रवर्षणं सर्वरत्नकिङ्किणीध्वजसु-
समीरितश्रवणमनसुखमवुरनिर्घोषं नानारत्नभवनमुखद्वारप्रयुक्तं नानारत्नमणिविग्रहसुखानेक-
25 वर्णगन्धोदकप्रवृद्धैरौचनमणिराजनिग्रहजेन्द्रमुखपद्मजालप्रयुक्तं नानावज्रसिंहमुखानन्तवर्ण-
ध्वजमेघप्रयुक्तं ब्रह्मसंस्थानवैरोचनमणिराजमुखमहामैत्रीनयनद्वयोपनिर्वादप्रसुक्तं नानारत्नरजत-
मुखशुक्लपक्षोद्द्योतनमधुरनिर्नादरत्नवर्णं त्र्यम्बकबुद्धनामकनकवण्टागालामधुररुतप्रसुक्तं निर्घोषं
सर्वबुद्धधर्मचक्रमहामणिराजघण्टामालागनोद्भरतरवणं सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधिनामानां ब्रह्मण्डानि-
श्चरितनिर्घोषं चन्द्रध्वजमणिराजपङ्क्तिं सर्वबुद्धप्रतिभासनिचितनामनिर्नादविज्ञपनं शुद्धगर्भमणि-
30 राजपङ्क्तिं सर्वत्र्यम्बकथागतजन्मपरंपराप्रतिभासनिज्ञपनमादित्यगर्भमणिराजपङ्क्तिं सर्वनिवृत्तं
प्रतिपत्त्यानाशाधातुपरमदशदिकसर्वबुद्धक्षेत्रत्रिविपरदिमसदर्शनम् अंबभासत्त्वजमणिराजपङ्क्तिं

सर्वतयागतप्रभामण्डलावभासप्रमुखनवेरोचनमणिराजपङ्क्तिः सर्वजगदिन्द्रसदृशनिर्माणमेघतथा-
गतपूजोपस्थानप्रमुखन चिन्तामणिराजपङ्क्तिः समन्तभद्रबोधिसत्त्वविकुर्वितप्रतिक्षणसर्वधर्मधातु-
स्फरण मेरुध्वजमणिराजपङ्क्तिः सर्वदेवेन्द्रभजनमेघाप्सरोरुतनिगर्जितनिर्घोष सर्वारम्बणतथागत-
स्तुतिमेघप्रमुखनाचिन्त्यगुणवर्णनिर्देश च तदासनमद्राक्षीत् अचिन्त्यरत्नयूहासनपरिवारम् ॥

तस्मिन्श्वासने मायादेवीं निपण्णामद्राक्षीत् त्रैलोक्यसमतिक्रान्तेन रूपेण, सर्वल्लोका- 5
भिमुखेन सर्वभवगत्युद्भूतेन रूपेण, यथाशयजगद्विज्ञप्तेन सर्वल्लोकानुपलभितेन रूपेण, त्रिपुल-
पुण्यसभूतेन सर्वजगत्सदृशेन रूपेण, सर्वसत्त्वसुखोपदर्शनेन सर्वजगत्परिपाकविनयानुकूलेन
रूपेण, सर्वसत्त्वाभिमुखप्रलम्बितेन सर्वकालगगनजगद्विज्ञप्त्यसभिन्नेन रूपेण, सर्वजगन्निष्ठा-
विज्ञप्त्याधिष्ठानेन अगतिकेन रूपेण, सर्वल्लोकगतिकेन रूपेण, सर्वल्लोकगतिनिरुद्धेन
अनागतिकेन रूपेण, सर्वजगदसभूतेन अनुत्पन्नेन रूपेण, अनुत्पत्तिसमधर्मनिरतेन 10
अनिरुद्धेन रूपेण, सर्वल्लोकव्यवहारपरमेण असत्त्वेन रूपेण, यथावत्प्रतिलब्धेन अमृषेण
रूपेण, यथालोकत्रिज्ञप्तेन अक्रान्तेन रूपेण, च्युत्युपपत्तिप्रतिवृत्तेन अप्रिन्देन रूपेण,
धर्मधातुप्रकृत्यप्रिनाशेन अलक्षणेन रूपेण, त्र्यध्वनाकपथपरमेण एकलक्षणेन रूपेण,
अलक्षणसुलक्षणनियतिन प्रतिभासकल्पेन रूपेण, सर्वजगच्चित्तयथाशयविज्ञप्तेन मायाकल्पेन
रूपेण, ज्ञानमायापरिनिष्पन्नेन मरीचिकल्पेन रूपेण, प्रतिक्षणजगत्सद्भाधिष्ठानपरमेण 15
च्छायोपमेनेन रूपेण, प्रणिधानसर्वजगदनुवद्देन खमोपमेनेन रूपेण, यथाशयजगद्विज्ञप्त्यसभिन्नेन
सर्वधर्मधातुपरमेण रूपेण, आकाशधातुप्रकृतिपरिशुद्धेन महारूपानियतिनेन रूपेण,
सत्त्वप्रशपरिपालनप्रयुक्तेन असङ्गमुखनियतिनेन रूपेण, प्रतिक्षणधर्मधातुस्फरणेन अनन्त-
मथ्येन रूपेण, अनावृत्तसर्वजगन्निष्ठितेन अप्रमाणेन रूपेण, सर्वनाकपथसमतिक्रान्तेन
सुप्रतिष्ठितेन रूपेण, सर्वजगद्विनयाधिष्ठाननिवृत्तेन अनधिष्ठितेन रूपेण, अधिष्ठान 20
जगत्कायप्रयुक्तेन असवृत्तेन रूपेण, प्रणिधानमायापरिनिष्पन्नेन अनभिभूतेन रूपेण,
सर्वल्लोकाम्युद्भूतेन अयथानतेन रूपेण, शमयालोकविज्ञप्तेन असभनेन रूपेण, यथाकर्मजग-
दनुवद्देन चिन्तामणिराजकल्पेन रूपेण, यथाशयसर्वसत्त्वाभिप्रायपरिपूर्णप्रणिधिपरिपूर्ण
अविकल्पेन रूपेण, सर्वजगत्परिकल्पोपस्थितेन अधिकल्पेन रूपेण, सर्वजगद्विज्ञप्त्यकल्पेन
अधिष्ठानेन रूपेण, सप्तारविनिवृत्तिपरमेण विशुद्धेन रूपेण तथतासमनिर्विकल्पेन 25
इत्येवप्रकारेण रूपेण सुधन श्रेष्ठिदारको मायादेवीमद्राक्षीदरूपेण रूपप्रतिभासेन अनेदनेन
रूपेण लोकरुदु खनेदनाप्रशान्तिपरमेण, सर्वसत्त्वसद्भागतोच्चारितेन रूपेण परसत्त्वसद्भागत-
विज्ञप्तेन, अनभिसंस्कारधर्मतानियतिनेन रूपेण मायागतकर्मविनिवृत्तेन, विज्ञानत्रियसमति
क्रान्तेन रूपेण बोधिसत्त्वप्रणिधिज्ञानसभनेन, अलभासेन रूपेण सर्वजगद्वाक्यपरमेण
शरीरेण, सप्तारे सतापनिरुद्धेन रूपेण धर्मकायपरमशीतीभानोपगतेन यथाशयजगद्रूपकाय- 30
सदर्शनीं सत्त्वाशयनशेन सर्वजगत्सदृश सर्वजगद्रूपकायातिरेक रूपकाय सदृशयमानाम् ।

तत्र केचित्सत्त्वा मारकन्यारूपेण मारकन्यातिरेकरूपा मायादेवीमद्राक्षु । केचित्सत्त्वा यशस्वर्षस्रोतिरेकरूपा केचित्सुनिर्मितास्रोतिरेकरूपा केचित्सतुपितास्रोतिरेकरूपा केचित्सुयामास्रोतिरेकरूपा केचिन्नायर्लिंशास्रोतिरेकरूपा केचिन्नातुर्गहाराजिकास्रोतिरेकरूपा केचित्सुम्भाण्डेन्द्रकन्यातिरेकरूपा केचिन्महोरगे द्रकन्यातिरेकरूपाम् । केचित्सत्त्वा ५ मनुष्येन्द्रकन्यातिरेकरूपा मायादेवीमपश्यन् ॥

- अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक सर्जजगद्रूपसज्ञापगत परसत्त्वाश्लथानवतरन् सर्वसत्त्व चित्ताशयगतेषु मायादेवीमपश्यत् सर्जजगद्रूपजीव्यपुण्या सर्जज्ञतापुण्योपचितशरीरामसन्निदानपारमिताप्रयोगा सर्जजगसमताप्रतिपत्ता महाकरुणागोष्ठसर्जसत्त्वसमवसरणा सर्जतथागत गुणप्रतिपत्तिनिर्वाता सर्जक्षान्तिनयसागरावतीर्णा सर्जज्ञतावीर्यवेगप्रिर्धितचेतना सर्वधर्म 10 मण्डलपरिशुद्धाप्रित्यरीयां सर्वधर्मस्वभावनित्यतिनिर्वाता सर्वव्यानाङ्गनयनिष्पत्तिचित्तमसन्निध्यानाङ्गविषयासाधारणतथागतव्यानमण्डलावभासप्रतिलब्धा सर्वसत्त्वक्लेशसागरोच्छोषणनिश्चयनानानित्यसिपरमा सर्जतथागतधर्मचक्रप्रतिचयविधिज्ञा सर्वधर्मनयसमुद्रव्यवचारणप्रज्ञा सर्वतथागतदर्शनावितृष्ठा त्र्यध्वतथागतपरपराव्यवश्रुनाप्रतिप्रसन्धा सर्वबुद्धदर्शनद्वाराभिमुखा सर्वतथागतसमुदागममार्गपरिशुद्धिनिमात्रताविधिज्ञा सर्जतथागतगगनगोचरा सर्वसत्त्व 15 सप्रहोपायविधिज्ञानमन्तमव्ययथाशयजगत्परिपाकनियप्रतिभासप्राप्ता सर्वबुद्धकायविशुद्धिनिमात्रतावतीर्णा सर्वक्षेत्रसागरपरिशुद्धिप्रणिधानसमन्वागता सर्वसत्त्वधातुविनयाधिष्ठानपर्यवसानप्रणिधानपरिशुद्धा सर्जतथागतविषयपूजास्फरणचित्ता सर्वबोधिसत्त्वविदुर्निर्वातवीर्यनिर्वातामनुत्तरधर्मकायपरिशुद्धानमन्तरूपकायसदर्शनीं सर्वमारबलप्रमर्दनीं विपुलकुशलमूलबलोलोपपन्ना धर्मबलसजातबुद्धिबुद्धबलावभासप्रतिलब्धा सर्वबोधिसत्त्ववशितावलपरिनिष्पन्ना सर्वज्ञता 20 वेगप्रसजाता सर्जतथागतज्ञानविबुद्धवभासितप्रज्ञामन तमव्यसत्त्वचित्तसमुद्रविचरणज्ञानाविपुलजगदाशयावतीर्णा परसत्त्वेद्वयविमात्रताज्ञाननयविधिज्ञानमन्तसत्त्वाधिमुक्तिविमात्रताज्ञानकौशल्यानुगता दशादिगप्रमाणक्षेत्रसमुद्रकायस्फरणा सर्वलोकधातुविमात्रताज्ञाननयविधिज्ञा सर्वक्षेत्रसमेदविधिज्ञाननयकौशल्यानुगता सर्वदिक्सागरप्रसृतज्ञानदर्शना सर्वाधसागरानुप्रसृतबुद्धिं सर्वबुद्धसागराभिमुखप्रणिपतितकाया सर्वबुद्धधर्ममेघसमुद्रसप्रतीच्छनाभिमुखचित्ता 25 सर्वतथागतगुणप्रतिपूरणप्रतिपत्तिनिर्वाणप्रयुक्ता सर्वबोधिसत्त्वसमभवातुप्रसृतबुद्धिं सर्वबोधिसत्त्वप्रस्थानविचारविज्ञाता सर्वबोधिसत्त्वोपादाङ्गपरिनिष्पन्ना सर्वसत्त्वपरिपालनप्रयुक्ता सर्वबुद्धनर्गमेघालोमप्रभायना सर्वबोधिसत्त्वजिनजनेत्रीप्रणिधाननिर्वाताम् । एतप्रमुखैर्जम्बुद्वीपपरमाशुरज समैर्दर्शननयै सुधन श्रेष्ठिदारको मायादेवीमपश्यत् । स ता दृष्ट्वा यत्रगणा मायादेवी तत्प्रमाण स्वकायमधिष्ठाय समन्तदिगभिमुखा मायादेवी सर्वत्रानुत्तेन क्रायेन 30 प्रणिपतित । तस्य प्रणिपतमानस्य अन तमध्यानि समाधिमुखानि अवक्रातानि । स तानि समाधिमुखानि व्यपगैक्य अनिमित्तीवृथा प्रभाययित्वा सारीकृत्वा अनुस्मृत्य स्फुरित्वा प्रसरित्वा अरगैरूपिना विपुलीकृत्वा अभिनिर्हृत्य मुद्रयित्वा तेभ्य समाधिमुखेभ्यो व्युत्थाय

मायादेवीं सपरिवारां सभवनासनां प्रदक्षिणीकृत्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—अहमार्ये
 मञ्जुश्रिया कुमारभूतेन अनुत्तरायां सम्यक्संज्ञेयौ चित्तमुत्पाद्य कल्याणमित्रपर्युपासनेन
 समादापितम् । सोऽहं कल्याणमित्रं पर्युपासमानोऽनुपूर्वेण यावत्तत्र सक्ताशमुपसंक्रान्तः ।
 तद्वदतु मे आर्या—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षमाणः परिनिष्पन्नो भवति सर्व-
 ज्ञतायाम् । सा अबोचत्—अहं कुलपुत्र महाप्रणिधानज्ञानमायागतव्यूहस्य बोधिसत्त्व- 5
 विमोक्षस्य लामिनी । साहं कुलपुत्र अनेन विमोक्षेण समन्वागता यावन्ति इह लोकधातु-
 समुद्रे भगवतो वैरोचनस्य सर्वलोकधातुषु सर्वजम्बुद्वीपेषु चरमभविक्त्रोधिसत्त्वजन्म-
 विकुर्वितानि प्रवर्तन्ते, सर्वेषां च तेषां चरमभविकानां बोधिसत्त्वानामहं जननी । सर्वे ते
 बोधिसत्त्वा मम कुक्षौ संभवन्ति । मम दक्षिणात्पार्श्वान्निष्क्रमन्ति । इहैव तापदहं कुलपुत्र
 भागवत्सां चातुर्द्वीपिकायां कपिलवस्तुनि महानगरे राज्ञः शुद्धोदनस्य कुलवद्धकल्पेन सिद्धार्यं 10
 बोधिसत्त्वं जनित्रवती महताचिन्त्येन बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितेन ॥

सा खल्वहं कुलपुत्र तदा राज्ञः शुद्धोदनस्य गृहगता भवामि । अयं बोधिसत्त्वस्य
 तुषितमननाच्यवनकालसमये प्रत्युपस्थिते सर्वरोममुखेभ्य एकैकस्माद्रोममुखादनभिलाष्य-
 बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमाः सर्वबोधिसत्त्वजननीगुणनयव्यूहाः सर्वतथागतजननीगुणमण्डल-
 प्रभवप्रमासा नाम रश्मयो निश्चरित्वा सर्वावन्तं लोकधातुमत्रभास्य मम शरीरे निपत्य 15
 मूर्धानमुपादाय सर्वरोमकूपेष्वनुप्राविशन् । समनन्तरप्रविष्टाभिश्च कुलपुत्र ताभिर्बोधिसत्त्व-
 रश्मिभिर्नेकेनामधेयाभिर्नानाबोधिसत्त्वजननीविकुर्वितव्यूहप्रमुञ्चनीभिः, अथ तापदेव मम
 काये बोधिसत्त्वरश्मिमुखमण्डलामिविज्ञप्ताः सर्वबोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितनयव्यूहाः संदृश्यन्ते
 स्म अन्तर्गतेन परिचारेण । समनन्तरप्रविष्टाभिश्च कुलपुत्र मम काये ताभिर्बोधिसत्त्वरश्मिभिः,
 अथ तापदेव येषां बोधिसत्त्वानां तानि बोधिसत्त्वरश्मिमुखमण्डलानि विज्ञप्तानि जन्मनय- 20
 विकुर्वितानि प्रवर्तन्ते, सर्वे ते मम चक्षुष आभासमगमन्, यद्दुत बोधिमण्डराप्रगता
 बुद्धसिंहासननिषण्णा बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलपरिवृता लोकेन्द्राभिभूजिता धर्मचक्रं प्रवर्तय-
 मानाः । ये च तैस्तथागतेः पूर्वबोधिसत्त्वचर्यां चरद्भिस्तथागता आरागिनाः, तेऽपि सर्वे मम
 चक्षुष आभासमगमन् । प्रथमचित्तोत्पादजन्मविकुर्विताः साभिर्बोधिधर्मचक्रप्रवर्तनपरि-
 निर्माणविकुर्विताः सर्वबुद्धक्षेत्रविशुद्धव्यूहाः, यानि च तेषां तथागतानां निर्माणमण्डलानि 25
 प्रतिचित्तक्षणं सर्वधर्मधातुं स्फरन्ति, तान्यापि सर्वाणि मम चक्षुष आभासमगमन् । तस्या
 मम कुलपुत्र काये ताभिर्बोधिसत्त्वरश्मिभिरनुप्रविष्टाभिः सर्वजगदभ्युद्भूतः कायः संस्थितोऽभूत्,
 आकाशधातुनिपुलक्ष कुक्षिः, न च मनुष्याश्रयप्रमाणादतिक्रान्तः । यावन्तश्च दशसु दिक्षु
 बोधिसत्त्वगर्भागसभजनव्यूहाः, ते सर्वे मम कायेऽन्तर्गता अनुप्रविष्टाः सर्वे संदृश्यन्ते ॥

समनन्तरप्रादुर्भूतस्य च मम कुलपुत्र काये बोधिसत्त्वगर्भागसभजनव्यूहपरिभोग्य, अथ 30
 तापदेव बोधिसत्त्वः सार्धं दशसु बुद्धक्षेत्रपरमाणुरजःसमैर्गोभिर्मरुतैरेकप्रणिधानैः समागचरितैरेक-

दुःशलमूत्रैरेकव्यूहैरेकनिमोक्षप्रिहारिभिरैकज्ञानभूमिसनासिभिरैकविदुर्वितनिर्यातैरेकप्रणिधान-
समुदागतैरेकचर्यानिर्यातैर्धर्मज्ञायपरिशुद्धैरनन्तमध्यरूपकायाधिष्ठानैः समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्या
प्रणिधिनिकुर्वितनिर्यातैर्निगन्दगर्भमणिक्कूटागारगतैः सागरनागराजपूर्वगभैरशीत्या नागेन्द्रसहस्रे
सर्गलोकेन्द्रसहस्रेधाभिपूज्यमानो महता बोधिसत्त्वविदुर्वितेन सर्वतुपितभवनच्युतिसदर्शनेन
० एकैजस्मात्तुपितभवनत् सर्गलोकधातुप्रसूतचातुर्द्वीपोपपत्तिप्रतिलामसदर्शनेन अचिन्त्यसत्त्वं
परियाप्तोपायकौशल्यानुगतेन प्रमत्तसर्गसत्त्वसचोदनेन सर्वाभिनिवेशोच्चाळनेन महारसि-
जालप्रमुञ्चनेन सर्गलोकान्धकारविधमनेन सर्वापायदुःखव्युपशमनेन सर्वनिरयमतिनिर्वर्तनेन
सर्गसत्त्वपूर्वकर्मसचोदनेन सर्वसत्त्वधातुपरिवायेण सर्गसत्त्वामिमुखज्ञायसदर्शनेन तुपित
भवनान्दुःखा सार्धं सपरिवारेण मम कुक्षौ प्राविशत् ॥

- 10 ते सर्वे मम कुक्षौ त्रिसाहस्रलोकधातुविपुलेन याजदनभिलाष्यदुद्धक्षेत्रपरमाणुरज-
समलोकात्तुविपुलेन आरुमत्रिक्रमेण अतुविचरन्ति स्म । सर्वाणि च दशसु दिक्षु सर्व
लोकधातुप्रसरेषु सर्गतथागतपादमूलेषु सर्वबोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलानि प्रतिचित्तक्षणमनमि
लाप्यानि मम कुक्षौ समनसरन्ति स्म बोधिसत्त्वगर्भानासिदुर्वितं द्रष्टुम् । चत्वारश्च महाराजा
शत्रुगुण्यामस्तुपितसुनिर्मितवचनार्तिनश्च देवेन्द्रा ब्रह्मेन्द्राश्च गर्भानासोपगतबोधिसत्त्वमुप
15 सन्नागन्ति स्म दर्शनाय वन्दनाय पर्युपासनाय धर्मश्रवणाय साकष्यानुभासनाय । न चाय
मम कुक्षिच्छावन्ति पर्यन्मण्डलानि प्रतीच्छन् विपुलीभवति । न चास्मान्मनुष्याश्रवादय
मम कायो निशिष्टतर सतिष्ठते । तानि च तावन्ति पर्यन्मण्डलानि सप्रतीच्छति । सर्वे च
ते देवमनुष्या नानाबोधिसत्त्वपरिभोगपरिशुद्धिव्यूहानपश्यन् । तत्कस्य हेतो १ यथापि तदस्यैव
महाप्रणिधानमायागतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य सुभाषितत्वात् ॥

- 20 यथा चाह कुलपुत्र अस्या भगवत्या चातुर्द्वीपिकाया जम्बुद्वीपे बोधिसत्त्व कुक्षिणा
सप्रतीच्छामि, एव त्रिसाहस्रमहासाहस्रे लोकधानौ सर्वचातुर्द्वीपिकाजम्बुद्वीपेषु सप्रतीच्छामि
अनेन च विदुर्वितव्यूहेन । न चाय मम कायो इयीभवति नादसीभवति, न चैकत्वे
सतिष्ठते न बहुत्वे, यथापि नाम तदस्यैव महाप्रणिधानज्ञानमायागतस्य बोधिसत्त्वविमोक्षस्य
सुभाषितत्वात् । यथा चाह कुलपुत्र अस्य भगवतो वैरोचनस्य माता अभूवम्, तथा पूर्वं
25 काणामपि तयागतानानन्तमप्याना माता अभूवम् । यत्र बोधिसत्त्वो लोक उपपादुक्
उपापद्यत परमर्भे, तत्राह नैत्रिनीदेवता भूत्वा बोधिसत्त्व सप्रतीच्छामि । लोकाश्च मा
बोधिसत्त्वजननीति सगान्नीति । यत्रोत्सङ्गे प्रादुर्भवूव, तत्राहमस्य जनन्यभूवम् । यत्र बुद्धक्षेत्रे
प्रादुर्भवति, तत्राह बोधिमण्डदेवता भवामि । इति हि कुलपुत्र यात्रद्विरुपायमुल्लैधरममत्रिका
बोधिसत्त्वो लोक उपपत्तिं सददर्शयन्ति, तानद्विरुपायमुल्लैह बोधिसत्त्वजननी भवामि ॥

- 30 यथा अह बुधशुत्र इह लोन्धातौ अस्य भगवत सर्वत्रोधिबोधिसत्त्वजननिकुर्वितसदर्शनेषु
जनेत्र्यभूवम्, तथा भगवत क्रकुच्छन्दस्यापि तयागतस्य, वनकमुने, काश्यपस्य तथागतस्य

जनेत्र्यभूवम् । तथा सर्वेषां भद्रकल्पिकानामनागतानां तथागतानां जनेत्री भविष्यामि ।
तद्यथा मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य तुपितभवनगतस्य च्युतिसंदर्शनकाले प्रवृत्ते सर्वबोधिसत्त्वोप-
पत्तिसंभवगर्भसंवाप्तविकुर्वितसंदर्शनप्रभासायां रम्यामुत्सृष्टायां प्रभासितेषु सर्वधर्मधातुनय-
तलेषु यावन्ति मम धर्मधातुनयतलानि चक्षुषोऽवभासभागमिष्यन्ति, येषु मैत्रेयेण बोधिसत्त्वेन
मनुष्यलोके मनुष्येन्द्रकुलेषु जन्मोपपत्तिसंदर्शनेन सत्त्वा विनयितव्याः, तेष्वहं सर्वत्र 5
बोधिसत्त्वजननी भविष्यामि । यथा च मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य, तथा सिंहस्य यो मैत्रेयस्या-
नन्तरमनुत्तरां सन्यक्संबोधिमभिसंभोत्स्यते, तथा प्रद्योतस्य केतोः सुनेत्रस्य कुसुमस्य
कुसुमश्रियः तिप्यस्य पुप्यस्य सुमनसो वज्रस्य विरजसः चन्द्रोत्काधारिणो यशसो वज्रशुद्धस्य
एकार्यदर्शिनो सिताङ्गस्य पारंगतस्य रत्नार्चिःपर्वतस्य महोत्काधारिणः पद्मोत्तरस्य विद्युष्ट-
शन्दस्य अपरिमितगुणधर्मस्य दीपश्रियो विभूषिताङ्गस्य सुप्रयाणस्य मैत्रश्रियो निर्मितस्या- 10
निकेतस्य ज्वलिततेजसोऽनन्तघोषस्य अनिनेमस्य अभिनेत्रस्य विमतिविकिरणस्य परिशुद्धस्य
सुविशालाभस्य यशःशुद्धोदितस्य मेघश्रियो विचित्रभूतस्य सर्वरत्नविचित्रवर्णमणिकुण्डलस्य
सागरमतेः शुभरत्नस्य अनिहतमल्लस्य परिपूर्णमनोरयस्य महेश्वरस्य इन्द्रश्रियोऽग्निश्रियः
चन्दनमेघस्य सितविशालाक्षस्य श्रेष्ठमतेर्विभाषितमतेःवरोपणराजस्योत्तापनराजमतेर्विभूषितस्य
विभूतेः केशरनन्दिन ईश्वरदेवस्य ईश्वरस्य उष्णीषश्रियो वज्रज्ञानपर्वतस्य श्रीगर्मस्य कनकजाल- 15
कायविभूषितस्य सुविभक्तस्य ईश्वरदेवस्य महेश्वरदेवस्य अनिलश्रियो विशुद्धनन्दिनोऽर्चिष्मतो
वरुणश्रियो विशुद्धमतेरप्रयानस्य निहितगुणोदितस्य अरिगुप्तस्य वाक्यनुदस्य वशीभूतस्य
गुणतेजस्य वैरोचनकेतोर्विभवगन्धस्य विभावनगन्धस्य त्रिभक्ताङ्गस्य सुविशाखस्य सर्वगन्धा-
र्चिमुखस्य वज्रमणिविचित्रस्य प्रहसितनेत्रस्य निहतरागरजसः प्रवृद्धकायरजस्य वामुदेवस्य
उदारदेवस्य निरोधनिम्नस्य विबुद्धेर्धूतरजसः अर्चिर्महेश्वरस्य उपशमवतो विशाखदेवस्य 20
वज्रगिरो ज्ञानार्चिज्वलितशरीरस्य क्षेमकरस्य औपगमस्य शार्दूलस्य परिपूर्णशुभस्य रुचिरभद्र-
यशसः पराक्रमविक्रमस्य परमार्थविक्रामिणः शान्तरदमेरुकोत्तरस्य गम्भीरेश्वरस्य भूमिमेतरसि-
तस्य घोषश्रियो विशिष्टस्य विभूतपतेर्विभूतभूतस्य वैद्योत्तमस्य गुणचन्द्रस्य प्रहर्षिततेजसो
गुणसंचयस्य चन्द्रोद्गतस्य भास्करदेवस्य भीष्मयशसो रश्मिमुखस्य शालेश्वरस्कंधस्य यशसः
ओषधिराजस्य रत्नवरस्य वज्रमतेः सितश्रियो निर्धातालयस्य मणिराजस्य महायशसो वेग- 25
धारिणोऽमिताभस्य महासनार्चिपो मोहधर्मेश्वरस्य निहतधीरस्य देवशुद्धस्य दृढप्रभस्य विद्या-
मित्रस्य विमुक्तिघोषस्य विनर्दितराजस्य वाक्यच्छेदस्य चम्पकधिमलप्रभस्य अनवधस्य विशिष्ट-
चन्द्रस्य उत्काधारिणो विचित्रगात्रस्य अनमिलाप्योद्गतस्य जगन्मित्रस्य प्रभूतरदमेः
स्वराङ्गशूरस्य करुणावृक्षस्य शृतमतितेजसः कुन्दश्रियोऽर्चिश्चन्द्रस्य अनिहितमतेरनुनय-
विगतस्य अनिलम्भमतेरुपचितस्कन्धस्य अपायप्रमथनस्य अदीनकुसुमस्य सिंहविनर्दितस्य 30
अनिहानार्थस्य अनावरणदर्शिनः परगणमयनस्य अनिलनेमस्य अकम्पितसागरस्य शोभन-

- सागरस्य अपराजितमेरोरनिलयज्ञानस्य अनन्तासनस्य अयुधिष्ठिरस्य चर्यागतस्य उत्तरदत्तस्य
 अत्यन्तचन्द्रमसोऽनुग्रहचन्द्रस्य अचलस्कन्धस्य अप्रसानुमतेरनुग्रहमतेरभ्युद्धरस्य अर्चित-
 नमस्यानुपगमनाम्नो निहततेजसो विश्ववर्णस्य अनिमित्तप्रज्ञस्य अचलदेवस्य अचिन्त्यश्रियो
 विमोक्षचन्द्रस्य अनुत्तरराजस्य चन्द्रस्कन्धारचितप्रह्लाणोऽकम्प्यनेत्रस्य अनुनयगात्रस्य अभ्यु-
 ६ द्रतकर्मणोऽनुधर्ममतेरनुत्तरश्रियो ब्रह्मदेवस्य अचिन्त्यगुणानुत्तरधर्मगोचरस्य अपर्यन्तमद्रस्य
 अनुरूपस्वरस्य अभ्युद्धदेवस्य बोधिसत्त्वस्य । इति हि कुलपुत्र एतान् मैत्रेयप्रमुखानना
 गतास्त्रयागतान् प्रमुखान् कृत्वा सर्वेषां भद्रकल्पिकानां तथागतानामर्हता सम्यक्संबुद्धानां
 महमेव जननी भविष्यामि अस्या त्रिसाहस्रमहासाहस्राया लोकधातौ । यथा च इह लोक
 धातौ, तथा दशसु दिक्षु अपरिमाणेषु लोकधातुषु अनन्तमघ्यान् धर्मधातुनयानवतरमाणा यथा
 10 च मैत्रेयस्य तथागतस्य अनभिलाष्यैर्गुणनिशेषैर्जननी भविष्यामि, एवमनभिलाष्यगुणविशेषै
 सिंहस्य एव यावद्रोचमस्य तथागतस्य जननी भविष्यामि । यथा च भद्रकल्पिकानां
 तथागतानाम्, एवमस्मिन् सर्वावति कुसुमतलगर्भव्यूहालकारे लोकधातुसमुद्रे सर्वलोकधातु
 वशेषु सर्वलोकधातुप्रसरेषु सर्वत्रोकधातुषु सर्वजम्बुद्वीपेष्वपरान्तकोटीगतान् कल्पान् समन्त
 भद्राया बोधिसत्त्वचर्याया चरमाणा सर्वकल्पेषु सर्वसत्त्वपरिपाकनिनयमधिष्ठाय सर्वेषामना
 15 गतानां तथागतानां बोधिसत्त्वभूतानां जननी भविष्यामि ॥

एवमुक्ते सुधन श्रेष्ठिदारको मायादेवीमेतदवोचत्—कियच्चिरप्रतिलब्धस्त्वया
 अयमार्ये महाप्रणिधानज्ञानमायागतव्यूहो बोधिसत्त्वविमोक्ष १ आह—भूतपूर्वं कुलपुत्र
 अतीतेऽश्वनि अचिन्त्यानां चित्तिनियसमतिः कान्तानामभिजातबोधिसत्त्वचक्षुष्पयविज्ञाना
 विज्ञानगणनासमतिक्रान्तानां परेण शुभप्रभो नाम कल्पोऽभूत् । तस्मिन् खलु पुन शुभप्रभे
 20 कल्पे मेरुद्रतश्रीनां लोकधातुरभूद्विशुद्धसङ्घट्टानेकरत्नमयी सचक्रालसुमेरुसागरा पञ्चगति
 प्रचारा चित्रा दर्शनीया । तस्या खलु मेरुद्रतश्रिया लोकधातौ दश चातुर्द्वीपिककोटी
 शतान्यभूवन् । तेषां खलु दशानां चातुर्द्वीपिककोटीशतानां मध्ये सिंहध्वजाप्रतेजो नाम
 मय्यमा चातुर्द्वीपिकाभूत्, यस्यामशीतिराजधानीकोटीशतान्यभूवन् । तेषां खलु अशीतीनां
 राजधानीकोटीशतानां मध्ये ध्वजाप्रवती नाम मय्यमराजधान्यभूत् । तस्या महतेज
 25 परान्तमो नाम राजा अभूच्चक्रवर्ती । तस्या खलु पुनर्ध्वजाप्रवत्या राजधान्या चित्रमङ्गारि
 प्रभासो नाम बोधिमण्डोऽभूत् । तत्र नेत्रश्रीनां बोधिमण्डदेवता अभूत् । तस्मिन् खलु
 पुनश्चित्रमङ्गारिप्रभासे बोधिमण्डे निमलध्वजो नाम बोधिसत्त्वो निपण्णोऽभूत् सर्वज्ञताधर्मा
 धिगमाय । तस्य सर्वज्ञताधर्माधिगमातरायाय सुवर्णप्रभो नाम भारो महासैन्यपरिवारोऽन्त
 रितकाय उपरान्तोऽभूत् । स च महतेज परान्तमध्वक्रवर्ती बोधिसत्त्वप्रशिताप्रतिलब्धोऽ-
 30 भूत् महद्विबुधैर्विर्तनिर्यात् । स ततो महासैन्यादिपुल्लतरमुप्रतर च महान्त वत्कायमभि
 निर्माय त बोधिमण्ड समन्ताद्रनुपरिवारयामास नारसैन्यपराजयाय । तेन हि महतीं नारसेना

विकीर्णा । तेन च भगवता त्रिमलव्यजेन तथागतेन अनुत्तरा सम्यक्स्रोधिरभिसवुद्धा । अय खलु नेत्रश्रीबोधिमण्डदेवता महातेज पराक्रमस्य चक्रवर्तिनोऽन्तिके पुनसज्ञामुत्पाद्य तस्य तथागतस्य चरणयोः प्रणिपत्य प्रणिधानमङ्गार्थात्—यत्र यत्राह भगवन् उत्पद्येयम्, तत्र तत्रैव मे महातेज पराक्रमश्चक्रवर्ती पुत्रो भवेत् । यदा चैपोऽनुत्तरा सम्यक्स्रोधिमभिसवुध्येत, तदाप्यहमेतस्य जननी भवेयम् । सैव प्रणिधानं कृत्वा तस्मिन्नेव चित्रमङ्गरिप्रभासे 5 बोधिमण्डे तस्मिन्नेव शुभप्रभे कल्पे दश नयुतानि तथागतानामाराग्यामास ॥

तर्कि मन्यसे कुलपुत्र—अन्या सा तेन कालेन तेन समयेन नेत्रश्रीनाम बोधिमण्ड-
देवता अभूत् ? न खलु पुनस्ते कुलपुत्र एव द्रष्टव्यम् । अह सा तेन कालेन तेन
समयेन नेत्रश्रीनाम बोधिमण्डदेवता अभूवम् । तर्कि मन्यसे कुलपुत्र—अन्य स तेन
कालेन तेन समयेन महातेज पराक्रमो नाम चक्रवर्त्यभूद्वोधिसत्त्ववशिताप्रतिलब्धो महर्द्धिक- 10
विकुर्वितनिर्यातो येन सा महती मारसेना विकीर्णा ? न खल्वेव द्रष्टव्यम् । अय स
भगवन् वैरोचनस्तथागतोऽर्हन् सम्यक्सवुद्ध तेन कालेन तेन समयेन महातेज पराक्रमो
नाम राजा चक्रवर्त्यभूत् । सा अह कुत्रुपुत्र तत उपादाय यत्रतत्रोपपन्ना, सर्वत्र एव मम
पुत्रत्वमुपागत सर्वबुद्धक्षेत्रेषु बोधिसत्त्वचर्यां चरन् सर्वागतिमुखेषु सर्वोपपत्तिमुखेषु
सर्वकुशलमूलमुखेषु सर्वबोधिसत्त्वचर्यानिचारपराक्रमेषु सर्वागतकनयेषु सर्वदेवेन्द्रजन्मसु 15
सर्वलोकैन्द्रगतेषु सर्वेश्वरभूमिषु सर्वागतिप्रभागेषु । यत्र यत्रोपपद्यते सत्त्वपरिपाकहेतोः, सर्वत्र
अहमेवास्य जनन्यभूवम् । चरमे च भवेऽस्य अहमेव सर्वात्रानुगता जनन्यभूवम् । सर्व-
बोधिसत्त्वजन्ममुखेषु क्षणे क्षणे यावन्ति बोधिसत्त्वजन्मविकुर्वितान्यादर्शयामास, सर्वाहा-
मेवास्य माता अभूवम् । अतीतानामपि तथागतानाम्, अनन्तमध्यानामपरिमाणानामह
जनन्यभूवम् । प्रत्युत्पन्नानामपि दशसु दिक्षु अनन्तमध्यानामपरिमाणाना तथागताना 20
महमेव जननीत्व प्रत्यनुभवामि । यावता च तथागतानामह चरमे भवे बोधिसत्त्वमाता
अभूवम्, सर्वेषां च तेषां तथागतानां नाभिमण्डलेभ्यो रश्मयो निश्चरित्वा महाकायमासन
चानभासयामासु । एतमह कुलपुत्र महाप्रणिधानज्ञानमायागतव्यूह बोधिसत्त्वविमोक्ष
प्रजानामि । किं मया शक्यं महाकरुणागर्भाणां बोधिसत्त्वानां सर्वाज्ञतापरिपाकनिवयापरि-
तृप्तकुक्षीणा सर्वतथागतविकुर्वितरोममुखनिर्यातनिदर्शनवशवर्तिना चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा 25
वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इयमिदं त्रिदशेन्द्रभजने सुरेन्द्राभा नाम देवकन्या रघुतिमनो
देवपुत्रस्य द्रुहिता । तामुपसक्तम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि-
तव्यम्, कथं प्रतिपतव्यम् ॥

अय खलु सुधन श्रेष्ठिदारको मायाया देव्या पादौ शिरसाभिनन्द्य मायादेवीमनेक 30
शतसहस्रकृत्व प्रदक्षिणीकृत्य पुन पुनरवलोक्य मायादेव्या अन्तिकाप्रक्रान्त ॥ ४२ ॥

४५ सुरेन्द्राभा ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन त्रिदशेन्द्रभजनं येन च सुरेन्द्राभा
 देवकन्या स्मृतिमतो देवपुत्रस्य दुहिता, तेनोपजगाम । उपेत्य सुरेन्द्राभाया देवकन्याया
 पादौ शिरस्ताभिनय्य सुरेन्द्राभा देवकन्यामनैकशतसहस्रवृत्तः प्रदक्षिणीवृत्त्य सुरेन्द्राभाया
 ६ देवकन्याया. पुरतः प्राङ्मुखः स्थित्वा एवमाह—मया आर्ये अनुत्तराया सम्यक्सुवर्णै
 चिचमुत्पादितम् । न च जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वरचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं
 प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वानामननादानुशासनां ददातीति । तद्वदस्मै
 देवते, कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वरचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

एवमुक्ते सुरेन्द्राभा नाम देवकन्या सुधन श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—अहं कुलपुत्र
 10 असङ्गसृष्टिनिशुद्धव्यूहस्य बोधिसत्त्वनिमोक्षस्य लाभिनी । सा अहं कुलपुत्र अभिजानामि—
 जपलको नाम कल्पोऽभूत् । तत्र मे गङ्गानदीनालुकासमास्तथागता आरागिता ।
 अभिनिष्क्रामता चैषामारक्षा वृता, पूजा वृता, आराधनाश्च वृता. परिभोग्या । यथ
 तैर्बुद्धैर्भगवद्भिर्बोधिसत्त्वनभूतैर्मातुः कुक्षिगतैर्जायमानैः सप्त पदानि प्रनामद्भिर्महासिंहनाद
 नदद्भिः कुमारभूमिस्थितैरन्तःपुरमध्यगतैर्मा अभिनिष्क्रामद्भिर्वा बोधिमभिसंबुध्यमानैर्वा
 14 धर्मचक्रं प्रवर्तयमानैः सर्वबुद्धचिबुर्धितं वा सददर्शयद्भिः सत्त्वरपरिपाकनिनयः कृतं, तत्सर्वं
 प्रथमचिचोत्पादाय यावत्सहस्रपर्यन्तनिष्ठं प्रजानानि स्मरामि अनुस्मरामि धारयामि सधारयामि
 उपधारयामि अनुस्मरामि । सुभूतिर्नाम कल्पोऽभूत् । तत्र मे दश गङ्गानदीनालुकासमास्तथागता
 आरागिता । सुभगो नाम कल्पोऽभूत् तत्र मे बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समास्ताथागता आरागिता ।
 अनिलम्भो नाम कल्पोऽभूत्, तत्र मे चतुरशीर्तिर्बुद्धकोटीनियुतशतसहस्राण्यारागिता ।
 20 सुप्रभो नाम कल्पोऽभूत्, तत्र मे जम्बुद्वीपपरमाणुरज समास्ताथागता आरागिता ।
 अतुलप्रभो नाम कल्पोऽभूत्, तत्र मे विंशतिगङ्गानदीनालुकासमास्तथागता आरागिता ।
 उत्तमश्रीर्नाम कल्पोऽभूत्, तत्र मे गङ्गानदीनालुकासमास्तथागता आरागिता । सूर्योदयो
 नाम कल्पोऽभूत्, तत्र मेऽसीतिगङ्गानदीनालुकासमास्तथागता आरागिता । जयगमो नाम
 कल्पोऽभूत्, तत्र मे पट्टिगङ्गानदीनालुकासमास्तथागता आरागिता । सुचन्द्रो नाम
 25 कल्पोऽभूत्, तत्र मे सप्ततिगङ्गानदीनालुकासमास्तथागता आरागिता । इति हि कुलपुत्र
 अनेनोपायेन गङ्गानदीनालुकासमान् कल्पाननुस्मरामि, यदहं सततसगितमविरहिताभूत्
 तथागतैर्बुद्धैः सम्यक्संबुद्धैः । सर्वेषां च मे तेषां तथागतानामन्तिकवादयमसङ्गसृष्टिनिशुद्ध-
 व्यूहो बोधिसत्त्वनिमोक्षः श्रुतः । श्रुत्वा च आरागितं, यथोक्तं च प्रतिपन्नं । एव चाहं
 निमोक्षं सततसमितमनुप्रविष्टः यच्च तेषां सर्वतथागतानां बोधिसत्त्वनभूमिसुपादाय यावत्सहस्र-
 30 स्थितिपर्यन्तनिष्ठं बुद्धचिबुर्धितं तत्सर्वमेव असङ्गसृष्टिनिशुद्धव्यूहेन बोधिसत्त्वविमोक्षेणानु-
 स्मरामि धारयामि सधारयामि उपधारयामि अनुस्मरामि । एतमहं कुलपुत्रं बोधिसत्त्वविमोक्षं
 जानामि । किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानां विगततमोन्धकाराणां ससारारत्रिप्रभावितानां

विगतनिवरणानामनिद्रागमानां विगतस्थानमिद्धानां प्रसन्नकायसंस्काराणां सर्वधर्मस्वभावातु-
बोधसुविशुद्धानां दशबलविशुद्धिवोधवितृणां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, कपिलवस्तुनि महानगरे विश्वामित्रो नाम दारकाचार्यः प्रतिवसति ।
तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अय खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः तुष्ट उदम आत्तमनाः प्रीतिसौमनस्यजातोऽचिन्त्य- 5
कुशलमूलवेगसंवर्धितः सुरेन्द्राभाया देवकन्यायाः पादौ शिरसाभिवन्ध सुरेन्द्राभां देवकन्या-
मनेकशतसहस्रकृत्यः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य सुरेन्द्राभाया देवकन्याया अन्तिक-
अक्रान्तः ॥ ४३ ॥



४६ विश्वामित्रः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको त्रिदशेन्द्रभवनादवतीर्य अनुपूर्वेण येन कपिलवस्तुनि महानगरे विश्वामित्रो दारकाचार्यस्तेनोपजगाम । उपेत्य विश्वामित्रस्य दारकाचार्यस्य पादौ शिरसाभिवन्ध विश्वामित्रं दारकाचार्यमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य विश्वामित्रस्य ⁶ दारकाचार्यस्य पुरतः प्राङ्गलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्य अनुत्तरायां सम्यक्संशोधौ चिचमुत्पादितम् । न च जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । एवमुक्ते विश्वामित्रो दारकाचार्यः सुधनं श्रेष्ठिदारकमेतदबोचत्—अयं कुलपुत्र शिल्पाभिज्ञो नाम ¹⁰ श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वाङ्घ्रिपिङ्गानं शिक्षितः । एतमुपसंक्रम्य परिपृच्छ । एषं ते निर्देक्ष्यति यथा बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, यथा प्रतिपत्तव्यम् ॥ ४४ ॥



४७ शिल्पाभिज्ञः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन शिल्पाभिज्ञो श्रेष्ठिदारकस्तेनोपसंक्रम्य शिल्पाभिज्ञस्य श्रेष्ठिदारकस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य शिल्पाभिज्ञस्य श्रेष्ठिदारकस्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्य अनुत्तरायां सम्यक्संज्ञेयौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो 5 बोधिसत्त्वानामवरादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सोऽप्योचत्—अहं कुलपुत्र शिल्पाभिज्ञावतो बोधिसत्त्वविमोक्षस्य लामी । तस्य मे कुलपुत्र मातृकां वाचयमानस्य अकारमक्षरं परिकीर्तयतो बोधिसत्त्वानुभावेन असंभिन्नविषयं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । रकारं परिकीर्तयतोऽनन्ततलसभेदं नाम 10 प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । पकारं परिकीर्तयतो धर्मधातुतलसभेदं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । चकारं परिकीर्तयतः समन्तचक्रविमक्तिच्छेदनं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । नकारं परिकीर्तयतोऽनिलयप्रतिलब्धं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । लकारं परिकीर्तयतो विगतानालयविमलं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । दकारं परिकीर्तयतोऽवैवर्त्यप्रयोगं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । बकारं परिकीर्तयतो वज्रमण्डलं नाम 15 प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । डकारं परिकीर्तयतः समन्तचक्रं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । सकारं परिकीर्तयतः सागरगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । वकारं परिकीर्तयतः समन्तविरूढविठपनं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । तकारं परिकीर्तयतो ज्योतिर्मण्डलं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । यकारं परिकीर्तयतः सभेदकूटं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । षकारं परिकीर्तयतः समन्तदाहप्रशमनप्रभासं नाम प्रज्ञापार- 20 मितामुखमवक्रान्तम् । ककारं परिकीर्तयतोऽसंभिन्नमेवं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । पकारं परिकीर्तयतो अभिमुखप्रवर्षणप्रलम्बं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । मकारं परिकीर्तयतो महावेगविचित्रवेगशिखरं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । गकारं परिकीर्तयतः समन्ततलविठपनं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । यकारं परिकीर्तयतः तपतासभेदगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । जकारं परिकीर्तयतो जगत्संसारविशुद्धिनिगाहनं 25 नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । खकारं परिकीर्तयतः सर्वदुःस्मृतिव्यूहं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । धकारं परिकीर्तयतो धर्ममण्डलविचारविचयं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । शकारं परिकीर्तयतः सर्वद्वानुशासनीचक्ररोचं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । खकारं परिकीर्तयतोऽभिसस्कारहेतुभूमिज्ञानगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । क्षकारं परिकीर्तयतः कर्मनिशान्तसागरकोशविचयं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । 30 स्तकारं परिकीर्तयतः सर्वज्ञेशविकिरणविशुद्धिप्रभं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । जकारं परिकीर्तयतो लोकसम्भवविज्ञप्तिमुखं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । यकारं परिकीर्तयतः संसारप्रतिचक्रज्ञानमण्डलं नाम प्रज्ञापारमितामुखमवक्रान्तम् । भकारं परिकीर्तयतः सर्व-

- भवनमण्डलत्रिभुजव्यूह नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । छकार परिकीर्तयत उपचयगर्भं प्रयोग चारित्रच्छत्रमण्डलभेद नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । स्मकार परिकीर्तयत सर्बुद्धदर्शनदिग्भिमुखान्तं नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । हकार परिकीर्तयत सर्ब सत्त्राभन्व्यालोकनबलसजातगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । त्सकार परिकीर्तयत 5 सर्बगुणसागरप्रतिपत्त्यन्तारिगाहन नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । घकार परिकीर्तयत सर्बवर्मभेदसधारणदृढसागरगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । ठकार परिकीर्तयत सर्बबुद्धप्रणिधानदिग्भिमुखगमन नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । णकार परिकीर्तयत चक्राक्षराक्षरकोटिर्बचन नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । फकार परिकीर्तयत सर्बसत्त्वपरि पारुकोटीगतमण्डल नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । स्ककार परिकीर्तयतो भूमिगर्भा 10 सङ्गप्रतिसन्निवृत्तभाचत्रस्फरण नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । स्वकार परिकीर्तयत सर्बबुद्धधर्मनिर्देशप्रिय नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । श्वकार परिकीर्तयत सत्त्रगगन धर्मधननिगर्जितनिर्नादस्फरण नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । टकार परिकीर्तयत सत्त्रार्थनैराभ्यकार्याल्य तपरिनिष्ठाप्रदीप नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् । ढकार परिकीर्त यतो धर्मचत्रसमेदगर्भं नाम प्रज्ञापारमितामुखमन्त्रान्तम् ॥

- 15 इति हि वुत्पुत्र मम मातृका वाचयत एतानि द्वाचत्वारिंशत् प्रज्ञापारमितामुख प्रमुखान्यप्रमेयासख्येयानि प्रज्ञापारमितामुखा यवक्रातानि । एतस्य अह वुलपुत्र शिल्पा भिज्ञावतो बोधिसत्त्वप्रिमोक्षस्य लाम्बी । एतमह जानामि । किं मया शक्य सर्बलौकिक लोकोत्तरशिल्पस्थानपारमिताप्राप्तानां बोधिसत्त्वानां चर्चां ज्ञातु गुणान् वा वक्तुम् ? यथा 20 सर्बशिल्पस्थानप्रवेशेषु सर्बत्रिपिसत्त्व्यागणनानिक्षेपप्रवेशेषु सर्बमन्त्रौषधिविधिज्ञानप्रयोगप्रति 20 वेधेषु सर्बभूतग्रहज्योतिपापस्मारकाखोर्देवतालप्रतिष्ठानेषु सत्त्रधातुचिकिसाभैषज्यसयोग ज्ञानेषु धातुतन्नसयोगप्रयोगेषु सुवर्णमणिमुक्तावैडूर्यशङ्खशिलाप्रवाललोहितकमुसारग्लवकेशर श्रीगर्मात्मगर्भसर्बज्ञसम्भवोपत्तिगोत्राकरमूल्यज्ञानेषु उद्यानतपोवनग्रामनगरनिगमराष्ट्राज धान्यभिनिर्हारेषु मृगचक्राङ्गनिवासर्बलक्षणनिमित्तभूमिचालदिग्दाहोत्कापातक्षेमाक्षेपसुभिक्ष दुर्भिक्षसर्बश्रेणिककार्तनिवर्तप्रवेशेषु सर्बश्रेणोत्तरधर्मविभक्तिसूचनादिनिर्देशप्रवेशतत्त्वानुगम- 25 शानेषु नास्त्रानरण वा विमर्शो वा निमतिर्वा सदेहो वा सशयो वा समोहो वा धधायितव्य वा व्याश्राधिक वा ध्वस्तादन वा अज्ञान वा अनभिसमयो वा ॥

गच्छ वुत्पुत्र, इयमिहैव मगधविषये केयलके जनपदे वर्तनके नगरे भद्रोत्तमा नामोपासिका प्रतिपसति । तामुपसक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

- 30 अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक शिल्पाभिज्ञस्य श्रेष्ठिदारकस्य पादौ शिरसाभिवन्ध शिल्पाभिज्ञ श्रेष्ठिदारकमनेकशतसहस्रवृत्त्व प्रदक्षिणीवृत्त्व पुन पुनरवश्रेण्य शिल्पाभिज्ञस्य श्रेष्ठिदारकस्यान्तिनाम्नान्तम् ॥ ४५ ॥

४८ भद्रोत्तमा ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन केवलके जनपदे वर्तनकं नगरम्, येन च भद्रोत्तमोपासिका, तेनोपजगाम । उपेत्य भद्रोत्तमाया उपासिकायाः पादौ शिरसाभिवन्ध्न्य भद्रोत्तमामुपासिकामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य भद्रोत्तमाया उपासिकायाः पुरतः प्राञ्जलिः स्त्वित्वा एवमाह—मया आर्ये अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्या बोधिसत्त्वानामववादानुशासनी ददातीति । तद्वदतु मे आर्या—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सा अबोधत्—अहं कुलपुत्र अनालयमण्डलं नाम धर्मपर्यायं जानामि देशयामि । अधिष्ठानश्च मे समाधिः प्रतिलब्धः । न तत्र समाधौ कस्यचिद्धर्मस्याधिष्ठानम् । तत्र सर्वज्ञताचक्षुः प्रवर्ततेऽधिष्ठानं सर्वज्ञताश्रोत्रम् । अधिष्ठानं सर्वज्ञताप्राणम्, अधिष्ठानं सर्वज्ञताजिह्वा, अधिष्ठानः सर्वज्ञताकायः, अधिष्ठानं तत्र सर्वज्ञतामनः प्रवर्तते, अधिष्ठाना सर्वज्ञतोर्मिः, अधिष्ठाना सर्वज्ञताविद्युत्, अधिष्ठानाः सर्वज्ञतावेगाः प्रवर्तन्ते जगद्रोचना-मण्डलाः । एतमहं कुलपुत्र, अनालयमण्डलं धर्मपर्यायं जानामि । किं मया शक्यमसङ्ग-बोधिसत्त्वचर्या सकला ज्ञातुम् ?

गच्छ कुलपुत्र दक्षिणापथे । तत्र भरुकच्छं नाम नगरम् । तत्र मुक्तासारो नाम हैरण्यरुः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य पतिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको भद्रोत्तमाया उपासिकायाः पादौ शिरसाभिवन्ध्न्य भद्रोत्तमामुपासिकामनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य भद्रोत्तमाया उपासिकाया अन्तिकाल्प्रकान्तः ॥ ४६ ॥

४९ मुक्तासारः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽनुपूर्वेण दक्षिणापथं गत्वा येन भरुकच्छे नगरे मुक्तासारो हैरण्यकः, तेनोपसंक्रम्य मुक्तासारहैरण्यकस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्य अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे ज्ञायो बोधिसत्त्वानामववादादनुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सोऽजोचत्—अहं कुलपुत्र असङ्गस्मृतिव्यूहं नाम बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । अप्रतिप्रन्नव्या च मे दशसु दिक्षु सर्वतपागतपादमूलेषु धर्मपर्येष्टिः । एतमहं कुलपुत्र असङ्ग-
10 स्मृतिव्यूहं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि, प्रजानामि । किं मया शक्यं बोधिसत्त्वानाम-
मच्छम्भितसिंहनादनादिनां महापुण्यज्ञानप्रतिष्ठितानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, अपमिहैव भरुकच्छे नगरे सुचन्द्रो नाम गृहपतिः प्रतिव्रसति । तदवमासितमस्य गृहम् । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

15 अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मुक्तासारस्य हैरण्यकस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य मुक्ता-
सारं हैरण्यकमनेकरातसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य मुक्तासारस्य हैरण्यक-
स्वान्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ ४७ ॥



५० सुचन्द्रः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको येन सुचन्द्रो गृहपतिः, तेनोपसंक्रम्य सुचन्द्रस्य गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्ध पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—मया आर्य अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामवघादानुशासनी ८ ददातीति । तद्ददतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

आह—मया कुलपुत्र विमलज्ञानप्रभो नाम बोधिसत्त्वविमोक्षः प्रतिलब्धः । एतमहं कुलपुत्र विमलज्ञानप्रभं बोधिसत्त्वविमोक्षं जानामि । किं मया शक्यमप्रमाणविमोक्षप्रति- 10 लब्धानां बोधिसत्त्वानां चर्यां ज्ञातुं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इदमिहैव दक्षिणापथे रोरुकं नाम नगरम् । तत्र अजितसेनो नाम गृहपतिः प्रतिवसति । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि- तव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः सुचन्द्रस्य गृहपतेः पादौ शिरसाभिवन्ध सुचन्द्रं गृहपतिमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य सुचन्द्रस्य गृहपतेरन्तिका- 15 अक्रान्तः ॥ ४८ ॥



५१ अजितसेनः ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकोऽनुपूर्णेण रोस्क नगर गत्वा येन अजितसेनो नाम गृहपतिस्तेनोपसन्नम्य अजितसेनस्य गृहपते पादौ शिरसाभिरन्ध पुरत प्राञ्जलि स्थित्वा एवमाह—मया आर्य अनुत्तराया सम्यक्संग्रहो चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामववादानुशासनीं ददातीति । तद्वदतु मे आर्य—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

आह—मया कुलपुत्र अक्षयलक्षणो नाम बोधिसत्त्वत्रिमोक्ष प्रतिलब्ध, यस्य सहस्रप्रतिगम्भादक्षयबुद्धदर्शननिर्धानप्रतिलामो भवति ॥

10 गच्छ कुलपुत्र इयमिहैव दक्षिणापथे धर्मप्राप्ते शिर्षरात्रो नाम ब्राह्मण प्रतिवसति । तमुपसन्नम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकोऽजितसेनस्य गृहपते पादौ शिरसाभिरन्ध अजितसेन गृहपतिमनेकशतसहस्रकृत्व प्रदक्षिणीकृत्य पुन पुनरत्रोक्त्य अजितसेनस्य गृहपतेरतिक्वा व्यक्रात ॥ १९ ॥

५२ शिवरात्रः ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकोऽनुपूर्वेण धर्मग्रामं गत्वा येन शिवरात्रो ब्राह्मणः, तेनोपसंक्रम्य शिवरात्रस्य ब्राह्मणस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य पुरतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह— मया आर्य अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पादितम् । न च जानामि—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । श्रुतं च मे आर्यो बोधिसत्त्वानामव- वादानुशासनीं ददादीति । तद्ददतु मे आर्यः—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षि- तव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

सोऽवोचत्—अहं कुलपुत्र सत्याधिष्ठानेन चरामि । येन सत्त्वेन सत्यवचनेन व्यव्यस्यु न कश्चिद्बोधिसत्त्वोऽनुत्तरायाः सम्यक्संबोधेर्विबृत्तः, न विवर्तते, न विवर्तिष्यति, तेन सत्यवचनाधिष्ठानेन इदं च मे कार्यं समृष्यत्विति । तन्मे यथाभिप्रायं सर्वं समृष्यति । एतेनाहं कुलपुत्र सत्यवचनाधिष्ठानेन सर्वकार्याणि साधयामि । एतमहं कुलपुत्र सत्याधि- स्थानं जानामि । किं मया शक्यं सत्यानुपरिवर्तनी वाक्प्रतिलब्धानां बोधिसत्त्वानां चर्यां शतं गुणान् वा वक्तुम् ॥

गच्छ कुलपुत्र, इयमिहैव दक्षिणापथे सुमनामुखं नाम नगरम् । तत्र श्रीसंभवो नाम दारकः प्रतिवसति, श्रीमतिश्च नाम दारिका । तावुपसंक्रम्य परिपृच्छ कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्यायां शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको महाधर्मगौरवमुत्पाद्य शिवरात्रस्य ब्राह्मणस्य पादौ शिरसाभिवन्द्य शिवरात्रं ब्राह्मणमनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्व पुनःपुनरवलोक्य शिवरात्रस्य ब्राह्मणस्यान्तिकाव्यक्रान्तः ॥ ५० ॥



५३ श्रीसंभ्रः श्रीमतिश्च ।

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारकोऽनुपूर्वेण सुमनामुखनगर गत्वा येन श्रीसंभवो दारकः
श्रीमतिश्च दारिका, तावुपक्रम्य तयो ' पादौ शिरसाभिवन्ध पुरत प्राञ्जलि स्थित्वा
एवमाह—मया आर्यो अनुत्तराया सम्यक्स्रोधौ चित्तमुपादितम् । न च जानामि—कथ
१० बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथ प्रतिपत्तव्यम् । श्रुत च मे आर्यो बोधि
सत्त्वानामन्वादादनुशासनी दत्त इति । तद्वदता मे आर्यो—कथ बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया
शिक्षितव्यम्, कथ प्रतिपत्तव्यम् ॥

अथ खलु श्रीसंभवो दारकः श्रीमतिश्च दारिका सुधन श्रेष्ठिदारकमेतदवोचताम्—इह
आवास्या कुलपुत्र मायागतो नाम बोधिसत्त्वविमोक्ष प्रतिलब्ध साक्षात्कृत । तावावा
१० कुलपुत्र अनेन निमोक्षेण समन्वागतौ मायागत सर्लोक पश्यावो हेतुप्रव्ययमायासभूतम् ।
मायागतान् सर्वसत्त्वान् विजानीत । कर्मकेशमायाज्ञानेन मायागत सर्वजगत्पश्याव ।
अविद्याभ्रतृष्णामायासभवान् मायागतान् सर्वधर्मान् पश्याव । अन्योन्यप्रत्ययमायानिर्वृत
मायागत सर्वत्रैधातुक पश्याव अभिनिर्दृतमचिन्त्यविषयमायाबोधिनिपर्यासनायासभूतम् ।
मायागतान् सर्वसत्त्वान् च्युयुपपत्तिजातिजरामरणशोकपरिदेवद्दु खदौर्मनस्योपायासान्
१५ पश्याव । असद्भूतसकल्पमायाजनितानि मायाजनितानि सर्वक्षेत्राणि पश्याव । सञ्ज्ञाचित्त
दृष्टिनिपर्यासनायाभाद्रव्यसञ्ज्ञासमोहप्रभवान् मायागतान् सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धान् पश्याव ।
ज्ञानप्रहाणमायासकल्पजनितानि मायागतान् सर्वबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानसत्त्वपरिपाकविनयपरंपरा
प्रजानीत । मायानिर्हाराभिनिर्वृत्तनिर्मितचर्याविनयमायास्वभावान् मायागत सर्वबुद्धबोधि
सत्त्रमण्डल पश्याव प्रणिधानज्ञानमायाभिनिर्दृतमचिन्त्यविषयमायास्वभावम् । एतमावा
२० कुलपुत्र मायागत बोधिसत्त्वविमोक्ष प्रजानीत । किमावास्या शक्यमनन्तकर्ममायाविठप-
जालानुगताना बोधिसत्त्वाना चर्यां ज्ञातु गुणान् वा वक्तुम् ॥

अथ खलु श्रीसंभवो दारकः श्रीमतिश्च दारिका सुधन श्रेष्ठिदारकमचिन्त्येन कुशल
मूर्त्त्येन अभिष्यदयित्वा ख च निमोक्षविषय श्राव्य एतदवोचताम्—गच्छ कुलपुत्र,
अपमिहैव दक्षिणापथे समुद्रकच्छो नाम दिग्मुखप्रयुदेश । तत्र महाव्यूह नामोद्यानम् ।
२५ तत्र धैरोचनव्यूहालकारागर्भो नाम महाकूटागारो बोधिसत्त्वकुशलमूर्त्तिपाकाभिनिर्दृत्तो
बोधिसत्त्वचेतनामन्नसिकारसभूतो बोधिसत्त्वप्रणिधानसमुद्गतो बोधिसत्त्ववशितासमुत्पितो
बोधिसत्त्वभिज्ञानबलमिनिर्मितो बोधिसत्त्वोपायकौशल्यसभूतो बोधिसत्त्वपुण्यज्ञानबल-
परिनिष्पन्नो बोधिसत्त्वमहाकरुणासत्त्रविनयसददर्शिनो बोधिसत्त्वविद्यानव्यूहोपचित्तो
बोधिसत्त्वाचिन्त्यविमोक्षनिद्वारात्कार । तत्र मैत्रेयो नाम बोधिसत्त्वो महासत्त्व
३० प्रतिरसति जन्मभूमिनाम मनुष्याणामनुग्रहाय । मातापितृज्ञातिसन्धिना परिपाकाय ।
तत्रोपपन्नाना समागचरिताना सत्त्वाना मद्यानदृष्टीकरणाय । तदन्वेषामपि सत्त्वानां
पथाभूमिषु दुशमूर्त्तिपरिपाचनाय । स्वस्य च निमोक्षणपारतारस्य सददर्शनाय ।

सर्वत्रानुगतां च बोधिसत्त्वोपपत्तिवशितां प्रभावयन् सर्वसत्त्वजन्मसंदर्शनाभिमुखतया च
 सत्त्वपरिपाकारिश्चनतायै । सर्वजगत्परिग्रहजुगुप्सनतया च बोधिसत्त्वमहाकरुणात्रलोद्भाव-
 नाय । सर्वनिकेतस्थानोच्चलितं च बोधिसत्त्वविहारमवबोधनाय । अनिकेतपरमं च सर्वभवोप-
 पत्तिसंवाससंदर्शनाय । तमुपसंक्रम्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्या परि-
 प्रष्टव्या, कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वमार्गः परिशोधयितव्यः, कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व- 5
 शिक्षासु प्रणिपत्तव्यम्, कथं बोधिसत्त्वेन बोधिचित्तं प्रतिशोधयितव्यम्, कथं बोधिसत्त्वेन
 बोधिसत्त्वप्रणिधानमभिनिर्हर्तव्यम्, कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वसंभाराः समुत्पापयितव्याः,
 कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वभूमय आक्रमितव्याः, कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वपारमिताः
 परिपूरयितव्याः, कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वक्षान्तयोऽवतरितव्याः, कथं बोधिसत्त्वेन बोधि-
 सत्त्वप्रणिपत्तिगुणेषु स्थातव्यम्, कथं बोधिसत्त्वेन कल्याणमित्राणि पर्युपासितव्यानि । 10
 तत्कस्य हेतोः ? स हि कुलपुत्र मैत्रेयो बोधिसत्त्वोऽऽतीर्णः सर्वबोधिसत्त्वचर्यासु गतिगतः ।
 सर्वबोधिसत्त्वचित्ताशयेषु सोऽनुप्रविष्टः । सर्वसत्त्वचर्यासु सोऽभिमुखः सर्वसत्त्वपरिपाक-
 विनयेषु । तेन परिपूरिताः सर्वपारमिताः । ह्युप्रतिष्ठिताः सर्वबोधिसत्त्वभूमिषु । तेन प्रतिलब्धाः
 सर्वबोधिसत्त्वक्षान्तयः । सोऽवक्रान्तो बोधिसत्त्वनियामम् । तेन प्रतीष्टानि सर्वव्याकरणानि ।
 स प्रिक्रीडितः सर्वबोधिसत्त्वविमोक्षेषु । तेन संधारितानि सर्वबुद्धाधिष्ठानानि । सोऽभिषिक्तः 15
 सर्वतथागतैः सर्वज्ञानविषयाभिषेकेण । स ते कुलपुत्र कल्याणमित्रोऽभिष्यन्दविय्यति सर्व-
 कुशलमूलानि विवर्धयिष्यति । बोधिचित्तोत्पादं दृढीकरिष्यति । अध्याशयधातुमुत्तापयि-
 ष्यति । सर्वकुशलमूलानि विवर्धयिष्यति । बोधिसत्त्वेन्द्रियवेगान् संदर्शयिष्यति । अनावरण-
 धर्मदिशं प्रवेशयिष्यति । समन्तभद्रभूम्यनुगमे निवेशयिष्यति । सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधान-
 निर्याणमुखेषु संवर्णयिष्यति । सर्वबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानगुणपरिनिष्पत्तिमाप्त्यात्यति 20
 समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याश्रयणपर्यायद्वारम् । न च ते कुलपुत्र एककुशलमूलतन्मयेन
 भरितव्यं नैकधर्ममुत्तलोक्तावभासपरमेण नैकचर्यापरिसंतुष्टेन नैकप्रणिधानाभिनिर्हारपरमेण
 नैकव्याकरणेन, न निष्ठाप्रतिप्रसन्धेन, न त्रिष्वन्वयतारपरमसंज्ञिना, न पदपारमितापरिपूरि-
 प्रसन्धेन, न दशभूमिप्रतिलाभनिष्ठागतेन, न प्रमाणिक्खुदक्षेत्रपरिग्रहपरिशुद्धिप्रणिधानेन,
 न प्रमाणीकृतकल्याणमित्रारागणपर्युपासनसंतुष्टेन भरितव्यम् । तत्कस्य हेतोः ? अप्रमाणानि 25
 हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वेन कुशलमूलानि समुदानेतव्यानि । अप्रमाणा बोधिसत्त्वसंभारा
 उत्पापयितव्याः । अप्रमाणा बोधिचित्तहेतवः समार्जयितव्याः । अप्रमाणा नयाः क्षिप्रि-
 तव्याः । अप्रमाणः सत्त्वधातुः परिनिर्वापयितव्यः । अप्रमाणा सत्त्वशाशयधातुरनुप्रवेष्टव्या ।
 अप्रमाणानि सत्त्वेन्द्रियाणि परिज्ञानव्यानि । अप्रमाणा सत्त्वनिमुक्तिरनुवर्तयितव्या । अप्रमाणाः
 सत्त्वधातुचर्या अनुशोधव्याः । अप्रमाणसत्त्वनिवयः फलतव्यः । अप्रमाणाः क्लेशानुशयाः 30
 समुदाटयितव्याः । अप्रमाणानि कर्मानरणानि परिशोधयितव्यानि । अप्रमाणानि दृष्टिगतानि

- निवर्तयितव्यानि । अप्रमाणाश्चित्तसंज्ञेशा अपनयितव्याः । अप्रमाणाश्चित्तविमुद्ध्य उत्पाद-
यितव्याः । अप्रमाणा दुःखदाय्याः समुद्धारयितव्याः । अप्रमाणः सत्त्वतृष्णार्थवः समु-
च्छोपितव्यः । अप्रमाणमविद्यान्धकारं विधमितव्यम् । अप्रमाणाः पर्वताः प्रपातयितव्याः ।
अप्रमाणानि संसारबन्धनानि निर्हारयितव्यानि । अप्रमाणो जन्मसमुद्रः शोषयितव्यैः ।
6 अप्रमाणो भवौघस्तरितव्यः । अप्रमाणाः सत्त्वाः कामपङ्कसका अम्युद्धर्तव्याः । अप्रमाणा-
लैधातुकपुरनिरुद्धाः सत्त्वा निष्कामयितव्याः । अप्रमाणाः सत्त्वा आर्यमार्गे प्रतिष्ठापयितव्याः ।
अप्रमाणा रामद्वेषमोहाः प्रशमयितव्याः । अप्रमाणा मारपांशाः समतिक्रमयितव्याः ।
अप्रमाणानि मारकर्मणि विनिवर्तयितव्यानि । अप्रमाणो बोधिसत्त्वाव्याशयधातुः परि-
शोधयितव्याः । अप्रमाणा बोधिसत्त्वप्रयोगा विवर्धयितव्याः । अप्रमाणानि बोधिसत्त्वेन्द्रियाणि
10 संजनयितव्यानि । अप्रमाणा बोधिसत्त्वाधिमुक्तयो विशोधयितव्याः । अप्रमाणा बोधिसत्त्व-
समता अवतारयितव्याः । अप्रमाणो बोधिसत्त्वचर्याविशेषोऽनुसर्तव्यः । अप्रमाणा बोधिसत्त्व-
गुणाः परिशोधयितव्याः । अप्रमाणा बोधिसत्त्वचारित्रचर्याः प्रतिपूरयितव्याः । अप्रमाणानि
लोकचारित्राण्यनुवर्तयितव्यानि । अप्रमाणा लोकानुवर्तनाः संदर्शयितव्याः । अप्रमाणं
श्रद्धाबलं संजनयितव्यम् । अप्रमाणं वीर्यबलमुपस्तम्भयितव्यम् । अप्रमाणं स्मृतिबलं
15 परिशोधयितव्यम् । अप्रमाणं समाधिबलं परिशोधयितव्यम् । अप्रमाणं प्रज्ञाबलमुत्पाद-
यितव्यम् । अप्रमाणमधिसुक्तिबलं दृढीकर्तव्यम् । अप्रमाणं पुण्यबलं समुपार्जयितव्यम् ।
अप्रमाणं ज्ञानबलं विवर्धयितव्यम् । अप्रमाणं बोधिसत्त्वबलं समुत्पापयितव्यम् । अप्रमाणं
बुद्धबलं परिपूरयितव्यम् । अप्रमाणानि धर्ममुखानि प्रविचेतव्यानि । अप्रमाणा धर्मदिशः
प्रवेष्टव्याः । अप्रमाणानि धर्मद्वाराणि परिशोधयितव्यानि । अप्रमाणा धर्मलोकैः
20 संजनयितव्याः । अप्रमाणो धर्मावमासः कर्तव्यः । अप्रमाणा इन्द्रियवंशा अवमासयितव्याः ।
अप्रमाणाः क्लेशव्याधयः परिशोधयितव्याः । अप्रमाणानि धर्मभैषज्यानि समुदानेतव्यानि ।
अप्रमाणः क्लेशव्याप्यातुरः सत्त्वधातुः चिकित्सितव्यः । अप्रमाणा अमृतसंभाराः
समुदानेतव्याः । अप्रमाणानि बुद्धक्षेत्राभ्याकमितव्यानि । अप्रमाणास्तपामताः
पूजयितव्याः । अप्रमाणानि बोधिसत्त्वपर्वन्गण्डलान्यवगाहयितव्यानि । अप्रमाणानि
25 तयाग्नशासनानि संधारयितव्यानि । अप्रमाणानि सत्त्वद्रोहिण्यानि सोढव्यानि । अप्रमाणा
अक्षणापायपयाः समुच्छेत्तव्याः । अप्रमाणानि सत्त्वसुखान्सुपसंहर्तव्यानि । अप्रमाणाः
सत्त्वसंप्रदाः कर्तव्याः । अप्रमाणानि धारणीमुखानि परिशोधयितव्यानि । अप्रमाणानि
प्रणिधानमुखान्यभिनिर्हर्तव्यानि । अप्रमाणानि महामैत्रीमहाकरुणाबलानि परिभावयि-
तव्यानि । अप्रमाणानि धर्मपर्वेष्टपभियोगानि न प्रतिपन्नम्भयितव्यानि । अप्रमाणानि
30 निव्यसिक्वयन्यनुसर्तव्यानि । अप्रमाणा अभिज्ञाभिनिर्हारा उत्पादयितव्याः । अप्रमाणा
विद्याज्ञानालोका विशोधयितव्याः । अप्रमाणा सत्त्वगतिरनुगन्तव्या । अप्रमाणा भवोपत्तिः

परिग्रहीतव्या । अप्रमाणा कायविभक्तिः संदर्शयितव्या । अप्रमाणा मग्नविभक्तिः परिज्ञा-
 तव्या । अप्रमाणाः सर्वचित्तविमात्रता अनुप्रवेष्टव्याः । विस्तीर्णो बोधिसत्त्वगोचरोऽनु-
 प्रवेष्टव्यः । विपुलं बोधिसत्त्वभवनमनुविचरितव्यम् । गम्भीरो बोधिसत्त्वविहारो व्यवलोक-
 यितव्यः । दुरुबोधो बोधिसत्त्वविषयोऽनुबोद्धव्यः । दुर्गमा बोधिसत्त्वगतिर्गन्तव्या ।
 दुरासदा बोधिसत्त्ववेगाः संधारयितव्याः । दुरवक्रामो बोधिसत्त्वनियामोऽवक्रमितव्यः । 5
 त्रिचित्रा बोधिसत्त्वचर्या अनुबोद्धव्या । सर्वत्रानुगतं बोधिसत्त्वत्रिकुर्वणं संदर्शयितव्यम् ।
 अभिसमिन्ना बोधिसत्त्वेन धर्ममेधाः संप्रत्येष्टव्याः । अनन्तमध्यं बोधिसत्त्वचर्याजालं प्रवि-
 स्तारितव्यम् । अपर्यन्ता बोधिसत्त्वेन पारमिताः परिपूरयितव्याः । अप्रमेयाणि बोधिसत्त्वेन
 व्याकरणानि संप्रत्येष्टव्यानि । असंल्येयानि बोधिसत्त्वेन क्षान्तिमुखान्यवर्तव्यानि ।
 असंल्येया बोधिसत्त्वेन भूमयः परिशोधयितव्याः । असमन्तानि बोधिसत्त्वेन धर्ममुखानि 10
 पर्यवदापयितव्यानि । अनभिलाष्यानि बोधिसत्त्वेन बुद्धक्षेत्राणि परिशोधयितव्यानि । अपर्य-
 न्तान् बोधिसत्त्वेन कल्पान् संनाहः संनद्धव्यः । अमाप्या बोधिसत्त्वेन तथागताः पूजयि-
 तव्याः । अचिन्त्या बोधिसत्त्वेन प्रणिधानाभिनिर्हारा अभिनिर्हृतव्याः । संक्षितेन कुलपुत्र सर्व-
 सत्त्वसमोक्ता बोधिसत्त्वानां चर्या सत्त्वपरिपाचनतया । सर्वकल्पसमोक्ता सर्वकल्पसंनसनतया ।
 सर्वोपपत्तिसमोक्ता सर्वत्रजन्मसंदर्शनेन । सर्वान्नसमोक्ता अश्वज्ञानानुबोवाय । सर्वधर्मसमोक्ता 15
 तत्प्रतिपत्त्या । सर्वक्षेत्रसमोक्ता तत्परिशोधनेन । सर्वप्रणिधानसमोक्ता तत्परिपूरणतया ।
 सर्वबुद्धसमोक्ता तत्पूजाभिनिर्हारेण । सर्वबोधिसत्त्वसमोक्ता तत्प्रणिधानैकत्वेन । सर्वकल्याण-
 मित्रसमोक्ता बोधिसत्त्वानां चर्या तदारामणतया ॥

तस्मात्तर्हि कुलपुत्र न ते परिखेद उत्पादयितव्यः कल्याणमित्रपरिमार्गणासु । न
 परितृप्तिरुत्पादयितव्या कल्याणमित्रसंदर्शनेषु । न परितुष्टिरापत्तया कल्याणमित्रपरिपृच्छासु । 20
 नाशयो विनिरर्तयितव्यः कल्याणमित्रसंसर्गेषु । न प्रयोगः प्रतिप्रसम्भयितव्यः कल्याण-
 मित्रगौरवेष्वस्थानेषु । न त्रिलोमप्राहिणा भवितव्यं कल्याणमित्रानुवादानुशासनीषु । न
 संक्षेप उत्पादयितव्यः कल्याणमित्रगुणप्रतिदिग्मेषु । न विचिकित्सा करणीया कल्याणमित्र-
 निर्याणमुपसंदर्शनेषु । न दोषोत्पादनं करणीयं कल्याणमित्रोपायसंश्लोकानुवर्तनप्रति-
 चारेषु । न कायचित्तनिर्नरतनं करणीयं कल्याणमित्रप्रसादनिवर्धनेषु । तत्कल्प हेतोः ? 25
 कल्याणमित्रार्थिनाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां सर्वबोधिसत्त्वचर्याश्रमाः । कल्याणमित्रप्रभवाः
 सर्वबोधिसत्त्वगुणपरिनिष्पत्तयः । कल्याणमित्रप्रमणाणि सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानस्रोतानि ।
 कल्याणमित्रजनितानि सर्वबोधिसत्त्वकुशलमूल्यानि । कल्याणमित्रोपायिताः सर्वबोधिसत्त्व-
 संभाराः । कल्याणमित्रनिर्याताः सर्वबोधिसत्त्वधर्ममुपाश्लोकाः । कल्याणमित्रसंभूताः
 सर्वबोधिनिर्याणमुपनिबुद्धयः । कल्याणमित्रप्रतिबद्धाः सर्वबोधिसत्त्वशिक्षाप्रतिपत्तयः । 30
 कल्याणमित्रप्रतिष्ठिताः सर्वबोधिसत्त्वगुणधर्माः । कल्याणमित्रमूलाः सर्वबोधिसत्त्वप्याश्रय-

- निवर्तयितव्यानि । अप्रमाणाश्चित्तसंज्ञेशा अपनयितव्याः । अप्रमाणाश्चित्तविशुद्धय उत्पाद-
यितव्याः । अप्रमाणा दुःखशल्याः समुद्धारयितव्याः । अप्रमाणः सत्त्ववृष्णार्णवः समु-
च्छोपितव्यः । अप्रमाणमविचान्धकारं विधमितव्यम् । अप्रमाणाः पर्वताः प्रपातयितव्याः ।
अप्रमाणानि संसारबन्धनानि निर्हारयितव्यानि । अप्रमाणो जन्मसमुद्रः शोषयितव्यैः ।
६ अप्रमाणो भवौघस्तरितव्यः । अप्रमाणाः सत्त्वाः कामपङ्कसक्ता अभ्युद्वर्तव्याः । अप्रमाणा-
क्षैधातुकपुरनिरुद्धाः सत्त्वा निष्कामयितव्याः । अप्रमाणाः सत्त्वा आर्यमार्गे प्रतिष्ठापयितव्याः ।
अप्रमाणा रागद्वेषमोहाः प्रशमयितव्याः । अप्रमाणा मारपाशाः समतिस्रमयितव्याः ।
अप्रमाणानि मारकर्मणि विनिवर्तयितव्यानि । अप्रमाणो बोधिसत्त्वाध्याशयधातुः परि-
शोधयितव्याः । अप्रमाणा बोधिसत्त्वप्रयोगा विवर्धयितव्याः । अप्रमाणानि बोधिसत्त्वेन्द्रियाणि
१० संजनयितव्यानि । अप्रमाणा बोधिसत्त्वाधिमुक्तयो विशोधयितव्याः । अप्रमाणा बोधिसत्त्व-
समता अवतारयितव्याः । अप्रमाणो बोधिसत्त्वचर्याविशेषोऽनुसर्तव्यः । अप्रमाणा बोधिसत्त्व-
गुणाः परिशोधयितव्याः । अप्रमाणा बोधिसत्त्वचारित्रचर्याः प्रतिपूरयितव्याः । अप्रमाणानि
लोकचारित्राण्यनुवर्तयितव्यानि । अप्रमाणा लोकावुवर्तनाः संदर्शयितव्याः । अप्रमाणं
श्रद्धाबलं संजनयितव्यम् । अप्रमाणं वीर्यबलमुपस्तम्भयितव्यम् । अप्रमाणं स्मृतिबलं
१५ परिशोधयितव्यम् । अप्रमाणं समाधिबलं परिशोधयितव्यम् । अप्रमाणं प्रज्ञाबलमुत्पाद-
यितव्यम् । अप्रमाणमधिमुक्तिबलं दृढीकर्तव्यम् । अप्रमाणं पुण्यबलं समुपार्जयितव्यम् ।
अप्रमाणं ज्ञानबलं विवर्धयितव्यम् । अप्रमाणं बोधिसत्त्वबलं समुत्पापयितव्यम् । अप्रमाणं
बुद्धबलं परिपूरयितव्यम् । अप्रमाणानि धर्ममुखानि प्रविचेतव्यानि । अप्रमाणा धर्मदिशः
प्रवेष्टव्याः । अप्रमाणानि धर्मद्वाराणि परिशोधयितव्यानि । अप्रमाणा धर्मलोकाः
२० संजनयितव्याः । अप्रमाणो धर्मावमासः कर्तव्यः । अप्रमाणा इन्द्रियवंशा अवमासयितव्याः ।
अप्रमाणाः क्लेशव्याधयः परिशोधयितव्याः । अप्रमाणानि धर्मभेषज्यानि समुदानेतव्यानि ।
अप्रमाणः क्लेशव्याध्यातुरः सत्त्वधातुः चिकित्सितव्यः । अप्रमाणा अमृतसंभाराः
समुदानेतव्याः । अप्रमाणानि बुद्धक्षेत्राण्याक्रमितव्यानि । अप्रमाणास्वपागताः
पूजयितव्याः । अप्रमाणानि बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलान्यवगाहयितव्यानि । अप्रमाणानि
२५ तथागतशासनानि संधारयितव्यानि । अप्रमाणानि सत्त्वद्वीहिण्यानि शोढव्यानि । अप्रमाणा
अक्षणापायपथाः समुच्छेत्तव्याः । अप्रमाणानि सत्त्वसुखान्युपसंहर्तव्यानि । अप्रमाणाः
सत्त्वसंग्रहाः कर्तव्याः । अप्रमाणानि धारणीमुखानि परिशोधयितव्यानि । अप्रमाणानि
प्रणिधानमुखान्यभिनिर्हर्तव्यानि । अप्रमाणानि महामैत्रीमहाकरुणावत्त्वानि परिभावयि-
तव्यानि । अप्रमाणानि धर्मपर्येष्ट्यभियोगानि न प्रतिप्रसम्भयितव्यानि । अप्रमाणानि
३० निष्पत्तिबलान्यनुसर्तव्यानि । अप्रमाणा अभिज्ञाभिनिर्हारा उत्पादयितव्याः । अप्रमाणा
निघादानाद्योका विशोधयितव्याः । अप्रमाणा सत्त्वगतिरनुगन्तव्या । अप्रमाणा भवोत्पत्तिः

परिग्रहीतव्या । अप्रमाणा कायविभक्तिः संदर्शयितव्या । अप्रमाणा मद्रविभक्तिः परिज्ञा-
तव्या । अप्रमाणाः सर्वचिच्चविमात्रता अनुप्रवेष्टव्याः । विस्तीर्णा बोधिसत्त्वगोचरोऽनु-
प्रवेष्टव्यः । विपुलं बोधिसत्त्वभवनमनुविचरितव्यम् । गम्भीरो बोधिसत्त्वविहारो व्यवलोक-
यितव्यः । दुरनुबोधो बोधिसत्त्वविषयोऽनुबोद्धव्यः । दुर्गमा बोधिसत्त्वगतिर्गन्तव्या ।
दुरासदा बोधिसत्त्ववेगाः संधारयितव्याः । दुरवक्रामो बोधिसत्त्वनियामोऽवक्रमितव्यः । 5
विचित्रा बोधिसत्त्वचर्या अनुबोद्धव्या । सर्वत्रानुगतं बोधिसत्त्वविकुर्वणं संदर्शयितव्यम् ।
अभिसंभिन्ना बोधिसत्त्वेन धर्ममेधाः संप्रत्येष्टव्याः । अनन्तमध्यं बोधिसत्त्वचर्याजालं प्रवि-
स्तरितव्यम् । अपर्यन्ता बोधिसत्त्वेन पारमिताः परिपूरयितव्याः । अप्रमेयाणि बोधिसत्त्वेन
व्याकरणानि संप्रत्येष्टव्यानि । असंख्येयानि बोधिसत्त्वेन क्षान्तिमुखान्यवर्तव्यानि ।
असंख्येया बोधिसत्त्वेन भूमयः परिशोधयितव्याः । असमन्तानि बोधिसत्त्वेन धर्ममुखानि 10
पर्यवदापयितव्यानि । अनभिलाष्यानि बोधिसत्त्वेन बुद्धक्षेत्राणि परिशोधयितव्यानि । अपर्य-
न्तान् बोधिसत्त्वेन कल्पान् संनाहः संनद्धव्यः । अमाप्या बोधिसत्त्वेन तथागताः पूजयि-
तव्याः । अचिन्त्या बोधिसत्त्वेन प्रणिधानाभिनिर्हारा अभिनिर्हर्तव्याः । संक्षिप्तेन कुलपुत्र सर्व-
सत्त्वसमोक्ता बोधिसत्त्वानां चर्या सत्त्वपरिपाचनतया । सर्वकल्पसमोक्ता सर्वकल्पसंवसनतया ।
सर्वोपपत्तिसमोक्ता सर्वत्रजन्मसंदर्शनेन । सर्वार्घ्यसमोक्ता त्र्यध्वज्ञानानुबोधाय । सर्वधर्मसमोक्ता 15
तत्प्रतिपत्त्या । सर्वक्षेत्रसमोक्ता तत्परिशोधनेन । सर्वप्रणिधानसमोक्ता तत्परिपूरणतया ।
सर्वबुद्धसमोक्ता तत्पूजाभिनिर्हारेण । सर्वबोधिसत्त्वसमोक्ता तत्प्रणिधानैकत्वेन । सर्वकल्याण-
मित्रसमोक्ता बोधिसत्त्वानां चर्या तदारगणतया ॥

तस्मात्तर्हि कुलपुत्र न ते परिखेद उत्पादयितव्यः कल्याणमित्रपरिमार्गणासु । न
परितृप्तिरुत्पादयितव्या कल्याणमित्रसंदर्शनेषु । न परितृष्टिरापत्तव्या कल्याणमित्रपरिपृच्छासु । 20
नाशयो विनिवर्तयितव्यः कल्याणमित्रसंसर्गेषु । न प्रयोगः प्रतिप्रसन्नम्भयितव्यः कल्याण-
मित्रगौरवोपस्थानेषु । न त्रिभोगप्राहिणा भवितव्यं कल्याणमित्राववादानुशासनीषु । न
संशय उत्पादयितव्यः कल्याणमित्रगुणप्रतिलभाषेषु । न विचिकित्सा करणीया कल्याणमित्र-
निर्माणमुत्संदर्शनेषु । न दोषोत्पादनं करणीयं कल्याणमित्रोपायसंधिलोकानुवर्तनप्रति-
चारेषु । न कायचित्त्रिनिवर्तनं करणीयं कल्याणमित्रप्रसादविषयेषु । तत्कस्य हेतोः ? 25
कल्याणमित्राधीनाः कुलपुत्र बोधिसत्त्वानां सर्वबोधिसत्त्वचर्याश्रयाः । कल्याणमित्रप्रभवाः
सर्वबोधिसत्त्वगुणपरिनिष्पत्तयः । कल्याणमित्रप्रभवाणि सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानस्रोतासि ।
कल्याणमित्रजनितानि सर्वबोधिसत्त्वकुशलमूल्यानि । कल्याणमित्रोत्पापिताः सर्वबोधिसत्त्व-
संभाराः । कल्याणमित्रनिर्घाताः सर्वबोधिसत्त्वधर्मनुग्राहकाः । कल्याणमित्रसंभूताः
सर्वबोधिन्याणमुत्प्रेक्षयः । कल्याणमित्रप्रतिभवाः सर्वबोधिसत्त्वसिद्धाप्रतिपत्तयः । 30
कल्याणमित्रप्रतिष्ठिताः सर्वबोधिसत्त्वगुणधर्माः । कल्याणमित्रमूढाः सर्वबोधिसत्त्वाव्याशय-

- परिशुद्धयः । कल्याणमित्रसंजाता सर्वबोधिसत्त्वचित्तोत्पाददृढता । कल्याणमित्रनेत्रिकाः सर्वबोधिसत्त्वसमुद्रधारणीप्रतिभानमुखालोकाः । कल्याणमित्रसंधारिताः सर्वबोधिसत्त्वविशुद्धि-
मुखकोशाः । कल्याणमित्रसंजनिताः सर्वबोधिसत्त्वज्ञानालोकाः । कल्याणमित्रहस्तगता सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानवैशेषिकता । कल्याणमित्रप्रधान एकोतीभावः । कल्याणमित्रगोत्राः
५ सर्वबोधिसत्त्वसमुदागमवैशेषिकश्रद्धाः । कल्याणमित्रकोशगतानि सर्वबोधिसत्त्वगुह्यस्थानानि । कल्याणमित्राकराः सर्वबोधिसत्त्वधर्माकराः । कल्याणमित्रविवर्धिताः सर्वबोधिसत्त्वेन्द्रियवेगा-
ङ्कुराः । कल्याणमित्रविवर्धिताः सर्वबोधिसत्त्वज्ञानसागराः । कल्याणमित्रप्रतिपालिताः सर्वबोधिसत्त्वनिधानकोशाः । कल्याणमित्ररक्षिताः सर्वबोधिसत्त्वपुण्योपचयाः । कल्याण-
मित्रजनिताः सर्वबोधिसत्त्वजन्मविशुद्धयः । कल्याणमित्रमुखागताः सर्वबोधिसत्त्वधर्ममेवाः ।
१० कल्याणमित्रकोष्ठगताः सर्वबोधिसत्त्वनिर्माणपथप्रवेशाः । कल्याणमित्राराधनप्रतिलब्धा सर्व-
बुद्धबोधिः । कल्याणमित्रसंगृहीताः सर्वबोधिसत्त्वचर्याः । कल्याणमित्रोद्द्योतिताः सर्वबोधि-
सत्त्वगुणोद्भावनाः । कल्याणमित्रसंदर्शिताः सर्वबोधिसत्त्वदिगनुगमाः । कल्याणमित्रसंवर्णिता
सर्वबोधिसत्त्वचित्ताध्याशयमहात्मता । कल्याणमित्रसंभूतं बोधिसत्त्वानां महामैत्रीबलम् ।
कल्याणमित्रसंजनितं बोधिसत्त्वानां महाकरुणाबलम् । कल्याणमित्रसंगृहीतानि सर्वबोधि-
१५ सत्त्वाधिपत्वानि । कल्याणमित्रसंजनितानि सर्वबोध्यङ्गानि । कल्याणमित्रसंभवाः सर्वबोधि-
सत्त्वहितोपसंहाराः । कल्याणमित्रसंधारिताः कुलपुत्र बोधिसत्त्वा न पतन्ति दुर्गतिषु ।
कल्याणमित्रपरिगृहीता बोधिसत्त्वा न निवर्तन्ते महायानात् । कल्याणमित्रसमन्वाहता
बोधिसत्त्वा नातिक्रामन्ति बोधिसत्त्वशिक्षाम् । कल्याणमित्रस्वारक्षिता बोधिसत्त्वा न
गच्छन्ति पापमित्रवशम् । कल्याणमित्रपरिपालिता बोधिसत्त्वा न परिहीयन्ते बोधिसत्त्व-
२० धर्मभ्यः । कल्याणमित्रसंगृहीता बोधिसत्त्वा अतिक्रामन्ति पृथग्जनभूमिम् । कल्याणमित्रार्त-
सिद्धिता बोधिसत्त्वा नावक्रामन्ति श्रावकप्रत्येकबुद्धनिपातम् । कल्याणमित्रप्रतिच्छन्ना
बोधिसत्त्वा अभ्युद्गता भवन्ति लोकात् । कल्याणमित्रसंवर्धिता बोधिसत्त्वा अनुपलिप्ता
भवन्ति लोकधर्मैः । कल्याणमित्रपर्युपासिता बोधिसत्त्वा असंप्रमोपचारिणो भवन्ति
सर्वचर्यासु । कल्याणमित्रोत्थापिता बोधिसत्त्वा न निवर्तन्ते सर्वारम्भेभ्यः । कल्याणमित्र-
२५ परिगृहीता बोधिसत्त्वा दुर्धर्षा भवन्ति कर्मक्लेशैः । कल्याणमित्रबलोपस्तब्धा बोधिसत्त्वा
अनवमर्षा भवन्ति सर्वभारैः । कल्याणमित्रोपनिश्रयविहारिणो बोधिसत्त्वा विवर्धन्ते
सर्वबोध्यङ्गैः । तत्कस्य हेतोः ? विशोधकानि कुलपुत्र कल्याणमित्राभ्यावरणीयानां विनिवर्त-
कानि । कल्याणमित्राण्यपायेभ्यः संबोधनानि । कल्याणमित्राण्यकर्णीयानां संनिवारकानि
प्रमादस्वानेभ्यः । विधमितारोऽविधान्धकारस्य । निर्दारयितारो दृष्टिबन्धनानाम् । निष्क्राम-
३० यितारः संसारात् । उखाटयितारो लोकनिकेवात् । निर्मोचयितारो मारपाशेभ्यः ।
समावृंहयितारो दुःशल्यानाम् । परिमोचयितारः अज्ञानगहनात् । समतिक्रामयितारो
दृष्टिबान्तरात् । उचारयितारो भवोभेभ्यः । उद्धर्तारः कामपङ्कात् । विनिवर्तयितारः

पत्तिषु क्षेत्रदिग्गमनसङ्गोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्र पारगसङ्गोत्पादयितव्या,
 कल्याणमित्रेषु नात्रिकसङ्गा, अनुशासनीषु तीर्थसना, प्रतिपत्तिषु नोसङ्गोत्पादयितव्या ।
 आत्मनि च ते कुलपुत्र कर्षकसङ्गोत्पादयितव्या, कल्याणमित्रेषु मुञ्जगेन्द्रसङ्गा,
 अनुशासनीषु वर्षसङ्गा, प्रतिपत्तिषु शस्यनिष्पत्तिसङ्गोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते
 ५ कुलपुत्र दरिद्रसङ्गोत्पादयितव्या, कल्याणमित्रेषु वैश्रवणसङ्गा, अनुशासनीषु धनसङ्गा,
 प्रतिपत्तिषु दारिद्र्यापनयनसङ्गोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्र अन्तेवासिकसङ्गो
 १० उत्पादयितव्या, कल्याणमित्रेषु चार्पसङ्गा, अनुशासनीषु शिल्पसङ्गा, प्रतिपत्तिषु धिगमन
 सङ्गोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्र अभीरसङ्गोत्पादयितव्या, कल्याणमित्रेषु शूरसङ्गा,
 अनुशासनीषु प्रहरणसङ्गा, प्रतिपत्तिषु शत्रुनिर्घातनसङ्गोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते
 १० कुलपुत्र वणिक्सङ्गोत्पादयितव्या, कल्याणमित्रेषु कर्णधारसङ्गा, अनुशासनीषु रत्नसङ्गा,
 प्रतिपत्तिषु रत्नप्रहरणसङ्गोत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्र सपुत्रसङ्गोत्पादयितव्या,
 कल्याणमित्रेषु मातापितृसङ्गा, अनुशासनीषु कुलवृत्तिसङ्गा, प्रतिपत्तिषु वृत्त्यभिप्रेक्षणसङ्गो
 १५ उत्पादयितव्या । आत्मनि च ते कुलपुत्र राजकुमारसङ्गोत्पादयितव्या, कल्याणमित्रेषु धर्म
 राजामात्म्यसङ्गा, अनुशासनीषु राजशिक्षा, प्रतिपत्तिषु ज्ञानराजमनुटालकारधर्मपट्टशितो
 १५ बन्धनधर्मराजनगरव्यनलौकनसङ्गोत्पादयितव्या । एव चित्तसङ्गान्नमसिंकारपरिभारितेन
 कुलपुत्र कल्याणमित्राण्युपसर्गमितव्यानि । तत्कत्व हेतो १ एव कल्याणमित्राव्याशयपरि
 शुद्धा द्वि कुलपुत्र बोधिसत्त्वा कल्याणमित्राणां प्रतिपद्यमाना विनर्धन्ते सर्वकुशलमूले
 हिमरत्ननिश्रिता इव तृणमुलमौपधिवनस्पतय । भाजनीभनन्ति सर्वबुद्धधर्माणा महासागर
 इव जगत्स्य । आकरीभनन्ति सर्वगुणाना महासमुद्र इव रत्नानाम् । उत्तापयन्ति बोधि
 २० चित्त सुवर्णमिनाम्लिसतापे । अन्युद्गता भनन्ति लोकात्, सुमेरुरिव सागरात् । अनुपलिङ्गा
 भनन्ति लोकाधर्मं, पद्ममिव जलेन । समसन्ति सर्वदुश्चरितै, महासागर इव वृत्तिकुणपेन ।
 विनर्धन्ते शुक्लधर्मं, चन्द्र इव शुक्लपक्षे । अवभासयन्ति धर्मधातु सूर्य इव जम्बुद्वीपम् ।
 प्रमर्धयन्ति बोधिसत्त्वप्रणिधानशरीराणि कुमारका इव मातृपितृनिश्रिता । सक्षितेन
 कुलपुत्र कल्याणमित्रानुशासनीषु प्रतिपत्त्वा बोधिसत्त्वा दशानभिलाष्यगुणकोटीनियुतशत
 २५ सहस्राणि प्रतिगृह्णन्ति । दशाध्याशयकोटीनियुतशतसहस्राणि परिशोधयन्ति । दश बोधि
 सत्त्वेन्द्रियकोटीनियुतशतसहस्राणि विनर्धयन्ति । दशाधिष्ठानकोटीनियुतशतसहस्राणि विशेष-
 यन्ति । चरणीयधर्मासुर्येयशतसहस्राणि परिशोधयन्ति । दश मारासल्येयशतसहस्राणि
 समविनामन्ति । दश धर्ममुखद्वारासुर्येयशतसहस्राणि प्रतियसन्ति । दशसमारविशुद्धि-
 मुत्तासुर्येयकोटीनियुतशतसहस्राणि परिपूरयन्ति । दश चर्यासल्येयशतसहस्राणि परिपूर-
 ३० यन्ति । दश चर्यासुर्येयशतसहस्राणि पर्यनदापयन्ति । दश महाप्रणिधानासुर्येयशतसह-
 स्राण्यभिनिर्हरन्ति । सक्षितेन कुलपुत्र सर्वबोधिसत्त्वचर्या सर्वबोधिसत्त्वपारमिता सर्वबोधि-
 सत्त्वमूय सर्वबोधिसत्त्वसमाधिमुखानि सर्वबोधिसत्त्वभिन्नाज्ञानविदुर्धितानि सर्वबोधि

सत्प्रधारणीप्रतिभानालोकाः, सर्वबोधिसत्त्वपरिणमनाज्ञानाभिज्ञाप्रमाणताः, सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानाभिनिर्हाराः, सर्वबुद्धधर्मप्रतिलम्भपरिनिव्यक्तयः कल्याणमित्राधीनाः कल्याणमित्रमूलाः कल्याणमित्रप्रभवाः कल्याणमित्रयोनिताः कल्याणमित्राद्यद्वाराः कल्याणमित्रसंजाताः कल्याणमित्रसंवर्धिताः कल्याणमित्रप्रतिष्ठानाः कल्याणमित्रहेतुकाः कल्याणमित्रप्रभूताः ॥

अयं खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः इमामेवंरूपां कल्याणमित्रगुणवर्णानुशासनीं 5
बोधिसत्त्वचर्याप्रमाणतां बुद्धधर्मविस्तीर्णतां च श्रुत्वा तुष्ट उदग्र आत्तमनाः प्रमुदितः
प्रीतिसौमनस्यजातः श्रीसंभवस्य दारकस्य श्रीमत्याश्च दारिकायाः पादौ शिरसाभिवन्द्य
श्रीसंभवं दारकं श्रीमतीं दारिकां च अनेकशतसहस्रकृत्वः प्रदक्षिणीकृत्य पुनः पुनरवलोक्य
श्रीसंभवस्य दारकस्य श्रीमत्याश्च दारिकाया अन्तिकात्प्रक्रान्तः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥



- अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक कल्याणमित्रानुशासन्यमिच्छन्दिदतचित्तो येन समुद्रकच्छो
जनपदस्तेनोपसक्तात तामेन बोधिसत्त्वचर्यानुशासनीमनुचिन्तयन्, सम्यक्चर्यानि समर्थ-
पूर्वान्तकोटीगतकायप्रणामसमन्वाहारेण कायबल दृढीकुर्वाण, पूर्वान्तकोटीगतकायचित्तपरि-
५ शुद्धिनिष्कारणससारिकचित्तप्रचारसमन्वाहारेण चित्तमनसिकार गृह्णन्, पूर्वान्तकोट्यसत्कर्म-
लौकिककार्यप्रयुक्त निष्प्रयोजनपरिष्यन्दसमन्वाहारेण प्रत्युत्पन्नप्रयोजनमहासांमर्थं चिन्त-
यन्, पूर्वान्तभूतपरिकल्पसमुत्थितवितथसंरूपसदर्शितमनसिकारसम-वाहारेण सर्वबोधि-
सत्त्वचर्यासम्यक्सकल्पाभिसत्कारबल समुत्पापयन्, अतीतात्मभावार्थप्रयोगारम्भविषमता-
समन्वाहारेण सर्वसत्त्वार्थारम्भवैशेषिकतया अध्याशयबल दृढीकुर्वाण, अतीतकायपर्येष्टिसमु-
१० दाचारास्वादतासमन्वाहारेण सर्वबुद्धधर्माप्रतिलम्भप्रयोगमहाश्वासप्रतिलम्भेन इन्द्रियवेगान्
विवर्धयमान, अतीताच्चनिर्पयासप्रयुक्तनिर्व्यामययोगप्रयोगसमन्वाहारेण प्रत्युत्पन्नाच्चसम्य-
क्सदर्शनाविपर्यासप्रयुक्तेन बोधिसत्त्वप्रणिधानेन सततिं परिशोधयन्, पूर्वान्तगतवीर्यारम्भ-
कार्यापरिनिष्पन्नसमन्वाहारेण प्रत्युत्पन्नसर्वबुद्धधर्मसमुदागमप्रत्युत्पत्त्यानेन महावीर्यारम्भप्रक्रमेण
कायचित्तसप्रग्रहं जनयन्, पूर्वान्तकोटीपञ्चगल्पयानिश्चिहात्मभावनिरूपणाख्यनिरूपजीव्य-
१५ समुच्छ्रयमपरा तन्कोटीगतकल्पपरिग्रहप्रयुक्तस्य सम-वाहारेण सर्वबुद्धधर्मोत्पापकसर्वजगदुप-
जीव्यसर्वकल्याणसमर्थात्मिभावपरिग्रहेण विपुलप्रीतिप्राप्तोद्योगान् विवर्धयमान, प्रत्युत्पन्न
जन्माभिनिर्बृत्तं जराव्याधिमरणशोककरभूत संयोगवियोगनिधानभूत समुच्छ्रयमपरान्तकोटी-
गतरूपबोधिसत्त्वचर्याचरणप्रयुक्तस्य सत्यपरिपाचनबुद्धधर्मपरिग्रहप्रयुक्तस्य तथागतदर्शनसर्व-
क्षेत्रानुचरणसर्वधर्माणकोपस्थानसर्वतथागतशास्त्रसंधारणप्रयुक्तस्यसर्वधर्मपर्येष्टिसहायभूतस्य
२० सर्वकल्याणमित्रदर्शनसर्वबुद्धधर्मसमुदानयनप्रयुक्तस्य बोधिसत्त्वप्रणिधानशरीरस्य हेतुप्रत्यय-
भूतममलोक्य अचिन्त्यबुश्रम्लेन्द्रियवेगान् विवर्धयमान । एवचित्त एवमनसिकार एव-
योगिना प्रयुक्त सर्वबोधिसत्त्वप्रमादस्मानोपितया श्रद्धया सर्वबोधिसत्त्वज्ञानसमारोपितेन प्रेम्णा
सर्वबोधिसत्त्वज्ञानसमारोपितेन गौरवेण सर्वबोधिसत्त्वेन्द्रियप्रसादसमारोपितेन चित्रीकारेण
सर्वबोधिसत्त्वज्ञानसमारोपितेन सौम्येण सर्वबोधिसत्त्वगौरवनिर्वातेन चित्तप्रसा-
२५ देन सर्वबोधिसत्त्वश्रद्धासमुत्थिते बुशलमूलसभरै, सर्वबोधिसत्त्वाभिसत्कारसमुत्थिताभि
पूजाविमानताभि, सर्वबोधिसत्त्वसमैराश्रयै कृताञ्जलिपुटे सर्वजगच्छरीरसमाभिश्चक्षुर्विमान-
तामलोकनताभि, सर्वजगत्सजाजगत्समारोपिताभि सर्वबोधिसत्त्वस्वराज्ञानिशुद्धिसमुत्थितपर्णा-
दाटारव्यूहाभिनिर्द्धारै, पूर्वान्तप्रत्युत्पन्नकोटीगतसर्वबोधिसत्त्वविश्रान्तिपरिपूर्णेन तथागतविहारा-
मिमुखीभावगतनेन सजागतनेन सर्वत्रानुगतेन तथागतबोधिसत्त्वत्रिवर्णानुसन्नेन एकवाल्पया-
३० व्यतिरिक्तेन सर्वबुद्धबोधिसत्त्वकायस्पर्शानुगतेन सर्वबोधिसत्त्वचक्षुष्प्यपरिशुद्धिसमारोपिता-
भिज्ञानानानेकनिर्वाणैः, सर्वदिग्जासभेदानुगतेन मनआपतनेन धर्मधातुतलभेदस्तरणेन
प्रणिव्यभिनिर्द्धारणनेन आकाशाधुतपरमपर्यवसानेन सर्वत्रानुगतेन त्र्यध्यासभिन्नेन अप्रतिप्र-

सम्भवे सर्वधर्मावतारमुखेन सर्वकल्याणमित्रानुशासन्यवभासदिवप्रसूतेन श्रद्धाधिमुक्तिप्रवेश-
 वलेन । इति हि सुधनः श्रेष्टिदारकः एवं गौरवचित्रीकारपूजास्तवप्रणिपातोदीक्षमाणाधिष्ठान-
 प्रणिधानसंज्ञानुगतमानसः एवमप्रमाणज्ञानगोचरभूमिप्रसूतेन ज्ञानचक्षुषा वैरोचनव्यूहालं-
 कारगर्भस्य महाकूटगारस्य पुरस्ताद्धारमूले सर्वशरीरेण प्रणिपतितः । स इभवेवंरूपमभिनिर्हर्त-
 प्रयोगं सुदृष्टं विचार्य अधिमुक्तिश्रद्धासमुत्पितेन अध्याशयप्रणिध्यभिनिर्हारवलेन अप्रतिप्रसूत्व- 5
 मात्मानमध्यतिष्ठत् सर्वतयागतपादमूलेषु, एवं सर्वबोधिसंमुखीभावेषु सर्वकल्याणमित्रभवंषु
 सर्वतयागतचैत्येषु सर्वतयागतविग्रहेषु सर्वबोधिसत्त्वेषु सर्वबुद्धावासेषु सर्वधर्मरत्नस्थानेषु सर्व-
 शावकप्रत्येकबुद्धाश्रयचैत्यसंमुखीभावेषु सर्वार्थगणदक्षिणीयगुरुमातापितृपर्यन्तेषु अप्रतिप्रसूत्व-
 मात्मानमध्यतिष्ठत् सर्वजगत्कायसंमुखीभावेषु सर्वत्रानुगतेन ज्ञानशरीरासंभेदनयप्रवेशानुगतेन
 संज्ञाधिष्ठानज्ञानमनसिकारेण । यथा च वैरोचनव्यूहलंकारगर्भस्य महाकूटगारस्य पुरस्तात्, 10
 एवं शूर्परीकीर्तितेषु सर्वारम्भणेषु सर्वधर्मधातुस्फरणं प्रणिपातमध्यतिष्ठत् । एवमपरान्तकोटी-
 गतान् करुणान्प्रतिप्रसूत्वमधिष्ठाय आकाशधातुपर्यन्तप्रमाणसमतया धर्मधातुनावरणसमतया
 सर्वत्रानुगतभूतकोटीसमतया तथागताविकल्पसमतया छायागतज्ञानसंज्ञास्फरणतया स्वप्नसम-
 निचारसमतया प्रतिभाससमसर्वलोकजगद्विज्ञप्तिसमतया प्रतिश्रुत्वासमहेतुप्रत्ययसमुत्थानसम-
 तथा अनुत्पादसमतया संबन्धविभवसमतया अभावसमप्रत्ययप्रतीत्यावर्तनसमतया यथाकर्म- 15
 समुत्थितं विपाकमधिमुष्यमानो यथाहेतुसमुत्थितं फलमधिमुष्यमानो यथोपचयसमुत्थितं सर्वा-
 क्रियामधिमुष्यमानः श्रद्धासमुत्थितं सर्वतयागतोत्पादमधिमुष्यमानो यथाधिमुक्तिसमुत्थितानि
 सर्वबुद्धपूजानिर्माणान्यधिमुष्यमानो गौरवसमुत्थितानि सर्वतयागतनिर्माणान्यधिमुष्यमानः
 कुशलमूलेपचयसमुत्थितं सर्वबुद्धधर्मतामधिमुष्यमानः प्रज्ञोपायसमुत्थितान् सर्वमनोमयव्यूहो-
 पचयानधिमुष्यमानः प्रणिधिसमुत्थितान् सर्वबुद्धधर्मानधिमुष्यमानः परिणामतासमुत्थितान् 20
 सर्वबोधिसत्त्वचर्यासर्वज्ञतानिपयधर्मधातुविद्यपनस्फरणालंकारव्यूहानधिमुष्यमानः उच्छेदसंज्ञा-
 निगतेन परिणामनादानेन शास्यतसंज्ञाविभूतेन अनुत्पादज्ञानेन हेतुक्रियादृष्टिनिगतेन सम्पक्-
 क्रियादृष्टिविगतेन समक्रियादृष्टिविगतेन समक्रियास्तारहेतूपचयज्ञानेन, निरर्थासदृष्टिनिगतेन
 अपरप्रत्ययज्ञानेन, आत्मपरसंज्ञादृष्टिविगतेन प्रतीशावतारज्ञानेन, अन्तःप्रादृष्टिनिगतेन
 अनन्तमप्यधर्मधातुप्रवेशज्ञानेन, संक्रान्तिदृष्टिविगतेन प्रतिष्ठासमतामिनिर्बृत्तिज्ञानेन, भव- 25
 निभयदृष्टिनिगतेन अनुत्पादनितोषज्ञानेन, सर्वदृष्टिनिगतेन इत्युत्पातुत्पादज्ञानेन, अनैर्धर्म-
 ताप्रतिबद्धेन प्रणिध्यभिनिर्हारावलेन सर्वनिमित्तसंज्ञापनीनेन अनिमित्तकोटीमुत्पन्नज्ञानेन
 भीतज्जुरनिनाशधर्मतया मुदाप्रतिमुदासमुत्थानसमधर्मतया प्रतिनिम्बदर्शनसमधर्मतया प्रति-
 श्रुत्वसमदृश्यविहितधर्मतया स्वप्नसमनिवारनिवृत्तिधर्मतया प्रतिभासदर्शनसमधर्मतया
 मायागतसुषुप्तसंज्ञानुत्थानधर्मतया चित्तास्फिडोकोपानधर्मतया यथाप्रसूत्येवपचयफल- 30
 धर्मतया, यथाशतोपचयनिपाकसमधर्मतया उपायसोपचयनिवृत्तधर्मतया धर्मोपचयसमनि-
 सननाभिध्वनिदत्तधर्मतया । एवं ज्ञानमपेक्षाभिनिर्दृष्टेन सज्ञाननितिकारेण सुधनः श्रेष्टिदारको

वेरोचनव्यूहालकारगर्भस्य महाकूटागारस्य पुरस्तात् प्रणिपातित । सुचिरमतिमथ्य
 अचि-ल्लुश्लमूलवेगाभिम्पन्दितसत्तान प्रहादितकायचित्त तत कूटागारद्वारमूलादुत्थाय
 सुहूर्तमनिनिषाम्या नेत्राभ्या वेरोचनव्यूहालकारगर्भं महाकूटागार संप्रेक्ष्य कृताञ्जिप्रुटोऽ
 नेकशतसहस्रकृप प्रदक्षिणीकृत्य एवसञ्जामनसिकारसंप्रेषितचित्तो वाचमभापत-अथ स
 ६ शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविहारविहारिणाभावास । अथ स सर्वधर्माविकल्पविहारविहारिणा
 मावास । धर्मधा वसभेदविहारविहारिणा सत्प्रधाच्यनुपलम्भविहारविहारिणा सर्वधर्मातुपाद
 विहारविहारिणा सर्वलोकानिकेतविहारविहारिणा सर्वजगदालयानिलयविहारविहारिणा सर्वा-
 वसिष्ठितविहारविहारिणा सर्वापाश्रयानिश्चितविहारविहारिणा सर्वसमु-च्छ्रयानिश्चितविहार-
 विहारिणा सर्वकेशसञ्जागतविधूतविहारविहारिणा सर्वधर्मास्वभाविहारविहारिणा सर्वरूप
 10 विकल्पानिरूपविहारविहारिणा सर्वसञ्जाचित्तमनोनिष्कविहारविहारिणा सर्वज्ञानायूहनि
 र्यूहविहारविहारिणा गम्भीरप्रज्ञापारमिताप्रवेशविहारविहारिणा सम तमुखधर्मधातुत्परगोपाय
 विहारविहारिणा सम तद्वेशशर तोपायविहारविहारिणा सर्वद्विष्टवृणाभानप्रहीणप्रब्रोजरविहा
 रिणा सर्वप्याननिमोक्षस्माधिसमापच्यभिज्ञानिबोत्पादनिरीडितविहारविहारिणा सर्वबोधिसत्त्व
 समाधिगोचरभावनविहारविहारिणामथ सर्वबुद्धपादमूत्रोपनिश्चितविहारविहारिणाभावास ।
 15 ये ते एककल्पसर्वकल्पसर्वरूपैककल्पानुप्रवेशविहारविहारिण । ये ते एकक्षेत्रसर्व-
 क्षेत्रैकक्षेत्रासभेदविहारविहारिण । ये ते एकधर्मसर्वधर्मसर्वधर्मैरुधर्माविरोधविहारविहारिण ।
 ये ते एकसत्त्वसर्वसत्त्वैरुसत्त्वानानाविहारविहारिण । ये ते एकबुद्धसर्वबुद्धसर्वबुद्धैक
 बुद्धाद्वयविहारविहारिण । ये ते सर्वार्थैकक्षणप्रवेशविहारविहारिण । ये ते सर्वक्षेत्रैकचित्तो
 त्पादगमनविहारविहारिण । ये ते सर्वसत्त्वमवमप्रतिभासविहारविहारिण । ये ते सर्वलोकहित
 20 सुखचित्तविहारविहारिण । ये ते सर्वस्वाधीनप्रति रुम्भविहारविहारिण , तेषामथ विहार । ये ते
 लोकनिकेतोच्चरिताश्च सर्वजगद्भवनेषु सदस्य ते सर्वसत्त्वपरिपाचनाय । ये ते सर्वक्षेत्रानिश्रिताश्च
 सर्वक्षेत्रेषु च अनुचरन्ति तयागतपूजाकर्मणे । ये ते सर्वक्षेत्राणि च अनुविचरन्ति सर्वबुद्धक्षेत्र-
 गृहपरिग्रहणतायै, न च स्थानाद्विचरन्ति । ये ते सर्वतयागतपादमूलगताश्च बुद्धसञ्जामिनिवेश
 निगताश्च । ये ते सर्वधर्मव्याणमित्रोपनिश्रयविहारविहारिणश्च, न चैषा सर्वजगति समसमोऽहो
 25 ज्ञानेन । ये ते सर्वमारमनविहारविहारिणश्च वामगुणरतिविप्रयुक्ताश्च । ये ते सर्वसञ्जागत
 प्रवेशविहारविहारिणश्च सर्वसञ्जागतविधूतमानसाश्च । ये ते सर्वजगच्छरीरानुगतकायाश्च न
 चामसत्त्वद्वयविहारिण । ये ते सर्वलोकधातुतर्गतकाया न च धर्मधातुसभेदविहारिण ।
 ये ते सर्वानागतमल्पसवाप्तप्रणिधानाश्च, न च दीर्घहृत्कल्पसञ्जागतविहारविहारिण ।
 ये ते एकत्रापपाश्च न चरन्ति, सर्वलोकधातुषु च सदस्यन्ते, तेषामथ दुरासदधर्म
 30 दिगलुप्रवेशविहारविहारिणा दुराशेषविहारविहारिणा गम्भीरविहारविहारिणाम् अद्वयविहार-
 विहारिणाम् अन्धेयविहारविहारिणां नि प्रतिपक्षविहारविहारिणाम् अनुप-रुम्भविहारविहा

रिणां निम्प्रपञ्चविहारविहारिणां महामैत्रीमहाकरुणाविहारविहारिणां सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्ध-
 दुरवगाहविहारविहारिणां सर्वमारविषयसमतिक्रान्तविहारविहारिणां सर्वलोकविषयानुपलित-
 विहारविहारिणां सर्वबोधिसत्त्वपारमिताविहारविहारिणां सर्वबुद्धविहारानुकूलविहारविहारिणा-
 मयं विहारः । ये ते सर्वनिमित्तापगतविहारिणश्च, न च श्रावकनियाममवक्रामन्ति । ये ते
 सर्वधर्मानुत्पादविहारविहारिणश्च, न च अनुत्पादधर्मतायां पतन्ति । ये तेऽशुभाविहारविहा- ६
 रिणश्च, न च रागविरागधर्मतां साक्षात्कुर्वन्ति, न च रागधर्मैः सार्धं संवसन्ति । ये ते मैत्री-
 विहारविहारिणश्च, न च दोषमलोपगतचित्ताः । प्रतीत्यसमुत्पादविहारविहारिणश्च अत्यन्तासंमू-
 ढाश्च सर्वधर्मेषु । ये ते चतुर्ध्यानविहारिणश्च, न च ध्यानवशेनोपपद्यन्ते । ये ते चतुरप्रमाण-
 विहारविहारिणश्च, न च रूपधातुगतिं गच्छन्ति सर्वसत्त्वपरिपाचनार्थम् । ये ते चतुरारूप्य-
 समापत्तिविहारविहारिणश्च, न चारूप्यधातुगतिं गच्छन्ति महाकरुणापरिगृहीतत्वात् । ये ते 10
 शमयविषयनाविहारविहारिणश्च, न चात्मना विद्याविमुक्तिं साक्षात्कुर्वन्ति सर्वसत्त्वपरिपाकाय ।
 ये ते महोपेक्षाविहारविहारिणश्च, न च सत्त्वधातुं परित्यजन्ति । ये ते शून्यताविहारविहा-
 रिणश्च, न च दृष्टिगतसंनिश्रिताः । ये ते आनिमित्तगोचराश्च निमित्तचरितसत्त्वनयाभि-
 मुक्ताश्च । ये ते सर्वप्रणिधानविगताश्च बोधिसत्त्वप्रणिधानव्यवच्छिन्नाश्च । ये ते सर्वकर्म-
 क्लेशवशवार्तेनश्च, सत्त्वपरिपाकाय च कर्मक्लेशवशानुगाः संदश्यन्ते । ये ते च्युत्युपपत्तिपरि- 15
 ज्ञाताविनश्च, जन्मच्युतिमरणं च संदर्शयन्ति । ये ते सर्वगतिव्यतिवृत्ताश्च, सर्वगतिषु च
 गच्छन्ति सर्वविनयवशेन । ये ते मैत्रीविहारिणश्च, न क्वचिदनुनयविहारिणः । ये ते
 करुणाविहारिणश्च, न क्वचिदनुसंशयदर्शनविहारिणः । ये ते मुदिताविहारिणश्च नित्योद्धिमाश्च
 दुःखितसर्वव्यवलोकरुनतया । ये ते उपेक्षाविहारिणश्च परकार्येषु । ये ते नवानुपूर्वविहार-
 समापत्तिविहारिणश्च, न कामधारूपपत्तिविशुभुस्तकाः । ये ते सर्वोपपत्यनिश्रितविहारिणश्च, 20
 न च भूतकोटीसाक्षात्करणविहारिणः । ये ते त्रिभिन्नोक्षविहारिणश्च, न च श्रावकविमुक्ति-
 स्पर्शविहारिणः । ये ते चतुरार्यसत्यव्यवलोकरुनविहारिणश्च, न च फलसाक्षात्करणविहारिणः ।
 ये ते गम्भीरप्रतीत्यसमुत्पादच्युपपरीक्षणविहारिणश्च, न चाल्यन्तनिपतनविहारिणः । ये
 ते आर्याष्टाङ्गमार्गभावनविहारिणश्च, न चाल्यन्तनिर्माणविहारिणः । ये ते पृथग्जनभूमि-
 समतिक्रान्तविहारिणश्च, न च श्रावकप्रत्येकबुद्धभूमिपतनविहारिणः । ये ते पञ्चोपादान- 25
 स्कन्धपरिज्ञानविहारिणश्च, न चाल्यन्तस्कन्धनिरोधविहारिणः । ये ते चतुर्मारपसमति-
 श्रान्तविहारिणश्च, न च मारकल्पनविहारिणः । ये ते पढायतनसमतिक्रान्तविहारिणश्च,
 न चाल्यन्तानभिनिर्वृत्तिविहारिणः । ये ते तयताविहारिणश्च, न च भूतकोट्यापतन-
 विहारिणः । ये ते सर्वपाननिर्माणसंदर्शनविहारिणश्च, न च महापानप्यनविहारिणः,
 सेवामयं सर्वगुणविहारिणां विहारः ॥

अथ एतद् सुधनः श्रेष्ठिदारकमन्त्र्यां वेलायानिना गाया अभाषत-

इह सो महाकरुण म्हाभि निगुन्दुदि-

मैत्रेय मैत्रेयिरे लोकादिताभिष्टुक्तः ।

अभिषेकभूमिस्थित ज्येष्ठसुतो जिनानां
 विहराति बुद्धविषयं अनुचिन्तयन्तः ॥ १ ॥
 सर्वेष चो जिनसुतान महायशानां
 महाज्ञानगोचर विमोक्षप्रतिष्ठितानाम् ।
 ये धर्मधातु विचरन्ति असज्जमाना
 आवासु तेपमयमप्रतिपुद्गलानाम् ॥ २ ॥
 दमदानशीलक्षमधीर्यबलौद्गतानां
 ध्यानैरभिज्ञबलपारगतिगतानाम् ।
 प्रज्ञाउपायप्रणिधानबलस्थितानां
 महायानपारमिगतानमर्थं विहारः ॥ ३ ॥
 एषो असङ्गमतिना विपुलाशयानां
 आकाशगोचररतानमनिश्रितानाम् ।
 सर्वत्रियध्वस्फरणानमनाश्रुतानां
 आवासु सर्वभवभावविभावितानाम् ॥ ४ ॥
 ये सर्वधर्मअनुत्पादनप्रविष्टा
 विमृशन्ति धर्मप्रकृतिं गगनस्वभावाम् ।
 न करोन्ति निश्चयु क्वचिद्गगने व पक्षी
 तेषां विहारु अयु ज्ञानविशारदानाम् ॥ ५ ॥
 ये रागदोषमय मोहस्वभाव ज्ञात्वा
 संकल्पहेतुजनितानां पितृप्रवृत्तिम् ।
 निर्विकल्पयन्ति च विरागमयीह तेषां
 शान्तप्रशान्त्युमगतानमर्थं विहारः ॥ ६ ॥
 ये ते प्रमोक्षसुखसखल्यार्थगर्हा-
 स्कन्धास्तथायतनसत्त्वप्रतीत्यतां च ।
 प्रपरीक्षमाण न पतन्ति विदू प्रशान्ति-
 प्रज्ञाउपायकुशलानमर्थं विहारः ॥ ७ ॥
 ये ते अनावरणज्ञानदिशं प्रविष्टा
 जिनक्षेत्रे सत्त्वपरिकल्पविकल्पशान्ता ।
 भावस्वभावरहिता न निमृषन्ति धर्मान्
 आवासु तेपमय शान्तिपरायणानाम् ॥ ८ ॥
 ये ते असङ्गचरिता इम धर्मधातुं
 विचरन्ति भावैकिगता खगजायुभृताः ।

- सर्वं निकेतविगता अनिकेतचारी
तेषामनिश्रितमतीनमयं विहारः ॥ ९ ॥
- ये दृष्टिदुर्गतिगतां जनतामखिन्नां
दुःखान्तरां कटुक वेदनं वेदयन्तीम् ।
मैत्रप्रभाय शमयन्ति अपायं सर्वान्
आवाप्तु तेषमयं मैत्रकृपाशयानाम् ॥ १० ॥
- संसारसंकटगतार्थपयप्रनष्टं
जाल्यन्धसार्थमिव दैशिकविप्रहीणम् ।
ये प्रेक्ष्य लोकमिह मोक्षपथे प्रणेन्ति
सार्थातिवाहसदृशानमयं विहारः ॥ ११ ॥
- ये जातिशोकजरमृत्युवशोपनीतं
दृष्ट्वा जगन्नमुचिस्कन्धवपाशवद्धम् ।
संप्रापयत्यभयक्षेमदिशं विमोच्य
शूराण तेषमयमा(वा)प्तु सुदुर्जयानाम् ॥ १२ ॥
- क्लेशातुरं जनमिमं व्यवलोकयित्वा
समुदानयन्त्यमृतज्ञानमहौषधानि ।
परिमोचयन्ति विपुलां करुणां जनित्वा
महवैद्यराजसदृशानमयं विहारः ॥ १३ ॥
- ये ते निशाम्य जनतां दुखितामत्राणां
शोकाकरे पतित मृत्युसमुद्रगामि ।
तारेन्ति कृत्व महतीं शुभधर्मनावं
तेषां विहारमयं दाशसुतोपमानाम् ॥ १४ ॥
- ये क्लेशसागरचरां जनतां निशाम्य
सर्वज्ञचिचरतनाशयशुद्धसत्त्वा ।
अम्युद्धरन्ति भवसागरमोतरित्वा
कैवर्तपुत्रसदृशानमयं विहारः ॥ १५ ॥
- प्रणिधानआलयगता कृपमैत्र्यदृष्ट्वा
ये सर्वसत्त्वभवनान्यवलोकयित्वा ।
अम्युद्धरन्ति जनतां भवसागरस्थां
गरुडेन्द्रपोतसदृशानमयं विहारः ॥ १६ ॥

ये धर्मधातुगगने शशिसूर्यभूता
 विचरन्ति सत्त्वभवनप्रतिभासप्राप्ताः ।
 प्रणिधानमण्डल * * * * ज्ञानरश्मी
 लोकप्रभासकरणानमयं विहारः ॥ १७ ॥
 5 ये एकसत्त्वपरिपाचनताय धीरा
 तिष्ठन्ति कल्पनयुतानपरान्तनिष्ठा ।
 यय एकि सत्त्वि तय सर्वजगत्प्रशोपम्
 आवासु तेपमय लोकपरायणानाम् ॥ १८ ॥
 ये एकक्षेत्रप्रसरे अपरान्तकल्पान्
 10 विचरन्ति चारिक जगार्थमखिलवीर्याः ।
 यय एकक्षेत्रि तय सर्वदशदिशासु
 आवासु तेपमय वज्रदृढाशयानाम् ॥ १९ ॥
 ये धर्ममैघ सुगतान दशदिशासु
 एकासने स्थित पिबन्ति असंप्रमृष्टाः ।
 15 अपरान्तकल्पनियुतान्यवितृप्तचित्ता
 सहबुद्धिसागरसमानमयं विहारः ॥ २० ॥
 ये क्षेत्रसागर व्रजन्ति अनाभिलाष्यान्
 प्रविशन्ति चो परिपसागर नायकानाम् ।
 ये पूजसागर त्रिचित्र जिने करोन्ति
 20 तेषामसङ्गचरणानमयं विहारः ॥ २१ ॥
 ये चार्यसागरप्रविष्टमनन्तमध्यात्
 प्रणिधानसागर विगाह्यमान धीराः ।
 बहुकल्पसागर चरन्ति जगद्धितार्था
 तेषां विहारु अयु सर्वगुणाकराणाम् ॥ २२ ॥
 25 ये एकि बालपथि उत्तरमान क्षेत्रात्
 बुद्धांश्च सत्त्व तय कल्प अनन्तमध्यान् ।
 प्रविशन्ति एन्त न पुना च उपेन्ति सीमां
 तेषामसङ्गनयनानमयं विहारः ॥ २३ ॥
 ये एकचित्तक्षणि कल्पमहासमुद्रान्
 30 प्रविशन्ति क्षेत्र तय बुद्धजगत्प्रचारान् ।
 तेषामनाथरणज्ञानमत्तिस्थितानाम्
 एषो विहार गुणपारमितोद्भूतानाम् ॥ २४ ॥

- ये सर्वक्षेत्रपरमाणुरजान् गणित्वा
 विन्दुप्रमाण तुलयित्व जलौघ सर्वम् ।
 तावत्प्रमाणप्रणिधीनभिनिर्हरन्ति
 तेषामसङ्गतगतानमयं विहारः ॥ २५ ॥
- प्रणिधानधारणिसमाधिमुखप्रवेशान्
 ध्याना विमोक्ष प्रणिधानमुखानि चैव ।
 अभिनिर्हरन्ति विचरन्ति अनन्तकल्पान्
 इह ते प्रविष्ट सुगतान सुताः स्मृतीमाः ॥ २६ ॥
- इह ते स्थिता जिनसुता विविधा विचित्रा
 अभिनिर्हरन्ति बह्वशास्त्रकार्ययुक्ताः ।
 सौल्यावहानि जगतामिह शिल्पस्थाना-
 न्यनुचिन्तयन्त विहरन्ति सतां विहारः ॥ २७ ॥
- इह ते स्थिता महअभिज्ञउपायज्ञाने
 यावन्त सत्त्वगतिभेद दशदिशासु ।
 सर्वत्र जन्मच्युतिभेद विदर्शयन्ति
 मायागते स्थित विमोक्ष असङ्गचर्याः ॥ २८ ॥
- इह ते स्थिता प्रथमचित्तसमुद्भवाद्यां
 दर्शन्ति धर्मचर्यां वसुधर्मनिष्ठाम् ।
 आपूर्य निर्मितधनैरपि धर्मधातुम्
 एवं विकुर्वितशतान्युपदर्शयन्ति ॥ २९ ॥
- ये एकचित्तप्रसरेण विबुद्ध बोधिं
 प्रविशन्ति ज्ञानमतिकर्म अनन्तमध्या ।
 संमोहकेत्वव्रजि लोके य चिन्तयान्
 एवं दुरासदगतानमयं विहारः ॥ ३० ॥
- एषो असङ्गमतिनामनावरणधर्मधातुचरणानाम् ।
 अनिल्भमगोचराणां विहार विमलाशयमतीनाम् ॥ ३१ ॥
- ये ते असङ्गचारी अतिकेतविहारि सर्वक्षेत्रेषु ।
 अद्वयज्ञानविहारी असु तेप विहारु असमानाम् ॥ ३२ ॥
- खप्रकृतिसमान् य एते धर्मानालयान् शान्तान् ।
 विहरन्ति गगनगोचर तेषयमावासु तिरजानाम् ॥ ३३ ॥
- इह ते कृपाशयमती स्थित्वा जगदीक्ष्य दुःखशोकहृतम् ।
 लोकहितचिन्तनपटा विहरन्ति महकरुणलाभी ॥ ३४ ॥

6

10

15

20

25

30

- इह ते अनन्तरहिता दृश्यन्ते सर्वसत्त्वभवनेषु ।
शशिसूर्यमण्डलसमाधि मुक्त संसारपाशेभ्यः ॥ ३५ ॥
- इह ते स्थिता जिनसुताः सर्वजिनानां च पादमूलेषु ।
दृश्यन्ति सर्वक्षेत्रेष्वनन्तकल्पान् क्षपयमाणाः ॥ ३६ ॥
- ४ इह ते जगदण्डसमैः सर्वजिनसुताश्रयप्रमाणैश्च ।
सर्वदिशोऽनयशेषाः स्फुरन्ति निर्माणभेदेषु ॥ ३७ ॥
- इह ते प्रविष्ट शूराः सर्वं जिनगोचरं तुलयमाना ।
विहरन्ति कल्पनयुतान्न चापि वृत्तिं समुपयान्ति ॥ ३८ ॥
- इह ते समाधिनयुतानभिलाष्यानि प्रतिक्षणं बुद्ध्या ।
१० दर्शन्ति बुद्धविषयं यथा समाधिप्रवेशेन ॥ ३९ ॥
- इह ते क्षणावलम्बा कल्पक्षेत्राणि बुद्धनामानि ।
प्रविशन्ति विपुलबुद्धी कल्पान् क्षपयन्त्यपरिमाणान् ॥ ४० ॥
- इह ते स्थिताप्रमेयाकल्पान् प्रविशन्ति एकचित्तेन ।
परिकल्पसंज्ञविगता जगतः संज्ञावशगतेन ॥ ४१ ॥
- १५ इह ते समाधिभवनप्रतिष्ठ पश्यन्ति त्रयोऽध्वानः ।
एकक्षणकोटिप्राप्ता विमोक्षभवने विचरमाणाः ॥ ४२ ॥
- इह ते स्थिता विहारे पर्यङ्कनियण्णानुच्चलितकायाः ।
सर्वेषु क्षेत्रेषु युगपद्दृश्यन्ति सर्वगताः ॥ ४३ ॥
- इह विहरन्तो वृषभी धर्मसमुद्रात्पिबन्ति सुगतानाम् ।
२० अवतीर्णं ज्ञानसागरमक्षयगुणपारमिताप्राप्ताः ॥ ४४ ॥
- इह सर्वक्षेत्रसंख्यां कल्पानां चैव धर्मसंख्यां च ।
सर्वजिनानां संख्यां चिन्तेन्ति अनावरणचिन्ती ॥ ४५ ॥
- इह ते स्थिता जिनसुता यावत् क्षेत्रास्त्रियध्वसंख्याताः ।
एकक्षणेन तेषां संभवविभवं विचिन्वन्ति ॥ ४६ ॥
- २५ इह ते स्थिता जिनानां चर्यां प्रणिधिं च इन्द्रियं जगताम् ।
पश्यन्त्यस्मतायो जिनसुतभवने विचरमाणाः ॥ ४७ ॥
- एकरजामशतान् ये सर्वरजसमाननावरण अस्याम् ।
पश्यन्ति पर्यसागरक्षेत्रान् सत्त्वानि कल्पांश्च ॥ ४८ ॥
- सर्वरजामेषु एवं परिषक्षेत्राणि सत्त्वनकल्पांश्च ।
३० प्रतिभासगतान् सर्वान् सुविभक्तान् संप्रपश्यन्ति ॥ ४९ ॥

इह ते धर्मस्वभावं सर्वक्षेत्राण्यकल्पसंयुद्धान् ।

भाणस्वभावविगतानसंभवनयैर्विचिन्वन्ति ॥ ५० ॥

स्थितेह सत्त्वसमतां धर्मेषु बुद्धसमतां च प्रेक्ष्य ।

त्र्यध्वनि क्षेत्रसमतां प्रणिधानसमतां च प्रविशन्ति ॥ ५१ ॥

विनयन्ति सत्त्वनयुतानन्ये मह्यन्ति बुद्धनयुतानि ।

विमृषन्त्यपरे धर्मानिह ते भयनवरे स्थिता धीराः ॥ ५२ ॥

कल्पनयुतैर्न येषां प्रणिधानज्ञानविषयमतिकल्पाः ।

शक्या मया हि बक्तुं निस्तीर्णोऽनन्तु बुद्धीनाम् ॥ ५३ ॥

तेषामनिन्दितानां अनावरणगोचरं च निरतानाम् ।

आवासं वन्देऽहं कृतकरणकोशः प्रणतकायः ॥ ५४ ॥

तमपि जिनज्येष्ठसुतं निरावरणचर्यमार्यमैत्रेयम् ।

निरुपमविशुद्धबुद्धिं तदनु स्मृतिमां प्रणिपतामि ॥ ५५ ॥

इति हि सुधनः श्रेष्ठिदारको वैरोचनव्यूहालंकारगर्भमहाकूटागारनिवासिनो बोधि-
सत्त्वानेवं च अप्रमाणैर्बोधिसत्त्वस्तवैरभिष्टुत्य वन्दित्वा नमस्कृत्य प्रणिपत्य उद्दीक्ष्य चित्रीकृत्य
आमुखीभूय अभिसंप्रुज्य वैरोचनव्यूहालंकारगर्भस्य महाकूटागारस्य मूलेऽतिष्ठन्मैत्रेयस्य बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य दर्शनमभिलषमाणो मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य समवधानमाकाङ्क्षमाणः ।
सोऽद्राक्षीन्मैत्रेयं बोधिसत्त्वं बहिर्धां कूटागारस्य अन्यतमस्माब्देशादागच्छन्तमनेकप्राणि-
शतसहस्रपरिवारमनेकदेवनागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगेन्द्रपुरस्कृतं यामदक्षिणाम्यां
शक्रब्रह्मलोकपालैर्नमस्यमानं जन्मभूमिकैश्च बहुभिर्ज्ञातिसंवन्धिभिर्ब्राह्मणशतसहस्रैः परिवृतं
पुरस्कृतं वैरोचनव्यूहालंकारगर्भकूटागाराभिमुखमागच्छन्तम् । दृष्ट्वा च तुष्ट उदग्र आत्तमनाः
प्रमुदितः प्रीतिसौमनस्यजातो येन मैत्रेयो बोधिसत्त्वस्तेनाभिमुखो भूत्वा दूरत एव मैत्रेयस्य
बोधिसत्त्वस्य सर्वशरीरेण प्रणिपतितः ॥

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वः सुधनं श्रेष्ठिदारकं व्यवलोक्य सर्वपर्षदो दक्षिणेन
हस्तेनोपदर्श्य भूतैर्गुणैः संवर्णयन् गाथाभिरच्यभाषत-

पश्ययेमु सुविशुद्धआशयं

सूधनं दृढधनान आत्मजम् ।

एषमाशु वरबोधिचारिका-

मागतो मम समीपि पण्डितः ॥ ५६ ॥

स्वागतं ति कृपमैत्रसंभव

स्वागतं विपुलमैत्रमण्डला ।

स्वागतं प्रशमशान्तिलोचन

मा किलाम्यसि चरन्तु चारिकाम् ॥ ५७ ॥

- एहि स्वागतु विशुद्धआशया
 एहि स्वागतमखिन्नमानसा ।
 एहि स्वागतमलीनइन्द्रिया
 मा किलाम्यसि चरन्तु सूत ॥ ५८ ॥
- 5 सर्वधर्मविचाराय उत्थिता
 सर्वसत्त्वविनयाय उत्सुका ।
 सर्वमित्रभजनाय प्रस्थिता
 स्वागतं ति अचला दृढव्रता ॥ ५९ ॥
- 10 स्वागतं शुभपथेन आगता
 स्वागतं गुणपथे प्रतिष्ठिता ।
 स्वागतं जिनपथेन प्रस्थिता
 मा श्रमं किल समर्थस्व क्वचित् ॥ ६० ॥
- 15 एहि स्वागतु गुणेषु तन्मया
 स्वागतं ति कुशलानि(भि)स्वन्दित (?) ।
 साधु स्वागतमनन्तगोचरा
 दर्शनं तत्र सुदुर्लभं जगे ॥ ६१ ॥
- लाभालाभसमतुल्यमानसा
 निन्दद्दुःखअयशोविवर्जिता ।
 लोकधार्मिकमल्लोपलोपमा
 20 साधु स्वागतमभ्रान्तमानसा ॥ ६२ ॥
- मायशाठ्यधिगता शुभाशय
 मानदर्पविगता सुभाजन ।
 क्रोधरोपविगता अनुन्नत
 साधु ते दर्शनं सुदर्शनम् ॥ ६३ ॥
- 25 एहि सर्वदिशगोचरामुखा
 एहि सर्वदिशक्रोशसम्भवा ।
 एहि सर्वजिनक्रोशवर्धना
 स्वागतं ति अकिलान्तमानसा ॥ ६४ ॥
- एहि स्वागतु त्रियब्धगोचरा
 30 धर्मधातुअधिमुक्तिमण्डला ।
 सर्वदुद्धगुणगर्भसंभवा
 स्वागतं ति अकिलान्त सूत ॥ ६५ ॥

एहि मञ्जुशिरिज्ञानपङ्कज एहि मेघशिरितोयवर्धित । एहि सर्वजिनपुत्रप्रेषित दर्शयामि ति अनावृतां दिशम् ॥ ६६ ॥	
पश्यथ प्रणिधिजालु कीदृशं धर्मधातुस्फरणं अचिन्तियम् । बोधिसत्त्वचरिमार्गकर्षणं विस्तरन्तु सुधनो इहागतः ॥ ६७ ॥	5
एपमाणु सुगतान गोचरं मार्गमाणु निरजान चारिकाम् । पृच्छमान प्रणिधानसागरं आगतो अयमखिन्नमानसः ॥ ६८ ॥	10
यत्र शिक्षित अतीत नायकाः शिक्षिषेन्ति तथ ये अनागताः । तिष्ठता च सुगतान या चरी पृच्छमाणु अयु तामिहागतः ॥ ६९ ॥	15
एति मित्र मम धर्मभागकाः सर्नधर्मप्रतिपत्तिदेशकाः । बोधिसत्त्वचरिमार्गदेशका एवचित्त अयमागतो इह ॥ ७० ॥	20
बोधिसत्त्व मम बुद्धिवर्धिका बुद्धपुत्र मम बोधिदायकाः । एति मित्र मम बुद्धवर्णिता एवचित्तकुशलो इहागतः ॥ ७१ ॥	
मातृभूत जनकायिमे मम धात्रिभूत गुणस्तन्यदायकाः । बोधिअङ्गपरिपालकाः सदा एति मित्र आहितान्निरारकाः ॥ ७२ ॥	25
वैद्यभूत जरमृत्युमोचकाः शक्रभूत अमृताभिवर्षिकाः । चन्द्रभूत शुभपूर्णमण्डलाः सूर्यभूत शिवमार्गदर्शकाः ॥ ७३ ॥	30

- एहि स्वागतु विशुद्धआशया
 एहि स्वागतमखिन्नमानसा ।
 एहि स्वागतमलीनइन्द्रिया
 मा किलाम्यसि चरन्तु सूरत ॥ ५८ ॥
- 5 सर्वधर्मविचराय उत्थिता
 सर्वसत्त्वरविनयाय उत्सुका ।
 सर्वमित्रभजनाय प्रस्थिता
 स्वागत ति अचला दृढव्रता ॥ ५९ ॥
- 10 स्वागत शुभपथेन आगता
 स्वागत गुणपथे प्रतिष्ठिता ।
 स्वागत जिनपथेन प्रस्थिता
 मा श्रम किल समर्थस्व क्वचित् ॥ ६० ॥
- 15 एहि स्वागतु गुणेषु तन्मया
 स्वागत ति कुशलानि(भि)स्यन्दित (१) ।
 साधु स्वागतमनन्तगोचरा
 दर्शन तव सुदुर्लभ जगे ॥ ६१ ॥
 लभालाभसमतुल्यमानसा
 निन्ददु खअपशोचिर्वर्जिता ।
 लोकधार्मिकमलोत्पलोपमा
- 20 साधु स्वागतमभ्रान्तमानसा ॥ ६२ ॥
 मायशाठ्यविगता शुभाशय
 मानदर्पविगता सुभाजन ।
 क्रोधरोपनिगता अनुन्नत
 साधु ते दर्शन सुदर्शनम् ॥ ६३ ॥
- 25 एहि सर्वदिशगोचरामुखा
 एहि सर्वदिशानोशसभया ।
 एहि सर्वजिनकोशार्थना
 स्वागत ति अकिलान्तमानसा ॥ ६४ ॥
 एहि स्वागतु त्रिपथगोचरा
 धर्मघातुअधिमुक्तिमण्डरा ।
 30 सर्वसुद्धगुणगर्भसभवा
 स्वागत ति अकिलान्त सूरत ॥ ६५ ॥

- एहि मञ्जुशिरिज्ञानपङ्कज
 एहि मेघशिरितोयवर्धित ।
 एहिं सर्वजिनपुत्रप्रेषित
 दर्शयामि ति अनावृतां दिशम् ॥ ६६ ॥
- पश्यथ प्रणिधिजालु कीदृशं 5
 धर्मधातुस्फरणं अचिन्तियम् ।
 बोधिसत्त्वचरिमार्गकर्षणं
 विस्तरन्तु सुधनो इहागतः ॥ ६७ ॥
- एपमाणु सुगतान गोचरं
 मार्गमाणु विरजान चारिकाम् । 10
 पृच्छमान प्रणिधानसागरं
 आगतो अयमखिन्नमानसः ॥ ६८ ॥
- यत्र शिक्षित अतीत नायकाः
 शिक्षिपेन्ति तथ ये अनागताः ।
 तिष्ठतां च सुगतान या चरी 15
 पृच्छमाणु अयु तामिहागतः ॥ ६९ ॥
- एति मित्र मम धर्मभागकाः
 सर्वधर्मप्रतिपत्तिदेशकाः ।
 बोधिसत्त्वचरिमार्गदेशका
 एवचित्त अयमागतो इह ॥ ७० ॥ 20
- बोधिसत्त्व मम बुद्धिर्वर्धिका
 बुद्धपुत्र मम बोधिदायकाः ।
 एति मित्र मम बुद्धवर्णिता
 एवचित्तकुशलो इहागतः ॥ ७१ ॥
- मातृभूत जनकायिमे मम 25
 धात्रिभूत गुणस्तन्यदायकाः ।
 बोधिअङ्गपरिपालकाः सदा
 एति मित्र अहितान्निवारकाः ॥ ७२ ॥
- वैद्यभूत जरमृत्युमोचकाः
 शक्रभूत अमृताभिवर्षिकाः । 30
 चन्द्रभूत शुभपूर्णमण्डलाः
 सूर्यभूत शिवमार्गदर्शकाः ॥ ७३ ॥

मेरुभूत सम मित्रशत्रुषु
सागरोपम अक्षोभ्यचेतसः ।
कर्णधारपरिपालकोपमा
एवचिन्ति सुधनो इहागतः ॥ ७४ ॥

6

शरभूत अभयप्रदायकाः
सार्यवाह शरणं परायणम् ।
नायका मम सुखंददा इमे
एवचित्त अयु मित्र सेवते ॥ ७५ ॥

10

सर्वधर्मदिशसुदर्शकाः सदा
सर्वबुद्धगुणज्ञानदर्शकाः ।
सर्वदुर्गतिअपायशोधका
एति मित्र मम साधु दर्शकाः ॥ ७६ ॥

15

एति सर्वजिनकोशदायका
एति सर्वजिनगङ्घरक्षकाः ।
एति सर्वजिनगुह्यधारका
एव मित्र भजतेप पण्डितः ॥ ७७ ॥

20

ज्ञानसंपद अतो विशुध्यते
रूपभोगकुलजन्मसपदः ।
* * * * अतो न दुर्लभा
एवमाशय अयमिहागतः ॥ ७८ ॥

25

पश्यथा अयमुदारआशय
सेवमान इम मित्र पण्डितः ।
यादृशीं प्रतिजनेति सूरत
एव यूयमनुशिक्षयो सदा ॥ ७९ ॥

30

एष पूर्वशुभपुण्यहेतुना
दृष्टमञ्जुशिरि बोधिप्रस्थितः ।
अनुशास्ति अयु तस्य कुर्वतो
पश्यया कयमटस्यखेदवान् ॥ ८० ॥

एष सर्वसुखसौख्य उज्ज्वय
उत्सृजित्य अमरोपमं गृहम् ।
धात्रिमातृपितृभोगनिस्तरं
दासभूत इम मित्र सेवते ॥ ८१ ॥

धर्मधातुगगने महाप्रभो
दुद्धसूर्य समुदेप्यते अयम् ॥ ८९ ॥

मैत्रचन्दनसमानशीतलः

सर्वसत्त्वसमचित्त सुप्रभः ।

6

शुक्लधर्मपरिपूर्णमण्डलो

दुद्धचन्द्र समुदेप्यते अयम् ॥ ९० ॥

आशये दृढतलप्रतिष्ठितो

बोधिचर्य अनुपूर्व उद्भूतः ।

सर्वधर्मरतनाम्नो ह्ययं

10

ज्ञानसागरधरो भविष्यति ॥ ९१ ॥

बोधिचित्तभुजगेन्द्रसमभो

धर्मधातुगगने समुद्भूतः ।

धर्ममेवयुगपत्प्रवर्षणे

सर्वशुक्लफलसस्यवर्धनम् ॥ ९२ ॥

15

शुद्धवर्ति त्रिमल तमोहर

मैत्रल्लेहसृतिभाजन दृष्टम् ।

बोधिचित्तविमलाम्बिसुप्रभं

धर्मदीपमसु जालविष्यति ॥ ९३ ॥

बोधिचित्तकललः कृपार्थुदो

20

मैत्रपेशि रण्यनाशयो धनः ।

बोधिअङ्गअनुपूर्वसंभवो

बुद्धगर्भ अयु सप्रवर्धते ॥ ९४ ॥

पुण्यगर्भमभिवर्धयिष्यति

ज्ञानगर्भमपि शोधयिष्यति ।

25

ज्ञानगर्भु समुद्दिश्यते अयं

यादृशः प्रणिधिगर्भसमनः ॥ ९५ ॥

ईदृशः करुणमैत्रवर्मितः

सत्त्वमोचनमती हिताशयः ।

दुर्लभो जगि सदेवमातुषे

30

यादृशो अयु निशुद्धमानसः ॥ ९६ ॥

- ईदृशाशयसुमूलसंस्थितो
 ईदृशो दृढप्रयोगवर्धितः ।
 ईदृशस्त्रिभवच्छादनप्रभो
 ज्ञानवृक्ष फलदः सुदुर्लभः ॥ ९६ ॥
- एष गुणसंभवनार्थिकः 5
 सर्वधर्मपरिपृच्छनार्थिकः ।
 सर्वसंशयविदारणार्थिकः
 सर्व मित्र भजते अतन्द्रितः ॥ ९७ ॥
- एष मारकालिकेशसूदनो
 एष दृष्टिमलवृष्णशोधनः । 10
 एष सर्वजगमोक्षणोद्यतः
 एष ते सद्विशेषपण्डितः ॥ ९८ ॥
- एष दुर्गति विशोधयिष्यति
 एष स्वर्गमुपदर्शयिष्यति ।
 मोक्षमार्गमुपनेष्यते जगत् 15
 यादृशे गुणपथे प्रतिष्ठितः ॥ ९९ ॥
- एष सर्वगतिदुःखमोचको
 एष सर्वगतिसौख्यदायकः ।
 एष सर्वभवपाशच्छेदनो
 भेष्यते भगतीनिपूदनः ॥ १०० ॥ 20
 दृष्टिसंकट निमोचयिष्यति
 वृष्णजाललत छेदयिष्यति ।
 नन्दिरागमुपशोधयिष्यति
 भेष्यते वृभनमार्गदर्शकः ॥ १०१ ॥
- एष लोकशरणं परायणं 25
 एष सर्वजगति प्रभाकरः ।
 नायकास्त्रिमुने भविष्यति
 सर्वतो भगविभाजकोविदः ॥ १०२ ॥
- क्लेशमुत्तजनताविशोधकः
 कामपङ्कतरुतारको विदुः । 30
 संज्ञसक्तपरिमोचनो अथ
 बन्धमोक्षकरणो भविष्यति ॥ १०३ ॥

धर्मधातुतलभेदभासनो

लोकधातुतलभेदशो मनः ।

सर्वधर्मतलभेदपारणो

भेष्यसे सुधन प्रीतिमान् भव ॥ १०४ ॥

5

यादृशं तत्र प्रयोग सूत.

श्रद्ध यादृश तया अनिन्दितः ।

यादृशश्च गुणान्तराशयः

सर्वं आप परिपूरयिष्यति ॥ १०५ ॥

10

सर्वबुद्ध नचिरेण द्रक्ष्यसि

सर्वक्षेत्र नचिरेण यास्यसि ।

सर्वधर्म नचिरेण ज्ञास्यसि

तादृश ति शुभमात्मना कृतम् ॥ १०६ ॥

1

क्षेत्रसागर निशोधयिष्यसे

सत्त्वसागर निमोचयिष्यसि ।

15

चर्यसागर प्रपूरयिष्यसि

तादृशो * * प्रतिपत्तिसागर ॥ १०७ ॥

त्व भविष्यसि गुणान भाजन

त्व भविष्यसि द्युभान सभन ।

त्व भविष्यसि जिनोरसै समो

यादृश ति अधिमुक्तिमण्डलम् ॥ १०८ ॥

20

1

मारमण्डल पराजित त्वया

कर्ममण्डल निशोधित च ते ।

केशमण्डल निशोधित त्वया

यादृश ति प्रणिधानमण्डलम् ॥ १०९ ॥

25

ज्ञानवर्तनि निशोधयिष्यसे

धर्मवर्तनि प्रभारयिष्यसि ।

कर्मकेशदुख्यव्रवर्तनि

नोचिरेण विनिवर्तयिष्यसि ॥ ११० ॥

को, कल्पक, कल्पक, कल्पक

30

पञ्चगण्डगातिचक्रमोहितम् ।

- सर्वसत्त्वदुःखचक्रच्छेदनं
धर्मचक्रतरु वर्तयिष्यसि ॥ १११ ॥
- बुद्धवंशमनुधारयिष्यसि
धर्मवंश परिशोधयिष्यसि ।
- संघवंश परिकर्षयिष्यसे 5
रत्नसंभवकरो भविष्यसि ॥ ११२ ॥
- तृष्णाजाल विनिवर्तयिष्यसे
दृष्टिजालगहनं तथैव च ।
- दुःखजाल जगु मोचयिष्यसे
तादृशः प्रणिधिजालु शोषितः ॥ ११३ ॥ 20
- सत्त्वधातु परिपाचयिष्यसे
लोकधातु परिशोधयिष्यसि ।
- ज्ञानधातुमुत्थापयिष्यसे
आशयस्य तव धातु तादृशः ॥ ११४ ॥
- सर्वसत्त्वहितप्रीतिनन्दनो 15
बोधिसत्त्वकुलवंशनन्दनः ।
- सर्वबुद्धप्रणिधाननन्दनो
मेष्यसे सुधन नन्दिवर्धनः ॥ ११५ ॥
- सर्वसत्त्वगतिवासदर्शनः
सर्वक्षेत्रप्रतिभासदर्शनः । 20
- सर्वधर्मअवभासदर्शन-
स्त्वं भविष्यसि जिनः सुदर्शनः ॥ ११६ ॥ 4
- धर्मधातुअवभासनप्रभः
सर्वदुर्गतिशमंकरप्रभः ।
- मेष्यसे त्रिभवदुःखशंकरः 25
* * * * * ॥ ११७ ॥
- स्वर्गद्वारमुपदर्शयिष्यसे
बुद्धद्वारु निरिष्यसे जगे ।
- मोक्षद्वारमुपनेष्यसे जगत्
द्वारु तादृशु विशोधितं त्वया ॥ ११८ ॥ 30
- निष्यन्मार्ग विनिवर्तयिष्यसे
आर्यमार्ग जनतां विनेष्यसि ।

बोधिमार्गं तथ त्वं अनुद्धतो ।

मार्गसे दृढमते अतन्द्रितः ॥ ११९ ॥

त्वं भवार्णवगतानं देहिनां

दुःखपारगमनाय उत्सुकम् ।

5

तारयिष्यसि जगद्भवार्षा-
त्तादृशं भव महागुणार्णवः ॥ १२० ॥

क्लेशसागरं विशोष्य देहिनां

ज्ञानसूर्यवररश्मिसागरैः ।

तान्निवेश्य प्रतिपत्तिसागरे

10

ज्ञानसागरं प्रतिष्ठेयिष्यसि ॥ १२१ ॥

बुद्धिसागरं विवर्धयिष्यसि

चर्यसागरं विशोधयिष्यसि ।

सर्वबुद्धप्रणिधानसागरं

नोचिरेण अवगाहयिष्यसि ॥ १२२ ॥

15

क्षेत्रसागरं बहु प्रवेक्ष्यसि

द्रक्ष्यसे परिपसागरान् बहून् ।

बुद्धिसागरबलेन पण्डितः

* * * ॥ १२३ ॥

बुद्धमेधनयुतानि द्रक्ष्यसे

20

पूजमेघं विपुलां करिष्यसि ।

धर्ममेधनयुतानि श्रोष्यसि

तादृशां प्रणिधिमेघं कुर्वसि ॥ १२४ ॥

सर्वसत्त्वभवना स्फुरिष्यसे

सर्वक्षेत्रभवनानि यास्यसि ।

25

सर्वबुद्धभवनं प्रवेक्ष्यसे

तादृशाय दिशाय प्रस्थितः ॥ १२५ ॥

त्वं समाधिभवनं प्रवेक्ष्यसे

त्वं विमोक्षभवनानि लप्स्यसे ।

* * * * *

30

धर्मधातुभवनप्रतिष्ठितः ॥ १२६ ॥

सर्वसत्त्वभवने उदेष्यसे

चन्द्रसूर्यप्रतिभाससादृशः ।

उद्गमिष्यसि जिनान संमुखं

तादृशस्तव महापयोद्गमः ॥ १२७ ॥

त्वं चरिष्यसि नतः सुगोचरे

सर्वलोकअनिकेतगोचरे ।

त्वं भविष्यसि प्रशान्तगोचरः

तादृशस्तव अभिज्ञगोचरः ॥ १२८ ॥

इन्द्रजालतलभेदने विदुः

क्षेत्रजालतलभेद यावतः ।

नोचिरेण स्फुरमाणु पश्यसे

मारुतो व गगने असङ्गवान् ॥ १२९ ॥

धर्मधातुप्रसरं प्रवेक्ष्यसे

लोकधातुप्रसरान् गमिष्यसे ।

सर्वधुद्धप्रसरांस्त्रिपञ्चगान्

द्रक्ष्यसे सुधन प्रीति विन्दहि ॥ १३० ॥

मैव खेद जनयाहि सूरता

तुष्टि विन्दि विपुलां निरामिपम् ।

येन ते इमु विमोक्षु ईदृशो

दृष्टु पश्यसि च भूय द्रक्ष्यसे ॥ १३१ ॥

त्वं सुभाजन गुणान सूधना

* * * * * जिनानुशान्तिषु ।

त्वं समर्थ इमु धारितुं नयं

तेन पश्यसि इदं विजुर्वितन् ॥ १३२ ॥

येष कल्पनयुतैः सुदुर्लभं

दर्शनं कुतु गुणप्रमाणन ।

तेहि दृष्ट चरतो सुचारिकां

सुदुपुत्र अनिकेतगोचराः ॥ १३३ ॥

लाम भूय विपुला अचिन्तिया

स्वागन्तं च तव मानुषो भर ।

येन मञ्जुशिरि दृष्ट संतुग्-

भीदृशं कृतु गुणान भाजनम् ॥ १३४ ॥

सर्वदुर्गतिपथा निरर्धिताः

सर्वअक्षयअपापशोधकाः ।

5

10

15

20

25

30

दु खवर्म त्वयि सर्प उज्जिता
सर्वखेद च त्रिवर्जिता भव ॥ १३५ ॥

बालभूमि त्रिनिर्वर्तिता त्वया
बोधिसत्त्वगुणभूमिमुस्थितः ।

5

ज्ञानभूमि परिपूर्य उत्तमा
बुद्धभूमि नचिरेण लप्स्यसे ॥ १३६ ॥

बोधिसत्त्वचरि सागरोपमा
बुद्धज्ञाननिधि आऋशशादृशम् ।

तत्प्रमाणप्रणिधानसागरा

10

एष तानि भव तुष्टमानस ॥ १३७ ॥

ईदृशो अपरिखिन्नइन्द्रिया
आशयदृढप्रयोगनिश्चिता ।

ये भजन्ति इम मित्र ईदृशा
ते भवन्ति नचिरेण नायका ॥ १३८ ॥

15

दृष्ट सत्त्वं विनयगता बहु
बोधिसत्त्वचरि चित्र यावत् ।

मा तु जातु निमतिं करिष्यसे
सर्पधर्ममुख बोधिचारिकम् ॥ १३९ ॥

पुण्यसपद अचिन्तिया तव
अर्धधर्मगुणश्रद्धसपद ।

20

येन सपद इमा त्वमीदृशी
बुद्धपुत्र इह अद्य पश्यसि ॥ १४० ॥

पश्य लाभ तत्र कीदृशो महान्
पश्यतो जिनसुता निरन्तरम् ।

25

दर्शयन्ति प्रणिधी स्वकस्वका-
स्व च तानखिलतोऽनुगच्छसि ॥ १४१ ॥

दुर्लभा भवशतैरपीदृशा
बोधिसत्त्वचरितेषु भाजना ।

तेन चो जिनसुता निरन्तर
ते त्रिमोक्षणय दर्शयन्ति माम् ॥ १४२ ॥

30

कल्पकोटिनयुतानि ते जना
सप्तसन्ति सुगतात्मजे सह ।

तेऽपि तेषु न विदन्ति गोचरं
 नात्म तैर्हि गुणभाजनं कृतम् ॥ १४३ ॥
 त्वं शृणोपि इम ईदृशं नयं
 पश्यसे च * सुदुर्लभं जगे ।
 बोधिसत्त्वमहतां विकुर्वितं
 सूधना भव अप्रमानसः ॥ १४४ ॥
 सर्वबुद्ध समन्वाहरन्ति ते
 बोधिसत्त्व तव संप्रहृष्टिताः ।
 त्वं च तेष अनुशासनिस्थितः
 साधु सूधन सुजीवितं तव ॥ १४५ ॥
 बोधिसत्त्वकुलधर्मि वर्तसे
 शिक्षसे जिनसुतान त्वं गुणैः ।
 भेष्यसे सुगतवंशवर्धनः
 प्रीति विन्दहि उदार सुधना ॥ १४६ ॥
 सर्वबुद्ध पितरस्तवासमा
 बोधिसत्त्व तव सर्पिं भ्रातरैः ।
 बोधिअङ्ग तव सर्पिं ज्ञातयः
 त्वं सुजातु सुगतान ओरसः ॥ १४७ ॥
 धर्मराजकुलवंशधारिणो
 बोधिसत्त्वकुलवंशवर्धनः ।
 धर्मराजमचिरेण लप्स्यसे
 सूधना तुष्ट भव प्रीणितेन्द्रियः ॥ १४८ ॥
 सर्वबुद्धमभिषेकमुत्तमं
 नोचिरेण * * * लप्स्यसेऽदुतम् ।
 भेष्यसेऽसमसमैर्जिनैः
 तादृशो भव सभागनो भव ॥ १४९ ॥
 यादृशं वपति धीज यो नरो
 तादृशं लभति तस्य मो फलम् ।
 प्रीति विन्द त्रिपुलामचिन्तितया
 एव तेऽथ सम्न्वाग्याम्यन् ॥ १५० ॥

6

10

15

20

25

30

चीर्णं कल्पनयुतान ये चरी

वोधिसत्त्वनयुता अचिन्तिया ।

तेऽपि संपद लभन्ति नेदशी-

मेकजन्मि प्रतिलब्ध या त्वया ॥ १५१ ॥

5

सर्वमेतदिह मुक्तिः फलं

आशयस्य दृढवीर्यताय च ।

यस्य चारिक भवेदिषं प्रिया

सो धरेय सुधनस्य या चरी ॥ १५२ ॥

सर्वचर्यं प्रणिधानसंभवा

10

सर्वधर्मं अधिमुक्तिसंभवा ।

सुधन एव समुदानितास्त्वया

नित्यमेव हि विशेषचारिका ॥ १५३ ॥

यातुका भुजगचेतनोद्भवा-

स्तातुको भवति वारिसंभवः ।

15

यातुका प्रणिधिज्ञानगोचर-

स्तातुका स्फुरति बोधिचारिका ॥ १५४ ॥

एष मोक्षु तव दर्शितो तथा

भद्रनामचरियाय सूधन ।

एत ज्ञात्व स कदाचि भेष्यते

20

सेवमान इह मित्र तन्मयः ॥ १५५ ॥

कायकोटि स्मर पूर्विका त्वया

कामहेतु क्षयिता निरर्यकम् ।

अद्य बोधिय * मार्मणो ह्ययं

काय तर्जतु व्रतेन सुव्रतः ॥ १५६ ॥

25

कल्पकोटि अतिनामितास्त्वया

सर्वदुःखमनुभूतु संस्कृते ।

गङ्गवाटिकसमा विरागिता

बुद्ध नो च श्रुत ईदृशो नयः ॥ १५७ ॥

सो इदानि क्षण छन्ध मानुषो

30

बुद्धपाद् इमु मिमु ईदृशाः ।

श्रूयते च वरबोधिचारिका

विशुद्धि न भविष्यते कथम् ॥ १५८ ॥

भोति भूय सुगतान् संभवो मित्रधर्मश्रवणं च श्रूयते । नो च श्रूयति अयं पुनर्नयो आशयो यदि न भोति शोधितः ॥ १५९ ॥	
तेन श्रद्धमधिमुक्तिआशयं संजनित्व गुरुगौरवं परम् । काङ्क्षदृष्टिपरिखेदवर्जितो भूय भूय नयमीदृशं शृणु ॥ १६० ॥	5
तेषु लाभ परमा अचिन्तिया- स्तेषु मानुषभवः सुआगतः । यैरियं चरि प्रवेशमीदृशं श्रुत्व एव प्रणिधी भिर्निर्दिता ॥ १६१ ॥	10
तस्य सर्वि सुगता न दुर्लभा तस्य सर्वि जिनपुत्र नारतः । तस्य बोधयि न भूयु संशयो येन एव अधिमुक्ति शोधिता ॥ १६२ ॥	15
तेन सर्वि विनया न वर्जिताः तेन सर्वदुःखधर्म उञ्जिताः । तेन सर्वगुणसंग्रहः कृतः यो इमं नयु प्रविष्ट ईदृशम् ॥ १६३ ॥	20
नोचिरेण इमु कायु उञ्जिया बुद्धक्षेत्र परिशुद्ध यास्यसि । बोधिसत्त्वभवनं प्रवेक्ष्यसि द्रक्ष्यसे दशदिशे तथागतान् ॥ १६४ ॥	25
पूर्वहेतुघन तुभ्य सूधन प्रत्युत्पन्न अधिमुक्ति निश्चिता । मित्र सेवसि विशेषार्थिकः तेन वर्धयि जले ययोत्पलम् ॥ १६५ ॥	
सर्वमित्रअभिराधनाशया सर्वबुद्धआरागणाशयाः । सर्वधर्मपरिपृच्छनाशया उत्पिहो किलमयो न सुवता ॥ १६६ ॥	30

सूधनो वरप्रदृष्टमानसो

मैत्रकस्य क्षिपि तानि हर्षितः ।

तस्य शीर्षु परिमार्जते तदा

मैत्रनाथ सुधनं च भापते ॥ १७५ ॥

साधु साधु जिनपुत्र सूधन

यस्य ते अपरिखेद ईदृशः ।

त्वं भविष्यसि गुणान् भाजनं

मञ्जुघोषु यथ यादृशो व हम् ॥ १७६ ॥

श्रुत्व सूधन उदानुदानयि

दुर्लभा भवशतेषु ईदृशाः ।

मित्र येभिरिह मे समागमः

साधु आगमनमद्य मे इह ॥ १७७ ॥

साधु सत्त्वगुणपारमिगतो

मञ्जुघोष भवतोऽनुभासतः ।

मित्र लब्ध मय दुर्लभा इमे

मोतु मे लघु समागमस्त्वयि ॥ १७८ ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको मैत्रेयस्य बोधिरात्त्वत्पुत्रतः प्राञ्जलिः स्थित्वा एवमाह—
 अहमार्य अनुत्तराया सम्यक्संबोधायमिसप्रस्थितः । न च जानामि कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्व-
 चर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम् । आर्यमैत्रेयो व्यावृत्तः सर्वतयागतैरेकजातिप्रतिबद्ध-
 तया अनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ । यश्चैकजातिप्रतिबद्धोऽनुत्तरायां सम्यक्संबोधौ, स समतिक्रान्तः 20
 सर्वबोधिसत्त्वव्यवस्थानानि, सोऽत्रान्तो बोधिसत्त्वनियामम् । तेन परिपूरिताः सर्वपारमिताः ।
 सोऽनतीर्णः सर्वाशाक्षान्तिमुखानि । तेन प्रतिलब्धाः सर्वबोधिसत्त्वभूमयः । स विक्रीडितः
 सर्वनिमोक्षमुखेषु । तेन परिनिष्पादिताः सर्वसमाधयः । स गतिगतः सर्वबोधिसत्त्वगतिषु ।
 तेन प्रतिलब्धाः सर्वधारणीप्रतिभाना आलोचनयाः । स बशिप्राप्तः सर्वबोधिसत्त्वभारितासु ।
 तेन समुपार्जिताः सर्वबोधिसत्त्वसभाराः । स विक्रीडितः प्रज्ञोपायकौशल्यनयेषु । तेनोत्पा- 25
 दिता महामिज्ञाविद्याज्ञानालोकनयाः । स निर्यातः सर्वशिक्षासु । तेन परिशोधिताः
 सर्वबोधिसत्त्वचर्याः । तेनाभिनिर्हृतानि सर्वप्रणिधाननिर्माणमुखानि । तेन प्रतीयानि सर्व-
 तयागतव्याकरणानि । सोऽभिज्ञः सर्वयाननिर्माणमुखानाम् । तेन संधारितानि सर्वतयाधि-
 ष्टानानि । तेन संगृहीता सर्वबुद्धबोधिः । तेनाधारिताः सर्वतयागतकोशाः । स गजधरः
 सर्वतयागतगुह्यानाम् । स मूर्धप्राप्तः सर्वबोधिसत्त्वगुह्यमण्डलस्य । स शूरः सर्वकेशानश- 30
 विश्रोभितासु । स दैशिकः ससारादधीप्राप्तानाम् । स वैद्यः ज्ञेयातुराणाम् । सोऽप्रः
 सर्वसत्त्वानाम् । स इन्द्रः, स ज्येष्ठः सर्वार्थपुद्गलानाम् । स उत्तमः सर्वार्थश्रावकप्रत्येकबुद्धा-

- नाम् । स कर्णधार सत्सारसागरप्राप्तानाम् । तेनाकर्षित महत्सत्त्वमिन्द्रियोपायजालम् । तेन व्यग्रलोक्तानि परिपक्वजगदिन्द्रियाणि । स सप्रयुक्त सर्वसत्त्वानाम्, परिपायनयुक्त सर्वत्रोधिसत्त्वानाम् । स सगायनप्रयुक्त सर्वत्रोधिसत्त्वत्रियासु । स सस्थित सर्वतयागत पर्यमण्डपेषु । स प्रतिभासप्राप्त सर्वजगद्भवनेषु । सोऽनुपगन्त सर्वत्रोन्नयम् । स समतिक्रान्त सर्वमारविपयेभ्यः । सोऽनुगत सर्वबुद्धनिपयम् । सोऽनावरणप्राप्त सर्वत्रोधि-सत्त्वविपये । स पूजाप्रयुक्त सर्वतयागतानाम् । स एकोतीभागगत सर्वबुद्धधर्मेषु । तस्यान बद्धोऽभिर्षेकमदृष्ट । तेनाभ्यासित महाधर्मरायम् । सोऽभिषिक्त सर्वज्ञाननिपये । तत् प्रभय सर्वबुद्धधर्माणाम् । तस्य बोधिप्राप्त सर्वज्ञानाधिपत्यम् । तद्दत्तु मे आर्य-कथ बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिश्नितव्यम्, कथ प्रतिपत्तव्यम्, यथा प्रतिपद्यमानो
- 10 त्रोधिसत्त्वो बोधिमधिगच्छति, सर्वबुद्धधर्मान् प्रतिमानयति, यथानिमज्जित सत्त्वयातुमुच्चारयति, यथाभिरूढा प्रतिज्ञा निस्तारयति, महाबोधिचर्यारम्भ समाप्तासयति, संदेवक लोभ न निस्तदति, धामना सर्वबुद्धधर्मसंघान् व्यवच्छिनत्ति । बुद्धवशमशूचीकरोति त्रोधिसत्त्व बुद्धम् । सधारयति तथागतनेत्रीम् ॥

- अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्व सर्वं तत्पर्यमण्डलमत्रोक्त्य सुधन श्रेष्ठिदारत्रमुपदर्श
- 15 यज्ञेनमाह-पश्यथ कुल्पुत्रा इम श्रेष्ठिपुत्रम्, योऽयं मा बोधिसत्त्वचर्यागुणपरिनिष्पत्ति परिपृच्छति । एष मार्पा श्रेष्ठिदारक अनेन वीर्यारम्भेण, अनया आर्यिकतया, एतन् च्छेद समादानेन, एतया दृढाशयतया, अनिवर्त्यवीर्यतया, एतया बुद्धधर्मवृत्ततया, एतया विशेषपरिमार्गणतया, एतया दीप्तशिरश्चैत्रोपमतया, एतया कल्याणमित्रदर्शनकाम तया, एतया कल्याणमित्रपर्युपासनापरिलेदतया सर्वकल्याणमित्राणि परिमार्गमाण
- 20 परिपृच्छन् पर्युपासीनो मञ्जुश्रिया कुमारभूतेन सप्रेषितो धन्याकरान्तरादुपादाय सर्वदक्षिणापथमटन् दशोत्तर कल्याणमित्रशत परिपृच्छन् यावन्ममातिरुतमुप्राप्त सर्वपरिलेदेनिगतेनाभ्याशयेन । दुर्लभ कुल्पुत्रा एवरूपाणा महायानसप्रस्थिताना महाप्रतिज्ञासमारूढाना महारम्भव्यवसितमानसाना महाकरणासनङ्गात्राणा महामैत्री सत्त्वपरित्राणमतीना महावीर्यपारमितोद्युक्ताना महासत्त्वसार्धपरिपालनाभियुक्ताना महासत्सार
- 25 सागरसत्त्वतराणप्रतिपज्ञाना सर्वनतामर्गसप्रस्थिताना महाधर्मनौसमुदानयनोद्युक्ताना महाधर्मरत्नपुण्यसमुदानयनवृत्तव्यवसायाना महाधर्मयज्ञसमारोपचोद्युक्ताना नामधेयश्रवण वा रूपकायदर्शन वा गोचरसात्तो वा चर्यासभागता वा । तत्त्वस्य हतो ? एष हि कुल्पुत्रा सपुरुष सर्वजगपरित्राणाय अभ्युत्थित, सर्वदुःखसत्त्वपरिमोचनतायै सर्वदुर्गति समुच्छोषणाय सर्वाश्लेषनिनिवर्तनाय सर्वनिपगमार्गपरिवर्तनतायै सर्वज्ञानतमो धम्मर
- 30 निधमनतायै सर्वसत्सारकान्तराममतिरमणतायै सर्वगतिचक्रनिनिवर्तनतायै सर्वमारविपय समनिरुमणतायै सर्वनिर्गतेत्यानोच्चरनतायै सर्वाभ्यनित्योन्नोदनतायै कामपङ्कसमुद्धरणतायै नदीरागप्रहाणाय दृष्टिचधननिहारणाय सकायाभिष्वङ्गनिनिवर्तनतायै सज्ञापाशसमुच्छेद

नताये निपर्यासपथविनिर्गततायै अनुशाल्यसमावृहणतायै निवरणकाण्डनिर्भेदनताये
आवरणपर्यतप्रिक्रणतायै तृष्णाजालोद्धरणतायै अविद्यासयोजनप्रिक्षेपकरणतायै भरोदयोत-
करणतायै मायाशाब्दप्रहाणाय चित्तकालुष्यप्रसादनाय सशयनिमित्तिरेखनसमुद्धरणतायै
अज्ञानमहौषोत्तरणताये सर्वससारदोषविगुप्सनतायै प्रतिपन्न ॥

एष हि बुल्पुत्रा सपुरुष सत्त्वाना चतुरोघोत्तरणतायै महादान महाधर्मनाम ५
समुदानेतुकामो दृष्टिपङ्कनिमग्नाना महाधर्मसेतु स्थापयितुकामो मोहान्धकारप्राप्ताना ज्ञानागेक
कर्तुकाम ससारकान्तारप्रनयानामार्यभागं सदृशयितुकाम महाद्वेशव्याधिप्रपीडिताना धर्म
भेषय प्रदातुकामो जातिजराभरणोपद्रुतानाममृतधातु दातुकाम त्रिनिधामिसप्रदीताना
शमर्थसन्तिलेन प्रहादयितुकाम शोक्रपरिदेरदु खदोर्मनस्योपायाससतताना महाश्वास दातु
कामो भवचारकाररद्धाना ज्ञानप्रहाण दातुकामो दृष्टिन्धनरद्धाना प्रज्ञाशस्त्रमुपसहर्तु 10
काम त्रैधातुक्रनगराररद्धाना मोक्षद्वार दर्शयितुकाम त्रैधातुक्रनगराररद्धाना मुक्तिद्वार दर्श
यितुकामे अक्षेमदिगभिमुखाना क्षेमा दिशमुपदर्शयितुकाम द्वेशसत्कारोपद्रुताना महाश्वास
दातुकामो दुर्गतिप्रपातभयभीताना हस्तालम्ब दातुकाम स्कन्धत्रयधकप्रधातिताना निर्माण
नगरमुपदर्शयितुकामो धातुरगपरिवृताना नि सरणमाख्यातुकाम आयतनशून्यग्रामसनिधि
ताना प्रज्ञागेकेन निष्काशयितुकाम कुतीर्यप्रतिपन्नान् सम्यक्तीर्यमन्तरायितुकाम अमित्र- 15
हस्तगताना भूतकल्याणमित्राणि दर्शयितुकामो वाग्धर्मगोचराभिरतानामार्यधर्मेषु प्रतिष्ठाप-
यितुकाम ससारपुराभिरतानुच्चात्य सर्वज्ञतापुर प्रवेशयितुकाम ॥

स एष बुल्पुत्रा सपुरुष एव सत्त्वपरित्राणाय अप्रतिप्रसन्धो बोधिचित्तोत्पाद-
निशुद्धि परिमार्गमाणोऽयमपरिस्तिनो महायानसमुदानयाय, अपरिवृत्त सर्वधर्ममेधयाने,
नित्योद्युक्त सर्वसभारपरिपूरणाय, अनिक्षिप्तधुर सर्वधर्ममुखपर्यवदापनाय, असंश्रितवीर्य 20
सर्वगोपिसत्त्वचरणतायै, अनिर्गतप्रयोग सर्वप्रणिधानाभिनिर्हराय, अविद्वेष सर्वकल्याण
मित्रदर्शनेन, अक्रान्तकाय सर्वकल्याणमित्रपर्युपासनेन, प्रदक्षिणप्राही सर्वकल्याणमित्रान-
वादानुशासनीय ॥

दुर्भ्रा बुल्पुत्राले सत्या सर्वलोके, येऽनुत्तरायां सम्यक्सप्तगोधौ प्रणिदधति ।
अतस्ते दुर्लभतरा सत्या, येऽनुत्तरा सम्यक्सप्तगोधिमाभिसप्रस्थिता । ईदृशान वीषारम्भ 25
प्रयोगेन बुद्धधर्मान् सनुदानयन्ति । ईदृश्या तीव्रच्छन्दिकतया बोधिसत्त्वमार्गं पर्येयन्ते ।
ईदृश्या अधिस्ततया बोधिसत्त्वत्वयां परिशोधयति । ईदृशेन श्रेयस कल्याणमित्राणि
पर्युपासते । ईदृश्या दीतशिरक्षैगेपमनया कल्याणमित्रज्ञान न निगेमयन्ति । ईदृश्या
दृढाभ्याशयप्रतिपत्त्या कल्याणमित्रानुशासनीय प्रतिपद्यन्ते । ईदृश्या प्रदक्षिणप्राहितया
सर्वगोप्यद्गानि समार्जयति । ईदृश्या सर्वगभक्तकारण्येकानर्पिततया बोधिसत्त्वाम्याशय 30

धातुमत्रिकोपक्रियया ईदृश्या गृहभोगकामरतिसुखमातापितृज्ञातिसर्पस्त्वनपेक्षपरित्यागतया
 बोधिसत्त्वमहायानान् पर्येपन्ते । ईदृश्या कायजीवितनिरपेक्षतया सर्वज्ञतामभिल्पन्ते । न
 हि कुलपुत्रास्तामन्ये बोधिसत्त्वा कल्पकोटीनियुतशतसहस्रैर्बोधिसत्त्वचर्याप्रणिधिपरिपूर्ति-
 मधिगमिष्यन्ते बुद्धोद्यौ वसन्तो भविष्यन्ति बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धौ वा, सत्त्वपरिपात्रनिनये वा,
 5 धर्मधातुज्ञानप्रवेशे वा, पारमितासमुदागमे वा, चर्याजालप्रविस्तारे वा, प्रणिधानाभिनिर्हार-
 परिपूर्णा वा, मारकर्मसमतिक्रमणे वा, कल्याणमित्रारागणे वा, सर्वबोधिसत्त्वचर्यासमुदानय-
 परिशोभने वा, समतभद्रबोधिसत्त्वचर्याभिनिर्हारखलपरिनिष्पत्तौ वा समुदागमिष्यन्ति,
 यदेपोऽनेन एकजन्मप्रतिग्रभेन अधिगमिष्यति ॥

अथ एतद् मेरेयो बोधिसत्त्वो महासत्त्व सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य भूतगुणवर्णकीर्तन
 10 कृत्या तदारम्बण च प्राणिशतसहस्राणां गोच्यद्भाशय दृटीवृत्त्य सुधन श्रेष्ठिदारकमेतदबोच-
 साधु साधु कुलपुत्र, येन ते सर्वलोकहितसुखाय सर्वसत्त्वधातुपरिप्राणाय सर्वबुद्धधर्मप्रतिलम्भाय
 अनुत्तराया सम्यक्संगोधो चित्तमुत्पादितम् । सुलब्धास्ते कुलपुत्र लाभ, स्वागतश्च
 त्व गनुष्यप्रतिलम्भ । सुजीवित ते जीवलोत्रेषु । आराधितश्च ते बुद्धोत्पाद । सुदृष्टश्च ते
 मन्जुश्री कल्याणमित्रम् । सुभाजनता च ते सतानस्य । स्वभिष्यन्दितश्च त्व कुशलमूले ।
 15 सूपस्तब्धश्च शुद्धधर्म । सुनिशोधिता च ते उदाराधिसुक्तिरुल्याणाध्याशयता । समन्वा
 हतश्चासि सर्वबुद्धे । सुपरिगृहीतश्च त्व कुलपुत्र कल्याणमित्रै, येन तेऽध्याशयेन अनुत्तराया
 सम्यक्संगोधो चित्तमुत्पादितम् । तत्कस्य हेतो २ बोधिचित्तं हि कुलपुत्र वीजभूत सर्वबुद्ध
 धर्माणाम् । क्षेत्रभूत सर्वजगच्छुद्धधर्मनिरोहणतया, धरणिभूत सर्वलोकप्रतिशरणतया,
 वारिभूत सर्वत्रेशमलनिर्घाननतया, वायुभूत सर्वलोकानिवेततया, अग्निभूत सर्वदृष्ट्युत्पादान
 20 कक्षनिर्दहनतया, सूर्यभूत सर्वसत्त्वभ्रतानाभासनतया, चन्द्रभूत शुद्धधर्ममण्डलपरिपूरणतया,
 प्रदीपभूत धर्मालोकनरणतया, चक्षुर्भूत समविषमसदर्शनतया, मार्गभूत सर्वज्ञतानगरप्रवेश-
 नतया, तीर्थभूत पुतीर्थप्रिर्जननतया, यानभूत सर्वबोधिसत्त्वाभिरोहणतया, द्वारभूत सर्व-
 बोधिसत्त्वचर्यासुखप्रवेशनतया, निमानभूत समाधिमाननाध्याशनतया, उद्यानभूत धर्म
 रत्यनुभाजनतया, ल्यनभूत सर्वजगत्परिप्राणतया, प्रतिशरणभूत सर्वलोकहितवहनतया,
 25 निश्रयभूत सर्वबोधिसत्त्वचरणतया, पितृभूत सर्वबोधिसत्त्वारक्षणतया, जनयित्रीभूत सर्व
 सत्त्वानाम्, धात्रीभूत सर्वत परिपात्रनतया, राजभूत सर्वशिक्षाशिक्षप्रलेखबुद्धचित्ता
 मिभवनतया, अधिपतिभूत सर्वप्रणिधानविशिष्टतया, महासागरभूत सर्वगुणरत्नसमव
 सरणतया, महामेरुभूत सर्वसत्त्वसमचित्ततया, चक्रजालभूत सर्वलोकप्रतिशरणतया,
 हिमयद्भूत ज्ञानौषधिनिवर्धनतया, गन्धमादनभूत सर्वगुणगन्धाश्रयतया, गगनभूत महा
 30 गुणनिस्तीर्णतया, पद्मभूत सर्वलोकधर्मानुपल्लिततया, नागभूत दाताजानेयतया, आजानेयाश्च-
 भूत सर्वखटुद्वैताविगततया, सारथिभूत महायानप्रतिलयनपूर्वगमनतया, भैषज्यभूत

क्लेशव्याधिचिकित्सनतया, पातालभूत सर्वावुशालधर्मपर्यन्दानकरणतया, वज्रभूत सर्वधर्म-
 निर्वेधनतया, गन्धकरण्डकभूत गुणगन्धकरणतया, महापुष्पभूत सर्वलोकाभिरुचित-
 दर्शनतया, हिमचन्दनभूत रागसनापप्रह्लादनतया, कलापभूत सर्वधर्मधातुस्फरणतया,
 सुदर्शनमहामैप्यराजभूत सर्वक्लेशव्याधिनिर्घातनतया, विगमभेषज्यभूत सर्वानुशयशल्यसमु-
 द्धातनतया, इन्द्रभूत सर्वेन्द्रियाधिपतेयतया, वेश्रणभूत सर्वदारिद्र्यसमुच्छेदनतया, श्रीभूत 5
 सर्वगुणालंकारतया, विभूषणभूत सर्वबोधिसत्त्वोपशोभनतया, कल्पोद्वाहाग्निभूत सर्वदुष्कृत-
 निर्दहनतया, अनिर्वृत्तमूलमहामैप्यराजभूत सर्वबुद्धधर्मत्रिपरधनतया, नागमणिभूत सर्वक्लेश-
 विपनिर्तनतया, उदकप्रसादमणिरत्नभूत सर्वकालुष्यापनयनतया, चिन्तामणिराजभूत सर्वार्थ-
 सप्ताधनतया, भद्रघटभूत सर्वाभिप्रायपरिपूरणतया, कामददबृक्षभूत सर्वगुणालंकाराभिप्रवर्षण-
 तया, हसलक्षणवज्रभूत सर्वससारदोषासृष्टतया, कर्पासतन्तुभूत प्रवृत्तिप्रभास्वरतया, लाङ्गल- 10
 भूत सराशयक्षेत्रप्रिशोवनतया, नाराचभूत सत्कायधर्मनिस्ताडनतया, वाणभूत दु खलक्ष्य-
 निर्वेधनतया, शक्तिभूत क्लेशशत्रुविजयाय, वर्मभूतमयोनिशोमनस्कारसंज्ञादनतया, खड्गभूत
 क्लेशशिर प्रपातनतया, असिपत्रभूत मानमददर्पसनाहच्छेदनतया, क्षुरप्रभूतमनुशयधर्म-
 निर्वेधनतया, शूरघ्नजभूत मानघ्नजप्रपातनतया, शस्त्रभूतमज्ञानतरप्रपातनतया, कुठारभूत
 दु खवृक्षसंछेदनतया, प्रहरणभूत सर्वोपद्रवपरिनाशतया, हस्तभूत पारमिताशरीरपरिपालन- 15
 तया, चरणभूत सर्वगुणज्ञानप्रतिष्ठानतया, शलाक्रीभूतमनिद्याकोशपटलपरिशोधनतया,
 आवृहणभूत सत्कायशल्यसमावृहणतया, एपणीभूतमनुशयकण्टककर्षणतया, मित्रभूत
 ससारव्यनपरिमोक्षणतया, द्रव्यभूत सर्वानर्थप्रतिवाधनतया, शास्त्रभूत सर्वबोधिसत्त्वचर्या-
 निर्व्याणपयाभिज्ञतया, निधानभूतमक्षयपुण्यतया, उत्सभूतमक्षयज्ञानतया, आदर्शमण्डलभूत
 सर्वधर्ममुखप्रतिभाससदर्शनतया, पुण्डरीकभूतमनानिलतया, महानदीभूत पारमितासग्रह- 20
 वस्तुज्ञोत प्ररहनतया, महामुजगेन्द्रभूत धर्ममेवाभिप्रवर्षणतया, जीवितेन्द्रियभूत सर्व
 बोधिसत्त्वमहाकरणासधारणतया, अमृतभूतममरधातुमप्रापणतया, समन्तपाशजाभूत
 सर्वविनेयसत्त्वसग्रहाकर्षणतया, गन्धकरण्डभूत सर्वगुणगन्धाधारणतया, अगदभूतमलन्ता-
 रोग्यकरणतया, प्रतिविपभूत कामरतिविपनिर्निधीकरणतया, मद्यारणीभूत सर्वोपोनिशो-
 विपपर्यादानतया, वातमण्टलीभूत सर्वावरणनिररणवृहणतया, रत्नद्वीपभूत सर्वोपिषक्य- 25
 धर्मरत्नाकरतया, गोत्रभूत सर्वशुद्धधर्मभावनतया, आकरभूत सर्वगुणधर्मायुद्धारतया, पत्तन-
 भूत सर्वबोधिसत्त्ववर्णिकमसेवनतया, रत्नधातुभूत सर्वधर्मव्यशारणमशोधनतया, मनुजत्य-
 भूत सर्वउतासमारपरिपूरणतया, मार्गभूत सर्वबोधिसत्त्वसर्वउतापुरोपगमनतया, भाजनभूत
 सर्वशुद्धधर्मसधारणतया, वृष्टिभूत क्लेशरज प्रशमनतया, प्रतिष्ठानभूत सर्वोपिसत्त्वव्यगमन-
 निर्दशनतया, अयस्वातभूत श्रानत्रिमुजन्मसंश्लेषणतया, वैश्वभूत स्वभाविमन्तया, 30
 इन्द्रनीलभूत सर्वश्रानकरप्रलेखतुद्धमर्गोपज्ञानपर्यादानाभिभवनतया, यानभेरीभूत क्लेश-

प्रसुप्तसत्त्वप्रबोधनतया, प्रसन्नोदकभूतमनाविलतया, जाम्बूनदसुवर्णालंकारभूत सर्पसंस्कृता
 वचरकुशलमूलोपचयजिह्वीकरणतया, महाशेलेन्द्रराजभूत सर्पत्रैलोक्याभ्युत्ततया, राणभूत
 शरणगतापरिलामितया, अर्थभूतमर्षप्रतिग्रहनतया, चित्तभूत हृदयसद्गुष्टिकरणतया, यज्ञो-
 पकरणभूत सर्पजगत्सतर्पणतया, बुद्धिभूत सर्पजगच्चित्तज्येष्ठश्रेष्ठतया, निधानभूत सर्प-
 ५ बुद्धधर्मोद्ग्रहणतया, उदानभूत सर्पत्रोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानसंग्रहणतया, पालकभूत सर्व-
 लोकाऽनुपालनतया, आरक्षरुभूत सर्पपापविनिवर्तनतया, इन्द्रजालभूत क्लेशासुरानर्पणतया,
 वरुणपाशभूत विनेयाकर्षणतया, इन्द्राग्निभूत सर्पवासनानुशयक्लेशनिर्दहनतया, वैश्वभूत
 सदेवमानुपासुरस्य लोऽस्य । इति हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वश्चान्यैश्चाप्रमाणैर्गुणविशेषैः समन्वा-
 गत । सक्षितेन बुऽपुत्र यान्त सर्पबुद्धधर्मा सर्पबुद्धगुणाश्च, तानन्तो बोधिचित्तगुणाश्च
 10 तान्तो बोधिचित्तगुणानुशसा अनुगन्तव्या । तद्वस्य हेतो १ अतः प्रभवति सर्पबोधि
 सत्त्वचर्यामण्डलम् । अतो निर्यान्ति अतीतानागतप्रयुत्पन्ना सर्वतथागता । तस्मात्तर्हि
 कुलपुत्र येन अनुचराया समकसंबोधो चित्तमुत्पादितम्, सोऽप्रमाणगुणसमुदितो भवति
 सर्पज्ञताचिन्ताव्याशयसुसगृहीतत्वात् ॥

तद्यथापि नाम कुलपुत्र, अस्त्वभया नामौपधि । तथा पञ्च मयानि न भवति ।
 15 तद्यथा—अग्निना न दहते, त्रिपस्य न आक्रमति, शस्त्रेण न क्षण्यते, उदकेन नोद्धते,
 धूमेन न म्रियते । एवमेव कुऽपुत्र सर्पज्ञताचित्तौपधिपरिगृहीतो बोधिसत्त्वो रागाग्निना न
 दहते, त्रिपयत्रिपमस्य नाक्रमति, क्लेशशस्त्रेण न क्षण्यते, भवौघेन नोद्धते, सफलधूमेन
 न म्रियते । तद्यथा कुलपुत्र अस्त्वनिर्मुक्ता नामौपधि । तथा गृहीतया सर्पपरोपक्रम
 भयानि न म्रन्ति । एवमेव बोधिचित्तज्ञानौपधिपरिगृहीतस्य बोधिसत्त्वस्य सर्वससरोप
 20 क्रमभयानि न म्रन्ति । तद्यथा कुलपुत्र, अस्ति मधी नामौपधि । तथा गृहीतया गन्धेनैव
 सर्पशीविषा पलायते । एवमेव बोधिचित्तगन्धेनैव सर्वक्लेशशीविषा पलायते । तद्यथा
 बुऽपुत्र अपराजितभैपज्यगृहीत पुत्रपोऽजयो भवति सर्पशत्रुमण्डलेन, एवमेव सर्पज्ञता
 चित्तापराजितभैपज्यगृहीतो बोधिसत्त्वो दुर्धर्षो भवति सर्पमारप्रत्यर्थिकमण्डलेन । तद्यथा
 कुलपुत्र अस्ति त्रिमो नाम भैपज्यम् । तेन सर्पशल्या पतति । एवमेव बोधिचित्तविगम
 25 भैपपरिगृहीतस्य बोधिसत्त्वस्य सर्परगदोपमोहट्टिशशल्या पतति । तद्यथा कुलपुत्र
 अस्ति सुदर्शनो नाम महाभैपज्यराज । तद्गृहीत सर्वव्याधीनिर्घातयति । एवमेव बोधिचित्त
 सुदर्शनमहाभैपज्यराजगृहीतो बोधिसत्त्वः सर्पक्लेशज्ञानव्याधीनिर्घातयति । तद्यथा बुऽपुत्र
 अस्ति सतानो नाम महाभैपज्यवृक्ष । तस्य सहनिपातिता त्वक् सर्वव्रणान् सरोहयति,
 यथोपाटितास्य त्वक् सभ्रन्ति । एवमेव बोधिसत्त्वबीजसमूतः सर्पज्ञतासतानवृक्षः सहदर्शनेन
 30 धाद्धाना बुऽपुत्राणां कर्मशत्रुणां सरोहयति । स च सर्पज्ञतावृक्षः सर्पलोकेन अक्षतोऽनु
 पहत । तद्यथा बुऽपुत्र अस्त्वनिर्बुद्धमूला नाम महाभैपयजाति, यस्याः प्रभावेन सर्पजम्बु-

द्वीपका वृक्षा सर्वा विवर्धन्ते, एवमेव बोधिचित्तनिर्वृत्तमूलमहाभैषज्यप्रभागेन सर्वरौक्षाशैक्ष-
 प्रत्येकजुद्धबोधिसत्त्वधर्मतरवो विवर्धन्ते । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति रतिलम्भा नामौषधि । सा
 यम्य शरीरगता भवति, तस्य कायचित्तकल्पता जायते । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादरतिलम्भौ-
 षधि सर्वबोधिसत्त्वानां कायचित्तकल्प्यता सजनयति । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति स्मृतिलब्धा
 नामौषधि । तया चित्तस्मृतिर्विशुध्यति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादस्मृतिलम्भौषधि- 5
 वौधिसत्त्वानां सर्वबुद्धधर्मानावरणस्मृतिविशुद्धये समर्तते । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति महापद्मा
 नामौषधि । तया कल्पमायुःप्रमाणं भवति । एवमेव बोधिचित्तमहाधर्मोपविप्रसितो बोधि-
 सत्त्वोऽसंख्येयकल्पायुर्वशिताप्राप्तो भवति । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति अदृश्या नामौषधि ।
 तया गृहीतया सर्वमनुष्यामनुष्यैर्न दृश्यते । एवमेव बोधिचित्तादृश्यमहौषधिगृहीतो व्ययकीर्ण-
 विहारो बोधिसत्त्व सर्वमारुपिये न दृश्यते । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति सर्वमणिरत्नसमुच्चय 10
 नाम महामणिरत्नराज महासमुद्रे । तस्य अन्यलोकधात्वसक्रान्तस्य अस्थानमनवकाशो यन्महा-
 समुद्रस्य सर्वकल्पोद्वाहाग्निना शक्य तालमात्रमपि परिशोपयितुम् । एवमेव सर्वज्ञताचित्तो-
 त्पादसर्वमणिरत्नसमुच्चयमहामणिरत्नराजाध्याशयसतानगतानां बोधिसत्त्वानामस्थानमनवकाशो
 यदेककुशलमपि सर्वज्ञतापरिणामितं प्रणश्येत् नेदं स्थानं विद्यते । उत्सृष्टे च पुनः सर्वज्ञता-
 चित्तोत्पादे सर्वकुशलमूलान्युपशुष्यन्ति । तद्यथा अस्ति सर्वप्रभाससमुच्चय नाम महामणि 15
 रत्नम् । तेन कण्ठानसक्तेन सर्वमणिरत्नालंकारा जिह्वीभवन्ति । एवमेव बोधिसत्त्वसर्वप्रभास-
 समुच्चयमहामणिरत्नाशयालंकारानवद्धो बोधिसत्त्व सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धचित्तोत्पादरत्नालंकारा-
 नभिभवति । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति उदकप्रसादक महामणिरत्नम् । तद्वारिप्रक्षिप्तं सर्वकर्दम-
 कालुष्यं प्रसादयति । एवमेव बोधिचित्तोदकप्रसादकमहामणिरत्न सर्वकैशकर्दमकालुष्यं
 प्रसादयति । तद्यथा कुलपुत्र उदकसनासमणिरत्नानवद्धं कैर्नतं उदके न म्रियते, एवमेव 20
 सर्वज्ञताचित्तोदकसनासमणिरत्नगृहीतो बोधिसत्त्व सर्वससारसागरे न म्रियते । तद्यथा
 कुलपुत्र अस्ति नागमणिर्महारत्नम् । तेन सहगते कैर्नर्तादयो जलजीविनः सर्वनागमन-
 नानि प्रविशन्तोऽपृथ्या भवन्ति सर्वनागोरगैः । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादज्ञाननागमणि
 धर्मधारी बोधिसत्त्व सर्वकामधातुभवनानि प्रविशन्न क्षण्यते । तद्यथा कुलपुत्र शक्राभिल्ल-
 मणिरत्नानवद्धं शत्रो देवराजो सर्वदेवगणानभिभवति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तशक्राभिल्ल 25
 महामणिरत्नराजप्रणिधिमकुटानवद्धो बोधिसत्त्व सर्वत्रेधातुकमभिभवति । तद्यथा कुलपुत्र
 चिन्ताराजमहामणिरत्नगृहीतं पुरुष सर्वदारिद्र्यान्नं विभेति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तो-
 त्पादचिन्ताराजमहामणिरत्नगृहीतो बोधिसत्त्व सर्वोपकरणजीविकाभयेभ्यो न विभेति ।
 तद्यथा कुलपुत्र सूर्यकान्तमणिरत्नं सूर्यदर्शितमग्निं प्रमुञ्चति, एवमेव सर्वज्ञता-
 चित्तोत्पादसूर्यकान्तमणिरत्नं प्रज्ञारत्नरश्मिससृष्टं ज्ञानाग्निं प्रमुञ्चति । तद्यथा कुलपुत्र 30
 चन्द्रकान्तं नाम महामणिरत्नं चन्द्राभया स्पृष्टमुदकधारा प्रमुञ्चति, एवमेव बोधि
 चित्तोत्पादचन्द्रकान्तमहामणिरत्नं बुशम्पृष्टपरिणामनाचन्द्रप्रभास्पृष्टं सर्वबुशम्पृष्टमूलप्रणिधि-

- तोयधारा प्रमुञ्चति । तद्यथा कुलपुत्र चिन्ताराजमणिमकुटानवद्धाना महानागराजाना नास्ति परोपक्रमभयम्, एवमेव बोधिचित्तमहाकरुणाचिन्ताराजमणिमकुटानवद्धाना नास्ति दुर्गल्पपायोपसक्रमभयम् । तद्यथापि नाम कुलपुत्र जगद्ब्रह्मर्षि नाम महामणिरत्न सर्वसत्त्वाभि प्रायपरिपूरणतया न कदाचित्क्षयमुपैति, एवमेव बोधिसत्त्वचित्तोपादसर्वजगद्ब्रह्मर्षिमहा
- 5 मणिरत्न सर्वसत्त्वाभिप्रायजोधिप्रणिधिपरिपूरणतया न कदाचित्क्षयमुपैति । तद्यथा कुलपुत्र राक्ष्मणार्तिनो महामणिरत्न, स तमो धकारत्रिधम गच्छति, अन्तःपुरमध्यगत च प्रभासयति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोपादचक्रार्तिमहामणिरत्न सर्वमन्त्रिधान्धकारत्रिधम सत्प्रगतिषु गच्छति, कामधातुस्थित च महाज्ञानालोकमनमुञ्चति । तद्यथा कुलपुत्र ये इन्द्रनीलमहामणिरत्नामया स्पृश्यन्ते, सर्वे ते इन्द्रनीलमहामणिरत्नार्णा भवन्ति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोपादेन्द्र
- 10 नीलमहामणिरत्न येषु त्रिचार्यते प्रेष्यते, यानि च कुशलमूलानि सर्वज्ञताचित्तोपादेन परिणम्यन्ते, तानि सर्वाणि सर्वज्ञतामहामणिरत्नार्णानि भवन्ति । तद्यथा कुलपुत्र वैदूर्यमणिरत्न वर्षशतसहस्रमपि अमेव्यमध्यगत तिष्ठत् सर्वदौर्गन्धेन सार्धं न सनसति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोपादात्यन्तविमग्निशुद्धप्रभमणिरत्न सर्वपृथग्जनशैक्षाशैक्षप्रत्येकशुद्धगुण रत्नाकरानभिभवति । तद्यथा कुलपुत्र एकमात्रेय नाम महामणिरत्न सर्वतमो धकार विधमति,
- 15 एवमेव एकसर्वज्ञताचित्तोपादात्रेयमहामणिरत्न त्रिपश्यनासप्रयुक्त योनिशो मनसिकारत सर्वमज्ञानतमोन्धकार त्रिधमति । तद्यथा कुलपुत्र महासमुद्रे पोतारोपितमनर्व्ययमणिरत्न वणिग्धस्तागत नगरप्रतिष्ठानि काचमणिशतसहस्राण्यभिभवति वर्णतश्च आयतश्च, एवमेव ससारमहासमुद्रगतमपि सर्वज्ञताचित्तोपादानर्धमहामणिरत्न प्रणिधिपोता रोपित प्रथमचित्तोत्पादिकजोधिसत्त्वाध्याशयसतानगतमप्राप्तमेव सर्वज्ञतानगर त्रिमुक्तिनगर
- 20 प्रविष्टान् सर्वश्रानकप्रत्येकबुद्धकाचमणिज्ञानभिभवति । तद्यथास्ति वशिराज नाम मणिरत्न यज्जम्बुद्वीपगतमेव चत्वारिंशच्चोवनसहस्रस्थिताना चन्द्रसूर्यमण्डलाना भवनप्रिमानप्रतिभासयूहान् सददर्शयति, एवमेव सर्वगुणपरिशोधित सर्वज्ञताचित्तोत्पादवशिराजमणिरत्न ससारगतमेव धर्मधातुगगनगोचराणा तयागतमहाज्ञानसूर्यचन्द्रमसा सर्वबुद्धत्रिपयमण्डलप्रतिभासयूहान् सददर्शयति । तद्यथा कुलपुत्र यापचन्द्र
- 25 सूर्यमण्डलानि प्रभयात्रभासयन्ति, अत्रान्तरे ये केचिद्धनधान्वरत्नजातरूपजतपुष्पगन्धमाल्यनखपरिमोगा, सर्वे ते वशिराजमणिरत्नस्य गृह्य न क्षमन्ते, एवमेव यावत् त्र्यम्बु सर्वज्ञज्ञान धर्मधातुत्रिपयमत्रभासयति, अत्रान्तरे यानि कानिचिद्देवमनुष्यसर्वश्रावकप्रत्येक बुद्धबुद्धानि साक्षराण्यनामनाणि वा, सर्वाणि तानि बोधिचित्तोत्पादवशिराजमहामणिरत्नस्य गृह्य न क्षमते । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति सागरव्यूहर्षि नाम महामणिरत्न य सर्व-
- 30 महासागरव्यूहान् सददर्शयति, एवमेव बोधिचित्तोत्पादमागरव्यूहर्षिमहामणिरत्न सर्वज्ञज्ञानत्रिपयसागरव्यूह सददर्शयति । तद्यथा कुलपुत्र चित्ताराजमणिरत्न स्थापयिष्या नास्ति त्रिचिह्नत्रिनिशिततर दिव्येन जाम्बूनदसुवर्णेन, एवमेव सर्वज्ञज्ञानचित्ताराजमहामणिरत्न

स्थापयित्वा नास्ति किञ्चित्प्रतिविशिष्टतर बोधिचित्तोत्पाददिव्यजाम्बूनदसुवर्णेन । तद्यथा
 कुम्भपुत्र नागमण्डलसिद्ध आहितुण्डिक सर्वनागोरगान् वशे स्थापयति, एवमेव सर्वज्ञता-
 चित्तोत्पादप्रतिपत्तिनागमण्डलसिद्धो बोधिसत्त्वाहितुण्डिक सर्वज्ञेशनागोरगान् वशे स्थाप-
 यति । तद्यथा कुलपुत्र प्रहरणगृहीत शूरो दुर्धर्षो भवति शत्रुमण्डलेन, एवमेव सर्वज्ञता
 चित्तोत्पादप्रहरणगृहीतो बोधिसत्त्वो दुर्धर्षो भवति सर्वज्ञेशशत्रुमण्डलेन । तद्यथा कुलपुत्र 5
 दिव्योरगसारचन्दनस्य एकचूर्णधारण साहस्र लोकाधातु गन्धेन स्फुरति, कर्षप्रमाण सर्प
 त्रिसाहस्रे लोकाधातुरत्नपरिपूर्णेन मूल्य न क्षमते, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पाददिव्योरगसार-
 चन्दनस्यैकाध्याशयधातु सर्वधर्मधातु गुणगन्धेन स्फुरति, सर्वशैक्षाशैक्षप्रत्येकबुद्धचित्तानि
 चाभिभवति । तद्यथा कुम्भपुत्र हिमचन्दन नाम महाचन्दनरत्न सर्वदाह प्रशमयति, सर्व
 चाश्रय शीतलीकरोति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादहिमचन्दनरत्न सर्वज्ञेशसकलपरागदोपमोह 10
 दाह प्रशमयति, ज्ञानाश्रय च प्रहादयति । तद्यथा कुलपुत्र ये सुमेरु पर्वतराजमुपसन्नामति,
 सर्वे ते एकवर्णा भवन्ति यद्दुत सुवर्णवर्णा, एवमेव ये सर्वज्ञताचित्तोत्पादसमान् बोधि
 सत्त्वानुपसक्रामन्ति, सर्वे ते एकवर्णा भवन्ति यद्दुत सर्वज्ञतावर्णा । तद्यथा कुम्भपुत्र
 य पारियात्रकस्य कोविदारस्य च्छविगन्ध प्रजाति, स सर्वजम्बुद्वीपे सर्ववार्षिका
 जातिसुमनादीना पुष्पजातीना न सन्विद्यते, एवमेव यो बोधिसत्त्वस्य सर्वज्ञताचित्तोत्पादबीज 15
 प्राणिधिवृक्षगुणज्ञानत्वचो गन्ध प्रजाति, स सर्वप्रत्यरकुशलमूलानां सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्ध-
 वार्षिकाजातिसुमनानामनास्रवशीलसमाधिप्रज्ञाविमुक्तिनिमुक्तिज्ञानदर्शनानां न सन्विद्यते ।
 तद्यथा कुलपुत्र पारियात्रकस्य कोविदारस्य शुद्धीभूतस्य वेदितव्य ब्रह्मना पुष्पशतसहस्राणा
 मायद्वार भविष्यतीति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादपारियात्रकवृक्षस्य कुशलमूलशुद्धीभूतस्य
 वेदितव्यमसह्येयानां देवमनुष्याणां साम्प्रानास्रवोधिकुसुमायद्वार भविष्यतीति । तद्यथा 20
 कुलपुत्र य एकदिवसपरिभावितस्य पारियात्रकुसुमैर्बलस्य तैःस्य वा गन्ध प्रजाति, स
 दिवसशतसहस्रपरिभावितस्य चम्पकवार्षिकासुमनाभिव्यक्तस्य वा तैलस्य वा न सन्विद्यते ।
 एवमेव य एरुजन्मपरिभावितस्य सर्वज्ञताचित्तसतानस्य बोधिसत्त्वगुणज्ञानगन्धो दशसु
 दिक्षु सर्वबुद्धपादमूलेषु प्रजाति, स कल्पशतसहस्रपरिभावितानां सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धचित्तानां
 मनास्रवकुशलधर्मज्ञानगन्धो न सन्विद्यते । तद्यथा कुम्भपुत्र अस्ति नालीकेरी नाम 25
 वृक्षजाति उच्यते समुद्रे समूता । सा मूलत उपादाय यावत्पुष्पफलपर्यन्तात्सर्वकाठ
 सर्वसत्त्वानां न कदाचिन्नोपजीव्या भवति । एवमेव महाकरुणाप्राणिधिमूर्त्तसजातो बोधिसत्त्वस्य
 प्रथमसर्वज्ञताचित्तोत्पादो यावत्सद्धर्मस्थितिपर्यन्तानात् सदेवकस्य लोकस्य न कदाचिन्नोप
 जीव्यो भवति । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति हाटकप्रभास नाम रसजातम् । तस्य एकपत्र लोहपल-
 सहस्र स्वर्णाकरोति । न च तद्रसपत्र शक्य तेन लोहपलसहस्रेण पर्यादातु न लोहीकर्तुम् । 30
 एवमेव एकसर्वज्ञताचित्तोत्पादरसधातु कुशलमूलपरिणामनाज्ञानसगृहीत सर्वधर्मज्ञेशारण

- तोयधारा प्रमुञ्चति । तद्यथा कुलपुत्र चिन्ताराजमणिमकुटानवद्धाना महानागराजाना नास्ति परोपक्रमभयम्, एवमेव बोधिचित्तमहाकरुणाचिन्ताराजमणिमकुटानवद्धाना नास्ति दुर्गल्यपायोपसक्रमभयम् । तद्यथापि नाम कुलपुत्र जगद्ब्यूहगर्भं नाम महामणिरत्न सर्वसत्त्वाभि- प्रायपरिपूरणतया न कदाचित्क्षयमुपैति, एवमेव बोधिसत्त्वचित्तोत्पादसर्वजगद्ब्यूहगर्भमहा
- 5 मणिरत्न सर्वसत्त्वाभिप्रायत्रोधिप्रणिधिपरिपूरणतया न कदाचित्क्षयमुपैति । तद्यथा कुलपुत्र राजश्वक्रवर्तिनो महामणिरत्न, स तमोन्धकारविधम गच्छति, अन्त पुरमध्यगत च प्रभास यति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादचक्रवर्तिमहामणिरत्न सर्वमन्त्रिचान्धकारविधम सत्त्वगतिपु गच्छति, कामधातुस्थित च महाज्ञानालोकमयमुञ्चति । तद्यथा कुलपुत्र ये इन्द्रनीलमहामणि- रत्नाभया स्पृश्यन्ते, सर्वे ते इन्द्रनीलमहामणिरत्नवर्णा भवन्ति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादेन्द्र
- 10 नीलमहामणिरत्न येषु विचार्यते प्रेष्यते, यानि च कुशलमूलानि सर्वज्ञताचित्तोत्पादेन परिणम्यन्ते, तानि सर्वाणि सर्वज्ञतामहामणिरत्नवर्णानि भवन्ति । तद्यथा कुलपुत्र वैडूर्यमणिरत्न वर्षशतसहस्रमपि अमेध्यमव्यग्न तिष्ठत् सर्वदौर्गन्ध्येन साधं न स्वसति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादालन्तप्रिमलत्रिशुद्धप्रभमणिरत्न सर्वपृथग्जनशैक्षाशैक्षप्रत्येकबुद्धगुण- रत्नाकरानभिभवति । तद्यथा कुलपुत्र एकमात्रेय नाम महामणिरत्न सर्वतमोन्धकार विधमति,
- 15 एवमेव एकसर्वज्ञताचित्तोत्पादात्रेयमहामणिरत्न निपश्यनासंप्रयुक्त योनिशो मनसिकारत सर्वमज्ञानतमोन्धकार विधमति । तद्यथा कुलपुत्र महासमुद्रे पोतारोपितमनर्व्ययमणिरत्न वणिग्धस्तगत नगरप्रतिष्ठानि काचमणिशतसहस्राण्यभिभवति वर्णतश्च आयतश्च, एवमेव ससारमहासमुद्रगतमपि सर्वज्ञताचित्तोत्पादान धर्ममहामणिरत्न प्रणिधिपोता रोपित प्रथमचित्तोत्पादिकबोधिसत्त्वाव्याशयसतानगतमप्राप्तमेव सर्वज्ञतानगर त्रिमुक्तिनगर
- 20 प्रनिष्ठान् सर्वश्रानक्रप्रलेकबुद्धकाचमणिकानभिभवति । तद्यथास्ति वशिराज नाम मणिरत्न यज्जम्बुद्वीपगतमेव चत्वारिंशद्योजनसहस्रस्थिताना चन्द्रसूर्यमण्डलाना भवनविमानप्रतिभासव्यूहान् सददर्शयति, एवमेव सर्वगुणपरिशोधित सर्वज्ञताचित्तोत्पादवशिराजमणिरत्न ससारगतमेव धर्मधातुगगनगोचराणा तथागतमहाज्ञानसूर्य- चन्द्रमसा सर्वबुद्धनिपयमण्डलप्रतिभासव्यूहान् सददर्शयति । तद्यथा कुलपुत्र यात्रच्चन्द्र-
- 25 सूर्यमण्डलानि प्रभयावभासयन्ति, अत्रान्तरे ये केचिद्धनधान्यरत्नजातरूपरजतपुष्पगन्ध- माल्यरत्नपरिभोगा, सर्वे ते वशिराजमणिरत्नस्य मूल्य न क्षमन्ते, एवमेव यात्रत् त्र्यम्बसु सर्वज्ञान धर्मधातुनिपयमभासयति, अत्रान्तरे यानि कानिचिद्देवमनुष्यसर्वश्रावकप्रत्येक बुद्धकुशलानि सास्त्राण्यनास्त्राणि वा, सर्वाणि तानि बोधिचित्तोत्पादवशिराजमहामणि- रत्नस्य मूल्य न क्षमन्ते । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति सागरव्यूहगर्भं नाम महामणिरत्न यत्सर्व-
- 30 महासागरव्यूहान् सददर्शयति, एवमेव बोधिचित्तोत्पादसागरव्यूहगर्भमहामणिरत्न सर्वज्ञान- निपयसागरव्यूह सददर्शयति । तद्यथा कुलपुत्र चिन्ताराजमणिरत्न स्थापयित्वा नास्ति किञ्चित्प्रतिनिशिष्टतर दिव्येन जाम्बूनदसुवर्णेन, एवमेव सर्वज्ञानचिन्ताराजमहामणिरत्न

स्थापयित्वा नास्ति किञ्चित्प्रतिविशिष्टतरं बोधिसत्त्वोत्पाददिव्यजाम्बूनदसुवर्णेन । तद्यथा कुलपुत्र नागमण्डलसिद्ध आहितुण्डिकः सर्वनागोरगान् वशे स्थापयति, एवमेव सर्वज्ञता-चित्तोत्पादप्रतिपत्तिनागमण्डलसिद्धो बोधिसत्त्वाहितुण्डिकः सर्वकेशनागोरगान् वशे स्थापयति । तद्यथा कुलपुत्र प्रहरणगृहीतः शूरो दुर्धर्षो भवति शत्रुमण्डलेन, एवमेव सर्वज्ञता-चित्तोत्पादप्रहरणगृहीतो बोधिसत्त्वो दुर्धर्षो भवति सर्वकेशशत्रुमण्डलेन । तद्यथा कुलपुत्र 5 दिव्योरगसारचन्दनस्य एकचूर्णधारणं साहस्रं लोकधातुं गन्धेन स्फुरति, कर्पप्रमाणं सर्वत्रिसाहस्रे लोकधातुरत्नपरिपूर्णं गल्पं न क्षमते, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पाददिव्योरगसारचन्दनस्यैकाव्याशयधातुः सर्वधर्मधातुं गुणगन्धेन स्फुरति, सर्वशैक्षाशैक्षप्रलेकबुद्धचित्तानि चाभिभवति । तद्यथा कुलपुत्र हिमवच्चन्दनं नाम महाचन्दनरत्नं सर्वदाहं प्रशमयति, सर्वं चाश्रयं शीतलीकरोति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादहिमवच्चन्दनरत्नं सर्वकेशसंकल्परागदोषमोह-10 दाहं प्रशमयति, ज्ञानाश्रयं च प्रह्लादयति । तद्यथा कुलपुत्र ये सुमेरुं पर्वतराजमुपसंक्रामन्ति, सर्वे ते एकवर्णा भवन्ति यद्गुत सुवर्णवर्णाः, एवमेव ये सर्वज्ञताचित्तोत्पादसमान् बोधिसत्त्वानुपसंक्रामन्ति, सर्वे ते एकवर्णा भवन्ति यद्गुत सर्वज्ञतावर्णाः । तद्यथा कुलपुत्र यः पारियात्रकस्य कोविदारस्य च्छविगन्धः प्रवाति, स सर्वजम्बुद्वीपे सर्ववार्पिका-जातिसुमनादीनां पुष्पजातीनां न संविद्यते, एवमेव यो बोधिसत्त्वस्य सर्वज्ञताचित्तोत्पादबीज-15 प्रणिधिवृक्षगुणज्ञानत्वचो गन्धः प्रवाति, स सर्वप्रत्यवरकुशलमूलानां सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धवार्पिकाजातिसुमनानामनास्रवशीलसमाधिप्रज्ञाविमुक्तिविमुक्तिज्ञानदर्शनानां न संविद्यते । तद्यथा कुलपुत्र पारियात्रकस्य कोविदारस्य शुद्धीभूतस्य वेदितव्यं बहूनां पुष्पशतसहस्राणामायद्वारं भविष्यतीति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादपारियात्रकवृक्षस्य कुशलमूलशुद्धीभूतस्य वेदितव्यमसंख्येयानां देवननुष्याणां सात्त्ववानास्रवबोधिकुसुमायद्वारं भविष्यतीति । तद्यथा 20 कुलपुत्र यः एकदिवसपरिभाषितस्य पारियात्रकुसुमैर्बलस्य तैलस्य वा गन्धः प्रवाति, स दिवसशतसहस्रपरिभाषितस्य चम्पकवार्पिकासुमनाभिवद्धस्य वा तैलस्य वा न संविद्यते । एवमेव य एकजन्मपरिभाषितस्य सर्वज्ञताचित्तसंतानस्य बोधिसत्त्वगुणज्ञानगन्धो दशसुदिक्षु सर्वबुद्धपादमूलेषु प्रवाति, स कल्पशतसहस्रपरिभाषितानां सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धचित्तानामनास्रवकुशलधर्मज्ञानगन्धो न संविद्यते । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति नैलीकेरी नाम 25 वृक्षजातिः उद्यतके समुद्रे संभूता । सा मूलत उपादाय यावत्पुष्पफलपर्यन्तात्सर्वकालं सर्वसत्त्वानां न कदाचिन्नोपजीव्या भवति । एवमेव महाकरुणाप्रणिधिमूलसंजातो बोधिसत्त्वस्य प्रथमसर्वज्ञताचित्तोत्पादो यावत्सद्धर्मस्थितिपर्यवसानात् सदेवकस्य लोकस्य न कदाचिन्नोपजीव्यो भवति । तद्यथा कुलपुत्र अस्ति ह्याटकप्रभासं नाम रसजातम् । तस्य एकपलं लोहपल-सहस्रं स्वर्णकरोति । न च तद्रसपलं शक्यं तेन लोहपलसहस्रेण पर्यादातुं न लोहीकर्तुम् । 30 एवमेव एकसर्वज्ञताचित्तोत्पादरसधातुः कुशलमूलपरिणामनाज्ञानसंगृहीतः सर्वकर्मकेशावरण-

लोहानि पर्यादाय सर्वमर्मान् सर्वज्ञतावर्णान् करोति । न च सर्वज्ञताचित्तोत्पादरसप्राप्तौ शक्यं
 सर्वकर्मकेशयोर्है सङ्गेशयितु पर्यादात्तु या । तद्यथा कुलपुत्र कियपरीचोऽप्यग्निर्गान्दुपादान
 लभत तावती ज्याय प्रमुञ्चति, एवमेव कियपरीचोऽपि सर्वज्ञताचित्तोत्पादाग्निरारम्यणव्यय
 कीर्णतया यावत् समारोपादान लभते, तावद्विजयते ज्ञानार्थिं प्रमोचनतया । तद्यथा कुत्रपुत्र
 ५ एकस्माप्रदीपादनेकानि प्रदीपकोटीशतसहस्राण्यादीप्यते, अक्षय एव प्रदीपो भवत्यपर्यादत्त
 सर्वप्रदीपनिर्यागे, एवमेव एकस्मासर्वज्ञताचित्तोपादप्रदीपादतीतानागतप्रयुपन्नाना सर्वं
 तयागताना सर्वज्ञताचित्तोपादप्रदीपाना दीप्यमानानामक्षय एव स एक सर्वज्ञताचित्तोत्पाद
 प्रदीपोऽनभानि अपर्यादत्त सर्वज्ञताचित्तोपादप्रदीपनिर्यागे । तद्यथा कुत्रपुत्र एक प्रदीपो
 यादृशे गृहे वातायने वा प्रप्रेश्यते, सहप्रप्रेशितो र्षसहस्रसचित्तमपि तमो धकार विधमति
 १० अत्रभास च करोति, एवमेव एकसर्वज्ञताचित्तोत्पादप्रदीपो यादृशे सत्त्वाशयगृहगहनेऽविद्या
 तमो धकारानुगते प्रप्रेश्यते, स सहप्रप्रेशितोऽनभिलाप्यरूपशतसहस्रसचित्तमपि क्लेशारण
 तमो धकार विधमति, ज्ञानाशोक च सजनयति । तद्यथा कुत्रपुत्र यादृशी प्रदीपवर्तिर्भवति
 तादृश प्रदीपोऽनभास करोति, यावत्तु च्छेदसचयो भवति तावदीप्यते । एवमेव यस्य बोधि
 सत्त्वस्य यादृशी प्रणिधानवर्तिनिशेषता भवति, तादृश सर्वज्ञताचित्तोपादप्रदीपो धर्मधान
 १५ भास करोति । यावच्च महाकरुणाचर्याङ्गैहसचयो भवति, तावत्सत्त्वनिनयक्षेत्रनिशुद्धिबुद्ध
 वार्षप्रभावना भवति । तद्यथा कुत्रपुत्र दिव्यचाम्बूनदसुवर्णाकारो वशावर्तिनो दवराजस्य
 मूर्ध्नावद्बोऽसहायो भवति सर्वकामावचरैर्देवपुत्रै, एवमेव प्रतिपत्तिगुणप्रतिष्ठित सर्वज्ञता
 चित्तोपाददिव्यचाम्बूनदसुवर्णाकारोऽविनिवर्तनीयाना बोधिसत्त्वाना महाप्रणिधानमूर्ध्ना
 ववद्बोऽसहायो भवति सर्ववालपृथग्जनशैश्याशैक्षप्रत्येकबुद्धे । तद्यथा कुत्रपुत्र सिंहस्य मृग
 २० रानस्य नादेन अचिरजाता सिंहपोता पुप्यन्ति, सर्वमृगाश्च निलय गच्छन्ति, एवमेव तथा
 गतपुरुषसिंहस्य बोधिचित्तसवर्णनसर्वज्ञतानादेन प्रयुक्तन सर्वादिकर्मिन्बोधिसत्त्वसिंहपोता
 पुप्यन्ति बुद्धधर्मं, सर्वोपम्भसनिश्रिताश्च सत्त्वा निलय गच्छन्ति । तद्यथा कुलपुत्र सिंहकाण्ड
 वृत्तीणातन्नीशब्देन सर्ववीणातलय सञ्चिद्यन्ते, एवमेव पारमिताशरीरतथागतसिंहबोधिचित्तो
 पादस्नायुतन्नीगुणवर्णशब्देन सर्वममगुणरतिनीणातन्त्य सञ्चिद्यन्ते, सर्वश्रानकप्रत्येकबुद्ध
 २५ चर्यागुणरूपाश्च सनिरुध्यन्ते । तद्यथा कुत्रपुत्र गोमहिष्यजाक्षीरपूर्णमहासमुद्रे एकसिंहदुग्ध
 विदुप्रक्षेपेण सर्वश्रीराण्यपत्रामन्ति, न सधयति, एवमेव कल्पशतसहस्रसचित्त कर्मकेश
 शीरमहाममुद्र तथागतमहापुरुषसिंहसर्वज्ञताचित्तोपाददुग्धैकविदुप्रक्षेपेण सर्वोऽननशाप
 क्षय गच्छति, सर्वश्रानकप्रत्येकबुद्धनिमुक्तयश्च न सतिष्ठन्ते, न समसति । तद्यथा कुत्रपुत्र
 अण्डकोशादनिर्गतस्य कल्पद्रिक्पोतस्य यो नादवर्तिशेष सर्वव्यवेगसपन्नाना हिमन
 ३० निवासिना सर्वपक्षिगणाना न सविद्यते, एवमेव य समाराण्डकोशगतस्यादिकर्मिकबोधिसत्त्व
 कल्पद्रिक्पोतस्य महान्करुणाबोधिविचिन्नादवर्तिशेष सर्वश्रानकप्रत्येकबुद्धाना न सविद्यते ।
 तद्यथा कुलपुत्र योऽचिरजातस्य महागरुडपोतस्य पक्षवातप्रपराक्रमो नयनपरिगुद्धि

गुणश्च, स सर्वशरीरप्रवृद्धानां तदन्येषां पक्षिणां न संविद्यते, एवमेव यः प्रथमचि-
त्तोत्पादिकस्य तयागतमहागरुडेन्द्रस्य कुलुगोरसभवस्य बोधिसत्त्वमहागरुडेन्द्रपोनस्य सर्वज्ञता-
चिच्चोत्पादत्रयपरान्तो महाकरुणाध्याशयनयनपरिशुद्धिगुणश्च, स कल्पशतसहस्रनिर्याताना
सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धानां न संविद्यते । तद्यथा कुलुपुत्र महापुरुषहस्तगतो नाराचः
क्रियदृढमपि वर्म निर्भिनत्ति, एवमेव दृढवीर्यबोधिसत्त्वहस्तगतः सर्वज्ञताचिच्चोत्पादनाराचः 5
सर्वदृष्टानुशासनार्थाणि निर्भिनत्ति । तद्यथा कुलुपुत्र क्रोधानिष्टस्य महानम्रस्य यान्दृढाटे
पिटकास्तिष्ठन्ति, तानदधृष्यो भवति सर्वजन्मुद्गीपकैर्मनुष्यैः, एवमेव मद्रामैत्रीमहाकरुणा-
निष्टस्य बोधिसत्त्वमहानम्रस्य यानदध्याशयनदने सर्वज्ञताचिच्चोत्पादपिटका न विगच्छन्ति,
तानदधृष्यो भवति सर्वलोकधातुपर्यापने. सर्वमारैः सर्वकर्मभिश्च । तद्यथा कुलुपुत्र यः
शिक्षितन्येष्वखान्तेवामिन इष्वखज्ञाने हृताभ्यासस्य शिष्यस्थानयोगबलविशेषः, स 10
सर्वशिक्षितस्य इष्वखाचार्यस्य न संविद्यते, एवमेव यः सर्वादिकर्मिकस्य सर्वज्ञताभूम्या
हृताभ्यासस्य बोधिसत्त्वजाजानेयस्य प्राणिधिज्ञानाभिमुक्तिचर्याबलविशेष, सोऽनुत्पादितबोधि-
चित्ताना सर्वशैक्षाशैक्षप्रत्येकबुद्धाना च न संविद्यते । तद्यथा कुलुपुत्र इष्वख शिक्षमाणस्य
प्रथमः पदबन्धयोग्याभ्यासः पूर्णगमो भवति सर्वेष्वखज्ञानस्य, एवमेव बोधिसत्त्वस्य सर्वज्ञभूमौ
शिक्षमाणस्य प्रथम सर्वज्ञताचित्ताभ्याशयसत्प्रस्थान पूर्णगमं भवति सर्वबुद्धधर्माधिगमाय । तद्यथा 15
कुलुपुत्र मायाकारस्य मायागतविषयं सददर्शयमानस्य प्रथममन्नपदसिद्धयामिनिर्हारमेव मनसि-
कुर्वाणस्य सर्वक्रियामिद्धिर्भवति, एवमेव बोधिसत्त्वस्य सर्वबुद्धबोधिसत्त्वविषयनिकुर्वाः सददर्श-
यतः प्रथमचिच्चोत्पादप्राणिधानाभिनिर्हार एवोत्थापको भवति सर्वबुद्धबोधिसत्त्वविषयस्य ।
तद्यथा कुलुपुत्र सर्वमायानिधामन्नाश्चारूपिणोऽनिदर्शनाः सर्वमायानिर्माणरूपगतानि सददर्श-
यन्ति चिच्चोत्पादेन, एवमेव सर्वज्ञताचिच्चोत्पादधारूप्यानिदर्शनः सर्वधर्मधातु च विद्ययति 20
सर्वगुणालकारव्युद्बोधिसत्त्वोत्पादवशितामात्रेण । तद्यथा कुलुपुत्र मार्जारस्य सहदृष्टविचारमात्रेण
सर्वनृपिका निलयमापद्यन्ते, एवमेव बोधिसत्त्वस्य सर्वज्ञताचिच्चोत्पादाध्याशयप्रयोगविचार-
मात्रेण सर्वकर्मकेशा निलयमापद्यन्ते । तद्यथा कुलुपुत्र जाम्बूनदसुवर्णालकाराभ्याशयान्बद्धो बोधि-
सत्त्वः सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धगुणालकारानभिभवति जिह्वीकरोति । तद्यथा कुलुपुत्र अयस्कान्त- 25
राजस्य कियत्परीचोऽपि धातुः सर्वदृढमायस बन्धनं स्फोटयति, एवमेव कियत्परीचोऽप्यध्या-
शयोत्पादितः सर्वज्ञताचिच्चोत्पादधातुः सर्वदृष्टिदृष्टाविद्यातृष्णाबन्धनानि स्फोटयति । तद्यथा
कुलुपुत्र यत्र यत्रैव अयस्कान्तधातुर्विचार्यते, तत्र तत्रैव सर्वाणीतराप्ययासि पलायन्ते, न
तिष्ठन्ते न सदधति । एवमेव यत्र यत्रैव सर्वज्ञताचिच्चोत्पादधातुर्विचार्यते कर्मेषु वा हेतुषु
वा श्रावकप्रत्येकबुद्धविमुक्तौ वा, ततस्तत एव कर्मकेशाः सर्वश्रावकप्रत्येकबुद्धविमुक्तयश्च 30
पलायन्ते न तिष्ठन्ति, न सदधति । तद्यथा कुलुपुत्र मकरविद्धाश्रितः कैवर्तः सर्वोदकप्राणि-
भयविनिर्बृच्चो भयत्यनुपघातशरीरो मत्तरसुखगतोऽपि, एवमेव अध्याशयबोधिसत्त्वविद्धाश्रितो

- बोधिसत्त्व सर्पसत्तारकर्मश्रेयशभयत्रिनिवृत्तो भवति सर्पश्रावकप्रत्येकबुद्धाभिसमयान्तरप्राप्त्य
 नुवालो भूतत्रोदीप्ताश्रात्रियाप्रणाशपथापतनतया । तद्यथा कुलपुत्र अमृतपानपीत पुरुष
 सर्परोपमर्मेन त्रियते, एवमेव सर्पज्ञताचित्तोपादापृतपानपीतो बोधिसत्त्व सर्पश्रावकभूमिषु न
 त्रियते, न चोपरमति बोधिसत्त्वमहाकरुणाप्रणिधानात् । तद्यथा कुलपुत्र अञ्जनसिद्ध पुरुष
 5 सर्पमनुष्यभयनेषु चानुचरति न च सर्पमनुष्येर्दृश्यते, एवमेव बोधिचित्तोपादप्रज्ञाप्रणि
 ष्युपसत्त्वो बोधिसत्त्व सर्पमारत्रियेषु चानुचरति, सर्पमारुध न दृश्यते । तद्यथा
 कुलपुत्र महाराजसनिश्रित पुरुष सर्पप्रावृत्तजनात् न विभेति, एवमेव सर्पज्ञताचित्तो
 त्पादमहाधर्मराजसनिश्रितो बोधिसत्त्व सर्पारणनिवरणदुर्गतिभ्यो न विभेति ।
 तद्यथा कुलपुत्र पर्यतगृहेषु सर्पभूम्यन्तर्गतपानीयभयान्नास्त्वग्निभयम्, एवमेव बोधिचित्त
 10 बुद्धश्रमूलाभिव्यन्दितसतानस्य बोधिसत्त्वस्य नास्ति श्रावकप्रत्येकबुद्धनिमुक्तिज्ञानाग्निभयम् ।
 तद्यथा कुलपुत्र शूरसनिश्रित पुरुष सर्पशत्रुभ्यो न विभेति, एवमेव सर्पज्ञताचित्तोत्पाद
 शूरसनिश्रितो बोधिसत्त्व सर्पदुश्चरितशत्रुभ्यो न विभेति । तद्यथा कुलपुत्र वज्रप्रहरण
 गृहीत शत्रो देवेभ्य सर्पासुरगण प्रमर्दयति, एवमेव सर्पज्ञताचित्तोपाददृढाध्यासाय
 वज्रप्रहरणगृहीतो बोधिसत्त्व सर्पमारपरप्रराजसुरगण प्रमर्दयति । तद्यथा कुलपुत्र
 15 रसायनोपयुक्त पुरुषो दीर्घमायु पालयति न च दुर्जलीभवति, एवमेव सर्पज्ञताचित्तो
 त्पादरसायनसभारप्रयुक्तो बोधिसत्त्वोऽसह्येयान् कल्पान् ससारे ससरत्न परिखिद्यते, न च
 सनारदोपैर्लिप्यते । तद्यथा कुलपुत्र सर्पभेषयससप्रयोगेषु पानीय पूर्वगम न क्वचिद्बुध्यति,
 एवमेव सर्पबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानसभारयोगेषु सर्पज्ञताचित्तोपाद पूर्वगमो भवति, न
 क्वचिद्बुध्यति । तद्यथा कुलपुत्र पुरुषस्य सर्पचार्येषु जीवितेन्द्रिय पूर्वगमम्, एवमेव बोधिसत्त्वस्य
 20 सर्पबुद्धधर्मादानेषु बोधिचित्त पूर्वगमम् । तद्यथा कुलपुत्र जीवितेन्द्रियनिमुक्त पुरुषो
 निरुपनीय्यो भवति मातापितृनातिवर्गस्य सर्वकर्मासमर्थनात्, एवमेव सर्पज्ञताचित्तोपाद
 नियुक्तो बोधिसत्त्व सर्पज्ञतागुणनिरुपनीय्यो भवति सर्वसत्त्वाना बुद्धज्ञानप्रतिष्ठा
 समर्थनात् । तद्यथा कुलपुत्र महासमुद्र सर्पविपैरदूष्यो भवति, एवमेव सर्पज्ञताचित्तोपाद
 महासमुद्रोऽदूष्यो भवति सर्वकर्मश्रावकप्रत्येकबुद्धचित्तोपादविषे । तद्यथा कुलपुत्र
 25 मूर्धमण्डलमपर्यन्त सर्पताराभासै, एवमेव सर्पज्ञताचित्तोपादसूर्यमण्डलमपर्यापन्न भवति,
 सर्पश्रावकप्रत्येकबुद्धतारानास्त्रगुणानभिभवति । तद्यथा कुलपुत्र अचिरजातो राजपुत्रो
 मूर्धप्राप्तान् सर्वदृष्टामालानभिभवति कुलपुत्राभिजात्याधिपत्येन, एवमेव अचिरोपादित्तबोधिचित्त
 स्त्यागतधर्मराजकुलप्रत्यानात आदिकर्मिको बोधिसत्त्वश्चिरचित्तब्रह्मचर्यान् बुद्धश्रावकानभि
 भवति बोधिचित्तमहाकरुणाधिपत्येन । तद्यथा कुलपुत्र कियदुद्धेनाप्यनात्येन कियद्वाग्स्यापि
 30 रानबुमारस्य प्रणिपतितत्र्यम्, न च राजपुत्रेण बुद्धामाल्यस्य गौरव न करणीयम्,
 एवमेव त्रिपद्भैरपि चिरचित्तब्रह्मचर्ये श्रावकप्रत्येकबुद्धैरादिकर्मिन्स्य बोधिसत्त्वस्य अत्र
 नमिनत्र्यम्, न च बोधिसत्त्वेन प्रत्येकबुद्धेषु गौरव न करणीयम् । तद्यथा कुलपुत्र

सर्वापरिभूतो राजपुत्रोऽविरहितो राजलक्षणेन सर्वाप्रताप्राप्तैरपि राजामात्यैर्न समो जाल्यव्यक्ष-
त्वात्, एवमेव कियत्कर्मकेशोपादानपरिभूत आदिकर्मिको बोधिसत्त्वः सर्वज्ञताचितोत्पादलक्ष-
णेनाविरहितः सर्वाप्रतापैरपि सर्वश्रावकप्रत्येकचुद्धैर्न समो बुद्धकुलाधिपत्याध्यक्षत्वात् । तद्यथा
कुलपुत्र परिशुद्धमणिरत्नं चक्षुस्तिमिरदोषेणापरिशुद्धमित्याभासमागच्छति, एवमेव प्रकृतिपरिशुद्धं
सर्वज्ञताचितोत्पादरत्नं सत्या अश्रद्धानयनाज्ञानतिमिरदोषेणापरिशुद्धमिति संजानन्ति । तद्यथा 5
कुलपुत्र सर्वविद्यौपधिसंप्रहसंप्रयुक्तो भैषज्यविग्रहो दर्शनस्पर्शनसंवासनैः सत्त्वानां व्याधीन्
शमयति, एवमेव सर्वकुशलमूलोपचयप्रज्ञोपायविद्यौपधिसंगृहीतं बोधिचित्तसंप्रयुक्तं बोधि-
सत्त्वप्रणिधिज्ञानशरीरं श्रवणदर्शनसंवासनानुस्मृतिप्रयोगेन सत्त्वानां क्लेशव्याधीन् प्रशमति ।
तद्यथा कुलपुत्र हंसलक्षणं वखं सर्वकर्मदोषैर्न क्लिश्यते, एवमेव बोधिचित्तोत्पादहंस-
लक्षणवखं संसारक्लेशकर्मदोषैर्न क्लिश्यते । तद्यथा कुलपुत्र मूर्धशल्यसंगृहीतो दारुविग्रहो 10
न विकीर्यते, सर्वक्रियाश्वानुभवति, एवमेव बोधिचित्तोत्पादप्रणिधिर्मूर्धशल्यसंगृहीतं सर्वज्ञता-
प्रणिधिज्ञानशरीरं बोधिसत्त्वक्रियासमर्थं भवति, न च विकीर्यते सर्वज्ञताप्रणिधिशरीरत्वात् ।
तद्यथा कुलपुत्र शल्यविमुक्तं यन्नमकार्यसमर्थं भवति तान्येव दारुप्रत्यङ्गानि, एवमेव
सर्वज्ञताचित्तोत्पादाध्याशयवियुक्तो बोधिसत्त्वो बुद्धधर्मपरिनिष्पादनासमर्थो भवति, एवं च
ते बोध्यङ्गसंभाराः । तद्यथा कुलपुत्र राजश्वक्रवर्तिनो हस्तिगर्भं नाम कालागरुत्तम् । तेन 15
सह धूपितमात्रः सर्वराजश्वतुरङ्गबलकायो विहायसे तिष्ठति । एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादा-
गरुधूपितानि बोधिसत्त्वस्य कुशलमूलानि सर्वत्रैधातुकव्यतिवृत्तानि भवन्ति असंस्कृतसर्व-
तथागतज्ञानगगनगोचरपर्यवसानानि । तद्यथा कुलपुत्र वज्रं नेतराद्रत्नाकरादुत्पद्यतेऽन्यत्र वज्रा-
करादुत्सुवर्णाकराद्वा, एवमेव वज्रोपमः सर्वज्ञताचित्तोत्पादः । स नेतरात्सत्त्वाशयकुशलमूलरत्ना-
करादुत्पद्यतेऽन्यत्र सत्त्वपरित्राणमहाकरुणावज्राकरात् सर्वज्ञज्ञानाध्यात्मनमहासुवर्णाकराद्वा । 20
तद्यथा कुलपुत्र अस्त्वमूला नाम वृक्षजातिः । तस्य मूलप्रतिष्ठानं नोपलभ्यते सर्वशाखापत्र-
पलाशसंकुसुमिता च वृक्षेषु जालीभूता च संदृश्यते, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादस्य मूल-
प्रतिष्ठानं नोपलभ्यते, सर्वपुण्यज्ञानाभिज्ञासंकुसुमिताश्च स सर्वलोकोपपत्तिषु महाप्रणिधानजाली-
भूतः संदृश्यते । तद्यथा कुलपुत्र वज्रं नेतरे भाजने तिष्ठच्छोभते, नापि च्छिद्रशुषिरभाजनेन
शक्यं संधारयितुमन्यत्र अच्छिद्रभाजनेन, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्रं न हीनाधिसुक्तिकेषु 25
सत्त्वभाजनेषु मैत्सरिषु दुःशीलेषु व्यापन्नचित्तेषु कुसीदेषु मुपितस्मृतिषु दुःप्रज्ञेषु शोभते,
नाध्याशयविपन्नचलाचलबुद्धिसर्वभाजनेन शक्यं संधारयितुमन्यत्र बोधिसत्त्वाध्याशयरत्नभाज-
नेन । तद्यथा कुलपुत्र वज्रं सर्वरत्नानि निर्विध्यति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्रं सर्वधर्मरत्नानि
निर्विध्यति । तद्यथा वज्रं सर्वशैलानि भिनत्ति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्रं सर्वदृष्टिगतशैलानि
भिनत्ति । तद्यथा कुलपुत्र भिन्नमपि वज्ररत्नं सर्वरत्नप्रतिविशिष्टं सुवर्णालंकारमभिभवति, 30
एवमेव आशयविपत्तिभिन्नमपि सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्ररत्नं सर्वश्रावकप्रत्येकचुद्धगुणसुवर्णा-

लकारानभिभवति । तद्यथा कुलपुत्र भिन्नमपि वज्ररत्न सर्वदारिद्र्य विनिवर्तयति, एवमेव प्रति-
 भिन्नमपि सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्ररत्न सर्वससारदारिद्र्य विनिवर्तयति । तद्यथा कुलपुत्र
 क्रियपरीचोऽपि वज्रधातु सर्वमणिपापाणभेदलक्षण, एवमेव क्रियपरीचत्तारम्भणप्रसृतोऽपि
 सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्रधातु सर्वाज्ञानभेदलक्षण । तद्यथा कुलपुत्र वज्ररत्न न प्राकृतजन-
 ५ हस्तगत भवति, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्ररत्न न प्राकृताप्याशयानामित्तरकुशलमृगाणा
 देवगनुष्याणां हस्तगत भवति । तद्यथा कुलपुत्र रत्नपरीक्षानभिज्ञ पुरुषो वज्रमणिरत्नगुणा
 नजानन् नास्य गुणविशेषमनुभवति, एवमेव दुष्प्रज्ञजातीय पुरुषपुद्गले बोधिसत्त्वचित्तमहा
 प्रज्ञानज्वरत्नगुणानभिज्ञो नास्य गुणविशेषमनुभवति । तद्यथा कुठपुत्र वज्र न शक्य जरयि-
 तुम्, एवमेव सर्वज्ञताहेतुमूल बोधिचित्तोत्पादवज्र न शक्य जरयितुम् । तद्यथा कुलपुत्र वज्र
 १० मडाप्रहरण न शक्य महानग्नेनापि सभारयितुमन्यत्र महानारायणस्यामत्रलगेन, एवमेव
 सर्वज्ञताचित्तोत्पादमहानज्वरप्रहरण न शक्य सर्वश्रानकप्रत्येकबुद्धमहानग्नेरपि सभारयितुमन्यत्र
 सर्वज्ञताहेतुत्रलोपस्तम्भाप्रमाणकुशलमूलमहानारायणस्थानप्रतिविशिष्टैर्महानभासप्रसप्तैर्महाबोधि-
 सत्तैः । तद्यथा कुलपुत्र यत्र सर्वप्रहरणानि न प्रसहन्ते तत्र वज्र प्रसहते, न प्रतिहन्त्यते,
 एवमेव यत्र सर्वश्रानकप्रत्येकबुद्धप्रणिधिज्ञानप्रहरणानि न प्रसहन्ते तत्र वज्रपरिपाकनिर्णय वा
 १५ यथ्वरूपचर्यादु खसवासे वा, तत्र सर्वज्ञताचित्तोत्पादमहावज्रप्रहरणगृहीतो बोधिसत्त्वो
 उपरिस्निग्धमानस प्रसहते, न प्रतिहन्त्यते । तद्यथा कुठपुत्र वज्र न शक्य केनचिपृथिवी
 प्रदेशेन सभारयितुमन्यत्र वज्रतलेन, एवमेव सर्वश्रानकप्रत्येकबुद्धैर्बोधिसत्त्वनियोगप्रणिधान
 सभारवज्र न शक्य सभारयितुमन्यत्राप्याशयबोधिचित्तोत्पादवज्रदृढपृथिवीतलेन । तद्यथा
 कुलपुत्र दृढवज्रतश्छिद्रभाजनत्वान्महासमुद्रे पानीय न निसरति, एवमेव बोधिसत्त्व
 २० वज्राच्छिद्रदृढतत्रपरिणामनाप्रतिष्ठितानि बोधिसत्त्वस्य कुशङ्गमूत्रानि न क्षीयन्ते सर्वभूमे
 पपत्तिषु । तद्यथा कुलपुत्र वज्रतलप्रतिष्ठिता महापृथिवी न निर्दीर्यते न ससीदति, एवमेव
 बोधिचित्तोत्पादनप्रदृढतलप्रतिष्ठितानि बोधिसत्त्वप्रणिधानानि सर्वत्रधातुके न निर्दीर्यन्ते
 न ससीदति । तद्यथा कुलपुत्र वज्रमुदकेन न ह्वियते, एवमेव बोधिचित्तोत्पादवज्र सर्वकर्म
 क्लेशोदकन सर्वकर्मसनासैर्न ह्वियते न स्थिद्यते । तद्यथा कुलपुत्र वज्र सर्वाग्निदाहैर्न दहते
 २५ न सत्पथ्यते, एवमेव सर्वज्ञताचित्तोत्पादवज्र सर्वससारदुःखाग्निदाहैर्न दहते, सर्वक्लेशाग्नितापैर्न
 सत्पथ्यते । तद्यथा कुठपुत्र तथागतानामर्हता सम्यक्संबुद्धानां बोधिमण्डे निधीयता मार
 योधयता सर्वज्ञताभिसंबुद्धमानानां नात्येन पृथिवीप्रदेशेन शक्यमासन सभारयितुमन्यत्र
 त्रिसाहस्रमहासाहस्रवज्रनाभिधरणितलेन, एवमेव बोधिसत्त्वानामनुत्तराया सम्यक्संबोधौ
 प्रणिदधता चर्या चरता पारमिता परिपूर्यता क्षान्तिमन्क्रामतां भूमिं प्रतिलभमानानां
 ३० कुशङ्गमूत्रानि परिणामयता व्याकरण सप्रतीच्छता सर्वबोधिसत्त्वमार्गसभारमुपसाम्यतां
 सर्वतपागतानां महाधर्ममेधान् सभारयता ते महाकुशङ्गमूत्रबलाधानवेगा नात्येन चित्तेन
 शक्या सभारयितुमन्यत्र सर्वप्रणिधानज्ञानवज्रदृढनाभिना सर्वज्ञताचित्तोत्पादेन । इति हि

कुलपुत्र एभिश्च अन्यैश्च अप्रमाणैर्यावदनभिलाष्यानभिलाष्यैर्गुणविशेषै समन्वागत सर्जज्ञता-
चिचोत्पाद । तेऽपि सत्त्वा एवगुणधर्मसमन्वागता भूताश्च भविष्यन्ति च, यैरनुत्तराया
सम्यक्संबोधौ चित्तान्युत्पादितानि । तस्मात्तर्हि कुलपुत्र सुलब्धास्ते लभा, यस्त्वमनुत्तराया
सम्यक्संबोधौ चित्तमुत्पाद्य बोधिसत्त्वचर्यां परिमार्गसि एषा गुणाना प्रतिलाभाय ॥

अपि च कुलपुत्र यद्वदसि—कथ बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथ ४
प्रतिपत्तव्यमिति । गच्छ कुलपुत्र, अस्य वैरोचनव्यूहालकारगर्भस्य महाकूटागारस्य अम्यन्तर
प्रविश्य व्यनलोकय । अत्र ज्ञास्यसि यथा बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, शिक्षमाणस्य च
यादृशी गुणपरिनिष्पत्तिर्भवति ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको मैत्रेय बोधिसत्त्व प्रदक्षिणीकृत्वा एवमाह—विवृणु
आर्य अस्य कूटागारस्य द्वारम् । प्रवेक्ष्यामि । अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वो वैरोचनव्यूहा- 10
लकारगर्भस्य कूटागारस्य द्वारमूलमुपसकम्य दक्षिणेन पाणिना अच्छटाशब्दमकार्षीत् । तस्य
द्वार निवृतमभूत् । स आह—प्रविश कुलपुत्र एत कूटागारम् । अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक
परमाश्रयप्रातस्तत्कूटागार प्राविशत् । तस्य समनन्तरप्रविष्टस्य तद्द्वार सवृतमभूत् । सोऽद्रा-
क्षीत् त कूटागार त्रिपुरत्रिस्तीर्णं बहुयोजनशतसहस्रत्रिस्तीर्णं गगनतलाप्रमाण समतादाकाश-
धातुत्रिपुलम् असह्येयच्छत्रध्वजपताकालकारम् असह्येयरत्नालकारम् । असह्येयमुक्ता- 15
हारप्रलम्बितालकारम् असह्येयरत्नहारप्रलम्बितालकारम् असह्येयलोहितमुक्ताहारप्रलम्बि-
तालकारम् असह्येयसिंहमुक्ताहारप्रलम्बितालकारम् असह्येयसिंहध्वजालकारम् असह्ये-
यचन्द्रार्धचन्द्रालकारम् असह्येयविचित्रपट्टदामाभिप्रलम्बितालकारम् असह्येयत्रिनिधपट्ट-
पत्रालकारम् असह्येयमणिजालप्रभालकारम् असह्येयहेमजालालकारम् असह्येयरत्न-
पट्टालकारम् असह्येयरत्नसुवर्णसूत्रप्रत्युत्तालकारम् असह्येयघण्टामधुरनिर्घोषालकारम् २०
असह्येयरत्नत्रिङ्किणीजालसमीरितमनोज्ञशब्दालकारम् असह्येयदिव्यपुष्पाधिभिप्रवर्षणा
कारम् असह्येयदिव्यमाल्यदामाभिप्रलम्बितालकारम् असह्येयगन्धघटिकानिर्धूपितोपचारा-
लकारम् असह्येयसुवर्णचूर्णसप्रवर्षणालकारम् असह्येयहर्म्यजालालकारम् असह्येयगजाक्षा-
लकारम् असह्येयतोरणालकारम् असह्येयनिर्यूहालकारम् असह्येयवार्द्धमण्डलालकारम्
असह्येयरत्नेष्टकानिचितालकारम् असह्येयरत्नभित्तलकारम् असह्येयस्थूणालकारम् २५
असह्येयरत्नपद्मेवालकारम् असह्येयरत्नवृक्षालकारम् असह्येयरत्नेदिकालकारम् अस-
ह्येयरत्नपयालकारम् असह्येयरत्नच्छदनसर्वव्यूहालकारम् असह्येयभूमित प्रतिष्ठानत्रिचित्र-
व्यूहालकारम् असह्येयरत्नचित्तप्रासादालकारम् असह्येयरत्नासनालकारम् असह्येय
मणिस्नानालकारम् असह्येयरत्नपट्टसस्तुतचक्रालकारम् असह्येयजाम्बूनदसुवर्णवर्ण-
वदनीस्तम्भसुनिभतालकारम् असह्येयमर्जरत्ननिप्रहालकारम् असह्येयमोत्रिसत्त्वा मभागा ३०
लकारम् असह्येयपद्मिगणत्रिचित्रमनोज्ञरुतानुरगितालकारम् असह्येयरत्नपद्मालकारम्
असह्येयरत्नयष्टिसारणालकारम् असह्येयपुरिष्यालकारम् असह्येयपुण्डरीकालकारम्

असह्येयरत्नसोपानालकारम् असह्येयरत्ननामकरिचनालकारम् असह्येयत्रिचरत्ननिचित
 भूम्यलकारम् असह्येयमहामणिरत्नप्रभाप्रमुक्तालकारम् असह्येयसर्परत्नव्यूहालकारम्
 असह्येयगुणवर्णसमुदितालकारम् । तस्य च महाकूटागारस्य अम्यन्तरे तदन्यानि कूटागार-
 शतसहस्राण्येपरूपव्यूहालकृतान्येनापश्यत् असह्येयरत्नच्छत्रव्यजपताकालकाराणि याव-
 ६ दसह्येयगुणवर्णसमुदितालकाराणि च । तानि कूटागाराणि त्रिपुलविस्तीर्णान्यप्रमाणाकाश-
 कोशभूतान्यपश्यत् समन्तात् सुप्रिभक्तानि । ते चास्य कूटागारव्यूहा अन्योपामभिन्ना
 अन्योन्यार्मित्रीभूता अन्योन्यासकीर्णा प्रतिभासयोगेन आभासमगमन् एकस्मिन्नारम्भणे ।
 यथा च एकस्मिन्नारम्भणे, तथा शेषसर्परम्भणे ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारको वैरोचनव्यूहालकारगर्भस्य महाकूटागारस्य इदमेव-
 १० रूपमचिन्त्यविपयनिर्दिष्टं दृष्ट्वा अतुलप्रीतिनेगनिर्धितेन महार्हप्रामोद्येन अभिष्यन्दित
 कायचित्तं सर्पसङ्गातविधूतमानसं सर्पारणनिर्गतचित्तं सर्पमोहनिगतोऽसप्रमोपदिव्य
 नयनं सर्पशब्दासङ्गस्मृतिविज्ञप्तिश्रोत्रं सर्पमनसिक्कारप्रिक्षेपनिगतोऽनारण्यमोक्षनयनानु-
 सरणबुद्धिं सर्वदिक्क्षोतोभिमुखेन कायप्रशमेन सर्परम्भणानावरणसंप्रेषितचक्षुः सर्वत्रातु
 गतेन अभिनिर्हारबलेन सर्पशरीरेण प्रणिपतित ॥

१६ समन्तरप्रणिपतितमात्रश्च सुधन श्रेष्ठिदारको मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य अधिष्ठानबलेन
 सर्वेषु तेषु कूटागारेष्वम्यन्तरप्रविष्टमात्मानं सजानीति स्म । तेषु च सर्वकूटागारेषु विविध-
 वैमात्रप्रगतान्यचिन्त्यविपयनिर्दिष्टान्यद्राक्षीत् । कचिकूटागारे यत्र मैत्रेयेण बोधिसत्त्वेन
 प्रथमं प्रणिधानचित्तमुत्पादितमनुत्तराया सम्यक्संबोधौ, यन्नामगोत्रोपपन्नेन येन बुशलमूलेन
 यथा समादापनया येन कल्याणमित्रसचोदनेन यदायु प्रमाणेन यन्नामके कल्पे यत्रतथागते
 २० यद्ब्रूहे यादृश्या पर्षदि यादृशेन प्रणिधानविशेषाभिनिर्हारेण, तत्सर्वमद्राक्षीत्, सजानीति
 अनुसरति । यावच्च तेषां सत्त्वानां तस्य च तथागतस्य तेन समयेनायु प्रमाणमभूत्, तावत्काले
 तस्य तथागतस्य पादमूलगतमात्मानं सजानीति स्म । तां च सर्वां क्रियामपश्यत् ॥

कचिकूटागारे यत्र मैत्रेयेण बोधिसत्त्वेन प्रथमो मैत्रसमाधिः प्रतिलब्धः, यत्
 उपादाय अत्यमैत्रेय इति सङ्गोपादि तदद्राक्षीत् । कचिचत्र चर्या चर्या, कचिचत्र पारमिता
 २५ परिपुरिता, कचिचत्र क्षान्तिरवतीर्णा, कचिचत्र भूमिरवक्रान्ता, कचिचत्र बुद्धक्षेत्र-व्यूहा
 परिगृहीता, कचिचत्र तथागतशासनं सधारितम्, कचिचत्र अनुत्पत्तिकेषु धर्मेषु क्षान्ति
 प्रतिलब्धा, कचिचत्र व्याकृतोऽनुत्तराया सम्यक्संबोधौ, यथा व्याकृतो येन व्याकृतो यावच्चिरेण
 च व्याकृतस्तत्सर्वमद्राक्षीत् । स कचिकूटागारे मैत्रेय बोधिसत्त्व चत्रवर्तिराजभूत सत्त्वानं
 दशसु बुशलेषु कर्मपथेषु प्रतिष्ठापयमानमपश्यत् । कचिल्लोकपालभूत सर्वलोकहितमुख
 ३० सत्त्वानामुपसहरमाणम्, कचिच्छक्रभूत कामगुणरतिं सत्त्वानां विनिवर्तयमानम्, कचि-
 ह्रस्वभूत ध्यानाप्रमाणरतिं सत्त्वानां सन्नर्णयमानम्, कचिस्त्रुषामदेवाधिपतिभूतमप्रमाणगुणान्
 सत्त्वानां सन्नर्णयमानम्, कचित् सत्पितदेवेश्वरभूतमेरुजातिप्रतिबद्धबोधिसत्त्वगुणानुद्भावय-

गानम्, क्वचित्सुनिर्मितदेवराजभूत सर्वत्रोधिसत्त्वनिर्माणव्यूह देवपर्षदि सदृश्यमानम्, क्वचिद्दशवर्तिदेवराजभूत सर्वधर्मशश्वर्तिता देवाना सप्रकाशयमानम्, क्वचिन्मारत्व कारय-
माणम्, सर्वसपत्न्यनिल्यता देवाना देशयमानम्, क्वचिदसुरेन्द्रभवनोपपन्न सर्वमानमददर्ष-
प्रहाणाय महाज्ञानसागरविगाहनाय धर्मज्ञानसागरविगाहनाय धर्मज्ञानमायाप्रतिलम्भाय
असुरपर्षदि धर्म देशयमानमपश्यत् । क्वचिक्कूटागारे यमलोकमद्राक्षीत् । तत्र मैत्रेय बोधि- 5
सत्त्व प्रभया महानरकानवभास्य नरकोपपन्नाना सत्त्वाना सर्वनिरयद्गु ख प्रशमयमान-
मद्राक्षीत् । क्वचिक्कूटागारे प्रेतभवनमद्राक्षीत् । तत्र मैत्रेय बोधिसत्त्व प्रेतभवनोपपन्नाना
सत्त्वाना निपुत्रमन्नपानमुपसहस्र क्षुपिपासा प्रशमयमानमद्राक्षीत् । क्वचिक्कूटागारे
निर्यग्योनौ विविधोपप्लायतनप्रिमात्रतया तिर्यग्योनिगतान् सत्त्वान् विनयन्तमद्राक्षीत् ।
क्वचिक्कूटागारे महाराजिकदेवपर्षदि लोकपालाना धर्म देशयमानमपश्यत् । क्वचिच्छक- 10
देवराजपर्षदि क्वचित्सुयामदेवराजपर्षदि क्वचित्सतुपितदेवराजपर्षदि क्वचित्सुनिर्मितदेवराज-
पर्षदि क्वचिद्दशवर्तिदेवराजपर्षदि क्वचिक्कूटागारे ब्रह्मेन्द्रपर्षदि मैत्रेय बोधिसत्त्व महाब्रह्मभूत
धर्म देशयमानमपश्यत् । क्वचिन्नागमहोरगपर्षदि क्वचिच्चक्षराक्षसपर्षदि क्वचिद्बन्धर्वकिन्नरपर्षदि
क्वचिदसुरदानवेन्द्रपर्षदि क्वचिन्महोरगेन्द्रपर्षदि क्वचिन्मनुष्येन्द्रपर्षदि क्वचिक्कूटागारे देव-
नागयक्षान्धर्षासुराण्डकिन्नरमहोरगमनुष्यामनुष्यपर्षदि मैत्रेय बोधिसत्त्व धर्म देशयमान- 15
मपश्यत् । क्वचिच्छूद्रकपर्षदि क्वचित्प्रलेकनुद्धपर्षदि क्वचिद्बोधिसत्त्वपर्षदि क्वचिक्कूटागारे
प्रयमचित्तोत्पादिकानामादिकर्मिकाणा बोधिसत्त्वाना मैत्रेय बोधिसत्त्व धर्म देशयमानमपश्यत् ।
क्वचिच्चर्याप्रतिपन्नाना क्वचित्क्षान्तिप्रतिलब्धानामविनिवर्तनीयाना क्वचिदेकजातिप्रतिब्रह्म-
नामभिषेकप्राप्ताना क्वचिक्कूटागारे प्रयमभूमिस्थिताना बोधिसत्त्वाना भूमिर्वैशेषिता
समर्णयमानमपश्यत् । क्वचिच्चार्यशभूमिस्थितैर्बोधिसत्त्वे सह मैत्रेय बोधिसत्त्व सर्वभूमि 20
वैशेषिकता सगायन्तमपश्यत् । क्वचिस्सर्वपारमितापरिपूरयेऽप्रमाणता क्वचित्सर्वशिक्षाभिमुखा-
यतारसमता क्वचित्समाधिमुखप्रवेशनिर्वाणता क्वचिद्विमोक्षणयगम्भीरता क्वचिच्छातप्यान-
समाधिसमापत्त्यभिज्ञानिपयस्फरणता क्वचिद्बोधिसत्त्वचर्याविनयोपायमुखप्रवेशता क्वचि प्रणि-
धानाभिनिर्हारनिर्वाणता क्वचिक्कूटागारे मैत्रेय बोधिसत्त्व चर्याभियुक्त सभागचरितैर्बोधि-
सत्त्वै साधं लोकहितनियार्थं विविधशिल्पस्वानशास्त्रविशेषा सर्वसत्त्वहितसुखाधानोपमदितता 25
सगायमानमपश्यत् । क्वचिदेकजातिप्रतिब्रह्मैर्बोधिसत्त्वै साधं सर्वनुद्धज्ञानाभिषेकमुख
सगायन्तमपश्यत् । क्वचिक्कूटागारे मैत्रेय बोधिसत्त्व चक्रमाभियुक्त वर्षशतसहस्रैरनिक्षिप्त
धुरमपश्यत् । क्वचिद्दुःशस्त्राव्यायप्रयुक्त क्वचिद्धर्ममुखप्रत्यवेशनप्रयुक्त क्वचिद्धर्ममगायन
प्रयुक्त क्वचिद्धर्मप्रेषणप्रयुक्त क्वचिन्मैत्रीसमाप्तिमापन्न क्वचिन्सर्वप्यानाप्रमाणानि समापन्न
क्वचिस्सर्वत्रैश्यायनविमोक्षसमापन्न क्वचिक्कूटागारे बोधिमर्यादाभिनाभिनिर्हारप्रयोगतन्नापि 30
समारण मैत्रेय बोधिसत्त्वमपश्यत् ॥

कचिकूटागारे निर्माणयतीं बोधिसत्त्वसमाधिं समापन्नान् बोधिसत्त्वानपश्यत् । तेपा
 च सर्वशरीरोममुपेभ्यः सर्वनिर्माणमेघान्निश्चरतोऽपश्यत् । केपाचित्सर्वरोममुखेभ्यो देवनिकाय-
 मेघान्निश्चरतोऽपश्यत् । केपाचिन्नागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगशत्रुल्लोकरूपालचक्र-
 वर्तिमेघान् केपाचिकोटरसजमेघान् केपाचिद्राजकुमारमेघान् केपाचिच्छ्रेष्ठयमात्यगृहपतिमेघान्
 5 केपाचिच्छ्रानकप्रलोकबुद्धबोधिसत्त्वमेघान् केपाचित्थयागतकायमेघान् केपाचित्सर्वशरीरोम-
 मुखेभ्योऽप्रमाणान् सर्वसरनिर्माणमेघान्निश्चरतोऽपश्यत् । केपाचित्सर्वरोममुखेभ्यो विविधानि
 धर्ममुखानि निश्चरमाणान्यश्रौपीत्—यद्दुत बोधिसत्त्वगुणवर्णमुखानि दानपारमितामुपानि
 शीलक्षान्तिरीर्यस्थानप्रज्ञोपायप्रणिधानबलज्ञानपारमितामुखानि सप्रहवस्तुध्यानाप्रमाणसमा-
 धिसमापत्यभिज्ञानिधाधारणीप्रतिभानसत्यप्रतिसिञ्चन्मरविपश्यन्निमोक्षमुखप्रतीत्यसमुत्पाद-
 10 प्रतिशरणधर्मोद्दानस्मृत्युपस्थानसम्यक्प्रहाणद्विपादेन्द्रियत्रलबोध्यङ्गमार्गश्रायकयानत्रयाप्रलेक-
 बुद्धानकयामहायानकथाभूमिक्षान्तिचर्याप्रणिधानमुखानि एव सर्वधर्ममुखप्रवेशशब्दानि
 श्वरतोऽश्रौपीत् । कचिकूटागारे तथागतपर्यन्मण्डलसनिपातानद्राक्षीत् । तेपा च तथागताना-
 नानाविमात्रता जन्मबुलविमात्रता कायव्यूहाप्रमाणविमात्रतामायुर्विमात्रता क्षेत्रविमात्रता
 कल्पविमात्रता धर्मदेशनाविमात्रता निर्माणमुखविमात्रता सद्धर्मस्थितिविमात्रता यावदशेष
 15 सर्वकारपर्यन्मण्डलविमात्रतामद्राक्षीत् ॥

मध्ये च वैरोचनव्यूहालकारगर्भस्य महाकूटागारस्य एकमुदारतर निस्तीर्णतर च
 तदन्यसर्वकूटागाराशेषसर्वव्यूहातिरिक्ततरव्यूहसमलङ्कृत कूटागारमद्राक्षीत् । स तस्य
 कूटागारस्याभ्यन्तरे त्रिसाहस्रमहासाहस्र लोकधातुमद्राक्षीत् । तस्मिंश्च त्रिसाहस्रमहासाहस्रे
 लोकधातौ कोटीशत चातुर्द्वीपिकाना कोटीशत जम्बुद्वीपिकाना कोटीशत तुपितभवनाना-
 20 मद्राक्षीत् । स तत्र जम्बुद्वीपेषु मैत्रेय बोधिसत्त्व पद्मगर्भगत जायमानमपश्यत् ।
 शन्रह्माभ्या प्रतीक्ष्यमाण सप्तपदानि प्रक्रान्त दश दिशो व्यवलोकयमान महासिंहनाद
 नदन्त सर्वकुमारभूमिं सदृश्यमान अन्त पुरमध्ये गतमुद्यानभूमिं निष्क्रान्त सर्वज्ञताभिमुख-
 मभिनिष्क्रम्य प्रव्रजन्त दुष्करचर्या सदृश्यन्तमाहार परिमुञ्चान बोधिमण्डमुपसक्तान्त मार
 धर्षयमाण बोधिं निबुध्यमान बोधिवृक्षमनिमिष निरीक्षमाण महाब्रह्मणाध्येष्यमाण धर्मचक्र
 25 प्रवर्तयमान देवभरणेषु प्रविशन्तमद्राक्षीत् । नानाभिसर्वाधिधर्मचक्रप्रवर्तनविषयसदर्शन-
 विमात्रताभिर्नानाकल्पनामप्रवर्तनविमात्रताभिर्नानायु प्रमाणविमात्रताभिर्नानापर्यन्मण्डलव्यूह
 विमात्रताभिर्नानाक्षेत्रविशुद्धिनयसदर्शनविमात्रताभि नानाचर्याप्रणिधानप्रभावनाविमात्रताभि
 नानाधर्मदेशनाव्यवस्थानसर्वपरिपाचनोपायविमात्रताभि नानाधातुनिभङ्गसासनस्थित्यधि-
 30 स्थानसदर्शनविमात्रताभि । सर्वत्र च तत्र सुधन श्रेष्ठिदारक पादमूलगतमात्मान

स सर्वपर्यन्मण्डलेषु सर्वक्रियासदर्शनेषु सर्वायु प्रमाणविमात्रतासु असप्रमुषितेन
 स्मृत्यधिष्ठानज्ञानेन सर्वसङ्गागतव्यवसिताया ज्ञानभूमी स्थितो यान्ति तेषु सर्वकूटागारेषु

घण्टाकिङ्किणीजालद्वयसंगीतिप्रभृतीन्यारम्बणानि सत्त्वमेघस्तेभ्योऽचिन्त्यमेघनिगार्जितनिर्घोष-
शब्दं निश्चरन्तमश्रौषीत् । क्वचिद्वोधिसत्त्वविमात्रतां क्वचित्पारमिताचर्याप्रणिधानविमात्रतां
क्वचिद्रूपप्रमाणविमात्रतां क्वचिदभिज्ञाचिन्त्यविकुर्वितविमात्रतां क्वचित्तयागतपूजाविमात्र-
विमात्रतां क्वचिद्बुद्धक्षेत्रव्यूहविमात्रतां क्वचिदप्रमाणतथागतधर्ममेघविमात्रताम् एवं सर्वधर्म-
निर्घोषान् यथापूर्वपरिकीर्तितान् श्रौषीत् । क्वचित्सर्वज्ञताप्रस्थानशब्दमश्रौषीत्—अमुष्मिन् 5
लोकधातावमुको नाम बोधिसत्त्वो बोधिचित्तमुत्पादयति अमुकं धर्ममुखं श्रुत्वा अमुकेन
कल्याणमित्रेण समादापितोऽमुकस्य तथागतस्य पादमूले एवंनाम्नि कल्पे ईदृशे बुद्धक्षेत्रे
ईदृक्पर्षन्मध्यगते ईदृशं कुशलमूलमूलमवरोप्य ईदृशांस्तथागतगुणान् श्रुत्वा ईदृशेनाभ्या-
शयेन ईदृश्या प्रणिधानविमात्रतया । इयतः कल्पान् बोधिसत्त्वचर्यां चरित्वा इयद्भिः
कल्पैरनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभिसंभोस्यते । ईदृग्रामधेयः ईदृशेन आयुःप्रमाणेन ईदृश्या 10
बुद्धक्षेत्रगुणव्यूहसंपदा । ईदृशेन प्रणिधानविशेषेण ईदृशेन सत्त्वविनयेन ईदृशेन श्रावक-
प्रत्येकबुद्धबोधिसत्त्वसंनिपातेन । तस्य परिनिर्बृतस्य इयतः कल्पान् सद्धर्मः स्थास्यति, इयान्
समयो भविष्यति । क्वचिन्निर्घोषमश्रौषीत्—अमुष्मिन्नलोकधातावमुको नाम बोधिसत्त्वो दान-
पारमितायां चरन्तीदृशानि दुष्करपरित्यागशतानि करोति । अमुको बोधिसत्त्वः शीलं रक्षति,
क्षान्तिं भावयति, वीर्यमालभते, ध्यानानि समापद्यते प्रज्ञाविचयप्रयुक्तः । अमुको बोधिसत्त्वः 15
सद्धर्मपर्येष्टिहेतो राजपरित्यागं करोति, रत्नपरित्यागं पुत्रपरित्यागं भार्यापरित्यागं हस्तपाद-
नयनोत्तमाङ्गपरित्यागं करोति, अग्निप्रपतनं करोति । अमुको नाम बोधिसत्त्वः तथागत-
शासनमम्युद्गतो धर्मभागकत्वं करोति, धर्मदानं ददाति, धर्मयज्ञं यजति, धर्मध्वजमुच्छ्रयति,
धर्मभेरीं पराहन्ति, धर्मशङ्खमापूरयति, धर्मवर्षं प्रवर्षति, तथागतशासनं धारयति, तथागत-
चैत्यान्यलं करोति, तथागतविग्रहान् कारयति, सत्त्वमुखोपधानमुपसंहरति, सद्धर्मनोश- 20
मारक्षति । क्वचिन्निर्घोषमश्रौषीत्—अमुष्मिन्नलोकधातावमुको नाम तथागत एतर्हि तिष्ठति
ध्रियते यापयति, धर्मं च देशयति एवंनाम्नाभिपेकेण ईदृश्यां पर्षदि ईदृशे बुद्धक्षेत्रे ईदृशे
कल्पे ईदृशेनायुःप्रमाणेन ईदृश्या धर्मदेशनया ईदृशेन सत्त्वविनयेन ईदृक्प्रणिष्यभिसंबोधेन ।
एवमेकैकस्माद् घण्टाकिङ्किणीजालद्वयदिकादारम्बणादप्रमाणधर्ममुखविमात्रतानिर्घोषान् श्रौ-
षीत् । सर्वेषां च तेषां निर्घोषाणां श्रेणेण सुधनः श्रेष्ठिदारको विपुलप्रीतिरेगाभिष्यन्दित 25
चित्तस्तानि धर्ममुखानि शृणोति । क्वचिद्धारणीमुखानि प्रत्यलमत, क्वचित्प्रणिधानमुखानि
क्वचित्क्षान्तिमुखानि, क्वचिचर्यामुखानि, क्वचित्प्रणिधानमुखानि, क्वचित्पारमितामुखानि,
क्वचिदभिज्ञामुखानि, क्वचिद्विद्याज्ञानालोकमुखानि, क्वचिद्विनोशमुखानि, क्वचित्समाधि-
प्रवेशमुखानि प्रत्यलमत ॥

तेभ्यश्च आदर्शमण्डलेभ्योऽपरिमाणप्रतिभासव्यूहविज्ञप्तिमपश्यत् । क्वचित्तयागत- 20
पर्षन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचिद्वोधिसत्त्वपर्षन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचिच्छूरावरुपर्ष-
न्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचित्प्रत्येकबुद्धपर्षन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचित्तयागतपर्षन्मण्डल-

ऋचिकूटागारे निर्माणवतीं बोधिसत्त्वसमाधिं समापन्नान् बोधिसत्त्वानपश्यत् । तेषा
 च सर्वशरीरोममुखेभ्यः सर्वनिर्माणमेधान्निश्चरतोऽपश्यत् । केपाचित्सर्वरोममुखेभ्यो देवनिकाय
 मेधान्निश्चरतोऽपश्यत् । केपाचिन्नागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगशत्रुह्रलोकापालचक्र-
 वर्तिमेधान् केपाचित्कोट्टसजमेधान् केपाचिद्राजकुमारमेधान् केपाचिच्छ्रेष्ठयमाल्यगृहपतिमेधान्
 5 केपाचिच्छ्रावकप्रत्येकद्वुद्धबोधिसत्त्वमेवान् केपाचित्तथागतकायमेधान् केपाचित्सर्वशरीरोम
 मुखेभ्योऽप्रमाणान् सर्वसत्त्वनिर्माणमेवान्निश्चरतोऽपश्यत् । केपाचित्सर्वरोममुखेभ्यो विनिधानि
 धर्ममुखानि निश्चरमाणान्यश्रौषीत्—यद्दुत बोधिसत्त्वगुणवर्णमुखानि दानपारमितामुखानि
 शीलक्षातिरीर्यध्यानप्रज्ञोपायप्रणिधानत्रलज्जानपारमितामुखानि सप्रहवरतुच्यानाप्रमाणसमा-
 धिसमापत्त्यभिज्ञाविद्याधारणीप्रतिभानसत्यप्रतिसचिच्छर्मनिपश्यनाविमोक्षमुखप्रतीत्यसमुत्पाद-
 10 प्रतिशरणधर्मोद्दानस्मृत्युपस्थानसम्यक्प्रहाणद्विपादेन्द्रियत्रलब्रह्ममार्गश्रावकयानत्रथाप्रत्येक
 बुद्धयानकथामहायानकथाभूमिक्षान्तिचर्याप्रणिधानमुखानि एव सर्वधर्ममुखप्रवेशशब्दान्नि-
 श्चरतोऽश्रौषीत् । ऋचिकूटागारे तथागतपर्षन्मण्डलसनिपातानद्राक्षीत् । तेषा च तथागताना
 नानाविमात्रता जन्मकुलविमात्रता कायव्यूहाप्रमाणविमात्रतामायुर्विमात्रता क्षेत्रविमात्रता
 कल्पविमात्रता धर्मदेशनाविमात्रता निर्माणमुखविमात्रता सद्धर्मस्थितिविमात्रता यावदशेष
 15 सर्वाकारपर्षन्मण्डलविमात्रतामद्राक्षीत् ॥

मध्ये च वैरोचनव्यूहालकारगर्भस्य महाकूटागारस्य एकमुदारतर निस्तीर्णतर च
 तदन्यसर्वकूटागाराशेषसर्वव्यूहातिरिक्ततरव्यूहसमलवृत कूटागारमद्राक्षीत् । स तस्य
 कूटागारस्थाम्यन्तरे त्रिसाहस्रमहासाहस्र लोकधातुमद्राक्षीत् । तस्मिंश्च त्रिसाहस्रमहासाहस्रे
 लोकरुधातौ कोटीशत चातुर्द्वीपिकाना कोटीशत जम्बुद्वीपकाना कोटीशत तुपितभवनाना
 20 मद्राक्षीत् । स तत्र जम्बुद्वीपेषु मैत्रेय बोधिसत्त्व पद्मगर्भगत जायमानमपश्यत् ।
 शत्रुह्रलाम्या प्रतीक्ष्यमाण सप्तपदानि प्रक्रान्त दश दिशो व्यत्रलोक्यमान महासिंहनाद
 नदन्त सर्वतुमारभूमिं सदृश्यमान अन्त पुरमध्ये गतमुद्यानभूमिं निष्क्रान्त सर्वज्ञताभिमुख-
 मभिनिष्कृत्य प्रव्रजन्त दुष्करचर्या सदृश्यन्तमाहार परिभुञ्जान बोधिमण्डनुपसक्रान्त मार
 धर्षयमाण बोधिं विबुध्यमान बोधिवृक्षमनिमिष निरीक्षमाण महाब्रह्मणाष्येप्यमाण धर्मचक्र
 25 प्रवर्तयमान देवभरनेषु प्रविशन्तमद्राक्षीत् । नानाभिसंबोधिधर्मचक्रप्रवर्तनप्रियसदर्शन
 विमात्रताभिर्नानास्वरूपनामप्रवर्तनविमात्रताभिर्नानायु प्रमाणविमात्रताभिर्नानापर्वन्मण्डलव्यूह
 विमात्रताभिर्नानाक्षेत्रविशुद्धिनयसदर्शनविमात्रताभिर्नानाचर्याप्रणिधानप्रभावनाविमात्रताभि
 नानाधर्मदेशनाव्युपस्थानसर्वपरिपाचनोपायविमात्रताभिर्नानाधातुविभङ्गशासनशिल्पाधि-
 ष्टानसदर्शनविमात्रताभिर् । सर्वत्र च तत्र सुधन श्रेष्ठिदारक पादगूलगतमामान
 30 सजानीते स्म ॥

स सर्वपर्वन्मण्डलेषु सर्वत्रियासदर्शनेषु सर्वेषु प्रमाणविमात्रतासु असप्रमुपितेन
 स्मृत्यधिष्ठानज्ञानेन सर्वसङ्गातव्यवसिताया ज्ञानभूमौ स्थितो यावत्ति तेषु सर्वकूटागारेऽ

घण्टाकिङ्किणीजालतूर्यसंगीतिप्रभृतीन्यारम्भणानि सत्त्वेभ्यस्तेभ्योऽचिन्त्यमेघनिर्गर्जितनिर्घोष-
 शब्द निश्चरन्तमश्रौषीत् । क्वचिद्बोधिचित्तविमात्रता क्वचित्पारमिताचर्याप्रणिधाननिमात्रता
 क्वचिद्भूयप्रमाणविमात्रता क्वचिदभिज्ञाचिन्त्यविकुर्वितविमात्रता क्वचित्तथागतपूजाविमात्र-
 विमात्रता क्वचिद्बुद्धक्षेत्रव्यूहनिमात्रता क्वचिदप्रमाणतथागतधर्ममेघविमात्रताम् एव सर्वधर्म
 निर्घोषान् यथापूर्वपरिकीर्तितानश्रौषीत् । क्वचित्सर्पज्ञताप्रस्थानशब्दमश्रौषीत्—अमुष्मिन् ६
 लोकाघातावमुक्तो नाम बोधिसत्त्वो बोधिचित्तमुत्पादयति अमुक धर्ममुख श्रुत्वा अमुकेन
 कल्याणमित्रेण समादापितोऽमुकस्य तथागतस्य पादमूले एवनाम्नि कल्पे ईदृशे बुद्धक्षेत्रे
 ईदृक्पर्पन्मव्यगते ईदृश कुशलमूलमूलमवरोप्य ईदृशास्तथागतगुणान् श्रुत्वा ईदृशेनाव्या-
 शयेन ईदृश्या प्रणिधाननिमात्रतया । इयत कल्पान् बोधिसत्त्वचर्यां चरित्वा इयद्भि
 कल्पैरनुत्तरा सम्यक्संबोधिमभिसंभोत्स्यते । ईदृग्नामधेय ईदृशेन आयु प्रमाणेन ईदृश्या 10
 बुद्धक्षेत्रगुणव्यूहसपदा । ईदृशेन प्रणिधानविशेषेण ईदृशेन सत्त्वनिनयेन ईदृशेन श्रावक-
 प्रलेकबुद्धोपसत्त्वसन्निपातेन । तस्य परिनिर्धृतस्य इयत कल्पान् सद्धर्मं स्थास्यति, इयान्
 समयो भविष्यति । क्वचिन्निर्घोषमश्रौषीत्—अमुष्मिन्लोकघातावमुक्तो नाम बोधिसत्त्वो दान-
 पारमिताया चरन्तीदृशानि दुष्करपरित्यागशतानि करोति । अमुक्तो बोधिसत्त्व शील रक्षति,
 क्षान्तिं भाजयति, धीर्यमालभते, ध्यानानि समापद्यते प्रज्ञाविचयप्रयुक्त । अमुक्तो बोधिसत्त्व 15
 सद्धर्मपर्वेष्टिहेतो राजपरित्याग करोति, रत्नपरित्याग पुत्रपरित्याग भार्यापरित्याग हस्तपाद-
 नयनोत्तमाङ्गपरित्याग करोति, अग्निप्रपतन करोति । अमुक्तो नाम बोधिसत्त्व तथागत-
 शासनमभ्युद्गतो धर्मभाणकत्वं करोति, धर्मदानं ददाति, धर्मयज्ञं यजति, धर्मध्वजमुच्छ्रयति,
 धर्मभेरीं पराहन्ति, धर्मशङ्खमापूरयति, धर्मयज्ञं प्रवर्षति, तथागतशासनं धारयति, तथागत-
 चैल्यान्यत्करोति, तथागतनिग्रहान् कारयति, सत्त्वसुखोपधानमुपसहरति, सद्धर्मकोश- 20
 मारक्षति । क्वचिन्निर्घोषमश्रौषीत्—अमुष्मिन्लोकघातावमुक्तो नाम तथागत एताहिं तिष्ठति
 ध्रियते यापयति, धर्मं च देशयति एवनाम्नाभिपेकेण ईदृश्या पर्पदि ईदृशे बुद्धक्षेत्रे ईदृशे
 कल्पे ईदृशेनायु प्रमाणेन ईदृश्या धर्मदेशनया ईदृशेन सत्त्वनिनयेन ईदृक्प्रणिष्यभिसंबोधेन ।
 एवमेतैकस्माद् घण्टाकिङ्किणीजालतूर्यादिकादारम्भणादप्रमाणधर्ममुखविमात्रतानिर्घोषानश्रौ-
 षीत् । सर्वेषां च तेषां निर्घोषाणां श्रुतेण सुधन श्रेष्ठिदारको निपुलप्रीतिरेगाभिष्यन्दित 25
 चित्तस्तानि धर्ममुखानि शृणोति । क्वचिद्धारणीमुग्धानि प्रत्यलभत, क्वचित्प्रणिधानमुत्तानि
 क्वचिद्क्षान्तिमुखानि, क्वचिच्चर्यामुत्तानि, क्वचित्प्रणिधानमुत्तानि, क्वचित्पारमितामुखानि,
 क्वचिदभिज्ञामुत्तानि, क्वचिद्विद्याज्ञानालोकमुखानि, क्वचिद्विमोक्षमुखानि, क्वचित्त्वामिधि-
 प्रवेशमुखानि प्रत्यलभत ॥

तेभ्यश्च आदर्शनण्डलेभ्योऽपरिमाणप्रतिभासन्बुद्धविज्ञप्तिमपश्यत् । क्वचित्तथागत- 30
 पर्पन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचिद्बोधिसत्त्वपर्पन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचिद्भूयस्पर्प-
 न्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचित्प्रत्येकबुद्धपर्पन्मण्डलप्रतिभासविज्ञप्तिं क्वचित्तथागतपर्पन्मण्डल-

प्रतिभासविज्ञप्तिं कचिस्सकृष्टश्रेत्रप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिद्विशुद्धक्षेत्रप्रतिभासविज्ञप्तिं कचि-
 स्सकृष्टनिशुद्धक्षेत्रप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिस्सर्गबुद्धैकलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिद्बहुल्लोक-
 धातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचित्परीत्तलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिन्महद्गतलोकधातुप्रतिभास-
 विज्ञप्तिं कचित्सूक्ष्मलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिदुदारलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिदिन्द्र-
 ६ जालप्रवेशलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिद्ब्रजत्यस्तलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिदधमूर्ध्व-
 लोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचित्समधरणीतलप्रवेशलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिच्चरक-
 तिर्यक्प्रेतात्रभासलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिद्देवमनुष्याकीर्णलोकधातुप्रतिभासविज्ञप्ति-
 मद्राक्षीत् । तेषु च चक्रमेषु निपद्य स्वासनेषु च असह्येषान् बोधिसत्त्वान् नानाकार्य-
 प्रयुक्तानपश्यत् । काश्चिच्चक्रम्यमाणान् काश्चिद्ब्रजापच्छत काश्चिद्विपश्यत. काश्चिन्महाकरण्या
 १० स्फुरमाणान् काश्चिद्विधिधान् शास्त्रनयान् लोकार्थसप्रयुक्तानभिनिर्हरमाणान् काश्चिद्विद्विशत
 काश्चित्स्वाध्यायमानान् काश्चिल्लिखित काश्चित्परिप्रश्रयत काश्चित्स्क्रन्धदेशनापरिणमना-
 भियुक्तान् काश्चित्प्रणिधानान्यभिनिर्हरमाणान् ॥

तेभ्यश्च स्तम्भेभ्यः सर्गमणिराजप्रभाजालानि निश्चरन्ति व्यपश्यत् । कचिन्नील
 वर्णानि कचित्पीतवर्णानि कचिल्लोहितवर्णानि कचिदवदातवर्णानि कचित्स्फटिकवर्णानि
 १५ कचित्तपनीयवर्णानि कचिदिन्द्रनीलवर्णानि कचिदिन्द्रायुधवर्णानि कचिज्जाम्बूनदसुवर्ण-
 वर्णानि कचित्सर्गप्रभासवर्णानि कायचित्तप्रीतिसजननपरमनयनाभिरामाणि । ताश्च जाम्बूनद-
 सुवर्णवर्णकदलीस्तम्भान् सर्गरत्नप्रहाश्च पुष्पमेघावलम्बितपाणीनद्राक्षीत् । मास्यदाम्-
 पाणीन् छत्रध्वजपताकापाणीन् गन्धधूपपिलेपनपाणीन् विविधरत्नत्रिचित्रसुवर्णसूत्रपाणीन्
 विविधमुक्ताहारपाणीन् नानारत्नहारपाणीन् सर्वव्यूहपरिगृहीतपाणीन् । काश्चिदवनतचूडा-
 २० मणिमकुटान् अनिभिपनयनान् वृताञ्जलिपुटान् नमस्यतोऽपश्यत् । तेभ्यश्च मुक्ताहारेभ्य
 सर्गगन्धपरिभाषिताष्टाङ्गोपेतसूक्ष्मजलधरान् प्रसन्नवमाणानपश्यत् । तेभ्यश्च वैडूर्यमणिहार
 जालेभ्यो दीर्घपङ्क्तिन् क्षरन्तीनपश्यत् । तानि च रत्नच्छत्राणि सर्वालकारव्यूहोपशोभिता-
 न्यपश्यत् । ता च रत्नघण्टाकिङ्किणीजालपट्टदामकलापमणिशलाकाविचित्रमणिरत्नप्रोशसमल-
 वृतगर्भामपश्यत् । ताम्यश्च पुष्किरिणीभ्योऽसह्येषानि रत्नपद्मोत्पलकुमुदपुण्डरीकान्यभ्यु-
 २५ द्रतान्यपश्यत् । कानिचिद्विद्वित्प्रमाणमात्राणि कानिचिद्ब्रह्मप्रमाणमात्राणि कानिचिच्छकट-
 चक्रप्रमाणमात्राणि । तेषु च नानारूपान् व्यूहानपश्यत् । यदुत क्षीरूपान् पुरुषरूपान्
 दारकरूपान् दारिकारूपान् शकरूपान् ब्रह्मरूपान् लोकपालरूपान् देवनागयक्षगन्धर्वा
 सुरगरुडकिन्नरमहोरगरूपान् श्रावकप्रत्येकबुद्धप्रोधिसत्त्वरूपान् सर्वजगद्रूपसंस्थानशरीरान्
 त्रिचित्रनानावर्णान् वृताञ्जलिपुटानवनतकायात्रमस्यतोऽपश्यत् । द्वात्रिंशन्महापुरुषलक्षण-
 ३० समलवृतकायाश्च तथागतविग्रहान् पर्यङ्कनिपण्णानपश्यत् ॥

या च सा वैडूर्यतलाष्टापदमहापृथिवी, तत्र एकैकतोऽष्टापदादचिन्त्या प्रतिभास-
 विज्ञप्तीरपश्यत् । कचिक्षेत्रप्रतिभासविज्ञप्तिं कचिद्बुद्धप्रतिभासविज्ञप्तिम् । यावन्तश्च तेषु

कूटागारेष्वलकारव्यूहा, तान् सर्वनिकेकस्मिन्नष्टापदे प्रतिभासप्राप्तानपश्यत् । तेषा च
 रत्नवृक्षाणा सर्वत्र पुष्पफल्कोशेश्चो नानासस्थानविचित्रसुवर्णरूपार्धकायानपश्यत् ।
 क्वचिद्बुद्धार्धकायान् क्वचिद्वोषिसत्त्वार्धकायान् क्वचिदेवनागयक्षगन्धर्वासुरगण्डकिन्नरमहोरगा-
 र्धकायान् क्वचिच्छत्रब्रह्मलोकपालार्धकायान् क्वचिच्चत्रार्तिमनुष्येद्रार्धकायान् क्वचिद्राज-
 कुमारश्रेष्ठिगृहपत्यमात्यस्त्रीपुरन्दरकदारिकाभिक्षुभिक्षुण्डुपासकोपासिकार्धकायान् काश्चि- 5
 त्पुष्पदामान्प्रलम्बितपाणीन् काश्चिद्रत्नटारामिप्रलम्बितपाणीन् काश्चित्सर्वव्यूहपरिगृहीतपाणीन्
 काश्चिदवनतकायान् वृताञ्जलिपुटाननिमिपनयनान् नमस्यत काश्चिदभिष्टुवत काश्चि-
 त्समापन्नान् काश्चिसुवर्णवर्णानभासान् काश्चिद्रूप्यवर्णानभासान् काश्चित्तुषारसुकुमारवर्णान-
 भासान् काश्चिदिन्द्रनीलमणिवर्णानभासान् काश्चिद्विरोचननगिरत्नानभासान् काश्चित्सर्वरत्न
 वर्णानभासान् काश्चिच्चम्पकपुष्पवर्णानभासान् काश्चिद्व्यभासायावभासान् काश्चिद्वृक्षण- 10
 विचित्रात्ममानपश्यत् । तेभ्यश्च अर्धचन्द्रेभ्योऽप्यह्येयाश्चन्द्रसूर्यग्रहनक्षत्रताराप्रतिभासान्
 निश्चर्य दशदिशोऽनभासयमानानपश्यत् ॥

ताश्च प्राप्तादनिमानकूटागरभित्ती सर्वरत्नाष्टापदविचित्रा अपश्यत् । तेषु च सर्व-
 रत्नाष्टापदेषु मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य सर्वबोधिसत्त्वचर्यान्वमपश्यत् यथा पूर्वं बोधिसत्त्वार्थ्या-
 मचरन् । क्वचिदष्टापदे मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य शिर प्रदानमपश्यत् । क्वचिन्नेत्रप्रदान क्वचिद्वृत्त- 15
 प्रदान क्वचिच्चूडामणिरत्नप्रदान क्वचित्सद्वर्धचूडामणिप्रदान क्वचिदन्तप्रदान क्वचिज्जिह्वाप्रदान
 क्वचित्कर्णनासाप्रदान क्वचिद्बुद्धदयप्रदान क्वचिन्मज्जमासप्रदान क्वचिद्बुद्धिरप्रदान क्वचि-
 च्छत्रिचर्मप्रदान क्वचिन्मासनखप्रदान क्वचित्सज्जालाङ्गुलिप्रदान क्वचित्सर्वशरीरप्रदान क्वचि-
 त्पुत्रदुहितृभार्याप्रदान क्वचिद्रत्नराशिप्रदान क्वचिद्द्वामनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधानीप्रदान
 क्वचिज्जम्बुद्वीपप्रदान क्वचिच्चतुर्द्वीपप्रदान क्वचित्सर्वराज्यैश्वर्यप्रदान क्वचिद्भद्रराजासनप्रदान 20
 क्वचिद्दासदासीप्रदान क्वचिदन्त पुरप्रदान क्वचिद्दुष्यानतपोवनप्रदान क्वचिच्छत्रध्वजपताका-
 प्रदान क्वचिपुष्पमान्यगन्धानुलेपनप्रदान क्वचिद् गगनप्रत्ययभेषयप्रदान क्वचित्सर्वान्न-
 पाननिधिप्रदान क्वचिसर्वोपकरणप्रदान क्वचिसर्वोपाश्रयप्रदान क्वचिद्रत्ननात्यपारीप्रदान
 क्वचिद्वररथप्रदान क्वचिद्व्यनगागरगतान् निमोक्षयन्त क्वचिद्व्यान् निर्मोक्षयन्त क्वचिद्वाग-
 धिन्निस्मान् क्वचिद्वनष्टमार्गाणां मार्गमुपदर्शयन्त क्वचिद्दाशभूत नदीपथे नात्र वाह्यमान 25
 क्वचिद्वागदाश्वराजभूत महासमुद्रे राक्षसीद्वीपगतान् सत्त्वान् परित्रायमाण क्वचिन्महर्षिभूत
 शास्त्राण्यभिनिर्हरमाण क्वचिच्चत्रार्तिभूत दशकुशेषु कर्मपथेषु सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमान
 क्वचिद्वैद्यभूतमातुराणां चिकित्सां प्रयोजयमान क्वचिन्नापितरमुपनिष्ठत क्वचित्कल्याण-
 मित्राणि शुश्रूषन्त क्वचिच्छ्रान्तवर्णरूपेण सत्त्वनिनयेन प्रयुक्त क्वचिद्व्यलोकनुद्धनर्णरूपेण
 क्वचिद्वोधिसत्त्ववर्णरूपेण क्वचिद्बुद्धवर्णरूपेण क्वचिसत्त्वनिनयप्रयुक्त क्वचिन्मत्तनातन- 30
 विशेषैरुपपात्ति सदस्यं सत्त्वान् परिपाचयमान क्वचिद्वर्धमाणवरूपेण तयागतशामनो
 पगतमुदिशत स्वाग्यायमान योनिशो गीमासात्रयुक्त तयागतचैला वस्तुर्वाण तयागतविप्रगर्

कार्यमाण बुद्धपूजायां सत्त्वान् समादापयमान गन्धानुलेपनप्रदान सुगन्धतैलाम्यङ्गनपुष्प
मान्यारोपणादिसर्गाकारबुद्धपूजाप्रयुक्त दशसु कुशलमूलेषु कर्मपथेषु सत्त्वान् प्रतिष्ठापयमान
पञ्चसु शिक्षापथेषु अष्टाङ्गपथेषु बुद्धधर्मसघशरणगमनेषु प्रव्रयाया धर्मश्रवणे उद्देश-
स्वाध्याययोनिशोमनसिकारेषु सत्त्वान्नियोजयमान धर्मसाङ्ख्याय सिंहासनसनिपण्ण बुद्धबोधि
5 विवृण्वन्तम् । इति हि याम्भैत्रेयो बोधिसत्त्वोऽसुरयेयै कल्पकोटीनियुतशतसहस्रै पटुसु
पारमितासु चीर्णचरित, तत्सर्पं सुधन श्रेष्ठिदारकस्तत एकैकस्मादष्टापदादपरापरेराकारै-
रद्राक्षीत् । स ऋचिकूटागारे यान्ति भैत्रेयेण बोधिसत्त्वेन कल्याणमित्राणि पर्युपासितानि
तेषां विवृण्वित् यद्वाहनद्राक्षीत् । सर्वेषु च तेषु कल्याणमित्रेषु उपसक्रान्तमाभाव्यमाणमामान
सजानीते स्म—एहि सुधन हागतम् । मासि ह्रान्त । पश्येमा बोधिसत्त्वाचिन्त्यताम् ॥

- 10 इति हि सुधन श्रेष्ठिदारकस्तत एकैकस्मात्कूटागारादेकैकस्मादारम्भणादिमानि च
अन्यानि च अत्रिचिन्त्यव्यूहनिपयविवृण्वितान्वद्राक्षीत् । अस्त्रप्रमुपितेन स्मृतिरत्नाधानेन
समन्तदिग्ब्यवचारितया चक्षु परिशुद्ध्या अनावरणेन निपश्यनाक्रोशल्यज्ञानेन बोधिसत्त्व-
ज्ञानाधिष्ठानवशिताप्रतिलम्भेन बोधिसत्त्वसङ्गागतप्रसृताया ज्ञानभूमौ स्थित, तत्सर्गमन्त
व्यूहनिपयविवृण्वितमद्राक्षीत् । तद्यथा पुरय सुप्त स्वप्नान्तरगतो विविधान् रूपारम्भण
15 विशेषान् पश्येत् यदुत गृहविमानरमणीयानि वा ग्रामनगरनिगमजनपदरमणीयानि वा
वखानपानपरिभोगरमणीयानि वा मीतयाद्यर्त्यसगीतित्रिधरतित्रीडारमणीयानि वा पश्येत् ।
उद्यानारामतपोनरमणीयानि वा वृक्षनदीपुष्करिणीपर्वतरमणीयानि वा मातापितृमित्रज्ञाति
सालोहितसमप्रधानगत वा आत्मान सजानीते । महासमुद्र वा पश्येत् सुमेरु वा पर्वतराजान्
सर्वदेवभवनानि वा जम्बुद्वीप वा, अनेकयोजनशतस्थित वा आमान सजानीते । तच्च गृह
20 वा अवचरक वा विपुल पश्येत् । सर्वगुणालंकारसमवसृत दिवसमेव सजानीते । न
रात्रिदीर्घं च सजानीते न ह्रस्वम्, न स्वप्न इति सजानीते । सुखोपस्थान चात्मन पश्येत् ।
स प्रसन्नकायसत्कारो निगतस्थानमिद्ध सर्वरत्नप्रकर्षितो विपुलप्रीतिसुखसवेदी दीर्घं च
विपुलं च सजानीते । दिवस वा सप्ताह वा अर्धमास वा सप्तसर वा वर्षशत वा ततो
वा उत्तरि सजानीते । प्रतिविबुद्धश्च तत्सर्वमनुस्मरेत् । एवमेव सुधन श्रेष्ठिदारक
25 बोधिसत्त्वाधिष्ठानेन सर्वत्रैधातुक्लमसमसरणज्ञानेन परित्तसङ्गागतनिरुद्धचेता विपुलमह
ज्ञतानावरणबोधिसत्त्वसङ्गागतविहारी बोधिसत्त्वविषयानुगतोऽचिन्त्यबोधिसत्त्वनयप्रवेशानुसृत
बुद्धिस्तत्सर्वव्यूहविवृण्वितमपश्यत् सजानीतेऽनुभवति त्रिचारयति निमितीकरोति आलक्षयति,
तत्र च स्थितमामान सजानीते । तद्यथा ग्लान पुरुषक्षरमे चित्तोत्पादे वर्तमान उपपस्थानन्तर्य-
चित्ते प्रत्युपस्थिते कर्मभवे आमुखीभूते यथाहृतकर्मोपचयविपाकेन अशुभकर्मप्रत्ययेन नरक
30 वा पश्येत्, तिर्यग्योनिं वा भ्रेतनिपय वा यमपुरुषान् वा दृढप्रहरणगृहीतान् रुषितानाक्रोशतो
रुदितानोशितशब्द च नारकाणां शृणुयात् । ता च क्षारनदीं पश्येत्, तांश्च क्षुरधारा
पर्वतान्, ता च कूटशाल्मलीम्, तच्च असिपत्रधन पश्येत् । ताश्च महानरकानादीतान्

संप्रज्वलितानेकज्वालीभूतान्, ताश्च लोहकुम्भीः पश्येत्, ताः कारणाः कार्यमाणान्, तांश्च वेदनामनुभूयमानान् संजानीत । तानि च नैरयिकान्यग्निस्तापदुःखानि पश्येदनुभवेत् । शुभकर्मोपचयेन वा देवभवनं पश्येत् । देववर्षदप्सरोगणं सर्वव्यूहालंकारांश्च पश्येत्, उद्यानविमाननदीपुष्कारिणीरत्नपर्वतकल्पवृक्षपरिभोगान् वा पश्येदनुभवेत्, तदायुःकालं च संजानीयात्—इतश्च्युतस्तत्र बोपपन्नोऽनन्तर्हित एव कर्मविषयाचिन्त्यतया एतां क्रियां 5 पश्येत् संजानीत अनुभवेत् । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वकर्मविषयाचिन्त्यतया तत्सर्वव्यूहविकुर्वितमद्राक्षीत् । तद्यथा भूतप्रहामिष्टः पुरुषो विविधानि रूपगतानि पश्यति । यच्च परिपृच्छते, तद्व्याकरोति । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वज्ञानाधिष्ठानबलेन तान् सर्वव्यूहानद्राक्षीत् । तद्यथा नागभवनप्रविष्टः पुरुषो नागसंज्ञागतप्रवेशेन दिक्सं वा सप्ताहं वा अर्धमासं वा मासं वा संवत्सरं वा वर्षशतं वा संज्ञामात्रं सजानीते, नागसंज्ञागतोत्सृष्टो 10 मनुष्यसंज्ञागतेन मुहूर्तमात्रं पश्येत् । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारको बोधिसत्त्वसंज्ञागतानुस्मृत-बुद्धिस्तन्मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य अधिष्ठानवशेन तन्मुहूर्तं वहूनि कल्पकोटीनियुतशतसहस्राणि सजानीते स्म । तद्यथास्ति सर्वजगद्द्वरव्यूहगर्भं नाम महात्रलणो विमानम् । तत्र सर्वत्रिसाहस्र-महासाहस्रो लोकधातुरामासमागच्छति प्रतिभासयोगेन सर्वारम्बणामिश्रीभूतः । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारकः तान् सर्वान् व्यूहानन्योन्यासंकीर्णान् सर्वारम्बणेषु प्रतिभासप्राप्तः तद्यथा 15 वृत्त्वापतनसमापत्तिनिहारी भिक्षुरेकोऽद्वितीयः शयने वा चंक्रमे वा निपद्यायां वा उत्थितो वा निपण्णो वा यथावृत्तसमापत्तिविषयावतारेण सर्वलोकं सजानीते पश्यत्यनुभवति प्यायिनिशेषाचिन्त्यतायै । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारकः तान् सर्वान् व्यूहान् यथा-विषयावतारेण पश्यति संजानीते । तद्यथा गन्धर्वनगराणां सर्वव्यूहालंकारा गगनतले संदृश्यन्ते, न च कल्पचिदारणत्वाय कल्पन्ते । तद्यथा यैश्चविमानप्रविष्टानि मनुष्य- 20 विमानानि यक्षविमानान्तर्गतान्यन्योन्यासभिन्नानि यथाकामविषयपरिगृह्णा संदृश्यन्ते । तद्यथा महासमुद्रे सर्वस्य त्रिसाहस्रमहासाहस्रस्य लोकधातोः प्रतिभाससमुद्राः संदृश्यन्ते । तद्यथा मायाकारो मन्त्रविशौभूधिराधिष्ठानेन सर्वरूपगतानि सर्वक्रियाश्च तंपश्यति । एवमेव सुधनः श्रेष्ठिदारको मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्याधिष्ठानज्ञानमायाचिन्त्यप्रवेशेन तानि सर्वव्यूह-विकुर्वितान्यद्राक्षीत् धर्मज्ञानमायाश्लाभिनिर्द्वेनेन बोधिसत्त्वप्रतिज्ञानाधिष्ठानज्ञानमायागतेन ॥ 25

अथ सद्यु मैत्रेयो बोधिसत्त्वस्तत्कूटागारं प्रविश्य तदधिष्ठानमनुसृत्य सुधनं श्रेष्ठिदारकमच्छटाशब्दं कृत्वा एतदबोधत—उत्तिष्ठ कुलपुत्र । एषा धर्माणां धर्मता । अधिष्ठानप्रत्युपस्थानलक्षणाः कुलपुत्र सर्वधर्मा बोधिसत्त्वज्ञानाधिष्ठिताः । एवं स्वभावाप-निष्पन्ना मायात्मप्रतिभासोपनाः । अथ सद्यु सुधनः श्रेष्ठिदारकः तेनाच्छटाशब्देन ततः समाधेर्बुद्धितः । तं मैत्रेयो बोधिसत्त्व आह—दृष्टा ते कुलपुत्र बोधिसत्त्वधिष्ठानविदुषाः ? 30 दृष्टाम्ने बोधिसत्त्वमंभारवर्गनिष्पन्दाः ! दृष्टा ते बोधिसत्त्वप्रतिधिष्ठानविदुषा ! दृष्टाम्ने बोधि-मत्त्वचर्चानिमुद्रागताः ! श्रुतं ते बोधिगत्तनिर्वाणमुग्म् ! दृष्टा ते बुद्धश्रेयव्यूहाप्रमागता ! दृष्टा

ते तथागतप्रणिविशारद्येशेषिकता १ अनुगता ते बोधिसत्त्वविमोक्षाचिन्वत्या १ अनुभूत ते बोधिसत्त्वसमाधिप्रीतिमुखम् १ सुधन आह—दृष्टमार्थं कल्याणमित्राधिष्ठानेन कल्याणमित्र प्रभावेण । अपि तु खलु आर्य को नामेष विमोक्ष १ मैत्रेय आह—सर्वत्रयध्वारमृगज्ञानप्रवेशा-
समोपस्थितिव्यूहगर्भो नाम कुलपुत्र एव विमोक्ष । ईदृशाना च कुलपुत्र विमोक्षणामनभिला-
५ प्यानभिलाष्यानामेकजातिप्रतिबद्धो बोधिसत्त्वो लामी । सुधन आह—क असौ आर्य व्यहो गत १ मैत्रेयो बोधिसत्त्व आह—यत एवागत । सुधन आह—व्रत आगत १ मैत्रेयो बोधिसत्त्व आह—बोधिसत्त्वज्ञानाधिष्ठानाभिनिर्हारादागत । तत्रैवाधिष्ठाने तिष्ठति । न क्वचिद्गतो नागतो न राशीभूतो न सचयभूतो न कूटस्थो न भागस्थो न भागस्थितो न देशस्थो न प्रदेशस्थ । तद्यथा कुलपुत्र नागानां मेघजालं न कायेन चित्तेन अम्यन्तरीभूतं न सचयस्थितं न
१० सदृश्यते । नागचेतनागशेन अप्रमाणा वारिधारा प्रमुञ्चति नागद्विपयाचिन्वत्यथा । एवमेव कुलपुत्रं ते व्यूहा नाभ्यामगता न बहिर्भागता न च न सदृश्यन्ते, बोधिसत्त्वाधिष्ठान- वशेन, तत्र च सुभाजनतया । तद्यथा कुलपुत्रं मायाकारस्य सर्वमायागतनिर्गम्य सदृश्य- मानस्य माया न कुलध्विदागच्छन्ति न निगच्छन्ति न क्वचित्सक्रान्तिम्, सदृश्यते च मद्रौपधिस्त्रेण । एवमेव कुलपुत्रं ते व्यूहा न क्वचिद्गता न कुलध्विदागता न क्वचिद्वाशीभूता ।
१५ सदृश्यन्ते च अचिन्त्यबोधिसत्त्वज्ञानमायासुशिक्षित्वात् पूर्वप्रणिधानाधिष्ठानज्ञानवशितया । सुधन आह—त्रियदूरादार्यं आगच्छसि १ आह—अनागतमतिगतं । कुलपुत्रं बोधिसत्त्वानां गतिं अचरन्त्यानगतं । अनाभ्यानिकेतगतिं । अच्युत्युपपत्तिगतिं । अस्थानसक्रान्ति- गतिं । अचलनास्तुत्यानगतिं । अनवेक्षानिकेतगतिं । अकर्मविपाकगतिं । अनुत्पादानिरोध- गतिं । अनुच्छेदाशाश्रयगतिं । अपि तु कुलपुत्रं महाकरुणागतिर्बोधिसत्त्वानां विनेय
२० सत्त्वोपेक्षणतया, महानैत्रीगतिर्बोधिसत्त्वानां दुःखितसत्त्वपरित्राणतया, शीलगतिर्बोधिसत्त्वानां यथाशयोपपत्तितया, प्रणिधानगतिर्बोधिसत्त्वानां पूर्वाधिष्ठानेन, अभिज्ञानगतिर्बोधिसत्त्वानां सर्वं सुखसदृशनतया, अनभिसंस्कारगतिर्बोधिसत्त्वानां सर्वतयागतपादमूलानुचलनतया, अना यूहनियूहगतिर्बोधिसत्त्वानां कायचित्तासप्रवणतया, प्रज्ञोपायगतिर्बोधिसत्त्वानां सत्त्वानुवर्तन- तया, निर्माणसदृशनगतिर्बोधिसत्त्वानां प्रतिमासप्रतिधम्बनिर्मितशरीरसमतया ॥

२० अपि च कुलपुत्रं यद्वदसि—त्रियदूरात्त्रमागच्छसीति । अहमस्मिन् कुलपुत्रं जागच्छामि जन्मभूमेर्मालदेभ्यो जनपदेभ्यः कुटिप्राम्बकात् । तत्र गोपालको नाम श्रेष्ठी । तं बुद्धधर्मं प्रतिष्ठाप्य जन्मभूतानां च मनुष्याणां यथाभाजनतया धर्मं देशयित्वा मातापितृजाति- सन्निवन्धं ब्राह्मणगृहपतीन् महायाने समादाप्य । सुधन आह—कतमा आर्यं बोधिसत्त्वानां जन्मभूमि १ आह—दशेमा कुलपुत्रं बोधिसत्त्वानां जन्मभूमय । कतमा दश १ यदुत
३० बोधिचिचोपादो बोधिसत्त्वानां जन्मभूमि । बोधिसत्त्वकुलजनकं अप्याशयो बोधिसत्त्वानां जन्मभूमि । कल्याणमित्रकुले जनयिता भूमिप्रतिष्ठानं बोधिसत्त्वानां जन्मभूमि । पारमिता- युले जनकः पणिधानाभिनिर्हारी बोधिसत्त्वानां जन्मभूमि । अनुत्पत्तिकर्मशान्तिदुःखे

जनको । सर्वधर्मप्रतिपत्ति कुलपुत्र बोधिसत्त्वाना जन्मभूमि । अतीतानागतप्रत्युत्पन्न-
सर्पतयागतकुले जनयित्री जन्मभूमि । इमा कुलपुत्र बोधिसत्त्वाना दश जन्मभूमय ॥

प्रज्ञापारमिता कुलपुत्र बोधिसत्त्वाना माता, उपायनौशल्य पिता, दानपारमिता
स्तन्यम्, शीलपारमिता धात्री, क्षान्तिपारमिता भूपणालकार, वीर्यपारमिता सार्धिना,
ध्यानपारमिता चर्यानिशुद्धि, कल्याणमित्राणि शिक्षार्थ, सर्वबोध्यङ्गानि सहाया, सर्व 5
बोधिसत्त्वा भ्रातर, बोधिचित्त कुलम्, प्रतिपत्ति कुलधर्मा, भूम्यवस्थान क्षान्तिप्रतिलम्भ,
कुलाभिजाति प्रणिधानाभिनिर्हार, कुलविद्यालाभ चर्यानिशुद्धि, कुलधर्मानुवर्तनर्तौ
महायानसमादापना, कुलप्रशास्यवच्छेद अभिपेकैरुजातिप्रतिवद्धता, धर्मराजेषु पुत्रत्वम्,
सर्पतयागतसमुदागम कुलप्रशपरिशुद्धि । एव हि कुलपुत्र बोधिसत्त्वोऽतिक्रान्तो भवति
बालपृथग्जनभूमिम् । अत्रक्रान्तो भवति बोधिसत्त्वनियामम् । समूतो भवति तथागतकुले । 10
प्रतिष्ठितो भवति तथागतश्रे । अव्यवच्छेदाय प्रतिपन्नो भवति त्रिरत्नशस्य । परिपालना-
भियुक्तो भवति बोधिसत्त्वकुलस्य । परिशुद्धो भवति जातिगोत्रेण । अनुपकृष्टो भवति
वर्णजात्यो । अनद्यो भवति सर्पजात । अदोष सदेवके लोके समारके सत्रहजे
सश्रमणब्राह्मणिकाया प्रजायाम् । कुलीनो भवति उत्तमबुद्धवृत्सभूतो महाप्रणिविगर्भशरीर ॥

एव कुञ्जातिसमृद्धाश्च कुलपुत्र बोधिसत्त्वा प्रतिमासायतनसर्वधर्मपरिज्ञातत्वान्न 15
निजुगुप्सन्ते सर्पलोकोपपत्तिषु । निर्मितोपमसर्वभ्रगोपपत्तिपरिज्ञातत्वान्न सङ्गिद्यते सर्वभ्र
गव्युपपत्तिसरासेषु । निरात्मसर्वबुद्धत्वान् परिखिद्यन्ते सर्वसत्त्वपरिपाकविनयेषु । महामत्री-
महाकरुणाशरीरत्वान्न श्राम्यन्ति सर्वसत्त्वानुग्रहेषु । स्वप्नोपमससाराधिमुक्तत्वान्न परिसृजति
सर्वकल्पसरासेषु । मायामय च स्वल्पपरिज्ञातत्वान्न काम्यन्ति सर्वज मन्वृत्तिमरणसददर्शनेन ।
धर्मधातुप्रकृतिकत्वायतनमुचितान्न क्षण्यते सर्वविषयेषु । मरीच्युपमसर्वसद्वागतधुभासित 20
त्वान्न मुह्यन्ति सर्वसत्सारागतिषु । मायोपमसर्वधर्मनिर्णीडितत्वाद्दनुपलिप्ता भवन्ति सर्वमार
विषये । सर्वकायप्रभासितत्वादवश्चनीया भवन्ति सर्वज्ञे । उपपत्तिवशितान्धत्वाद्दृग्निगता
भवन्ति सर्वगतिसु । सोऽह कुलपुत्र सर्वगैरुधातुपपत्त्यन्तर्गतेन कायेन सर्वजगद्रूपसर्वैर-
विशेषै सर्वसत्त्वोपमैर्निरुक्तिसम्भेदै सर्वजगद्रूपमाभिर्नामधेयविमात्रनाभि सर्वसत्त्वाधिमुक्तिमै-
रीर्यापथै, सर्वजगद्दिनयप्रमाणैर्लोकानुवर्तनै, सर्वनिशुद्धिसमैर्जगत्पत्तिसददर्शनै, त्रियान- 25
तारमुखै सर्वसत्त्वज्ञानुप्रवेशै सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधिनिर्माणसमैरामभाससददर्शनप्रभासै सर्व-
धर्मधातु स्फुरित्वा पूर्वसभागचरितानां सत्त्वाना प्रनष्टबोधिचित्ताना परिपाचनार्थं जम्बुद्वीपे च
जम्बोपपत्तिसददर्शनार्थमिह दक्षिणापथे माग्देषु जनपदेषु कूटग्रामके ब्राह्मणपुरेऽप्युपपत्ताना
मातृषित्तुऽतिसरधिना विनयार्थं ब्राह्मणपुरे जातिविशेषेण तेषां जात्यभिमानिकानिरभिमान-
तापै तथागतपुरे सजननार्थमिदोपपत्त । सोऽह कुलपुत्र इह दक्षिणापथे अनेनोपासन यथा- 30
शयाना सरानां यथाविनेयानां परिपाकविनय कुर्वन् इहैव बरोचनव्यूहाकारगर्भ कूटाना

प्रतिपत्तिमिति । इतश्चाह च्युत तुपितभजने उपपत्ति सददर्शयिष्यामि यथाशये सत्त्वानुवर्तनताये, तुपितकायिकाना च सभागचरिताना देवपुत्राणा परिपाकाय, सर्वकामधातुसमतिनान्ताना बोधिसत्त्वपुण्यज्ञाननिर्माणव्यूहसददर्शनतायै, कामरतितृष्णाविनिवर्तनतायै, सर्वससारानिलत्वं परिदीपनतायै, त्रिपत्तिपर्यन्तानसर्वदेवोपपत्तिसददर्शनतायै, च्यवनाकार नाम महाज्ञानधर्म

- 5 मुखमेकजातिवद्भैरवोधिस्तै साधुं समायनाय, सहपरिपाचिताना च तत्रोपपत्तिसप्रद्वेषतायै, शाक्यमुनिप्रपिताना च विनेयकलाना प्रबोधनतायै । काले परिपूर्णाभिप्रायसर्वज्ञतामधि गमिष्यामि । बोधिप्राप्त च मा कुलपुत्र एव पुनरपि द्रक्ष्यसि साधुं मञ्जुश्रिया कल्याणमित्रेण ॥
- अपि तु खलु पुन कुलपुत्र—गच्छ त्व तमेव मञ्जुश्रिय कुमारभूतम् । उपसक्त्य परिपृच्छ—कथं बोधिसत्त्वेन बोधिसत्त्वचर्याया शिक्षितव्यम्, कथं प्रतिपत्तव्यम्, कथं
- 10 समन्तभद्रचर्यामण्डलमवतरितव्यम्, कथमभिनिर्हर्तव्यम्, कथं प्रणिधातव्यम्, कथं विपुली कर्तव्यम्, कथमनुसर्तव्यम्, कथं पर्यदातव्यम्, कथं प्रवेष्टव्यम्, कथं परिपूरयितव्यम् । स ते कुलपुत्र कल्याणमित्र सददर्शयिष्यति । तत्कस्य हेतो १ स कुलपुत्र बोधिसत्त्वकोटी नियुतशतसहस्राणा प्रणिधानविशेष सन्निधते यो मञ्जुश्रिय कुमारभूतस्य । विस्तीर्ण कुलपुत्र मञ्जुश्रिय कुमारभूतस्य चर्यानिर्हार । अप्रमाणो मञ्जुश्रिय कुमारभूतस्य प्रणि
- 15 धानाभिनिर्हार । अप्रतिप्रसन्नो मञ्जुश्रिय कुमारभूतस्य सर्वबोधिसत्त्वगुणविशेषाभिनिर्हार । माता मञ्जुश्री कुमारभूतो बुद्धकोटीनियुतशतसहस्राणाम् । अववादको मञ्जुश्री कुमारभूतो बोधिसत्त्वकोटीनियुतशतसहस्राणाम् । उद्युक्तो मञ्जुश्री कुमारभूत सर्वसत्त्वधातुपरिपाक विनयाय । विस्तीर्णनामचक्रो मञ्जुश्री कुमारभूतो दशदिक्सर्वलोकधातुषु । कथापुरुषो मञ्जुश्री कुमारभूतोऽनभिलाषेषु तथागतपर्यन्मण्डलेषु । सन्निर्गतो मञ्जुश्री कुमारभूत
- 20 सर्वतथागतै । गम्भीरधर्मज्ञाननिहारी मञ्जुश्री कुमारभूत सर्वधर्मयथार्थदर्शी । दूरागतगोचरो मञ्जुश्री कुमारभूत सर्वत्रिमोक्षणयेषु । अवतीर्ण समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यायाम् । स ते कुलपुत्र कल्याणमित्रजनक, तथागतकुले स्वयर्धक, सर्वकुशलमूलानुधापक, बोधि सभाराणा दर्शक, भूतकल्याणमित्राणा समादापक, सर्वगुणेषु अत्रतारक, महाप्रणि धानजाते प्रतिष्ठापक, सर्वप्रणिधानाभिनिर्हारेषु श्रावयिता, सर्वबोधिसत्त्वगुह्याना सददर्शक,
- 25 सर्वबोधिसत्त्वाचिन्त्यताया सभागचरित पूर्वजन्मसमासेषु । तस्मात्तर्हि त्व कुलपुत्र मञ्जुश्री पादमूलात् एव मा परीचमनमुत्पादय, मा परिलेद जनय सर्वगुणानुशासनीप्रतिलम्भेषु । तत्कस्य हेतो १ यावन्ति त्वया सुधन कल्याणमित्राणि दृष्टानि, यावन्ति चर्यामुखानि श्रुतानि, यावन्तो त्रिमोक्षणया अवतीर्णा, यावन्त प्रणिधानविशेषा अवगाढा, सर्वं मञ्जुश्रिय कुमारभूतस्यानुभागेऽधिष्ठानं च द्रष्टव्यम् । स च मञ्जुश्री कुमारभूत परमपारमिताप्राप्त ॥
- 30 अयं खलु सुधन श्रेष्ठिदारको मैत्रेयस्य बोधिसत्त्वस्य पादौ शिरसाभिन च मैत्रेय बोधिसत्त्व महासत्त्वमनेकशतसहस्रवृष प्रदक्षिणीकृत्य पुन पुनरवगन्तेन्य मैत्रेयस्य बोधि सत्त्वस्यातिमाद् प्रनान्त ॥ ५२ ॥

५५ मञ्जुश्रीः ।

अय खलु सुधनः श्रेष्ठिदारको दशोत्तरं नगरशतमटित्वा सुमनामुखदिकप्रत्युद्देशं
 गत्वा अतिष्ठत् मञ्जुश्रियं कुमारभूतं चिन्तयन् अनुबिलोकयन् मञ्जुश्रियः कुमारभूतस्य दर्शन-
 मभिलषन् प्रार्थयमानः समवधानमाकाङ्क्षमाणः । अय खलु मञ्जुश्रीः कुमारभूतो दशोत्तरा-
 द्योजनशतात्पाणिं प्रसार्य सुमनामुखनगरस्थितस्यैव सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मूर्ध्नि प्रतिष्ठाप्य 5
 एवमाह—साधु साधु कुलपुत्र, न शक्यं श्रद्धेन्द्रियविरहितैः खिन्नचित्तैः लीनचित्तरनम्यस्त-
 प्रयोगैः प्रत्युदावर्त्यवीर्यरित्स्वरगुणसंतुष्टैरेककुशलमूलतन्मयैश्वर्याप्रणिधानाभिनिर्हाराकुशलैः
 कल्याणमित्रापरिगृहीतैर्बुद्धासमन्वाहृतैरियं धर्मता ज्ञातुम्, एष नयः, एष गोचरः, एष
 विहारो ज्ञातुं वा अवगाहयितुं वा अवतरितुं वा अधिमोक्तुं वा कल्पयितुं वा प्रत्यवगन्तुं
 वा प्रतिलब्धुं वा इति ॥ 10

स तं धर्मकथया संदर्शयित्वा समादाप्य समुत्तेज्य संप्रहर्षयित्वा असंख्येयधर्म-
 मुखसमन्वागतं कृत्वा अनन्तज्ञानमहावभासप्राप्तं कृत्वा अपर्यन्तत्रोधिसत्त्वधारणीप्रतिमान-
 समाध्यभिज्ञज्ञानवेशाविष्टं कृत्वा समन्तभद्रचर्यामण्डलेऽवतारयित्वा स्वदेशे च प्रतिष्ठाप्य
 सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्यान्तिकात् प्रक्रान्तः ॥ ५३ ॥



५६ समन्तभद्रचर्याप्रणिधानम् ।

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारकः त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातुपरमायुरजःसमकल्याण-
मित्रपर्युपासितः सर्वज्ञतासभारोपचितचेताः सर्वकल्याणमित्राववादानुशासनीयु प्रदक्षिण-
ग्राहितया प्रतिपन्नः सर्वकल्याणमित्राशयसमताप्रसृतः सर्वकल्याणमित्रारागणाविरागणबुद्धिः
5 सर्वकल्याणमित्रानुवादानुशासनीयसमुद्रानुगतः महाकरुणाशयसागरसंभूतगर्भो महामैत्री-
नयमेघसर्पजगद्धिरोचनः महाप्रीतिवैगस्रवर्धितशरीरः विपुलबोधिसत्त्वविमोक्षप्रशान्तविहारी
समन्तसुखप्रसृतत्यागचक्षुः सर्वतथागतगुणसमुद्रप्रतिपत्तिसुपरिपूर्णः सर्वतथागताधिमुक्तिपथ-
प्रसृतः सर्वज्ञतासभारवीर्यवैगनिवर्धितः सर्वबोधिसत्त्वचित्ताशयसुपरिणामितबुद्धिः सर्वत्र्यध्व-
तथागतपरपरावतीर्णः सर्वबुद्धधर्मनयसागरानुबुद्धः सर्वतथागतधर्मचक्रनयसागरानुगतः सर्व-
10 लोकोपपत्तिप्रतिभाससंदर्शनगोचरः सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधाननयसागरावतीर्णः सर्वकल्पबोधि-
सत्त्वचर्यासप्रस्थितः सर्वज्ञताविषयावभासप्रतिलम्बः सर्वबोधिसत्त्वेन्द्रियविबर्धितः सर्वज्ञता-
मार्गावभासप्रतिलम्बः सर्वदिग्बितिमिरालोकप्राप्तः सर्वधर्मधातुनयप्रसृतबुद्धिः सर्वक्षेत्रनयाव-
भाससजातः सर्वसत्त्वप्रसारार्थक्रियाप्रतिस्नोतानुगतः सर्वांतरणप्रपातपर्वतविकिरणोऽनावरणधर्म-
तानुगतः समन्ततलभूमिधर्मधातुगर्भबोधिसत्त्वविमोक्षप्रशान्तविहारी सर्वतथागतगोचरमन्वेप-
15 माणः सर्वतथागताधिष्ठित समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य गोचर विचारयमाणः स्थितोऽभूत् ।
समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य नामधेयं श्रुत्वा बोधिचर्यां श्रुत्वा प्रणिधानविशेषं च श्रुत्वा सभार-
समवप्रस्थानप्रतिष्ठितविशेषं च श्रुत्वा अभिनिर्हारनिर्याणपथविशेषं च श्रुत्वा समन्तभद्रभूम्या-
चारविचारं च श्रुत्वा भूमिसभारं च श्रुत्वा लम्भविशेषं च श्रुत्वा भूमिप्रतिलम्भवेगं च श्रुत्वा
भूम्याक्रमणं च श्रुत्वा भूमिप्रतिष्ठानं च श्रुत्वा भूमिपराक्रमविक्रमं च श्रुत्वा भूमिगौरवं च श्रुत्वा
20 भूम्यधिष्ठानं च श्रुत्वा भूमिसप्तासं च श्रुत्वा समन्तभद्रबोधिसत्त्वदर्शनपरितृपितस्तस्मिन्नेव
वज्रसागरगर्भबोधिमण्डे तथागतसिंहासनाभिमुखः सर्वरत्नगर्भपद्मासननिपण्णः आकाशधातु-
विपुलेन चित्तेन सर्वाभिनिवेशोच्चलितेन, सुभावितया सर्वक्षेत्रसङ्ख्या, सर्वसङ्गसमतिक्रान्तेन
चित्तेन, सर्वधर्मानावरणगोचरेण अप्रतिहतेन चित्तेन, सर्वदिक्समुद्रस्फरणेन अनावरणेन
चित्तेन, सर्वज्ञताविषयाक्रमणेन शुद्धेन चित्तेन, बोधिमण्डालकारविषय्यनापरिशुद्धेन
25 सुविभक्तेन चित्तेन, सर्वबुद्धधर्मसमुद्रावतीर्णेन विपुलेन चित्तेन, सर्वसत्त्वधातुपरिपाक-
नियस्फरणेन महद्भतेन चित्तेन, सर्वबुद्धक्षेत्रपरिशोधनेन अपरिमाणेन चित्तेन, सर्वबुद्ध-
पर्वधर्मण्डलप्रतिभासप्राप्तेन सर्वकल्पसनासापर्यादत्तेन अनन्तेन चित्तेन सर्वतथागतबलवैशार-
द्यापेणिकबुद्धधर्मपर्ययसानेन । एवं चित्तमनसिकारप्रयुक्तस्य खलु पुनः सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य
30 सभागतया समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य दर्शनाय दश पूर्वनिमित्तानि प्रादुरभूवन् । क्तगानि
दशः यदुत सर्वबुद्धक्षेत्राणि त्रिशुष्यन्ति स्म सर्वतथागतबोधिमण्डालकारत्रिशुद्धाः ।
सर्वबुद्धक्षेत्राणि त्रिशुष्यन्ति स्म सर्वाक्षणापापदुर्गतिपथविनिवृत्तया । सर्वबुद्धक्षेत्राणि

विशुष्यन्ति स्म धर्मनिम्नीयुद्बुद्धश्रेयविशुद्ध्या । सर्वबुद्धश्रेयाणि विशुष्यन्ति स्म सर्वसत्त्व-
 कायचित्तप्रहादनप्राप्तनया । सर्वबुद्धश्रेयाणि विशुष्यन्ति स्म सर्वसत्त्वसंस्थानतया ।
 सर्वबुद्धश्रेयाणि विशुष्यन्ति स्म सर्वसत्त्वप्राप्तबुद्धश्रेयानुव्यञ्जनप्रतिगण्डितमन्थानतया । सर्व-
 बुद्धश्रेयाणि विशुष्यन्ति स्म सर्वसत्त्वकारमेवासंस्थानतया । सर्वबुद्धश्रेयाणि विशुष्यन्ति
 स्म सर्वसत्त्वप्राप्तसंन्येयभेदहितचित्ताव्यापनचित्तसंस्थानतया । सर्वबुद्धश्रेयाणि विशुष्यन्ति
 स्म बोधिसत्त्वगण्डालंकारानुव्यञ्जनतया । सर्वबुद्धश्रेयाणि विशुष्यन्ति स्म सर्वसत्त्वबुद्धानु-
 रच्युनिमनसिस्कारप्रपुङ्गसंस्थानतया । इमानि दश पूर्वनिमित्तानि प्रादुरभवन् समन्तभद्रस्य
 बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दर्शनाय ॥

अपरे दश महावभासाः प्रादुरभवन् समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दर्शन-
 पूर्वनिमित्तम् । कामे दश ! । यदुत सर्वलोकधातुपरमाणुरजसु एकैकस्मिन् परमाणु-
 रजसि सर्वतयाग्नजायानि विपोतयन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोम्य एकैकस्मात्पर-
 माणुरजसः सर्वबुद्धप्रभामण्डलमेधा निश्चर्य अनेकार्णा नानावर्णा अनेकदातसहस्रवर्णाः
 सर्वधर्मधातु स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोम्य एकैकस्मात्परमाणुरजसु सर्वसत्त्वमेधाः
 सर्वतयाग्नप्रतिभामविज्ञपनानिश्चरित्वा सर्वधर्मधातु स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणु-
 रजोम्य एकैकस्मात्परमाणुरजसुः सर्वतयागताधिश्चर्यमण्डलमेधा निश्चरित्वा सर्वधर्मधातुं 15
 स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोम्य एकैकस्मात्परमाणुरजसुः सर्वगन्धपुष्पमाल्यविले-
 पनधूपमेया निश्चरित्वा समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य सर्वगुणधर्मसमुद्रमेधाभिर्गर्जमाणा दश-
 दिक्सर्वधर्मधातु स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोम्य एकैकस्मात्परमाणुरजसुः सर्व-
 चन्द्रसूर्ययोर्विमेधा निश्चरित्वा समन्तभद्रबोधिसत्त्वप्रभां प्रमुञ्चमानाः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति
 स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोम्य एकैकस्मात्परमाणुरजसुः सर्वसत्त्वकायसंस्थानप्रदीपमेधा 20
 निश्चरित्वा बुद्धरश्मिन्प्रभासमानाः सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोम्य
 एकैकस्मात्परमाणुरजसुः सर्वतयागतकायप्रतिभासमणिरत्नप्रहमेधा निश्चरित्वा दशसु दिक्षु
 सर्वधर्मधातु स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोम्य एकैकस्मात्परमाणुरजसुः सर्वतया-
 गतकायसंस्थानरश्मिप्रहमेधा निश्चरित्वा सर्वबुद्धाधिष्ठानप्रणिधानमेधानभिप्रवर्षमाणाः
 सर्वधर्मधातु स्फुरन्ति स्म । सर्वलोकधातुपरमाणुरजोम्य एकैकस्मात्परमाणुरजसुः सर्वरूप-
 गतवर्णानभासा बोधिसत्त्वकायप्रतिभासमेघसमुद्राः सर्वसत्त्वनिर्माणकार्यप्रयोगाः सर्वसत्त्व-
 सर्वाभिप्रायपरिपूरिनिष्पादना निश्चरित्वा सर्वधर्मधातुं स्फुरन्ति स्म । इमे दश महावभासाः
 प्रादुरभवन् समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य दर्शनपूर्वनिमित्तम् ॥

अथ खलु सुधनः श्रेष्ठिदारक इमान् दश पूर्वनिमित्तावभासान् दृष्ट्वा समन्तभद्रस्य
 बोधिसत्त्वस्य दर्शानाकाशप्रतिलम्बः स्रकुशलमूलबलोपस्तम्बः सर्वतयागताधिष्ठानसर्व-
 बुद्धधर्मावभाससजातः समन्तभद्रबोधिसत्त्वप्रणिधानानिष्ठः सर्वतयागतगोचराभिमुखः उदार-
 बोधिसत्त्वगोचरनिश्चयनलाधानप्राप्तः समन्तभद्रबोधिसत्त्वदर्शनसर्वज्ञताप्रभालाभसङ्गी समन्त-

- गद्रबोधिसत्त्वदर्शनाभिमुलेन्द्रिय समतभद्रबोधिसत्त्वदर्शनमहारीर्येनेगप्राप्त समन्तभद्रबोधि-
 सत्त्वपरिगवेपमाणात्रिपर्ययीर्यप्रयोग सर्वदिगभिमुलेनेन्द्रियचनेण समन्तभद्रचक्षुर्निपयान-
 त्रमणेन बोधिसत्त्वशरीरेण सर्वतथागतारम्बणसप्रेपितेन अनत्रशेषबुद्धपादमूलगतसमन्तभद्र
 बोधिसत्त्वानुवद्वेन चित्तेन समन्तभद्रबोधिसत्त्वारम्बणपरिगरेपणात्रिप्रसितेनाशयेन सर्व-
 ५ रम्बणेषु समन्तभद्रबोधिसत्त्वदर्शनसज्ञागतगर्भ समन्तभद्रबोधिसत्त्वप्रसृतेन ज्ञानचक्षुषा
 आकाशधातुत्रिपुलेनाशयेन महाकरणात्रजसुसगृहीतेनाध्याशयेन अपरान्तत्रोटीगतक्ल्या-
 धिष्टानेन समन्तभद्रबोधिसत्त्वानुवन्धनप्रणिधानेन समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यासमतानुगतया
 त्रमत्रिक्रमत्रिशुद्ध्या सर्वतथागतत्रिपयसत्रसनेन समन्तभद्रबोधिसत्त्वभूमिप्रतिष्ठानज्ञानविहारेण
 समत्रागतोऽद्राक्षीत् समन्तभद्र बोधिसत्त्व भगवतो वैरोचनस्य तथागतस्वार्हत सम्यक्स-
 10 बुद्धस्य पुरतो महारत्नपद्मगर्भे सिंहासने निपण्ण बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलसमुद्रगत बोधिसत्त्व
 गणपरिवृत बोधिसत्त्वसत्त्वपुरस्सृत सर्वपर्यन्मण्डलानुसृताभ्युद्रतकाय सर्वलोकानभिभूत
 सर्वबोधिसत्त्वानुवन्धनैर्विहितमपर्यन्तज्ञानत्रिपयमसहार्थगोचरमचिन्त्यत्रिपय त्र्यध्वसमतानुगत
 सर्वतथागतसमतानुप्राप्तम् । स तस्य सर्वरोमत्रिरेभ्य एकैकस्माद्रोमत्रिरात् सर्वलोकधातुपर
 माणुरज समान् रत्नमेघान्निश्चरित्वा धर्मधातुपरमाकाशधातुपर्यत्रसानान् सर्वलोकधातुन
 15 भास्य सत्त्वानां दुःख प्रशमयमानानपश्यत् । स तस्य काथात् सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान्
 प्रभामण्डलमेघान्निश्चरित्वा नानावर्णान् सर्वबोधिसत्त्वानुदारप्रीतिप्रामोषवेगान् विवर्धय
 मानानपश्यत् । मूर्धतोऽसकूटाम्या सर्वरोमत्रिरेभ्यश्च नानावर्णान् गन्धार्चिमेघान्निश्चर्य
 सर्वतथागतपर्यन्मण्डलानि स्फरित्वा अभिप्रवर्षमाणानपश्यत् । सर्वरोमत्रिरेभ्य एकैकस्मा
 द्रोमत्रिवरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् सर्वपुष्पमेघान्निश्चर्य सर्वतथागतपर्यन्मण्डलानि
 20 स्फरित्वा अभिप्रवर्षमाणानपश्यत् । सर्वरोमत्रिरेभ्य एकैकस्माद्रोमत्रिरात् सर्वबुद्धक्षेत्रपर
 माणुरज समान् सर्वगन्धवृक्षमेघान्निश्चर्य आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु गन्धवृक्षमेघा-
 ल्वारावृत्त वृत्त्वा अक्षयगन्धचूर्णदिलेपनकोशप्रयुक्तान् सर्वतथागतपर्यन्मण्डलानि
 स्फरित्वा अभिप्रवर्षमाणानपश्यत् । सर्वरोमत्रिरेभ्य एकैकस्माद्रोमत्रिवरात्सर्वरत्नमेघान्निश्चर्य
 आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु सञ्जाय अलङ्कुरीणानपश्यत् । सर्वरोमत्रिरेभ्य एकैकस्मा-
 25 द्रोमत्रिरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् सर्वपद्दाममेघान् सर्वाभरणमेघान् सर्वमुक्ताहार
 मेघान्निश्चिन्तामणिरत्नमेघान्निश्चर्य सर्वतथागतपर्यन्मण्डलानि स्फरित्वा अभिप्रवर्षमाणानपश्यत्
 सर्वसत्त्वानां सर्वाभिप्रायपरिनिष्पत्तये । सर्वरोमत्रिरेभ्य एकैकस्माद्रोमत्रिवरात् सर्वबुद्धक्षेत्र-
 परमाणुरज समान् रत्नद्रुममेघान्निश्चर्य आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु स्फरित्वा
 निस्सुटरत्नद्रुममेघान्कारालवृत्त वृत्त्वा सर्वतथागतपर्यन्मण्डलानि महारत्नसर्वभिप्रवर्षमाणा
 30 नपश्यत् । सर्वरोमत्रिरेभ्य एकैकस्माद्रोमत्रिवरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् रूपधातुदेव-
 निकायमेघान्निश्चर्य बोधिसत्त्व सत्र्णयत् सर्वलोकधातु स्फरमाणानपश्यत् । सर्वरोमत्रिरेभ्य
 एकैकस्माद्रोमत्रिरात् सर्वब्रह्मगतिपर्यापन्नदेवनिकायनिर्मितमेघान्निश्चर्य अभिसंबुद्धान्

तथागतान् धर्मचक्रप्रवर्तनायाद्येषमाणानपश्यत् । सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमविवरात् सर्वकामधातुदेवेन्द्रकायमेघान्निश्चर्य सर्वतथागतधर्मचक्राणि सप्रतीच्छमानानपश्यत् । सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमनिवरात् प्रतिचित्तक्षण सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् त्र्यध्वपर्यापन्नसर्वबुद्धक्षेत्रमेघान्निश्चर्य आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु स्फरित्वा अल्पनानामत्राणानामप्रतिशरणाना सत्त्वाना लयनत्राणप्रतिशरणभूतानपश्यत् । सर्वरोमनिरेम्य 5 एकैकस्माद्रोमनिवरात् प्रतिचित्तक्षण सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् सर्वबुद्धोत्पादबोधिसत्त्वपर्यन्तमडलपरिपूर्णपरिशुद्धक्षेत्रमेघान्निश्चर्य आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु स्फरित्वा उदारधिमुक्तिज्ञाना सत्त्वाना निशुद्धये वर्तमानानपश्यत् । सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमनिवरात्प्रतिचित्तक्षण सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् विशुद्धसङ्घिक्षेत्रमेघान्निश्चर्य आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु स्फरित्वा सङ्घिष्ठाना सत्त्वाना निशुद्धये सर्वमानानपश्यत् । 10 सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमनिवरात्प्रतिचित्तक्षण सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् सङ्घिष्ठचित्तनिशुद्धक्षेत्रमेघान्निश्चर्य आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु स्फरित्वा एकान्तसङ्घिष्ठाना निशुद्धये सर्वमानानपश्यत् । सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमनिवरात्प्रतिचित्तक्षण सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् सर्वबोधिसत्त्वकायमेघान्निश्चर्य आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु स्फरित्वा सर्वसत्त्वचर्यामनुवर्तमानाननुत्तराया सम्यक्संबोधौ सर्वसत्त्वाना परिपाचय- 15 मानानपश्यत् । सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमविवरात्प्रतिचित्तक्षण सर्वलोकधातुपरमाणुरज समान् बोधिसत्त्वकायमेघान्निश्चर्य आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु स्फरित्वा सर्वसत्त्वकुशलमूलनिवर्धनतायै सर्वबुद्धनामान्युदीरयमाणानपश्यत् । सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमनिवरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् बोधिसत्त्वकायमेघान्निश्चर्य आकाशधातुपर्यवसान सर्वधर्मधातु स्फरित्वा सर्वबुद्धक्षेत्रप्रसरेषु प्रथमचित्तोपादमुपादाय सर्वबोधिसत्त्वाना 20 सर्वकुशलमूलाभिनिर्हारमुपसहरमाणानपश्यत् । सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमनिवरात् सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् बोधिसत्त्वमेघान्निश्चरित्वा सर्वबुद्धक्षेत्रेषु एवेकस्मिन् बुद्धक्षेत्रे समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यानिशुद्धये सर्वबोधिसत्त्वप्रणिधानसागरानभिचोतयमानानपश्यत् । सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमनिवरात् सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् सर्वसत्त्वाभिप्रायपरि- 25 पूरणान् सर्वत्रतासमुदागमप्रीतिरेगविनिवर्धनान् समन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्यामेघान्निश्चर्य अभिप्रवर्षमाणानपश्यत् । स तस्य सर्वरोमनिरेम्य एकैकस्माद्रोमनिवरात्सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् सर्वबुद्धक्षेत्राभिसंबोधिसदर्शनान् सर्वज्ञतासमुदागममहाधर्मरेगविनिवर्धनानभिसंबोधिमेघान्निश्चरमाणानपश्यत् ॥

अथ खलु सुधन श्रेष्ठिदारक समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य इदमृद्धिविषयविबुर्नित दृष्ट्वा दृष्ट तुष्ट उदप्र आत्तमना प्रमुद्रित प्रीतिसौमनस्यजातो भूयस्या मात्रया समन्त- 30 भद्रस्य बोधिसत्त्वस्य कायमुपनिव्यायन् अद्राक्षीत् समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य एकैकस्मादङ्गादेकैकाङ्गविभक्तित एकैकस्माच्छरीरानयनात् एकैकस्या शरीरानयवविभक्ते एकैकस्मादङ्ग-

प्रदेशात् एकैकतोऽङ्गप्रदेशनिमित्तित एकैकस्मादेहात् एकैकस्मादेहविभक्तित एकैकस्माद्रोम-
निवरात् एकैकस्माद्रोमनिभक्तेरिम त्रिसाहस्रमहासाहस्र लोकधातु सत्रायुस्कन्ध सपृथिवीस्कन्ध
सतेज स्कन्ध ससागर सद्वीप सनदीक सरत्नपर्वत ससुमेरु सचक्रनाड सप्रामनगर-

5 सासुरलोक सनागलोक सगरडलोक समनुजलोक सदेवगेक सत्रहलोक सत्रामधातुनिपय
सारूप्यधातुनिपय साधिष्ठान सप्रतिष्ठान ससस्थान समेध सत्रिद्युत सज्योतिष सत्रात्रिदिव-
सार्धमास समासतुँ ससत्रत्सर सान्तरकल्प सकल्पम् । यथा चेम लोकाधातुम्, एव पूर्वस्या
दिशि सर्वलोकधातुनद्राक्षीत् । यथा पूर्वस्यां दिशि, एव दक्षिणायां पश्चिमायामुत्तरस्या-

10 सर्वलोकधातुनद्राक्षीत् प्रतिभासयोगेन सर्वबुद्धोपादान् सर्वोधिसत्त्वपर्वमण्डलान् ससत्त्वान्,
याश्चेह सहाया लोकधातौ पूर्वान्तकोटीगता सर्वलोकाधातुपरपरा, ता अपि सर्वा समन्तभद्रस्य
बोधिसत्त्वस्य एकस्मान्महापुरुषपलक्षणादद्राक्षीत् सर्वबुद्धोत्पादा सर्वोधिसत्त्वपर्वमण्डला
ससत्त्वा सभयना सरात्रिदिवा सकल्पा । एवमपरान्तकोटीगतानपि सर्वबुद्धक्षेत्रप्रसरा-

15 अद्राक्षीत्, एव दशसु दिक्षु सर्वलोकधातुषु पूर्वान्तापरान्तकोटीगता सर्वलोकधातुपरपरा
समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य कायादेकेकस्मान्महापुरुषपलक्षणादेकैकस्माद्रोमनिवरादद्राक्षीत्
सुविभक्ता अन्योन्यासभिन्ना । यथा च समन्तभद्र बोधिसत्त्व भगवतो वैरोचनस्य
तथागतस्य पुरतो महारत्नपद्मगर्भसिंहासने निपण्णमद्राक्षीत् एतद्विक्रीडित सदृश्यमानम्,
एव पूर्वस्यां दिशि भगवतो भद्रश्रियस्तथागतस्य पद्मश्रिया लोकधातायेतदेव विक्रीडित

20 सदृश्यमानमद्राक्षीत् । यथा च पूर्वस्या दिशि, एव समन्तासर्वदिग्विदिक्षु सर्वलोकधातुषु
सर्वतथागतपादमूलेषु समन्तभद्र बोधिसत्त्व महारत्नपद्मगर्भसिंहासने निपण्णमेतदेव विक्रीडित
सदृश्यमानमद्राक्षीत् । यथा च दशसु दिक्षु, एव सर्वलोकधातुषु तथागतपादमूलेषु महारत्न
पद्मगर्भसिंहासने निपण्णमेतदेव विक्रीडित सदृश्यमानमद्राक्षीत् । एव समन्तादशसु दिक्षु
सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समेषु एकैकस्मिन् परमाणुरजसि धर्मधातुविपुलेषु बुद्धधर्मपर्वमण्डलेषु

25 सर्वतथागतपादमूलेषु समन्तभद्र बोधिसत्त्वमद्राक्षीत् । एकैकतश्च अस्यामभावाज्यच्चप्राप्तानि
सर्वारम्भणानि अभिविज्ञप्यमानानि अपश्यत्प्रतिभासयोगेन, सर्वक्षेत्राण्यपि सर्वसत्त्वानपि
सर्वबुद्धोत्पादानपि सर्वबोधिसत्त्वपर्वमण्डलान्यभिविज्ञप्यमानानपश्यत् प्रतिभासयोगेन ।
सर्वसत्त्वरुतानि च सर्वबुद्धोपाश्च सर्वतथागतधर्मचक्रप्रवर्तनानि च सर्वानुशासत्यादेशन-
प्रातिहार्याणि च सर्वबोधिसत्त्वसमुदागमाश्च सर्वबुद्धविक्रीडितानि चाश्रोधीत् ॥

30 स तदचित्य समन्तभद्रमहानोधिसत्त्वत्रिक्रीडित दृष्ट्वा श्रुत्वा च दश ज्ञानपारमिता
विहारान् प्रत्युत्तमत् । क्तमान् दश ? यदुत एकचित्तक्षणे सर्वबुद्धक्षेत्रकायस्वरक्षणज्ञान-
पारमितानिहार प्रत्युत्तमत् । सर्वतथागतपादमूलेपसक्रमणासभिन्नज्ञानपारमितानिहार प्रत्य

लभत । सर्वतथागतपूजोपस्थानज्ञानपारमिताविहार प्रत्यलभत । सर्वतथागतेभ्य एकैकस्मात्
 तयागतात्सर्वबुद्धधर्मप्रश्रपपरिपृच्छासप्रतीच्छनज्ञानपारमिताविहार प्रत्यलभत । सर्वतथागतधर्म-
 चक्रप्रवर्तननिष्पत्तिज्ञानपारमिताविहार प्रत्यलभत । अचिन्त्यबुद्धविकृतिज्ञानपारमिताविहार
 प्रत्यलभत । सर्वधर्माक्षयप्रतिसन्दिपरान्तकोटीगतकल्पाधिष्ठानैकधर्मपदनिर्देशज्ञानपारमिता
 विहार प्रत्यलभत । सर्वधर्ममुद्राप्रत्यक्षज्ञानपारमिताविहार प्रत्यलभत । सर्वधर्मधातुनय 5
 सागरज्ञानपारमिताविहार प्रत्यलभत । सर्वसत्त्वसज्ञागतसमसनज्ञानपारमिताविहार प्रत्यलभत ।
 एकक्षणसमन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रत्यक्षज्ञानपारमिताविहार प्रत्यलभत । तस्यैव ज्ञानपारमिता
 विहारसमन्वागतस्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो दक्षिण पाणि प्रसार्य मूर्ध्नि
 प्रतिष्ठापयामास । समनन्तरप्रतिष्ठापितश्च सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य समन्तभद्रेण बोधिसत्त्वेन मूर्ध्नि
 पाणि , अथ तान्देवास्य सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समानि समाधिमुखान्यवक्रा तानि । एकैकेन च 10
 समाधिना सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाह्लोकधातुमुद्रानवतीर्णोऽभूत् । अदृष्टपूर्वा सर्वबुद्धक्षेत्र
 परमाणुरज समाश्वास्य सर्वज्ञतासभारा उपचयमगमन् । सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाश्वास्य
 सर्वज्ञताधर्मसमया प्रादुरभवन् । सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समैश्च सर्वज्ञतामहाप्रस्थानैरभ्युचित ।
 सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समाश्च प्रणिधानसागरानवतीर्ण । सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समैश्च
 सर्वज्ञतानिर्माणपथैर्निर्यात । सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समासु च बोधिसत्त्वचर्यासु प्रसृत । 15
 सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समैश्च सर्वज्ञतागैर्विगर्हित । सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समैश्च सर्वबुद्ध
 ज्ञानावभासै प्रभावभासित । यथा चेह सहाया लोकाधतौ भगवतो वैरोचनस्य पादमूलागत
 समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो दक्षिण पाणि प्रसार्य सुधनस्य मूर्ध्नि प्रतिष्ठापयामास, तथा
 सर्वलोकधातुषु सर्वतथागतपादमूलेषु निपण्ण समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो दक्षिण पाणि प्रसार्य
 सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मूर्ध्नि प्रतिष्ठापयामास । एव समन्तात् सर्वदिग्निदिक्षु सर्वलोकधातु- 20
 परमाणुरजोन्तर्गतेष्वपि सर्वलोकधातुषु सर्वतथागतपादमूलेषु निपण्ण समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो
 दक्षिण पाणि प्रसार्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य मूर्ध्नि प्रतिष्ठापयामास । यथा भगवतो वैरो
 चनस्य पादमूलागतेन समन्तभद्रेण बोधिसत्त्वेन पाणिना स्पृष्टस्य सुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य
 धर्ममुखान्यवक्रान्तानि, एव सर्वसमन्तभद्रानभयप्रसृतै पाणिभैवै स्पृष्टस्य सुधनस्य
 श्रेष्ठिदारकस्य धर्ममुखान्यवक्रान्तान्यभूवन् नानानये ॥ 25

अथ खड्ग समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो महासत्त्व सुधन श्रेष्ठिदारकमेतदवोचत्—दृष्ट ते
 कुत्पुत्र मम विकुर्वितम् ? आह—दृष्टगार्थ । अपि तु तथागत प्रजानन् प्रजानीयात्तान्द
 चिन्त्यमिदं विकुर्वितम् । सोऽवोचत्—अहं कुत्पुत्र अनभिग्राप्यानभिग्राप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणु
 रज समान् कल्पान् निचरित सर्वज्ञताचित्तमभिग्रापमाण । एनैकस्मिंश्च महाकल्पेऽनभि
 लाप्यानभिलाप्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समास्तयागता आरागिता बोधिचित्त परिशोधयता । 30
 एकैकस्मिंश्च महाकल्पे सर्वलागसमायुक्ता सर्वलोकविपुष्टा महायज्ञा यथा । सर्वसत्त्वप्रति
 पादना सर्ववतापुष्यसभारता । एकैकस्मिंश्च महाकल्पे अनभिग्राप्यानभिग्राप्यबुद्धक्षेत्रपर

माणुरज समाख्यागा महाख्यागा कृता, अत्यर्थत्यागा कृता सर्वज्ञताधर्मानभिप्रार्थयता ।
 एकेकस्मिंश्च महाकल्पेऽनभिलाष्यानभिलाष्यात्मभावा परित्यक्ता, महाराज्यानि च परि-
 त्यक्तानि, ग्रामनगरनिगमजनपदराष्ट्राजधान्य परित्यक्ता, प्रियमनापा दुस्त्यजा परिवारसधा
 परित्यक्ता, पुत्रदुहितृभार्या परित्यक्ता । स्वशरीरमासानि परित्यक्तानि, स्वकायेभ्यो रुधिर
 5 याचनकेभ्य परित्यक्तम्, अस्थिमज्जा परित्यक्ता । अङ्गप्रत्यङ्गानि परित्यक्तानि । कर्णनासा
 परित्यक्ता । चक्षुषि परित्यक्तानि । स्वमुखेभ्यो जिह्वेन्द्रियाणि परित्यक्तानि बुद्धज्ञानाभ्येक्षया
 कायजीवितनिरपेक्षेण । एकेकस्मिंश्च महानल्पेऽनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज-
 समानि स्वशिरासि परित्यक्तानि स्वकायेभ्य सर्वलोकाभ्युद्गतमनुत्तरसर्वज्ञताशीर्षमभिप्रार्थयता ।
 यथा च एकेकस्मिन् महाकल्पे, तथा अनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समेष्ट
 10 महानल्पसागरेषु । एकैकस्मिंश्च महाकल्पेऽनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समास्ताथा-
 गता परमेश्वरभूतेन सत्कृता गुरुकृता मानिता पूजिता, चीवरपिण्डपातशयनासनग्लान-
 प्रत्ययभैषज्यपरिष्कारे प्रतिपादिता । तेषां च अस्मिन्त्यागमताना शासने प्रव्रजिना
 सर्वबुद्धानुशासनीषु प्रतिपन्न, शासन च मे तेषां सधारितम् ॥

नाभिजानामि कुलपुत्र तानद्भि कल्पसमुद्रेरेकत्रिचोत्पादमपि तथागतशासने
 15 त्रिलोपमुत्पादयितु नाभिजानामि । तानद्भि कल्पसमुद्रेरेकत्रिचोत्पादमपि प्रतिघसहगत
 मुपादयितुमामग्रहचित्त वा आमग्रहपरिग्रहचित्त वा आमपरनानात्वचित्त वा बोधिमागं
 त्रिप्रनासचित्त वा ससारसनासपरिखेदचित्त वा अजलीनचित्त वा आनरणसमोहचित्त वा
 उत्पादयितुमन्यत्र अपराजितज्ञानदुर्योधनगर्भोधिचित्तात् सर्वज्ञतासभोरेषु । इति हि कुलपुत्र
 सर्वकल्पसागरा क्षय ब्रजेयु तान्निर्दिशतो ये मन पूर्वयोगसबुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिप्रयोगा, ये मन
 20 महाकरुणाप्रतिलब्धचित्तस्य सर्वपरित्राणपरिपाचनपरिशोधनप्रयोगा । एव ये बुद्धपूजोप-
 स्थानप्रयोगा, ये सद्धर्मपर्येष्टिहेतोरुशुश्रूषाप्रयोगा, ये सद्धर्मपरिग्रहहेतोराल्मभानपरिव्याग
 प्रयोगा, ये सद्धर्मरक्षणनिदाना स्वजीवितपरिव्यागप्रयोगा, तावद्भयो मे कुलपुत्र धर्मसमुद्रेभ्यो
 न किंचिदेकपदव्यञ्जनमपि यत्र चक्रन्तिराज्यपरिव्यागेन त्रीतम्, यन्नास्ति सर्वास्तिपरि-
 व्यागेन त्रीत सर्वसत्त्वरपरित्राणप्रयुक्तेन स्वसततिचित्तनिष्यत्तिप्रयुक्तेन अभिमुखपरधर्मसंप्रा-
 25 पणप्रयुक्तेन सर्वलौकिकज्ञानालोकप्रभावनप्रयुक्तेन सर्वलोकोत्तरज्ञानप्रभावनाप्रयुक्तेन सर्व-
 सत्त्वससारसुखसजननप्रयुक्तेन सर्वतथागतगुणसमर्गनगुणप्रयुक्तेन । एवमनभिलाष्यानभि-
 लाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समा कल्पसागरा क्षय ब्रजेयुर्मम स्वपूर्वयोगसपद निर्दिशत ॥

तेन मया कुलपुत्र अनेन एवरूपेण सभारवलेन मूलहेतुपचयवलेन उदारार्थमुक्ति
 त्रलेन गुणप्रतिपत्तिरनेन सर्वधर्मयथाननिष्यत्तिवलेन प्रज्ञाचक्षुर्वलेन तथागताधिष्ठानवलेन
 30 महाप्रणिधानरनेन महाकरुणारनेन सुपरिशोधिताभिज्ञावलेन कल्याणमित्रपरिग्रहवलेन
 अव्यन्तपरिशुद्धो धर्मकाय प्रतिष्य सर्वव्यव्यासमिन्न । अनुत्तरश्च रूपकाय परिशोधित

सर्वलोकाभ्युदितः सर्वजगद्यथाशयत्रिभुवन. सर्वत्रानुगत. सर्वबुद्धक्षेत्रप्रसृत समन्तप्रतिष्ठान
 सर्वात् सर्वविकुर्वितसदृशः सर्वजगदभिलक्षणीय । प्रेक्षस्व कुलपुत्र इमामात्ममात्रप्रतिलोभ-
 सपदमनन्तकल्पसागरसमृता बहुकल्पकोटीनियुतशतसहस्रदुर्लभप्रादुर्भावा दुर्लभसदृशानाम् ।
 नाह कुलपुत्र अनयोपितकुशलमूलाना सत्त्वाना श्रवणपथमप्यागच्छामि प्रागेव दर्शनम् ।
 सन्ति बुलपुत्र सत्त्वा, ये मम नामधेयश्रवणमात्रेण अवैरार्तिका भवन्त्यनुत्तराया 5
 सम्यक्स्रोधौ । सन्ति दर्शनमात्रेण, सन्ति स्पर्शनमात्रेण, सन्त्यनुव्रजनमात्रेण, सन्त्यनुबन्धन-
 मात्रेण, सन्ति स्मदर्शनेन, सन्ति खम्रे नामधेयश्रवणेन अवैरार्तिका भवन्त्यनुत्तराया
 सम्यक्स्रोधौ । केचित्सत्त्वा गामेरुवदिनसमनुस्मरमाणा परिपाक गच्छन्ति । केचिदर्थ-
 मास केचिन्मास केचिद्वर्ष केचिद्वर्षशत केचित्कल्प केचित्कल्पशत केचिद्यानदनभिलाष्या-
 नभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् कल्पान् गामनुस्मरमाणा परिपाक गच्छन्ति । केचि- 10
 देरुजात्या परिपाक गच्छन्ति मामनुस्मरमाणा. । केचिज्जातिशतेन, केचिद्यानदनभिलाष्यान-
 भिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समैर्जातिपरिवर्ते । केचित्सत्त्वा मम प्रभादर्शनेन परिपाक
 गच्छन्ति । केचिद्रश्मिप्रमोक्षसदृशनेन, केचिद्धक्षेत्रप्रकम्पनेन, केचिद्रूपकायसदृशनेन,
 केचित्सप्रहर्षणेन परिपाक गच्छन्ति । इति हि बुलपुत्र बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समेस्पाये
 सत्त्वा अवैरार्तिका भवन्त्यनुत्तराया सम्यक्स्रोधौ । ये खलु पुन बुलपुत्र सत्त्वा 15
 मम बुद्धक्षेत्रपरिशुद्धिं शृण्वन्ति, ते परिशुद्धेय बुद्धक्षेत्रेपूपयन्ते । ये ममाममात्रपरिशुद्धिं
 पश्यन्ति, ते ममाममात्रे उपपद्यन्ते । पश्य बुलपुत्र इमा ममात्ममात्रपरिशुद्धिम् ॥

अथ खलु मुधन. श्रेष्ठिदारक समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य कायमुपनिष्यापन्नदातीव
 एकैकस्मिन् रोमनिरेडनभिलाष्यबुद्धक्षेत्रसागरान् बुद्धोत्पादपरिपूर्णान् । एकैकस्मिन् बुद्ध-
 क्षेत्रसागरे तथागतान् बोधिसत्त्वपरिस्तागरपरिवृतानद्राक्षीत् । सर्वाथ तान् क्षेत्रसागरान् 20
 गानाप्रतिष्ठानान् नानासस्थानान् नानाव्यूहान् नानाचक्रालान् नानामेधगगनसदृशान्
 नानानुद्धोत्पादान् नानार्धमचक्रनिर्घोषानपश्यत् । यथा च एकैकस्मिन् रोमनिरे, तथा अनन-
 शेषत. सर्वैरोमनिरेषु सर्वलक्षणेषु सर्वाण्युव्यञ्जनेषु सर्वाङ्गप्रत्यङ्गेषु । एकैकस्मिन् क्षेत्रसागरान्
 सर्वबुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समान् बुद्धकायनिर्मितमेवाङ्गिर्गम्य दशसु दिक्षु सर्वलोकाधात्स्
 स्फुरित्वा अनुत्तराया सम्यक्स्रोधौ सत्त्वान् परिपाचयमानानपश्यत् ॥ 25

अथ खलु मुधन. श्रेष्ठिदारक समन्तभद्रबोधिसत्त्वानुशासत्यनुशिष्ट समन्त-
 भद्रबोधिसत्त्वजायान्तगेषु सर्वलोकाधातुष्वर्नीर्य सत्त्वान् परिपाचयामास । ये च खलु पुन
 मुधनस्य श्रेष्ठिदारकस्य बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज समन्त्यागमिरोपसन्नमदर्शनपर्युपामनज्ञानागेरु-
 पुशाग्न्योपचया, ते समन्तभद्रबोधिसत्त्वसदृशदर्शनेन बुद्धान्मूलेपचयस्य शनतमीमपि कर्ता
 नोपयान्ति, सदृशतमीमपि शतसदृशतमीमपि षोडशानसदृशतमीमपि । सद्यमानि कल्पानि 30
 गानामपि उपमानपि उपनिमन्तपि न क्षमन्ते स्मप्रमन्चिचोपादाय यावन्मन्तमन्त्रस्य
 बोधिसत्त्वस्य दर्शनम् । अस्मिन्नन्तरे यान्तीर्बुद्धक्षेत्रसागरपरपरा अनर्नीरुज्ञानिगम्यामपि

- व्युद्धक्षेत्रपरमाणुरजसगुणा समतभद्रबोधिसत्त्वस्यैकस्मिन् रोमविदरे बुद्धक्षेत्रसागरपरपरा प्रतिचित्तक्षणमनतरन्ति स्म । यथा चैकस्मिन् रोमविदरे, तथैव सर्वरोमविदरेषु प्रतिचित्तक्षणमनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजसमलोकधातु परेण अपरा तकोटीगत कल्पाधिष्ठानलोकधातु परेण त्रिक्रमेण पर्यन्त नोपजगाम । क्षेत्रसागरपरपराणां क्षेत्रसागरगर्भाणां क्षेत्रसागरसभेदानां क्षेत्रसागरसमनसरणानामनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रसागरसभयानां क्षेत्रसागरत्रिभवानां क्षेत्रसागरव्यूहानां बुद्धोत्पादसागरगर्भाणां बुद्धोत्पादसागरसमनसरणानां बुद्धोत्पादसागरत्रिभवानां बुद्धोत्पादसागरगर्भाणां बोधिसत्त्वसागरपर्यन्मण्डलसागराणां बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलसागरपरपराणां बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलसागरगर्भाणां बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलसागरसभेदानां बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलसागरसमनसरणानां बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलसागरसभयानां बोधिसत्त्वपर्यन्मण्डलसागरत्रिभवानां सत्त्वधातुप्रवेशानां सत्त्वैद्रियप्रतिक्षणज्ञानप्रवेशानां सत्त्वेन्द्रियज्ञानप्रतिवेधानां सत्त्वपरिपाकविनयानां गम्भीरबोधिसत्त्वत्रिकुर्वितनिहाराणां बोधिसत्त्वभूम्यत्रमणत्रिक्रमसागराणां पर्यन्त नोपजगाम । स क्वचि क्षेत्रे कल्प निचरति स्म । स क्वचि क्षेत्रे यानदनभिलाष्यानभिलाष्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजसमान् कल्पान् निचरति स्म । ततश्च क्षेत्रान् चळति स्म । चित्तक्षणे चित्तक्षणे च अनन्तमप्यान् ।
- 15 क्षेत्रसागरानतरन्ति स्म, सत्त्वाश्च परिपाचयति स्म अनुत्तराया सम्यक्संबोधौ । सोऽनुपूर्वेण यानसमन्तभद्रबोधिसत्त्वचर्याप्रणिधानसागरसमतामनुप्राप्त सर्वतथागतसमता सर्वक्षेत्रकायपारणसमता चर्यापरिपूरणसमतामभिसंबोधित्रिकुर्वितसदर्शनपारणसमता धर्मचक्रप्रवर्तनसमता प्रतिसंबिद्धिद्विसमता घोषोदाहारसमता सर्वस्वराज्ञसागरसप्रयोगसमता वल्चैशारथसमता बुद्धनिहारसमता महामेत्रीमहावक्रुणासमतामचिन्त्यबोधिसत्त्वनिमोक्षत्रिकुर्वितसमतामनुप्राप्त इति ॥
- 20 अथ खलु समन्तभद्रो बोधिसत्त्वो महासत्त्व एवमेव लोकधातुपरपरानभिग्रव्या नभिग्रव्यबुद्धक्षेत्रपरमाणुरजसमान् कल्पान् कल्पप्रसरानभिद्योतयमानो भूयस्या मात्रया गायामिगीतेन प्रणिधानमकार्षीत्-

यान्त केचि दशदिशि लोके
सर्जिन्यध्वगता नरसिंहा ।

25

तानह वन्दमि सर्त्रिं अशेषान्
कायतु वाच मनेन प्रसन्न ॥ १ ॥

क्षेत्ररजोपमनायप्रमाणै
सर्वजिनान करोमि प्रणामम् ।

30

सर्जिनाभिसुखेन मनेन
भद्रचरीप्रणिधानयेन ॥ २ ॥

एवरजाप्रि रजोपममुद्ध
बुद्धमुताऽ निपप्यकु मये ।

- एवमशेषत धर्मतघातुं
 सर्वाधिमुच्यमि पूर्णं जिनेभिः ॥ ३ ॥
- तेषु च अक्षयवर्णसमुद्रान्
 सर्वखराङ्गसमुद्ररुतेभिः ।
 सर्वजिनान् गुणान् भणमान- 5
 स्तान् सुगतान् स्तवमी अहृ सर्वान् ॥ ४ ॥
- पुष्पवरेभि च माल्यवरेभि-
 र्वाद्यविलेपनछत्रवरेभिः ।
 दीपवरेभि च धूपवरेभिः
 पूजन तेष जिनान् करोमि ॥ ५ ॥ 10
- वस्त्रवरेभि च गन्धवरेभि-
 शूर्णपुटेभि च मेरुसमेभिः ।
 सर्वविशिष्टवियूहवरेभिः
 पूजन तेष जिनान् करोमि ॥ ६ ॥
- या च अनुत्तर पूज उदारा 15
 तानधिमुच्यमि सर्वजिनानाम् ।
 भद्रचरीअधिमुक्तित्रलेन
 वन्दमि पूजयमी जिन सर्वान् ॥ ७ ॥
- यच्च कृतं मयि पापु भवेय्या
 रागतु द्वेषतु मोहवशेन । 20
 कापतु वाच मनेन तथैव
 तं प्रतिदेशयमी अहृ सर्वम् ॥ ८ ॥
- यच्च दशदिशि पुण्य जगस्य
 शैक्ष अशैक्षप्रत्येकजिनानाम् ।
 बुद्धसुतानय सर्वजिनानां 25
 तं अनुमोदयमी अहृ सर्वम् ॥ ९ ॥
- ये च दशदिशि लोकप्रदीपा
 बोधिविबुद्ध असङ्गनप्राताः ।
 तानहृ सर्विं अप्येपमि नापां
 चक्रु अनुत्तर वर्यनतापै ॥ १० ॥ 30
- येऽपि च निर्बृति दर्शितुस्वामा-
 स्तानभियाचमि प्राश्नन्भिः ।

क्षेत्ररजोपमकल्प स्थिहन्तु
 सर्पजगस्य हिताय सुखाय ॥ ११ ॥
 वन्दनपूजनदेशनताय
 मोदनध्येपणयाचनताय ।
 5 यच्च शुभ मपि सचितु किञ्चि-
 द्बोधयि नामयमी अद्भु सर्पम् ॥ १२ ॥
 पूजित भोन्तु अतीतक बुद्धा
 ये च ध्रियन्ति दशदिशि लोके ।
 10 ये च अनागत ते लघु भोन्तु
 पूर्णमनोरथ बोधिनिबुद्धौ ॥ १३ ॥
 यावत् केचि दशदिशि क्षेत्रा-
 स्ते परिशुद्ध भवन्तु उदारा ।
 बोधिद्रुमेन्द्रगतेभि जिनेभि-
 बुद्धसुतेभि च भोन्तु प्रपूर्णा ॥ १४ ॥
 15 यावत् केचि दशदिशि सत्त्वा-
 स्ते सुखिता सद भोन्तु अरोगा ।
 सर्पजगस्य च धर्मिणु अर्थो
 भोन्तु प्रदक्षिणु ऋच्यतु आशा ॥ १५ ॥
 20 बोधिचरिं च अह चरमाणो
 भनि जातिस्मरु सर्पगतीषु ।
 सर्पसु जन्मसु व्युत्पत्ती
 प्रव्रजितो अद्भु नित्यु भवेय्या ॥ १६ ॥
 25 सर्पजिनाननुशिक्षयमाणो
 भद्रचरिं परिपूरयमाण ।
 शीलचरिं निमला परिशुद्धा
 नित्यमखण्डमच्छिद्र चरेयम् ॥ १७ ॥
 देवरतेभि च नागरुतेभि-
 र्यक्षुम्भाण्डमनुष्यरतेभि ।
 30 यानि च सर्परुतानि जगस्य
 सर्परुतेष्वद्भु देशयि धर्मम् ॥ १८ ॥
 ये खलु पारमितास्त्रभियुक्तो
 बोधियि चित्तु म जातु निमुञ्चेत् ।

येऽपि च पापक आवरणीया-	
स्तेषु परिक्षयु भोतु अशेषम् ॥ १९ ॥	
कर्मतु क्लेशतु मारपथातो	
लोकगतीषु विमुक्तु चरेयम् ।	
पद्म यथा सलिलेन अलिप्तः	5
सूर्य शशी गगनेव असक्तः ॥ २० ॥	
सर्वि अपायदुखां प्रशमन्तो	
सर्वजगत् सुखि स्थापयमानः ।	
सर्वजगस्य हिताय चरेयं	
यावत क्षेत्रपथा दिशतासु ॥ २१ ॥	10
सत्त्वचरिं अनुवर्तयमानो	
बोधिचरिं परिपूरयमाणः ।	
भद्रचरिं च प्रभावयमानः	
सर्वि अनागतकल्प चरेयम् ॥ २२ ॥	
ये च सभागत मम चर्याये	15
तेभि समागमु नित्यु भवेय्या ।	
कायतु वाचतु चेतनतो वा	
एकचरि प्रणिधान चरेयम् ॥ २३ ॥	
येऽपि च मित्रा मम हितकामा	
भद्रचरीय निदर्शयितारः ।	20
तेभि समागमु नित्यु भवेय्या	
तांश्च अहं न विरागयि जातु ॥ २४ ॥	
संमुख नित्यमहं जिन पश्ये	
बुद्धसुतेभि परीवृतु नापान् ।	
तेषु च पूज करेय उदारं	25
सर्वि अनागतकल्पमखिन्नः ॥ २५ ॥	
धारयमाणु जिनान सद्धमं	
बोधिचरिं परिदीपयमानः ।	
भद्रचरिं च विशोधयमानः	
सर्वि अनागतकल्प चरेयन् ॥ २६ ॥	30

सर्वभयेषु च संसरमाणः

पुण्यतु ज्ञानतु अक्षयप्राप्तः ।

प्रज्ञउपायसमाधिविमोक्षैः

सर्वगुणैर्भवि अक्षयकोशः ॥ २७ ॥

एकरजाग्नि रजोपमक्षेत्रा

तत्र च क्षेत्रि अचिन्तिय बुद्धान् ।

बुद्धसुतान निपण्णकु मध्ये

परियय बोधिचरि चरमाणः ॥ २८ ॥

एवमशेषत सर्वदिशासु

वालपयेषु त्रियध्वप्रमाणान् ।

बुद्धसमुद्र य क्षेत्रसमुद्रा-

नोतरि चारिककल्पसमुद्रान् ॥ २९ ॥

एकखराङ्गसमुद्रस्तेभिः

सर्वजिनान खराङ्गविशुद्धिम् ।

सर्वजिनान यथाशयधोपान्

बुद्धसरस्वतिमोतरि नित्यम् ॥ ३० ॥

तेषु च अक्षयधोपरुतेषु

सर्वत्रियध्वगतान जिनानाम् ।

चक्रनयं परिवर्तयमानो

बुद्धिवलेन अह प्रविशेयम् ॥ ३१ ॥

एकक्षणेन अनागत सर्वान्

कल्पप्रवेश अह प्रविशेयम् ।

येऽपि च कल्प त्रियध्वप्रमाणा-

स्तान् क्षणकोटिप्रविष्ट चरेयम् ॥ ३२ ॥

ये च त्रियध्वगता नरसिंहा-

स्तानहु परियय एकक्षणेन ।

तेषु च गोचरिमोतरि नित्य

मायगतेन विमोक्षवलेन ॥ ३३ ॥

ये च त्रियध्वसुक्षेत्रत्रियूहा-

स्तानभिनिर्हरि एकरजाग्ने ।

एवमशेषत सर्वदिशासु

ओतरि क्षेत्रवियूह जिनानाम् ॥ ३४ ॥

ये च अनागत लोकप्रदीपा-

स्तोषु विबुष्यन् चक्रप्रवृत्तिम् ।

निर्वृतिदर्शननिष्ठ प्रशान्ति

सर्वि अहं उपसंक्रमि नायान् ॥ ३५ ॥

ऋद्धिबलेन समन्तजवेन

ज्ञानबलेन समन्तमुखेन ।

चर्यबलेन समन्तगुणेन

मैत्रबलेन समन्तगतेन ॥ ३६ ॥

पुष्यबलेन समन्तशुभेन

ज्ञानबलेन असङ्गततेन ।

प्रह्वउपायसमाधिबलेन

बोधिवलं समुदानयमानः ॥ ३७ ॥

कर्मबलं परिशोधयमानः

क्लेशबलं परिमर्दयमानः ।

मारबलं अबलंजरमाणः

पूरयि भद्रचरीत्रल सर्गान् ॥ ३८ ॥

क्षेत्रसमुद्र विशोधयमानः

सत्त्वसमुद्र मिमोचयमानः ।

धर्मसमुद्र निपश्यमानो

ज्ञानसमुद्र विगाहयमानः ॥ ३९ ॥

चर्यसमुद्र विशोधयमानः

प्रणिधिसमुद्र प्रपूरयमाणः ।

बुद्धसमुद्र प्रपूजयमानः

कल्पसमुद्र चरैयमग्निः ॥ ४० ॥

ये च त्रियम्भगतान जिनानां

बोधिचरिप्रणिधानशिरोगाः ।

तानह पूरयि सर्वि अशेषान्

भद्रचरीष विबुष्यन् बोधिम् ॥ ४१ ॥

सर्वभवेषु च संसरमाणः

पुण्यतु ज्ञानतु अक्षयप्राप्तः ।

प्रज्ञउपायसमाधिभिर्मोक्षैः

सर्वगुणैर्भवि अक्षयकोशः ॥ २७ ॥

एकरजाग्नि रजोपमक्षेत्रा

तत्र च क्षेत्रि अचिन्तित्य बुद्धान् ।

बुद्धसुतान नियण्णकु मध्ये

परियय बोधिचरि चरमाणः ॥ २८ ॥

एवमशेषत सर्वदिशासु

बालपथेषु त्रियध्वप्रमाणान् ।

बुद्धसमुद्र य क्षेत्रसमुद्रा-

नोतरि चारिककल्पसमुद्रान् ॥ २९ ॥

एकखराङ्गसमुद्ररुतेभिः

सर्वजिनान खराङ्गविशुद्धिम् ।

सर्वजिनान यथाशयघोपान्

बुद्धसरस्वतिमोतरि नित्यम् ॥ ३० ॥

तेषु च अक्षयघोपरुतेषु

सर्वत्रियध्वगतान जिनानाम् ।

चक्रनयं परिवर्तयमानो

बुद्धिवलेन अहं प्रविशेयम् ॥ ३१ ॥

एकक्षणेन अनागत सर्वान्

कल्पप्रवेश अहं प्रविशेयम् ।

येऽपि च कल्प त्रियध्वप्रमाणा-

स्तान् क्षणकोटिप्रविष्ट चरेयम् ॥ ३२ ॥

ये च त्रियध्वगता नरसिंहा-

स्तान्हु परियय एकक्षणेन ।

तेषु च गोचरिमोतरि निखं

मायमतेन विमोक्षत्रलेन ॥ ३३ ॥

ये च त्रियध्वसुक्षेत्रनियूहा-

स्तानभिनिर्हरि एकरजाग्ने ।

एवमशेषत सर्वदिशासु ओतरि क्षेत्रवियूह जिनानाम् ॥ ३४ ॥	
ये च अनागत लोकप्रदीपा- स्तेषु विबुध्यन चक्रप्रवृत्तिम् । निर्वृतिदर्शननिष्ठ प्रशान्ति	5
सर्वि अहं उपसंक्रमि नाथान् ॥ ३५ ॥	
श्रद्धिबलेन समन्तजवेन ज्ञानबलेन समन्तमुखेन । चर्यबलेन समन्तगुणेन भैत्रबलेन समन्तगतेन ॥ ३६ ॥	10
पुण्यबलेन समन्तशुभेन ज्ञानबलेन असङ्गगतेन । प्रज्ञउपायसमाधिबलेन बोधिबलं समुदानयमानः ॥ ३७ ॥	
कर्मबलं परिशोधयमानः क्लेशबलं परिमर्दयमानः । मारबलं अवलंकरमाणः पूरयि भद्रचरीबल सर्वान् ॥ ३८ ॥	15
क्षेत्रसमुद्र विशोधयमानः सत्त्वसमुद्र विमोचयमानः । धर्मसमुद्र विपश्ययमानो ज्ञानसमुद्र विगाहयमानः ॥ ३९ ॥	20
चर्यसमुद्र विशोधयमानः प्रणिधिसमुद्र प्रपूरयमाणः । बुद्धसमुद्र प्रपूजयमानः फलपसमुद्र चरेयमखिलः ॥ ४० ॥	25
ये च त्रियध्वगतान जिनानां बोधिचरिप्रणिधानविशेषाः । तानद्द पूरयि सर्वि अशोथान् भद्रचरीय विबुध्यिष बोधिम् ॥ ४१ ॥	30

ज्येष्ठकु यः सुतु सर्पजिनाना
 यस्य च नाम समन्तभद्रः ।
 तस्य विदुस्य सभागचरीये
 नामयमी कुशल इमु सर्पम् ॥ ४२ ॥
 5 कायतु वाच मनस्य त्रिशुद्धि-
 श्रयविशुद्धय क्षेत्रत्रिशुद्धि ।
 यादृश नामन भद्र विदुस्य
 तादृश भोतु सम मम तेन ॥ ४३ ॥
 भद्रचरीय समन्तशुभाये
 10 मङ्गुशिरिप्रणिधान चरेयम् ।
 सर्वि अनागत कल्पमखिन्न
 पूरयि ता क्रिय सर्पि अशेषाम् ॥ ४४ ॥
 नो च प्रमाणु भवेव्य चरीये
 नो च प्रमाणु भवेव्य गुणानाम् ।
 15 अप्रमाण चरियाय स्थित्वा
 जानमि सर्वि विकुर्वितु तेषाम् ॥ ४५ ॥
 यावत् निष्ठ नभस्य भवेय्या
 सत्त्वं अशेषत्वं निष्ठ तथैव ।
 कर्तुं केशतु यावत् निष्ठा
 20 तावत्निष्ठ मम प्रणिधानम् ॥ ४६ ॥
 ये च दशदिशि क्षेत्र अनन्ता
 रत्नअलङ्कृतु दद्यु जिनानाम् ।
 दिव्य च मानुष सौख्यनिशिष्टा
 क्षेत्ररजोपम कल्प ददेयम् ॥ ४७ ॥
 25 यश्च इम परिणामनराज
 श्रुत्व सृष्टजनयेदधिमुक्तिम् ।
 बोधिवरामनुप्रार्थयमानो
 अमु निशिष्ट भवेदिमु पुण्यम् ॥ ४८ ॥
 वर्जित तेन भवन्ति अपाया
 30 वर्जित तेन भवन्ति कुमित्रा ।
 क्षिप्रु स पश्यति त अमिताभ
 यम्यिमु भद्रचरिप्रणिधानम् ॥ ४९ ॥

लाभ सुलब्ध सुजीवितु तेषां
 खागत ते इमु मानुष जन्म ।
 यादृश सो हि समन्ततभद्र-
 स्तेऽपि तथा नचिरेण भवन्ति ॥ ५० ॥

पापक पञ्च अनन्तरियाणि
 येन अज्ञानवशेन वृतानि ।
 सो इमु भद्रचरिं भणमानः
 क्षिप्रु परिक्षयु नेति^१ अशेषम् ॥ ५१ ॥

ज्ञानतु रूपतु लक्षणतश्च
 वर्णतु गोत्रतु भोतिरुपेतः ।
 तीर्थिकमारगणेभिरघृष्यः
 भूजितु भोति स सर्वत्रिलोके ॥ ५२ ॥

क्षिप्रु स गच्छति बोधिद्गुमेन्द्रं
 गत्व निपीदति सत्त्वहिताय ।
 बुध्यति बोधि प्रवर्तयि चक्रं
 धर्पति मारु ससैन्यकु सर्वम् ॥ ५३ ॥

यो इमु भद्रचरिप्रणिधानं
 धारयि वाचयि देशयितो वा ।
 बुद्ध विजानति योऽत्र विपाको
 बोधि विशिष्ट म काङ्क्ष जनेष ॥ ५४ ॥

मञ्जुशिरी यष जानति शूरः
 सो च समन्ततभद्र तथैव ।
 तेषु अहं अनुशिक्षयमाणो
 नामयमी कुशलं इमु सर्वम् ॥ ५५ ॥

सर्वत्रियध्वगतेभि जिनेभि-
 र्या परिणामन वर्णित अप्रा ।-
 ताय अहं कुशलं इमु सर्वं
 नामयमी वरभद्रचरीये ॥ ५६ ॥

कालक्रियां च अहं करमाणो
 आवरणान् विनिवर्तिय सर्वान् ।
 संमुख परियय तं अमिताभे
 तं च सुखावतिक्षेत्र ब्रजेयम् ॥ ५७ ॥

तत्र गतस्य इमि प्रणिधाना
 आमुखि सर्वि भवेव्यु समग्रा ।
 तांश्च अहं परिपूर्व्य अशेषान्
 सत्त्वहितं करि यावत् लोके ॥ ५८ ॥

तद्दि जिनमण्डलि शोभनि रम्ये
 पद्मवरे रुचिरे उपपन्नः ।
 व्याकरणं अद्भु तत्र लभेय्या
 संमुखतो अभिताभजिनस्य ॥ ५९ ॥

व्याकरणं प्रतिलम्य च तस्मिन्
 निर्मितकोटिशतेभिरनेकैः ।
 सत्त्वहितानि ब्रह्मन्पद्मं कुर्यां
 दिक्षु दशस्रपि बुद्धिवलेन ॥ ६० ॥

भद्रचरिप्रणिधान पठित्वा
 यत्कुशलं मयि संचितु किंचित् ।
 एकक्षणेन सृष्ट्यतु सर्वं
 तेन जगस्य शुभं प्रणिधानम् ॥ ६१ ॥

भद्रचरिं परिणाम्य यदाप्तं
 पुण्यमनन्तमतीव विशिष्टम् ।
 तेन जगद्भ्रसन्नौघनिगमं
 यात्वमिताभपुरिं वरमेव ॥ ६२ ॥

इदमवोचद्भगवानात्तमनाः । सुधनः श्रेष्ठिदारकस्ते च बोधिसत्त्वा आर्यमञ्जुश्रीपूर्व-
 गमाः, ते च भिक्षवः आर्यमञ्जुश्रीपरिपाचिताः, ते च आर्यमैत्रेयपूर्वगमाः सर्वमद्रकल्पिका
 बोधिसत्त्वाः, ते चार्यसमन्तभद्रबोधिसत्त्वप्रमुखा यौवराज्याभिषिक्ताः परमाणुरजःसमा
 महाबोधिसत्त्वा नानालोकधातुसनिपतिताः, ते चार्यशारिपुत्रमौद्गल्यायनप्रमुखा महाश्रावकाः,
 सा च सर्वावती पर्थत्, सदेयमानुपासुरगन्धर्वश्च लोको भगवतः समन्तभद्रस्य बोधिसत्त्वस्य
 भाषितमभ्यनन्दन्निति ॥

आर्यगण्डव्यूहान्महाधर्मपर्यायाचपालब्धः सुधनकल्याणमित्रपर्युपासनचर्यैकदेशः
 आर्यगण्डव्यूहो महायानसूत्ररत्नराजः समाप्तः ॥

* * * * *

ये धर्मा हेतुप्रभावा हेतुं तेषां तयागतौ ह्यवदत् ।
 तेषां च यो निरोधो एवं वादी महाश्रमणः ॥
 सहस्राणि द्वादश ॥

लेखप्रशस्तयः ।

गङ्गान्द्विरेजयमेव मनुजिते नोऽक्षय पुण्यराशि
 तेन यदोनाप्रनापो अगिन्तजगद्गुदधिनाधि गरवपात्र ।
 धीमन्निप्रानिन्नात् गुणयदमिन्नात् सम्यगात्म्य संपद्
 सुदन्नायनामा निरमनिन्नात्सुवालासुख सन् ॥
 सार्वभृथिषा यत्र सुधनोऽधिष्ठितो विभु ।
 दत्तार्थिन्तारिषदयोधिगरत्तरपराम् ॥
 सर्वसुखाभजश्रीमन्सर्वशिवगणेशम् ।
 अनागतभनद्रुदो बोधि उत्सुगोद्वत ॥ इति ॥

5

सुभजेवरात्पुत्र गमरुन्नाभिप्र-निन्त-रिभोक्षविषदैरदेतादिमात्रि द्वापयादार्थव्युपनवर्षुपासित-10
 कृष्णमिषाणि ॥ तन्ना—मण्डुर्ध्वोपिनव प्रथमं कृष्णमिषम् ॥ १ ॥ ततोऽन्तरं मेघ
 धर्मिषु ॥ २ ॥ गगरमेघो मिषु ॥ ३ ॥ सुमिश्रो मिषु ॥ ४ ॥ मेघो द्रमिड ॥ ५ ॥ विषुषक
 श्रेयो ॥ ६ ॥ सरण्यको मिषु ॥ ७ ॥ आशोपामिका ॥ ८ ॥ नीम्बोत्तरिषोप ऋषि ॥ ९ ॥ जयो-
 भावननो ब्राह्मण ॥ १० ॥ मंत्रादणी कन्या ॥ ११ ॥ सुदर्शनो मिषु ॥ १२ ॥ उन्निद्रयेधरो
 दारु ॥ १३ ॥ प्रभूषोपासिका ॥ १४ ॥ मित्रा गृहपति ॥ १५ ॥ रसचूडो गम्येष्टी ॥ १६ ॥ 15
 सर्वज्ञमेव ॥ १७ ॥ अन्तो राजा ॥ १८ ॥ महाप्रभो राजा ॥ १९ ॥ अचलोपासिका ॥ २० ॥
 सर्वगानी परिनाइह ॥ २१ ॥ उत्पलभूतिर्गान्धिक ॥ २२ ॥ वैरो दास ॥ २३ ॥ जयोत्तम
 श्रेयो ॥ २४ ॥ सिद्धिचुम्बिता मिषुणी ॥ २५ ॥ वसुमित्रा भागवती ॥ २६ ॥ वेष्टिलो गृहपति ॥ २७ ॥
 अचोष्टितेधरो बोधिसत्त्व ॥ २८ ॥ अन्त्यगाफी बोधिगद ॥ २९ ॥ महादेवो देवपुत्र ॥ ३० ॥
 स्यात्तु वृषिर्वादेवता ॥ ३१ ॥ वास्तनी रात्रिदेवता ॥ ३२ ॥ समन्तगम्भीरश्रीविमलप्रभा रात्रि- 20
 देवता ॥ ३३ ॥ प्रमुदितनयनजगद्विरोचना रात्रिदेवता ॥ ३४ ॥ समतसत्त्वनाणोऽभी रात्रि-
 देवता ॥ ३५ ॥ प्रशान्तहनसागरवती रात्रिदेवता ॥ ३६ ॥ सर्वनगरक्षेत्रभनतेज श्री रात्रिदेवता
 ॥ ३७ ॥ सर्वसुप्रपुत्रनगुगसवासा रात्रिदेवता ॥ ३८ ॥ सर्वजगद्वापणिधानवीर्यप्रभा रात्रिदेवता
 ॥ ३९ ॥ सुतेजोमण्डलनिषी लुम्बिनीधनदेवता ॥ ४० ॥ गोपा शाक्यकन्या ॥ ४१ ॥ मायादेवी ॥ ४२ ॥
 शैरेन्द्राभा देवकन्या ॥ ४३ ॥ विधासिन्धो दारकाचार्य ॥ ४४ ॥ शिल्पाभिलष भेष्टिदारक ॥ ४५ ॥ 25
 मद्रोत्तमोपासिका ॥ ४६ ॥ मुलागारो देरण्यक ॥ ४७ ॥ सुचन्द्रो गृहपति ॥ ४८ ॥ अजितसेनो
 गृहपति ॥ ४९ ॥ शिवरात्रो ब्राह्मण ॥ ५० ॥ श्रीसभो दारक श्रीमती च दारिका ॥ ५१ ॥ आर्य-
 मन्त्रियो बोधिसत्त्व ॥ ५२ ॥ आर्यसमन्तमद्रो बोधिसत्त्व इति ॥ ५३ ॥ पूर्वधिमारारोपितदुशलमूल-
 दुःखबीजवीर्यार्न्मोषोर्कित-द्वुरोद्धमे यद्वारमिताविन्पशाखे चतुःशीत्युपायसहस्रविहृतमूले अनवयाङ्गय-
 गाथाधर्मष्वनिदले सत्त्वपरिपाककुमुमस्तनके बोधिगणोपसक्रमणफलफल्यपादपरमे भगवति तपागचे 30
 छतप्रसादेन ॥

A देवधर्मोऽयं प्रवरमहाशालयाविन परमोपासकधीनवधालाधिबसिनो द्विरावरवर्मस । यदन
 पुष्यं तत्तद्भवत्वाचार्योपाध्यायमातापितृपूर्वगम कृत्वा सकलसत्त्वराशेरुत्तरत्तानकलासायवे इति । सत्
 २८६ फल्यं शुक्र एकोदश्या आदित्यो दिने श्रीमेधरपरममहत्तरकराजाधिराजधीमदानन्ददेवस्य विनयराज्ये
 काय्यपपुपतिस्वरेण लिखितं यथादृष्टेति परिहार्यमिति ॥

36

Ca ओं नमो बुद्धाय ॥ ओं नमो धर्माय ॥ ओं नमः संघाय ॥ नमो नमः ॥ शुभमस्तु सर्वदा शुभम् ॥

K गण्डव्यूहं विलिखेदं यत्पुण्यं समुपार्जितम् । तस्यैव गण्डव्यूहस्य जगत्सेनास्तु भाजनम् ॥

P नेपालवर्ष नवादमा विदुर नि ष्ठीश्वर । वार्तिके मासे शुक्ले च प्रतिपद्यां दिने तथा ऽ नक्षत्रपुष्यसंयुक्ते विष्कम्भयोगे । अपि तु सस्वरविमाकान्तं तुले च चन्द्रसंयुक्ते गुरुचालदिने ध्यं संपूर्णं लिखितं दिने । यशोधराख्यवासी च नन्ददेवमहात्मना । गण्डव्यूहमहायानं लिखितं च मयाधुना । एतत्पुण्यानुदावेन स्वस्तिर्भवतु सर्वदा ॥

संवत्सरे ९३० कार्तिकमासे शुद्धपक्षे प्रतिपद्यां तिथौ पुष्यनक्षत्रविष्कम्भयोगे बृहस्पतिविहारे य बुध संपूर्णं यद्वादिनक्षरो ॥ लेखकः श्रीयशोधरामहाविहारे वासित् श्रीनन्ददेवाचार्येन चास्यं तथाक्षरा ॥
10 शुभमङ्गलं जगतां सदा भूयात् ॥

T नमः श्रीप्रज्ञापारमितायै ॥

मेरौ स्वर्णसरोरुहोपरिलसत्कालिमासादितां

प्रज्ञापारमितामुपावसहितां वर्णोज्ज्वललंकृताम् ।

ब्रह्माविष्णुमहेश्वरादिदिविपत्रिदशैः सन्दाराधितां

वन्देऽहं जगदीश्वरीं निजगतां - - - - - ॥

प्रथमं परिशिष्टम् ।

श्लोकसूची ।

अक्षयो ज्ञाननिर्देशो १.६८
 अचिन्त्यमेत परम विमोक्षं ४१.१२
 अचिन्त्यानमितान् सर्वान् १.८६
 अचिन्त्यै कर्मभि शुद्धैः १.६२
 अज्ञानमुक्ता जनतामुदीक्ष्य ४३.४४
 अतुल्य चरित तेषां १.७९
 अत्यन्तमेव प्रतिपादयामि ४३.९२
 अत्यन्तविज्वर प्रदान्ता ३६ ३
 अपर्मचारीण नराण चैव ४०.२५
 अधिमुक्ति येप विपुला गगनप्रकाशा ४३.१२
 अधिष्ठानाद्यरेन्द्रस्य १ ४९
 अध्यात्मबाहिरविमुक्ता ३६ ५
 अध्याशयेन विमलेन अनाविलेन ४२.१
 अनन्तकर्मां सप्रज्ञो १.६९
 अनन्तगुणसपन्न १ ९१
 अनन्तमध्या जनता विनीय ४१.२५
 अनन्तवर्णदशांवी १ ६६
 अनन्तवर्णा विपुला विबुद्धा २ १२
 अनन्तवर्णा सबुद्धा १.४
 अनन्तवर्णैरपि चात्मभावै ४१.४०
 अनाग्रहा ये खलु हृष्टचित्ता. ४० १०
 अनाथभूतेषु जनेषु कश्चित् ४३.४२
 अनिकेतानप्रतिष्ठान् १.१४
 अनिअप्राप्तस्यनघा असन्ना ३८ १५
 अनिन्दिता पुष्टिकारिणी मुरम्या ४० ५७
 अनिन्दितायाश्च सहस्रपत्र ४०.५९
 अन्तरीक्षे यथैवेह १ २६
 अन्यमन्य जिनधर्मसभवा २ ९
 अपि चाप्यह सुगतपुत्र ३६ ९५
 अप्रतिष्ठाननायूहान् १ १५
 अप्रमेया समापन्ना १.१०
 अप्स्कन्धे हि यथा सर्वं १ ३०
 अभिपेकभूमिगमनानि च ४० ७८
 अभूत्पुरा मे रतु चेतनैव ४३ १००
 अमस्तरा चैवमनीषुंका च ४३ ७०
 अमिताननन्तमध्यान् ३ ४२

अमूढस्मृतयः शुद्धा १.७१
 अर्धतृतीयेषु गतेषु कल्प ४३ १२८
 अर्थाय सर्वसत्त्वाना १.९२
 अर्वागतस्तदनु ३६ ४६
 अर्वागतस्तदनु अस्ति ३६.७६,८०
 अलामनिन्दे अयशोऽथ दु ख ४० ६७
 अययि देवे च विनष्टबीजा ४०.२६
 अवलोकितेति मम ते सुगतिं वज्रमि ३० १९
 अशेषतद्व्यध्वजिनार्णवाना ४१ ३६
 अष्टाङ्गसद्धारिभृतान्वसूयन् ४० ५०
 अष्टापदाकृतु दशदिशि लोकधातौ ३०.२२
 असङ्गज्ञानकायत्वात् १ ६१
 अस्त गते दिनकररश्मि ३६ २०
 अस्या हि काय कनकप्रकाशो ४३ १०७
 अह स आस विजिताविनामा ४१ ३१
 अहु चक्रवर्तिवरभार्या ३६ १९
 अहु प्रीतिसभुत विबुद्धा ३६ २८
 अस्ति त ग्रहिय अग्रपुद्गल ४२ १५
 आचार्यभूता मि गुणाप्रमेये ४१ ११
 आराम्य बुद्ध विपुल च तस्मै ४१ २६
 आशये दृढतलप्रतिष्ठितो ५४.९१
 आसन्नदुष्प्रा नरनारिसघा ४० ५५
 इति बुद्धक्षेत्रपरिवर्तन समाप्ता ३९ ३
 इतु बुद्धक्षेत्रपरमाणुरज ३७ ३२
 इन्द्रजालतलमेदने विदुः ५४ १२९
 इष्वखविज्ञानपर विधिज्ञा ४३ ६२
 इह ते अनन्तरहिता ५४ ३५
 इह ते कृपाशायमनी ५४ ३४
 इह ते क्षणावलम्बा ५४ ४०
 इह ते जगदण्डसमे ५४ ३७
 इह ते धर्मस्वभाव ५४ ५०
 इह ते प्रविष्ट दूरा ५४ ३८
 इह ते समाधिनिपुतान् ५४ ३९
 इह ते समाधिभवन ५४ ४२
 इह ते स्थिता निनमुना ५४ ३६,४६

इह ते स्थिता जिनसुता विविधा विचित्राः ५४.२७
 इह ते स्थिता जिनानां ५४.४७
 इह ते स्थिता प्रथमचित्तसमुद्भवाद्यां ५४.२९
 इह ते स्थिता प्रमेया ५४.४१
 इह ते स्थिता महानिज्ञ उपायज्ञाने ५४.२८
 इह ते स्थिता विहारे ५४.४३
 इह विहरन्तो वृषमी ५४.४४
 इह सर्वेश्वरसंख्यां ५४.४५
 इह सो महाकण्ठलाभि विशुद्धबुद्धिः ५४.१

इहंशः करुणमैत्रप्रमितः ५४.९६
 इहंशाशयसुमूलसंस्थितो ५४.९७
 इहंशो अपरिखिन्नइन्द्रिया ५४.१३८
 इहंशं मार्त्तस्य सदा सुदामिताः ३.५
 इहंशराजितगुणपञ्चसदा ४२.२३

उत्तिष्ठ देवप्रतिभायें ३६.२७
 उत्थागशीलाप्रतिकूलवाच्या ४३.७१
 उत्पद्यन्ते जिना लोके ४३.१
 उत्पद्य तत्र जिनकोटिः ३६.६३
 उत्सृष्ट वष्य नृपतीन ह्युत्तापराधाः ३०.७
 उद्यानमस्यै त्रिपुलं वभूव ४०.४५
 उन्नेहि मे पारमिताभिरार्ये ४१.८
 उपपद्यते इह च्यवित्पन शुद्धसत्त्वो ३०.२०
 उपपादुको पद्ममगर्भे ३६.१५
 उपसंक्रमी जिनसकांतां ३६.३२
 उपेत्य तस्मां परिपद्ययासौ ४१.२४

ऋद्धिचलेन समन्तजनेन ५६.३६
 ऋद्धिं ममो विपुला सुसमाप्ता ३४.१६

एकक्षणेन अनागत सर्वान् ५६.३२
 एकक्षेत्रि जिन संनिष्पण्णकाः २.४
 एकरजाप्रगतान् ये ५४. ४८
 एकरजाभि रजोपम क्षेत्रा ५६.५८
 एकरजाभि रजोपमबुद्धा ५६.३
 एकरोमि बहु क्षेत्रसामग्रा २.२
 एकम्बराद्भयमुद्गरेनिः ५६.३०
 एकं विमोक्षमुख जानमि बुद्धयुग ३०.५
 एकः दातान्तो हि सद्दधर्मग्या ४०.३१
 एकामचित्त बहुकल्पान् ३६.७
 एकैकत्रो रोमसुष्पादसंघान् ४१.४१

एकैकरोणिण प्रथिमक्तु चित्रा २.१९
 एकैकत्र वरं कल्पान् १.९७
 एकैकसिद्धसौ बुद्धो १.४२
 एतन्मम प्रणिधिचित्तं ३६.३६
 एतमहं जिनसुता अचिन्तित्यं ४२.३०
 एतान् तथान्यानपि चाप्रमेयान् ४१.४६
 एतान् दश प्रमुख कृत्वा ३६. ४१, ४५, ५०,
 ५५, ७९

एति मित्र मम धर्मभागकाः ५४.७०
 एति सर्वे जिनकोशदायका ५४.७७
 एते जिना प्रमुख तत्र बभूव ३७.५६
 एते तथान्य क्षयितुं निमित्तुं न शक्या ३०.२१
 एवमशेषत सर्वदिशासु ५६.२९
 एव मैत्रकु असन्नगोचरो ५४.१७१
 एष धाराय विशोधय पण्डितः ५४.८२
 एष गुणसंभवनाथिकः ५४.९७
 एष दुर्गति विरोधयिव्यति ५४.९९
 एष दृष्ट जन व्याधिपीडितान् ५४.८३
 एष देवत ममा अनन्तरं ३५.१३
 एष पूर्वशुभपुण्यहेतुना ५४.८०
 एष बोधिद्विमबुद्धभासने ३५.३
 एष भोक्तु तव दर्शितो तथा ५४.१५५
 एषमायु सुगतान गोचरं ५४.६८
 एष मारकलिकैशसूदनो ५४.९८
 एष लोकशरणां परायणं ५४.१०२
 एष सर्वगतितुःस्रमोचको ५४.१००
 एष सर्वमुख सौख्य उज्ज्वय ५४.८१
 एषो असन्नमतितानां ५४.३१
 एषो असन्नमतितानां विपुलाशयानां ५४.४
 एहि मञ्जुशिरि ज्ञानपङ्कज ५४.६६
 एहि सर्वदिशगोचरामुख ५४.६४
 एहि स्वागत गुणेषु तन्मय ५४.६१
 एहि स्वागत त्रिपञ्चगोचर ५४.६५
 एहि स्वागत विशुद्धभासाय ५४.५८

शोभासयन् दिप्त समुद्रसत्त्वान् ३७.११
 शोभासत्तागरत्रियुद्धः ३६.६०

कश्चिद्य हिंसाभिरनं मनस्ते ४३.३५
 कश्चिपरे निष्ठानि धर्मसंज्ञे ४३.४१
 कदापिन् कल्पकोटीभिः ३७.२१

कन्याशतैरष्टभिरन्विताहं ४३.४९
 करुणसमुद्रं ममामित लोके ३४.३
 कर्मतु क्लेशतु मारणयातो ५६.२०
 कर्मबलं परिशोधयमानः ५६.३८
 कर्मयज्ञविधिं विचारदा ३.१८
 कल्प अचिन्तय वासु अपाये ३४.३०
 कल्पकोटि षतिनामितारस्त्वया ५४.१५७
 कल्पकोटिनयुतानि ते जना ५४.१४३
 कल्पकोटीरसंज्वेयाः ३७.२३
 कल्पकोट्यो वरं पदः १.९४
 कल्पयुतैर्न वेपो ५४.५३
 कल्पः सुखाभिरतिनामा ३६.७३
 कल्पाननन्त बहु शीर्षं पुरा ३७.५८
 कल्पाननन्तानपि चक्रवालाः ४३.९०
 कल्पाननन्तान् विपुलानचिन्त्यान् ४१.१३
 कल्पार्णवैः सम्यगनन्तमध्येः ४३.७९
 कल्पो अत्र विरजमण्डलु यो ३७.३३
 कल्पोद्वाहे यथा बद्धिः ४३.८
 कल्याणमित्रेण समारुक्षिष्टे ३८.११
 कल्याणमित्रेषु सगौरवेण ४३.७६
 कल्याणमित्रेषु हि मे सदैव ४१.९
 कामेषु मिथ्याविषमप्रवृत्ता ४०.३४
 कायकोटि स्मर पूर्वेकं त्वया ५४.१५६
 कायतु बाव मनस्य विशुद्धिः ५६.४३
 कायेन सर्वे स्तुतयार्थमशेष क्षेत्रा ३९.९
 कायो हि ते धर्मदारीरगर्भः ३८.१६
 कायो हि धन्ने नरकाग्निनायं ४३.८८
 कालकृत्यां च अहं करमाणो ५६.५७
 किं कारणमपायेषु १.९८
 किं पुनः सर्वैस्तरा दि १.५३
 क्लृप्तुमार्षितागरप्रदीपो ३६.४४
 क्लृप्ता प्रदक्षिणु स्तवित्व च गौरवेण ३०.१
 कृषारामेनेह जगत्समुद्रान् ४०.९
 क्रमविक्रमे यद् धरा क्रमतः ३७.१३
 क्लृप्तमतापित सदा त्रिमये ३८.८
 क्लृप्तासागर विशोष्य देहितां ५४.१२१
 क्लृप्तसुसज्जनताविशोधकः ५४.१०३
 क्लृप्ताशुं जनमिगु ध्ववलीकयित्वा ५४.१३
 क्षणवलावृत्तीः सर्वाः १.१००
 क्षान्तिधर्मविभिमोक्षवाहो ५४.८७
 क्षान्तिस्तारस्त्वर्माग्निना ३.१
 गण्ड. ५६

क्षिता महागिरितटीतु प्रदुष्टचित्तैः ३०.१०
 क्षिप्तु स गच्छति बोधिदुमेन्द्र ५६.५३
 क्षेत्रकोटिपरमाणुभिः समा ४२.२२
 क्षेत्रकोटिपरमाणुसाहस्रा २.५
 क्षेत्रकोटिपरमाणुसाहस्रान् ४२.१२,२७
 क्षेत्रतलेषु अचिन्तय सत्त्वाः ३४.१५
 क्षेत्रजोपमकायप्रमाणैः ५६.२
 क्षेत्रजोपम मेघ विचित्रा ३४.२६
 क्षेत्रसमुद्र विपुला विमला ३७.१७
 क्षेत्रसमुद्र विशोधयमानः ५६.३९
 क्षेत्रसदृश्वरजोपम कायाः ३४.३१
 क्षेत्रसागरनदीरचिन्तनैः ४२.२९
 क्षेत्रसागर बहु प्रवेक्ष्यसि ५४.१२३
 क्षेत्रसागर विशोधयिष्यसे ५४.१०७
 क्षेत्राणि सर्वाण्यपि सर्वदिक्षु ४१.३५,४३,८१
 क्षेत्राणिवैक्वपरमाणुसमान् ४०.७६
 क्षेत्रेषु तेष्वेव च बोधिमण्डे ४३.१३५
 क्षेत्रोदधिन्वमितेन्वलाप्यान् ४३.१४१
 खनकृतिसमान् य एते ५४.३३
 खेदो भोत्यद्यते तेषां १.७३
 गगनप्रदीप अभिरामशिरी ३७.४७
 गगनालवो जितु समन्तप्रभो ३७.३६
 गच्छो हि सूधन शिरो २९.१
 गन्धप्रभो मणिमुमेरुशिरी ३७.४१
 गन्धर्वराज प्रयसोऽशू ३६.५३
 गन्धाचिमेघपटलां सृजते ३७.४
 गम्भीरं दुर्दृष्टं विमोक्ष जितारामत्रातां ३९.१
 गम्भीरधर्मगुणराजशिरी ३७.४५
 गम्भीरं धर्मत जितानां ३६.१
 गम्भीरं धर्मराजानां १.३
 गम्भीरं नायकं ज्ञानं १.३५
 गम्भीरं बौद्धा विदया अनन्ता ४०.१
 गुणैकदेशपर्यन्तं १.५७
 गुणमण्डलः प्रथमु नासा ३६.६९
 गुणसागरो गिरिप्रदीपो ३६.८३
 गोब्रह्मवश्रन्दरातगन्धः ४३.५७
 घण्टासमुत्पाधिरान्धरोपा ४०.३९
 घण्टास्वरं स्तेमसज्जमाना ४०.४२
 प्राणवर्धं विपुलं सुविमुक्तं ३५.११

चक्षु ममा विपुलं परिशुद्धं ३४.६
 चक्षुर्ममा जिनमुता विपुलं ४०.७१
 चरितव्य कल्पसागर ३.४६
 चर्यसमुद्र विशोधयमानः ५६.४०
 चर्या च तेषां विपुलां धरेमि ४३.१३७
 चित्तमसङ्गमनास्रय मह्यं ३४.१४
 चित्तं गुणौघैः समलङ्कृतं मे ४१.३
 चित्तं दुरासदु तदा गगनप्रकाशं ३९.१८
 चित्तादनन्तं समुदेति कर्म ३८.१७
 चित्तु तवा विपुलं सुविशुद्धं ३४.२५
 चिन्तयित्वा गुण तस्य मेऽमितान् ४२.१७
 चिन्तामणिर्विधा शुद्धो १.३७
 चीर्णं कल्पनयुतान ये चरीं ५४.१५१
 चोरभया अरिभया अटवीप्रवेशाः ३०.९

छत्रं हि ते तिष्ठति मूर्धसंधौ ४०.३८
 छिद्यन्ते सर्वदुःखानि १.९९
 छिनत्ति काङ्क्षा चिमतीः १.१०१
 छेदनो दुःखजालस्य १.८८

जगत्समाः सर्वदिशः स्फुरित्वा २.२०
 जनिष्यमाणे त्वयि सप्तरात्रात् ४०.४८
 जन्म यातुक जिनान पश्यति ४२.२८
 जम्बुध्वजे ये खलु सर्वसत्त्वाः ४०.६४
 जम्बुध्वजे येऽपि च सर्वमन्न ४३.६५
 जयप्रभोऽस्या नृपतिर्वभूव ४१.१६
 जलाद्गतो यः पृथिवीप्रदेशः ४०.५३
 जालं हि मे कल्पयामां ३६.८७
 जातिष्वनन्तास्वपि जातजात ४३.८९
 जात्यन्तराण्यप्यमितानि च त्वं ४३.९१
 जायमान विपुलैर्विकुर्विषैः ४२.२६
 जिन पद्ममः कुसुमगर्भः ३६.३९
 जिनु धर्मधातुस्वरथोयो ३६.८२
 जिनु धर्ममेघनगराभप्रदीपराजो ३९.५
 जिनु पद्ममः करणनेत्रा ३६.५९
 जिनु द्वाभिराज समितायुरयो ३७.३५
 जिह्म ममा विपुल सुयमूता ३४.१२
 जीर्णानुरा धनविहीन नरा ३८.६
 जीर्णेषु पृथेषु च रोगवस्तु ४३.७२
 जेताद्दये महारण्ये १.१३
 ज्ञातुं न लोकेन मदेवो न ३८.१३

ज्ञात्वा निरात्मकमनाथं ३६.२
 ज्ञानतु रूपतु लक्षणतश्च ५६.५२
 ज्ञानध्वजान् महावीरान् १.१६
 ज्ञानरश्मिप्रणिधानमण्डलः ५४.८९
 ज्ञानवर्तेनि विशोद्यविष्यते ५४.११०
 ज्ञानसंपद अतो विशुध्यते ५४.७८
 ज्ञानं ममाद्दयमसङ्गगतं ४०.७४
 ज्ञानार्चितेजशिरनामा ३६.६५
 ज्येष्ठकु यः सुतु सर्वजिनानां ५६.४२
 ज्योतिप्रभस्ते नृपतिः पितामूत ४०.४४
 ज्योतिःप्रभो भूमिपतिः सपुत्रो ४०.५६

तत्र स्मरामि खलु लोकविदां ४०.७७
 तच्चातिचित्रगम्भीरं १.४२
 ततः संसृतः प्रणिधिमेघः ३६.९२
 तत्कर्णिकायामसि नाथ जातः ४०.६१
 तत्पृच्छित्तुःखस्कन्धछेदनं ३.२९
 तत्र गतस्य इमि प्रणिधाना ५६.५८
 तत्राम्बुनप्येऽथ सहस्रपत्रं ४३.५१
 तत्रैव कल्पि जिनवंशु अनूपलिते ३९.४
 तत्समन्तचरिभद्रशोभितं ३.२६
 तत्समन्तदिशज्ञानगोचरं ३.३०
 तथवाप्रभो बलप्रभासमतिः ३७.४८
 तथैव तेषां च पर्यस्समुद्रान् ४३.१३६
 तथैव दिङ्मुखं रत्नं १.३९
 तदनन्तरं च रमणीयं ३६.६२
 तदनन्तरं वरविद्युहा ३६.६७
 तदनन्तरं विपुलबुद्धि जिनो ३७.४२
 तदनन्तरं सुगत भायी ३६.५१
 तदनन्तरं मुपरिशुद्धं ३६.५६
 तदनन्तरं सुरुचिराभः ३६.७२
 तदुत्तरे कल्पमहाणवेषु ४३.३०
 तद्दृढं वजिरसारसंस्थितं ३.२७
 तद्व्यनेकचहुकल्पशिक्षितं ३.३५
 तद्विं यथ जगोपजीविनं ३.३४
 तद्भद्रदण्डं शुमसत्त्वगर्भं ४०.६०
 तद्विशालममलं जगत्समं ३.२८
 तद्विशुद्धगगनामितक्षयं ३.३१
 तन्महाप्रनिलवेगरेगितं ३.३२
 तन्महामद्वितलाचलोपमं ३.३३
 तमपि जिनज्येष्ठसुतं ५४.५५

तव कायु दृश्यति हि दिवप्रसरे ३७ ९
 तव च द्रज्योतिषप्रभा विमला ३७ ७
 तवनन्तज्ञेयं न चानुसम ३७ २
 तव लक्षणशोभन काय ४३ ३२
 तव लक्षणैर्नैगशरीरसमा ३७ ८
 तव सूर्यमेघपटला विपुला ३७ ६
 तस्मिन् निना अपरिमाणा ३६ ४७
 तस्मिन् ग्रीतिनियुताना ३६ ५२
 तस्मिन् विशुद्ध मम धर्मचक्षु ४३ १३२
 तस्मिन् समन्तरतनार्चिशरी ३७ ३४
 तस्मिन् पर्वतवरे विहराति २९ २
 तस्य मञ्जुशिरि तेन तेनसा ५४ १७४
 तस्य सर्वि सुगता न दुर्लभा ५४ १६२
 तस्यामभू सुप्रभनामधेय ४१ १४
 तस्या विनापतिरभूपी ३६ १४
 तहि चिनमण्डलि शोभनि रम्ये ५६ ५९
 त सूर्यगात्रप्रवर चिनेन्द्र ४३ ९८
 तान् सर्वक्षेत्ररतुल्यान् ३६ २२
 ताश्रो विकुर्वित अनन्तान् ३६ २५
 ता पुष्टिकरिण्य सलिलाभिपूर्णा ४० ५१
 सूर्येषु वाद्येषु रतिप्रयोगे ४३ ६७
 नृष्णचाल विनियतविष्वक्से ५४ ११३
 नृष्णपादानिगडै सुदामिता ३ ४
 ते अत्र शिक्षित नयेहि अनन्तमध्यान् ४३ २१
 तेन श्रद्धमधिमुक्तिआशय ५४ १६०
 तेन सर्वि विनया न वर्जिता ५४ १६३
 तेषु त्व रूपविगुद्धमण्डल ३ ६
 तेषु लाभ परमा अचिन्तया ५४ १६१
 तेषामचित्ये हि विमोक्षतत्त्वे ४१ ३४
 तेषामनिन्दितानां ५४ ५४
 तेषा च पश्चिमकु बुद्धो ३६ ६६
 तेषा तदा हितसुखार्थ ३६ ९१
 तेषा प्रनायते श्रद्धा १ ७४
 तेषु क्षेत्रप्रसरेषु नायकान् ४२ २४
 तेषु च अक्षयनोपल्लेषु ५६ ३१
 तेषु च अक्षयवणसमुद्रान् ५६ ४
 तेषु च क्षेत्रपथेषु य सत्या ३४ ८
 तैर्बुद्धक्षेत्रपरमाणुसमै ३७ ५७
 त्यागारश्मिभुममण्डलप्रमे ३ २३
 आयामि सर्वनतां व्यसनैरनेकै ३० ६

त्र्यध्वस्थितस्यापि जनस्य देवि ३८ १९
 त्र्यध्वस्थितानामिह या निनाना २ १८
 त्र्यध्वस्थिताना च मया निनाना ४३ ८०
 त्र्यध्वस्थिताना निनसागराणा ४० १७
 त्र्यध्वोद्भवाना सुगतामजाना २ १६
 त्वप्रभावत अह महामते ३ १
 त्वदन्तिने मेऽनुपमाद्भुताश्च ४१ ६
 त्वदाशयस्य प्रविशोधनाय ४० २१
 त्वमागता कल्पमहासमुद्रात् ४० २०
 त्व चरिष्यसि नत सुगोचर ५४ १२८
 त्व दौर्मनस्य मम हस्तपाद ४३ ८६
 त्व धर्ममण्डलविचारनये विधिज्ञा ३९ १५
 त्व पुरे नृभवबालबाल्ये ३ १२
 त्व भवार्णवगतान देहिना ५४ १२०
 त्व भविष्यसि गुणान भावन ५४ १०८
 त्व शृणोषि इम ईदृश नय ५४ १४४
 य सत्त्वसारधिवरानभिभूत देवि ३९ १६
 त्व समाधिभवन प्रवेक्ष्यसि ५४ १२६
 त्व सर्वक्षेत्रप्रसरे ३ ४५
 त्व सुभाजन गुणान सूधन ५४ १३२
 दक्षप्रभास शुद्धाभ १ ४०
 दक्षभ्यजुज्ञाश्च नृपेण तेन ४१ २१
 दद्यामिमा ते खलु दारिका ह ४३ १०२
 दमदानशीलक्षमत्रीयवलोद्गताना ५४ ३
 ददा इच्छिकोष्टि परिपूर्णा ३६ १७
 दशचातुर्द्वापनयुतानां ३६ १२
 दशदिकक्षेत्रकोटीन्वो १ १७
 दशबुद्धकोटिनयुतानि ३६ ३७
 दशराजधानिनयुताना ३६ १३
 दश रात्रिदेवतसहस्रा ३६ २६
 दिनसत्त्वो यथादिव्य १ २४
 दिशतानु यायत तु सत्त्वच्युतोपपादां ३९ २०
 दिशदेवाभामुखजगो भगवान् ३७ ५५
 दुर्गतीगतपथाद्विषतना ३ १३
 दुर्गेषु शान्तो विषयो निनानां ४० ५
 दुर्लभा भवदातैरपीदृशा ५४ १४२
 दुर्लभा कल्पकोटीभि ३७ २५
 दु खयत्रपरिपीडित भगद् ५४ ८४
 दुःखान्वाचये पतितामनार्थां ४१ २८
 दृष्ट सख विनय गात्र बहू ५४ १३९

चक्षु ममा विपुलं परिशुद्धं ३४.६
 चक्षुर्ममा जिनमुखा विपुलं ४०.७१
 चरितव्य कल्पसागर ३.४६
 चर्यसमुद्र विशोधयमानः ५६.४०
 चर्यां च तेषां विपुलां धरेमि ४३.१३७
 चित्तमसङ्गमनास्त्रव मद्यं ३४.१४
 चित्तं गुणौघैः समलंकृतं मे ४१.३
 चित्तं दुरामदु तवा गगनप्रकाशं ३९.१८
 चित्तादनन्तं समुदेति कर्म ३८.१७
 चित्तु तवा विपुलं सुविशुद्धं ३४.२५
 चिन्तयित्स्व गुण तस्य भेऽमितान् ४२.१७
 चिन्तामणिर्विधा शुद्धो १.३७
 चीर्णं कल्पनयुतान ये चरीं ५४.१५१
 चोरंभया भरिभया षट्कीप्रवेशाः ३०.९

छत्रं हि ते तिष्ठति मूर्धसंधी ४०.३८
 छिद्यन्ते सर्वदुःखानि १.९९
 छिनत्ति काङ्क्षा विमतीः १.१०१
 छेदनो दुःखनालस्य १.८८

जगत्समाः सर्वदिशः स्फुरित्वा २.२०
 जनिष्यमाणे त्वयि ससरात्रात् ४०.४८
 जन्म यातुकं जिनान पश्यति ४२.२८
 जम्बुध्वजे ये खलु सर्वसत्त्वाः ४०.६४
 जम्बुध्वजे येऽपि च सर्वमग्न ४३.६५
 जयप्रभोऽस्या नृपतिर्वभूव ४१.१६
 जलामुतो यः पृथिवीप्रदेशः ४०.५३
 जातं हि मे कल्पगर्भा ३६.८७
 जातिष्वनन्तास्वपि जातजात ४३.८९
 जात्यन्तराण्यप्यमितानि च त्वं ४३.९१
 जायमान विपुलैर्विकुर्वितैः ४२.२६
 जिन पद्ममः कुसुमगर्भः ३६.३९
 जिनु धर्मधातुन्वरूपो ३६.८२
 जिनु धर्ममेवतगराभ्रद्वीपराजो ३९.५
 जिनु पद्ममः करणतेजा ३६.५९
 जिनु दाम्भिराज समित्तापुरयो ३७.३५
 जिद्ध ममा विपुल सुप्रमूना ३४.१२
 जीर्णानुरा घनविहीन नरा ३८.६
 जीर्णेषु नृदेषु च रोगवसु ४३.७२
 जेगाद्धये महारण्ये १.१३
 जातुं न छोद्येन सदेवान ३८.१३

ज्ञात्वा निरात्मकमनायं ३६.२
 ज्ञानतु रूपतु लक्षणतश्च ५६.५२
 ज्ञानध्वजान् महावीरान् १.१६
 ज्ञानरश्मिप्रणिधानमण्डलः ५४.८९
 ज्ञानवर्तनि विशोधाघियव्यसे ५४.११०
 ज्ञानसंपद अतो विशुध्यते ५४.७८
 ज्ञानं ममाद्द्वयमसङ्गतं ४०.७४
 ज्ञानार्चितेजशिरिनामा ३६.६५
 ज्येष्ठकु यः सुतु सर्वजिनानां ५६.४२
 ज्योतिप्रभस्ते नृपतिः पिताभूत् ४०.४४
 ज्योतिःप्रभो भूमिपतिः सपुत्रो ४०.५६

तच्च स्मरामि खलु लोकविदां ४०.७७
 तच्चातिचित्रगम्भीरं १.४३
 ततः संभुतः प्रणिधिमेघः ३६.९२
 तत्कर्णिकायामसि नाथ जातः ४०.६१
 तत्प्रवृत्तिदुःखस्कन्धछेदनं ३.२९
 तत्र गतस्य इमि प्रणिधाना ५६.५८
 तत्राम्बुमध्येऽथ सहस्रपत्रं ४३.५१
 तत्रैव कश्चि जिनवंशु अनूपछिन्ने ३९.४
 तरलमन्तचरिभद्रशोभितं ३.२६
 तरलमन्तदिशज्ञानगोचरं ३.२०
 तथताप्रभो बलप्रभासमतिः ३७.४८
 तथैव तेषां च पर्यसमुद्रान् ४३.१३६
 तथैव दिङ्मुखं रत्नं १.३९
 तदनन्तरं च रमणीयं ३६.६२
 तदनन्तरं वरवि्यूहा ३६.६७
 तदनन्तरं विपुलबुद्धिं जिनो ३७.४२
 तदनन्तरं सुगत आसी ३६.५१
 तदनन्तरं सुपरिशुद्धं ३६.५६
 तदनन्तरं सुरचिरामः ३६.७२
 तदुत्तरे कल्पमहाणवेषु ४१.३०
 तद्दृढं बजिरसारसंस्थितं ३.२७
 तद्दक्षिणेकबहुकल्पशिशितं ३.३५
 तद्विं यथ जगोपजीवितं ३.३४
 तद्दक्षरण्डं शुभसरयुगर्भं ४०.६०
 तद्विशालममलं जगत्समं ३.२८
 तद्विशुद्धगगनामितशयं ३.३१
 तन्महाभनिलवेगवेगितं ३.३२
 तन्महामहितलाचलोपमं ३.३३
 तमपि जिनज्येष्ठमुनं ५४.५५

परस्परं मातृसमानसंज्ञी ४०.६८
 परार्थचिन्ताभिरता सदैवा ४३.७३
 परिशुद्धकृष्ट पुन क्षेत्रनयां ३७.१६
 परेषु संपत्तिमुदीक्ष्य चाप्रां ४३.४३
 पर्यंत्यन् हस्तपादा ३७.२४
 पर्यंतो हि यथा मेरुः १.३३
 पर्यतां रूपकायेन १.८३
 पर्यय प्रणिधिजालु कीदृशं ५४.६७
 पर्यया अयमुदारभाशयः ५४.७९
 पर्ययेसु सुविशुद्धभाशयं ५४.५६
 पर्यर्थं सत्त्वसारस्य १.१, २१
 पर्यन्ति ये पर्यदो विपुला जिनानां ४३.१७
 पर्यमि कायु तवाद्य विशुद्धं ३४.२२
 पर्यमि क्वचि च क्षेत्रि नायकान् ४२.२५
 पर्यमि सर्वगतप्रसरेषु ३४.२४
 पर्य लाभ तव कीदृशो महान् ५४.१४१
 पर्य विरोचन बोधिविशुद्धं ३४.२१
 पर्यही गिनशरीर निर्मलं ३५.२
 पर्यामि स्वामनुगतमपि ३७.१९
 पापक पद्म अनन्तरियाणि ५६.५१
 पापान्यदोषाणि विदोषितानि ४१.२
 पापणिहनां यस्य यदीप्सितं तत् ४१.२२
 पिण्डाय धीमान् स पुरं विवेश ४३.१२२
 पुण्यगर्भमभिवर्धयिष्यति ५४.९५
 पुण्यगर्भान् महाप्रज्ञान् १.११
 पुण्यज्ञानमपानन्तं १.५९
 पुण्यप्रभ पुण्यकेतु ३.४१
 पुण्यबलेन समन्तशुभेन ५६.३७
 पुण्य भगो विपुलं परिशुद्धं ३४.१७
 पुण्यसंपद् क्वचिन्तिया तव ५४.१४०
 पुत्राण तस्य परिपूर्णं ३६.१६
 पुष्पवरेभि च माल्यवरेभिः ५६.५
 पूजनाय सुगतानचिन्तयान् ४२.१९
 पूजा कृता मयि जिनस्यो ३६.३३
 पूजित भोन्तु अनीतक बुद्धा ५६.१३
 पूर्णचन्द्रप्रभो धीरो १.५५
 पूर्णमासां यथा रात्रौ १.२५
 पूर्णा जिनानां खलु पट्टिकोद्यः ४३.१३१
 पूर्वहेतुघन दुग्धं सृष्टन ५४.१६५
 पूर्वान्तातः क्षेत्रपरंपराभिः ४०.४१
 पूर्वान्तं मे स्मृतिसमाधिपलात् ४०.७५

पूर्वं इयं सालवियूहमेवा ४०.२२
 पृच्छन्त्यपो बुद्धममुद्रसंत्पान् ४१.३८
 पृथिवी प्रकम्पित सशैला ३६.२३
 पेदात्तु पारमितास्वभियुक्तो ५६.१९
 प्रक्षिप्त सागरजले न मरेन्ति तत्र ३०.११
 प्रत्न मनो विपुला सुविशुद्धा ३४.१८
 प्रज्ञाप्रदीप प्रभकेतुशिरी ३७.५१
 प्रज्ञा हि ते विपुल धर्मसमुद्रचारी ३९.१२
 प्रणिधानजालयगता कूपमैन्वदृष्ट्या ५४.१६
 प्रणिधानधारणिसमाधिमुक्तप्रवेशान् ५४.२६
 प्रणिधानसागरप्रभासशिरी ३७.५०
 प्रणिधानेन संपन्ना १.७
 प्रणिधिचक्रगतचक्रशोधनं ३.२५
 प्रतिकर्तुं कथं शक्यं १.९३
 प्रतिबोधितः स मय राजा ३६.३१
 प्रत्येकमासामभवद्दिमानं ४०.४६
 प्रथमः समन्तगुणमेघः ३६.८१
 प्रथमो जिनः कुसुमराशिः ३६.७४
 प्रथमो जिनः शिरिसमुद्रः ३६.३८
 प्रथमो जिनो रतनमेरुः ३६.४८
 प्रथमो जिनो वजिरनाभि ३६.५८
 प्रथमो जिनो विपुलकीर्ति ३६.६४
 प्रदक्षिणं य बोधिसत्त्व १२.१
 प्रभकेतुराजमति ज्ञानमति ३७.३८
 प्रभा शरीरात्तव निश्चरित्वा ४०.६५
 प्रमाणैरप्रमेयोऽसौ १.५४
 प्रमुक्तशास्त्राप्रविचित्रकोदो ४३.४८
 प्रप्तान्तचित्ताश्र समाहिताश्र ४०.१४
 प्रस्थानमेघविपुलाभः २६.९३
 प्राणशता बहु नैकसदृशा ४३.२४
 प्राणातिपाताभिरता मनुष्या ४०.३०
 प्राणातिपाती मनुजा अभूवन् ४०.२३
 प्रादुर्बभूवैव निधानकोद्यः ४०.६३
 प्रादुर्बभौ शालिरनुसकृष्टः ४०.३२
 प्रार्थनाप्रणिधिचक्रमण्डलं ३.१९
 प्रार्थयित्वा जिनवर्णसागरान् ४२.१८
 प्रासाददृष्टाद्बनीर्यं राजा ४०.६२
 प्रियाणि वस्तूनि तथैव पुत्रान् ४३.८७
 प्रीतेर्निधान प्रमुत्पुष्टि घना ४०.८१
 प्रेक्षस्य सत्त्वनपुत्रान् ३.४७
 प्रेमाति कल्याणमुद्रस्ययो वा ४३.३९

दृष्टाश्च मे केचन ये मुनीन्द्रा ४१ ३३
 दृष्टिसकट विमोचयि यति ५४ १०१
 दृष्टीगता गहनचारि ३६ ८९
 दृष्टो मया प्रथमु काञ्चनगर्णराशि ३९ ६
 दृष्टो मया विपुलकायु तवा ३७ १
 दृष्ट्वा जगद्धिपर्येता ३६ ८८
 दृष्ट्वाथ तेजोधिपतिं कुमार ४३ १२९
 दृष्ट्वा प्रजा भवगतौ परितर्तमाना ४३ २०
 दृष्ट्वा मम प्रसुदिताया ३६ ३०
 दृष्ट्वा मया पुरिमका सुगता ३८ ४
 दृष्ट्वा लोक विपर्येता ३७ २२, ४३ ३
 दृष्ट्वापजात अतुला सुधनस्य प्रीति ३० ३
 देवहृतेभि च नागरहृतेभि ५६ १८
 देवेषु देवेन्द्रकुलेषु जाता ४३ १२७
 दुर्मावती नाम पुरी वृताभूत् ४३ १२०
 दुर्मोषधीशस्यनृणान्यरोहन् ४० ५२
 द्वात्रिंशलक्षणविचित्रो ३६ २९
 द्वारेऽथ तस्योत्तरमन्दिरस्य ४३ १२४
 द्वितीय यज्ञिनस्य उपसक्रमणेऽपि दृष्टा ३९ १०

धर्मघरो रतनदामशिरि ३७ ५२
 धर्मघातुअवभासनप्रभ ५४ ११७
 धर्मघातुतलभेदभासनो ५४ १०४
 धर्मघातुप्रसर प्रवेक्ष्यसे ५४ १३०
 धर्मघातुसमुद्रेऽस्मिन् ४३ १०
 धर्मघातुसुगतिं स्फुरित्वना २ १०
 धर्मघातोरसभेद १ २०
 धर्मघातौ शिश्यति १ ४८
 धर्मध्वजोऽथ वचनश्री ३६ ७५
 धर्मध्वजो धरणितेपा ३६ ४९
 धर्मेनाथ समुदानयत्यथ ५४ ८८
 धर्मप्रदापशिरि मेरुर्ज्वलि ३६ ७८
 धर्मेरेशित्यरे समाश्रिता ३ ११
 धर्मराजकुलवन्तधारिणो ५४ १४८
 धर्मशरीरु तवातिविशुद्ध ३४ २३
 धर्मशरीरु ममातिविशुद्ध ३४ १३
 धर्मस्वभावप्रतिविद्ध असहचिता ४२ ६
 धर्मैन्द्रतोऽथ स अभूत्सुगत ३७ ४९
 धर्मेन्द्रराज गुणराज ३६ ७०
 धर्मेशरो जिन धमद्वमति ३७ ५४
 धारयमाणु विनाल सदम ५६ २६

न कायकर्मास्य मयावलुद्ध ४३ १४२
 न च अन्धकाणवधिरा न विचर्चिगात्रा ३० १८
 न च गच्छति प्युत इतो नरक धवीर्चि ३० १७
 न च तुभ्य इङ्गन कदाचित् ३६ ६
 न च प्रदेश सवुद्धो १ २३
 न च मेप धर्मत विवुद्धा ३६ ६१
 न च स्फन्धआयतनधातौ ३६ ४
 न जातिगोत्रेण न रूपमत्ता ४३ १११
 न त्वर्पतिर्नादहत मनोज्ञ ४० ३७
 नदीध्वजोऽभूत्प्रवर पुराणा ४३ १२३
 नद्यो विशुद्धा अभनन्नशोपा ४० २७
 न निश्चयस्ते लोकेऽस्मिन् ४३ ५
 नन्दिदतोपपरिखावरोपित ३ २
 न भोगहेतोर्न धनस्य हेतो ४३ ९४
 न मायया मोहयते च सत्त्वान् ४३ ११०
 नयप्रवेशोऽयमचिन्त्यरूप ४१ ४३
 नयादेकैकतो बुद्ध १ ५६
 न वर्णसंस्थाननिमित्तगोचरै ३८ १२
 न स्कन्धात्वायतनप्रतिष्ठितै ४० ४
 नागेन्द्रराक्षसगणैर्गहडै पिशाचै ३० १५
 नानातीर्थैस्तमाकीण १ २२
 नानावचर्या धीराणा १ ४७
 नानाप्रतिष्ठानविकल्परूपान् ४३ १४०
 नानाविषूहा रतनार्चिमेधा २ १३
 नानाविशुद्धानि च सर्ववेदेषु ४३ १३४
 नामतो विमलसभवप्रभा ४२ १४
 नारायणमत सुमेरुशिरि ३७ ४३
 नित्यजाम्मुखसज्ञसहृत् ३ १४
 नित्याप्रमत्ता स्मृतिसप्रजन्ये ४३ ७४
 निदर्शिता ते खलु सर्वधर्मान् ४१ ४
 निरीक्षते चाथ निरीक्षते च ४३ ६९
 निशाक्षये यत्र भवान् प्रसूत ४३ ४६
 नि सत्त्वधर्मत निरीक्षति ज्ञानचक्षु ३९ १४
 नैर्प्याण मासर्ववशादुगामिभि ४० ३
 नो च प्रमाणु भवेय्य चरीये ५६ ४५
 नो च मम प्रतिद्वन्यति चित्त ४३ २५
 नोचिरेण इमु फायु उगिज्ञया ५४ १६४
 पमोद्धतो नवमु कारणिको ३७ ३७
 पमोद्धयेय न हि जातिवाद् ४३ १०४
 परवाक्यचित्तेषु अभिप्यचेतसो ४० २४

मोहविद्यगहनाशयं जगत् ५४.८६
 मोहविद्यतिमिरावगुण्ठितं ३.३
 यश्च कृतं मयि पापु भवेत्प्या ५६.८
 यश्च दशादिशि पुण्यं जगत्स्य ५६.९
 यतः सुरादिमर्विनहार तस्मिन् ४३.१२१
 यश्च ते विपुलज्ञानसागरे ३.३६
 यश्च ते समभिहृद्यच्छुष्या ३.३७
 यत्र शिथिलं अतीतं नायकाः ५४.९९
 यत्र स्थिता निर्मितकायमेघान् ४१.४२
 यश्च संभुज प्रथमाचिनु मया ३७.३१
 यथा क्रमात्प्रक्रमतो मही ते ५४.९६
 यथापि गगनं दिशु १.२७
 यथापि पर्वतः शैल १.३१
 यथापि मारुतोऽसञ्जन् १.२९
 यथापीहैन्द्रवीलेन १.४१
 यथासायं धर्ममुद्गारयन्तः ४१.४४
 यथा स्वचित्तं वशिता ममान्नि ४१.१
 यथा हि पृथिवी लोके १.२८
 यथैव सागरः पूर्णः १.३४
 यथैव सागरे तोयं १.३२
 यद् निष्कमी तं दुपदेन्द्रो ३६.८४
 यद् प्रेषितस्त्व सकारात्महं ३७.१०
 यद् मि त्वमपि दृष्ट कुमारो ४३.२६
 यद् रश्मिमण्डलं ममा निपती ३७.१२
 यदा गृहद्वारगतो ममाभूत् ४३.१२५
 यदा हि ते याचकसंधिभूते ४०.२८
 यश्च इमं परिगामनराजं ५६.४८
 यस्मिन् विमुद्गं बहुसत्त्वाः ३६.५७
 यस्यां रतिव्यूहसामिकाभूत् ४१.१५
 यस्याः शुभो वाणि हि गात्रगण्यो ४३.१०६
 या ष्च अनुत्तर पूजं उदारा ५६.७
 यानुका भुजगचेतनोद्भवः ५४.१५४
 यादने त्वं प्रयोगसूरतः ५४.१०५
 यादने षपति बीजं यो नरो ५४.१५०
 यादशाय अधिमुक्तिमंपदा ५४.१६८
 यामनीत्रं त्रिनं यामनागवा ३.१७
 यावत् केचि दशादिशि क्षेत्रा ५४.१४
 यावत् केचि दशादिशि लोके ५६.१
 यावत् केचि दशादिशि सागरः ५६.१५
 यावत् निद्रं नमस्य भवेत्प्या ५६.४६

यावती लोकसंपत्तिः १.७७
 यावन्ति हि क्षेत्रज्ञे रजांसि ४३.११३
 यावन्तः सर्वलोकेऽस्मिन् १.९६
 ये एत नयसमुद्गान् ३.४४
 ये एकक्षेत्रप्रसरे अपरान्तकल्पान् ५४.१९
 ये एकचित्तज्ञाणि कल्पमहासमुद्गान् ५४.२४
 ये एकचित्तप्रसरेण विमुद्गं चोर्षं ५४.३०
 ये एकवदनपथि उत्तरमाग क्षेत्रात् ५४.२३
 ये एकसत्त्वपरिपाचनतापवीरा ५४.१८
 येऽक्लिष्टचित्ता निरवद्यचर्या ४०.११
 ये ह्येसासागरचरां जनतां निशाम्य ५४.१५
 ये क्षेत्रसागरं व्रजन्ति अनाभिलाष्यान् ५४.२१
 येऽश्रोम्यचित्ता ह्यविकम्प्यचित्ता ४०.१२
 येऽतिव्यचित्ता विनिवर्तचित्तं ४०.१३
 ये च अनागत लोकप्रदीपाः ५६.३५
 ये च त्रियध्वरातानं त्रिनानां ५६.४१
 ये च त्रियध्वगता भरसिंहाः ५६.३३
 ये च त्रियध्वसुक्षेत्रविपुहाः ५६.३४
 ये च दशादिशि क्षेत्रं जनन्ता ५६.४७
 ये च दशादिशि लोकप्रदीपा ५६.१०
 ये चर्यमागरप्रविष्टमतन्तमध्यान् ५४.२२
 ये च समागतं यमं चपयि ५६.२३
 ये जातिशोकजरमृत्युवशोपनीतं ५४.१२
 ये ज्ञानसागरनये परितानुपाताः ४२.८
 ये तत्र कल्पे सुगता बभूवुः ४१.२९
 ये ते अनादरणाज्ञानदिशं प्रविष्टा ५४.८
 ये ते अस्तद्वचरिता इमं धर्मध्यान् ५४.९
 ये ते अमङ्गचारी ५४.३२
 ये ते दशादिशि तथागतं क्षप्रनेयान् ४३.१६
 ये ते निशाम्य जनतां दुषितवामराणां ५४.१४
 ये ते महाकरणमण्डलज्ञानसूर्या ४३.१९
 ये ते महाकरणमागारमोतानि ४२.४
 ये ते यथा ह्यलं त्रिनातं तथा प्रविष्टाः ४२.१०
 ये ते त्रिजोक्षमुत्सवत्वनयार्थमार्गं ५४.७
 ये दुःखदुर्गतिप्रवाहमयाः ३८.९
 ये दृष्टिदुर्गतिगतो जनगामपिद्यां ५४.१०
 ये धर्मकायपरिमुद्गं अमङ्गचित्ताः ४२.७
 ये धर्मश्रेयसमरात् परिजोषयन्ति ४२.९
 ये धर्मपानुगमनततिर्धर्मभृता ५४.१७
 ये धर्मपतौर्नयसागरीश्च ४०.१८
 ये धर्ममेव पियमानं न जानु मृताः ४२.३

बहु कल्पसागर पुरा चरिता ३८ २
 बहुभि कल्पनयुते ४३ २
 बहु रश्मिनाल जगद्विचित्रमा ३७ ३
 बालभूमि विनिवर्तिता त्वया ५४ १३६
 बाहु प्रणम्य विमल शतपुण्यचित्र ३० ४
 बुद्धकाय च वीक्षण ३७ २७
 बुद्धकायु विपुलो भविष्यति ३५ ५
 बुद्धक्षेत्राण्यचिन्त्यानि १ ४५
 बुद्धक्षेत्रि रज यावतो ह्ये ४२ २३
 बुद्धयोषु मञ्जुरो निगन्ते ३५ ९
 बुद्धधर्मेष्वस्मेदा १ १०
 बुद्धनिर्मितसमुद्र अक्षया ३५ ८
 बुद्धपुत्र शृणु मह्य भाषित ४२ ११
 बुद्धवलनयप्रवेशात् ३६ ८
 बुद्धबोधैर्मुखाभिद् १ १५
 बुद्धमेघनयुतानि द्रक्ष्यसे ५४ १२४
 बुद्ध लोके समुपत ३७ २०
 बुद्धवशमनुधारयिष्यसि ५४ ११२
 बुद्धसमुद्र अह अरतीर्ण ३४ १९
 बुद्धस्य निर्मितसमुद्रा ३६ २४
 बुद्धिया त्रिनु स्वभावधर्मता ३५ ४
 बुद्धिसागर विवर्धयिष्यसि ५४ १२२
 बुद्धेपु ते गौरवमस्ति किञ्चित् ४३ ४०
 बुध्यि च धर्मप्रकृति गगनप्रकाश ३९ १३
 बोधिचरिं च अह चरमाणो ५६ १६
 बोधिचर्यां चरस्यत्रा ४३ ६
 बोधिचित्तफलं कृपावृद्धौ ५४ ९४
 बोधिविचित्रमुद्रगेन्द्रसम्भवो ५४ ९२
 बोधिविज्ञानविशुद्धाले १ ८०
 बोधियानप्रणिषीपरान्मया ३ ९
 बोधिसत्त्वकुलधर्मि वतने ५४ १४६
 बोधिसत्त्वचरि सागरोपमा ५४ १३७
 बोधिसत्त्व मम बुद्धिवर्धिका ५४ ७१
 बोधिसत्त्वर दोषनेपयो ३५ १२
 बोधिसत्त्व विचरति चरितं २ ८
 बोधिमाया महाप्रज्ञा १ ९
 बोध्यासननिपण्णोऽय ३७ २६
 ब्रह्मचर्यदायनाम्यः कृत ३ २१
 ब्रह्मप्रभो गगनयोष विने ३७ ४६
 ब्रह्मद्ररूपे सदृशात्मभागा २ १४

भद्रचरिप्रणिधान पठित्वा ५६ ६१
 भद्रचरिं परिणाम्य यदात् ५६ ६२
 भद्रचरीय समन्तशुभाये ५६ ४४
 भवन्ति नियता बोधौ १ ९०
 भवसत्रासविच्छेत्ता १ ६५
 भूमिरसन्नाश्च मया विशोध्या ४३ ८३
 भूम्यान्मो विपुलवेग ३६ ९४
 भूयो न चोरा न भटा न धूर्ता ४० २९
 भोति भूय सुगतान सभवो ५४ १५९
 मञ्जुशिरी यथ जानति शूर ५६ ५५
 मनुष्यलोक न हि विद्यतेऽसौ ४३ ५९
 मनुष्यलोके सदशी न कन्या ४३ १०३
 मनोऽत्र निश्चित तेषा १ ७२
 महत्पुण्यमय क्षेत्र १ ८७
 महात्मना सनिपातं १ ६
 महारवीन्द्राद्रजनीक्षयेऽस्मात् ४३ ५३
 माता पिता गुरुजन सतत ३८ ५
 मातापिताद्भ्रातरिसुहृद्गुरुणा ४३ ३८
 माता पिता वा तव कश्चिदस्ति ४३ ३४
 मातापितासुहृदभ्रातृचान्धवेहि ३० १६
 मातृभूत जनकायिमे मम ५० ७२
 मा दृष्टिकान्तारपथि स्थितासि ४३ ३७
 मा मित्रभेदप्रसूता मतिस्ते ४३ ३६
 मायशास्त्रविगता शुभाशय ५४ ६३
 मायाकारो यथा विद्वान् १ ३६
 मारमण्डल पराजित त्वया ५४ १०९
 मार्तुं विसोधितु निनागां ३६ ७१
 मासाधंमासस्य कृते न पूर्वं ४० ३३
 मा भाषमाणा शृणु राजपुत्र ४३ ४५
 मिथ्यमार्गं विनिवर्तयिष्यसे ५४ ११९
 मृषा य क्त्वा पिशुनामयदां ४० ३६
 मेधाविन्नोऽनन्तमनीन् १ १२
 मेरुभूत सम मित्रदायुषु ५३ ७४
 मैत्रचन्द्रनसमानशीतल ५४ ९०
 मैत्रभावनसुपूर्वमण्डला ३ ७
 मैत्रि ममा विपुला मुविपुद्धा ३४ २
 मैत्रीनये मुविपुलैर्जनतां स्फुरित्वा ४३ २२
 मैव रोद जनवाहि सूरत ५४ १३१
 मोहमविद्यतमोविगामार्थं ३४ १

विज्ञो निजपञ्च १.६४
 विजिता दुर्गति धर्मराजा ४०.६९
 विजितो दुर्गतिपातनार्णः ४१.५
 विजुद्गान्ना समभागाया ४३.५६
 विजुद्गान्नासमसर्वेणा ४३.६३
 विजुद्गान्नायेन त्वं ४३.६४
 विषये सत्त्वसारस्य १.५०
 वृषा समाश्रितो लोकः १.७८
 वेतालमन्त्रय कर्णोऽसदा प्रयुक्ता ३०.१४
 वैधनूत जरमृत्युमोचका ५४.७३
 वैशचनप्रप्रिधिजालकुला मसूता ३९.२१
 वैशेननप्रणिधिमार्गानयेन देवि ३९.१०
 वैशेषनप्रभविषुदो ३६.५४
 वैशिष्यं यथा त्वं १.२८
 व्यदलोक्य त्वं भवसमुद्रं ३६.९
 व्याकरणं च प्रविलम्ब्य च तस्मिन् ५६.६०
 व्यहानपि च संपन्नान् १.४४
 व्यहो विविधा जागदप्रमाणैः २.२३
 व्योनाप्रमाणानि विमानरत्नान् २.२१
 वाक्यं न ज्ञानपर्यन्तो १.६७
 वाशिमण्डलासु प्रथमोऽभू ३६.४३
 वाग्व्यजतः शामयहेतुः ३६.७७
 वाग्विषयज्ञो जगद्दीपविरी ४७.५३
 वाग्विधिं नो मोऽर्थमुद्गीक्ष्य पीमात् ४३.८५
 वार्त्तं सदा यद्गमलं परिरेक्षितं ते २२.१
 वाद्विरोचनरत्नसुवर्णा ४३.२७
 वादाभिनीलेक्षण मैत्रचित्ता ४३.९५
 वादादाया निर्मलमानसेयं ४३.९०९
 वाद्वृत सभयप्रदायकाः ५४.७५
 वागानि वीराण्यथ रूपवन्ति ४३.११६
 वाग्यु सृष्टना वचनमेतु ममा ३७.३०३ ३८.१
 वाद्वर्ति विमलं तमोदरं ५४.९३
 धीतेननामा नृपतिस्तदानीं ४३.११५
 धुल्य धर्मस्य तस्य तावितो ४२.२०
 धुल्य सृष्टन उदानुदानयी ५४.१७७
 धुल्य सृष्टन नदानुदाननी ५४.१७२
 धुल्य च ते घण्टरत्नं नृदेवाः ४०.४३
 धुल्य त्रियम्बरमा सुगतान् ३८.३
 धुल्य नृपोऽमात्यगणं तदानीं ४१.१८
 धुल्य यथोच्छ्रमयास्य माता ४१.२०
 धुल्य भोग्यः सुपरिशुद्ध ममा ४०.७३
 धुल्यप्रदानो विपनाथ देशाः ४०.५४
 पद्मिनातिः कोऽयुक्तानि तस्मिन् ४३.११४
 गा. ५७

सत्यवीतपपयेषु कोविदा ३.१५
 सत्य मज्जुशिरि पृच्छ सृष्टन ५४.१७०
 सत्यचरिं अनुवर्तयमाना ५६.२२
 सत्यघातु परिपाचमिष्यसे ५४.११४
 सत्यस्वभावप्रतिविद्चित्ता ४०.१६
 स त्वं जिनान् दशदिशि ३.४३
 सदा स्वपुण्यैः समलंकृतैषा ४३.७७
 स दृष्टो लोकप्रद्योतः १.८२
 सद्धर्मोपाध्वरदीपराजो ४१.२३
 सप्तम्यभूद्या रजनी जलस्य ४०.५८
 स प्रावजतस्य मुनेः स्मरिषे ४१.२७
 समन्ततः पुण्यवती विनाति ४३.७५
 समन्तमद्भोपमवोषिसत्त्वाः २.१५
 समन्तावभासो लोके १.६३
 समागतान् याचनकानुदीक्ष्य ४३.८४
 समाधिभूमिं च विलोकयामि ४३.१३३
 सम्यदहितलभूमिस्तस्थिता ३.१६
 सरागचितेन विधाय पूर्वा ४३.१२६
 सर्वभध्वपरमास्तथागताः ३.५.१
 सर्वक्षेत्रपरमाणुसादृशा २.१.३; ३.५.६
 सर्वक्षेत्रप्रतिभासदर्शना २.६
 सर्वक्षेत्रप्रसरे म्रियणका २.७
 सर्वगतियुतिमुखेभिः ३.६.९०
 सर्वं चर्षं प्रणिधानसंभवा ५४.१५३
 सर्वजगन्मोक्षार्थं ३.३.९
 सर्वजगोपम काय अनन्ता ३.४.२७
 सर्वजितानुसुिक्षयमाणो ५६.१७
 सर्वज्ञानविपुलैरामैतैरचिन्त्यैः ४३.१४
 सर्वज्ञताशेषशुभाकरत्व ४१.७
 सर्वत्रियष्वगतैभि जिनेभिः ५६.५६
 सर्वत्रियष्वगमसोप स्फारित्व लोके ४२.२
 सर्वदुर्गतिपथा विवर्तिताः ५४.१३५
 सर्वधर्मदिशसुदर्शकाः ५४.७६
 सर्वधर्मप्रतिपत्तिमुखितः ५४.१६७
 सर्वधर्मवशी वासा १.७६
 सर्वधर्मविचाराय उत्थित ५४.५९
 सर्वधाराणिशुद्धमण्डलं ३.२.०
 सर्वप्रत्येकसंज्ञाः १.८
 सर्वं बुद्ध शक्तिरेण द्रव्यसि ५३.१०६
 सर्वबुद्ध पितरसावासमा ५४.१५७
 सर्वबुद्धमभिषेकमुत्तमं ५४.१४९
 सर्वं बुद्ध समन्वाहरन्ति ते ५३.१४५
 सर्वमयेषु च संसाराणाः ५६.२७

ये धर्ममेव सुगतान ददाद्दिशासु ५४.२०
 येऽधिष्ठिता ददासु दिक्षु जिनैरशेषैः ४३.१८
 येऽध्वत्रये विनीयन्ते १.५१
 येन त्रियध्वगत सर्त्रिं स्फुटाः समन्तात् ३९.८
 ये निर्मलाध्याशय निर्विकल्पा ४०.८
 येऽपि च निर्गुणि दर्शितुकामाः ५६.११
 येऽपि च मित्रा मम हितकामाः ५६.२४
 येऽपि प्रत्येकसंबुद्धाः १.५२
 ये प्रस्थितामलविशालाधियः परार्था ४३.११
 ये बुद्धगोत्रेहिं बुलेभि जाता ४०.६
 ये बोधिसत्त्व मुच्छा ३.४०
 ये मैत्रया ददासु दिक्षु जगत्स्फुरित्वा ४२.५
 ये यक्षकुम्भाण्डपिशाचसंघा ४०.६६
 ये यानसागरनया विपुला ४०.८०
 ये रागदोषमय मोहस्वभाव ज्ञात्वा ५४.६
 ये वैरिणो विवरच्छिद्रागवेदिणश्च ३०.१३
 ये ब्याधयः केचन जीवलोकं ४३.६४
 ये शुक्लयर्माणव सृष्टिचित्ताः ४०.७
 येऽशेषवस्त्रध्वगता हि दिक्षु २.२२
 ये शुत्व सत्त्वाः शमयन्ति क्लेशान् ४०.४०
 येप कल्पनयुतैः सुदुर्लभं ५४.१३३
 येपाशयो गगनरुल्य अनन्तमध्यः ४३.१३
 येषां च प्रणिधिस्तत्र १.५८
 येषु दान्तकुपस्र नायका ४२.२१
 ये सर्वक्षेत्रपरमागुरजान् गणित्वा ५४.२५
 ये सर्वदिक्क्षेत्ररजःस्वसंरयान् ४०.१९
 ये सर्वदिवसस्त्रवगणस्य कर्म २.१७
 ये सर्वधर्मज्ञानुत्पाटनयप्रविष्टा ५४.५
 ये सर्वसद्रैः परिसुक्तचित्ता ४०.१५
 येऽर्धरपायविपयैः सुगताः ४०.७९
 यो ह्यसु भद्रचरिप्रणिधानं ५६.५४
 यो भाषितः कल्पमहासमुद्रान् ४१.३२

 रजसि स्थिता पृथगनेकविधा ३७.१४
 रजस्यनन्ता हि महासमुद्रा ३८.२०
 रतनार्चिपर्वतप्रदीपो ३६.४०
 रतनार्चिपर्वतमेरुनिभं ३७.२
 रत्निप्रभा नाम त्रिमुद्रकाया ४३.९९
 रत्नार्चिपर्वगिरी भगवान् ३७.४०
 रश्मिमेव त्रिपुला अचिन्तितया ३५.७
 रश्मिमेधानमफयेयान् ३०.२८
 रागदोष मृगव्याशुष्टकं ५४.८५

राजाप्रितस्करजलप्रभवा ३८.७
 राजान मध्यगत ये च विवादाद्राज्ञाः ३०.८
 राजा सपुत्रः सुगते प्रसन्नः ४३.११७
 राज्यं परित्यज्य नृणां स पद्म ४३.११९
 रात्रिमध्यमकिं यामे ३६.२१
 रात्रिदिवं क्षणलवानृतपक्षमासान् ३९.१९
 रूपकायं नरेन्द्रस्य १.८४
 रूपवरेण्डु लोकि विशिष्टा ४३.२३
 रूपं ति लक्षणविचित्रं ३६.१०
 रोममुखेषु अचिन्तितय क्षेत्रा ३४.२८

 लक्षणमण्डित बुद्धशरीरान् ३४.७
 लक्षणेभि प्रतिमण्डितं शुभं ४२.१६
 लब्धा मया विपुलचक्षुः ३६.८६
 लाभ भूय विपुला अचिन्तितया ५४.१३४
 लाभ सुलब्ध सुजीवितु तेषां ३४.२९; ५६.५०
 लाभः परो नस्तव दर्शनेन ४०.७०
 लामालाभसमतुल्यमानसा ५४.६२
 लुब्धैर्न सत्त्वैर्न च दृष्टचित्तैः ४०.२
 लोकचक्र भवचक्रमाश्रितं ५४.१११
 लोकसुखान्यभिनिर्हरभाणा ३४.४
 लोकाश्च चैवोच्चलसि ४३.७
 लोकोपपत्तिध्वखिलास्वचिन्त्यैः ४१.४५

 वज्रामये गिरितटे मणिरलचित्रे ३०.२
 वदने तव जिह्व प्रमृता ४३.३०
 वदने सहितास्तव दन्ता ४३.३१
 वधाय सृष्टानि नृपेण तेन ४१.१७
 वन्दन पूजन देशनताय ५६.१२
 वरलक्षणधारि सुतेजा ४३.२८
 वराप्सरोवर्णसमानरूपा ४०.३५
 वर्जित तेन भवन्ति अपाया ५६.४९
 ववर्ष देवो न यदा बहूनि ४०.४७
 वसन्तकाले प्रवरे रितुतां ४३.४७
 वस्त्रवरेभि च गन्धवरेभिः ५६.६
 विजुर्वितानि दृष्टोति १.६
 विक्रान्तदेवगति नाम जितो ३७.३९
 विप्राहितस्तेनृपतिस्तदैव ४१.१९
 विचरन्ति च संयारे १.७६
 विचित्रान्धध्वजपुण्डरीके ४३.५०
 विनयन्ति सत्त्वनयुतान् ५४.५२
 विपुलं जायते चित्रं १.८९
 विपुलः प्रणिधिलोप १.६०

बौद्धसंस्कृतग्रन्थमालायां प्रकाश्यत्वेन संकल्पिता ग्रन्थाः ।

१ नव घर्माः

- १ ललितविस्तर Rs 10 00 and 12 50
- २ समाधिराजसूत्रम् (यन्नस्यम्)
- ३ लङ्कावतारसूत्रम्
- ४ अष्टसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता आलोकव्याख्यासहिता Rs 20 00 and 25 00
- ५ गण्डव्यूहसूत्रम् Rs 16 00 and 20 00
- ६ सद्धर्मपुण्डरीकसूत्रम् Rs 10 00 and 12 50
- ७ दशभूमिकसूत्रम् Rs 10 00 and 12 50
- ८ सुवर्णप्रभाससूत्रम्
- ९ तयागतगुह्यकम्

२ माध्यमिकमते—

- १० मध्यमकशास्त्र नागार्जुनीयम्, आचार्यचन्द्रकीर्तिविरचितया प्रसन्नपदाख्य-
व्याख्यया सवलितम् Rs 10 00 and 12 50
- ११ शिक्षासमुच्चय शान्तिदेवविरचित Rs 10 00 and 12 50
- १२ बोधिचर्यावतार शान्तिदेवविरचित प्रज्ञाकरमतिविरचितया पञ्जिकाख्य-
व्याख्यया सवलित Rs 10 00 and 12 50

३ योगाचारमते—

- १३ सूत्रालंकार आचार्यासङ्गविरचित

४ विनयाः

- १४ १५ महायस्तु—लोकोत्तरवादिना विनय
- १६ मूलसर्वास्तिनादिना विनय (Gulgit Mss)

५ महायानसूत्रसंग्रहः

- १७ प्रथम खण्ड—सुनिक्रान्तत्रिनामिप्रज्ञापारमिता, वज्रच्छेदिका, शालिस्तम्भ
सूत्रम्, प्रतीत्यसमुपादसूत्रम्, भैषज्यगुरुवैदूर्यप्रभसूत्रम्, राष्ट्रपाण्डरि-
पृच्छा, अर्पणिनिश्चयसूत्र च
- १८ द्वितीय खण्ड—सुस्वानतीव्यूह, कारण्डव्यूह, अन्येषां च सूत्राणां

सर्वमित्रभिराधनाशया ५४ १६६
 सर्वमेतद्विद् मुक्तिं फलं ५४ १५२
 सर्वैरनाश्रेषु दृष्ट ५४ ४९
 सर्वैरजे बहू क्षेत्रसमुद्रान् ३४ २०
 सर्वैरोमहरिपोद्गताश्रयो ५३ १०३
 सर्वैलोकवदितस्त्रयागत ३५ ११
 सर्वैशुकुबलकोशसभृता ३८
 सर्वैस्त्वगतिनासदर्शन ५४ ११६
 सर्वैस्त्वगतौ यावान् १ ९५
 सयस्त्वभवना स्फुरिष्यसे ५४ १२५
 सर्वैस्त्रभवने उदेष्यसे ५४ १२७
 सर्वैस्त्रगविनयानिवर्तिये ३ २४
 सर्वैस्त्वहितप्रीतिनन्दनो ५४ ११५
 सयस्त्रान्निहृत्किरतेभि ३४ १०
 सर्वैस्त्राद्भरतवोपनयैर्जिनानां ४३ १५
 सर्वाङ्गतस्त्रनु सत्वक्षेत्र ३६ ४२
 सर्वाङ्गक्षेत्रपरिवर्तरज समीपे ३९ ११
 सर्वाभिलाषाविषया १ ७०
 सर्वासु दिक्ष्वप्युपसकमन्तो ४१ ३७
 सर्वासुदोषामु च विदुः गान्ति ४१ ३९
 सवि अपायदुःखा प्रशमन्तो ५६ २१
 सर्वे च सत्त्वा निखिला विशोष्या ४३ ८२
 सर्वे यतोऽर्था प्रभवन्ति चास्मात् ४१ १०
 सर्वेषु चो निजसुतान महायशाना ५४ २
 सर्वेषु क्षेत्रप्रसरेषु जिनाम् ४० ७२
 सर्वेषु क्षेत्रप्रसरेषु निना ३७ १८
 सर्वोत्तमस्पर्शसुप्तावहाति ४३ १०५
 ब्रह्मदर्शनेन मम तस्य तथागतस्य ३९ ७
 सक्लिष्टशुद्ध पुन कदा बहून् ३७ १५
 सत्त्व्यान्पिज्ञानतये तथैव ४३ ६१
 सत्त्व्यान्वर्तितानपि चैव शीघ्रि ४३ १३९
 सगृहीत भनेन पूषतो ३५ १०
 सप्रदक्षिणुभि कोश अक्षय ३ २२
 सपूजितस्तेन मया सहाभूत् ४३ १३०
 सपूषा कुन्तलैर्धर्म १ ७५
 सप्रस्थितस्य प्रव्राज्योपौ ४३ ९३
 सप्रैक्षणी सत्पुरपस्य काप ४३ १३८
 सप्रक्षतो जैतने जनस्त २ ११
 सरोधिचयाचरणप्रयुक्त ४३ ११२
 ससाधिममारमहात्मसुद्रा ४३ ७८
 समारम्यभवत्रिमोक्षनयाननन्तान् ३९ २
 समुत्त नित्यमर्ह जिन पश्ये ५६ २५
 ससारवीम्वुसमत्तम ३८ १०

ससारसकटगतार्थपधप्रनष्ट ५४ ११
 सस्कृत्वदोषपराङ्मुल नित्य ३४ ५
 साधु शुभपुण्यसागर ३ ३८
 साधु सत्त्वगुणपारमि गतो ५४ १७८
 साधु साधु जिनपुत्र सूधन ५४ १७६
 साधु सूधन अखिलमानस ५४ १६९
 सा रात्रिदेवत हितार्थ ३६ ३५
 सारोचयश्च तद् कल्पो ३६ ६८
 सालेन्द्रराजशिरिगर्भु जिनो ३७ ४४
 सिंहकल्प महावीर ४३ ९
 सुगन्धरत्नोत्तमनेसाराख्य ४३ ५२
 सुदर्शने रूपगुणरूपैते ४३ ३३
 सुदुर्लभो बुद्धशब्द १ ८१
 सुनीलकेटयु पलपत्रनेत्रा ४३ ५५
 सुमध्यरात्रेष्वथ पञ्चिकार ४० ४९
 सुरदिमनामा च नृपस्य तस्य ४३ ११८
 सूत्रासमुद्र गुणमेषान् ३६ ३४
 सूधनो वरप्रदप्रमानसो ५४ १७५
 सो इदानी क्षण लब्ध मानुषो ५४ १५८
 सो चो महापृथिवीराजा ३६ १८
 स्कन्धालयातुच्छलितारि देवि ३८ १४
 स्त्रीणा हतानीह च यानि लोके ४३ ६८
 स्त्रीरत्नमेतद्दि मनुष्यलोके ४३ ५४
 स्थित्वेह सत्वसमतां ५३ ५१
 स्त्रिन्ध वचोऽस्या मधुर मनोऽ ४३ १०८
 स्मरामि अतीत बहुकल्पान् ३६ ११
 स्मित यदैषा प्रकरोति चैव ४३ ५८
 स्रोतसमुद्र ममातिविशुद्धो ३४ ९
 स्वकस्वनेन चित्तेन ३७ २९
 स्वप्ना तरेऽपश्यमह रजन्यां ४३ ९७
 स्वमान्तरे मे सुगतोऽद्य दृष्ट ४३ १०१
 स्वमोषम लोकमिम विदित्वा ३८ १८
 स्वभिनीलमहापतनेत्रा ४३ २९
 स्वयम्भुगामधिष्ठान १ २
 स्वयम्भो शाङ्गसिंहस्य १ १८
 स्वराज्ञनिर्हारनयाश्च देऽपि ४३ ६६
 स्वर्गद्वारामुपदर्शयिष्यसे ५४ ११८
 स्वागत नि ह्युभयैरसम्भ ५४ ५७
 स्वागतं शुभपथेन आगत ५४ ६०
 हृदिदृष्टव्यं धनिगदाश्च तथा सुदृष्टा ३० १२
 इत्था न येव हि न चातिदीर्घा ४३ ६०